

ଅନୁର ଗତାୟ ପୁସ୍ତକମାଳ

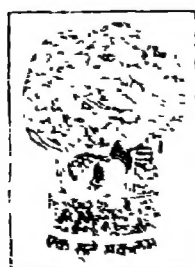
ଏକୋଇଶଟି ବଂଶଳା ଗଳ୍ପ

ସଂପାଦନା

ଅରୁଣ କୁମାର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ

ଅନୁବାଦ

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ

ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ

ISBN 81-237-0210-8

ପ୍ରଥମ ସଙ୍କରଣ 1984 (ଶକାବ୍ଦ 1906)

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଙ୍କରଣ 1993 (ଶକାବ୍ଦ 1914).

© ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେଖକଗଣ

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ © ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ, 1984

Original Title: Ekushati Bangla Galpa (*Bengali*)

Ekoeshati Bangla Galpa (*Oriya*)

ଟ. 38.00

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ, ଏ-5, ଗ୍ରୀନ୍ ପାର୍କ,

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-110016 କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରକାଶିତ ।

ଭୂମିକା

ଭାରତୀୟ ପାଠକସାଗର ପାଇଁ ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟର ‘ଅଦାନପ୍ରଦାନ’ ପ୍ରକାଶନ ଯୋଜନାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏଇ ବଂଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ସଂକଳନଟି । ଆମ ଚିହ୍ନାକାଳର ମଣିଷ ଓ ସମାଜର ଛବି ଏହି ସଂକଳନରୁ ମିଳିବ ।

ବଂଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପର ପ୍ରଥମ ଶିଳ୍ପୀ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର । ତାଙ୍କ ହାତରେ ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ପ୍ରାଣ ପାଇଛି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକାଶ ଲଭିକରିଛି । ଛୋଟ ଗଳ୍ପର ସବୁ ଦଗରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ସାମର ରହିଛି । ପ୍ରେମ, ପ୍ରକୃତି, ସମାଜ, ସମସ୍ୟା, ଦାର୍ଶନିକତା, କାବ୍ୟଧର୍ମିତା, ରୋମାନ୍ସ ସ. ଇତିହାସ, ବ୍ୟଙ୍ଗ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ତାଙ୍କର ସଜ୍ଜିତ ବିହାର । 1890 ଠାରୁ 1940 ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ସେ ଗଳ୍ପ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ସମକାଳରେ ଭୈଲେକ୍ୟନାଥ ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ, ପ୍ରଭତ କୁମାର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ, ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ଓ ପ୍ରମଥ ଚୌଧୁରୀ ବଂଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ଭଣ୍ଡାରକୁ ବିଚିତ୍ର ଶସ୍ୟରେ ସମୃଦ୍ଧ କରନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂକଳନରେ ଆମର ଚିହ୍ନାକାଳର ଛୋଟଗଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ବାଚନ କରାହୋଇଛି । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଓ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ଠିକ୍ ଆମର ଚିହ୍ନାକାଳର ନୁହନ୍ତି । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଓ ଶରତ-ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଂଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପରେ ଗତ ଗୁଡ଼ିଶ ବର୍ଷର ବଂଗଳା ମାନସିକତାର ବିଚିତ୍ର ଅଭିଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ସେହି କାରଣରୁ ଶରତ-ପରବର୍ତ୍ତୀ ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ପର୍ବରୁ ସାଂପ୍ରତିକ ପର୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ବିଚିତ୍ର ଗଳ୍ପ-ସଂସାର, ତାରି ଭିତରୁ ହିଁ ଏ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସଂକଳିତ ହୋଇଛି ।

ବଂଗଳା ସାହିତ୍ୟରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ-ଶରତଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅବ୍ୟବହିତ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯେଉଁ ପବ୍, ତାର ନାମ କଲୋଳ ପର୍ବ । ଏଇ ପର୍ବର ସମୟ ସୀମା 1923 ରୁ 1939 ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । କଲୋଳ-କାଳୀକାଳମ ଗୋଷ୍ଠୀର ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ଲେଖକମାନେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନାଟନ ଓ ଭାରତରେ ଇଂରେଜ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୋଟା ମୋଟି ଶାଂତି ଓ ସୁସ୍ଥିତ ମଧ୍ୟରେ ଗଳ୍ପ ଲେଖି ପାରିଥିଲେ । ଏହି

ପର୍ବରେ ଦେଖା ଦେଲେ ତାରଣୀଙ୍କର ବଂଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ଅତିଥିକୂଳାର ସେନଗୁପ୍ତ, ପ୍ରେମାଂବୁ ମିତ୍ର, ବୁଦ୍ଧଦେବ ବସୁ, ସୁଶୀଳ ଘଟକ (ଯୁବନାଶୁ) ପ୍ରବୋଧକୂଳାର ସାମ୍ୟାଲ, ମାଣିକ ବଂଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ଅଳ୍ପଦାଶୀଙ୍କର ଗୟ, ବନପୁଲ; ବିଭୂତିଭୂଷଣ ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ, ଶରବିଂଦ ବଂଦୋପାଧ୍ୟାୟ; ରବୀଂଦ୍ରନାଥ ମୈତ୍ର, ପରିମଳ ଗୋସାମୀ; ସଜନୀକାନ୍ତ ଦାସ; ପ୍ରେମାକୂର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ସରୋଜକୂଳାର ଗୟ ଚୌଧୁରୀ, ପ୍ରମଥନାଥ ବିଶ୍ୱା, ଗଜେନ୍ଦ୍ରକୂଳାର ମୈତ୍ର; ଆଶାପୁର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ, ମନୋଜ ବସୁ; ବିମଳ ମିତ୍ର । ଏଇ ପର୍ବରେ ହିଁ ଦେଖାଦେଇଛନ୍ତି ପରଶୁରାମ (ରଞ୍ଜଣଶର ବସୁ) ଉତ୍କଳ ବ୍ୟଂଗକୌତୁଳ ହାସ୍ୟରସର ଗନ୍ତ ନେଇ ।

କଲୋଳ-ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ବ କହିଲେ ଯେଉଁ ସମୟକୁ ଆମେ ବୁଝୁ, ତା'ର ପୂର୍ବ ସୀମା ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାସମରର ସୂତନା, ଉତ୍ତରସୀମା ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତି ଓ ଦେଶ-ବିଭାଗ ୧୯୩୯-୪୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଏଇ ଦଶ ବର୍ଷ ବଂଗାଳୀ ସମାଜ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ କଳାତରର ପଦ । ମନୁଷ୍ୟ, ବିମାନ-ଆକ୍ରମଣ କଂଟ୍ରୋଲ ଓ ରେଶନିଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ବିନାଶ, ଦଂଗା, ସ୍ୱାଧୀନତା, ଦେଶବିଭାଗ ଓ ଉଦ୍‌ବାସ୍ତ୍ର ସ୍ରୋତ ଏଇ ପର୍ବ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଏହି ବିପର୍ଯ୍ୟୟକାରୀ ଘଟଣା ମାନ ଘଟି ଯାଇଛି ।

ଏଇ ପର୍ବରେ ଯେଉଁମାନେ ଗନ୍ତ ଲେଖାରେ ହାତ ଦେଇଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟ ଚେତନାର ଉନ୍ନେଷ ସଂଗେ ସଂଗେ ଏଇ ଆଲୋଡ଼ିତ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଯୁଗ ସଂବନ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରିଚୟ ଘଟିଛି । ଏଇ ପର୍ବର ସାମାଜିକ ବାତାବରଣ ଅଶାନ୍ତ; ବିଷ୍ମୟ । ଏଇ ବାତାବରଣ ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ କିଛିଟା ବ୍ୟାହତ, ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଓ ଆବିଳ କରି ଦେଇଛି । କଲୋଳ ପର୍ବର ରୋମାଂଟିକତା, ବୋହେମିଆନ ମନୋଭାବ ଓ ନଗରଛିଣ୍ଡା ପ୍ରେମର ଅଭିଯାନ ଏଇ ପର୍ବର ଗନ୍ତରେ ଅନୁପସ୍ଥିତି । ଆମ ସମାଜରେ ଏଇ ପର୍ବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ରୁତ ଓ ଅସଂଖ୍ୟ । ସମାଜ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବନରେ କେତେ ଭଂଗାଗତା କେତେ ସମସ୍ୟା, କେତେ ଅସାଧାରଣ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସବୁ କିଛି ମିଳି ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରବଳ ପ୍ରବାହ ତାହା ଗନ୍ତକାରର କୌତୁହଳ ତଥା ମେଧାଶକ୍ତିକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ କରିଛି, ସୂତ୍ରଚଳିତ ବିଧି ନିୟମ ଶିଥିଳ ହୋଇଛି, କେତେ ଉଦ୍‌କେଂଦ୍ର କତା ଓ ଅସାଧାରଣତା ଦେଖା ଦେଇଛି, କେତେ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଅତ୍ୟୁକ୍ତିରେ ମଣିଷ ପାଡ଼ିତ, କେତେ ରୁଚିବିକାର ଭିତରେ ନୂତନର ପ୍ରତ୍ୟାଶା, କେତେ ନୂଆ ଗପଅ ଓ ଅଜ୍ଞାନୀକାରରେ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମର ନୂତନ ରୂପ-ଯୁଦ୍ଧପୂର୍ବ ଯୁଗରେ ତାହା ଥିଲା ଅଚିହ୍ନିତ । ଯୁଦ୍ଧ ଏକ ଭୟାବହ ଭୂମିକା । ତା' ପକ୍ଷରେ ଉଦ୍‌ଗାର ଆବରଣ, ନୀତିର ରକ୍ଷାକବଚ

ପାରିବାରିକ ମାନସଂରୂପ, ମାୟା-ମମତା, ଆନୁଗତ୍ୟ, ଧର୍ମସଂସାର-ସବୁକିଛି ଏଇ ଭୂମିକାମୟରେ ଧୂଳିସାତ୍ ହୋଇଛି । ତାରି ଭିତରେ ଶୁଣ ଯାଏ ନୂତନ ସମାଜ ଗଢ଼ିବାର ସ୍ବପ୍ନ ଆଉ ଶପଥର ଝିଜାଝି ।

ଏଇ ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଛୋଟ ଗଳ୍ପରେ ଅବିଦିତ ହୋଇଛି, ସେମାନେ ହେଲେ, ସୁବୋଧ ଘୋଷ, ସତୀନାଥ ଛଦୁଡ଼ି, ସତ୍ୟୋଷ କୁମାର ଘୋଷ, ନାୟଣ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ, ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିତ୍ର, ନବେନ୍ଦ୍ର ଘୋଷ, ନନୀ ଗୌମିକ, ସୁଶୀଳ ଜାନା, ଜ୍ୟୋତିରିନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦୀ । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୂର୍ବ ତେ ଯେଉଁ ସବୁ ଗଳ୍ପକାରଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣୀୟ ସେମାନେ ହେଲେ ଜଗଦୀଶ ରୁଦ୍ର, ମାଣିକ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ଅଚିନ୍ତ୍ୟ କୁମାର ସେନଗୁପ୍ତ, ପ୍ରବୋଧକୁମାର ସାମ୍ୟାଲ ପ୍ରମୁଖ କଲୋକଗୋଷ୍ଠୀଭୁକ୍ତ ଲେଖକ, ଏବଂ ବିଭୂତି ଭୂଝ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ତାଙ୍କୁ ଲେଖକ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ମନୋଜ ବସୁ, ସରୋଜ କୁମାର ଯେଜେୟୁଫୀ, ଅଶାପୁରୀ ଦେବୀ ପ୍ରମଥନାଥ ବିଶୀ, ପରିମଳ ଗୋସ୍ୱାମୀ, ବନପୁଲ, ବାଣୀ ଯେ, ସୁଶୀଳ ଘୋଷ ତାରୁଚନ୍ଦ୍ର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରମୁଖ ବିଚିତ୍ରା-ଶନିବାରର ଟିପ୍ପି ଗୋଷ୍ଠୀଭୁକ୍ତ ଲେଖକ ବୁଦ୍ଧ ।

ଏହି କାଳ-ପର୍ବ ପରେ ଆସିଲା ରକ୍ତାକ୍ତ ଖଣ୍ଡିତ ସାଧୀନତା । ଅଢ଼ିଏ ଉଦ୍‌ବାସ୍ତର ସ୍ରୋତ, ଆସିଲା ବ୍ୟାପକତାର ସାମାଜିକ ଉଦ୍‌ଯୋଗ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧି । ସାଧୀନତାର ତୋରଣ-ଦ୍ୱାରରେ ଯେଉଁ ଆଶା ଓ ଅନନ୍ଦର ବାଣୀ ଢଳାଟିତ ହେଲା ତାକୁ ଛପାଇ ଉଠିଲା ଉଦ୍‌ବାସ୍ତ ଆଉ ବଂଚିତର କ୍ରନ୍ଦନ । ଏଇ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ଛୋକ୍ତ ସ୍ବଦେଶ ଭୂମିରେ ଦେଖା ଦେଲେ ଏକ ନୂଆ ଶ୍ରେଣୀର ଗଳ୍ପ ଲେଖକ-ସମରେଶ ବସୁ, ବିମଳ କର, ରମାପଦ ଚୌଧୁରୀ, ସୟଦ ମୁଜତାବ ଅଲୀ, ହରିନାୟଣ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ, ପ୍ରଭାତ ଦେବ ସରକ୍ତାର, ଶାନ୍ତଜ୍ୟୋତି ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ସରୋଜ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ପ୍ରାଣତୋଷ ଘଟକ ଓ ଅଶ୍ରୁତୋଷ ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ, ଏମାନଙ୍କର ସମସ୍ତଙ୍କର ଜନ୍ମ 1916 ରୁ 1922 ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ସୂଚନା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କଳିକତା ତଥା କେଳାର ସାବକ ପାଲବେଲର ଉଦ୍‌ଭାବ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏମାନେ ଯୌବନରେ ପଦାର୍ପଣ କରିଛନ୍ତି । ସେହିଦିନରୁ ଅତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏମାନେ ସଙ୍ଗରେ ଲେଖି ଚାଲିଛନ୍ତି । ସମାଜ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ବିଚିତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନର ସାକ୍ଷ୍ୟ ବହନ କରିଛି ଡିରିଶ ବର୍ଷ (1940-1970) ମଧ୍ୟରେ ଲେଖା ଏମାନଙ୍କର ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ସବୁ ।

ବଙ୍ଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପର ଆଉ ଗୋଟାଏ ପର୍ବ ଏଇ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଛି । ଏହି ପର୍ବର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଯେଉଁ ଚରଣ ଗଳ୍ପକାର ବୁଦ୍ଧ, ସେମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଛି 1930 ରୁ 1940 ମଧ୍ୟରେ । ବସୁଜ୍ଞ ଏମାନେ ନୂତନ

ପ୍ରଜନ୍ମର ଲେଖକ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମୁସାଫି ସିରଜ, ମତି ନନ୍ଦୀ, ସୁନିଲ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ, ଶ୍ୟାମଳ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ, ବରେନ୍ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ, ଶୀର୍ଷେନ୍ଦ୍ର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରାୟ, ଅତୀନ୍ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ, ଦିବ୍ୟେନ୍ଦ୍ର ପାଲିତ, ଦୀପେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ ଦେବେଶ ରାୟ, ସଦୀପନ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ, ଲେକନାଥ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଶଙ୍କର ଏହି ପର୍ବର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଗନ୍ତ ଲେଖକ ।

ଏଇ ନୂତନ ପ୍ରଜନ୍ମର ଗନ୍ତ ଲେଖକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅବ୍ୟବହିତ-ପୂର୍ବ ପର୍ବର ଗନ୍ତ ଲେଖକ ମାନଙ୍କର କୌଣସି ମେଳ ନାହିଁ । ଏମାନେ ଏକ ନୂତନ ଗୋଷ୍ଠୀ ।

ଏମାନେ ଆଗର କିଛି ହିଁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । କୌଣସି ଉତ୍ତରାଧିକାରର କୃତଜ୍ଞତା ବା ସ୍ମୃତି ହାନ ହୋଇ ଏମାନେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛନ୍ତି ବା ବଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି ବ୍ଲାକ୍-ଆଉଟ୍, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ଦଙ୍ଗା, ରକ୍ତାକ୍ତ ସ୍ଵାଧୀନତାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ଉଦ୍‌ବାସ୍ଥ କଲେନୀ ଗୁଡ଼ିକର ପାଖା ପାଖି ବା ବାହାରେ ପୂର୍ବତନ ଗୋଷ୍ଠୀଭୁକ୍ତ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏମାନେ ନୂଆ ବୁଡ଼୍ ଗ୍ରୁପ୍ । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଲେଖକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ନାହିଁ କୌଣସି ଆତ୍ମିୟତା, ଏମାନେ ଯେତେବେଳେ ବଡ଼ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଯୌଥ ଜୀବନରେ ସୌମ୍ୟ ସୌଧ ଭର୍ତ୍ତି ରୁମ୍‌ମାର ହୋଇ ପାଇଛି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭକ୍ତି ଖାଲି ଶୁଣା କଥା । ନାରୀ ପୁରୁଷର ସଂପର୍କ ଅନ୍ୟ ରକ୍ତ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୌଳ ତାଗିଦ ଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ଅଛି, ପୁରୁଣା କୌଣସି ମାୟାବି ସ୍ମୃତି ନାହିଁ । ବୈରୀ ବିଶ୍ଵରେ ବାସ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ତିୟାର ହେଉଛନ୍ତି, କେବେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ବା ହେବାର ବାହାନା କରି ପ୍ରକୃତରେ ଏମାନେ ଆହୁରି ବେଶି ନିଃସଙ୍ଗ କିଛି ନ ହେଲେ ବି ସତତ କ୍ଷୁଦ୍ଧ, ପ୍ରତିକାର ଖୋଜିଛନ୍ତି ଅଶେଷ ବିକାରରେ, ନତୁବା ସ୍ଵାସ୍ଥ କୁରରେ ।

ତରୁଣ ଗନ୍ତ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଜନ୍ମର ଲେଖକମାନେ ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ମନେହୁଏ ଦୁଇ ପ୍ରଜନ୍ମର ଲେଖକମାନେ ପରସ୍ପର ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଦ୍ଵୀପ । କଲ୍ଲୋଳ-ପର୍ବର ଲେଖକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ଵଯମରକାଳୀନ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମାନସିକ ବ୍ୟବଧାନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗିର ତଥାତ୍ ଯେତେତା, ତରୁଣ ଲେଖକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଶ୍ଵଯମରକାଳୀନ ଲେଖକମାନଙ୍କର ବ୍ୟବଧାନ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ କଲ୍ଲୋଳର ରେମାଷିକ୍ତ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ବରେ ନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଜୀବନରେ ଆନନ୍ଦ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲା । ଆଜିକାଲିର ତରୁଣ ଲେଖକମାନଙ୍କର ତା' ନାହିଁ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବଧାନ ଦୁସ୍ତର, କୌଣସି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନତିକ୍ରମ୍ୟ ।

ବ୍ୟବଧାନ କେବଳ ମାନସିକତାରେ ନାହିଁ, ଉଷାରେ ଓ ଆଜକାରେ;

କେବଳ ଜୀବନ ଦର୍ଶନରେ ନୁହେଁ, ଜୀବନର ନାନା ଉପକରଣର ଅଭିନବ ବ୍ୟବହାରରେ । ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ, କେବଳ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କଠାରେ ହିଁ ବଙ୍ଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପର ଚରମ ପରକାଷ୍ଠା ହୋଇ ନାହିଁ । ବଙ୍ଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ବାରବାର ଆଗେଇଛି, ମୋଡ଼ ଫେରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, ଘଣ୍ଟା ବାଜିଛି ବାରବାର, ପରୀକ୍ଷା-ନିରୀକ୍ଷାରେ କେବେ ଭରତୀ ପଡ଼ି ନାହିଁ, ଜୀବନକୁ ନୂତନ ଭାବରେ ଦେଖିବାର ଉତ୍ସାହ କେବେ ସରି ଯାଇ ନାହିଁ । କେତୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତମାନି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୃଷ୍ଠା ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ନିର୍ବାଚନ କରିବାର ତାରିଖରେ ଯେଉଁ ସଙ୍କଳନ କରିଛି ତା' ସମସ୍ତଙ୍କର ମନଃପୂର୍ବ ହେବ, ଏପରି ଭରସା କରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ନାନା ସର୍ତ୍ତ ଓ ସୀମାରେଖା ମାନି ଚଳିବାକୁ ହୁଏ, ସେଠି ଏହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପଥ ନାହିଁ । ରବୀନ୍ଦ୍ର-ଶରତ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଙ୍ଗଳା ଛୋଟ ଗଳ୍ପର ତିନି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ମନ୍ଦସମ୍ଭାର ଏତେ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଶାଳୀ ଯେ କୌଣସି ନିର୍ବାଚନ ହିଁ ମନକୁ ପାଇବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପାଠକର ସହାନୁଭୂତି ଓ ପ୍ରଶଂସା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ଏଇ ଛୋଟ ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନରୁ ଆଧୁନିକ ବଙ୍ଗଳା ସାହିତ୍ୟର ଦୁଇଜଣ ଦ୍ଵିତୀୟାବଳଙ୍କର ଦୁଇଟି ଗଳ୍ପ ବୈଭୂତିଭୂଷଣ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ 'ଆହ୍ମାନ' ଆଉ ମାଣିକ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ର 'ନମୁନା' ଶେଷ ମୁଦ୍ରଣରେ ବାଦ୍ ଦେବାକୁ ହେଲା, କାରଣ ବର୍ଷେ କାଳ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ କର୍ପିତଭରତ, ସମସ୍ୟାର କୌଣସି ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଶାକରେ ପାଠକ ସମାଜ ଆମର ଏଇ ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ଚୂଚି ମାର୍ଜନା କରିବେ ।

ବଙ୍ଗଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ,
ଭବିକତା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ।

ଅରୁଣକୁମାର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ

ସୂଚୀପତ୍ର

1.	ଶେଷକଥା	ତାରାଶଙ୍କର ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ	1
2.	ଭୋଟର ସାବିତ୍ରୀବାଳା	ବନପୁର	12
3.	କାପ୍ତାନ	ଅଚିନ୍ତ୍ୟ କୁମାର ସେନଗୁପ୍ତ	17
4.	ରାଣୀ ପସନ୍ଦ	ଅନନ୍ତା ଶଙ୍କର ରାୟ	32
5.	ନିରୁଦ୍ଦେଶ	ପ୍ରେମେନ୍ଦ୍ର ମିତ୍ର	51
6.	ଧସ	ସତ୍ୟନାଥ ରାୟଚୁଡ଼ି	64
7.	ସାମାରେଶ୍ୱର ସାମା	ଆଶାପୁର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ	82
8.	ଠଗିନୀ	ସୁବୋଧ ଘୋଷ	95
9.	ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମର ଗଳ୍ପ	ନରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମିତ୍ର	112
10.	ମାନନୀୟ ପରୀକ୍ଷକ ମହାଶୟ ସମାପେଷୁ	ନାରାୟଣ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ	128
11.	ଛୋଟ କଥା	ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ଘୋଷ	142
12.	ଗଛ	ଜ୍ୟୋତିରାୟ ନନ୍ଦୀ	155
13.	ପ୍ରାଣ-ପିପାସା	ସମରେଶ ବସୁ	166
14.	ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ ଭୂମିକା	ବିମଳ କର	178
15.	ଭାରତ ବର୍ଷ	ରମାପଦ ଗୌଧୁରୀ	192
16.	ଗହର ଘର ପରି	ସୈନ୍ଦବ ମୁଦ୍ରାପା ସିଂହ	205
17.	ଶେଷ ଅପରାହ୍ନର ଦୁଇଟି ମୁଖ	ମତି ନନ୍ଦୀ	221
18.	ଶର	ସୁନୀଲ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ	232
19.	ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ	ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରାୟ	246
20.	ମୋତେଦେଖନ୍ତୁ	ଶୀର୍ଷେନ୍ଦ୍ର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ	259
21.	ପଞ୍ଚାବ୍ଦ ଭୂମି	ଦେବେଶ ରାୟ	272
	ଲେଖକ ପରିଚିତି		287

ଶେଷ କଥା

ତାରାଶଙ୍କର ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ

ଲଟ ଭରତପୁର, ପରଗଣା ପୂର୍ବଚକ, ସଂପର୍କିତା ଖୁବ୍ ବଡ଼ ସଂପର୍କି । ଗଛର ପ୍ରହସବୁ କୁଲ ପରି, ତାଳ ଜିଂକି ପରି, ଘଷା ହରିଚନ୍ଦନ ପରି ମୂଲୟମ ମାଟି-ଦିହରେ ବୋଲିଦେଲେ ଦିହ ଶୀତଳ ହୋଇଯାଏ । ଯାହା କେବଳ ବିହନ ବୀଜ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ଅନାଇଁ ରହିଛି—ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଫସଲରେ ଭରିଯାଏ ବିଲ । ତା' ଛଡ଼ା ଭରତପୁରରେ ନ ମିଳେ କଣ ? ସୁନାର ସଂପର୍କି ଯାହା କହନ୍ତି ଖାଲି ତୁଣ୍ଡର କଥା ନୁହେଁ । ଆଗେ ଲେକେ ନଈ ବାଲିରୁ ସୁନା ଦାନା ବାହାର କରୁଥିଲେ । ମାଟି ତଳେ ସତରେ ସୁନା ଅଛି । ପ୍ରଜାମାନେ ସବୁ ବେକୁର୍ ଦଳ । ଗୁଷ କରି ଖାଆନ୍ତି, ମାତ ଖାଇ ହସନ୍ତି, କହନ୍ତି, ତୁମେ କଣ ମୋର ପର ? ଦିହରେ ଛୋଟ ଲୁଗା କାଢ଼େ, କପାଳରେ ତିଳକ ଚିତା, ବେକରେ ତୁଳସୀମାଳର କଂଠୀ, କଳା ରଂଗ । ଏଇଥିରୁ ହିଁ ବେକୁର୍ପଣ ପ୍ରମାଣ ହୋଇଯାଏ । ସମସ୍ତେ ଗୁଷୀ ଲେକ । ଜମିଦାର ପକ୍ଷ କହନ୍ତି, ଚଷା । ଆଗେ ଭଗ ଦେଉଥିଲେ, ଗୁଷ କରୁଥିଲେ ଆଉ ଗୁଡ଼ାଖୁ ଟାଣୁଥିଲେ, ଶୋଉଥିଲେ । ଏବେ ଆଉ ସେ କାଳ ନାହିଁ, କଳି ବୋଧହୁଏ ଖୁରି ପାଆ ପୁରହୋଇ ଉଠିଛି, ତା' ଫଳରେ ଆଜି କାଲି ଅଧା ଯେତେ ଖାଆନ୍ତି, ରୋଗରେ ଧଉଁ ଯେଲନ୍ତି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗୁଷ କରନ୍ତି, ଭଗବାନଙ୍କୁ କେହି କେହି ଡାକନ୍ତି, କେହି ବି ଡାକେନା ଅର୍ଥାତ୍ କିଏ କାଂଦେ, କିଏ ବସି ବସି ଦାନ୍ତ ନିକିଟେ ।

ପଦ୍ମା ସେପାରି ସାହୁ ମହାଶୟମାନେ ଏବେ ଭରତପୁରର ଜମିଦାର । ଆଗେ ଥିଲେ ମଂଗଳକୋଟର ମିଆଁମାନଙ୍କ ଜମିଦାର । ସାହୁ ମହାଶୟଙ୍କ ବଂଶ ସେତେବେଳେ ଏଠିକି ବ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ମିଆଁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଘରେଇ ଝଗଡ଼ା ଲାଗିବା ପରେ ଏକ ପକ୍ଷ ସାହୁ ମାନଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଧାର ନେଇଥିଲେ । ଧାର୍ ସହସ୍ର ଧାରରେ ଯେତେବେଳେ ବଢ଼େ, ସେତେବେଳେ ଆଉ କଣ

ରକ୍ଷା ଅଛି ? ତା' ପରେ ଏଇ ଗୁଣୀ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ସେଇଁମାନେ ମାତୃବର, ସେମାନେ ବି ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ସାକ୍ଷୀ ଦେଇଥିଲେ ଏଇ ସାହୁମାନଙ୍କ ଚରଫରୁ ।

ଆଉ ସେ ସବୁ କଥା । ତେବେ ଇଲଗେ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ଚାଲରେ— ସେ କଥା ବି ଆଉ, ପୁରୁଣା କସ୍ତୁରୀ* ଘାଟି ଲଭ ନାହିଁ ? ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣତରୁ କହିବାକୁ ଗଲେ ପୋଥି ବଢ଼ିଯିବ । ଏକାବେଳେକେ କହିବା ହିଁ ଭଲ । ପଦ୍ମା ସେପାରି ସାହୁ ମହାଶୟଗଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜମିଦାର । ଗାଆଁ ଗାଆଁକେ କଟିରି, ପ୍ରତି କଟେରିରେ ନାୟେବ, ବଡ଼ କଟେରିରେ ବଡ଼ ନାୟେବ । ଏହାଛଡ଼ା ପଦ୍ମା ସେପାରି ନିଜ ଦେଶରୁ ଆମଦାନୀ କରି ପାଇକ ଥାଟ ଆଣି ପକ୍କା ବଂଦୋବସ୍ତ କରି ରଖିଛନ୍ତି ସାହୁ ମହାଶୟମାନେ । ଏହାଛଡ଼ା ସାହୁ ମହାଶୟମାନଙ୍କର ଜାତିଗୋଷ୍ଠର ଅନେକେ ଆସି ଦୋକାନପାଟ ଖୋଲି ବ୍ୟବସାୟ ବାଂଞ୍ଚି ବସିଛନ୍ତି । ଅନେକ କଳକାରଖାନା ମଧ୍ୟ ବସାଇଛନ୍ତି, ଇଆଡ଼ର ଅନେକ ଲୋକ ଆଜିକାଲି କଳରେ ବି ଖଟନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବି କେହି ଦାନ୍ତ ନିକିଟନ୍ତି, କିଏବା କାନ୍ଦନ୍ତି, କାନ୍ଦନ୍ତୁ ବା ଦାନ୍ତ ନିକିଟନ୍ତୁ, ଦିନ ଗୁଲିଯାଉଥିଲା ଭଲରେ ମଂଦରେ । ଜମିଦାରର କର୍ମଗୁରୀମାନଙ୍କ ସ୍ତରରେ ଗଛର ମାଲିକାନା ନେଇ ଝଗଡ଼ା କରି, ଜମିର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ନେଇ ଆପତ୍ତି ଜଣାଇ, ପାଇକମାନଙ୍କ ଖୋରାକୀ ରେଜି ପ୍ରଭୃତି ନେଇ 'ନା-ନା' କରି, ସାହୁ ଦୋକାନଦାରମାନଙ୍କ ସାଂଗରେ ଲୁଣର ଦର, ତେଲ ଦର ଏବଂ କପଡ଼ା ଦର ନେଇ ବାକ୍-ଗୁଡୁରି କରି, କଳକାରଖାନାର ମଜୁରୀ ନେଇ ବିଶମାଦ କରି ନାନା ଗୋଳିଆସ୍ତ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦିନ କଟି ଯାଉଥିଲା ଏକ ରକମର । ଘଣା ଗୁରିପଟେ ଅଂଧପୁରୁଳି ବଂଧା ବଳଦର ଶିଙ୍ଗ ହଲଇ ମୋଡ଼ ଖାଇଲା ପରି ସମସ୍ତେ ଗୁଲିଥିଲେ । ତେଲ ବି ବାହାରୁଥିଲା—ତାହା ନେଉଥିଲା ତେଲୀ, ଆଉ ପିଡ଼ିଆ ବି ହେଉଥିଲା—ତାକୁ ଖାଉଥିଲା ବଳଦ ।

ହଠାତ୍ ଭୂମିକଂପରେ ହଲି ଉଠିବା ପରି ସବୁ ହଲି ଉଠିଲା । ଭୟାନକ କାନ୍ଦୁ ଘଟିଗଲା । ସାହୁ ମହାଶୟମାନଙ୍କ ସଂଗରେ ହଳଦୀବାଡ଼ିରୁ 'ସାଇଁ' ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ସୀମାନା ନେଇ ଫୌଜଦାରି ହେ'ଇଗଲା । ନିପଟ-ଫୌଜଦାରି, କୁହାନାହିଁ, ବୋଲା ନାହିଁ, ନୋଟିଶ ନାହିଁ, ପତ୍ର ନାହିଁ, ସାଇଁ ବାବୁଙ୍କ ପାଇକ ଦଳ

* କସ୍ତୁରୀ—ସୋରିଶ ଖଟ୍ଟା । ପୁରୁଣା କଥାକୁ ଦୋହରାଇବା ବିଷୟରେ ଏହି ବାକ୍ୟଟି ଏକ ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରବାଦ ।

ହଠାତ୍ ବଣ-କାନ୍ତାର ଉଠି, ଲଠିବାଡ଼ି-ଢେଙ୍କା-ବଲ୍ଲମ ନେଇ ଭରତପୁର ପାଖ ଲଟ-ଲଟ ଧର୍ମପୁରରେ ଚଢ଼ାଇ କଲେ । ଦିଗ୍ଗିରିରେ ଭୁକ୍ତି-ମାରଧର ଖୁଣ୍ଟଖମ କରି ଦଖଲ କରିଦେଲେ ସବୁ । ସାହୁବାବୁଙ୍କ ଦଳ ଆସି ଭରତପୁର କଟିରିରେ ଭୁକ୍ତିଲେ । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ସାଇଁ ବାବୁମାନଙ୍କ ଲେକବାକଙ୍କ କାଣ୍ଡ କାରଖାନା ଦେଖି ଭରତପୁର ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତାର କାରଣ ଘଟିଗଲା । ଲଠି-ଠେଙ୍ଗାରେ ତେଲ ମାଣି ତଲେୟରରେ ଶାଣ ଦେଇ ଏପରି ଚୋଡ଼ ଜମାଇଲେ ଯେ, ଭରତପୁରରେ ପଶି ଯେ ସେମାନେ ଶେଷକୁ ଗୋଟାଏ ହାଙ୍ଗାମା ଘଟାଇ ପାରନ୍ତି—ଏଥିରେ ଆଉ କାହାର ସଂଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ଗୁରିଆଡ଼େ ହା ହାଲେଲ ପଡ଼ିଗଲା । ଭରତପୁରର କଟିରିରେ ସାଜ-ସାଜ ରବ ଉଠିଲା ।

ଗୁମାମାନେ ସବୁ ଚମକି ଉଠିଲେ । ଦୁଇ ଲତୁଆ ଫାନ୍ଦର ପାଦ ତଳେ ଦୁବଘାସର ଦଶା ସେମାନଙ୍କର । ସେମାନେ ସବୁ ଚଂଚଳ ହୋଇଉଠିଲେ ।

ବୁଢ଼ା ଲଲମୋହନ ପାଂଡ଼େ ଭରତପୁରର ଗୁମାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁଲ୍ । ଛୋଟ କରି ବାଳ କଟା, ଦାଁତ ସବୁ ପଡ଼ି ଯାଇଛି, ମିଠା ମିଠା ହସ, ବୁଢ଼ା ଭବନାରେ ମୁଁଡ଼ରେ ହାତ ବୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଦଳକୁ ଦଳ ଭରତପୁର ଲଟର ଲେକମାନେ ଆସି ବୁଢ଼ାକୁ ଘେରି ବସିଲେ ।

ସସମ୍ମାନେ ହାତ ଜୋଡ଼ କରି ବୁଢ଼ା ପାକୁଆ ପାଟିରେ ମାଆ କୋଳର ଶିଶୁମାନେ ଯେଉଁ ହସ ହସନ୍ତି ନିଜର ବାପ, ଦାଦା, ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖି, ସେଇ ହସ ହସି କହିଲା, ଆସନ୍ତୁ ପଂଚ ।

ସମସ୍ତେ ବସିଗଲେ । ତା'ପରେ କହିଲେ କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥା, କଉଁ* ? ଏଇ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ସବୁ କୁହା ହୋଇଗଲା । କଉଁ ସବୁ ବୁଝିନେଲା ।

ବୁଢ଼ାର ସୁଖରେ ହସ, ଦୁଃଖରେ ବି ହସ, ଭବନାରେ ବି ହସ । ବୁଢ଼ା ଭବୁ ଭବୁ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଗୌରପୁରର ଜଣେ କହିଲା, ସାଉବାବୁ ଆମ ଜମିର ମାଲିକାନା ମାନୁ

ନାହାନ୍ତି ! ଆମେ କାହିଁକି ଛାଡ଼ିଦେବା ଧୂବିଧା ? ସାଉବାବୁମାନେ ଜମିଦାର-ସାଇଁ ବାବୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଜମିଦାର ତେହିଁକି ସାଇଁ ବାବୁମାନେ ଯଦି ଆମର ଜମିର ମାଲିକାନା ମାନନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କଠାର ହୋଇ ସାକ୍ଷୀ ଦିଅ ନା କରା ।

ବୁଢ଼ା ମୁଁତ ହଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, ଡି-ହୁ ! ପାପ ହେବ ।

ଜଣେ କହିଲା : ତେବେ ଆମେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ଲଗେଇବା ଫୌଜଦାରି ଆସ ।

ବୁଢ଼ା ବେକ ହଲାଇଲ, ଡି-ହୁ ।

କାହିଁକି, ଭୟ ଲଗୁଛି ନା କଣ ଜଣେ ଭେଡ଼ିଆ ଖେଳାରି ଉଠିଲ ।

ବୁଢ଼ା ହସିଲା । ସେ ହସ ସାମନାରେ ଭେଡ଼ିଆ ଏତେ ଟିକିଏ ହୋଇଗଲା ।

ବୁଢ଼ା ହସି କରି କହିଲା, ଭୟ ନୁହେଁ ରେ ଭାଇ, ପାପ ହେବ ।

ତେବେ ? ଆଉ କଣ କରିବ କହ । କେଉଁଠିରେ ପାପ ହୁଏନା, ତା' କୁହ ।

ହୁଁ । ଟିକିଏ ରହରେ ଭାଇ । ମନକୁ ପରୁରେ ।

ମନ ପରୁରୁ ଭଗବାନଠକୁ । ତେବେ ତ ।

ରତନଲଲ କହିଲା, ଯା ହେଉ ଚପ୍ପର୍ ଠିକ୍ କରି ପକା କରା । ତୁମେ ଯାହା କହିବ, ମୁଁ ତା କରିବି ।

ବୁଢ଼ା ହସିଲା, ରତନ ଉପରେ ତା'ର ଅନେକ ଭରସା । ଭରି ଭଲ ପିଲଟାଏ । ଆଉ ସେଥିରେ ପୁଣି କି ସାହସ !

ଠୁକ୍ ଠୁକ୍ କରି ବୁଢ଼ା କଟିରିରେ ଯାଇ ଉଠିଲା

ରମ-ରମ ଗୋ ଲାଏବ ମାଶାୟ ।

କିଏ, ଲାଲମୋହନ ? ଆସ ଆସ ।

ହଁ, ଆସିଗଲି ଟିକେ ।

ଆସିଲି-ପାସିଲି ନାହିଁ । ଲାଗି ଯାଅ, ସମସ୍ତେ ଅଂଟା ଭିଡ଼ି ଲାଗି ଯାଅ ଥରେ । 'ସାଇଁ' ବେଟାଂକୁ ଏକବାର ମାରି ଛଡ଼ୁ କରିଦେବାକୁ ହେବ । ଏକ ଧାରରୁ କାଟି ପକାଇବାକୁ ହେବ ।

ବୁଢ଼ା ହସିଲା । କ'ଣ ଯେ କହୁଛନ୍ତି ଲାଏବ ମହାଶୟ ।

କାହିଁକି ?

ଏଇ । କାଟି ପକାଇଲେ ରକ୍ତ ପଡ଼ିବ ଯେ ଗୋ । ମରିଯିବେ ଯେ ଲେକରୁଡ଼ା । ପାପ ହେବ ଯେ । ବୁଢ଼ା ଆଖିରୁ ପାଣି ଗଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ନାୟବଂକ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଁ ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳିଗଲା ବୁଢ଼ାର ଏଇ ଭଣ୍ଡାମି ଦେଖି । ହେଲେ ଲୋକଟା ଖାତିରର ଲୋକ, ତେଣୁ ରାଗି ମଧ୍ୟ ଭଦ୍ରଭାବରେ କହିଲେ, ହଁ, ବୁଝିଲି । ସେମାନଙ୍କ ରକ୍ତ ଦେଖି ତମ ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସୁଛି । ବୁଝି ପାରିଛି ସବୁ । କହି ଖସ୍ ଖସ୍ କରି କେଇଧାଡ଼ି ଲେଖି ପୁଣି କହିଲେ, ଆଉ ଆମ ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଯିଏ ଖୁଣ୍ ଜଖମ କରିଛି, ରକ୍ତରେ ରକ୍ତଗଂଗା ବୁହାଇ ଦେଇଛି, ତା ବେଳକୁ—

ବୁଢ଼ାର ଓଠ ଥରଥର ହୋଇ କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଖିର ପାଣି ଦ୍ଵିଗୁଣ ହୋଇଗଲା, ହେ ଭଗବାନ । ସେ କଥା ଶୁଣି ଖୁବ୍ କାନ୍ଦିଛି ନାୟେବ ବାବୁ, ଆଃ—ହାୟ ହାୟ ହାୟ । କେତେ କାଟିଲ ସେମାନଙ୍କୁ ଭବରୁ ଦେଖି, ସେ ଶ୍ଵେତରୁଡ଼ା, ଯେମିତି ଆମରି ବୁକୁରେ ଚାଜିଲ ଗୋ ।

ନାୟେବ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତା' ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ରହିଲା । ଲୋକଟା ଭଣ୍ଡ ପାଷାଣ ନା ସତରେ ସାଧୁ ? ମେଣ୍ଟା ଶିଙ୍ଗରେ ଧକ୍କା ଲାଗିଲେ ହୀରାର ଧାର ବି ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ଠିକ୍ ସେମିତି ନାୟେବର ଇସ୍ପାତରେ ଢଳେଇ ଶକ୍ତ ଧାରୁଆ ବୁଦ୍ଧି ବୁଢ଼ାର ମୋଟା ବୁଦ୍ଧିର ଦରଜାରେ ଠିକ୍ ଗର୍ତ୍ତ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ଅନେକ କ୍ଷଣ ତା' ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ରହି ନାୟେବ କହିଲେ, ତା' ହେଲେ ? ତା' ହେଲେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ଶୁଣେ ?

ସେଇଥିପାଇଁ ତ କହୁଚି ଗୋ ଆପଣଙ୍କୁ । ଆଖିର ଲୁହ ଭିତରେ ପୁଣି ବୁଢ଼ାର ହସ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

କଣ କହୁଛ ?

କହୁଛି, ଆମ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଜମିର ମାଲିକାନାଟି ମାନି ନିଅ ତୁମେମାନେ, ସବୁ ପାଇକ ବରକଦାରି ତପାତ୍ ହୋଇଯାଆନ୍ତୁ, ଦେଖ ସାଇମାନଙ୍କୁ ଆମେ ରେକି ଦେବୁଁ ।

ରେକି ଦେବ ? ଫୌଜଦାରି କଣ ବୁଝ ତୁମେ ସବୁ ? ଗୁଣ କର, ଖାଅ । ଲଠି ଧରି ଜାଣ ? ବଙ୍କା ଚଳାଇ ଜାଣ ?

ବୁଢ଼ା ହସିଲା ।

ହସୁଛ କଣ ?

ଆପଣଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ହସୁଛି ଗୋ । ଆମେ ଲଠି ବଙ୍କା ଧରିବୁଁ ନାହିଁ ଯେ । ତା'ହେଲେ କିମିତି ରେକିବ ?

ସେମାନେ ଆସିବେ, ଆମେ ପିଠି ପତାଇ ଛିଡ଼ା ହେବୁଁ, ନେ ମାର ଲଠି । ବୁକୁପାତି ନେବୁଁ, ଚଳାଅ ବଞ୍ଚ । ଆମର ରକ୍ତ ପଡ଼ିବ, ମାଟି ଲଲ ହୋଇ ଉଠିବ, ଆମେ ମରିବୁଁ । ତେବେ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କର ଅକ୍‌କଲ ହେବ, ବୁକୁରେ କୋହ ପୁରିବ । ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସିବ । ଭଗବାନ ଜ୍ଞାନ ଦେବେ । ସେମାନେ ଲାଜ ପାଇ ଫେରିଯିବେ ।

ନାୟେବ ହା-ହା କରି ହସି ଉଠିଲା, ଏଇ ତୋର ବୁଦ୍ଧି ?

ବୁଢ଼ା କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ସେ ଚିକିଏ ବି ଅପ୍ରତିଭ ହେଲା ନାହିଁ । ତା'ର ଦନ୍ତ-ହୀନ ମୁଖରେ ସେଇ ପିଲାଳିଆ ହସ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ହୁଏ ଗୋ, ହୁଏ । ମୋର ମନ ପରୁରିଲା ଯେ ଭଗବାନଙ୍କୁ । ଭଗବାନ ଯେ କହିଦେଲେ ଗୋ । ଆପଣମାନଙ୍କର ମନ ଯେ ଭଗବାନଙ୍କୁ କିଛି ପରୁରେ ନାହିଁ ଗୋ । ନ ହେଲେ ବୁଝି ପାରନ୍ତ ମୋ କଥା ?

ଯେମିତି ଦେବା, ସେମିତିକା ଦେବୀ, ବୁଢ଼ାର ବୁଢ଼ିଟି ଠିକ୍ ଟୁଆଁର ଟୁଇଁ ଭଳି ।

ସବୁ ଶୁଣି ସେ ଭୟାନକ ଚିତ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଚିତ୍ତାଟା ତା'ର ବୁଢ଼ା ପରି ସାଉ-ନାୟେବିଙ୍କ ପାଇଁ ଚିତ୍ତା । ଏତ ସହଜ କଥା, ସୋଜା କଥା । ଏମାନେ କାହିଁକି ବୁଝି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ? ହଁ, ଗୋ, ବୁଢ଼ା ?

ସେଇ ତ ଲେ ବୁଢ଼ି ।

ତେବେ କ'ଣ ହେବ ? କ'ଣ କରିବ ତୁମେ ?

ମୁଁ ? ଅନେକ ଭାବି ବୁଢ଼ା ହସିଲା, ହଁ ହୋଇଛି ।

ଠିକ୍ ହୋଇଛି ।

କ'ଣ ?

ମୁଁ ମରିବି ।

ମରିବ ?

ହଁ, ମୁଁ ମରିବି । ମୁଁ ଯଦି ମରେ ତା' ହେଲେ ଏମାନେ ମନରେ ଦୁଃଖ ପାଇବେ । ଭଗବାନ ଜ୍ଞାନ ଦେବେ । ତେବେ ଆମ କଥା ଏମାନଙ୍କ ସମୟକୁ ଆସିବ ?

ବୁଢ଼ୀ କିଛି ସମୟ ଭାବିଲା । ଭାବି ସେ ଖୁସି ହୋଇ ହୋଇ ଉଠିଲା । ହସି ବାରମ୍ବାର ମୁଁ ହ ହଲାଇ କହିଲା, ହଁ ଠିକ୍ କହିଛ ତୁମେ ।

କହି ନାହିଁ ? ହସି ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା ।

ହଁ, ସେଇଆ କର ତୁମେ । ମରମରି ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦିଅ ।

ବାହାରୁ ରତନଲାଲ ଡାକିଲା, କଉ ।

ବେଟା । ଆ ବେଟା ଆ । ଲଲମୋହନର ମୁଖ ହସରେ ଭରି ଉଠିଲା ।

ରତନଲାଲ ଆସି ଠିଆ ହେଲା ହସ ମୁହଁରେ । କହିଲା, ସମସ୍ତେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି କଉ । କ'ଣ ହେଲା, କ'ଣ କରିବୁଁ କୁହ । ରତନ ଯେମିତି ନିଆଁର ଶିଖା ପରି ଜଳୁଛି ।

ବୁଢ଼ା ବାହାରକୁ ଆସି ଜୋଡ଼ହାତ ହୋଇ କହିଲା, ନମୋ ପଂଗୁ ।

ତା' ଆଗରୁ କିଛି ଗୋଟାଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଘଟିଗଲା । ସାଉବାବୁଙ୍କ ପାଇକ-ବରକନ୍ଦା ଆସି ସବୁ ଘେରି ଛିଡ଼ାହେଲେ । ସାଉବାବୁଙ୍କ ସଦର-ନାୟେବ ଗୁରୁ ଶୀଳ, ଜବରଦସ୍ତ ନାୟେବ । ସେ କାହାରିକୁ ପରୁଆ କରେ ନାହିଁ । ସେ ଏଠିକାର ନାୟେବକୁ ହୁକୁମ ପଠାଇଛି ପାଗଳାଟାକୁ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖ । ଖାଲି ପାଗଳ ନୁହେଁ, ରତନଲାଲ-ଚୈତନଲାଲ ତେଲାଗୁମୁଣ୍ଡା ତମାମ ଆଦମୀ ଅଟକ କର-ବିଲକୁଲ ।

ବୁଢ଼ା ହସି କହିଲା, ଗୁଲ । ରତନଲାଲ ପ୍ରଭୃତି ତେଲାମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ କହିଲା, ଗୁଲ ବେଟାଲୋକ ।

ବୁଢ଼ୀ ଏକ ଗାଲ ହସି ଆଗେଇ ଆସି କହିଲା, ମୁଁ ?

ସାଉବାବୁଙ୍କ ଲୋକମାନେ କହିଲେ, ହଁ, ହଁ, ସେ ହୁକୁମ ବି ଅଛି !

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା, ରହ ବାବା, ଜେର ସେ ସବୁର କର ବେଟା: ବୁଢ଼ାର କୋପୀନ୍, ମୋଁ କପଡ଼ା ଆଉ ସେଇ ଲୋଟାଟା ନେଇଆସେ । ଏଇ ଲୋଟାଟାରେ ପାଣି ନ ପିଇଲେ ମୋର ପିଆସ ମେଣ୍ଟେନା ।

ବୁଢ଼ା ହସି ବେକ ହଲଏ, ହଜାର ହେଲେ ବି ଚିରିଲା କିନା । ଲେଟାର ମାୟା ଛାଡ଼ିପାରେ ନାହିଁ ।

ସାଉବାବୁ ଘର ବୁଢ଼ାକୁ ଅଟକ କଲେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଯତ୍ନ କରି ରଖିଲେ । ସେଆଡୁ ସେମାନେ ଟିକେ ହେଲେ କସ୍ତୁର ରଖିଲେ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା କିନ୍ତୁ ସେଇ ବୁଢ଼ା, ଅଟକ ଭିତରେ ଥାଇ ବି ହସେ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକେ, ଆଉ ଭାବେ । ମନେ ମନେ କହେ, ଭଗବାନ, ମୋ ମନକୁ କହିଦିଅ, କଣ କରିବି ? ମରିବି ? ମୁଁ ମଲେ ସେମାନେ

ଦୁଃଖ ପାଇବେ ? ତୁମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ ଦେବ ?

ବୁଢ଼ୀ ଅଟକ ଭିତରେ ବି ଘୁର ଘୁର କରି ଘୁରି ବୁଲେ, ବୁଢ଼ାର ଖାଇବାଟି ତିଆରି କଲେ ବିଛଣା ମାନେ କମଳଟି ଝାଡ଼େ, ଲୋଟାଟି ଝଙ୍କଝଙ୍କ କରି ମାଜି ରଖେ । ଆଉ ଯେମିତି ଏ ଅବସ୍ଥାଟା କିଛିଟା ଭଲ ବି ଲାଗେ । ବୁଢ଼ାକୁ ଅନେକଟା ପାଖରେ ପାଇଛି । ବାହାରେ ତ ବୁଢ଼ାର ହଜାରେ କାମ, ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଫୁରସତ୍ ହୁଏନା ଦିପଦ କଥା ହେବାକୁ, ଘରୁଆ କଥା କହିବାକୁ । ସବୁ କଥାରେ ତାର ଭରତପୁର କଥା, ନୋହିଲେ ମଣିଷ କଥା । ଆଜି ଏଠି, କାଲି ସେଠି, ଏ ଆସିଛି, ସେ ଆସିଛି, ଲୋକ-ବାକହିଁ ବୁଢ଼ାକୁ ଘେରି ରଖି ଦିଅନ୍ତି, ଏଠି ସେ ଅନେକଟା ବୁଢ଼ାର ପାଖାପାଖି ହୋଇ ପାରିଛି । କିନ୍ତୁ କେତୁଟା ଦିନ ନ ଯାଉଣୁ ବୁଢ଼ୀର ଭୁଲ ଭଙ୍ଗିଗଲା । ବୁଢ଼ା ସେଇ ବୁଢ଼ା । ଲୋକଙ୍କ ଭିଡ଼ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡରେ ଭବନାର ଭିଡ଼ ଏତେ ଟିକେ ବି କମି ନାହିଁ । ଲୋକମାନେ ବାହାରେ କୁହାକୁହି ହୁଅନ୍ତି, ବୁଢ଼ାଟି ପଥର । ବୁଢ଼ୀର ମନେ ହୁଏ କଥାଟା ମିଛ ନୁହେଁ ।

ସେ କହେ ବୁଢ଼ା

ଓଁ । ବୁଢ଼ା ତା ଆଡ଼କୁ ଗୁହେ, ବୁଢ଼ୀର ମନେ ହୁଏ ବୁଢ଼ା ତା ଆଡ଼କୁ ଗୁହିଁ ନାହିଁ । ଗୁହିଁ ରହିଛି—କେଉଁ ଦିଗନ୍ତକୁ, ଅନେକ ଦୂରରେ ସେଇ ପାହାଡ଼ ମୁଣ୍ଡରେ ଅଛି ଯେଉଁ ଠାକୁର ମଂଦିର, ସେଇ ମଂଦିରର ବୁଢ଼ା ଆଡ଼କୁ ।

କଣ ଭବୁଟ ?

ଭବୁଛି ? ବୁଢ଼ା ହସେ ।

ହସନା ବୁଢ଼ା, ଏ ହସଟି ତମର ଭଲ ଲଗୁ-ନାହିଁ ମତେ ।

ହଁ । ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ହୁଁ ବୋଲି ବୁଢ଼ା ଚୁପ କରିଯାଏ ।

ଭୟରେ, ବିସ୍ମୟରେ ଅବାକ୍ ହୋଇଯାଏ ବୁଢ଼ୀ, ସଂଗେ ସଂଗେ ମନକୁ ମନ କହେ, ଭଗବାନ ବୁଢ଼ାକୁ ବଂଶୁର ରଖ ନହେଲେ ଏତେ ଭବନା ଭବିବ କିଏ ?

ହଠାତ୍ ଦିନେ ବୁଢ଼ା କହିଲା, ମୁଁ ମରିବି । ବୁଢ଼ୀର ବୁକୁଟା ଯେମିତି ଫାଟିଯିବା ଭଳି ହେଲା, କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ତ ମୁହଁ ଖୋଲି କହିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ତା ହେଲେ ମୁହଁ ଖୋଲି ଏମିତି ହସ ହସି ଖାଲିଟାରେ କହିବ, ଛି । ସେଥିରେ ବୁଢ଼ୀ ମରମରେ ମରିଯିବ । ସେ କେବଳ କହିଲା, କିଆଁ ମ ବୁଢ଼ା, ମରିବ କିଆଁ ?

ମରିବି । ସାହୁବାବୁମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ବାହାରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କହି ଆସିଥିଲି ଫୌଜଦାରି, ଦଂଗା କରିବାକୁ । ବାହାରର ଲୋକମାନଙ୍କ ସଂଗେ ବାବୁଘର ପାଇକମାନଙ୍କର ମାରପିଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଆମ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରୁଛନ୍ତି, ଅନେକ କ୍ଷତି କରିଛନ୍ତି । ବାବୁଘର କହୁଛନ୍ତି, ଏ ସବୁ ମୋ'ରି ଶିକ୍ଷା ।

ରତନଲଲ କହିଲା, ସେଇଥିପାଇଁ ତ କଭା, ବାବୁଘର ପାଇକମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ମାଡ଼ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ା ବେକ ହଲଇ ହସିଲା । କହିଲା, ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ ରତନ । ଆମ ଲୋକ ମାରିଲେ ଯେତେବେଳେ, ସେତେବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କର ପାପ ହେଲା । ମୁଁ ମରୁଁ, ମରି ଭଗବାନଙ୍କୁ କହିବି, ଭଗବାନ, ତୁମେ ପାପଟି କ୍ଷମା କର, ଖାଲି ଆମ ପାପ ନୁହେଁ, ଏଇ ପାଇକମାନଙ୍କ ପାପ ବି କ୍ଷମା କର । ଆଉ—

ଆଉ କଣ କଭା ?

ବୁଢ଼ା ହସିଲା । ତେବେ ତ ସେମାନେ ବୁଝିବେ, ମୁଁ ପାପୀ ନୁହେଁ ।

ବୁଢ଼ା ମରଣପଣ କରି ବସେ । ଖିଆ ନାହିଁ, ପିଆ ନାହିଁ ଚୁପ୍ କରି ପଡ଼ିଥାଏ ।

ବୁଢ଼ୀର କଥାବାର୍ତ୍ତା ସବୁ ନିକାଶ ହୋଇଯାଇଛି, ଯେପରି, ସେ ଚୁପ୍ କରି ବସି ଚାହିଁଥାଏ । ହାୟ, ବୁଢ଼ା ତାର ହଜିଗଲା । ତା ଆଡ଼କୁ ଅରେ ଫେରି ଚାହିଁବାର ବି ଫୁରସତ ନାହିଁ । କନ୍ଦାକଟା ଲଜକଥା । ବୁଢ଼ୀର କାନ୍ଦିବାର ବି ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ଅଟକଖାନା ବାହାରେ ହୋ ହୁରି ହୁଏ, ଭଗବାନ, ଆମ କଭାକୁ ବଂଶୁଇ ଦିଅ ।

ରତନଲଲ ଆଉ ସବୁ ଚେଲମାନେ ଯେପରି ଉଦାସ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ସେ ବୁଢ଼ୀକୁ କିଛି କହିବାକୁ ସାହସ କରେ ନା । ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ଡାକେ, କହେ, ବୁଢ଼ୀକୁ ବଂଶୁଅ ଦେବାତା । ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ମଣିଷଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ । ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ । ବୁଢ଼ୀର ମନେ ହୁଏ ବୁଢ଼ୀ ଅପେକ୍ଷା ଭଗବାନଙ୍କ ମନଟା ନରମ ।

ବୁଢ଼ୀର ମନେହୁଏ, ଭଗବାନ ଯେମିତି ହସୁଛନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ା ସତରେ ମରେନା । ମରଣର ସବୁ ଲକ୍ଷଣହିଁ ହୋଇଥିଲା, ସାଉବାବୁ ଘର ବନ୍ଦ ବୈଦ୍ୟ ବି ପଠାଇଥିଲେ ସେମାନେ କହିଥିଲେ, ଆମର ଅସାଧ୍ୟ । ନ ଖାଇଲେ ମଣିଷ ବଂଚେନା, ବଂଚି ପାରେନା । ତେବେ ବି ବୁଢ଼ା ବଂଚେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବୁଢ଼ା, ସବୁବେଳେ ତା ମୁହଁରେ ସେଇ ପିଲାଟି ଓଠର ହସ ରେଖାଟିଏ ମିଳାଇ ଯାଏ ନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସବୁ ମରଣ ଲକ୍ଷଣ ମିଳାଇ ଗଲା । ଆଖିର ଘୋଳା ରଂଗ ଘୁଟି ଯାଇ ସାଦା ପଦ୍ମର ପାଖୁଡ଼ାର ଆଉ ଫୁଟି ଉଠିଲା, ମୁହଁର ରଂଗରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ମା କୋଳର ପିଲାଟି ମୁହଁ ପରି ଝଙ୍କମକିଆ ତେଜ । ବୁଢ଼ା କହିଲା, ମୁଁ ବଂଚିଲି । ଭଗବାନ ମୋର ମନକୁ କହିଲେ ତୋର ପାପ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

ସେ କହିଲା, ବୁଢ଼ା ମୁଁ ଏଥର ମରିବି ।

କିଆଁ ଲେ ?

ମୋ ଦେହ ଖରାପ ଲାଗୁଛି । ଆଉ —

ଆଉ କଣ ?

ବୁଢ଼ୀ କିନ୍ତୁ କୌଣସି ମତେ ସେ କଥା କହେନା ।

ଖାଲି ହସିଲା ଟିକିଏ ।

ବୁଢ଼ୀ ସତରେ ମରିଗଲା । ଜର ହେଲା ସାମାନ୍ୟ । ସେଇ ଯୋଗୁଁ ମରିଗଲା । ମରିବା ସମୟରେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଚାହିଁଥିଲା ବୁଢ଼ା ଆଡ଼କୁ ।

ପଥରର ବୁଢ଼ା । ଲୋକେ ମିଛ କହନ୍ତି ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍ ବୁଢ଼ୀର ମନେ ହେଲା, ଲୋକଙ୍କ କଥା ମିଥ୍ୟା, ମିଥ୍ୟା, ସତ ନୁହେଁ, ସତ ନୁହେଁ । ବୁଢ଼ା ଆଖିରେ ଲୁହ । ହଁ, ହଁ, ବୁଢ଼ା ଆଖିରେ ଲୁହ ।

ସେ କହିଲା, ବୁଢ଼ା :

ଆଖିରେ ଲୁହ ଟଳମଳ କରୁଥିଲା, ତଥାପି ବୁଢ଼ା ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟି ଉଠିଲା, ବୁଢ଼ା କହିଲା, କହ ବୁଢ଼ୀ, କଣ କହୁଛ କହ ।

ମରଣ ଭରୀ ସୁନ୍ଦର ଗୋ ବୁଢ଼ା, ମରଣ ଭରୀ ସୁନ୍ଦର ।

ବୁଢ଼ା ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଆଖିର ଲୁହ ଟପଟପ କରି ଝରି ପଡ଼ିଲା. ଝରି ପଡ଼ିଲା ବୁଢ଼ୀର କପାଳ ଉପରେ । ବୁଢ଼ା ପୋଛି ଦେବାକୁ ଗଲା ସେ ଲୁହ । ବୁଢ଼ୀ କହିଲା, ନା, ଥାଉ ।

ଭୋଟର ସାବିତ୍ରୀକାଳୀ

ବନପୁଲ

ତା'ର ନାମଟି ଟିକିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର ଥିଲା । ରିପୁନାଶ । ତା'ର ବଡ଼ଭାଇର ନାଁ ଥିଲା ତମୋନାଶ । କିନ୍ତୁ କାଳର ଏଭଳି ଗତି ଯେ କେହି କିଛି ନାଶ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ନିଜେଇ କେବଳ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ତମୋନାଶ ଜୀବନରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଆଲୁଅ ପ୍ରବେଶ କରି ନାହିଁ । ଅ ଆ କ ଖ ପ ଯନ୍ତ୍ର ଶିଖିନାହିଁ ସେ । ଏକାବେଳେକେ ନିରକ୍ଷର ଥିଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣର ପୁଅ ଥିଲେ ବୋଲି ହିଁ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଦୁଇଟି ସମ୍ବୃତ ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା । ଦୁହିଁଙ୍କ ପିତା ଥିଲେ ଟୋଲ୍‌ର ପଣ୍ଡିତ, ମୋହନାଶ ଚର୍ଚ୍ଚତୀର୍ଥ । ଲୋକେ ସକ୍ଷେପରେ କହନ୍ତି ମୋହନ ପଣ୍ଡିତ । ସମାଜରେ ଆଜିକାଲି ସମ୍ବୃତ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଆଉ ଆଦର ନାହିଁ । ଅତିଶୟ ଦରିଦ୍ର ଥିଲେ ସେ । ପୁରୋହିତଗିରି କରୁଥିଲେ । ସେ ଯେତେବେଳେ ମଲେ ପୁଅ ତମୋନାଶର ବୟସ ସେତେବେଳକୁ ଛଅ ବର୍ଷ, ରିପୁନାଶର ତିନି । ସେମାନଙ୍କ ମା ଋଧୁଣୀ-ଗିରି କରି ସଞ୍ଚାର ଚଳାଉଥାନ୍ତି । ତମୋନାଶର ବୟସ ଯେତେବେଳେ ଷୋଳ ବର୍ଷ ସେତେବେଳକୁ ସେ ଲାଏକ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଓଷ୍ଠାଟି କରି ବୁଲେ । ଗୁଣ୍ଡା ଦଳରେ ଥିଲା । ଦଳରେ ତାର ନାମ ଥିଲା ତମ୍‌ନା । ଗୁଣ୍ଡାମି କରି କିଛି ରେଜଗାର କରୁଥିଲା ସେ । କିଛି ଟଙ୍କା ମା'କୁ ଆଣି ଦେଉଥିଲା । କିଛି ଟଙ୍କା ନିଜର ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦର ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ଜୀବନ ସେ ବେଶୀ ଦିନ ଚଳାଇ ପାରିନଥିଲା । ଗୁଣ୍ଡାମି କରିବାକୁ ଯାଇ ଛୁରିକାହତ ହୋଇ ମରିଗଲା ସେ ଦିନେ । ତାର ଦେହଟା ପୁରୁପାଥରେ କିଛି ସମୟ ପଡ଼ି ରହିଲା ତା'ପରେ ପୁଲିଶବାହିତ ହୋଇ ଗଲା ମାର୍ଗକୁ, ମଇନା ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ଡାକ୍ତରମାନେ ତା ଦେହକୁ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ କଲେ । ଅବଶେଷରେ ସେଙ୍ଗାକୁ ଡୋମ୍ ଅଧିକାର କଲେ । ତମୋନାଶର ମା ତାର ମୃତ ପୁତ୍ରର ଶବ୍ଦଦେହଟା ଆଉ ବାଦୀ କରି ନଥିଲେ । ଲେକଧାକ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଶବ୍ଦ ଦେହଟାର ସଞ୍ଚାର କରିବାକୁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଲାଗେ ତାହା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନଥିଲା ।

ଗୁରିଆଡ଼େ ଧାର ଜମି ଯାଇଥିଲା । ଆଉ ଧାର ବଢ଼ାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ ତା'ଙ୍କର । ଡ଼ୋମମାନେ ତମୋନାଶର ଶରୀରର ଅସ୍ଥିଗୁଡ଼ିକ ବାହାର କରି ପରିଷ୍କାର କଲେ ଏବଂ ଅବଶେଷରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ 'ଆନାଟମି'ର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବିକ୍ରୟ କରି କିଛି ପଇସା ରେଜଗାର କଲେ । ଏହିଠାରେହିଁ ତମୋନାଶର ଜୀବନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶେଷ । ତମୋନାଶର ମା ସାବିତ୍ରୀ ଖୁବ୍ ବେଶୀ କାନ୍ଦି ବି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଉ ମୁହଁରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଏକ ଅଗ୍ନି ଖାଲି ଧକଧକ କରି ଜୁଳୁଥିଲା । ତାହା ବାହୁଡ଼ି କି ଦୃଶ୍ୟ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ନିଦାରୁଣ । ସାବିତ୍ରୀ ଯାହାଙ୍କ ଘରେ ରାଂମୁଣୀ ଥିଲା ସେଇ ଉଦ୍‌ଭଲୋକ ତମୋନାଶର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସାବିତ୍ରୀର ଦୁଇ ଟଙ୍କା ଦରମା ବଢ଼ାଇ ଦେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ସାବିତ୍ରୀ ରଜି ହୋଇ ନାହିଁ । ସଂକ୍ଷେପରେ କେବଳ କହିଥିଲା 'ଦରକାର ନାହିଁ' । ରିପୁନାଶ ରସ୍ତାରେ ରସ୍ତାରେ ଘୁରି ବୁଲୁଥିଲା । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଘରେ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ରସ୍ତାରେ ରସ୍ତାରେ ବୁଲି ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରନ୍ତି, ଯେ କୌଣସି ମଜ୍ଜା, ଯେ କୌଣସି ଗୋଳମାଳ, ଯେ କୌଣସି ମୋଟର ଆକ୍ସିଡେଣ୍ଟ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ ସେଇମାନେ ହିଁ ଥିଲେ ରିପୁନାଶର ସଂଗୀ । ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ତାର ନାମ ଥିଲା 'ରିପୁନ୍' । ରିପୁନ୍ କିନ୍ତୁ ତମ୍‌ନା ପରି ବଳିଷ୍ଠ ନଥିଲା । ରେଗା ପଟକା ଚେହେରା । ବଜାର କତିରେ ଘୁରି ବୁଲୁଥାଏ, କୁଲିକାମ କରି ରେଜଗାର କରୁଥିଲା କିଛି । ବିଡ଼ିଝିଆ ଶିଖିଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟହ ବଣ୍ଟିଲିଏ ବିଡ଼ି କିଣିବା ପରେ ଯାହା ଅବଶିଷ୍ଟ ରହୁଥିଲା ତାହା ମା'କୁ ଆଣି ଦେଉଥିଲା । ଏଇ ପରି ଗୁଲୁ ଥିଲା । ରିପୁନ୍‌ର ବୟସ ଯେତେବେଳେ ଷୋଳ-ସତର ବର୍ଷ ସେତେବେଳେ ହଠାତ୍ ଦିନେ ଏକ କାଷ୍ଠ ଘଟିଲା । ସେ ଏକ ବଡ଼ କୋବି ବୋଝ ବୋହି ଆଣି ଏକ ମୋଟର ଡ୍ରାଲା-ବାବୁର ମୋଟର କେରିଆରରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସଜାଇ ରଖିଥିଲା, ଗଲା ଭିତରଟା କେମିତିକା କଟକଟ କଲା । କାଶ ଆରଂଭ ହୋଇଗଲା । ମୋଟର-ଡ୍ରାଲା ବାବୁ ତାର ପ୍ରାୟ ମଜୁରି ବାରଧଣୀ ପଇସା ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ରିପୁନ୍ ପୁଟପାଥରେ ବସି କାଶିବାକୁ ଲାଗିଲା । ହଠାତ୍ କାଶ ସ୍ତରରେ ପୋଷେ ରକ୍ତ । ରିପୁନ୍ କିଛି ସମୟ ରକ୍ତଟା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା, ତାପରେ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ସାବିତ୍ରୀ ତାକୁ ନେଇଗଲେ ସାହାର ତାଲୁରବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ । ସେ ଛାତି-ପିଠି ପରୀକ୍ଷା କରି କହିଲେ-ଯକ୍ଷ୍ମା ହୋଇଛି । ଆହୁରି କହିଲେ, ମୋତେ କିଛି ଫି ଦେବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଔଷଧ ଇଞ୍ଜେକସନ୍ କିଣିବାକୁ ହେବ । ତା' ଛଡ଼ା ଭଲ ଖିଆ ପିଆ କରିବାକୁ ହେବ । ଅଣ୍ଡା, ଲହୁଣି, ମାଛ, ମାଂସ, ଫଳ ଇତ୍ୟାଦି । ସାବିତ୍ରୀ

ନୀରବରେ ଡାକ୍ତରଂକ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ରହିଲା । ତାର ଆଖି ଓ ମୁହଁର ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଗ୍ନିଶିଖାର ବାତା ସଂଭବତ ତାକ୍ତରବାବୁଂକ ମନରେ ଯାଇ ପହଂଚିଲା । ସେ କହିଲେ- ତମର ଯଦି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ ହାସପାତାଳରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେବାହିଁ ଭଲ । ତମକୁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖି ଦେଉଛି ସେଇଟାକୁ ନେଇ ହାସପାତାଳ ଯାଅ । ଚିଠି ନେଇ ସାବିତ୍ରୀ ସାତ ଦିନ ହାସପାତାଳର ଭିତରେ ଧକ୍କାଧକି କଲା । କିଛିହିଁ ହେଲା ନାହିଁ । ଜଣେ ରୋଗୀ କହିଲା, ଏଠି ବି ବିନା ପଇସାରେ କିଛି ହୁଏ ନାହିଁ । ଘୁଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ଏ କଥା ଶୁଣିବା ପରେ ରିପୁନ୍ ଆଉ ହାସପାତାଳକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ପୁଣି ସେ ରସ୍ତାରେ ଘୁରି କୁଲିଗିରି ଆରଂଭ କଲା । ଦିନେ ତାର ଜଣେ ସଂଗୀ ତାକୁ କହିଲା-ଦେଖ, ମୁଣ୍ଡକୁ ଏକ ବୁଦ୍ଧି ଆସିଛି । ତୁ ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଛଅ ମାସ ଆଲିପୁର ଜେଲ୍‌ରେ କଟାଇ ପାରୁ, ତୋର ଯକ୍ଷ୍ମା ଭଲ ହୋଇଯିବ !

‘ଜେଲକୁ ଗଲେ ଜକ୍ଷ୍ମା ଭଲ ହୋଇଯିବ, କ’ଣ ତୁ କହୁଛୁ ?’

ରିପୁନ୍ କଥାଟାକୁ ପ୍ରଥମେ ବିଶ୍ୱାସ କଲା ନାହିଁ ।

ସଂଗୀ କହିଲା-‘ହରୁ ଜେଲରୁ ଭଲ ହୋଇ ଫେରି ଆସିବି । ତାର ଯକ୍ଷ୍ମା ହୋଇଥିଲା । ସେଠି ଖୁବ୍ ଭଲ ହାସପାତାଳ ଅଛି । ବିନା ପଇସାରେ ଚିକିତ୍ସା ହୁଏ । ତୁ ଜେଲ ଗୁଲିଯା’ ।

କେତେଦିନ ପରେ ରିପୁନ୍ ଟ୍ରାମ୍‌ରେ ପକେଟ ମାରିବାକୁ ଯାଇ ହାତେ ହାତେ ଧର ପଡ଼ିଲା । ସମସ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରହାର କରି ତାକୁ ଶେଷରେ ପୁଲିଶ ଦ୍ୱାଦରେ ସିପିଦେଲେ ।

ଅଦାଳତରେ ବିଚାରକ କହିଲେ-‘ତୁମେ ତୁମର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ ଲାଗି ଓକିଲ ଦେଇପାର, ଯଦି ଓକିଲ ନିଯୋଗ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ନ ଥାଏ ଆମେ ତମ ପକ୍ଷରେ ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ଓକିଲ ଦେଇପାରୁଁ ଜଣେ ।’

ରିପୁନ୍ ହାତ ଜୋଡ଼ କରି କହିଲା-ନା ହଜୁର, ଓକିଲ ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଶ୍ୱେରି କରିବି ବୋଲିହିଁ ଏଇ ଭଦ୍ରଲେକଂକ ପକେଟରେ ହାତ ପୁରାଇଥିଲି ।

ବିଚାରକ ରୟ ଦେଲେ-ପରୁଷ ଟଂକା ଜୋରିମାନା, ଅନାଦାୟେ ମାସେ ଜେଲ୍ ।

ରିପୁନ୍ ହାତ ଜୋଡ଼ି କରି କହିଲା—‘ଧର୍ମାବତାର, ଟଙ୍କା ମୁଁ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଏକ ମାସ ଜେଲ ନ ଦେଇ ଛ ମାସ ଜେଲ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ବିଚାରକ ଅବାକ ହେଲେ ।

‘ଛ ମାସ ଜେଲ ଗୁହୁଁଛ କାହିଁକି ?’

‘ମୋର ଯକ୍ଷ୍ମା ହୋଇଛି । ଶୁଣିଛି ଆଲିପୁର ଜେଲରେ ଯକ୍ଷ୍ମାର ଭଲ ଚିକିତ୍ସା ହୁଏ’ ।

ବିଚାରକ ଗୟା କିନ୍ତୁ ବଦଳାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଜେଲ ହାସପାତାଳରେ କିନ୍ତୁ କିଛି ବେମାରି ଭଲ ହେଲା ନାହିଁ । ରିପୁନ୍ କାଶି କାଶି ହିଁ ଜେଲ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲା ଏକ ମାସ ପରେ । ଏହାପରେ ସେ ଆଉ ମାସେ ବଞ୍ଚିଥିଲା । ଦିନେ ଗଭୀର ରକ୍ତାବସ୍ଥାରେ ଖୁବ୍ କାଶି କାଶି ସେ ଉଠି ବସିଲା ଏବଂ ମାର ପାଦ ଉପରେ ଗଳ୍ପ ବାନ୍ତି କରି ଇହଲୋକ ତ୍ୟାଗ କରିଗଲା ବିରାମ ।

ନିଷ୍ପତ୍ତ ହୋଇ ବସି ରହିଲା ସାବିତ୍ରୀ । ତାର ଆଖିର ଦୃଷ୍ଟି ଭିତରୁ ନିଆଁହୁଳା ବାହାରି ଆସିଲା । ଟୋପାଏ ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜନ କରିଲା ନାହିଁ ସେ ।

ଏହାର ମାସ ଦୁଇ ପରେ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଥିଲା । ସାବିତ୍ରୀବାଳା ଜଣେ ଭେଟର । ତା ଦୁଆରେ ମ ନ୍ୟାଗଣୀ ଜଣେ ଭେଟପ୍ରାର୍ଥ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ।

ସାବିତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ନିଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି କହିଲା, ଆପଣଙ୍କୁ ଭେଟ ଦେବି ? କି ଉପକାର କରିଛନ୍ତି ଆପଣ ମୋର ? ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ଗାଦିରେ ଥିଲେ—ସେତେବେଳେ ମୋର ବିଦ୍ଵାନ ସ୍ଵାମୀ ଭିଖାରି ପରି ମରିଗଲେ । ମୋ’ ବଡ଼ପୁଅକୁ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖାଇ ପାରି ନାହିଁ, ଶେଷରେ ସେ ଗୁଣ୍ଡା ହୋଇ ଛୁରି

ମାଡ଼ରେ ମଲା । ଛୋଟ ପୁଅଟା ମଲା ଯକ୍ଷ୍ମାରେ, ତାର କୌଣସି ଚିକିତ୍ସା ହେଲା ନାହିଁ, ସବୁଠି ଘୁଷ୍ ଲେଡ଼ା । ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଭେଟ ଦେବି କାହିଁକି ? କାହାରିକୁ ମୁଁ ଭେଟ ଦେବି ନାହିଁ ।

ଭେଟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଉଦ୍‌ଘୋଷ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ‘କିନ୍ତୁ ଦେଖନ୍ତୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର’

କିନ୍ତୁ ସାବିତ୍ରୀ ତା'କୁ ତାକ କଥା ଶେଷ କରିବାକୁ ଦେଲ ନାହିଁ ।

ତୀକ୍ଷଣ କଂଠରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା—ଗୁଲିଯାନ୍ତୁ ଆପଣ ମୋ ଘରୁ ।

ଭଦ୍ରଲୋକ ଚଟାପଟ ଗୁଲିଗଲେ ।

ଧୃଢ଼ାସ୍ କରି କବାଟଟା ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ସାବିତ୍ରୀ ।

କାଳ୍ପାନ

ଅଚନ୍ଦ୍ର୍ୟ କୁମାର ସେନଗୁପ୍ତ

ମା ନାସିମ୍‌କୁ ମାରିବି । ମା ମାରିବି ମାରୁ, କିନ୍ତୁ ସେ ମାରିବ କିଆଁ ? ସେ କିଏ ?

ଗୋରୁ-ବାଛୁରୀ ରଖେ ନ ରଖେ, ଋଷ-ରେପଣ କରେ ବା ନକରେ, ସେଥିରେ ତାର ଯାଏ ଆସେ କେତେ ? ଜମି-ପଡ଼ିଆ ପଡ଼ିବ ତ ପଡୁ, ତାର ସେଥିପାଇଁ କାହିଁକି ଏତେ ମୁଣ୍ଡ ବଥା । ଘର ଛପର ଦରକାର କି ନ ଦରକାର ସେକଥା ଆମେ ବୁଝିବୁଁ । ଡିଡ଼ିଲେ ଡିଡ଼ିବୁଁ ଆମେ ମାଆ-ପୁଅ । ତାକୁ ଛତା ମେଲିବାକୁ ଡାକିବ ନାହିଁ କିଏ ।

ନା, ଗୋଲବାନୁ କଲେ, ଏଣିକି ଘରର ଚକ୍ରନେବ ଗହରଲି ।

କିଏ ଗହରଲି ? ନାସିମ୍. ବେକ ଝାଙ୍କି ପାଟି କରେ ।

ମସ୍ତ ଲୋକ । ଜମି ଅଛି ପାଂଚ ମାଣ । କଟିରି ଅଛି ଦରଜାରେ । ତାୟେରୀ ମୋକଦମା ଅଛି କେଇ ନଂବର ।

ସେଥିରେ ଆମର କଣ ଗଲ ?

ଯାକୁ ଧରିଲେ ଜମି ଜାଗା ଠିକ୍ ରହିବ, ଖାଇବା ପିଂପିବାର କଷ୍ଟ ରହିବ ନାହିଁ, କୁଟା-ନଡ଼ା ବଦଳରେ ଟିଣ-ଟାଇଲର ଘର ଉଠିବ ଦିନେ ।

ଦରକାର ନାହିଁ ଏ ସବୁ । ଆମର ଏଇ ଜଂଗା ଘରଇ ଭଲ । ଆମେ ଶାଗ-ଭଟି ଖାଇ ରହିବୁ । ତୁ ତାକୁ ଚଢ଼ିଦେ ।

ବେଜାୟ ମାଡ଼ ଦେଲ ଗହରଲି । ସଂଗେ ସଂଗେ ଗୋଲବାନୁ ବି ହାତ ମିଳାଇଲ ।

ବାପ ବଂଚିଥିଲେ ଏମିତି କେହି ମାରି ପାରି ନଥାନ୍ତେ ତାକୁ । ଗୋଠକୁ ଯିବା ପାଇଁ ତାକୁ କେହି ଠେଲଠେଲି କରନ୍ତା ନାହିଁ । ସେ ଜାଲ ନେଇ ବିଲ-ପଦରକୁ

ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତା ମାଛ ଧରିବାକୁ । ବାପ କହନ୍ତା, ହାଟରେ ତୋତେ କପଡ଼ାର ଦୋକାନ କରିଦେବି ଖଣ୍ଡେ । ତା ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ମୋତେ ଖଣ୍ଡିଏ ଡଂଗା କିଣିଦିଅ । କହନ୍ତା ନାସିମ୍ । ମାଟି ଅପେକ୍ଷା ଦରିଆର ପାଣି ମୋତେ ବେଶୀ ଭଲ ଲାଗେ । ବାପର ନୌକା କିଣିଦେବାର ସାଧ୍ୟ ନଥିଲା । ନାସିମ୍ ଏଇଲାଗେ ଏତେ ବଡ଼ ହୋଇନାହିଁ ଯେ ଘାଟ ନାଆ ବାହି ଖଟି ଖାଇବ । ତାର ଜାଲ କେବଳୁ ଛିଣ୍ଟି ଗଲାଣି । ତଥାପି ଜାଲର ଆକର୍ଷଣ ସେ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ । ନଦୀ କୂଳରେ ଚୁପ ହୋଇ ସେ ବସି ରହେ । ତା ଗାଲ ଦେଇ ଝରିପଡ଼େ ଟୋପା ଟୋପା ଲୁହ ।

ସେ ଶୁଣିଚି, ମା ନିକା ବସିବ ଗହଗଲି ସାଂଗରେ । ଗୋଟିଏ ଘରର ଲୋକ ହୋଇ ରହିବେ ସେମାନେ । ନାସିମର ଆଉ ଜାଗା କେଉଁଠି ? ପଛ-ଦୁଆରେ । ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ମାକୁ ପଚାରିବେ, ଇଏ କିଏ, ତେବେ ମା କହିବ, ମୋର ଆଗର ମିଶିପର ପୁଅ । କାହା ଭିତରେ ଅଛୁ ? ଯେବେ କିଏ ପଚାରିବ ନାସିମକୁ, ସେ କହିବ, ଗହଗଲିର । ବୁକୁ ଭିତରଟା ଜୁଲୁଥାଏ ନାସିମର ।

ମାଛଲିଏ ଦୂରରେ ବ୍ରାଂଟ ଲଇନ୍‌ର ଇଷ୍ଟମର ରହେ । ଝୋଟକ୍ଷେତ ପାଖରେ । ଜେଟି ବା ପ୍ୟାଟ ନାହିଁ । ବାଦାମ ଗଛ ଗଣ୍ଡିକୁ ଲଗି ଷ୍ଟିମର ଆସି ଘାଟରେ ଲାଗେ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଭାବରେ ଗଛରେ ଘଷି ନ ହୋଇ । ଘାଟ ଉପରେ ସିଡ଼ି ପଡ଼େ ଦିଶନ୍ତି । ସିଡ଼ିର ଏ ପଟୁ ସେପଟ ଯାଏ ବାଉଁଶ ଲଗି ଧରି ଛିଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି ଦୁଇଜଣ ଖଲସୀ । ଓହ୍ଲାନ୍ତି ଚଢ଼ନ୍ତି ଯାତ୍ରୀମାନେ । ବାଦାମ ଗଛ ତଳେ ବସି ଛୋଟ ଏକ ଟିଣ ବାକ୍ସରୁ ଟିକିଟ ବିକେ ଘାଟ ସରକାର । ଯେଉଁମାନେ ଓହ୍ଲାଇ ଯା'ନ୍ତି ସେମାନଙ୍କଠୁ ଟିକିଟ ସଂଗ୍ରହ କରେ, ଫାଙ୍କି ଦେଇ ଯିଏ ଭାସି ଆସି ପାରିଚି ତା ସାଂଗରେ ଗୋଟାଏ ଫାଙ୍କରେ କଥାଟା ଛିଣ୍ଡାଇନିଏ । ତାପରେ ଉଠିଆସେ ଇଷ୍ଟମରକୁ, ହିସାବ-କିତାବ କରିବା ପାଇଁ କାହାଜର ବାବୁ ସାଙ୍ଗରେ । ଘାଟ-ସରକାର ଓହ୍ଲାଇ ନ ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଡ଼ି ଉଠେନା । ଖଣ୍ଡେ ଉଠାଇଲେ ବି ଆଉ ଖଂଡେ ପଡ଼ିଥାଏ । ଲଗି ଦରକାର ହୁଏନା ଘାଟ-ସରକାରର ।

ବୁଡ଼ି ମୁଲକ, ପ୍ରାୟ ସବୁ ସମୟରେ ପାଣି ଜମି ରହିଥାଏ । ଗଛ ତଳଟା ହିଁ ଯାହା ଟିକିଏ ଟାଂଗଣା ଧରଣର । ଯାତ୍ରୀମାନେ ପାଣି କାଟି ଯାଇ ଗାଁର ଗସ୍ତା ଧରନ୍ତି । ହାଉସେଇ କଇଁ ଆସି ଖଂଡିଏ । ଯାଇପହ ଥିଲେ ତାର ଶରଣ ନିଅନ୍ତି । ପିଲା-

କବିଳା କାଂଧରେ ପାର ହୁଅନ୍ତି । ନୂଆ ବୋହୂ ହେଲେ ଦି'ଆଡୁ ଧରି ଟେକି ଟେକି ନିଅନ୍ତି ।

‘ସିଡ଼ି ଉଠାଅ’ । ଦୋତାଲାରୁ କାହାନ୍ (‘ସାରେଂଗ୍’) ହୁକୁମ ଦିଏ ।

ଘାଟ ସରକାର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓହ୍ଲାଇନି ନା କଣ ? ନା ଏଇ ହେଉତ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲା ବଂକା ଟଂକା ପାଦରେ । ଶେଷ ସିଡ଼ିଟା ଉଠିଗଲା । ହଡ଼-ହଡ଼-ହଡ଼-ହଡ଼ କରି ମୋଟା ଶିଂକୁଳିରେ ବଂଧା ନଂଗର ଉଠି ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଜଣେ ଲେକ ଜଳଦିବାଜିରେ ଓହ୍ଲାଇ ପାରିନାହିଁ ବୋଧହୁଏ । ଲେକ କିଏମ ? ଦଶ ବାର ବର୍ଷର ପିଲାଟିଏ । ପ୍ୟାସେଞ୍ଜର ନା କଣ ? କିଏ ଜାଣେ ? ଜାହାଜ ଦେଖିବାକୁ ଉଠି ଆସିଥିଲା ହୁଏତ କେତେବେଳେ । ତେବେ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବାକୁ କହ ଆଗ ଘାଟରେ, ପାତାକଟାରେ । ଶେଷ ପହରର ଭଙ୍ଗାରେ ଡରବରରେ ଚାଲି ଯାଇ ପାରିବ ଏକ ମାଲାର ଡଂଗାରେ । ଅଂଧକାର ହୋଇଯିବ । ଘରକୁ ଯିବ କିମିତି ? ଆହା ବାପ ମା କେତେ କଣ ଭବିବେ କେଜାଣି ।

ଛୋଟ ଷ୍ଟିମର । ଉପର ତାଲ ଡେକରେ ଖାଲି ଥାଡ଼ କୁସ । ସାମନା ପଟେ ପାଷ୍ଟ କୁସର ଦୁଇଟା ପାରଭଡ଼ି, ଆଉ ତା ସାମନା ଖୋଲ କଣରେ କାହାନ୍ (ସାରେଂଗ୍) ହୁଇଲା । ନାସିମ ଏକାବେଳେକେ ସେଠି ଆସି ହାଜର ହେଲା ।

ପ୍ରଥମଟା କେହି ଦେଖି ବି ଦେଖିନି । ଭବିଲେ କଲର କାଇଦା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଏମିତି ଉଠି ଆସିବି ବୋଧେ । କିନ୍ତୁ ନା, ଟଂକୁନାହିଁ ପିଲଟା ।

“କଣ ଦରକାର ?” ଚଟି ପାଦରେ, କିସ୍ତି ଟୋପି ମୁଣ୍ଡରେ କାହାନ୍ (ସାରେଂଗ୍) ହୁଂକା ଫୁକୁଥିଲା ଠିଆ ଠିଆ । ବେକ ଘୁରାଇ ପରୁରିଲା ।

“ହଜୁରଂକର ଯଦି ଗୁଜର ଦରକାର ଥାଏ, ମୋଟେ ରଖି ପାରନ୍ତି ।”

“ତୋ ଘର କେଉଁଠି ?” କାହାନ୍ କିଛିବେଳ ଅନାଇ ରହିଲା ନାସିମ ମୁହଁକୁ ।

‘ଏଇଠି ହଜୁର, କନକଦିୟା ।’

“ମା ବାପ ଅଛନ୍ତି ?”

“କେହି ନାହିଁ ।”

‘ଆହୁରି କିଛି ସମୟ ଅନାଇ ରହିଲ କାହାଣୀ । କହିଲ, କାମ କରି ପାରିବୁ ତୁ ?’

“କଣ କାମ ହଜୁର ?”

‘ରଂଧାବଡ଼ା, ଧୂଆ-ପୋଛା, ଲୁଗାକର, ବାସନମଜା—ଏଇ ସବୁ ଆଉ କଣ ? ବେଶ୍, ଲଗି ଯା ତାହାହେଲେ । ମୁଫତ୍ ଗୋଟାଏ ପିଲ ଯଦି ମିଳେ ତ ମଂଦ କଣ ?’ ହୁଇଲର ଲେକ ଇୟାଦାଲି ସଂଗେ ଥରେ ଆଖି ମିଳାଇ ନେଲା । ଅନ୍ତତ ହୁକାଟି ତ ସଜାଡ଼ି ପାରିବ । ଗୋଡ଼ ହାତ ମୋଡ଼ି ଦେଇ ପାରିବ ତ ଦରକାର ହେଲେ ।’

ଇୟାଦାଲି କହିଲା, ‘ଦରମା ପାଇବୁ ନାହିଁ କିଛି ।’

‘ଦରମା ନା ହାତୀ ।’ କାହାଣୀ ପାଟି କରି ଉଠିଲା ‘ସୁଅର ଶିଉଳି ଦେଇ ତରକାରି ଗଂଧି ଖାଇବାକୁ ହେବ ! ମୋର ଗରଜ ପଡ଼ିଛି, ଏମିତି ତ ରହିଲେ ରହିବ, ନୋହିଲେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେବି ଜବଦସ୍ତ । କଣ ଟକିଟ ଅଛି ?’

‘ନା, ହଜୁର, ଦରମା ଦରକାର ନାହିଁ ମୋର ।’

ଜାହାଜରେ ସେ ଯାଗା ପାଇଛି ଏଇ ନାସିମର ଖୁବ୍ । ବାପ ନୁହେଁ, ଗୁରୁ ନୁହେଁ, ମୁନିବ ନୁହେଁ, ମାଲିକ ନୁହେଁ, ପାଲତୁ ବାଜେ ଲେକର ଯେ ମାଡ଼ ଖାଇବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ମୁହଁକୁ ବୁଜି, ଏଇ ତାର ବହୁତ । ଅଜଣାର ଆକର୍ଷଣରେ ସେ ଭସି ବୁଲିବ ।

‘ଭଲ କରି କାମ କଲେ ଜାହାଜରେ ହିଁ ବାହାଲ କରିବ ଦିନେ । ପ୍ରଥରେ ସିଡ଼ି ପରେ ପାଟାତନ, କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଶୁଖାନି, ଶେଷରେ ସାରେଂଗ ବା କାହାଣୀ* ! କିଏ କହି ପାରିବ ? ଆଗେ ବିନା ମାଇନାରେ ଗୁକର, ଶେଷରେ ଏଇ ଜାହାଜର ଜମିଦାର ।’ ସାରେଂଗ ତାର ଶାଦା ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଦାଡ଼ିରେ ହାତ ବୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ଦିନ ଋତିରେଇ ନାସିମ ମାଡ଼ ଖାଇଲା କାହାଣୀ ହାତରେ । ବେଶିଆଲରେ ଭଂଗି ପକାଇ ଥିଲା ଖଣ୍ଡେ କାଟ ବାସନ । ଆଉ ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ? କଥା ନାହିଁ ବାଟା ନାହିଁ ପିଠିରେ ବେକମୁଣ୍ଡାରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ବିଧା ଉପରେ ଗୁପୁଡ଼ା । ଝରଝର କରି କାଂଦି ପକାଇଲା ନାସିମ । ବେଶୀ ଗୋଳମାଳ କରିବୁ ତ ହାତ ଗୋଡ଼ ବାଂଧି ଫିଙ୍ଗି ଦେବି କଳା ପାଣିରେ ।

*ପାଟାତନବାଜା, ଶୁଖାନି ସମସ୍ତେ ଷ୍ଟିମରର କର୍ମଚାରୀ ।

କଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା ବେଶୀ ନାହିଁମର । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ ଏଥିରେ । ଏଇ ଏଠିକାର ରେଓୟାଜ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାତ୍ର ଖାଇବାକୁ ହୁଏ କାହାନ୍ତିଠାରୁ । ଯେଉଁମାନେ ସିଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ପାଟାଟନ ଧୁଅନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଲଂଗର କାମରେ ଅଛନ୍ତି, ଯିଏ ଦୌଡ଼ିଟଣା କାମ କରନ୍ତି କିଂବା ଲଇଟ୍ ଦୂରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ କାମରେ ଟିକିଏ ଗଲଟି ବା ଗଫିଲଟି ହେଲେଇ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ ମାରଧର । ତଳେ ମିସ୍ତରିର ଇଲକା । ତାକୁ ଘେରି କାମ କରନ୍ତି କୋଇଲବାଲ, ନିଆଁବାଲ, ଇଞ୍ଜିନ୍‌ବାଲ । କିନ୍ତୁ ଚରମ ଶାସନର ଭର କାହାନ୍ତିର ହେପାଜତ୍‌ରେ । ଭୁଲ କରିଟି କିଏ, ଏକ କଲ ଦୂରଇବାକୁ ଯାଇ ଆଉ ଏକ କଲ ଦୂରଇ ଦେଇଛି, ତା'ହେଲେ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଗୋଇଠା ଗୁପ୍ତା, ଜାତି ବେଜାତିର ଗାଳିମନ୍ଦ, ଯୋତାମାଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେଥିରେ କିଛି ଫଳ ନ ହେଲା ତ ଗୁଳିରିରୁ ବରଖାସ୍ତ ।

କାହିଁକି ବା ନ ହେବ ଶୁଣେ ? କୋଂପାନୀ ଖାଲି କାହାନ୍ତିକୁ ମାନେ । ଜାହାଜର ଜିଲ୍-ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ସ୍ ସେ । ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ତାର । ଗୁଲିବା ବେଳେ ଷ୍ଟିମର ଯଦି ନୌକା ବୁଡ଼େଇ ଦିଏ, ଖେସାରତ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ କାହାନ୍ତି ସାହେବକୁ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ପଡ଼ି ଖୋଦ୍ ଷ୍ଟିମର ଯଦି ଭୁରିଯାଏ, ଦାୟୀ କିଏ ? କୋଂପାନୀର ସାହେବମାନେ ନୁହନ୍ତି । ଯାହା କିଛି ମାଲିମୋକଦ୍ଦମା ଚଳନ୍ତି ଷ୍ଟିମରକୁ ନେଇ ସମସ୍ତ ଫଳାଫଳ କାପଟେନ ସାହେବର । ଆଉ ଯଦି ଝଡ଼-ତୋଫାନରୁ ଷ୍ଟିମରକୁ କୂଳରେ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଏ ତାର ପୁରସ୍କାର ଏଇ କାହାନ୍ତି ସାହେବରର ପ୍ରାପ୍ୟ । ମିସ୍ତରି ଖଲସୀମାନେ ଯେତେ ଡାକହାକ ଦୌଡ଼ିଧପଡ଼ କରନ୍ତୁ, ଯେତେ କାଇଦା-କରମତି ଦେଖାନ୍ତୁ, ଟଂକା ତୋଡ଼ାର ଟିକିଏ ଛିଟା ବି ତାଙ୍କ ବରଦରେ ଜୁଟିବ ନାହିଁ । ଯେତେ ମେଡେଲ ସବୁ କାହାନ୍ତି ସାହେବ ଗଳାରେ ଝୁଲିବ ।

‘କଣ ହେଲା ହଠାତ୍ ?’

ଷ୍ଟିମର. ଚରରେ ଭିଡ଼ିଯାଇଛି । ଗୁରୁ ଚର, କୁହୁଡ଼ିରେ ଠଉରଇ ପାରି ନାହିଁ । ଚକ ଧସି ଯାଇଛି ମାଟି ଭିତରେ, ଜଳଦି ଖଲସ ହେବ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନା । ଖବର ପଠାଇବାକୁ ହେବ୍ ବଂଦରର ଡକ୍ଟର, ଜାଲି ବୋଟରେ ଲୋକ ପଠାଇବାକୁ ହେବ ପାଖ ଇଷ୍ଟ୍‌ଟେସନକୁ । ସେ ବି ଏମିତି କିଛି ନୁହେଁ । ଅଧିକାଂଶ ଇଷ୍ଟ୍‌ଟେସନ ତ ଗଛତଳେ ବା କ୍ଷେତ ଖାଲ ଜାଗାରେ । କମ୍ ସେ କମ୍ ସାତ ଆଠ ଘଂଟା ଲେଟ୍ ଆଜି ନିର୍ଦ୍ଦାତ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଯେତେ ଘାଟରେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଷ୍ଟିମର ଆଶାରେ

ବସିଛନ୍ତି ଆଜି ସେମାନେ ଗତି ସାର ଖାଲି ଦୂରରେ ଧୂଆଁ ଦେଖିବେ ଏବଂ ହୁଇସିଲ ଶୁଣିବେ ।

‘ଦୋଷ କାହାର ?’

ଦୋଷ ଶୁଖାନିର, ଦୋଷ ସେକେଣ୍ଡ ମେଟର୍ । ଲଂଘା ଚଉଡ଼ା ଯୁଆନ ମରଦ ସବୁ, ଏବେ ଆଉ ମାରିଲେ ଆରମ୍ଭ ଲଗେନା, ନିଜ ହାତ ପାଦ ଓଲଟି ଦୂରକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ଏଇ ମାସର ପୁର ମାଇନା ବରବାଦ ହୋଇଯିବ ତାଙ୍କର । ଖୋରକ ବି କିଣିବାକୁ ହେବ ନିଜ ପଇସାରେ ।

କାସ୍ତାନ ଯେମିତି ଏ ଜାହାଜର ଇଜାରଦାର । ମୋକରରି ଇଜାର । ଯେତେ ଖରଚ ସରଂଜାମ ବାବଦ, ମରମତ ବାବଦ, ଖଲସୀ ମିଷ୍ଟରି ମାଇନା ବାବଦ—ହିସାବ କରି ଗୋଟାଏ ମୋଟା ଟଙ୍କା କାସ୍ତାନ ହାତରେ ଧରେଇ ଦିଏ କୋଂପାନୀ । ସବୁ ବିଲ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମାଲିକ ଏଇ କାସ୍ତାନ । ଯାହାକୁ ଖୁସି ପୁର ମାଇନା ଦିଏ, ଯାହାକୁ ଖୁସି ଜୋରିମାନା କରେ, ଯାହାକୁ ଖୁସି ଖୋରକ କାଟେ, ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା ବରଖାସ୍ତ କରେ । ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାଲିଶ ନାହିଁ, ଫୟସଲ ନାହିଁ । ଭିତରର ଶାସନ ନେଇ କୋଂପାନୀ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଏ ନାହିଁ । ସେ ଦେଖେ ଘାଟରୁ ଘାଟ ମାଲ-ମଣିଷରେ ବୋଝେଇ ହୋଇ ଷ୍ଟିମର ମୋଟା ମୁନାପା ଆଣିପାରେ କି ନା ।

ପୁର ଷ୍ଟିମରଟି ତେଣୁ କାସ୍ତାନ କଥାରେ ଉଠେ ବସେ । ସବୁ କର୍ମରୁତା ତାର ଡାବେଦାର । ଷ୍ଟିମର ତ ନୁହେଁ, ଯେମିତି ଲଟଦାରି ପାଇଟି ।

‘କାଂଦିଲେ କିଛି ଲଭ ନାହିଁ । ପାଖରେ ଥାଇ କହିଲ ମକବୁଲ । ଏମିତି ଅନେକ ମାଡ଼ ଖାଇବାକୁ ହେବ । ମାଡ଼ ଖାଇ ଖାଇ ତେବେ ପ୍ରମୋଶନ ।’

ମକବୁଲ ବି ପ୍ରଥମେ ଆସିଲ ରୁକର ହୋଇ । ରଂଧାବଡ଼ା ନୁହେଁ, କାସ୍ତାନର ଧୋବା-ମୋଟିର କାମ । ତିନି ବର୍ଷ ପରେ ସେ ସିଡ଼ି ପାଇଟି । ପରେ ପାଟାତନ, ଦଉଡ଼ି । ମାଡ଼ ନ ଖାଇଲେ ଉଠି ନାହିଁ ଜାହାଜରେ ।

‘ସାହେବଙ୍କୁ ସୁଦୃଷ୍ଟି ନ ହେଲେ କିଛି ହିଁ ହେବାର ଜେ! ନାହିଁ । ଦଶ-ବାର ବର୍ଷ ପରେ ସାହେବଂକର ଯଦି ଦୟା ହୁଏ । ତେବେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେବେ । ପରେ ସେଇ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ବଲରେ ଦିଆଯିବ କାସ୍ତାନଗିରି ପରୀକ୍ଷା ।’ ମୁରବ୍ବି ଭଳି ବହେ ଆପସର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ‘ସେଇ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ନ ହେଲେ ସବୁ ଫକ୍‌କା । ତେଣୁ ଭଲ କରି କାସ୍ତାନ ପାଦରେ ତେଲ ମାଲିସ କରିବା ଚାହୁଁ । ତା’ ପରେ ପାଖ

କରି ଥରେ ହୋଇଯାଇ ପାରିଲେ ତେଣିକି ପାଏ କିଏ । ସେତେବେଳେ ଜମିଦାର, ତବିଲଦାର ସବୁ ଜଣେ ।’

‘ନା, ହେ ନା, ଇଆ ଭିତରେ ଟିକିଏ କଥା ଅଛି । ଯିଏ ଗୁଟଗାଁର* ଲୋକ, ସେଇମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁଲ ସାହେବର ଟିକିଏ ଟାଣ ବେଶି ।’ ସର କମାଳ କହେ ବୟଲରର ଖଲସୀ, ବିଲୟତ ଆଲି । ନିଜ ଘର ଗୁଟଗାଁ କିନା । କହେ ଗୁଟଗାଁ ଛଡ଼ା ସାରେଂଗ (କାହାନ୍) କାହାନ୍ତି ? କଥାରେ ଅଛି, ସାରେଂଗ, ଶୁଖୁଆ, ଦରଗା, ଏ ତିନି ନେଇ ଗୁଟଗାଁ । ଧାନ, ଡକାୟତ, ଖାଲ ଏ ତିନି ନେଇ ବରିଶାଲ । ସାରେଂଗ କରିବା ତ ଡକାୟତି କରିବା ନୁହେଁ ।

‘ତୋ ଘର କେଉଁଠିରେ ପିଲ ?’ ସମସ୍ତେ ପଚାରନ୍ତି ଏକ ସଂଗରେ । ‘ଏଇ ଅଂଚଳରେ ।’ ହତାଶ ସରରେ କହେ ନାସିମ । ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁ ଯେମିତି ଝାପସା ହୋଇ ଆସେ ।

ପରଦିନ ବେଦମ ମାଡ଼ ଖାଇଲ ଅବଦୁଲ । ପାଣି ମାପିବାକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଲୁହା କାଠି ହଜାଇ ଦେଇଛି ।

ମାରିବା ବେଳେ କେହି ଧରିବାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ, ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଏ ଏକବାରେ ହିସ୍‌ଘଷା ନିତିଦିନିଆ ବ୍ୟାପାର । ତଥାପି ଆଖି ପୋଛି କାନ୍ଦିବାର କମତି ନାହିଁ । ନଦୀ ଜଳରେ ଆଖି ପୋଛୁ ପୋଛୁ ଅବଦୁଲ କହେ, ‘ମାଇନାରୁ ଦାମ ଓ ଦାର ସୁଧ ତ କାଟି ଦେବ, ତଥାପି ମାରି ଖାଇଗାରେ ଜଖମ କରିବ ।’

ତଥାପି ପ୍ରତିବାଦ ନାହିଁ, ରିଦ୍ରୋହ ନାହିଁ । ନିଜକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଦିପଦ କଥା ବି କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ମାଡ଼ ରେକିବା ପାଇଁ ଶକ୍ତ କରାଯିବ ନାହିଁ ଶରୀରର ହାଡ଼-ମାଂସ ।

ନାସିମ ଭାବେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବୋଧେ ତା’ରି ପରି ନିରାଶ୍ରୟ, ବାପ-ମା-ଛେଡ଼ଣ ।

ତା ନୁହେଁ । ସମସ୍ତେ ଉଠିବାକୁ ଗୁହାନ୍ତି ସିଫିଠାରୁ ଆରଂଜ କରି ଜାହାଜର

‘ଫାନିଲ’ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସମସ୍ତେ କାସ୍ତାନର ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଗ୍ରହାନ୍ତି । ମାଡ଼ ଦେବାକୁ ନ ଦେଲେ ସେ ହାତରେ ଖଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଯିବ କାହିଁକି ?

ସେଥିପାଇଁ ସେଦିନ ଯେତେବେଳେ ମକବୁଲ ସ୍ତରରେ ପାଣି ଉଠାଇବା ନେଇ ମଜା କରିବାକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ବାଲଟି ନାସିମ ନଦୀରେ ପକାଇଦେଲା ସେତେବେଳେ ମାଡ଼ ଖାଇବାକୁ ତାର ଆଉ ଲଜ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଅପମାନର କ୍ଳାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ତା ମନରେ । ମକବୁଲ ସ୍ତରରେ ସବୁ ଖଲସାଂକ ସ୍ତରରେ ସେ ବନ୍ଧୁ ପଣିଆ ଅନୁଭବ କଲା ।

‘ତୋର କଣ ଯାଏ ? ମାଇନା ନାହିଁ, ଖାଲି ମାଡ଼ ଉପରେଇ ଚାଲିଗଲା ।’ ମକବୁଲ କାଂଦୁ କାଂଦୁ କହିଲା, ‘ଆଉ ମୋର ପୁରା ମାଇନାଟାହିଁ ବ ଲଟି ପାଇଁ କାଟି ନେବେ । ପରେ ମାସକାବାର ହେଲେ କହିବ, ମୋ’ଠୁ ‘ଆଗାମ’ ନେ । ଟଂକାକେ ଦିଅଣା କରି ସୁଧ ଦେବୁ । ଜାହାଜରେ ବସି କରି ମହାଜନୀ କରେ । କେହି ଆମକୁ ତେଣିବାକୁ ଶୁଣିବାକୁ ନାହିଁ । କହି ଉପରକୁ ଅନାଏ । ଯେମିତି କି ଉପରବାଲା ଶୁଣୁଛନ୍ତି ଆତର ପରିୟାଦ ।

‘ଅନ୍ୟ ଜାହାଜକୁ ଚାଲିଗଲେ ?

‘ତୁ ଅଛୁ କେଉଁ ତାଳରେ ? ଗୋଟେ ଜାହାଜରୁ ଚାଲିଗଲେ ଆଉ କେଉଁ ଜାହାଜରେ ଜାଗା ନାହିଁ । କାସ୍ତାନାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ତ୍ତ ଅଛି । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ମାଡ଼ ଖାଇବି ମୁହଁ ବୁଜି ରହିଛି ଯେମିତି ବରଖାସ୍ତ ନ କରିବ । ଥରେ ବରଖାସ୍ତ କଲେଇ ବରବାଦ ହୋଇଗଲା । ପାଣି ଛାଡ଼ି ତେବେ ହଳ ଧରିବାକୁ ହେବ ।’

‘ଆଉ କେଉଁ ଜାହାଜକୁ ବା ତୁ ଯିବୁ ?’ ପାଖରୁ ଇୟାଦାଲି ଫୋଡ଼ଣ ଦିଏ । ‘ସବୁ ଜାହାଜରେ ତ ଏଇ ରେଓଆଜ’ ।

‘ଏମିତି ପଳାଇଯାଇ ହେବ ନାହିଁ ?’

ସମସ୍ତ ହସିଉଠିଲେ । ସିଡ଼ିରୁ ‘ଫାନିଲ’ ଯାଏଁ ଉଠିବାର ସାଧନାରେ ଯେଉଁମାନେ ଜାହାଜରେ ପଶିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏ କଥାଟା ବଡ଼ । ବେଖାପ୍ ଲାଗେ ।

‘ଆଉ ପଳାଇଯିବା ସୋଜା ନୁହେଁ ।’ ଗଂଜୀର ମୁହଁରେ କହେ ସେକେଣ୍ଡ ମେର୍ । ‘ତୋର ନାମ ଠିକଣା ସାହେବର ନୋଟ୍‌ବୁକ୍‌ରେ ଟୁକା ଅଛି । ପଲେଇରୁ ତ ପୁଲିଶ୍‌ରେ ଏଜାହାର ଦେବ । କହିବ ମୋ ଜେବେରରୁ ମନିବ୍ୟାଗ୍ ନେଇଟି, ଘଡ଼ି ନେଇଟି । କୋଂପାନୀ ଲଢ଼ିବ କାସ୍ତାନ ପକ୍ଷରେ । ଥିଲୁ ଜାହାଜରେ, ଯିବୁ ଜେଲକୁ ।’

ତେବେ ଏମିତି ଦିନ ଯିବ ନାହିଁମର ? ଏଇ ଏକଇ ପ୍ରକାର - ପାଣିର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଶୁଣି ? ମାଇନା ନାହିଁ, ଜାଗା ନାହିଁ, ଏମିତି କରି ଭାବିବ ସେ ଦିନ ରାତି ?

‘ସାହେବକୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ତା’ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ । ଦେଖ, ଥରେ ସିଡ଼ି ଧରି ପାରୁ କି ନା ।’

ଆଉ କିମିତି ସେ ଖୁସି କରିବ ? ଯାହା କାମ ତାକୁ ଦିଆ ଯାଇଛି,—ସେ ସାହେବର ଦିହ-ହାତ ଗୋଡ଼ ଚିପେ, ଗୋସାଲ ଆଗରୁ ତେଲ ମାଖେ, ରଂଧାବତା ବେଳେ ଶୁଖାନ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ କରେ ବୋଲି ତାର ହାତ ମାଉଁସ ଏ ଯାଏଁ ଅଲଗା ହୋଇନି । କିନ୍ତୁ ମନ ନାହିଁ, ମାଇନା ନାହିଁ । ବରଂ ଜରିମାନା ବାବଦ କିଛି ତାର କାଟି ପାରେ ନାହିଁ ବୋଲି ସାହେବର ବଡ଼ ଆପଶୋଷ । ତେଣୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ତାକୁ ଉପାସ କରାଇ ରଖେ । ସେ ସେ ବେଳାର ଲଙ୍କା ପିଆଜର ଖରଚ ବଂଚୁଏ ।

ଗୁଉଳ-ଲୁଣ-ଲଙ୍କା-ପିଆଜ କାହାନ୍ ଯୋଗାଣ ଦିଏ । ଆଉ ସବୁ ଯାର ଯାର ମଜି ମାଫିକ । ତେଲ ଆଉ ମସଲ, ମାଛ ଆଉ ତରକାରି । ମାସ ଶେଷରେ ଦରମା ଟଂକାରୁ ଯାର ଯାର ଗୁଉଳ-ଲୁଣ-ଲଙ୍କା-ପିଆଜ ଖରଚ କାଟି ରଖେ କାହାନ୍ । ତା ବି ତାର ମଜି ମାଫିକ ।

‘ଯଦି ମନ ଗୁଡୁଁ ସାହେବର, ଚୋରି କର ।’ କିଏ ଯେମିତି କହିଲ ଫିସ୍ ଫିସ୍ କରି ।

ଏଇ ଇଷ୍ଟିମାର ସଙ୍ଗେ ବେଳେବେଳେ ବାଜର ବଂଧା ଥାଏ । ସେଥିରେ ବସ୍ତା ବୋଝାଇ ଗୁଉଳ ଯାଏ, ଲୁଣ ଯାଏ, ଲଙ୍କା ଯାଏ । ବାଜର ସଙ୍ଗରେ ଲେକ ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କି ବୟୋବସ୍ତ କାହାନ୍-ମିସ୍ତରିର, ଷୋର ବୁମ ଉପରୁ ବି ଫେର ମୁନାପା ମାରେ ।

ନା, ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେନା । କୌଣସି ଆଶା ନାହିଁ ନାହିଁମର । ଦିନେ ଛଡ଼ା ଦିନେ ଇଷ୍ଟିମାର ଏକଇ ରସ୍ତା ଦେଇ ଘୁରୁଫେର କରେ । ଯେଉଁଠି ଆସିବା ସମୟ ସଂଧ୍ୟାବେଳେ, ସେଠିକି ଆସୁ ଆସୁ ରାତିଅଧ, କେବେ କେବେ ବି ପରଦିନ ଭେର । ଖାଲି ଏଇ ଟିକକହିଁ ଯାହା ବୈଚିତ୍ର୍ୟ । ନଇଲେ ଏକ ରକମର ପାଣିର ଶବ୍ଦ, ନଂଗର ଉଠାର ହଡ଼-ହଡ଼, ସିଡ଼ି ଓ ଦଉଡ଼ି ପକାଇବାର ଡାକ-ଟିଛାର । ଭଲ ଲାଗେନା ତାକୁ । କେତେ ଦିନ ପର ପର ଘୁରି ଘୁରି ଇଷ୍ଟିମାର କନକଦିୟାକୁ ଫେରିଆସେ । ନଦୀ ଏତେ ଛୋଟ, ତା ସ୍ରୋତ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ, ଭାବି ପାରେନା ନାହିଁମ । ଆଗେ ଆଗେ ମନେ

ହେଉଥିଲା ନଦୀ କେଜାଣି ଗୁଲି ଯାଇଛି କେଉଁ ସମୁଦ୍ରକୁ । ଏ ଦେଶରୁ କେଉଁ ଦୂର-ସୁଦୂର ବିଦେଶକୁ ।

ନିଗୋଳାରେ ଅନ୍ଧକାରରେ କେବେ କେବେ ନଇ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଏକେଲଟି ଆସି ବସେ ନାସିମ । ଘନ କଳା ଜଳରେ ଜହ୍ନଗତି ଝିଲମିଲ କରୁଛି । ଆଜି କନକଦିୟା ଆସିଛି ଗତିଅଧରେ । ଘର କଥା ମନେପଡ଼େ ନାସିମର । ଭାବେ କେଉଁଠି ତାର ଘର ? ତାର ଘର ଦ୍ଵାର ନାହିଁ, ସେଠି ଭୂତର ଆସ୍ଥାନ । ମନେ ପଡ଼େ ମା'କଥା । ମାର ମୁହଁ । ମନେ କରେ, ତାର ମା ନାହିଁ । ତା ମା କେବେଠୁ ମରିଯାଇଛି । ମାର ମଲ ମୁହଁ ପରି ମନେ ହୁଏ ଏଇ କଳା ଜଳର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ।

ବଡ଼ ଗୋରି ନ କରି ପାରେ, ଛୋଟ ଛୁଟୁକିଆ ଗୋରି କରି ପାରିବ ନାହିଁ କିଆ ? ଦାଆଁ ହାତରେ ପଇଡ଼ ବିକିବାକୁ ଆସିଛି ଗାଁ ଗହଳର ଲୋକ । କାସ୍ତାନ ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ କିଣିଲା ଦିଟା ଦଶ ପଇସାରେ । ଜାହାଜ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସି ସିଡ଼ି ଉଠାଇ ନେବା ପରେ, ନାସିମ କାସ୍ତାନ ସାହେବ ପାଖରୁ ଗୋଟାଏ ଏକଅଣି ନେଇ ଫିଙ୍ଗିଦେଲା ଡଙ୍ଗା ଉପରେ । ଆଉ ଛ'ପଇସା ? ନାସିମ ଜିଭ ଓଲଟାଇ ମୁଖଭଂଙ୍ଗୀ କଲା । ବିକାଳୀ ଯବାନଟା ନଇରୁ କାଦୁଅ ନେଇ ଫିଙ୍ଗିଲା ନାସିମ ଆଡ଼େ । ଜାହାଜ ସେତେବେଳେକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଛି, ଲାଗିଲା ନାହିଁ କିଛି ଛିଟା ଫିଟା । କାସ୍ତାନ ଆଉ ନାସିମ ଦିଜଣ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏମିତି ମାଛ ଆସିଛି ବିକିବାକୁ । କେଉଁଠି କିଂବା ଖଇଙ୍ଗା । ସେଥିରୁ ବି କିଛି ହେଲା ଗୁଡୁରୀ କରି । ଦୁଧ ଆସିଛି ହାଣ୍ଡିରେ । ବାଉଁଶ ଚୁଙ୍ଗାରେ ମାପିଦେବ । ଦାମ ଦେବ ଜାହାଜ ଉପରେ ଉଠି । କ୍ଷେତର ତଟକା କାକୁଡ଼ି କିଏଆଣିଟି ବୋଝରେ । ଚୁନା ଚିଙ୍ଗଡ଼ି ଦେଇ ତରକାରି ହେବ, ନଇଲେ ଏମିତି କଂଗୁ ଖାଇବି । ତୋର ଦାମ ବୁଡ଼ିଯିବ ନାହିଁ । ମୁଁ କାସ୍ତାନ ସାହେବର ଗୁକର ।

ଏତେଦିନକେ ଗୋଟାଏ ନିମା ପାଇଛି ନାସିମ । ଖଣ୍ଡେ ପାଣିଗାମୁଛା । ଲୁଚି ଖଣ୍ଡେ ପାଇବ କେବେ ?

ଗୁରିଟା ପଇସା ଗୁହଁଲା ନାସିମ ।

ଏଭଳି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାର କଥା କାସ୍ତାନ ତା ଜୀବନରେ ଶୁଣି ନାହିଁ । ଆଖି କପାଳରେ ଖୋସି କାସ୍ତାନ କହିଲା, 'କଣ କହିଲୁ ? ପଇସା ?'

କି ଭୀଷଣ ହାରାମି କଥା ନଜାଣି କହି ପକାଇଛି ଏମିତି ଭୟତରାସ

ଆଖିରେ ଗୁହଁଲ ନାସିମ ।

‘କଣ କରିବୁ ପଇସା ନେଇ ?’

‘ଗୁ ଖାଇବି । ଏକ ଖୁରି ।’

ଏମିତି ଏକ ଚବିଶ ପଳ ଓଜନର ଗୁପଡ଼ା ପଡ଼ିଲା ତା ଗାଲ ଉପରେ ।
ଦୂରି ଛିଟକି ପଡ଼ିଲା ନାସିମ । କାହାଣୀ ଗର୍ଜି ଉଠିଲା : “ଏମିତି ବେତରିବତ୍ । ମୋ
ପାଖରୁ କଣ ନା ବିଡ଼ି ଗୁହେଁ ! ବିଡ଼ି କିଣିବୁ ! କିଣିବୁ ? କେଉଁଦିନ ଶୁଣିବି ବୋତଲ
କିଣିବ । ତେରିବେରି କରିବୁ ତ ନଇ ଗହିରରେ ନିଶ୍ଚୋକ କରିଦେବି ।’

ଆଖିର ଲୁହରେ ମାର କଥା ମନେ ପଡ଼େ ନାସିମର । ମରିଗଲେ ମାର ମୁହଁ
କିମିତି ଦିଶିବ ଏଇଆ ସେ ଅଂଧାରରେ ପାଣି ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଭାବିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।
ମାର ମଲ ମୁହଁ କଥା ଭାବି ମନ ଭିତରେ ସେ ଜୋର ପାଏ । ଜୋର ପାଏ ଏଇ
ମାଡ଼ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ । ମାଗୋ ବୋଲି ଯଦି ସେ କାନ୍ଦି ନ ପାରେ, ମାଡ଼ ନିଶ୍ଚୟରେ
ହଜମ ନ କରି ଆଉ ଉପାୟ କଣ ଅଛି ?

ତଥାପି ଏଇ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ଦଳ ଏକତ୍ର ହୁଅନ୍ତିନି । ଖୋଦା ଉପରବାଲା
ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହା ପାଖରେ ତାଙ୍କର ନାଲାଶ ନାହିଁ । ମୁକ୍ତି ବି ନାହିଁ ଏଇ ଜାହାଜର
ଖୋଳ ମଧ୍ୟରୁ । କେବେ ସେ ସିଡ଼ି ପାଇବ, କେବେ ପାଟାତନ, ଦଉଡ଼ି, ନଙ୍ଗର-
ଲଇଟ ବା ମିସ୍ତରିର ଲଲକା—ସେଇ ଆଶାରେ ସମସ୍ତେ ଦିନ ଗଣନ୍ତି । କିମିତିକା
କାହାଣୀର ମନ ପାଇବେ ? ସ୍ତମ୍ଭ ଦେଇ, ଦୁଷ୍ଟ ଦେଇ, ଚୋରି କରି, ମାଡ଼ ଖାଇ ।
ଚମକାର ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଚଳାଇଛି କାହାଣୀ ସାହେବ ।

ସେଇ ରାତିରେ ଜଣେ ପ୍ୟାସେଞ୍ଜରର ହଲେ ଜୋତା ସରାଇଲା ନାସିମ ।
କାହାଣୀ ତା ସିଧା ନଦୀ ଭିତରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲା । କହିଲା, ‘ବୁଝିକି ତୋର ବଲିହାରି ।
ମୁଁ ଜୋତା ମଟମଟ କରି ବୁଲେ ଆଉ ମୋତେ ପୁଲିଶ ପକଡ଼ାଉ କରୁ’ । ପରଦିନ
ନାସିମ ଜୋଗାଡ଼ କଲା ଏକ ଟିଣର ସୁଟ୍‌କେଶ । ସେଟା ବି ଗଲା ନଦୀର ଗହ୍ୱରକୁ ।
ସେଟା ଭିତରେ ମୋକଦ୍ଦମାର ନଥି, ପରଗୁ ଦଲିଲ, କେତେ କଣ ନକଲ ।

କୌଣସି ପ୍ରକାର ମନ ପାଇପାରୁ ନାହିଁ ନାସିମ । ପାରିବୁ, ପାରିବୁ ଆସ୍ତେ
ଆସ୍ତେ ପାରିବୁ । କାହାଣୀର ଗୁହାଣୀଟା ତାକୁ ଯେମିତି କହିଯାଏ କାନେ କାନେ ।
ତା ଅକ୍ଷମତା ପାଇଁ କାହାଣୀ ଧରିଲେ ମଧ୍ୟ ହଠାତ୍ ମାରେନା, ଏଇଥିରୁ ନାସିମ
ଉଠାଏ ପାଏ ଅନେକ ।

କୋଂପାନୀର ଆଲୁଆରେ ତେଜ ନାହିଁ, ବର୍ଷା ହେଲେ ତେରପାଲ ନାହିଁ, ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷଙ୍କ ଅଲଗା ବଖର ନାହିଁ, ତଥାପି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ନିଦ ଅଛି । ଏପରି ଜଣେ ଭଦ୍ରଯାତ୍ରୀ ନାହିଁ ଯିଏ କି ତାସ ଖେଳିବ, ଗୀତ ଗାଇବ କି ଖୁସ୍ ଗଳ୍ପ କରିବ । ତଷାଭୁଷାଙ୍କ ଲଇନ୍ । ବର୍ତ୍ତି ସୁଅ ପରି ଯେଉଁମାନେ ଖଟନ୍ତି, ତଳେ ମାଂସ-ପିଣ୍ଡ ହୋଇ ଯେଉଁମାନେ ଶୋଇଯାନ୍ତି ।

ନିଦ୍ରାର ଅଗୋଚରରେ ଟ୍ରାକ୍ଟୁ କାହାର ବାହାରି ଆସିଛି ଟଂକାଅଳୀ । ନାର୍ସିମ ହାତ ସଫେଇ କରି ସେଟାକୁ ଉଠାଇନିଏ । ଭବେ ଗଣି ଦେଖେ କେତେ ଅଛି । ଭବେ ପଳାଇ ଯିବି ପର ଇଷ୍ଟିସେନକୁ । କିନ୍ତୁ ଜାଣେନା କି ଅଦମ୍ୟ ଆକର୍ଷଣରେ କାହାନ କତିକି ସେଟାକୁ ନେଇ ଆସେ । ପ୍ରାୟ ମନ୍ତ୍ର ମୁଗ୍ଧ ପରି । ବାଘ ମୁହଁରେ ଗୋରୁ ପରି । ଯିଏ ଖାଲି ମାତ ମାରେ, ଯିଏ ହସି କରି ପଦେ କଥା କୁହେନା, ନ୍ୟାୟ ଅଧିକାରର କଣାକଉଡ଼ି ବି ଯିଏ ଦିଏ ନାହିଁ ତାକୁଇ ଖୁସି କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହୁଏ । ଯିଏ ଅନବରତ ଚୁଗୁଲି ଶୁଣେ, ଜଣ କଠୁ ଅନ୍ୟକୁ ଅଲଗା କରି ରଖେ ତାରି ମନ ପାଇବାକୁ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ଧୁମ ପଡ଼ିଯାଏ । କିଏ କାହାକୁ ହଟେଇ ଦେବ ଗୁଲେ ତାର ଚକ୍କାଚକି ।

‘ମୋଟେ ସାତ ଟଂକା ସାତେ ନ ଅଣା ।’ କହେ ମୁଜବୁଲ; ‘ଏଥିରେ କଣ ହେବ । ଦିକୋଡ଼ି ସାତ ନ ହେଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଣ ଖେଳ ପୂର ହେବ’ କହେ ଆମର କାହାନ ସାହେବ ।’

ତଥାପି ଲୁଗାପଟା ଅପେକ୍ଷା ନଗଦ ଟଂକା ଭଲ । ସବୁଠୁ ଭଲ ଯଦି ହୁଏ କିଛି ଜେଓର, ସୁନା, ରୂପା । ଦାମ କେତେ ଆଜିକାଲି । କଗଜର ଟଂକା ତା ପାଖେ ଭବି, ବେକାର ।

ଖଣ୍ଡେ ନୂଆ ଲୁଗା ଦେଇଛି ଏତେଦିନକେ । ଏଥର ଗୋଟାଏ ହାତ୍-ସାଟ ।

କିନ୍ତୁ ଗହଣା କାହିଁ ତଷା ବୋହୂ-ଝିଆରୀଙ୍କର ? ବଡ଼ ଜୋର୍ ନାକରେ ମୁଡ଼ୁକ-ପାସିଆ, ହାତରେ କାତର ଚୁଡ଼ି । ସୁନା ଦାନା ନାହିଁ କେଉଁଠି ।

ନା, ଅଛି । ନୂତନ ବୋହୂ ଯାଉଛି ଶଶୁର ଘର । ଗଳାରେ ସୁନା ହାର, ହାତରେ ବଟପଳ । ପାଦରେ ରୂପାର ପାହୁଡ଼, ଆଂଗୁଠିରେ ଖୁଜରୀ । ଭଉଁଟ କୋଳି ରଂଗର ଶାଢ଼ୀ ପିଂପି ଓଡ଼ଣା ଟାଣି ଶୋଇଛି ଏକ ପାଖରେ । ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ଏଠି

ସେଠି ଛିଟିକି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କିଏ କେଉଁଠି ଚିହ୍ନିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । କାହାଜ୍ଞରେ ଆଜି ବେଳାୟ ଭିଡ଼ । ତଥାପି ଯାରି ଭିତରେ ପାଂକ ଖୋଜୁଛି ନାସିମ ।

ନୂତନ ବୋହୂର ଗଳା ପାଖରେ ନାସିମ ହାତ ରଖିଲା, ନରମ ତା ବେଳତଳଟା । ଆଂଗୁଠି କଂପିଲା ନାହିଁ ନାସିମର । ଏକା ଝାଂକରେ ଛିଣ୍ଡାଇ ଆଣିଲା ହାରଟାକୁ ।

‘ଗ୍ରେର ! ଗ୍ରେର !’ ଭିଡ଼ଠେଲି ଅଳ୍ପ କେତେ ପାଦ ଯାଇଛି କି ନାହିଁ ଧରି ପକାଇଲେ ନାସିମକୁ ଯାତ୍ରାମାନେ । ତା’ପରେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ତାକୁ ନିସ୍ତକ ମାଡ଼ ଚକାଇଲେ । ପ୍ରତଷ୍ଟ ମାଡ଼ । ଯିଏ ଆସି ପରୁରୁଟି କଣ ହୋଇଛି ସେ ବି ପରକ୍ଷଣରେ ମାଡ଼ ଚକାଇଛି । ମାଇଟା ନେଇ ଧାରିନାହିଁ ଗ୍ରେର, ବୋହୂର ବିଛଣା ତଳେ ପକାଇ ଦେଇ ଆସିଛି । ସେଥିରେ କଣ ଅଛି । ଝିଅପିଲା ଦିହରେ ହାତ ଦେଇଛି ତ । ହାର ତ ଛିଣ୍ଡେଇ ନେଇଛି ଗଳାରୁ । ମାର, ମାର, ବେଦମ ମାର ।

‘ବାବାଗୋ’—ନାସିମ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ।

ଆଚକାନ ଦିହରେ କିସ୍ତି ଟୋପି ମଥାରେ, ଚଟି ପାଦରେ କାହାନ୍ ଆସି ହାଜର । କହେ, ‘କଣ ହୋଇଛି ? କାହିଁକି ମାରୁଛ ମୋ ପୁଅକୁ ?’ ପୁଅ ! ସମସ୍ତେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । କାହାନ୍ ସାହେବର ପୁଅ । କିଏ ଜଣେ କହିଲା ‘ଯେ ଆପଣଙ୍କର ଗୁଳର ଥିଲା ତ ଜାଣିଥିଲୁ ।’

‘ଗୁଳର ! ମିଛ କଥା, ଇଏ ମୋର ବାହା ସ୍ତୀର ପୁଅ । ମୋର ମା’ହର ସଂତାନ । ଯାକୁ ମାରେ କିଏ ?’

“ଯେ ଗହଣା ଗ୍ରେର କରୁଛି ନୂତନ ଦୁଇହିନ୍ଦର । ଗଳାରୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇଛି ହାର ।’

‘ମିଛ କଥା । ଯା ହୋଇ ପାରେନା । ଗୁଲ ମୁଁ ନିଜେ ପରୁରି ବୁଝିବି ବିବିଠୁ ।’

କାହାନ୍ ଆଗେଇ ଆସିଲା ନୂତନ ବୋହୂର ନଜଦିଗକୁ । ପରୁଟିଲା, “ଆପଣଙ୍କ ଗଳାରୁ ହାର ଛିଣ୍ଡେଇ ନେଇଛି କିଏ ?”

ପରଦା ତଳୁ ବିବି ଧୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ନା, ନିଜ ବେହୋସରେ ବେକରୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା ବିଛଣାରେ ।’

ଲତାବାଡ଼ି ଇସ୍ତେସନ ଦେଖାଯାଉଛି ନିକଟରେ । ବର ପାଟି ଓହ୍ଲାଇଯିବେ ଏଇଠି । ଜାହାଜ ଧୀର ହୋଇଗଲା । ନଂଗର ପଡ଼ିଲା ହଡ଼୍-ହଡ଼୍ କରି ।

ଦୌଡ଼ି ବନ୍ଧାହେଲ ଗଛ ସଙ୍ଗରେ ।

‘ସିଡ଼ି ଦେ । ସିଡ଼ି ଦେ’ । ଉପରୁ ପାଟି କରି ଉଠିଲା କାସ୍ତାନ; ‘ନାସିମ କାଇଁ ? ନାସିମକୁ ଡାକ । ସେ ଆଜି ସିଡ଼ି ଧରିବ ।’

ଖଲସୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହାଲେଲ ପଡ଼ିଗଲା । ନାସିସର ଦୀକ୍ଷା ହେଲା ଏତେଦିନକେ ଏତେ କମ ଦିନରେ । ଶ୍ରେଣି କରିବାକୁ ଯାଇ ଧର ପଡ଼ି କପାଳ ଖୋଲିଗଲା ତାର । ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ଧର ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଏଠି ଦହଗଞ୍ଜ ସହୁଛନ୍ତି । ସିଡ଼ିରୁ ପାଟାତନକୁ ପ୍ରମୋଶନ ପାଉ ନାହାନ୍ତି । ଆଉ ଯେ ଆଜି ସିଡ଼ି, କାଲି ପାଟାତନ, ପଥରିଦିନ ଶୁଖାନି, ପରେ ଏକାବେଳେକେ ଜାହାଜର କାସ୍ତାନ, ଜାହାଜ ନାଖୋଦା ।

‘ଧର, ଧର, ଯେ ପିଲଲେକ, ଏକେଲ ପାରିବ କିମିତି ? ତମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଯାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କର ।’ ଉପର ଢେଙ୍କୁ କଡ଼ା ଗଳାରେ ହୁକୁମ ହାଲେ କାସ୍ତାନ ।

ସର୍ତ୍ତ ଲଇଟର ଆଲୁଅରେ ନାସିମର ଲୁହଭର ଆଖି ଦଇଟି ଚକଚକ କରିଉଠେ ।

ନୂତନ ବୋହୂ ଓହ୍ଲାଇଯିବ ଲତାବାଡ଼ିରେ । ପାଦରେ ଝୁଟିଆ ବଜାଇ ଆସୁଛି ।

ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଛି ଅନେକ ଦୂର । ଗଛପତ୍ର ମଥାରେ । ସିଡ଼ି ଦେଇ ଲଗି ଧରିଛି ନାସିମ । ଦୁଇହିନକୁ କହୁଛି, ‘ଲଗି ଧରନ୍ତୁ, ନୋହିଲେ ପଡ଼ିଯିବେ ।’

‘ନା’ ! ଲଗି ନ ଧରି ଚଳିବାକୁ ଲଗିଲା ନୂତନ ବୋହୂ ।

ପଛରୁ କିଏ ଧକ୍କା ମାରିଲା ନାସିସକୁ । ତମକି ଅନାଇ ଦେଖେ, ସେଇ ଲେକଟା, ଭିଡ଼ ଭିତରେ ଯିଏ ସବୁଠୁ ତାକୁ ବେଶୀ ବାଡ଼େଇଛି । ଆଲୁଅରେ ଚିହ୍ନିଲା ତାକୁ ଏତେବେଳେକେ । ଗହରଲି ।

ଆଲୁଅରୁ ମୁହଁ କାଢ଼ି ନେଉଛି ଗୋଲବାନ୍ । ଘନ କରି ଓଡ଼ଣା ଟାଣି ଦେଇଛି । ଦିହରେ ଥିବା ଗୁଦରଟାକୁ ବୋରଖା ପରି ଦିହରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇଛି । ଘାଟରେ ବହୁ ଅଜଣା ପୁରୁଷଙ୍କ ଯିବା ଆସିବା ।

ଧରଧରି କରି ସେତି ଉଠାଇବାକୁ ଲଗଲ ନାହିଁ । ଘାଟର ଗୋଳଥା ଜଳର ଛାୟାରେ ଦେଖିବାକୁ ଲଗଲ ମାର ମଲା ମୁହଁ । ତା ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କାହାଣୀ ଚଢ଼ା ସ୍ତରରେ ତାକୁ ବାହାବା ଦେଉଛି । ଉଡ଼ୁଛି ତାର ଧନା ଆଚକାନ, ଉଡ଼ୁଛି ସାଦା ଦାଢ଼ୀ । ଦିନରତି କରେ ଯେଉଁ ସୁରୁଜ, ସେମିତି ତାରି ପରି ।

ଅନୁବାଣଙ୍କର ରାୟ

ରାଣୀ ପସନ୍ଦ

ଲଂଚ ମିଳିଲା ଅନେକ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ପରେ । କେତୋଟି ପରିଦର୍ଶନର କାମ ବାକୀ ଥିଲା । ବର୍ଷ ପୂରିବା ଆଗରୁ ଇନସ୍ପେକ୍ଟର ଶେଷ ହେବା ଦରକାର । ଦୁଇପଟେ ନଦୀ ତୀରର ଦୃଶ୍ୟ, ସାମନାରେ ରଙ୍ଗାମାଟି ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରାହାଡ଼ ଶ୍ରେଣୀ । କର୍ଣ୍ଣପୁଲୀ ବୁକୁରେ ଲଂଚ ଭସାଇ ଦେଲେ କେଜାଣି କେମିତି ରେମାଂଟିକ୍ ଲଗେ । ସଙ୍ଗରେ କାଗଜକଲମ ନେଇଥିଲି । ବହୁକାଳ ପରେ କବିତା ଲେଖିବି । ସହଯାତ୍ରୀ କହିଲେ ସାରେଂଚ୍ (କାହ୍ନା), ଶୁଖାନି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଦଳବଳ ଏବଂ ମୋର ଚପରଶି ଖାନସାମା । ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ କଡ଼ା ହୁକୁମ ଥିଲା କେହି ଯିମିତି ମୋ ପାଖକୁ ନ ଆସେ ।

ଡେକ୍ ଚେୟାରରେ ବସି ନଂଗର ଉଠା ଦେଖୁଛି, ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଛୁଟି ଆସିଲେ ଦାରେଗା ସାହେବ । ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି । କି ବ୍ୟାପାର ! ପୁଣି କେଉଁଠି କଣ ଅଟକିଲା ! ମୋତେ କଣ ଏମାନେ ଷ୍ଟେସନ ଯାଡ଼ିବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ ! ଚିଠି ଖଣ୍ଡକ୍ ଖୋଲି ଦେଖାଗଲା ତା ନୁହେଁ । କଲିକତାରୁ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ପୁଲିଶ୍ କର୍ମଚାରୀ ଆସିଛନ୍ତି । ସେ ବି ଯିବେ ଗୁଜରାଟ୍ । ସେ ଯଦି ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଯାଆନ୍ତି ତେବେ ମୋର କଣ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଅସୁବିଧା ହେବ ? ନୋହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଦିନେ ଚକ୍ରଗ୍ରାମରେ ବସି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପୁଲିଶ୍ ଲଂଚ କାଲି ଫେରିବାର କଥା ଅଛି ।

ଅସୁବିଧା ତ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସେ କଥା କଣ ଲେଖନୀ ମୁନରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ ! ହୋଇଗଲା ମୋର କବିତା ଲେଖା ! ମନେ ମନେ ବିରକ୍ତ ହେଲି ଆଉ ଦାନ୍ତେ ହସ ହସ କହିଲି, ‘ସେ ତ ମୋର ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ ।’ ଦାରେଗା ସାହେବ ଏକ ଗୋଇଁଠିରେ ଅନ୍ୟ ଗୋଇଁଠି ବାଡ଼େଇ ଲମ୍ବା-ଚୌଡ଼ା ସଲମ କଲେ । ମୁଁ ମୋର ଶୋଇ ଭବିବାରେ ଲଗିଲି, ଆପଣ କରିଥିଲେ ଏମିତି କଣ ଅଭଦ୍ରତା ହୋଇଥାନ୍ତା ! ଏମିତି କଣ ଜରୁରୀ କାମ ଯେ ଲଂଚ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଅପୁରଣୀୟ କ୍ଷତି ହେବ !

ଶିଶୁାଶୁରରେ ଖାଁ ବାହାଦୁରଙ୍କ ତୁଳନା ନାହିଁ । ସେ କେଉଁ ଭାବରେ ଯେ ମୋତେ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବେ ବଂଶଜା ଭଣ୍ଡାରେ ଶବ୍ଦ ଖୋଜି ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଇଂରଜୀ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁର ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ପଂଜାବୀ ମୁସଲମାନ । ବୟସରେ ଅନେକ ବଡ଼ । ଦାହାନିଶ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି କିଛିଟା କମବୟସୀ ପରି ଜଣାଯାନ୍ତି । ହସ-ଖୁସି, ଦିଲଦରିଆ ମିଂଜାସର ଲୋକ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଖବର ନେଇ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ । କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଳାପ କରିବାକୁ ମୋର ବହୁ ଦିନରୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ସେ ଆଳାପ ଯେ ଏଇ ଭାବରେ ହେବ ତା କିଏ ଜାଣିଥିଲା ! ସତରେ ମୋର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା ଆପଣଙ୍କ ନିର୍ଜନତା ଭଙ୍ଗ କରିବା ପାଇଁ । ମୁଁତ ଦିନେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଏସ.ପି ମୋତେ ଠେଲି ପଠାଇ ଦେଲେ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଇଂରରେ ଯିବାକୁ । ଶୁଣିଛନ୍ତି ବୋଧହୁଏ ଖବରଟା ?

ମୁଁ ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲି, “କାହିଁ, ନା ତ ! କେଉଁ ଖବର ?”

“ଶୁଭ୍ ଖବର ଖବର ।” ଭଦ୍ରଲୋକ ମୋ କାନ ପାଖକୁ ମୁହଁ ଲଗାଇ କହିଲେ, ତା ନହେଲେ ମହାଶୟ, ଟ୍ରଙ୍କ୍ କଲ୍ ପାଇ ସୋଜା କଲିକତାରୁ ଛୁଟି ଆସନ୍ତି ! ଆରେ ଛି ଛି । ଶେମପୁଲ । ଶେମପୁଲ ।

ମୁଁ ରୀତିମତ ଉତ୍ତର ଦେଇ ଉଠିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଜାଣିଥିଲି ଖାନ ବାହାଦୁର ନିଜ ଆଡ଼ୁ ସବୁ କହିବେ । ବାହାନା କଲି ଯେମିତି ପରର ବ୍ୟାପାରରେ ମୋର କିଛି ମାତ୍ର ଛୁଟି ନାହିଁ ।

“ଆପଣମାନେ ସାହିତ୍ୟିକ, ଆପଣମାନେ କଥା କଥାକେ କହନ୍ତି, ସତ୍ୟ ଶିବ ସୁନ୍ଦର । କିନ୍ତୁ ମୋର ଏଇ ପଇଁଖିଣି ବର୍ଷ ବୟସର ଅଭିଜ୍ଞତା କହେ, ଯାହା ସତ୍ୟ ତାହା ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ । ମୁଁ ଯଦି କେବେ କିତାବ୍ ଲେଖେ କଣ ଲେଖିବି ଶୁଣିବେ ? ଲେଖିବି “ସୁନ୍ଦର ଝିଅମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ମନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତି । ମନ୍ଦ ଝିଅମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ସୁନ୍ଦର ହୁଅନ୍ତି ।” ଏହା କହି ଖାଁ ବାହାଦୁର ହୋ ହୋ କରି ହସି ଉଠିଲେ ।

ହସିଲି ମୁଁ ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ କଥା ବି କହିଲି, “ଆମ ବଂଶଜା ଦେଶରେ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ।”

ଭଦ୍ରଲୋକ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି କହିଲେ, “ନା, ବଙ୍ଗଳା ଦେଶରେ ନୁହେଁ ! ବଙ୍ଗଳା

ଦେଶରେ କାମ କରି କରି ବାଳ ପାଟିଗଲା, ଦାଦା* ! ଆଉ ଏଇ ଯେ ରାଉଜାନ ଯାଉଛି—”

“ରାଉଜାନ ?”

‘ରାଉଜାନ ଯାଉଛି, ଏହା କଣ ବଙ୍ଗ ଦେଶର ବାହାରେ ?’

ଆଳାପ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଜମି ଉଠିଲା । ମୁଁ ମୋର ଖାନସାମାକୁ ଡାକି ପଠାଇବାରୁ ସେ କହି ଉଠିଲେ, “ଆରେ ନା, ନା ଦାଦା । ଆପଣ ମୋର ମେହମାନ ।”

କିମିତି ମୁଁ ତାଙ୍କର ମେହମାନ ହେଲି ? ଲଂର୍ ତ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୋର । କିନ୍ତୁ କିଏ ଶୁଣେ ମୋ’ କଥା ? ଉପର ବେଲାର ଗୁ’ର ଅଡ଼’ର ସେ ଦେଲେ । ଲଂର୍ ସେତେବେଳେ ସଦର ଘାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି ।

ପାଖକୁ ପାଖ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ଡେକ୍‌ରେୟାର ପକାଇ ପାହାଡ଼ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ଲଗାଲଗି ହୋଇ ବସିଲୁ । ଖାଁ ବାହାଦୁର କହି ଶୁଣିଲେ, “ଯେ ସେ ଲୋକ ନୁହେଁ, ଦାଦା ! ଗୋଟାଏ ସାକେଲର ଜନସଂପେଦ୍ଦର । ଏକଦା ମୁଁ ତାର ଏସ୍‌ପି ଥିଲି । ତା କାମ ଦେଖି ତାରିଫ୍ କରିଛି । ମୁଣ୍ଡ ପାଗଳା ନୁହେଁ, କବି ନୁହେଁ—ମାଫ୍ କରିବେ ବେୟାଦବି । ସଜରିତ୍ର ବୋଲି ସୁନାମ ଥିଲା ଯାର । ଏଭଳି ମଣିଷ କିନା ଗୁକିରିର ମାୟା କଟାଇ ପିଲାଛୁଆଙ୍କ ମୁହଁକୁ ନ ଅନାଇ—ବିବି ନାହିଁ, ନଇଲେ ଆପ୍‌ଶୋଷର ବାଡ଼ ହୁଅନ୍ତା—ଏପରି ମଣିଷ କିନା ହଠାତ୍ କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ଧାନ ହେଲା ।”

“ଅନ୍ତର୍ଧାନ ହେଲା ?” ମୁଁ ତମକି ଉଠିଲି ।

“ଆଉ କହିବେ ନାହିଁ ସେ ଲଜ୍ଜାର କଥା ।” ଖାଁ ବାହାଦୁର ରେଶମୀ ଛୁମାଲ ନେଇ ମୁହଁ ପୋଛିଲେ, ଆଖି ପୋଛିଲେ । “ଯାଇଥିଲା ଖୁଣୀ ମାମଲାର ତଦନ୍ତ କରିବାକୁ । ବର୍ମା ଝିଅ ମହାଶୟ । ଶୟତାନ କୀ ଲଡ଼କୀ । ତମେ ତ ବାବା ବଙ୍ଗାଳୀ ମୁସଲମାନ, ତମ ବରାତରେ ସହିବ କାହିଁକି ? ବାହା ହୋଇ ଆଣିଥିଲା ରେଙ୍ଗୁନ୍‌ରୁ । ଯେଉଁ ଲୋକଟା ଖୁଣ ହୋଇଛି ତାରି କଥା କହୁଛି । ଏମିତି ରୂପସୀ କୁଆଡ଼େ ବର୍ମାରେ ବି ନାହିଁ । ସଉତୁଣୀ ଅଛି ଦେଖି ଏମିତି ଖସ୍‌ମ୍‌ର ଗଳାରେ ଛୁରି ଦେଇଛି ।

ମୁଁ ଉଛର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲି । ‘କାହିଁ, ଏ ମାମଲାର ଖବରତ ମୁଁ ପାଇ ନାହିଁ ।’

“ହଁ ଯା କହୁଥିଲି । ଯାଇଥିଲା ତଦନ୍ତ କରିବାକୁ । ଦାରୋଗାଇ କରୁଥିଲା ତଦନ୍ତ । ତେବେ ଝିଅଟା ବଂଗଳା ବୁଝେନା ବୋଲି ଇନ୍ସପେକ୍ଟରଙ୍କୁ ବି ଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଏଇ ତଦନ୍ତ ହିଁ ଯାର କାଳ ହେଲା । ଏକଦିନ, ଦିନିକି ଗଲା, ତଦନ୍ତ ଆଉ ସରେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଦେଖାଗଲା ଆସାମୀ ନାହିଁ, ଅର୍ଘ୍ୟସର ବି ନାହିଁ । ହୋ-ହୋ । ହା-ହା ।”

ହସ କଥା ନୁହେଁ । ନାରୀହରଣ ମାମଲରେ ମୁଁ କେବେ କାହାକୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ମୁଁ ବେଶ୍ ଟିକିଏ ଉଷ୍ମ ହୋଇ କହିଲି, “ଏତେ ଦିନ ଆପଣମାନେ କରୁଛନ୍ତି କଣ ? କାହିଁକି ଯାକୁ ଗିରଫଦାର କର ହୋଇନି ? ଏହା ଖାଲି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ । କୋର୍ଟର ବ୍ୟାପାର ମଧ୍ୟ ।”

ଖାଁ ବାହାଦୁର ଟିକିଏ କଠିନ ହୋଇ କହିଲେ, “କୋର୍ଟର ବ୍ୟାପାର କି ନୁହେଁ, ସେଇଟାହିଁ ତ ପ୍ରଶ୍ନ । ଝିଅଟି ବିଧବା, ଫୁସ୍‌ଲେଇ ନେଇଛି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ତିଷ୍ଟିବ ନାହିଁ । ଝିଅଟାର ବୟସ ହୋଇଛି, ତେଣୁ ହରଣର ଅଭିଯୋଗ ଖାଟିବ ନାହିଁ । କେଉଁ ଧାରରେ ଆପଣ ଯାକୁ ଅପରାଧୀ କରିବେ ଶୁଣେ ।”

ମୁଁ ନିରୁତ୍ତର । ବଂକା ହସ ହସ କହିଲେ, ତା’ପରେ ଏମାନେ ଯଦି ବାହା ହୋଇଥାନ୍ତି ? ନା, ଦାଦା, ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । ଚାକିରିରୁ ବରଖାସ୍ତ କରିବା ସମସ୍ତେ ପାରିବେ, କଲିକତା ପୁଲିଶ ଦସ୍ତରରୁ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । କିନ୍ତୁ ମଡ଼ା ଉପରେ ଖଣ୍ଡା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବସାଇବାକୁ ଆପଣଙ୍କ ହାତ ସଲସଲ କଲେ ମଧ୍ୟ ତା ଆଗରୁ ଆଇନଟାକୁ ଟିକିଏ ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ ।

ସତ କଥା ବଡ଼ ମାଛଟାଏ ବଂଶୀଖାଡ଼ିରୁ ଖସିଗଲେ ଯେମିତି ଲଗେ ସେଇ-ପରି କଷ୍ଟ ହେଲା ମୋର । ଖାଁ ବାହାଦୁର କିନ୍ତୁ ଯା ପାଇଁ ଦୁଃଖିତ ନୁହଁନ୍ତି । କହିଲେ, “ଶୁଣୁଚି, ଏମାନେ ପାର୍ବତ୍ୟ ଚକ୍ରାମରେ ଲୁଚି ରହିଛନ୍ତି । ସେଠୁ ବର୍ମା ଗୁଲିଯିବେ ଚଲା ପଥରେ । ତାପରେ କେତେଦିନ ରୂପସାର ଅନୁଗ୍ରହ ରହିବ କିଏ ଜାଣେ ? ଲେକଟାକୁ ମାଙ୍କଡ଼ ନରୁଇ ଶେଷରେ ଦିନେ ଜବେ କରିବ କି ଲଠି ମାରିବ ଖୋଦା ଜାଣନ୍ତି । ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ଦେଖିଲେଇ ମୁଁ ସଲମ କରି ଦରକୁ ଗୁଲିଯାଏ ।”

ଆଇନ ବହି ମୋ ପାଖରେ ନଥଲା । ସେଥିପାଇଁ ଜୋର କରି କହିପାରୁ ନଥିଲି ଯେ ଆସାମୀକୁ ଯଦି କେହି ଫେରାର ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ତେବେ ଆଇନରେ ତାର ସଜା ଅଛି । ମନେ ମନେ ଅସ୍ପଷ୍ଟବୋଧ କରୁଥିଲି, ତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଭଦ୍ରଲେକ

କହିଲେ, “ଯାହା ଦିନକାଳ ପଢ଼ିବି, ଆପଣ ହୁଏତ ଭବୁଛନ୍ତି ମୁଁ ପୁଲିଶ୍ ବୋଲି ପୁଲିଶ୍ ପାଇଁ ମୋର ଦରଦ, ମୁଁ ମୁସଲମାନ ବୋଲି ମୁସଲମାନ ପାଇଁ ମୋର ଦରଦ । ସତ କହୁଛି, ତା ନୁହେଁ । ମୁଁ ପୁରୁଷ ବୋଲି ହିଁ ମୋର ଦରଦ ପୁରୁଷ ପାଇଁ, ସ୍ତ୍ରୀ ଲେକଟାଇ ନରହରଣ କରିବି ।”

ଏକଥା ଶୁଣି ମୋ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଫେମିନିଷ୍ଟ ଥିଲା ସେ ପ୍ରତିବାଦ ନକରି ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲା, “ଯାହା ଭିତରେ ବିଦୁମାତ୍ର ସିଦ୍ଧାଲରୀ ଥିବ ସେ କଦାପି ନାରୀକୁ ଦୋଷ ଦେଇ ପାରେନା । ଦୋଷ ସବୁବେଳେ ପୁରୁଷର । ତେବେ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାହାର ନୁହେଁ । ନିୟତିର ।

“ହଁ, ହଁ, । ଏ ବାତ୍ ଠିକ୍ । ନିୟତିର ।” ଖାଁ ବହାଦୁର ପ୍ରୀତ ହୋଇ କହିଲେ, “ଠିକ୍ ଏଇପରି ନିୟତିର ଖେଳ ଦେଖିବି ମୋର ଜଣେ ବଂଧୁଙ୍କ ଜୀବନରେ । ବନ୍ଧୁଟି ହିନ୍ଦୁ । ଆପଣ ହୁଏତ ମନେ କରିବେ ଏ କି କଥା । ହିନ୍ଦୁ କେବେ ମୁସଲମାନର ବଂଧୁ ହେଲା ? କିନ୍ତୁ ଆଜିର ଏଇ ବିଶ୍ୱୀ ଆବହାଓୟା କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତଳେ ନଥିଲା । ମହାଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେବା ପରେ ପରେ ଆମେ ଦି'ଜଣ ଯେବେ ମିଲିଟାରୀରୁ ବାହାରି ପୁଲିଶ୍ ଗୁଜିରି ପାଉଁ, ସେତେବେଳେ କିଏ ହିନ୍ଦୁ, କିଏ ମୁସଲମାନ ! ଆହା ସେ ସବୁ ଦିନ କଣ ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ ?

ତାଙ୍କ କଂଠରେ ଆଂତରିକତାର ସ୍ୱର । ସ୍ମୃତିର ସରଣି ଧରି ସେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଗଲେ, ସେଠାରେ ସଂଚିତ ଥିଲା ପୁରତନ ମଦିରା । ଅନ୍ୟମାନସ ଭାବେ କହିଲେ, ‘ଘଟଣାଟା କେତେକାଳର ପୁରୁଣା । ମୋର ବି ତ ମନେ ନଥିଲା । ହଠାତ୍ କେମିତି କରି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଏଇ ଯେ ବେଶ୍ ସସ୍ତ୍ର ମନେ ପଡୁଛି । ଗୁହଁ ଗୁହଁ ସବୁ ଉଜ୍ଜଳ ହୋଇ ଉଠୁଛି ।”

ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଫେରାଇଲି । ସେ କଣ ସେଇ ମଣିଷ ନା ଆଉ କିଏ ? ଖଣେ ନବଯୁଗୀନ ଅର୍ଧଶୟନ ହୋଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି । ହୁ-ହୁ କରି ଛୁଟି ଆସୁଛି ବତାସ । ବତାସ ଠେଲି ଛୁଟି ଖଲିଛି ଲଂଚ । ପାଣି ଦି'ଭାଗ ଦୋଇ-ତିନ-ତିନ ହୋଇ ଯାଉଛି କଟା ଲୁଗା ଧରି । ଦେଉ ପଡ଼ି ଚହୁଟି ପଛରେ । ଦେଉର ଦୋକାରେ ଚାନ୍ଦୁଟି ଉଠୁଛି ପଛକୁ ଛୁଟି ଯାଉଥିବା ସାଂପାନ (ଛୋଟ ନୌକା) ।

ଖାନ ବାହାଦୁର କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

2

ମେହେରବାନ ସିଂ ରଜପୁତ ବଂଶୀୟ । ମୋର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ବି ରଜପୁତ ଥିଲେ । ଯିଏ ଯାହା କହୁ, ରଜର ଟାଣ୍ଟ ବୋଲି କିଛି ଗୋଟାଏ ଅଛି । ରଜପୁତମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଯେତେଟା ଆତ୍ମୀୟତାବୋଧ କରେ ଏ ଦେଶର ମୁସଲମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସେତେଟା ନୁହେଁ । ତା ବୋଲି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଧର୍ମ ବେଳକୁ ମୁଁ ଖାଁଚି ମୁସଲମାନ । ସେତେବେଳେ ଏଇ କାସ୍ତାନ, ଶୁଖାନି, ଖାନସାମା ମୋର ନିଜର ଲୋକ । ଆଉ ମେହେରବାନ ସିଂ ମୋର ଜଣେ ଦୋସ୍ତ ।

କିନ୍ତୁ ତା ପରିକା ଦୋସ୍ତ ମୋର ସେ ସମୟରେ କେହି ନଥିଲେ ।

ରୋଜ୍ ଆମର ଦେଖା ହେଉଥିଲା । ଆଉ ଦେଖା ହେଲେ ଘଂଟା ପରେ ଘଂଟା କଟି ଯାଉଥିଲା । ଖୁସ୍ ଗନ୍ଧରେ ଆଉ ଦିବାସପୁରେ । ଖେଳିବାର ସୌକ ଥିଲା ଦିଜଣଙ୍କର, ଆଉ ଶିକାରର ନିଶା ବି ଦିଜଣଙ୍କର ଥିଲା । ସେବକାର ଦିନେ ସିନେମା ନଥିଲା ଆଜିକାଲି ପରି । ଆମେ ଯେଉଁଠି ଚାଲି କରୁଥିଲୁ ସେଠିକି ମଝିରେ ମଝିରେ ସିନେମା ଆସୁଥିଲା । କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ସେ କେତୁଟା ଦିନ ଆମେ ଦିଜଣ ଯାକ ଏକା-ସଙ୍ଗରେ ସିନେମା ଯାଉଁ । ତାମାସା ଦେଖୁଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଫିସରଙ୍କ ପରି ଗାନ ଶୁଣିବାକୁ ବାଇଜୀର ଘରକୁ ଆମେ ଯାଉ ନଥିଲୁଁ । ଦୁଇଜଣଯାକ ଥିଲୁଁ ପ୍ୟୁରିଟାନ୍ କିସମର ଲୋକ । ଯାର ବାହାଘର କଥାବାତା ଚାଲିଥିଲା, ମୋ ବିବି ସେତେବେଳେ ବାପଘରେ । ଯେ ରୁହେଁ ଶିକ୍ଷିତା ଝିଅ । ସେ ସମୟରେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଲେଖାପଢ଼ାର ରେଓୟାଜ୍ ନ ଥିଲା ।

ତା'ପରେ ହେଲା କଣ ପଞ୍ଜାବର ସେଇ କାଂଟନମେଂଟ୍ ସହରଟିରେ ଜଣେ ମିଲିଟାରୀ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଥିଲା, ତାର ଅନେକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ଆମେ ଯେତେବେଳେ ସେଠିକ ଯାଉଁ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଛି । ତା ସଂପର୍କର ଅଧେ ପଡ଼ିଚି ତା ବଡ଼ ସ୍ତ୍ରୀ ହିସ୍ସାରେ, ଆଉ ଅଧେ ସାନ ସ୍ତ୍ରୀ ହିସ୍ସାରେ । ବଡ଼ ବୋହୂ ଆଏ ଠାକୁର ଦେବତା ନେଇ । ଆଉ ସାନ ବୋହୂ ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦ ନେଇ । ଦିଜଣଙ୍କର କାହାର ହେଲେ ଛୁଆ ପିଲା ହୋଇ ନାହିଁ । ଯିଏ ଯାର ନିଜର ମହଲରେ ଆଆନ୍ତି । ନିଜର ଦାସଦାସୀ, ନିଜର ଗଢ଼ିଘୋଡ଼ା । ବିଲକୁଳ ଅଲଗା ବୟୋବସ୍ତ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ବଡ଼ ଗଣୀ, ସାନ ଗଣୀ, କାରଣ ସ୍ୱାମୀର ଗଜା ଖେତାବ୍ ଥିଲା ।

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ସେଠିକି ଯାଉଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ଶୁଣୁଁ ସୂରଯତ୍ନ ପରି ସୁନ୍ଦରୀ କେହି କେଉଁଠି ଦେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦରୀ ହେଲେ କଣ ହେବ ତାର ଗୁଲିଚଳନ ଭଲ ନୁହେଁ । ସେ ପର୍ଦା ମାଟିବ ନାହିଁ । କୁବ୍‌କୁ ଯିବ । ସାହେବମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାଟିବ । ଷ୍ଟେସନର ସବୁ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଡାକି ପାଠ ଦେବ । କେହି ତାକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଶାଢ଼ୀ ଦିଅର ପିନ୍ଧିବାର ଦେଖି ନାହିଁ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଦୁଧ ସର ମାଖେ ଆଉ ଦୁଧରେ ଗୋସଲ୍ କରେ । ଆଉ ସେ ଦୁଧ କୁଆଡ଼େ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ ।

ଜୋର ଗୁଜବ ଯେ ସେ ଯାହାକୁ ଭଲ ନଜରରେ ଦେଖିବ ତାର ଆଉ କୌଣସି କାମନା ଅତ୍ୟୁତ ରଖିବ ନାହିଁ । ସେ ଯେ ହେଉ ନା କାହିଁକି । ତାର ବିରୁଦ୍ଧ ନାହିଁ, ସେ ଧନ ଗୁହେଁନା, ଉପହାର ଗୁହେଁନା । ଖାଲି ତାର ପସନ୍ଦ ହେଲେ ହେଲେ ପସନ୍ଦ କିନ୍ତୁ ସହଜରେ ହୁଏନା ।

ଜୟେନ କରିବାର ବୁଲୁ ତିନି ସପ୍ତାହ ପରେ ମୋ ନାଆଁରେ ସୂରଯତ୍ନର ନିମନ୍ତ୍ରଣପତ୍ର ଆସେ । ଗାର୍ଡେନ ପାର୍ଟିର ନିମନ୍ତ୍ରଣ । ମେହେରବାନକୁ ପରୁରି ବୁଝିଲି ତା ନାମରେ ବିଆସିତି । କିନ୍ତୁ ଯେ ଯିବ ନାହିଁ । କାହିଁକି ଯିବ ନାହିଁ ? କାରଣ, ଏଭଳି ସ୍ତ୍ରୀଲେକର ସଂଗ୍ରହ ରଖିବାକୁ ଗୁହେଁନା ।

ମୁଁ ରସିକତା କରି କହିଲି, “ଏକ ଜାତିର ଆଂବ ଅଛି, ତା ନାମ ଗଣୀପସନ୍ଦ । ତମର ଇଚ୍ଛା ହୁଏନା ଗଣୀପସନ୍ଦ ହେବାକୁ ?

ମୁଁ ତ ଆମ୍ଭ ନୁହେଁ । ମୋର ଆତ୍ମସନ୍ତାନ ଅଛି । ଚିରକାଳ ପସନ୍ଦ କରି ଆସିତି ପୁରୁଷ । ପସନ୍ଦର ଅଧିକାର ପୁରୁଷର । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା ନୁହେଁ । ସୂରଯତ୍ନ ମୋତେ ତା ଆଖିରେ ବିରୁଦ୍ଧ କରିବ । ଆଉ ପୁଣି କଣନା ମୋତେ ପସନ୍ଦ କରିବ ।” କହୁ କହୁ ତା ରକ୍ତ ମରମ ହୋଇ ଉଠେ ।

“କାହିଁକି, ସ୍ୱୟଂବର ତ ରଜପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରଥା ?”

ହଁ, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱୟଂବରରେ ଯିଏ ନାପସନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ଲଡ଼ାଇ କରି ଛଡ଼ାଇ ନିଅନ୍ତି । ତା’ଛଡ଼ା କାହା ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା ! କେଉଁଠି କୁମାରୀର ସ୍ୱୟଂବର ଆଉ କେଉଁଠି ବିଳାସିନୀର ଲୀଳା-ମୁଗ୍ଧା !”

ମେହେରବାନକୁ ଆଉ ସେ ବିଷୟ ନେଇ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ କଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ଏକାଇ ଗଲି । ସୁନ୍ଦରୀ ପରି ସୁନ୍ଦରୀ ସୂରଯତ୍ନ । କିମିତି ତା ରୂପର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବି ? ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପରି କବି ନୁହଁ । ଅଧିକ ଗତିରେ ଆତସବାଜି ଛାଡ଼ିଲେ ଯେମିତି ଆସ୍ତମାନ ଉଜାଲ ହୁଏ, ନାନା ରଙ୍ଗର ତାର ପଟେ, କ୍ଷଣକାଳ ପାଇଁ ଭୁଲିଯାଉଁ

ଯେ ଯା ଦେଖୁଛି ତା ବାବୁଦ ଗନ୍ଧକ ଇତ୍ୟାଦିର ଖେଳ, ସେମିତି ବହୁ ଜନଙ୍କ ମେଳରେ ସୁରଯଜନର ଉଦୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଶ୍ କିଛି ଆତ୍ମସତେତନ ହୁଏ । ଆୟିନା ଥିଲେ ଆୟିନାରେ ମୁହଁ ଦେଖି ନିଏ । କିଏ ଜାଣେ ମୁହଁ ଖଣ୍ଡକ ଗଣାପସନ୍ଦ କିନା ।

ତାପରେ ଯେତେଥର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଛି ସେତେ ଥର ଯାଇଛି । ଗଣା ପସନ୍ଦ ହେବାକୁ ନୁହେଁ । ଆତସବାଜି ଦେଖିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ମୁସ୍କିଲ ହେଲା ମେହରବାନକୁ ନେଇ । ସେ ନା ପାରେ ଯାଇ, ନା ପାରେ ରହି, ନା ପାରେ ବଦଳି ହୋଇ ପଳାଇବାକୁ । ତାର ଗର୍ବ ତାକୁ ଯିବାକୁ ଦିଏ ନା ତାର କୌତୁହଳ ତାକୁ ରହିବାକୁ ଦିଏନା । ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ତାକୁ ପଳାଇବାକୁ ଦିଏନା । ମୁଁ ବୁଝିପାରେ ସେ ଛଟପଟ କରୁଛି । ତାକୁ କହେ, “ତୁମେ ଛୁଟି ନେଇ ଘରକୁ ଚାଲିଯାଅ । ସାଦି କର ।”

ସେ ତୁସ୍କରି ଶୁଣେ । ଉତ୍ତର ଦିଏନା ।

ଦିନେ ସୁରଯଜନ ମୋତେ ପଚାରିଲା, “ଆଜ୍ଞା, ମେହେରବାନ ସିଂ ଆପଣଙ୍କର ବଂଧୁନା । ସେ କାହିଁକି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ? ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଆସି ପାରିବେ ନାହିଁ ?”

ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କଥାଟାକୁ ଏଡ଼େଇ ଦିଏ । ସତ କଥା କହେଁ କିପରି ? ସର୍ବଦା ସତ୍ୟ କଥା କହ, ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ଶୋଭିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଫେରିଯାଇ ମେହେରବାନକୁ ସବୁ କଥା କହିଲି । ସେ କିପରି ଦିଗହର ବୋଧକଲ । ଖୁସି ହେବ ନା ଗର କରିବ ନା କଣ କରିବ ବୁଝି ପାରିଲ ନାହିଁ । ମୋତେ ଛାଡ଼ି ବୁଲିବାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ପର ଥର ସୁରଯବାନ ପାଟିରେ ଦେଖେଁ ମେହେରବାନ ହାଜର । ମୁଁ ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଲି । ଆଇନା କେଉଁଠି ପାଇବି ? ସୁରଯଜନର ଆଖିହିଁ ତ ଆଇନା । ସେଇ ସୁନ୍ଦର କଳା ଆଖିରେ ମେହେରବାନ ଦେଖି ପାଖିଲା ତାର ଆରତ ମୁଖ । ଏକ-ଦୁଇ ସେକେଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଘଟନା ଘଟିଗଲା । କେହି ଟେର ପାଇଲା ନାହିଁ । ମୋ ଛଡ଼ା ।

ମେହେରବାନକୁ ମୁଁ ଚିଡ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ତାର ଚେହେରା ଦେଖି ପଛେଇ ଗଲି । ସେ କଳ ପରି କାମ କରିଯାଏ । ଡିଭିଟି ବଜାଇ ଯାଏ ସମ୍ମାନ ସହ । ମୋ ସଙ୍ଗେ ମିଳାମିଶାର ବି ବିରାମ ନାହିଁ, ତଥାପି ଭିତରେ ବଦଳି ଯାଇଥାଏ । ନିଜ ଆଡ଼ୁ ମୋତେ କିଛି କହିଲେ ତ ଶୁଣିବି । ମୁଁ ଉପରେ ପଡ଼ି କିଛି କହେନା ।

ତାର ସର୍ବଶରୀର ଉନ୍ମୁଖ ହୋଇ ରହିଛି ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ । ସମସ୍ତ ମନ ପଡ଼ିରହିଛି ତାରି ପାଖରେ ଅଥଚ ସ୍ୱୀକାର କରିବ ନାହିଁ । ମୁହଁରେ କହିବ ଅନ୍ୟ କଥା । କହେ, “ମୁଁ ସେଉଟାକୁ ଘୃଣା କରେ । ତାର ଅଙ୍ଗ ଦୂଷିତ, ତାର ସଙ୍ଗ ଦୂଷିତ । ସେଉଟା ଗୋଟାଏ ଗଣିକା ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ ? ଟଂକା ନିଏନା ଏଇ ଯା ତପାତ୍ । ମୋର ଯଦି ଖିଆଲ ହୁଏ ମୁଁ ସିଧା କେଉଁ ଏକ ଗଣିକା ପାଖକୁ ଯିବି । ସେଠି ମୋର ପସନ୍ଦ ଖାଟିବ । ମୁଁ ଦାମ ଦେଇ ଭେଗ କରିବି । କେଉଁ ଦୁଖରେ ସୂରଯତନର ଦ୍ଵାରସ୍ଥ ହେବି ? ତାହେଲେ ଯେ ସେଇ ପସନ୍ଦ କରିବ । ସେଇ ଦାମ ଦେଇ ଭେଗ କରିବ । ମୁଁ କଣ ଗଣାପସନ୍ଦ ?”

ଏମିତି କେତେ ଲୋକତର ନା ମୋତେ ଶୁଣିବାକୁ ହୁଏ ଦିନ ପରେ ଦିନ । ତା ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଦୃଶ୍ୟ ଗୁଲିଛି । ସେ କୌଣସି ମତେ ଶାନ୍ତି ପାଉ ନାହିଁ । ମୋ ପାଖରେ କବୁଲ କରିବ ନାହିଁ ଯେ ସେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ମୁଁ ବୁଝେ ସବୁ କିନ୍ତୁ ଜାଣିବାକୁ ଦିଏନା ଯେ ମୁଁ ବୁଝେ । ମୁଁ କହେ, “କେହି ତମକୁ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁନି । ତୁମେ ନଗଲେ ଯେ କେହି କିଛି ମନେ କରିବ ତା ନୁହେଁ । ସୂରଯବାନ ଯେମିତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରେ ସେମିତି ତମକୁ ବି କରେ । କାହାକୁ ତାର ପସନ୍ଦ କାହାକୁ ନୁହେଁ ତା କଣ ସିଏ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦିଏ ? ଏ ସବୁ ଇସାରରେ ଠିକ୍ ହୋଇଯାଏ । ଅନେକ ରତିରେ କେଉଁ ଏକ ସଙ୍କେତ ସ୍ଥଳରେ ତାର ଗାଡ଼ି ଆସି ଛିଡ଼ାହୁଏ । ଜଣେ କାହାକୁ ନେଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯାଏ । କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ କି ନା ସନ୍ଦେହ । ତା’ପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯାଏ ଆଉ ଏକ ଜାଗାରେ ।

“ପାଜି ମାଇକିନା ! ବହମାସ୍ ମାଇକିନା !” ମେହେରବାନ ତାତି ଉଠି ଗାଳି ମନ୍ଦ ଦିଏ । “ତାକୁ ମାଇକିନା ! ସୟତାନ ମାଇକିନା ! ଆଉ ଯା ଯା କହେ ତା ଅଶ୍ରାବ୍ୟ, ଅଶ୍ରୀଳ ।

ମୁଁ ପ୍ରତିବାଦ କରେ, ‘ତମର ତ କିଛି ଲୋକସାମ କରିନି । ତୁମେ କାହିଁକି ଇତର ଭାଷାରେ ଆକ୍ରମଣ କରୁଛ ? ଏତା କି ପ୍ରକାର ସଭ୍ୟତା ?’

କେତେ ଦିନ ପରେ ମେହେରବାନ ଆସି କହିଲେ, “ସେ ଦିନ କହୁଥିଲ ସବୁ ଠାରୁଠୁରେ ଠିକ୍ ହୋଇଯାଏ, କଣ ସେ ଠାର ? ବଜାରେ ଖଣ୍ଡେ ଚଟି ବହି ମିଳୁଛି । ସେଥିରେ ଏକ ପ୍ରକାରର ଠାର ଅଛି ।”

ମୁଁ କହିଲି, “ତମର ସେଥିରେ କଣ ହେବ ? ତୁମେ ତ ଯାଉନା, ନା ଯିବ ?”

“ମୁଁ ଯିବି ସେ ଖାନ୍‌କୀଟା ଘରକୁ ? ଅସମ୍ଭବ । ମୋ ନାଁ ମେହେରବାନ ସିଂ । ଆମେ ହେଲୁ ଚୌହାନ ରାଜପୁତ । ଅବସ୍ଥା ବିପାକରେ ପୁଲିଶ୍ ରାଜିରି କରିବାକୁ ହେଉଛି । ତା ବୋଲି କଣ ମୋତେ ଅଧଃପତନ ବରଣ କରିନେବାକୁ ହେବ ? ଶେଷକୁ ତୁ ବି ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝିଲୁ ? ତୁ ତ ରଠୋର ବଂଶଧର !”

କଣ ଆଉ କରିବି ? ରୂପ କରି ଶୁଣିଯାଏ । ଲେକଟି ଦିନକୁ ଦିନ ବାଉଳା ହୋଇ ଯାଉଛି । ଯାହା କରିବାକୁ ତାର ପ୍ରାଣ ରୁହେଁ ତା କଲେ ତାର ମାନ ଯାଏ । ଆଉ କି ଦୁର୍ବାର ଆକର୍ଷଣ ଏଇ ସୁନ୍ଦରୀ ନାରୀର ! ଏଇ ମନ୍ଦ ନାରୀର ! ଯେ ଯାହାକୁ କାମନା କରିବ ତାକୁ ପାଇବଇ । ରୂପକ ପରି ଟାଣି ନେଇଯିବ ଲୁହାକୁ ।

ମୋର ବରତ ଭଲ ମୋତେ ରୁହୁଁନି । କିନ୍ତୁ ମେହେରବାନକୁ ଯେପରି ଟାଣୁଛି । ବଶୀକରଣ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ବିଦ୍ୟା ଅଛି, ତା ତ ଆଗେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନଥିଲି । କ୍ରମେ ‘ସ୍ୱତ୍ୟୟ’ ହେଲା । ମେହେରବାନ ମୋ ପାଖ ବସାରେ ରହେ । ଯାର ଗତିବିଧି ଉପରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଲି । ଗତି ଦଶଟାରେ ବାହାରି ଯାଏ, ଶେଷ ଗତିରେ ଫେରେ । ଶୁଖିଲ ଶୁଖିଲ ଚେହେରା । ପାଗଳ ପରିକା ଚାହାଣୀ । କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ତୋର ନାଉଁ । କଣ ଯେ ସବୁ କହେ ଲଗାମଛଡ଼ା କଥା । ବୁଝିପାରେ କେବଳ ଅଶୁଣିଲ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ । ବୋଝ ବୋଝ ଅଶୁଣିଲ କଥା । ହିସାବ କରି ଦେଖେଁ ଦିନକୁ ଦିନ ବହୁଟି ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ।

ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଯାର ଘରକୁ ଖବର ପଠାଇ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କୁ ଜଣାଏ । ଇଚ୍ଛାରେ ବେଶିଦୂର ଗଡ଼ାଇନି । ଯାହା ଘଟିବାର ତାହା ଘଟିନାଉଁ । ଏ ବଦ୍ଧଶିଆଲ ମିଟିଯିବ ଏକ ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ ଦେଖି ବାହା କରିଦେଲେ । ତାପରେ ସିୟାଲକୋଟରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଲହୋର ବା ଅମୃତସର ଗଲେଇ ସୁରଯଭନ ଠିକ୍ ଆଡ଼ସବାଜି ପରି ଲିଭିଯିବ । କିନ୍ତୁ ମେହେରବାନର ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ଖବର ଦେବାକୁ ମୋର ସାହସ ହୁଏନା । ଇଏ ଯଦି ରାଗିଯାଏ । ମଣିଷଟା ଇମିତି ତ ବେଶ୍ ଅଣ୍ଟା ମିଂଜାସର । କିନ୍ତୁ ରାଗିଲେ କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନ ଲେପପାଏ ।

ଏହାପରେ ଯେଉଁଦିନ ସୁରଯଭନର ପାଟିକୁ ଯାଏ ମେହେରବାନ ବି ଯାଏ । ସେଦିନ ଠାରୁରରେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯାଏ ।

କେତେ ଦିନ ପରେ ମୁଁ ପ୍ୟାରେଡ୍ ପାଇଁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଛି ମେହେରବାନ ସିଂ ଆସି ହାଜର ! ତାର ଆଖି ଆଉ ମୁହଁରେ ଜୟର ଉଲ୍ଲାସ । ତଥାପି ବିଷାଦର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, “ମୁଁ ମରିଗଲି ।”

ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିନେଲି ଯାର ଅର୍ଥ କଣ ? ତା ହେବେକି ଘାବଡ଼ାଇ ଯାଇ କହିଲି, “କାହିଁକି, କଣ ହୋଇଛି ?”

“ମୁଁ ଗଣାପସନ୍ଦ ହୋଇ ମାଲୁଛି ।” ସେ କରୁଣ ସ୍ଵରରେ କହିଲା ।

“ହୁଁ”, ମୁଁ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲି, “କାମଟା ଭଲ ହୋଇନି । ତାର ପ୍ରମାଣ ତୁମେ ପ୍ୟାରେଡ୍ ପାଇଁ ଦେଉଛ । ଏମିତି ହେଲେ ଶୁକ୍ତିର ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ ।” “ମୁଁ ଅସହାୟ । ମୋର ନିୟତି ମୋତେ କେଉଁଠିକି ଟାଣି ନେଇ ଯାଉଛି । ତୁମେ ତ ମୋର ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ମୋତେ କିଛି ପରାମର୍ଶ ଦିଅ ।” “କଣ ପରାମର୍ଶ ଦେବି ?” ତା ପ୍ରତି ସମବେଦନାରେ ମୋ ଦିଲ୍ ଦରଦରେ ପାଟି ଯାଉଥିଲା ।

“ମୁଁ ଦାମ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।” ସେ ଥରି ଥରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା । “ନ ଦେଲେ ମୁଁ ବାଂଘା ବନିଯିବି । ମୋର ଇଚ୍ଛତ ରହିବ ନାହିଁ ।”

ମୁଁ ଭାବି କହିଲି, “ଯାର କଣ ଅଭବ ଯେ ଯେ ତମଠୁ ଟଙ୍କା ନେବ ? ଆଉ ଉପହାର ତୁମେ ପଂରୁଣ ଟଙ୍କାର ଦେଲେ ସେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଦେବ ।”

“ମୁଁ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଦେବି ।” ସେ ଚେଜରେ କହିଲା । “କିନ୍ତୁ କେଉଁଠୁ ପାଇବି ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ? କାହା ତୋଖରଖାନାରେ ଚଢ଼ାଇ କରିବି ? ଟ୍ରେଜେରୀ ଲୁଟ କଲେ କେମିତି ହେବ ?”

“ମୁଁ ତା କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣି ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିଲି । ସେଇ ଦିନହିଁ ତା ଘରକୁ ଚିଠି ଲେଖିଦେଲି, ଅବଶ୍ୟ ସହି ସମ୍ଭାଳି । ତା ଉପରେ କଡ଼ା ନଜର ରଖିବାକୁ ହେଲା, କାଲେ ଗହାଜାମି କରେ । ପ୍ୟାରେଡ୍ ପାଇଁ ଦେବା ପାଇଁ ସେ ତାଙ୍କର ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କରକୁ ମୁଁ କହି ଆସିଲି ହାସପାତାଲରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ । ଅବଶ୍ୟ ଏ ସବୁ କଥା ଭାବି କହିନି ।

ତା' ବଡ଼ ଭଲ ଛୁଟି ଆସିଲେ ତାକୁ ଘରକୁ ନେଇ ଯିବାକୁ । ଛୁଟି ନ ପାଇଲେ ସେ ଯିବ କିମିତି ? ଛୁଟି ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲା । ଯେତେଦିନ ଯାଏ ମଞ୍ଜୁରି ନ ଆସେ ସେତେଦିନ ସବୁର କରିବାକୁ ହେବ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଘଟଣା ଘଟିଲା । ଦିନେ ସକାଳେ ଗର୍ଜି ଶୁଣିଲି ମେହେରବାନ ସିଂ ନିରୁଦ୍ଦେଶ । ଖବର ନେଇ ଜାଣିଲି ସୁରଯଜ୍ଞନ ବି ନିରୁଦ୍ଦେଶ । ହେ-ଟି ପଡ଼ିଗଲା । ସୁରଯଜ୍ଞନର ଉତ୍ତମାନେ କୁହାକୁହି ହେଲେ, ହାୟ ! ହାୟ । ଗୋଟାଏ ସାମୟିକ ମୋହରେ ସାରା ଜୀବନର କେରିଅର ମାଟି କରିଦେଲା ।

କେବଳ ଦି ଚାରି ଜଣ ରସିକତା କରି କହିଲେ, ରଜକନ୍ୟା ଓ ଅଧେ ରଜ୍ୟ ପାଇଲେ ଆମେ ବି ନିରୁଦ୍ଦେଶ ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛୁ । ଆଉ ସୁରଯଜ୍ଞନ ବି କମ ବୁଦ୍ଧିମତୀ ନୁହେଁ । ଛୋକର ଯେମିତି ଖାନଦାନି ସେମିତି ସୁପୁରୁଷ ।

ମୋ ମନଟା ବେଜାୟ ଖରପ ହୋଇଗଲା । ବଡ଼ ଭଲ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଫେରିଗଲାବେଳେ ମୁଁ ବି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କିଛି ଦୂର ଗଲି । ସେ କହିଲେ, “ଅଦୃଷ୍ଟ ।” ମୁଁ କହିଲି, ‘କିସମତ୍’ । ଆମେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଏକମତ । ଯାର ନସୀବରେ ଯା ଅଛି ତା ତ ଘଟିବଲ ଘଟିବ ।

ମାସ ପରେ ମାସ ଯାଏ । ମେହେରବାନର ଖବର ପାଏନା । ଇଆଡ଼େ ସୁରଯଜ୍ଞନର ଘର ଅନ୍ଧକାର । ତାର କର୍ମରାମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ସେ କେଉଁଠି । ମୁଁ ମୋର ଡିଉଟିରେ ମନ ଦିଏ ।

ଏକ ବର୍ଷ ପରେ ମେହେରବାନର ପରା ମିଳିଲା । ସେ ସେତେବେଳେ ଆଜମିର ସରିଫରେ । ମୋତେ ଲେଖିଛି । ଆଜମିର ଯାଉଛି ତୀର୍ଥ କରିବାକୁ । ବୁଝି ପାରିଲି ସେ ମୋ ପରମର୍ଶ ରୁହେଁ । ଛୁଟି ନେଇ ଆଜମିର ଗଲି ଜେୟାରତ୍ କରିବାକୁ । ମେହେରବାନ ମୋତେ ତା ଘରକୁ ନେଇଗଲା ତା କ୍ୱାର୍ଟରସକୁ । ଦେଖିଲି ବେଶ୍ ଅଛନ୍ତି ସେ ଦୁଇଜଣ । ସୁରଯଜ୍ଞନ ବାହୁ ସାଙ୍ଗି ବେଶ୍ ଲଜକୁଳୀ ହୋଇଛି । ମୋ ସାମନାରେ ବି ଅଧା ପର୍ଦା ।

ମେହେରବାନ ପାଖରୁ ଯାହା ଶୁଣିଲି ତା କହୁଟି ।

ସିୟାଲକୋଟରୁ ପଳାଇ ସେମାନେ ନାନା ଜାଗାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଯେଉଁଠିକି ଯାନ୍ତି ସେଠି କଥା ଭାବେ ସେମାନଙ୍କ ପରିଚୟ କଣ ? ସାମା ସ୍ତ୍ରୀ ? ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ସୁରଯଜ୍ଞନ କହେ, ହଁ । କିନ୍ତୁ ମେହେରବାନ ମୁହଁବନ୍ଦ

କରି ରହେ । କୌଣସି ମତେ ନା ମୁହଁରୁ ବାହାରେ ନାହିଁ ମୋ ସେମାରେ
ସାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ । ଖାଲି ଅସତ୍ୟ ନୁହେଁ, ଅସ୍ଥିତ ମଧ୍ୟ । ଅଥଚ ଏଭଳି ଏକ ପରିଚୟ
ନ ଦେଲେ ଘର ମିଳେ ନା । ଗୁଜର ବାକର ମିଳନ୍ତି ନାହିଁ । ସାହାଯ୍ୟ
ମିଳେନା, ସମାଜ ମିଳେନା । ତାହେଲେ ରହିବାକୁ ହେବ ଯାଇ ବଜାରେ ।
ସେଭଳି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସୂରଯଜ୍ଞନ ଜଳି ଉଠିବ । ସେ ବି କମ ଗର୍ବିତା ନୁହେଁ ।
ସେ କଣ ବଜାରର ବେଶ୍ୟା !

ତାପରେ ଯେଉଁଠିକି ଯାନ୍ତି ସେଠି ଅବଶେଷରେ ଜଣାଜଣି ହୋଇଯାଏ
ଯେ ଏମାନେ ବିବାହିତ ନୁହନ୍ତି । ଦଲେ ଯୁବକ ଜୁଟି ଭାଗ ଦାବୀ କରନ୍ତି ।
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏଭଳି ସାମଗ୍ରୀ, ଭାଗ ନ ଦେଇ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଗଲେ କେହି
ସହ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ । ଟେକା ମାରି ତଡ଼ିବେ । ପୁଲିଶ୍ ପାଖରେ ନାଲିଶ
କରିବାକୁ ଯାଅ, ପୁଲିଶ୍ ଗୁହଁବ ବିବାହର ପ୍ରମାଣ । ନୋହିଲେ ମୋଟା ଘୁଷ ।
ମେହେରବାନ ହୁଦୟଙ୍ଗମ କଲ ସେ ଏକା ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ଖାଲି
ବିଶଳ ନୁହେଁ, ସ୍ବତ୍ବ ଥିବା ଦରକାର । ସୂରଯଜ୍ଞନ ଯେ ତାର ବିବାହିତ ପତ୍ନୀ
ଏହାର ଦଲିଲ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହେବ ।

ସେ ଗଜପୁତ ବଂଶୀୟ । ବାହା ହେବ କଣ ନା ବଣିଆର ବିଧବାକୁ ।
ତାହେଲେ ବି ଯଦି ସତୀ ନାରୀ ହୋଇଥାନ୍ତା । ବୁକୁ ପାଟି କାନ୍ଦି ଉଠେ ।
ଏମିତି ତ ତାର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ । ଯା ପରେ ମାଟି ସଙ୍ଗେ ମିଶିଯିବ ।
ମେହେରବାନ ଭାବି ଦେଖିଲ ପଳାଇବାର ବାଟ ନାହିଁ । ଗୁଳିରି ତ ଜୁଟିବ
ନାହିଁ, ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଯାଇ ଗୁଣବାସ କରିବାକୁ ଦସିଲେ ବି ଗୁରୁଜନଙ୍କ
ତିରସ୍କାର ଦିବେଳା ହଜମ କରିବାକୁ ହେବ । କିଏ ବା ତାକୁ ବାହା ହେବ
ସେତେବେଳେ । ବା ନ ହେଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ସହବାସର କଣ ଉପାୟ ? ତେବେ କଣ
ସିଏ ଏଇ ବୟସରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେବ ?

ଯଦି ନ ପଳାଏ ତେବେ ଦୁଇଟି ମାତ୍ର ପଛା । ହୁଏତ ବାହା ହେବାକୁ
ହେବ, ନୋହିଲେ ଭାଗ ଦେବାକୁ ହେବ । ଦିଟା ପ୍ରତିହିଁ ମେହେରବାନର
ସମାନ ବିତୃଷ୍ଣା । ମେହେରବାନର ବିଶ୍ବାସ ଏ ଦିଟାରେ ସୂରଯଜ୍ଞନର ସମାନ
ତୃଷ୍ଣା ।

ଭାଗ ସେ ପ୍ରାଣ ଥାଉ ଥାଉ ଦେବ ନାହିଁ । ତାଠୁ ବରଂ ମରଣ ଭଲ ।

ବାକୀ ରହିଲା ବାହା । ବାହା ହେବାର କଥା ମନେ ହେଲେ ତା ଆଖିରୁ ଜୁଆର ଆସେ । ତା ହୃଦୟ ହା-ହା କରେ । ତାର ଜାତିକୁଳର ଗର୍ବ, ତାର ପୌରୁଷର ଦର୍ପ, ତାର ନୀତିବୋଧ ବିଷମ ଧକ୍କା ଖାଇ ଚୂର୍ଣ୍ଣବିଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ ।

ବାଧ୍ୟ ନ ହେଲେ ସେ କୌଣସି ମତେ ଏ ଭଳି କାମ କରି ନଥାନ୍ତା । ବାହା ହେବ ! ଏକ ଗଣ୍ଡିକୁ ବାହା ହେବ ? ଏକ ବଣିଆଣୀକୁ ବାହା ହେବ ? ଅସତୀକୁ ବାହା ? ବାଧ୍ୟ ହେଲା ଭଗୀଦାରମାନଙ୍କ ଦାବୀ ଏଡ଼ାଇବାକୁ । ଭର ନ କରି ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଭେଗ କରିବାକୁ । ଅବିଭକ୍ତ ସ୍ୱତ୍ୱରେ ସ୍ୱତ୍ୱବାନ ହେବାକୁ ।

ବାହା ହେବା ପରେ ଫତୋୟା ଦେଲା ପର୍ଦ୍ଦାନସୀନ ହେବାକୁ ।

ସୁରଯଜ୍ଞନ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବାହା ହେବାରୁ ସେ ମନେ ମନେ କୃତାର୍ଥ ବୋଧ କରୁଥିଲା । ଗଜପୁତ ତାକୁ ବାହା ହେବ ଏହା ଯେ ତାର ଶ୍ରେଣିବର ସ୍ୱପ୍ନ । ଏପରି ଧର୍ମୋକ୍ତିକ ଘଟଣା ଯଦି ତା ଘଟିଲା ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ କିଛି ତ୍ୟାଗ ସୀକାର କରିବାକୁ ହେବ, କ୍ଷତି କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପର୍ଦ୍ଦାରେ ପୁରାଇ ମେହେରବାନ ଏଥର ନିଶ୍ଚିତ ହେଲା । ଏହାପରେ ତାକୁ ଜୀବିକାର ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ପଞ୍ଜାବ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲା । ସେଠାରେ ଲୁଗାଝୁପାର ଦରକାର ନାହିଁ । ସୋଜା ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇ ହେବ । ଘୁରି ଘୁରି ହାଜର ହେଲା ଆଜମୀରରେ । ତାର ଜଙ୍ଗୀ ରେକର୍ଡ୍ ଦେଖାଇ ରେକର୍ଡ଼ବାଇରେ କାମ ପାଇଲା । ମାଇନା ବେଶ ନୁହଁ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ଅଳ !

ଏଠି ଦେଖାଦେଲା ନୂଆ ଏକ ସମସ୍ୟା । ରେକର୍ଡ଼ବାଇ କାମରେ ମାସକେ କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ସଫର କରିବାକୁ ହେବ । ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବା ଶକ୍ତ । ଏକା ରଖିଗଲେ ବି ଭବନା । ଏମିତି ଏକ ସାତ ଗଜାର ମାଣିକ ଯାହା ଘରେ, ସେ ଯଦି ବାହାରେ ବାହାରେ ଗତି ବିତାଏ, ତେବେ ଘରେ କେହି ନା କେହି ସିନ୍ଦି କାଟିବ ମୌକା ପାଇ । ଆଉ ଆନାର ଖାତାରେ ଲେଖାହେବ ଗହଣାପତ୍ର, ଭୁଗାପଟା, ଚୈତସ ପତ୍ର ଶ୍ରେଣି ହୋଇଛି ! ଅସଲ

କଣ ଶ୍ରେଣିଗଲ ତାହା ତ ଲେଖିବାର କଥା ନୁହେଁ । ଯାର ଶ୍ରେଣିଗଲ ସେ ସେତେବେଳେ ସଫରରେ ।

ମେହେରବାନ ତାହେଲେ କରିବ କଣ ? ଘର ସମ୍ଭାଳିବ ନା ବାହାର ସମ୍ଭାଳିବ ? ସ୍ତ୍ରୀକୁ ରଖିବ ନା ଚାକିରି କରିବ ? ସୂରଯତ୍ନର ସେମିତି କିଛି ସମସ୍ୟା ନାହିଁ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହୁଏ ସେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥିତି ପାଇବ । ସେ ଗଜପୁତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା, ଗଜପୁତ୍ରକୁ ପାଇଛି କିନ୍ତୁ ମେହେରବାନ କଣ ଏଇଆ ଚାହୁଁଥିଲା ? ଏଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା ?

ମୋଟେ ଡାକ ପଡ଼ିଲା ଏମିତି ସମୟରେ ଆଜମୀରକୁ । ପରମର୍ଶ ପାଇଁ ।

ଏମାନେ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି ଶୁଣି ମୁଁ ସତରେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇଥିଲି । ମୁଁ ମୁସଲମାନ. ମୋର ସେମିତି କୌଣସି ସଂସାର ନଥିଲା । ମେହେରବାନ ଧରା କରିବ ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ସେଭଳି ପରମର୍ଶ ମୂଳରୁ ଦେଇ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ମୋ ବିନା ପରମର୍ଶରେ ଯାହା କଟିଛି ଠିକ୍‌କରି କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଈର୍ଷାକାତରତାର ଅର୍ଥ ମୁଁ ବୁଝେନା, ଏଇ ସଂଦେହକାତରତାର । ଯାହା ସଙ୍ଗରେ ସାରା ଜୀବନ ଘର କରିବ ତାକୁ ପବେ ପଦେ ଅବିଶ୍ୱାସ କଲେ ଚଳିବ ?

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ମେହେରବାନ କହେ, “ଯେ ଯେ ଭୟାନକ ସୁନ୍ଦର । ସୁନ୍ଦର ନ ହେଲେ ସଂଦେହ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କୁହ ତ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ସହଜ ହୁଅନ୍ତା ।”

ବୁଝାଗଲା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ହିଁ ତାର ଭୟ । ଏ ଭୟ କିମିତି ଉଠିବ ? ସାତଟା ଆଠଟା ସନ୍ତାନର ମା ହେଲେ ? ଦୁଇକିନ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ ରୋଗରେ ଭେଗିଲେ ? ଯୌବନ ଅପଗତ ହେଲେ ? କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁର ସେତେବେଳକୁ ଅନେକ ଡେରି । ସୂରଯତ୍ନ ଆମର ସମବୟସୀ । ଅକାଳରେ ପ୍ରବିର ହେବାକୁ ତାର କିଛିମାତ୍ର ବୁର ନଥିଲା ।

ମୁଁ କହିଲି, “ଭାଇ ଯାହା କର, ସ୍ତ୍ରୀର କୁରୂପ କାମନା କରନା । ତମମାନଙ୍କର କୌଣସି ଦେବତା ଯଦି ତମ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୂରଣ କରନ୍ତି ତ ସେତେବେଳେ ଭେରିବ ତୁମେ ।”

ଦେଖିଲି ଯାର ମତିଗତି ସୁବିଧାର ନୁହେଁ । ଏସିତ ଦେଇ ପୋଡ଼ି ବିଶ୍ରାମ କରାଯାଏ କି ନା ଜାଣୁଥିଲି । ଏମିତି ଭାବେ କାଣ୍ଡଟା ଘଟାଇବ ଯେମିତି ଏକ ଆକର୍ଷକ ଘଟଣା ।

ମୁଁ କହୁଛି ସ୍ଥାନରେ ତାକୁ ଧମକ ଦେଲି । ଭିତରେ ଭିତରେ କିନ୍ତୁ ଶିଫ୍ଟି ଉଠିଲି । କହିଲି, “ତାହେଲେ ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ଦିଅ । ନୋହିଲେ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ହୁଅ ।”

ସେ ଏକଥା ଉଠାଇବ ନାହିଁ । କହିବ, “ପୁଲିଶ ଗୁଳିରିରେ ଥିଲେ ମାଇନା ଓ ପେନସନ ମିଶାଇ ମୁଁ କେତେ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଘେଳିଗାର କରି ପାରିଥାନ୍ତି । ଖରଚପତ୍ର ବାଦ୍ ଦେଲେ ମୋର ନୀଟ୍ ସଂଚୟ ହୁଅନ୍ତା ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ସେଇ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା କହିବାକୁ ଗଲେ, ଯୋତୁକ ଦେଇଛି । ମୋଫ୍ଟ୍ ନେଇନି । ମୁଁ କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ଦେବି ? ଆଉ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି କିଆଁ ? ନିୟତି ଆମକୁ ଏକସୂତ୍ରରେ ଗୁଠିଛି ।”

ହଠାତ୍ ମୋର ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ଖେଳିଗଲା । କହିଲି, “ଆଜ୍ଞା ଯେ ଯଦି ତମକୁ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଫେରତ୍ ଦିଅନ୍ତା ତୁମେ ଯାକୁ ଛାଡ଼ିଦେବ ?”

ମେହେରବାନ ଏକାବେଳେକେ ଥିବା ବନିଗଲା । ବଲବଲ କରି ଅନାଇ ଚାଲିଲା ମୋ ଆଡ଼କୁ । କ’ଣ ଭାବିଲା ସେଇ ଜାଣେ । କହିଲା, “ଥଣ୍ଡା କରୁଚ ?”

“ନା । ଥଣ୍ଡା ନୁହେଁ ।” ମୁଁ ଦୃଢ଼ତାର ସଙ୍ଗେ କହିଲି, “ଏହା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସମାଧାନ ।”

“ତୁମେ ଯଦି ତାକୁ ଏକଥା କହିବ ନା”, ମେହେରବାନ ଆର୍ତ୍ତକଂଠରେ କହିଲା, “ସେ ସତକୁ ସତ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଫିଙ୍ଗିଦେବ । ତା ହେଲେ ମୁଁ ତା ପାଖରେ କିଣା ହୋଇ ରହିବି । ଘଣ୍ଟାପସନ୍ଦ ।”

ଯାର ମନ କଥାଟା ଏଇ ଯେ, ସୁରଯଭନ ଯାର ମାଲିକ ହେବ ନାହିଁ । ଯେ ହେବ ସୁରଯଭନର ମାଲିକ । ତା’ପରେ ସୁରଯଭନ ସୁନ୍ଦର ନାୟିକା ହେବ ନାହିଁ । ହେବ କୁରୁପା ବଧୂ । ତାହେଲେ ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବ, ନିରୁପଦ୍ରବ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସୁରଯଭନକୁ ସେ କଥା ମୁଁ ହିଁ ଖୋଲି ଜଣାଇ ଦେଇ ହୁଏନା ।

ଖାଜା ସାହେବର ଦରଗାରେ ନଜରନା ଦେଇ ମୁଁ ଆଜମୀରକୁ ଚାଲି ଆସେ । ତାର କିଛିଦିନ ପରେ ଅବାକ ହୋଇ ଦେଖେ ଯେ, ସୁରଯଭନର ମହଲ ଆଲେକ ସଙ୍ଗରେ ଝଲସି ଉଠୁଛି । କଣ ହୋଇଛି ? କଣ ହୋଇଛି ? ଗଣା ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି । ଆଉ କିଏ ଆସିଛି କି ? ନା, ଆଉ କିଏ ତ ଆସିନି ।

ଖାନ ବାହାଦୁର କହି ଚାଲିଲେ ‘ ‘ତାପରେ ମେହେରବାନ ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ତିଠ ଲେଖାଲେଖି ମଧ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ । ବଦଳି ହେଲ ଠିକ ନୁହେଁ, ଗୋପନୀୟ ବିଭାଗରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୁଏ ତା’ପରଠାରୁ ଏଇ ପ୍ରଦେଶରେ ଅଛି । ମୁଁ ଯେତେଦୂର ଜାଣେ ଏଇ ଶେଷ ।”

“ଏଇ ଶେଷ !” ମୋର କୌତୁକ ନିବୃତ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହେଁନା । “କହନ୍ତୁ, କହନ୍ତୁ, ତାପରେ କଣହେଲା ? ସୁରଯଭନର କଣ ହେଲା ? ମେହେରବାନର କଣହେଲା ?”

ଲଂଚ ପାଣି କାଟି କାଟି ଚାଲୁଥିଲା । ପାଣିର ଛିଟା ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲା ଆମ ଦେହରେ । କେତେବେଳୁ ଏକତ୍ର ଗୁପାନ ସରି ଯାଇଛି । ଡିନରର ଅର୍ଡର ଦେଇଛି ମୁଁ । ଖାନ ବାହାଦୁର ମୋର ମେହରବାନ ।

“ଆଉ ଦାଦା ! କହି ସୁଖ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଚିହ୍ନ ଚିହ୍ନ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ତ ଚିହ୍ନ ନ ଥିଲା । ଏଣୁ ସନ୍ଦେହ ହୋଇଥିଲା ।”

“କାହିଁକି ? କାହିଁକି ?” ମୋର କୌତୁହଳ ବାର ମାନ୍ଦୁ ନଥିଲା ।

“ଲେକଟା ସତରେ ଯାଇଥିଲା ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁରେ ଏସିଡ, ଡାକିବାକୁ । ଏକ ବୁଢ଼ା ପଡ଼ିଥିଲା ତାର ବେକରେ କିମ୍ବା ଗାଲରେ । ସେଥିପାଇଁ ସୁରଯଭନ ଆଉ ପାଟି ଦିଏ ନା ବାହାରକୁ ବାହାରେନା । କିନ୍ତୁ ବୈଶି କ୍ଷତି ହୋଇ ନାହିଁ । ସୁରଯଭନ ସଙ୍ଗରେ ଲକ୍ଷେ ଖଣ୍ଡେ ଟଙ୍କାର ଜହରତ୍ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ମେହେରବାନ ହାତରେ ଧରି ଘେରି ଦେଇ ସେ ଏକ କୌଡ଼ରେ ଆସି ରେଇ-ଷ୍ଟେସନରେ ହାଜର ହେଲା । ତା’ପରେ ସଙ୍ଗେ ସିଆଲକୋର୍ଟରେ ।

ମୁଁ ଘୃଣାରେ କାନରେ ହାତ ଦେଇଥିଲି । ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ବୁଦ୍ଧି ନଥିଲା ।

“ମେହେରବାନ ତ ଜହରତ ସମ୍ଭାଜିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ପଛରେ ଦୌଡ଼ନ୍ତା କିମିତି ? କେଉଁଟା ବେଶୀ ମୂଲ୍ୟବାନ ? ଜହରତ ନା ଆଓରତ ? କାର୍ଯ୍ୟକାଳରେ ଦେଖାଗଲା ଜହରତ । ଖାଁ ବାହାଦୁର ଶେଦୋକ୍ତି କଲେ । ମନେହେଲ ତାର ସହାନୁଭୂତି ଆଓରତ ପ୍ରତି । ହାତଟା ଟିକିଏ ଫାଙ୍କ କଲି ।

କିନ୍ତୁ ସେଟା ମୋର ଭୁଲ ।

ଅନ୍ଧକାର ଘନ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ପହଂତିବାକୁ ଡେରି ଅଛି । ଖାନା ବି ଡେରି ଅଛି । ଗନ୍ଧଟା ଶେଷ ହୋଇଗଲେ କଣ ନେଇ ଆମେ ରହିବୁଁ ?

ଖାଁ ବାହାଦୁର କହିଲେ, “ଇଏ ଠିକ୍‌ଇ ହୋଇଛି ମହାଶୟ । ଅଳ୍ପକେ କଥାଟା ଯାଇଛି । ଘଟଣାତ ଏଇ ଗୋଟାଏ ଦେଖିନାହିଁ । ମେହେରବାନ ଦିନେ ଯାକୁ ଖୁଣ୍ଟ କରିପାରିଥାନ୍ତା । ସୁନ୍ଦରୀମାନେ ଚଞ୍ଚଳା ହୋଇଥାନ୍ତି । ଦିନେ ହୁଏତ ଟିକିଏ ଚନ୍‌ଚନ୍ କରନ୍ତା ଆଉ ଏମିତି ପ୍ରାଣଟା ହରନ୍ତା । ବଂଚି ଗଲା ଏଇ ଡେର । ଏସିଡ୍‌ର ଦାଗ ଲାଗି ଯଦିବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଟିକିଏ କ୍ଷତି ହୋଇଥାଏ ସେଟା ମନେ କରନ୍ତୁ ଯାର ପାପର ସଜା ।

ମୁଁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ପାପ ତତ୍ତ୍ୱରେ ମୋର ଆତ୍ମା ନଥିଲା । ପାପର ସଜା ପୁଣି ପାପୀ ଦେବ ସେଟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସହ୍ୟ । ମେହେରବାନ ତ ଜମ ପାପୀ ନୁହଁ ।

“ବିଶ୍ୱର କରି ଦେଖିବେ”, ଖାଁ ବାହାଦୁର କହିଲେ, “ନାରୀର କଣ ଏମିତି କ୍ଷତି ହେଲା ? କ୍ଷତି ଯା ହେଲା ତା ପୁରୁଷର । ଏ ଜହରତ କଣ ତାର କ୍ଷତିପୂରଣ ହୋଇପାରେ ! ସେ କ୍ଷତି ଅପୂରଣୀୟ । ଗୁଜିରିରେ ଥିଲେ ସେ ଏବେ ଡି.ଆଇ.ଜି ନ ହେଉ ଏ.ଆଇ.ଜି. ହୁଅନ୍ତାଣି । ହାୟ ହାୟରେ ତକ୍‌ଦିର ' ନସୀବ୍‌ରେ ଯା ଅଛି ତା ତ ହେବ । ଆଉ ଏ ରେଲଓଷ୍ଟେ କାମଟା ବି ରଖି ପାରିଲା କେଉଁଠି ! ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କାର ଜହରତ ପାଇ ମଥା ଘୁରିଗଲା । ସାକୀ କରି ବସିଲା ଏଇ ଜହରତ ଯୌତୁକ ଦେଇ, ରଜପୁତନାର ମହାସଂଭାଷ ପରିବାରରେ । ସେମାନେ ଯାକୁ ଇଂରାଜିର ନୌକରି କରିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦେଶୀୟ ରଜ୍ୟର ଫୌଜରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଲେ । ସେଥିରେ ପଦ ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ ଅଛି ମହାଶୟ !”

ମୁଁ ଗୁମ୍ ହୋଇ ବସିଥିଲି । କଣ କହିବି ଭବି ପାଇ ନଥିଲି ।

“ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଇନସ୍ପେକ୍ଟରର କଣ ହେଉଛି ଦେଖାଯାଇ । ଇଏ
ଆଉ ଏକ ଗଣାପସନ୍ଦ । ଝିଅଟି କୁଆଡ଼େ ଅପରୂପ ସୁନ୍ଦରୀ । ସୁନ୍ଦରୀ ହେଲେ
ମନ୍ଦ ହେବ ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କଣ ଅଛି ? ଯିଏ ଯେତେ ମନ୍ଦ ସିଏ
ସେତେ ସୁନ୍ଦରୀ ।” ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ପକାଇଲେ ଖିଁ ବାହାଡ଼ୁର ।

କ ରୁଦ୍ଧେଶ

ପ୍ରେମେନ୍ଦ ମିଶ୍ର

ଦିନଟା ବଡ଼ ବିରକ୍ତକର । ଶୀତ ଦିନରେ ମେଘୁଆ ପାଗ ପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟକର ଆଉ ବୋଧହୁଏ କିଛି ନାହିଁ । ବର୍ଷା ଯେ ହେଉଛି ତା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମେଘାଳୟ ଆକାଶ ଓ ମୁନ ପୃଥିବୀ କେମିତି ମୃତ ଲୋକ ପରି ନିର୍ଜୀବ ହୋଇଅଛି । ସୋମେଶ ହଠାତ୍ ଆଜି ନ ଆସିଥିଲେ ଦି'ପହରଟା ଯେ କିମିତି କଟାଇଥାନ୍ତି କହିପାରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୋମେଶ ଆଜି ଯେମିତି କିମିତିକା ଦେଖାଯାଉଛି ।

ଖବର କାଗଜଟାକୁ ଥରେ ଦିଅର ଓଲଟାଇ ସୋମେଶ ଆଗରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କହିଲି, “ଗୋଟାଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ଦେଖିଛି ?”
“କଣ” ?

“ଆଜି କାଗଜରେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ସାତ-ଆଠଟା ନିରୁଦ୍ଦେଶର ବିଜ୍ଞାପନ ।”

ସୋମେଶ କୌଣସି କୌତୂହଳ ପ୍ରକାଶ କଲ ନାହିଁ । ଯେମିତି ବସିଥିଲା ସେମିତି ଉଦାସୀନ ଭାବରେ ବସିରହି ଖାଲି ସିଗାରେଟ୍ ଧୁଆଁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ନିବନ୍ଧ ଘର ଭିତରେ ଧୁଆଁ କୁଣ୍ଡଳୀ କେବଳ ଧୀରେ ଧୀରେ ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ ହେଉଥିଲା । ଆଉ ସବୁ କିଛି ନିଶ୍ଚଳ ସ୍ୱରୂପ । ବାହାରର ନିର୍ଜୀବତା ଯେମିତି ଆମ ଉପରେ ଗୁପୀ ବସିଛି ।

କିଛି ଗୋଟାଏ କରି ଏଇ ଅସ୍ପଷ୍ଟକର ସ୍ୱରୂପତା ଭଙ୍ଗିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ କରି, “ନିରୁଦ୍ଦେଶର ଏଇ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡ଼ାକ ଦେଖିଲେ କିନ୍ତୁ ମୋତେ ହସ ମାଡେ । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାପାରଟା କଣ ଜାଣ ତ । ପୁଅ ହୁଏତ ଗୁଡ଼ି ଅଧିକ ଶିକ୍ଷାର ଦେଖି ଖରକୁ ଫେରୁଛି । ଏମିତି ସେ ପ୍ରାୟତଃ

ଫେରେ ଆଜିକାଲି । ଖାଇ ବସିବାବେଳେ ବାବା କେତେଦିନ ଖୋଜିଛନ୍ତି—
“କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ବାବୁ ? ତମର ଗୁଣଧର ପୁତ୍ରଟି ।”

ଗୃହିଣୀକୁ ଧମକ ଦେଇ କହିଲେ, “ମିଛୁଟାରେ ବକବକ୍ କରନା ।
ଏମିତି ପୁଅ ଯିବାଇ ଦରକାର ।”

ମା’ର କାନ୍ଦଣା ପୁଣି ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ହୋଇଉଠେ ।

ବାବା ଏଥର ଦାନ୍ତ ଚୋବାଇ କହିଲେ ବି ନିଜ ମନର ଆଶାଟା
ବୋଧହୁଏ ଜଣାନ୍ତି— “ତା ଗଲେ ତ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଏ ବେଳା ଦେଖ ସୁତୁ ସୁତୁ
କରି ପୂଣି ଫେରି ଆସିବ । ଏମିତି ବିନା ପଇସାରେ ହୋଟେଲ ଖଣ୍ଡକ ପାଇବ
କେଉଁଠି ?

ମା ଏଥର ଅଶ୍ରୁସିନ୍ଧୁ ଧରରେ କହିଲେ, “ଏ ଦାରୁଣ ଶୀତରେ କାଲି
ସାରା ରାତି କେଉଁଠି ରହିଲ କିଏ ଜାଣେ ? କଣ କରି ବସିବ ମୋର ଭରି
ଭୟ ।”

ହଁ, ଭୟ !” ବାବା କଥାଟାକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି ଉଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି ।
“ତମ ପୁଅ କିଛି କରି ନାହିଁ ଗୋ କରି ନାହିଁ । ବେଶ୍ ଅଛି କେଉଁ ବନ୍ଧୁର
ଘରେ । ଅସୁବିଧା ହେଲେଇ ଆସି ଦେଖାଦେବ ।”

ମା’ଙ୍କ କାନ୍ଦଣା ତଥାପି ବନ୍ଦ ହୁଏନା । “କିପରି ଅଭିମାନୀ
ଜାଣ ତ ।”

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ବାବା ବାହାରି ଯାନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଅଫିସରୁ ଆସି
ଦେଖନ୍ତି ଅବସ୍ଥା ଗୁରୁତର । ପୁଅ ଫେରିନି । ମା ଶଯ୍ୟାରୁ ଆଉ ଉଠିବେ ନାହିଁ
ବୋଲି ପଣ କରିଛନ୍ତି ।

“ନା ଆଉ ରଖେଇ ଦେବେ ଜାଣ । ଏ ଅଶାନ୍ତିଠାରୁ ବରଂ ବନବାସ
ଭଲ ।” କହି ବାବା ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି ଏବଂ ଏକବାରେ ଉଠନ୍ତି ଯାଇଁ ଖବର-
କାଗଜ ଅଫିସରେ ।

ଖବର କାଗଜ ଅଫିସର ବ୍ୟାପାରଟା ବଡ଼ କଠିନ । କେଉଁଠି କଣ
କରିବାକୁ ହୁଏ କିଛି ବୁଝା ଯାଏନା । କିଛିକ୍ଷଣ ଏଣେତେଣେ ବିମୁକ୍ତ ଭାବେ
ଘୁରି ଏକ ଆଡ଼ର ଏକ ଅଫିସ ଘରେ ଭୁକି ନିରୀହ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଭଦ୍ର-

ଲେକକୁ ବାଛି ନେଇ ପରୁରନ୍ତି—“ଆପଣଙ୍କ କାଗଜରେ—ଏଇ ରେ ଟାଏ ଖବର ବାହାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।”

ନିରୁଦ୍ଦେଶ ଚେହେରାର ଉଦ୍‌ଲୋକଟି ହଠାତ୍ ମୁହଁ ଟେକି ଥଙ୍ଗା କଲା ପରି କହନ୍ତି, “ଖବର ! କାହିଁକି, ଆମ ଖବର ଗୁଡ଼ାକ କଣ ପସନ୍ଦ ହେଉନାହିଁ ! ଆମେ କଣ ଏତେଦିନ ଧରି ଖାଲି ରାମମାଳା ବାହାର କରିଛୁ ?”

ଲୁଗୁଲ ରଖିଥିବା ପାଣିରୁ ମା ଉପରବେଳା ପୁଅର କୁହାବୋଲାରେ ଟଙ୍କା କାଢ଼ି ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଜାଣିଶୁଣି ମିଥ୍ୟା କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତୁପକରି ରହନ୍ତି ।

ବାବା କହିଯାନ୍ତି “ଏତେ ରାତି ହେଲେ ବି ବାବୁଙ୍କର ଫେରିବାର ସମୟ ହେଲା ନାହିଁ । ସିଆଡ଼େ ତ ଫେଲ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ କିଣିଛନ୍ତି । ଏବେ କଣ କରି କୃତାର୍ଥ କରିବେ ବୁଝି ପାରିବି । ପଇସାଗୁଡ଼ାକ ମୋର ଯେମିତି ମୋଫତ୍ ପଡ଼ିବି । ସେଥିପାଇଁ ନବାବ ପୁଅ ଯା ଖୁସି ତା କରି ବୁଲିବ । ତଡ଼ିଦେବି, ଏଥର ଘରୁ ତଡ଼ିଦେବି ।”

ଏଇ ମୌଖିକ ଆନ୍ଧାଳନରେ ହୁଏତ କଥାଟା ଶେଷ ହୋଇ ପାରନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସେଇ ସମୟରେ ଗୁଣଧର ପୁତ୍ରର ପ୍ରବେଶ !

ବାବା ତୋଡ଼ଟା ଶେଷ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜ ପାଖରେ ମାନ ରଖିବା ପାଇଁ କିଛି କହିବାକୁ ହୁଏ ।

ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାବା କହନ୍ତି, “ଏମିତି ପିଲା ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ବାହାରି ଯା ।”

ଅଭିମାନୀ ପୁଅ ଆଉ କିଛି ନ କହି ପିତୃଦେବଙ୍କ ସେ ଆଦେଶ ପାଳନ କରିବାକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଉଦ୍ୟତ୍ ହୁଏ ।

ମା କେଉଁ ଦିଗ ସମ୍ଭାଳିବେ କିଛି ବୁଝି ନପାରି କାତର ଭାବରେ କହନ୍ତି, “ଆଜ୍ଞା ଖାଇବା ପିଇବା ସମୟରେ କାହିଁକି ଏମିତି କହନ୍ତ ! ପରେ କହିଲେ ତ ହେବ !”

ବାବା ଏଥର ମା ଉପରେ ମାରି ମାରି ହୋଇ ଉଠନ୍ତି, “ତମରି ଆସ୍‌କାରରେ ତ ଇଏ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ମୁଣ୍ଡଟି ତ ତୁମେ ଯାର ଖାଇବ ଆଦର ଦେଇ ।”

ମା କାନିରେ ଲୁହ ପୋଛନ୍ତି । ପୁଅ ବିଶାଳ ପୃଥିବୀରେ ନିରୁଦ୍ଦେଶ ଯାତ୍ରାରେ ବାହାରି ପଡ଼େ ।

ପର ଦିନ ଭୟାନକ କାଣ୍ଡ । ମା କାଲି ରାତିରୁ ଦାନ୍ତରେ ଚୁଟି ଶ୍ରେବାଇ ନାହାନ୍ତି । ଆଜି ଦିନଟା ସାରା ବି ବିଛଣାରୁ ଉଠିବାକୁ ମନ ହେଉ ନାହିଁ । ବାବାଙ୍କର ବି ହୁଏତ ରାତିରେ ନିଦ ହୋଇନି । କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିବେ କେଉଁ ମୁହଁରେ ।

ବାବା ଟିକିଏ ହତଭାସ ହୋଇ ଗୁରିଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ଦେଖନ୍ତି । ପାଖର ଯେଉଁ ଭଦ୍ରଲେକଟି ଟିକିଏ ରୁଦ୍ଧ ପ୍ରକୃତିର ମନେ ହେଉଥିଲେ, ସେ ସହାନୁଭୂତି ସ୍ୱରରେ କହନ୍ତି, “ଆହା କଣ କହୁଚ ! ଭଦ୍ରଲେକ କଣ କହୁଛନ୍ତି ଶୁଣନା ଟିକିଏ । ବସନ୍ତ ଆପଣ ।”

ବାବା ଗୋଟାଏ ଚେୟାରରେ ଟିକିଏ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାବରେ ବସିବା ପରେ ସେ କହନ୍ତି,

“କଣ ଖବର କହୁଥିଲେ ?”

“ଆଜ୍ଞା, ଠିକ୍ ଖବର ନୁହେଁ । ଏଇ ଟିକିଏ ବିଜ୍ଞାପନ ।”

“ବିଜ୍ଞାପନ ? କେଉଁ ବିଷୟରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଏବଂ କେତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଗୁହଁ ? କପି ଆଣିଛନ୍ତି ?”

ବାବା ଆହୁରି ବିମୁଦ୍ଧ ଭାବରେ କହନ୍ତି, “ଆଜ୍ଞା ଠିକ୍ ବିଜ୍ଞାପନ ନୁହେଁ । ଏଇ ମୋ ପୁଅ ଘରୁ ଗୁଲିଯାଇଛି ।”

ତାଙ୍କୁ ଆଉ କଥା ଶେଷ କରିବାକୁ ହେଲ ନାହିଁ । ଟେବୁଲ୍‌ର ଆଉ ପାର୍ଶ୍ୱ ଭଦ୍ରଲେକ କହିଲେ—“ଓ ବୁଝିଛି । ନିରୁଦ୍ଦେଶ । କଣ ଦେବେ ? ଚେୟାରର ବର୍ଣ୍ଣନା ନା ଫେରି ଆସିବାର ଅନୁରୋଧ ?”

ବାବା ଯେମିତି ଏତେବେଳେକେ କୂଳକିନାର ପାଇ କହିଲେ, ‘ଆଜ୍ଞା, ହଁ ଫେରି ଆସିବାର ଅନୁରୋଧ । ଯୁର ମା ବଡ଼ କନ୍ଦାକଟା କରୁଛି ।’

“ବୁଝିଛି, ବୁଝିଛି । ଗଗାଗଗି କରି ଯାଇଛି ବୋଧହୁଁ ?” ଭଦ୍ରଲେକ ଏକ କାଗଜର ପ୍ୟାଡ୍ ବାବାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ନିଅନ୍ତୁ ଲେଖି ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ଲେଖା ! ବାବାଙ୍କ ମୁହଁର ବିପଦଗ୍ରସ୍ତଭାବ ବି ଚତୁଃଶାତ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଉତ୍ତଲେକ ଦୟାପରବେଶ ହୋଇ କହନ୍ତି, “ଆଜ୍ଞା, ଆମେ ସବୁ ଲେଖି ଦେବୁଁ । ଆପଣ ଖାଲି ନାମଟାମ ଗୁଡ଼ା ଦେଇଯାନ୍ତୁ ।

ପରିଚୟ ଦେଇ ଯିବା ସମୟରେ ବାବା କହନ୍ତି, “ଟିକିଏ ଭଲ କରି ଲେଖିଦେବେ । ମା କାଲିଠାରୁ ଜଳଗ୍ରହଣ କରିନି ।”

“ସେ କଥା କହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ଏମିତି ଭାବେ ଲେଖି ଦେବି ଯେ, ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ କାର୍ଯ୍ୟ ଭସାଇ ଦେବ । ଆପଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହନ୍ତୁ ।”

ଆଶ୍ଚସ୍ୟ ହୋଇ ବାବା ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅଶ୍ରୁସଜ୍ଜଳ ବିଜ୍ଞାପନ ବାହାର ହେବା ଆଗରୁ ଦେଖନ୍ତି ପୁଅ ଆସି ହାଜର ।

ଆନୁତପ୍ତ ହୋଇ ସେ ଆସିଛି ମନେ କରିବ ନାହିଁ । ସେ ଘରେ ରହିବାକୁ ଆସିନି । ଖାଲି ଗୁଲିଯିବା ଆଗରୁ ତାର କେତେଶଶ୍ଚ ବହି ନେବାକୁ ଆସିଛି ।

ଏଥର ମାର ଜୁଜୁସ୍ବର ଶୁଣାଯାଏ, “ଯା ଯିବୁ ତ ଯିବୁ । ଏମିତି କୁଳାଙ୍ଗାର ତୁ ହୋଇଛୁ । କେଉଁ ପିଲା ଯେମିତି ଆଉ ଗାଳିମନ୍ଦ ଖାଏନା ! ତୁ ଏକାବେଳେ ପୀର ହୋଇଛୁ । କାଲି ସାରାଗତି ଦି ଆଖିର ପଲକ ପଡ଼ିନି ତା’ ଜାଣିଛୁ ? ଭବି ଭବି ଚେହେରଟା . ଆଜି କ’ଣ ହୋଇଛି ଯା ଦେଖିଆ । ଭଏ ଆସିଛନ୍ତି ତେଜ୍ ଦେଖାଇ ଗୁଲିଯିବାକୁ !

ବାବା ଏଥର ଭିତରେ ଭୁକନ୍ତି । ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କହନ୍ତି, “ଆଃ, ଆଉ ବକାବକି କାହିଁକି ?

ମା ଧମକ ଦେଇ କହନ୍ତି, “ତୁମେ ରୁପ୍ କର । ଏତେ ଆଦର ଭଲ ନୁହଁ । ଟିକିଏ ଗାଳି ଖାଇତି ବୋଲି ଘର ଛାଡ଼ି ଗୁଲିଯିବ । ଏତେ ବଡ଼ ଆସ୍ବର୍ଯ୍ୟା !”

ଅଧିକାଂଶ ନିରୁଦ୍ଦେଶର ବିଜ୍ଞାପନର ଇତିହାସ ଏଇ ! ;

ସୋମେଶର ସିଗାରେଟ୍ଟା ସେତେବେଳକୁ ଶେଷହୋଇ ଆସିଛି । ଏତେବେଳ ଧରି ସେ ମୋ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା ବୋଲି ଆଦୌ ମନେ ହୁଏନାହିଁ ।

ଥରେ ମାତ୍ର ଟିକିଏ ହଲଚଲ ହୋଇ ବସିବାର ତାକୁ ଦେଖା ଯାଇନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲି, “କଣ ହୋଇଛି ତମର, କହତ । ମିଛୁଟାରେ ହିଁ ମୁଁ ଖାଲି ବକି ଚାଲିଛି ।”

ସେ କଥାର କୌଣସି ଜବାବ ନ ଦେଇ ସୋମେଶ ହଠାତ୍ ପାଦ ତୋଳି ସୋଜା ହୋଇ ବସି ସିରାରେଟ୍‌ର ଅବଶେଷଟିକ ପିଇିଦେଲା । ତାପରେ କହିଲା,—

“ତୁମେ ଜାଣନା । ଏଇ ବିଜ୍ଞାପନ ପତ୍ରରେ ଅନେକ ସତ ଗ୍ରାଜେଡ଼ି ଥାଏ ।”

“ତା ଥାଏ, ମୁଁ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁ ନାହିଁ । କେବେ କେବେ ସତରେ ଯିଏ ଯାଏ ସିଏ ଆଉ ଫେରି ଆସେନାହିଁ ।”

ସୋମେଶ ଟିକିଏ ହସି କହିଲା, “ନା ମୁଁ ତା’ କହୁନାହିଁ । ଫେରି ଆସିବାର ଉତ୍ଥାନକ ଗୋଟାଏ ଗ୍ରାଜେଡ଼ି ମୁଁ ଜାଣେ ।”

ମୁଁ ଉତ୍ସୁକ ଭାବରେ ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କହିଲି, “ତାର ମାନେ ?”
“ଶୁଣ କହୁଛି ।”

ବାହାରେ ସେତେବେଳକୁ ବୃଷ୍ଟି ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଛି । କାତ ସାହିଗୁଡ଼ାକରେ ବାହାରର ରସ୍ତାଘାଟ ଝାପ୍‌ସା ଅବାସ୍ତବ ଦେଖା ଯାଉଛି । ମନେ ହେଉଛି ଆମେ ଯେମିତି ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଛୁ ।

“ପୁରୁଣା ଖବର କାଗଜର ପାଇଲ ଯଦି ଓଲଟାଇ ଦେଖ ତାହେଲେ ଦେଖିବ ବହୁ ବର୍ଷ ତଳେ ଏଠିକାର ଏକ ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗୋଟାଏ ବିଜ୍ଞାପନ ଚାହାରିଛି । ସେଟା ବିଜ୍ଞାପନ ନୁହେଁ, ଗୋଟାଏ ଇତିହାସ । ଦିନ ପରେ ଦିନ ଧାରବାହିକ ଭାବେ ପଢ଼ିଗଲେ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନାକାହାଣୀ ଯେମିତି ଜଣାଯାଏ । ମନେହୁଏ ଛାପା ଲେଖାରେ କାନ ପାତିଲେ ଯେପରି ଏକ କାତର ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶୁଣାଯିବ । ସେ ବିଜ୍ଞାପନ ଅବଶ୍ୟ ନିରୁଦ୍ଦେଶର । ପ୍ରଥମେ ଦେଖାଯାଏ ମା’ର କାତର ଅନୁରୋଧ ପୁଅ ପ୍ରତି ଫେରି ଆସିବା ପାଇଁ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ କରୁଣ ଭାଷା, କିନ୍ତୁ ତା’ ଭିତର ଦେଇ କି ବ୍ୟାକୁଳତା ଯେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ତାହା ନ ପଢ଼ିଲେ ବୁଝା ଯିବନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ମା’ର କାତର ଅନୁରୋଧ ହତାଶ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପରି ଖବର କାଗଜ ପୃଷ୍ଠାରେ

ଯେମିତି ମିଳାଇ ଯାଉଛି ଦେଖାଗଲା । ତା'ପରେ ଶୁଣାଗଲା ପିତାର ଗନ୍ଧର ସ୍ବର, ଚିକିଏ ଯେମିତି କମ୍ପିତ ତଥାପି ଧୀର ଓ ଶାନ୍ତ । “ଶୋଭନ ଫେରିଆ । ତୋର ମା' ଶଯ୍ୟାଗତ । ତୋର କଣ ଚିକିଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ନାହିଁ ?”

ବିଜ୍ଞାପନ ତା'ପରେ କିନ୍ତୁ ବନ୍ଦ ହେଲାଣି । ପିତାଙ୍କ ସ୍ବର ଭରୀ ହୋଇ ଆସୁଛି ଯେମିତି । ମନେହେଲା ଗଳାଟା ରୁଦ୍ଧ । “ଶୋଭନ, ବର୍ତ୍ତମାନ ନ ଆସିଲେ ତୋ ମା'କୁ ଆଉ ଦେଖିପାରିବୁ ନାହିଁ ।”

କିନ୍ତୁ ଶୋଭନର ହୃଦୟ ଏଥିରେ ବୋଧେ ଗଳିଲା ନାହିଁ । ଦେଖାଗଲା ବିଜ୍ଞାପନ ସମାନ ଭାବରେ ଗୁଲିଛି । ଖାଲି ପିତାର ଯାହା ନିଜକୁ ସଫଳତାରେ କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଏକାକୀ ତାଙ୍କ ସ୍ବରରେ କାତରତା-ଖାଲି କାତରତା ନୁହେଁ, ଏକାନ୍ତ ଦୁର୍ବଳତା । “ଶୋଭନ, ଜାଣନା ଆମର ଦିନ କିମିତିକା ବିତୁଛି । ଆସ, ଆଉ ଆମକୁ ଦୁଃଖ ଦିଅନା ।”

ବିଜ୍ଞାପନ ଛମକି ଛମକି ହାତାଶ ହାତାକାର ହୋଇ ଉଠିଲା । ତା'ପରେ ଏକାବେଳେକେ ଗଲା ବଦଳି । ଆଉ ଶୋଭନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି ଲେଖା ନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ମାତ୍ର । ଏଇ ଧରଣର ଏଇ ଚେହେରା, ଏଇ ବୟସର ଗୋଟିଏ ପୁଅପିଲା । ଆଜିକି ବର୍ଷେ ହେଲା ତାର ସନ୍ଧାନ ମିଳୁ ନାହିଁ । ସନ୍ଧାନ ଦେଇ ପାରିଲେ ପୁରସ୍କାର ମିଳିବ ।

ପୁରସ୍କାରର ପରିମାଣ ଛମକି ବର୍ତ୍ତବାକୁ ଲାଗିଲା ଖବର କାଗଜ ପୃଷ୍ଠାରେ । “ଉଜ୍ଜଳ, ହୃଷ୍ଟପୃଷ୍ଠ ଗୋଟିଏ ଷୋଳ-ସତର ବର୍ଷର ପିଲା, ପରିଚୟ ଚିହ୍ନ ବେଳେ ଉପରେ କାନ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଭାବୁଛି ଅଛି । ଜୀବିତ ବା ମୃତ ଏତିକି ଯଦି କେହି ସନ୍ଧାନ ଦେଇପାରେ ତେବେ ପୁରସ୍କାର ମିଳିବ ।”

ସୋମେଶ ରୂପ କଲ କିଛି ନାହିଁ । ପାଣି ଛିଟାରେ ଝରକା ସାହିର କାତ ଏକାବେଳେକେ ଝାପ୍‌ସା ହୋଇ ଉଠିଛି । ଘରଭିତରେ ଅଣ୍ଟା, ମନେହୁଏ ଗୋଟାଏ କମଳ ଫମଳ ଢାଳି ଦେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

କହିଲି,—“ଏତ ଗଲା ବିଜ୍ଞାପନର ଉପାଖ୍ୟାନ । ଅସଲ ବ୍ୟାପାରଟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ଜାଣୁ କି ନାହିଁ ?”

“ଜାଣେ । ଶୋଭନକୁ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ସେ ଯେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ଅଭିମାନ ବଶରେ ଘରଛାଡ଼ି ଗୁଲିଆସିଥିଲା ତା ମନେ କରନା । ଘର ଛାଡ଼ି ଗୁଲିଯିବାଟା ତା ପକ୍ଷରେ ଏକାନ୍ତ ସହଜ । ବାହାନାଟା ଯାହା ହେଉନା

କାହିଁକି କିଛି ଗୋଟାଏ ହେଲେ ହେଲ । ପୃଥିବୀକୁ ଜଣେ ଦି'ଜଣ ଲୋକ ଆସନ୍ତି ଜନ୍ମରୁ ଏକ ନିର୍ଲିପ୍ତ ମନ ନେଇ । ବରଂ କୁହାଯାଇପାରେ ସେମାନଙ୍କର ମନ ତୈଜାକ୍ତ । ପିଙ୍ଗଳ ବୋଲି ସେମାନେ କେଉଁଠି ଧରପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । କିଛି ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଦାଗ ରଖିପାରେ ନାହିଁ । ଶୁଣିକରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଯେ, ଖବରକାଗଜରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଗୁଡ଼ିକର ସମାଦ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନୁମରଣ କରିନାହିଁ । କେଉଁ ଦିନ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଥିଲା ହୁଏତ ତାପରେ ଅନାୟାସରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲି ଯାଉଥିଲା । ଘର ଛାଡ଼ି ଯେଉଁସବୁ ଦୁଃଖ ଅସୁବିଧାରେ ଅନ୍ୟ କେହି ହେଲେ ହଇରାଣ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ତାରି ଭିତରେ ହିଁ ସେ ପାଇଥିଲା ମୁକ୍ତିର ସ୍ବାଦ । ଅନ୍ୟକେହି ଯାହା ଭରୁ ପଛକେ ସେ କିନ୍ତୁ ଏକ ଛୋଟ ସଂସାରର ଆଦରର ପିଲା ହିସାବରେ କିଛି ଭବିଷ୍ୟତ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାପନ ଯେଉଁଦିନ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ସେଦିନ କେଜାଣି କାହିଁକି ତାର ଉଦାସୀନ ମନ ବି ବିଚଳିତ ହୋଇଗଲା । ବିଜ୍ଞାପନ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା ଟିକିଏ ଅସାଧାରଣ ଭାବରେ । କ୍ଳାନ୍ତ ଭାବରେ ଗୁଲୁଗୁଲୁ ହଠାତ୍ ତାହା ଅକିନ୍ଦା ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଯେମିତି ଏକ ଭୟଙ୍କର ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଖବରକାଗଜର ପୃଷ୍ଠା ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ଶୋଭନର ଚେହେରାର ବର୍ଣ୍ଣନା ବଦଳରେ ହଠାତ୍ ଦିନେ ଦେଖାଗଲା—

‘ଶୋଭନ, ତୋ ମା ସଙ୍ଗରେ ତୋର ଆଉ ବେଧେ ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ତୋରି ନାମ ହିଁ ନେଉଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ।’ ଯାପରେ ଆଉ କୌଣସି ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ ।

ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷ ସେତେବେଳକୁ ବିତି ଯାଇଛି । ଶୋଭନ ଦିନେ ହଠାତ୍ ଯାଇ ହାଜିର ହେଲା ତା ଗାଁରେ । ଗୋଟାଏ ବ୍ୟାପାରରୁ ଶୋଭନର ପ୍ରକୃତିର କିଛି ପରିଚୟ ମିଳିବ । ସେ କଥାଟା ଆଗରୁ କହିନି ।

ଶୋଭନ ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଘରର ପିଲାମୁହେଁ । ସଂପନ୍ନ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ଯାଏନା । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ ଜମିଦାରୀ ବହୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଭିତରେ ଆସି ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ କ୍ଷୟ ପାଇ ନାହିଁ । ଶୋଭନ ହିଁ ତାର ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ।

ସୋମେଶ ଟିକିଏ ହସି, କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ କହି ଚାଲିଲା—

ନିରୁଦ୍ଦେଶ

ଦୁଇ ବର୍ଷର ସ୍ବାଧୀନ ଜୀବନର ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଦେହରେ ନ ମାଣିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଛାପ ଶୋଭନ ଉପରେ ସେତେବେଳକୁ ବେଶ ପଡ଼ିଛି । ଦୁଇ ବର୍ଷରେ ସେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ତାବୋଲି ସେମାନଙ୍କ କର୍ମଭାରମାନେ ତାଙ୍କୁ ଟିକି ପାରିବେ ନାହିଁ, ଏତେ ଦୂର ଆଶଙ୍କା କରି ନାହିଁ ।

ଶୋଭନ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ସିଧା ଘର ଭିତରେ ବୁକିଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ତାକୁ ବାଧାଦେଲେ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ନାୟେବ ବାବୁ ।

“କାହାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?”

ଶୋଭନ ହସି କହିଲା—“କାହାକୁ ନାହିଁ । ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ।”

ନାୟେବ ମହାଶୟ ତା ଆଡ଼କୁ କିଛିକ୍ଷଣ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇ ତାପରେ ଟିକେ ସ୍ଥିତହାସ୍ୟରେ କହିଲେ ‘ଓଃ କିନ୍ତୁ ଏତେ ଜଳଦି କାହିଁକି ? ଆସନ୍ତୁ ବାହାର ଘରେ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତୁ ।’

ଶୋଭନ ଅବାକ୍ ହୋଇ କହିଲା:— ସେ କଣ ? କଣ ହୋଇଛି ନାୟେବ ମହାଶୟ ?

“ନା, ନା, ହୋଇନି କିଛି ।”

“ମା ଭଲ ଅଛନ୍ତି ?” ଶୋଭନର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଏଥର ବ୍ୟାକୁଳତା ଥିଲା ।

ନାୟେବ ମହାଶୟ ସେହିପରି ଅଦଭୂତ ହସ ହସ କହିଲେ,—‘ଭଲ ଅଛନ୍ତି ହଁ । ଆସନ୍ତୁ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ।’ ଶୋଭନ ତଥାପି କହିଲା “କିନ୍ତୁ ଭିତରକୁ ଗଲେ ତ ହୁଏ ।” ନାୟେବ ମହାଶୟ ଟିକିଏ ଯେପରି କଠିନ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ— ‘ନା ହୁଏନା, ଆପଣ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସନ୍ତୁ ।’

ଶୋଭନ ରୀତିମତ ବିମୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ପୁଣି ନାୟେବ ବାବୁଙ୍କୁ ଅନୁସରଣକରି ବାହାର-ଘରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦି ବର୍ଷ ଭିତରେ ସେଠି କିଛି କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି । ପୁରୁଣା ଗୁମାସ୍ତା ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ନୂଆ ଦି’କଣ ଲୋକ ସେଠି ବସି ଖାତାପତ୍ର ଲେଖୁଛନ୍ତି । ତାର ପରିଚିତ ବୃଦ୍ଧ ଖାଜାଂଟି ମହାଶୟଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।

ନାୟେବ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଚେୟାରରେ ବସିବାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ—‘ଇଏ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।’

ଶୋଭନ ପାଖରେ ନାୟେବ ବାବୁଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ଵର ଟିକିଏ କମିଛି

ଅସ୍ବାଭବିକ ମନେ ହେଲା । ଖାଜାଂଟି ବାବୁ ନାକ ଉପର ଚଶମାଟାକୁ ଟିକିଏ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଟେକି କହିଲେ—“ଓଃ ଏଇ ଆଜି ଆସିଛି ବୋଧେ !”

‘ହଁ, ଏଇମାତ୍ର ।’

ଶୋଭନ ଏଥର ଅଧୀରଭାବରେ କହି ଉଠିଲା—“ଆପଣମାନେ କଣ କହିବାକୁ ଗୁହାଡ଼ି ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହନ୍ତୁ । ମାଙ୍କର କଣ କିଛି ହୋଇଛି ? ବାବା କିମିତି ଅଛନ୍ତି ?”

ଝରିଧାରର ସବୁ କେତୁଟା ଦୃଷ୍ଟି ତା ଉପରେ ନିବଜ୍ଜ । କିଛିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ନୀରବ । ତାପରେ ନାୟେବ ବାବୁ କହିଲେ—ସେମାନେ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହେବ ନାହିଁ ।

ଏଥର ଶୋଭନ ଛୁଟି ହୋଇ ଉଠିଲା— “କାହିଁକି ଦେଖା ହେବ ନାହିଁ ? ଆପଣମାନଙ୍କର କଣ ମୁଣ୍ଡ ଖରପ ହୋଇଛି ? ମୁଁ ଗୁଳିଲି ।”

ଶୋଭନ ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ନାୟେବ ବାବୁ ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଆଗେଇ ଆସି କହିଣେ,—ଦେଖନ୍ତୁ, ମି ଛେ ମି ଛେ ଝାମେଲ କରି ଲଭ ନାହିଁ । ସେଥିରେ ଫଳହେବ ନାହିଁ କିଛି ।”

ହଠାତ୍ ଶୋଭନ ପାଖରେ ସମୁଦାୟ ଘଟଣାଟା ଭଲଭଲ ଭାବେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠିଲା, ବିସ୍ମୃତ ଭାବ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—ଆପଣମାନେ କ’ଣ ମୋତେ ଚିହ୍ନି-ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ?

“ମୁଁ ଶୋଭନ,—ବୁଝିପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ମୁଁ ଶୋଭନ” । ଟିକିଏ ରହନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆସୁଛି । ପାଖ ଘରକୁ ଯାଇ ଟେବୁଲର ଗୋଟିଏ ଡ୍ରୟାର ଖୋଲି ସେ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ଆଣି ଶୋଭନ ହାତରେ ଦେଲେ, କା’ରି ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଫଟୋ, ସାଧାରଣ-ଭାବରେ ଉଠା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସୁଛି ଟିକିଏ ।

ନାୟେବ ବାବୁ କହିଲେ,—“ଚିହ୍ନି ଯାକୁ ?

ଶୋଭନ ବିସ୍ମୃତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ‘ଏତ ମୋରି ଫଟୋ । ଦେଖନ୍ତୁ ଭଲ କରି ଆପଣମାନେ ମିଳାଇ । ନାଃ.ୟେ ଅସହ୍ୟ ।’

ବାଲଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଠା ମୁଠା କରି ସେ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ନାୟେବ ବାବୁ ତା ପାଖରେ ବସି କହିଲେ—‘ଦେଖନ୍ତୁ, କିଛି ମଜେ କରିବେନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ମୋକ ଅଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ଯାପୂର୍ବରୁ

ଆଉ ଦ'ଜଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଭତୁଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଆମକୁ ଏ ସବୁ ନେଇ ଗୋଟିମାଳ କରିବାକୁ ମନା ଅଛି । ଆମେ କିଛି ହ୍ୟାଙ୍ଗାମା କରିବୁ ନାହିଁ । ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁଲି ଯାଇ ପାରନ୍ତି ।’

ଶୋଭନ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଭାବେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ଦେଖିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ।

ଜାତରଭାବେ କହିଲା—‘ଥରେ ଖାଲି ମୁଁ ମା-ବାବାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବି । ଆପଣମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଥରେ ମୋତେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।’

ନାୟେବ ବାବୁ ହତାଶ ଭାବେ ହାତରେ ଭଙ୍ଗିକରି କହିଲେ,—‘ଶୁଣନ୍ତୁ ସାତଦିନ ଆଗରୁ ଶୋଭନ ମରିଯାଇଛି । ତା ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ଆମେ ପାଇଛୁ ।’

ଶୋଭନ ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ନ ହସି ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । କହିଲା—‘କେମିତି ସେ ମଲା ?’

ତା’ କଣ୍ଠଧରର ବିଦ୍ରୁପ ଉପେକ୍ଷା କରି ନାୟେବ ବାବୁ କହିଲେ—‘ମରିବି ଗାଡ଼ିରୁପା ପଡ଼ି ଅପଘାତରେ । ନାମ ଧାମ ପରିଚୟ ପାଇବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ଦୁର୍ଘଟଣା ସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେଜଣ ଖବରକାଗଜରେ ଆମ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଖି ଆମକୁ ସବୁ କଥା ଜଣାଇଛନ୍ତି । ହସପିଟାଲରେ ଆମେ ଖବର ନେଇଛୁ । ସେଠାରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ମଧ୍ୟ ଆମ ସଙ୍ଗେ ମିଳିଯାଇଛି ।’

ଶୋଭନ ଏତେବେଳେ କଣ କରନ୍ତା ଜଣା ଯାଏନା, କିନ୍ତୁ ସେଇ ସମୟରେ ଦେଖାଗଲା ତାର ବାବା ଘରୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ସଙ୍ଗରେ ଝଡ଼ରେ ଭଙ୍ଗିପଡ଼ିଥିବା ଗଛର ସାଦୃଶ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ସାହିତ୍ୟର ଏ ଉପମା ପଢ଼ିବି ତାର କେବେ ତାହା ମନେ ହୋଇନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଗୁଲିବାର ଗତିରେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ଭୟଙ୍କର ଦୁର୍ଘଟଣାର ପରିଚୟ ରହିଛି ।

ସମସ୍ତେ କିଛି ବୁଝିବା ଆଗରୁ ଶୋଭନ ଦୌଡ଼ି ଘର ଭିତରକୁ ଛୁଟିଗଲା । ନାୟେବ ଓ କର୍ମଗୁରୀ ବ୍ୟାପରଟା ଠଉରଇ ଯେତେବେଳେ ତାର ପିଛାମେଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ବାବାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି ।

“ବାବା” ।

ବୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥ ଯାଇ ଠିଆହେଲେ । ସେ ମୁଖର ବେଦନାମୟ ବିମୁଦ୍‌ତା

ଶୋଭନ ବୁକୁରେ ଛୁରି ପରି ବିନ୍ଦିଲ ।

“ବାବା ମୋତେ ଚିହ୍ନିପାରୁନ !”

ବୁଦ୍ଧ ସ୍ମୃତିତ ପଦରେ ଏକ ପାଦ ଆଗେଇ ପୁଣି ଅମିଗଲେ । ପ୍ରବଳ ଭବାବେଗ ତାଙ୍କର ବର୍ଷକ୍ୟରେ ଶିଥିଳ ମୁହଁକୁ ବିକୃତ କରି ଦେଇଛି ।

ବୁଦ୍ଧ କଂପିତ ହାତ ଉଠାଇ କଂପିତ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ—“କିଏ ?”

ନାୟେବ ମହାଶୟ ଶୋଭନ କାନ୍ଧରେ ଦୃତଭାବେ ହାତରଖି କହିଲେ “ନା କେହି ନୁହେ । ସେଇ ସେଥରପରି—ୟ କୁ ନେଇ ତିନିଥର ହେଲା ।”

ଜଣେ କର୍ମଗୁରୀ କହିଲେ—“ଆମେ ଆସିବାକୁ ଦେଇ ନଥିଲୁଁ । ହଠାତ୍ ଆମ ହାତରୁ ଖସି—”

ବୁଦ୍ଧ ତାକୁ ଅଟକାଇ କହିଲେ—“କିଛି କହନା, ରୁଲି ଯିବାକୁ ଦିଅ ।”

ବୁଦ୍ଧ ଶେଷ ଥର ଶୋଭନ ଆଡ଼କୁ କାତରଭାବେ ଗୁହଁ ପୁଣି ଘର ଆଡ଼କୁ ଫେରିଲେ ।

ଶୋଭନ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା । ନାୟେବ ବାବୁ ତାକୁ କଣ କହୁଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟ ଯାଏ କିଛି ଶୁଣି ପାରିନଥିଲା । କେତେବେଳେ ସେ ଯେ ଆସ ପୁଣ ବାହାର ଘରେ ବସିଛି ତାହା ବି ତାର ହୋସ୍ ନାହିଁ ।

ଆଛନ୍ନତା ଭାର କରିଲା କ୍ଷଣକ ପରେ । ଭିତର ଘରୁ ଜଣେ କର୍ମଗୁରୀ ଆସି ନାୟେବ ମହାଶୟଙ୍କୁ କଣ କହୁଛି । ନାୟେବ ମହାଶୟ ତାକୁ କଣ କହୁଛନ୍ତି କିଛି ଶୁଣାଯାଉନାହିଁ । ନା, ଏଥର ବୁଝା ପଡୁଛି । ନାୟେବ ମହାଶୟଙ୍କ ହାତରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କାର ନୋଟ୍ । କଣ୍ଠସ୍ଵରରେ ତାଙ୍କର ମିନତି ।

ଶୋଭନକୁ ଗୋଟିଏ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ଘରର କର୍ତ୍ତା ମୁମୁକ୍ଷୁ ପୁଅର ମୃତ୍ୟୁ ସଂବାଦ ସେ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କିଛି ଜଣାଇ ଦିଆ ହୋଇ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେ ତାକୁ ଦେଖିବା ଆଶରେ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ସେ ମୃତ୍ୟୁରେ ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ଶୋଭନକୁ ତାଙ୍କର ହଜିଲାପୁଅ ହୋଇ ଦେଖା ଦେବାକୁ ହେବ । ମୁମୁକ୍ଷୁର ନିଷ୍ପତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ କିଛି ଧର ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ହଜିଲା ପୁଅ ସଙ୍ଗରେ ତାର ସତରେ ବହୁତ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । ମୃତ୍ୟୁ—ପଥଯାତ୍ରୀକୁ ଏଇ ଶେଷ

ସାତ୍ତ୍ୱିକ ନାଟିକକ ଦେବାପାଇଁ ଜମିଦାର ନିଜେ ତାକୁ କାତର ଅନୁରୋଧ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ତାର କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ।

ନାୟେବ ବାବୁ ନୋଟ୍ ବିଡ଼ାଟା ଶୋଭନ ହାତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଲେ ।

ସୋମେଶ ରୂପ କଲ । କିଛି ସମୟ ବାହାରର ବୃଷି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ମୁଁ ଅବଶେଷରେ କହିଲି — “ ସୋମେଶ, ତୋ କାନ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଉତୁରୀ ଅଛି । ”

ସୋମେଶ ହସି କହିଲା , — “ସେଥିପାଇଁ ତ ଗନ୍ଧଟା ବନାଇବା ସହଜ ହେଲା । ”

କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ଶୀତ ବଉଦର ଏଇ ଶୀତଳ ପ୍ରାୟାସକାର ଅପରାଧରେ ତାର ହସକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ମୋର ହେଲା ନାହିଁ ।

ଧସ*

ସତୀନାଥ ଭଦ୍ର

ସେଇ ବୁକୁରୁ ସେଟାକୁ ଜୋର କରି ଠାଣି ନେଇ ଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ପରସାଦୀକୁ, ନଇରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେବାପାଇଁ । ଏପରି ଭାବେ ଯିଏ ଯାଏ ତାକୁ ପୋତିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ଫିଙ୍ଗା ।

ଘର ଭିତରେ ଥିବା ବେଳେ ପରସାଦୀ କାନ୍ଦି ନାହିଁ । ଆଖି କଣରେ ପାଣି ଆସିଲେ, ମୁହଁ ଫେରାଇ ଲୁଚେଇ ପୋଛି ଦେଉଥିଲା, କାଳେ ମନଚାହିଁଲା ଦେଖି ପକାଇବ ସେଇ ଭୟରେ । ମନଚାହିଁଲା ମୁହଁକୁ ସେ ଇଆ ଭିତରେ ଥରେ ହେଲେ ଅନାଇ ନାହିଁ । ଦେଖାଦେଖି ହେଲେ ଲଜ୍ଜା ପାଇବ । ଏଇ ସବୁ ସମୟରେ କଣ କାହାକୁ ଅନାଇ ହୁଏ ! ଏକେ ତ ଶୋକରେ, ଲଜ୍ଜାରେ ମରି-ରହିଛି ମନଚାହିଁଲା; ଏତେବେଳେ କଣ ତାର ଦୁଃଖର ଭର ବଢ଼ାଇବା ଭାବେ ! ପରସାଦୀ କାନ୍ଦିଥିଲା ଘରର ବାହାରକୁ ଯାଇ ।

ଏତେଦିନ ଧରି ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ତା ସ୍ତ୍ରୀର ଯିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । କେତେ ମାଦୁଲି, ମନାସ, ଔଷଧ ପତ୍ର ଏଥିପାଇଁ । ମଲପରେ ମୁହଁରେ ପାଣିଟୋପେ ପାଇବାର ଆକାଂକ୍ଷା କାହାର ନାହିଁ ? ତା'ପରେ ଯେବେଠୁ ଜାଣିଲା ଯେ ଭଗବାନ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଛନ୍ତି, ତେବେଠୁ ଅଧୀର ହେଇ ଦିନ ଗଣୁନ୍ତି । କଣ କରିବ ଭାବି ପାରେନା ମନଚାହିଁଲାକୁ ନେଇ ! କେତେ ଜିଜ୍ଞାସା କଣ ଖାଇବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ? ପୁଅ ହେବ ନା ଝିଅ ହେବ ? କାହାପରି ଦେଖିବାକୁ ହେବ ? ହଇଚଇ ହେଉଛି ନା କଣ । ଆଉ କେତେ ଜନ୍ମନା-ଜନ୍ମନା । ଗୁମାରଣୀ ସାଙ୍ଗରେ କେତେ କଥା ଫିସ୍ ଫିସ୍ କରି । ସାହି ଲେକେ ତାର ଆଧିକ୍ୟ ଦେଖି ହସା ହସି କରୁଛନ୍ତି ।

*ଧସ = ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ମାଟି ଧସିଯାଏ

.....ତାପରେ ବୁଧକୁ ବୁଧ ଚୌଦ, ବୃହସ୍ପତି, ଶୁକ୍ର, ଶନି...ଏ ସତର ଦିନ ତ ହାତରେ ଥର ପାଇଥିଲା । ସତର ଦିନ ପରେ ଯାହାର ଜିନିଷ ସେ ଟାଣି ନେଲେ ପାଖକୁ । ମଣିଷ କେତେ ଟିକେ କଣ ବା କରିପାରେ । ...ଯିବ ନାହିଁ କାହିଁକି—ଯାଏ । କେତେ ଚକ୍ରମରେ ଯାଏ କେତେ ଲୋକଙ୍କ ପିଲା । ...ଗୁଡ଼ହାଣ୍ଡି ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ପିଲା ଯିବାର ଶୁଣିଚି, ଗରମ ଦୁଧ କଢ଼ା ଭିତରେ ପଡ଼ି ପିଲା ଯିବାର ଦେଖିଚି । କିନ୍ତୁ ଏ ରକମଭାବେ ଯିବା ! ...ଆହାରେ ଏଇତ ଏକ ରଖି ରକ୍ତର ଦାଗ । ...ଏକାବେଳେକେ ନୀଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ନିଶ୍ୱାସ ନେବାକୁ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟାରେ ଆଖି ଦୁଇଟା ବଡ଼ ହୋଇ ଯେମିତି ଛିଟିକି ବାହାରି ଆସିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ...ଆହାରେ !

...ଗୁରୁଥିଲା ବୋଧହୁଏ । ...ଭୟ ପାଇବାକୁ ଶିଖିବା ଆଗରୁ, ବିପଦ କଣ ତାହା ଜାଣିବା ଆଗରୁ ମାଆ ବୁକୁରୁ ଧସ ଖସିଲା ହଠାତ୍ । ଜଗଦ୍‌ବଳ ନଦୀ ତୀରର ବୁକୁରୁପା ଅନ୍ଧାର । ସେ ଅନ୍ଧାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଶେଷ କାନ୍ଦଣା ଟିକକ ବି ବାହାରି ପାରି ନାହିଁ ।.....

ମନରୁନିଆ ଜାଣି ପାରିଲା ଅନେକ ପରେ । କେତେ ସମୟ ପରେ କିଏ ଜାଣେ ।... ସେଠି ଥଣ୍ଡା ଥଣ୍ଡା ଲାଗୁଛି କାହିଁକି ?—କେବେ କେବେ ଏମିତି ହୁଏ ସେ ଜାଗାରେ । ଘୋର ନିଦରେ କମଳଟା ଦିହ ଉପରେ ଭଲ କରି ଟାଣି ଦେବା ସମୟରେ ବି ମନେ ପଡ଼ିନି, ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରାଣୀର କଥା । ଏମିତିକା ନିଦ କାତର ସେ ।ତଥାପି ଏ ଜାଗାଟା ଥଣ୍ଡା ଥଣ୍ଡା ଲଗୁଛି କାହିଁକି ? ‘କାଳୀସ୍ନାନ’ରେ ଘଣ୍ଟା ବାଜୁଛି । ଭୋର ହେବାକୁ ଆଉ ଡେରି ନାହିଁ । ଧଡ଼ମଡ଼ କରି ଉଠି ବସିଥିଲା ସେ ।କଲ୍ଲା ଭିଜିଲେ ତ ଏମିତି ଥଣ୍ଡା ଥଣ୍ଡା ଲାଗେନା କମଳ ତଳେ ।ଏ ଯେମିତି ଅନ୍ୟ ରକମ, ଅନ୍ୟ ରକମ ଲଗୁଛି । କ’ଣ ଉଠିଥିଲା ଛାତି । ଗୁରିଟା ଡିଆସିଲା କାଠି ଖରଚ ହେଲା ଲକ୍ଷଣଟା ଜଳାଇବାକୁ । ଲକ୍ଷଣର ଶିଖା ବଜାଇ ବିଛଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନର କ୍ଷୀଣ ଆଶା ଟିକକ ବି ଲିଭିଗଲା । ତା ଚିତ୍ତାରରେ ପରସାଦୀ ଉଠେ ।କିନ୍ତୁ ତାର ଏହି ଦେହ ଟିକକରେ କଣ ଉଦାପ ଫେରାଇ ଅଣାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ! କିଛି ବୋଲି କିଛି ହେଲା ନାହିଁ । ସତର ଦିନର ମାଂସ ପିଣ୍ଡଟାକୁ ବୁକୁର ଜଙ୍ଗାରେ ଚକଟି ପେଷି ଦେବାକୁ ତାର ଭୟନାହିଁ ମନଚାହିଁ । ଆଖି ଲୁହରେ ଏହି ବୁକୁରୁ ଭସେ । ।

ମନଚନ୍ଦ୍ରିୟାର ବୁଢ଼ା କୁକୁରଟା ଶକ୍ତିଦୂର ପରସାଦୀ ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ ଫେରି ଆସିଥିଲା । ଆସି ବସିଥିଲା ମନଚନ୍ଦ୍ରିୟା ପାଖରେ । ଗଙ୍ଗା କଳା, ତେଣୁ କୁକୁରଟାର ନାମ କାରିୟା । କାରିୟା ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଦେଖୁଛି ତାର ଜଳଭର ଆଖି ଆଡ଼କୁ, ଖୋଲା ବାଳର ବୋଝ ଆଡ଼କୁ । ଠିକ୍ ଘର ଲୋକ ପରି ।

ମନଚନ୍ଦ୍ରିୟା କୁକୁରଟାକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲା ବାପଘରୁ ପୁଆଣି ହୋଇ ଆସିବାବେଳେ । ଠିକ୍ ନେଇ ଆସିନାହିଁ, ନିଜ ମନକୁ କାରିୟା ଗୁଲି ଆସିଥିଲା ତା ସାଙ୍ଗରେ ! ସେ କଣ ଆଜିର କଥା ! ତାର ବାହାଘର ହୋଇଥିଲା ଗୁରିବର୍ଷ ବେଳେ, ପୁଆଣି ହୁଏ ପଦର ବର୍ଷ ପରେ । ପରସାଦୀ ପୁଆଣି ଟଙ୍କା ଜମାଇ, ଶଶୁର ପାଖକୁ ବାରବାର ଖବର ପଠାଏ । ଶଶୁର କିଛି ଅମଳ ଦିଏନା; କେବଳ ଡେରି କରେ । ଲୋକେ ଦଶକଥା କହନ୍ତି ଏଥିପାଇଁ । ମନଚନ୍ଦ୍ରି ସେତେବେଳେ ଗ୍ରାମର ତହଶୀଲଦାର ସାହେବଙ୍କ ଘରେ ପିଲାଟିଲ ରଖିକାର ଧାଇଁ କାମ କରୁଥାଏ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ବାପ ଝିଅର ରୋଜଗାର ଖାଇବାକୁ ଗୁହଁ—ଆଉ ତା ଖାଲି ଝିଅରି ଦରମାର ରୋଜଗାର ନୁହେଁ । ଶୁଣି ପରସାଦୀର ରକ୍ତ ଗରମ ହୋଇ ଉଠେ । ବୟସର ଗରମ, ତା ଉପରେ ଟଙ୍କାର ଗରମ । ତେଲ ଦେଇ ଲଠି ପରୁଇ ସେ ଯାଏ ଶଶୁର ପାଖକୁ । ଝଗଡ଼ାଝାଟି କରି, ଲଠି ଟଳାଇ ସେ ନିଜର ହକ୍ ର ବୋମ୍ବୁକୁ ନେଇଆସେ ସେଠାରୁ ।

ଗାଁ ବାହାରେ ଏଂଡ଼ିଶେତ ପାଖରେ ଯେତେବେଳେ ଶଗଡ଼ ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ନଜରରେ ପଡ଼ିଲା ଯେ, କଳା କୁକୁରଟା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସୁଛି ।

“କାହାର କୁକୁର ରେ ।”

ଏଇ ହେଉଛି ପ୍ରଥମ କଥା ପରସାଦୀର ମନଚନ୍ଦ୍ରିୟା ସଙ୍ଗରେ ।

“ମୋର” ।

ଅତି ଭୟେ ଭୟେ କୁହା ।

“ତୋର” ।

ମନଚନ୍ଦ୍ରିୟାର ଚେହେରାଟା ବିଶାଳ ହେଲେ କଣ ହେବ । ଭୟ ଲାଗେ । କହା ଯାଏ ! ଲଢ଼େଇ କରି ତାକୁ ନେଇ ଯାଉଛି । କିଛିକ୍ଷଣ ଇତସ୍ତତ

କରି ଜିଜ୍ଞାସା କରେ---

“ଉଠାଇ ନିଆଁ ଏତାକୁ ?”

“ରହି ପାରିବ ତ ।”

“ହଁ ପାରିବ ।”

ଚଳନ୍ତା ଗାଡ଼ିରୁ କୁକୁର ଛୁଆଟାକୁ ଟାଣି ଉପରକୁ ଉଠାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ ସ୍ବାମୀ କହେ—“ଆହା କରୁଛୁ କଣ ? ତୁ କଣ ଏତେ ଝୁଙ୍କି ପାରିବୁ ? ଆଉ ଚିକିଏ ସ୍ବାମନା ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ବସ ।”

ଦିହର ଲୁଗାକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ ମନଚନିୟା କୁକୁରଟାକୁ ଟାଣି ଗାଡ଼ିରେ ଉଠାଏ । ଦେଖାଇ ଦେଇ ସିଏ ମୋଟା ହେଲେ ବି ସେ ଅକାମୀ ନୁହେଁ । କେହି ତାର ମୋଟାସୋଟା ଚେହେରାକୁ ନେଇ କିଛି କହିଲେ ହିଁ କୁଣ୍ଡିତ ହୋଇ ସେ ଦିହର ଲୁଗାପଟା ସମ୍ଭାଳି ନିଏ, ଦେହଭର ଲୁଗୁଇବା ପାଇଁ । ପ୍ରଥମ ଦିନହିଁ ପରସାଦୀ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ।

“କେତେ ଓଜନ ମୁଣ୍ଡରେ ନେଇ ଘୁରି ପାରୁ ?”

“ମହଣେ ତ ପାରିବି” ।

ଏକ ମହଣର ବୋଝ ମୁଣ୍ଡରେ ନେଇ ମନଚନିୟା ଜଣାଏ ଯେ, ସେ ପାରିବ । ଆଣି ଆଉ ମୁହଁରେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତର ଭବ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ସାବଧାନ ହୋଇଯାଏ ପରସାଦୀ ସେଇଠାରୁ । “ହରଦା-ହାଟ ଆମ ଏଠା ତିନିକୋଣ । ସେଠାରୁ ପାଇକାରି ଦରରେ ତରି-ତରକାରୀ କିଣି ଆଣି ସହରରେ ବିକ୍ରି କରୁ ଆମେ ।”

ଏଇ ହୋଇଥିଲା ପ୍ରଥମ କଥାବାର୍ତ୍ତା ତାର ସ୍ବାମୀ ସଙ୍ଗେ । ତାର କୁକୁର, ଆଉ ତାର ମେଦବହୁଳ ଦେହଟାକୁ ନେଇ କଥା । ସ୍ବାମୀ ଯେତେନା ହାଟ-ବଜାର ଆଉ ତରି-ତରକାରୀ କଥା କହୁ, ମନଚନିଆ ବୁଝିପାରେ କଥାର ଇଙ୍ଗି ତଟା କେଉଁଆଡ଼େ ।

ଏଇଠି ଶେଷ ନୁହେଁ । ଆଉ କିଛି ଦୂର ଆସି ଦେଖାହେଲା ତହଶୀଲଦାର ସାହେବଙ୍କ ସିପାହୀ ଦୁଇଟାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ପରସାଦୀ ପାଇଁ । ମାଲିକର ବୋଧହୁଏ ହୁକୁମ ଥିଲା ମାରଧର କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଅଳ୍ପକେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ମାଲିକର କୁନୀମ

କରିଥିବା ଯୋଗୁ ଗାଳିଗୁଳବ 'କରି ଶେଷରେ ରସିକତା କରିଗଲେ--
 “ଦି ଦିଟା କଳା କୁରୀ ନେଇ ଚାଲିଲୁ ଏଠୁ, ଆମ ଗାଁଟା ଯେ ଅନ୍ଧାର
 ହୋଇଯିବ । ମୋଟା କୁଡ଼ାଟା କିନ୍ତୁ ଯେଗା କୁଡ଼ାଟାଠୁ ଖାଇବ ଅନେକ
 ବେଶୀ । ଦେଖିବୁ ।”

ହସି ଲେଟିଯାଏ ଇଏ ତା ଉପରେ । ଏ ଘଟନା ଘଟିଥିଲା ଦଶବର୍ଷ
 ଆଗେ । ତା ପରଠୁ କୁକୁରଟା ଏଇଠି ହିଁ ରହେ । ସେଇ ଦିନଠାରୁ
 ମନଚନିୟା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ହିଁ ତାର କାଳୀ କୁଡ଼ିଟା କଥା ବି ସଙ୍ଗେ
 ସଙ୍ଗେ ମନେପଡ଼େ ଏଠିକା ଲେକଙ୍କର । ଇଂଦାଉତଲୁକୁ (କୃପ), ହରଦାହାଟକୁ,
 ଗୁହସ୍ତ ଘରକୁ, ଯେଉଁଠିକି ମନଚନିୟା ଯିବ, ସେଠିକୁ କୁକୁରଟା ତା ପଛେ
 ପଛେ ଯିବ । ନଡ଼ବଡ଼ୀ ଶୁକୁଟୀ କାରିୟା ଆଉ ଧୂମ୍‌ସୀ ମନଚନିୟା କଥା
 ପିଲାଏ ଏକନିଃଶ୍ଵାସରେ କହି ହସାହସି କରନ୍ତି । କାହିଁକି ଯେ ସାହାପିଲାମାନେ
 ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ହୁଅନ୍ତି କିଏ ଜାଣେ ? ହୁଏତ ତରକାରୀ ବୋଝ ମୁଣ୍ଡରେ ଧରି
 ଗଳଦ୍‌ଘର୍ମ ହୋଇ ମନଚନିୟା ଆସୁଛି ଗସ୍ତା ଦେଇ, ପିଲାମାନଙ୍କର ଗୋଲି
 ଖେଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ଆଖିରେ ଆଖିରେ ଇସାରା ଖେଳିଯାଏ । ଜଣେ
 ସ୍ତର ଧରି କହେ--‘ମ-ନ-ଚ ନି-ୟା’ । ଆଉ ଜଣେ ସ୍ତର ମିଳାଇ କହେ
 ‘ଲ-ଦ-ବ-ଦି-ୟା’ । ମନଚନିୟା, ଲଦବଦିୟା । ମନଚନିୟା ଲଦବଦିୟା ।
 କାରିୟା ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ ଯାକି ନେଇଛି । ମନଚନିୟା ପାଖେଇ ଆସିଗଲେ ଦଳଧ
 ସବୁଠୁ ଦୁଷ୍ଟ ଟୋକା ଦିଇଟା ଗସ୍ତାର ଦିପାଞ୍ଜରେ ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି । ଜଣେ
 ମନଚନିୟାର ଏପଟେ, ଆଉ ଜଣେ ସେପଟେ । ତା ଗୁଲିର ନକଲ କରି
 ଗୁଲନ୍ତି ସେମାନେ । ଦେହ ଭଙ୍ଗିର ତାଳେ ତାଳେ ସ୍ତର ଉଠେ-ଲଦର,
 ବଦର ॥ ଲଦର, ବଦର ॥ ଲଦର, ବଦର ॥”

ମରମେ ମରିଯାଏ ମନଚନିୟା । ଜିଭର ଧାର ତାର କମ୍ ନୁହେଁ ।
 ଅନ୍ୟ କେଉଁ ବିଷୟ ନେଇ ଏମାନେ ତା ପିଛାରେ ଲାଗିଲେ, ସେ ପାଲଟା
 ଜବାବ ଦେବାକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ଗାଳିଗୁଳବ, ହଲ୍ଲାପଟା କରି ଏଭଳି ଅନ୍ତର୍ଥ
 ଲଗାନ୍ତା ଯେ ପିଲାଏ ପଳାଉବାର ବାଟ ପାଆନ୍ତେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଏ ଯେ ତା
 ଦେହର ବେତଙ୍ଗ ଗତଣ ନେଇ କଥା । ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତର ହସ ।
 ଦିହର ଲୁଗା ସମ୍ଭାଳି ନେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ, ଦି ହାତରେ ବୋଝଟାକୁ
 ଧରି ରହିଛି ବୋଲି । ପିଲାମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଛାଡ଼ ପାଇବାପରେ କିଛିଦୂର ଯାଇ

କାରିୟାର ଲଞ୍ଜ ପୁଣି ଖାଡ଼ା ହୋଇଯାଏ ପିଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ କୁକୁରଟା ଦିବାର ତାକେ ଉପାଉ-ଉପାଉ କରି ! ଠିକ୍ ଗଣିକରି ଦିଅର । ତାପରେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଅତି ପରିଚିତ ଗନ୍ଧ ନାକରେ ନେଉ ନେଉ ସେ ବାଟ ଗୁଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ।

ମନଚାହିଦାର ଏଇ କୁଣ୍ଠିତ ଭାବଟା କଟିଥିଲା ଗତ କେତେ ମାସ ହେଲା । ନୂତନ ସମ୍ଭାବନାରେ ପଥିବୀର ରଙ୍ଗ ଯେତେବେଳେ ବଦଳି ଯାଏ ସେତେବେଳେ ଭରୀ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ହାଲୁକା ଲାଗେ । ବେମାନିଆ ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ମାନେଇଯାଏ । ତାର ସୌସ୍ବଦ୍ଦାନ ଦେହର ଗୋଟାଏ ମାନେ ତଥାପି ସେ ଏତେଦିନକେ ଖୋଜି ପାଇଥିଲା ।କିନ୍ତୁ ଇଏ ପୁଣି ବା କେତେଦିନ !

ସତର ଦିନର ଗୁରିପାଟ ଶେଷ ହୋଇଗଲା ମନଚାହିଦାର ।ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗ ନେଇ ତାର ଚିରକାଳର ଖେଦ, ସେଇ ଅଭିଶାପର ବୋହୂର କୁଣ୍ଠାରେ ସେ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ରହିଥାଏ ସବୁବେଳେ, ସେଇଟା ହିଁ ଏତେଦିନ ପରେ ତା ସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁତା କରିଛି ।ଶତ୍ରୁ ! ...ଶତ୍ରୁ !

ଦେହ ମେଲେଇ ବସିଛି ମନଚାହିଦା ଘରର ଦରଜାରେ । ବୁଢ଼ୀ କୁକୁରଟା ତା ପାଦ ଗୁରୁଛି । କାରିୟାର ଆଖି କଣରେ ଏଟା ପାଣି ନା ନେଂଜେର କିଛି ବୁଝା ଯାଉ ନାହିଁ । ନିଜର ଅଜାଣତରେ ବୋଧହୁଏ ମନଚାହିଦାର ହାତ ଗୁଲିଯାଇଛି କୁକୁରଟାର ଦିହକୁ । ହାତ ବୁଲୁଛି ପିଠିରେ, ବୁକୁରେ । ପିଠିର ଖଡ଼ଖଡ଼ିଆ ଲେମ ଗୁଡ଼ାକ ଆଙ୍ଗୁଠି ପାଙ୍କରେ ଖସି ଯାଉଛି । ବୁକୁର ଲେମ ଏହାଠାରୁ ନରମ । ପଞ୍ଜରର ହାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ହାତରେ ବିଂଧେ । ଶୁକୁଟା ବୁକୁ ଉପରେ ଆଂଗୁଠି ଚଳାଉ ଚଳାଉ ସେ ଭଲ କରି ତକାଇ ଦେଖୁଲା ଭତୁଡ଼ି ଭଲି ଛୋଟ ଛୋଟ । ଚିକିଏ ଚେଷ୍ଟା କରି ନ ଦେଖିଲେ କଳା ଲେମ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ନଜରରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । କାରିୟାର କାନର ବାଟୁଲିଗୁଡ଼ିକ ପରି ଛୋଟ ଛୋଟ ସ୍ତନମୁଣ୍ଡି ବୟସ ହୋଇ-ଯାଇଥିବାରୁ ଗତବର୍ଷଠାରୁ ପିଲ ଦେବା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଛି ବୁଢ଼ୀ କୁକୁରଟାର । ...କିନ୍ତୁ ଇଏ ବି ଭଲ । ...ଶତ ଗୁଣେ ଭଲ ।

କାରିଆ ତକାଇ ତକାଇ ଦେଖୁଛି-ଥରେ ମନଚାହିଦାର ମୁହଁକୁ, ଆଉ ଥରେ ବେକ କାଡ଼ କରି ତା ହାତର ଆଂଗୁଠି ଆଡ଼କୁ । ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା

କରୁଛି । ଠିକ୍ ଆଦର କଲ ପରି ମନେ ହେଉ ନାହିଁ ତ, ମନଚାହିଁଆର ଆଖି ମୁହଁର ଭାବ ଦେଖି । ତେବେ ? ସ୍ତନମୁଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକରେ କୁତୁକିତ ଲଗୁଛି ଯେ ତାର ।

ଦୁଃଖ ତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଭାବରେ ପେଟର ପିଲଟା ଗୁଲିଯିବାରେ ଯେ କି ଲଜ୍ଜା, କହି ବୁଝାଇ ହେବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ତ ତାରି କଥା ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ଇଂଦାଗତଲରେ । କେତେ କଥା ଯେ କହୁଛନ୍ତି । ଘରୁ ବାହାରିବାକୁ ସାହାସ ପାଉ ନାହିଁ ମନଚାହିଁଆ । ତଥାପି କଣ ଶାନ୍ତି ଅଛି ? ସାହା ଲୋକେ ଆସନ୍ତି ତାକୁ ସାତନ୍ତା ଦେବାକୁ ନା ତୁଲୀ ପାଉଁଶ ! ସବୁ ବୁଝେ ସିଏ । ଗୁଦର ଘୋଡ଼ିହୋଇ ଚଟାଇ ଉପରେ ଶୋଇରହେ, କେହି ବୁଲିବାକୁ ଆସିଲେ । ଯା ଲଜ୍ଜା କହି ଯାଅ, ସେ କୌଣସି କଥାର ଜବାବ ଦେବ ନାହିଁ । ପରସାଦୀ ଘରେ ଥିଲେ ପ୍ରତିବେଶିନୀମାନଙ୍କୁ ବାରଣ କରେ ମନଚାହିଁଆକୁ ବିରକ୍ତ କରିବାକୁ । ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ସହାନୁଭୂତି ଜଣାଇବାକୁ ଆସି ମନଚାହିଁଆର ଗାଢ଼ ନିଦ କଥା ଉଠାଇଥିଲା । ତାକୁ ଧମକାଇ ଚୁପ୍ କରାଇ ଦିଏ ପରସାଦୀ । କାରିୟା ଚଟାଇଟା ପାଖରେ ଅନବରତ ବସି ରହେ । ଚିତ୍କାର ଲୋକଙ୍କୁ ଘରେ ପଶିବାର ଦେଖିଲେ ବି ଦିଅର ଘେଉ ଘେଉ କରି ଡାକି ନିଜର ବିରକ୍ତ ଜଣାଇଦିଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଠିକ୍ ଅନ୍ଧାରି ପାଇଲା ପରସାଦୀ ତାର ଗୋଟାଏ କଥାରୁ । ଭୁଲ୍‌କି ଗୁହଁ, ଅତି କୁଣ୍ଠାର ସଙ୍ଗେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହୁଥିଲା ସରକାରୀ ଇଂଦାଗତ (କୃତ୍ରିମ) ପାଣି ଆଣି ଦେବାକୁ । ପିଇବା ପାଣି ? ମନଚାହିଁଆ ଚୁପ୍ କରି ରହେ । ଗାଧୋଇବାର ? ମନଚାହିଁଆ ଆଖିରେ ପାଣି ଆସିଗଲାଣି । ସ୍ତ୍ରୀକୁ କେବେ ସରକାରୀ ଇଂଦାଗତ ପାଣି ଆଣିବାକୁ କହିପାରେ କେଉଁ ଝିଅପିଲା ? ଏକେ ତ ମୋଟା ମଣିଷ, ସ୍ନାନ ନ କଲେ ତାର ଚର୍ଚ୍ଚିବ ନାହିଁ । ତା ଉପରେ ଦେହରେ ଦୁଧ-ପରୁ ଗଂଧ । ନିଜ ଦେହ ବି ଝିମ୍ ଝିମ୍ କରେ । ଲଜ୍ଜା ଶରମ ଛାଡ଼ି ସେଥିପାଇଁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ ପାଣି ଆଣିବାକୁ କହିଥିଲା । ଇଂଦାଗତଲାର ଲୋକ-ବାକ୍‌କ ଭିତରେ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଯିବାର ଲଜ୍ଜା ଯେ ଲଥାଠୁ ବେଶୀ । ପରସାଦୀ ମାଟି ମାଠିଆଟା ନେଇ ବାହାରୁଥିଲା । ମନଚାହିଁଆ ବାଲୁଟିଟା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା, ପରୁଷ ଲୋକ ସରକାରୀ ଇଂଦାଗତ ମାଠିଆରେ ପାଣି

ନେଇ ଆସିଲେ ସାହାଲୋକେ କଣ କହିବେ !

ସହଜ ବୁଦ୍ଧିରେ ପରସାଦୀ ବୁଝେ, ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ ସବୁବେଳେ । ଅଗଣା ଭରି ସାକସବୁଜିର ଗଛ—ମନଚର୍ଚ୍ଚିୟାର ନିଜ ହାତରେ ପୋତା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଯଦି ଟିକିଏ ଦେଖାଶୁଣା କରେ ତାହେଲେ ମନଟା ଭଲ ରହିବ । କିନ୍ତୁ କହୁଟି କେଉଁଠି ? ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ବସି କଣ ଉଠେ ଦିନଗତି, ସେଇ ଜାଣେ । ଏ ତିନିଦିନ ମନଚର୍ଚ୍ଚିୟା ସୀମା ତୋଳିବାକୁ ବି ଭୁଲିଯାଇଛି ।

ସମୟ ପାଇଲେ ହିଁ ପରସାଦୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ଗଳ୍ପ କରି ତାକୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ; କିନ୍ତୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ଟିକିଏ ପରେ ଆଉ କଥା ଖୋଜି ପାଏନା । କହିବାକୁ ଲଜ୍ଜା କରେ ଯେଉଁଟା ଗୁଲିପାଇଛି ସେଇଟାର କଥା, କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ଯେ କହିବାକୁ ମନା । ଅନ୍ୟ ଗଳ୍ପ କରିବାକୁ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ବାଧା ଆସି ପଡ଼େ ଅଜାଣତରେ । ଚରିତ୍ରକାରୀର ବଜାର ଦର ନେଇ ଗଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ କରିବାହିଁ ଥିଲା ତାର ଚିରକାଳର ଅଭ୍ୟାସ । ପରସାଦୀ ହୁଏତ ଆରମ୍ଭ କଲା ସୀମର ଦର କଥା । “ଇଲାଗେ ଦରଟା ଅଛି ଭଲ । ଆଉ ମାସକ ପରେ କିଏ ପରୁରିବ କୁକୁରର କାନ ପରି ଶକ୍ତ ଶକ୍ତ ସୀମ” । ‘ସାତପୁଣିଆ’ ସୀମା ମଞ୍ଜିର ଲଭ ବେଶୀ । ଅସରତି ଫଳନ; ନେଂଆ ନେଂଆ ଫଳେ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପେଛାରେ ଥାଏ ସାତଟା କରି । ଅଗଣାର ସୀମା ଗଛଟା ସେଇ ଦଶହରଠାରୁ ଫଳ ଦେଉଛି । ମନେ ଅଛି ଓ ସେଇ ଯେଦିନ ଖଗରିୟା—ହାଟର ଦଶହର ମେଲରୁ ତୋ ପାଇଁ ଦହିବଡ଼ା ?.....

କହୁ କହୁ ଅସିଯାଏ ପରସାଦୀ । କଥାଟା ଉଠାଇବା ଠିକ୍ ହୋଇ ନାହିଁ । ପୁଅଟା ସେତେବେଳକୁ ପେଟରେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଖାଇବାକୁ ଚାହିଁଥିଲା ଏଠା—କାର ଦହିବଡ଼ା ।

“ହଁ,ହଁ, ଅସମୟର ଶାକ୍ତସବୁଜରେ ଲଭ । ସୀମଗଛଟା ଏତେ ଅଗରୁ ଫଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ଏଥର; ପୁରୁଣା ଗଛ ବୋଲି । ଗତ ବର୍ଷର ଗଛ । ତୁ ତ ଉପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲୁ ଶୁକୁଟୀ ଗଛଟାକୁ । ମୋରି କଥାରେ ତ ବୈଶାଖ ମାସରେ ପାଣି ଦେବାକୁ ଆରଂଭ କଲୁ । କହିଥିଲି କି ନା, କହ ।”

ପୁଣି ଗୋଟିଏ କିମିତି କିମିତି ଭବ ମନଚାହିଦାର ଆଖି ଆଉ ମୁହଁରେ ପୁଟିଉଠେ । ପରସାଦୀ ରହିଯାଏ ।

...“ଲାଉ ଗଛଟାରେ କି ତେଜ ହୋଇଛି ଦେଖ । ଗୁଲ ଛାଇଗଲାଣି । କି ମୋଟା ମୋଟା ତେଂପ ଗୁଡ଼ାକ-ବୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିଠୁ ବି ମୋଟା । ଗେଜ୍ ଭତ ପେଜ ପକାଉଛୁ ନା ଗଛମୂଳେ, ତେଣୁ ଏତାର ଏତେ ଜୋର । ଏତେ ବଡ଼ ହେଲେ କଣ ଗଛରେ ପଳ ହୁଏ । ଇଆର ତୁଳ କାଟି ବିକିଦେବା ହିଁ ଭଲ । ଦେଖୁନୁ, ଖାଲି କଷି ହେଉଛି ଆଉ ପଟି ଯାଉଛି-କଷି ହେଉଛି ଆଉ ପଟି ଯାଉଛି” ...

କଣ ପୁଣି କହି ପକାଇଲା ସେ । ସ୍ତ୍ରୀର ମୁହଁଟା ହଠାତ୍ ଶୁଖିଗଲା କିଆଁ ? ମଝିରେ କଥା ଅଟକି ଗଲା ପରସାଦୀର । ସେ ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ଏତେ ସଭଳି ସଭଳି କଣ କଥା କୁହାଯାଏ ?

ସିଲଲ ନେଇ ବସିଲେ ହୁଏତ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟମନସ୍ ହେବ । ସ୍ତ୍ରୀର କୁର୍ତ୍ତାପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଛିଟ ନେଇଆସିଲା ପରସାଦୀ, ତରକାରୀ ବିକି ଫେରିବା ବେଳେ । ମନଚାହିଦା ଦେଖି କହିଲା, “ଏ କପଡ଼ାଗୁଡ଼ାକ କାଟିଲପରେ ବଡ଼ ଛୋଟ ହୋଇଯାଏ ।”

ଏତେ ଅଣ୍ଟା ସୁଣ୍ଟା ଜାମା କରୁ କାହିଁକି ? ଟିକିଏ ଢିଲ ସିଲଲ କଲେତ ହୁଏ ।”

କିଛି ଭବିକରି କୁହାନୁହେଁ । ତଥାପି ମନଚାହିଦା ତଳେ ଦୃଷ୍ଟିନିବନ୍ଧ କରେ । କେତେ କଣ ଗନ୍ଧ କରିବ ଭବି ଠିକ୍ କରି ଆସିଥିଲା ପରସାଦୀ । ସବୁ ପସରପାଟି ଯାଏ, ସ୍ତ୍ରୀର ଏଇ ଅପରାଧୀର ଭବଟା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ।

ତାର ଚେଷ୍ଟାରେ ଭୁଟି ନାହିଁ । ତା ପରଦିନ ସେ ଫେରିଲା ଗୋଟାଏ କୁକୁରଛୁଆ ନେଇ । କୁକୁରଛୁଆଟା ଖୁବ୍ ଛୋଟ, ଏଇମାତ୍ର ଆଖି ଖୋଲିଛି । “ଇଏ ପୁଣି କଣ ଆଣିଛୁ ?”

“କାରିୟାଟା ବୁଡ଼ା ହୋଇଛି । କେବେ ମରିଯିବ କିଛି ଠିକ୍ ନାହିଁ ଏବେଠୁ ଗୋଟାଏ ନୂଆ କୁକୁର ପୋଷିବା ଭଲ । ଗସ୍ତା କଡ଼ରେ ଶୀତରେ କୁଁ-କୁଁ କରୁଥିଲା । ଉଠେଇ ଆଣିଲି ।”

ମନଚନିୟା ସେଦିନ କାମରେ ଯିବାକୁ ଯୋଗାଡ଼ କରୁଥିଲା । ଆଉ କେତେଦିନ ଘରେ ବସି ରହିବ ? ଘରେ ବସି ରହିଲେ କଣ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାର ଲୋକଙ୍କର ଚଳିବ ? ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ସ୍ବାମୀ କୁକୁରଛୁଆ ନେଇଆସି ହାଜର ।

.....ଫିସାଦ୍ । ଏତେଦିନ ଯେବେ କାରିୟାର ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ବଜା ହୋଇଛି, ସାତଗଣ୍ଡା କରି, ସେତେବେଳେ କୁକୁରଛୁଆ ପୋଷିବାର ଖିଆଳ ହୋଇନି ! କେତେ ଖିଆଳ ଖାଇଯାଇଛି, କେତେ ସାହିପିଲା ନେଇଯାଇଛନ୍ତି । ଯେତେ ଅଇଁଠାପତ୍ର ଖାଇବାକୁ ଦିଅ, କୁକୁର ପୋଷିବାର ଖରଚ ଅଛି ତ ! ଖାଲି ଅଇଁଠାପତ୍ର ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ କୁକୁର କଣ ଘରେ ରହିବ ! ଏକ ଗୃହସ୍ଥର ଅଇଁଠାପତ୍ରରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୃହସ୍ଥର ଅଇଁଠାପତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚହଲମାରି ବୁଲିବ ଆଠ ପ୍ରହର ।

ତଥାପି ସ୍ବାମୀ ଯେତେବେଳେ ନିଜ ହାତରେ ନେଇ ଆସିଛି, ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଘରେ ଜାଗା ଦେବାକୁ ହିଁ ହେବ ।

ବୋଝ ଓହ୍ଲାଇ ମନଚନିୟା କୁକୁରଛୁଆଟାକୁ ହାତରେ ଧରିଲା । ଘରୁ ବାହାରିବାକୁ ତାକୁ ଲଜ୍ୟା ଲଗୁଥିଲା । ଯାହାହେଉ, ଟିକିଏ ସମୟ ମିଳିଲା କୁକୁରଛୁଆଟା ଆସିବାରୁ । ଗୋଟାଏ ଓଳି ଡେରି କରିବାର ଗୋଟାଏ କାରଣ ମିଳିଯିବାରୁ ସେ ବଂଚିଗଲା ।

ନିହାତି ବର । ନାକ ବଢ଼ାଇ ଶୁଂଘୁଛି ଫସ୍-ଫସ୍ ଶବ୍ଦକରି । ଲୁଗା ଭିତରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ଚାହେଁ । ଲିକ୍‌ଲିକ୍ ଜିଭ ବଢ଼ାଇ ଆଙ୍ଗୁଠି, ହାତର ତମଡ଼ା ଗୁଡ଼ି ଦେଖୁଛି । ମନଚନିୟାର ଦେହର ଗନ୍ଧଟା ତା ମନମୁତାବକ । ଦୁଧର ଟଙ୍କଟକ ମତାଣିଆ ଗନ୍ଧଟା ତାର ଚିହ୍ନ । ହଜିଲା ଗନ୍ଧ ପୁଣି ଫେରି ପାଇଛି କୁକୁରଛୁଆଟା । ସହଜ ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ବୁଝିଛି ଯେ ଏହି ଗନ୍ଧଟାହିଁ ତାକୁ ଉଷ-ଧାଗର ସନ୍ଧାନ ଦେବ ।

“ବାବାରେ ବାବା ! ଏକ ମିନିଟ୍ ବି ନିଶ୍ଚିତ ନୁହେଁ । ଚୁପ୍‌କରି ବସ୍ ଏଇଠି ।”

କୋଳରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ମନଚନିୟା ବରୁଟାକୁ ଚାପି, ପାଖରେ ବସାଇଲା ।

କାରିୟାର ଗଳାଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲା—ଘର୍-ର୍-ର୍ । ନୂତନ ଆଗନ୍ତୁକର କାଣ୍ଡକାରଖାନା ତାର ଅପସନ୍ନ । ମୁକ୍ତରୁ ଗୋଧଯାଏ ବ୍ୟାପାରଟା କିମିତି ଆସି ଛିଡ଼ା ହେଲା, ତାର ଅନ୍ଧାଜ କରି ନେଉଛି ସିଏ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ । ଥରେ କୁକୁରଛୁଆଟା ପାଖକୁ ଯାଇ ତାର ଦେହକୁ ଶୁଂଘିନିଏ । ଗନ୍ଧ ଭିତରେ କଣ କିଛି ପାଇଲା କି ନାହିଁ ସେଇଜାଣେ । ଗୋଟାଏ ହାଇ ତୋଳି ବାରଣ୍ଡାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇ ସେ ଡୁଲେଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଅଗଣାରେ । ବରୁଟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ଠୁହ ।

କୁକୁରଛୁଆର ନରମ-ନରମ ଲେମଗୁଡ଼ାକ ଲେପଟି ଯାଉଛି ମନଚାହିଁ । ହାତ ଉପରେ । ରେଶମ ପରି ବେଶ୍ ଆରମ ଲାଗେ । ଯା ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଚଳାଇ ଆରମ କରିବାକୁ ଗଲେ ଦେହ ସିର୍-ସିର୍ କରେ । ଅଥଚ ସେ ସିର୍-ସିର୍ ଚିକକ ଖରପ ଲାଗେନା । ଆଙ୍ଗୁଠି ମୁନରେ ଗୋଟାଏ କୋମଳ ଦେହର ଉତ୍ତାପ ଆନମନା କରିଦିଏ ମନଚାହିଁକୁ ।

.....ଦୁଧର ଫେଣ ତ ଷେଜ୍ ପକାଇ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ଗୋଟାଏ ଟିଣ ଡବାର ଡାକୁଣିରେ ସେ ଦୁଧର ଫେଣ ବାହାର କରି ସେ ବଜାଟା ସାମନାରେ ରଖିଲା ଚୁକ୍-ଚୁକ୍ କରି ଖାଇଚି ବରୁଟା । ଶବ୍ଦଟା ଶୁଣିବାକୁ ଖୁବ୍ ମିଠା । ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତକାଇ ରହିଛି ମନଚାହିଁ ସେଇ ଆଡ଼େ ।

ଅଗଣାରେ କାରିୟାର କାନ ଖାଡ଼ା ହୋଇ ଉଠିଛି । ତାର ଔଦାସୀନ୍ୟ କଟିଚି । ଛୁଟି ଆସିଲା ବାରଣ୍ଡାକୁ ଡାକୁଣିଟା ପାଖକୁ । “ତୁ ପୁଣି ଆସିଲୁ କିଆଁ ? ପଳା । ଯା କହୁଚି ।”

ଭ୍ୟା-ଆ-ଆ କରି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲା କାରିୟା ଗଳାକୁ ।

“ୟେ କଣ ତୋର ଖାଇବାର ଜିନିଷ ନା କଣ ? ରାଗ ଦେଖାଇଲେ ଖାଲି ହେଲା ! ଏଇ ଟିକିଏ ବଜା ସାଙ୍ଗରେ ରଗରଷା ! ଯା ପଳା !”

“ଘ୍-ର୍-ର୍-ର୍ ।”

ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାରିୟାର ଅପସନ୍ନ, କିନ୍ତୁ ହୁକୁମ ନ ମାନି ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ଘର କାମ୍‌ସାରି ମନଚାହିଁ ବୋଝ ମୁଣ୍ଡାଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା

ଅଗଣାରୁ । ଚିରକାଳର ଅଭ୍ୟାସ ମରି କାରିୟା ଭିଡ଼ିମୋଡ଼ି ହୋଇ ଉଠିଆହେଲା ।

“ତୁ ପୁଣି ଉଠିଲୁ କାହିଁକି ? ତୁ ଥା ! ଆଜି ଆଉ ତୋର ମୋ ଏଙ୍ଗେ ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ । କଥା ଶୁଣ । ଯା ! ଯା କହୁଟି ଘର ଭିତରକୁ ।”

ଦରକାର ଶିକୁଳି ବାହାରୁ ବନ୍ଦକରି ମନଚନିୟ ଗୁଲିଗଲା ପତେ କାରିୟା ଭ୍ୟା-ଉ ଭ୍ୟାଉ କରି ତାକି ସାହା ଉଛୁଳାଇ ଦେଉଛି ।

ଯେଉଁଥିପାଇଁ ତାର ଘର ବାହାରକୁ ଯିବାପାଇଁ କୃଷ୍ଣା, ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ହେଲା । ହସର ଖୋରଜ ପାଇଲେ ପିଲାଙ୍କର ସତରେ ଦୟା-ମାୟା ଥାଏ ନାହିଁ । ଆଜି ବି ମନଚନିୟାକୁ ଆସିବାର ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ମାବେଲ ଖେଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ...ଆଜି “ମୋଟକା ତରକାରୀ ବାଲିଟା ।” ଏକା କାହିଁକି ରେ ! ଶୁକୁଟା କୁକୁରଟା ନାହିଁ କହିଁକି ରେ ! ...ଆଜି ସେମାନେ ଜଗ ବୋଲି ତାର ଦେହ ଭଙ୍ଗିର ନକଲ କରି ନାଚି ନାହାନ୍ତି ? ଖାଲି ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ‘ପୁତନା ରକ୍ଷସୀ’ କଥା କହି ହସାହସି କରୁଛନ୍ତି । ମନଚନିୟାର ସ୍ବକର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣା । ଆଖି କାନ ବୁଜି ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେଠୁ ପଳାଇ ଯାଇ ବଞ୍ଚେ । ନା’ପରେ ସେ ଯେଉଁ ଘରକୁ ନାରୀ ବିକିବାକୁ ଯାଏ ସେ ଘରର ସ୍ତ୍ରିଲିନାମାନେ କିଛିଦିନ ଆଗର ଅଘଟନଟାର ସାର ବୁଝାନ୍ତ ତାକୁ ପଚାରନ୍ତି । ...ପୁଲିଶ୍, ଯାହା ଭବି ନାହିଁ ଏମାନେ ହୁଏତ ତା ଭବି ନେଇଛନ୍ତି । କିଏ ଜାଣେ ! ନହେଲେ କେଉଁ ମା କଣ ଏକଥା ପଚାରିପାରେ ତାକୁ-ଯାହାର କପାଳ ଏପରି ଭବରେ ପୋଡ଼ିଛି ? ସାମୀ ତାକୁ ଇଲଗେ ଦି ତିନିଦିନ ବାହାରେ ତରକାରୀ ବିକି ଯିବାକୁ ମନାକରି ଦେଇଥିଲା । ଠିକ୍ ହିଁ କହିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବୁଝି ପାରି ନଥିଲା ପରସାଦୀର କଥା । ଭବିଥିଲା ଦୁଆର ଦୁଆର ବୁଲିଲେ ପରିଶ୍ରମ ବେଶୀ ବୋଲି ସେ ଇମିତି କହୁଛି ।

ମନଚନିୟା ଯା ପରେ ଆଉ କୌଣସି ଗୃହସ୍ଥ ଘରକୁ ନଯାଇ ସିଧା ଗୁଲିଯାଇଥିଲା ବଜାରକୁ ।

ଘରକୁ ଫେରିଲେ ସାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ଏକା ସଙ୍ଗରେ । ଶିକୁଳି ଖୋଲିବାର ଶବ୍ଦ ପାଇ କାରିୟା ଲଞ୍ଜ ହଲଇ ହଲଇ ଆଗେଇ ଆସିଲା ନାହିଁ । କୌଣସି ସାହାଶବ

ନାହିଁ । ବ୍ୟାପାର କଣ ? ଆଳୁଅ ଜଳାହେଲେ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଅଗଣାରେ କାରିୟା ଶୋଇ ରହିଛି ହାତଗୋଡ଼ ମେଲି, ଆଉ କୁକୁରଛୁଆଟା ତାର ଶୁଣିଲ ବୁକୁକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚାଲୁଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ ତୁ ମାରି ଏ ପହା ମୁଣ୍ଡଟା ଛାଡ଼ି ଆଉ ପହା ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଝୁଣୁଟି । ମନଚାହିଁ ପାଖକୁ ଯାଇ ବଜାଟାକୁ ହାତରେ ଉଠାଇ ନେବାରୁ କାରିୟା ଦେହ ଝାଡ଼ି ଉଠି ଛିଡ଼ାହେଲା । ...ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଆଗୁଲି ରଖିଛି ତମ କଥା ଅନୁସାରେ, ଏଥର ତମ ଜିନିଷ ତମେ ବୁଝି ନିଅ, ଗୋଟାଏ କଡ଼ରେ ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଶୋଇ ରହିବା ଫଳରେ ତା ଦେହ ହାତ ଗୋଡ଼ କିମିତି ଅସାଦ ହୋଇଯାଇଛି । କାରିୟା ମାଟି ଶୁଂଘି ଶୁଂଘି ଚାଲିଗଲା ଘର ବାହାରକୁ ।

“ଏଇଟାର ଗୋଟାଏ ନାଁ । ରଖିବାକୁ ହେବ ଏତିକିବେଳୁ ।”

ହଁ, ‘ବଜା’ ନାମଟା ବେଶ୍ ହେବ ।”

“ବଜା ! ବଜା ! ଆଜେ ବଜା ! ପୁଣି ଅନାଉଟି ମିଞ୍ଜିମିଞ୍ଜି କରି । ଆଜୁଁ ଚାଲିବୁ-ନାହିଁ କହୁଛି ! ବୋକା କେଉଁଠିକାର । ଏଇଟା କଣ ଖାଇବା ଜିନିଷ ! ଭେକ ଲାଗିଲାଣି ନା ! ତା ତ ଲାଗିବ । କମ ସମୟ ତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଦୁଧଖିଆ ପିଲାଙ୍କୁ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟାକେ ଯୁଧା ପାଏ । ଆ ।”

“କୁଁ କୁଁ କରି ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଟା କରୁଛି ସେଟା ହେଉଛି ଭେକ ଲାଗିବାର ଡାକ, କୁକୁରଛୁଆଙ୍କର ।”

“ଖାଲି ଭେକ ଲାଗିବା ବେଳର କାହିଁକି ହେବ, ଅନ୍ୟ କେତେ ସମୟରେ ବି ତ ଏମାନେ ଏମିତି କରି ଡାକନ୍ତି ।”

ମନଚାହିଁ ମୁହଁରେ ହସ । ଏଇ ହସ ଟିକକ ନଥିଲେ ଶେଷ କଥାଟାର ଇଙ୍ଗିତ ତା ସ୍ୱାମୀ ଧରିପାରି ନଥାନ୍ତା । ଏଇ ପ୍ରଥମ ହସିଲା ସିଏ ପାଞ୍ଚଦିନ ପରେ ।

“ସେ ସବୁ ବୁଝୁ ତ । କୁକୁର ପାଳି ପାଳି ତୋର ହାଡ଼ ପାକଳ ହୋଇଯାଇଛି ।”

ପରଦିନ ବଜାଟା ସାଗଦିନ ଧରି କାରିୟାର ବୁକୁ ଚାଲିଛି । କାରିୟା ସାଗଦିନ ଦେହ ମେଲି ଶୋଇଥିଲା । ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେମିତି ଆଗମ

ନେଉଛି । ମନଚନିୟା ଯେତେବେଳେ ବୋଝ ମୁଣ୍ଡାଇ ଘରୁ ବାହାରିଲା ସେତେବେଳେ ବୁଢ଼ା ଭୁକୁରଟା ସଙ୍ଗରେ ଗଲା ନାହିଁ । କିଛି କହିବାକୁ ହୋଇ ନାହିଁ ତାକୁ । ନିଜ ମନକୁ ଗଲା ନାହିଁ । ବଜାରୁ ଫେରି ଆସି ଦେଖିଲା, ଠିକ୍ ସେଇ ଏକଇ ଅବସ୍ଥାରେ କାରିଯାତା ଶୋଇ ରହିଛି, ଆଉ ବଜାଟା ସେଇପରି ଚୁଁ ଚୁଁ କରି ଶ୍ରେଷ୍ଠି । ପଛା ମୁଣ୍ଡିଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ଉଠୁଡ଼ି ପରି ନାହିଁ, ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ମୂଳ ଗରଟା ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ଫୁଲ । ଟିକିଏ ନାଲି-ବାଇଗଣିଆ ଆଉ ଗର୍ଭିଣି ସେଠାରେ । ଛିଣ୍ଡି ଯାଇନି ତ ! ଖାଲି କଣ ଚଟା ଆଉ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ! ଯାହା ଆମ୍ଭୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ାର ଘଟା ବଜାଟାର ! କହିହେବ ନାହିଁ । ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଇ ଦେଖିଲା ମନଚନିୟା । ନା । ଇଏ ଛିଣ୍ଡା ଦାଗ ନୁହେଁ । ଶିର ଉପଶିରର ବାଇଗଣୀ ମିହିମିହା ଦାଗରୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ଚମଡ଼ା ଭେଦକରି ଉଠି ଆସିବାକୁ ଲୁହୁଁଛନ୍ତି । ବେଶ୍ ଟିକ୍ କଣ ଦେଖାଯାଉଛି ଚମଡ଼ାଟା । କାରିଆର ଗୁହାଣୀ ଦେଖି ବୁଝାଯାଉଛି ଯେ ମନଚନିୟାର ଏଇ ଅହେତୁକ କୌତୂହଳ ସେ ସନ୍ଦେହ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଛି । ...ଏତେ ହଁ । କରି ଦେଖିବାର କଣ ଅଛି ଯା ଭିତରେ ! ଯା କଣ ଆଗରୁ ଦେଖିନ !.....

ଟିଣ ଡବାର ଜାକୁଣିଟା ହାତରେ ନେଇ ମନଚନିୟା ବାରଣ୍ଡା ଉପରୁ ଡାକିଲା—“ବଜା, ବଜା ! ଆ ଚୁ-ଚୁ ! କୁର, କୁର, କୁର, କୁର, ଆ ବଜା ।”

ବରୁଟା ବୁଝିଛି କାହିଁକି ଏ ଡାକ । ଘୁର, ଘୁର, କରି ସେ ଉଠି ଆସିଲା ବାରଣ୍ଡାକୁ । ଠେଲି ମନଚନିୟା ଦେହରେ ଉଠିବାକୁ ଲୁହେଁ । ଆଖି ପାଖ ଲୁଗାରେ ଖରଖର ଶବ୍ଦ ହେଉଛି ନିଶ ଆସ୍ତ୍ରୁଡ଼ାରେ ।

“ରହ, ରହ ! ତର ସହ ନାହିଁ । ଆସିଲୁ କାହିଁକି—ଯା ନା କାରିଯା ପାଖକୁ । ନୁଆ ମା ପାଇଛୁ—ରୁଟ, ଯା ତା ବୁକୁ । ଶୁଂଘୁଛୁ ପୁଣି କଣ ?”

.....କଣ ସେ ଜିନିଷ ! କଣ କାମରେ ଲାଗେ ! ଯେଉଁଟା ଏମିତି ଲବରେ ଗୁଲିଗଲା, ତା କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ଭୁଲି କି ହୁଏ !

କାରିଯା ମୁଣ୍ଡ ଚୋଟି ଦେଖୁଛି ଅଗଣାକୁ । ଆଖିରୁ ନେଉଥିବା ତାର ଗମ୍ଭ ବୁଝାଡ଼େ ? ଶୁଣୁଛି ମନଚନିୟା କଥା । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି ତାର ହାବଭବ, ସରଟି ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗି । ଟିଣର ଜାକୁଣିଟା ଯେତେବେଳେ ମନଚନିୟା ନିଏ, ସେତେବେଳେ ତା ଜାନ ଖାତା ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ବରୁଟା ହାତରୁ ଖଲସୁ

ପାଇ ବାହାରେ ଏକ ଚକ୍କର ଟହଇ ମାରି ଆସିବାହିଁ ତା ପକ୍ଷରେ ସ୍ବାଗତୀକ ହୁଅନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ତା ନଜରି ସେ ଯାଇ ବସିଲା ପିଣ୍ଡା ତଳେ ଲାଞ୍ଜରେ ଭରଦେଇ । ଭଦ୍ରା ଉଚ୍ଛ୍ଵାସରେ . ସେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଛି ବରଫାର ଫେରି ଆସିବା ପାଇଁ । ...ଟିଣ ଡାକୁଣିଟା ଗୁଡିଗୁଡି ଶେଷ କଲାପରେ ସେଠି କୁଁଇ-କୁଁଇ କରୁଛି କାହିଁକି ? ପୁଣି ସେଠି ଶୁଂସୁଛି କଣ ?

‘ହେଲା ତ !’

...ଇଏ ତ ଆଦର ନୁହଁ । ...ମନଚାହିଁୟାର ଏ ଗଳାର ସ୍ତରରେ ବିପଦ ଅଛି । ସେକଥା କାରିୟା ଜାଣେ । ଟପକରି କାରିୟା ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠେ ଏବଂ ବିଗୁରି ବେକଟାକୁ ଦାନ୍ତରେ କାମୁଡି ସେଟାକୁ ତଳକୁ ନେଇଆସେ । ...ଗୁଲ ନିଜ କାଗାକୁ । ସେଠି ଯା ଲଜ୍ଜା କର ପଛକେ । ...ଠିକ୍ ଆଗ କାଗାକୁ ନେଇ ଯାଇ ସେ ବରଫର ବେକପାଖଟା ଟିକିଏ ଗୁଡି ତାକୁ ଆଗମ କରିଦିଏ । ତା’ପରେ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ପୁଣି ଶୁଏ ନିଜେ ଆଗମ ନେବାକୁ । ...ନେ, ଏଥର ନେ । ...ଏଥର କଣ କରିବାକୁ ହେବ ତା କହିବା ଦରକାର ନଥିଲା ବରଫାକୁ ।

ବାଉଁଶ ଖୁଣ୍ଟି ଧରି ଆବାକ୍ ହୋଇ ଦେଖୁଥିଲା ମନଚାହିଁୟା ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ସାଧ ମେଣିନାହିଁ ବୁଡ଼ି କାରିୟାଟାର । ମାଛି ଜ୍ଵାଳା କରୁଛନ୍ତି ବରଫକୁ । ଦେହ ନ ହଜାଇ, ମୁଣ୍ଡ ହଜାଇ ମାଛିକୁ ମାରିବା ପାଇଁ କେତେ ଚେଷ୍ଟା ନ କରୁଛି କାରିୟା ଦିହ ହଜିଗଲ କଲେ ଯେ ବରଫର ଗୁଡିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେବ । ପରସାଦୀ କଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି ବୁଡ଼ି କୁକୁରଟାର ବୁକୁର ଆକୃତିର ପରିବର୍ତ୍ତନଟା ! ତାର ଭରୀ ଲଜ୍ଜାହୁଏ ସାମୀକୁ ଡାକି ଦେଖାଇବ, କିନ୍ତୁ ପାରେନା ସଙ୍କୋଚରେ ।

ପରସାଦୀର ବି ଜିନିଷଟା ଆଖିରେ ପଡ଼ିଛି; କିନ୍ତୁ ଏକଥା କଣ ମନଚାହିଁୟାକୁ କୁହାଯାଏ ?

ସେ ରାତିରେ ଯେ କେତେଥର ମନଚାହିଁୟାର ନିଦ ଭଙ୍ଗିଛି ତାର ଠିକ୍ ନାହିଁ । ସାରା ରାତି କାରିୟା ଭୁକିଛି ଶିଆଳର ଗନ୍ଧପାଇ ।

ଭେରରେ ଉଠି କାରିୟା ଆଉ ବରଫାକୁ ଅଗଣାରେ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । କୁଆଡେ ଗଲେ ? ‘ସାତପୁରିଆ’ ସାମ ମଥା ତଳେ ସିନ୍ଦୂଳ ପରି

ଗୋଟାଏ କାଠର ଘର ଅଛି । ଏକଦା ମନଚନିୟା ବତକ ପୋଷିଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ରହିବା ପାଇଁ ଏଇଟା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଦେଖାଗଲା ସେଇ ବତକ ଘରେ କାରିୟା ବଜାଟାକୁ ନେଇ ଶୋଇଛି । ଘରଟା ଗୁରିପଟୁ ବନ୍ଦ, ଖାଲି ଗୋଟାଏ ପଟେ ବତକ ପଶିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ଦରଜା ଭଳି ଅଛି । ଏତେ ଛୋଟ ଯେ କାରିୟାକୁ ମଧ୍ୟ ତା ଭିତରେ କଷ୍ଟ କରି ଘୁଷିବାକୁ ହୁଏ ।

ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲା ମନଚନିୟା । ଭିତରେ ଅଧକାରରେ କିଛି ଦେଖା ଯାଉ ନାହିଁ ।

“ଘ-ର-ର-ର-ର ।”...ଏଠି ପୁଣି କାର ଦରଜାର ?

“ଆ ମରଣ ! ରୂପକର କହୁଛି କାରିୟା ।”

ମନଚନିୟା ମଂରୁଛୁ ସୀମ ପାଛୁଟି । ଖଟ ଖାଟ କରି ଶବ୍ଦ ହେଉଛି । ଆଉ ଭୁକି ଉଠୁଛି କାରିୟା । ପରସାଦୀ ପରୁରିଲା, ଏଇଟା ଏତେ ଭୁକୁଛି କାହିଁକି ?”

“ଅପସନ୍ଦ” ।

‘ସାତପୁତ୍ରୀଆ ସୀମ ଗଛଟା ଯାର ଇଲକାରେ ପଡ଼ିଛି ବୋଧେ ।’

“ହଁ, ଏଇଆ ହେବ ନା କଣ ?”

“ନୁଆ ପୁଅ ପାଇଛି ।”

“ସାତ ଜନମର ପଥ ।”

ଏ ସଂବନ୍ଧରେ ସୀମାକୁ ଆଉ ବେଶୀ କଥା କହିବାର ସୁଯୋଗ ନ ନ ଦେବା ପାଇଁ ମନଚନିୟା କଳସୀ ନେଇ ବାହାରିଗଲା ସରକାରୀ ଇଂଦାଗତଲକୁ ।

ପରସାଦୀ ବି ସୂତ୍ରର ନିଶ୍ବାସ ନେଲା । ଗୋଟାଏ ଅସୂତ୍ରକର ଜାଗାରେ ଆସି ପହଂଚୁଥିଲା ଦୁଇଜଣଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା, ନିଜ ନିଜର ଅଜାଣତରେ ।

ଆଜି ସେମାନଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ହେବ ହରଦା-ହାଟକୁ ତରକାରୀ କିଣିବା ସକାଶେ । ଟିକିଏ ସହଳ ସହଳ ବାହାରିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ପରସାଦୀ ତୁଲୀ ଧରାଇବାକୁ ବସିଲା । ଲଳିତାକାଠି ଭଙ୍ଗିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି କାରିୟା ଉପାଉ-ଉପାଉ କରି ଭୁକି ଉଠିଲା ।

“ବାବାରେ ବାବା ! କୁଟାଟିଏ ଶୁଣିବାର ହୋ ନାହିଁ ।”

ସତରେ ସେଇଆ । କାଉ ମଂଗୁରେ ବସିଲେ କାରିୟା ଭେଉ-ଭେଉ କଲେ । ପରସାଦୀ ଅଗଣାରେ ତଣ୍ଡପେଗ କଲେ ଘେଉ-ଘେଉ କରେ । ଘର ଲୁହ ଉପରେ ଚିଲ ବସିବାର ଦେଖିଲେ ଚିହାର କରେ । ଦରଜା ବାହାରେ ବିଲେଇ ବେଶିଲେ ଡାକି ଉଠେ । ...ସମସ୍ତେ ଶବ୍ଦ, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରୁ ବିପଦ ଆସିପାରେ; ଆଖି ଆଦୁଆଳରେ ରଖ; ଆଗୁଡ଼ି ରହ; ବିପଦର ଗଂଧ ନାକରେ ବାଜିଲେହିଁ ତାକ ଛାଡ଼ି ଉଠ ଦେଖାଅ; ଆଖି, କାନ, ନାକ ସବୁ ଖୋଲି ରଖ ଚବିଶ ଘଂଟା, କାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ; ଶବ୍ଦ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଆଗରୁ ତା ଉପରେ ଝାପି ପଡ଼; ସମୟ ଦେଲେ ହିଁ ଆଉ ପାରିବୁ ନାହିଁ ତା’ ସାଂସରେ ।

ନଜା ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ନେଉଳ ଦେଖି ବତକଘରୁ ଛୁଟି ଆସିଲା କାରିୟା । ତୁଳା ପାଖରେ ବେଶ୍ ଉଲ୍ଲ କରି ଦେଖିଲା କୁକୁରଟାକୁ ପରସାଦୀ । ...ଆଖି ଦୁଇଟା ଲୁଲ ହୋଇ ଉଠିଛି କାରିୟାର । ନୂଆ ବଜା ହେବାର ସବୁ ଲକ୍ଷଣ ତା ବେହ ଆଉ ହାବଭବରେ ସ୍ପଷ୍ଟ । କୁକୁରଛୁଆଟା ବି ତା ପଛେ ପଛେ ବତକଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ନେଉଳଟା ଭୟରେ ଯତାଇଛି । ତଥାପି କାରିୟାର ହାବଡ଼ାକ, ଲଂପ, ଝଂପ ବନ୍ଦ ହୁଏନା ।ଦୁଧ ଭରରେ ଝରି ପଡ଼ିଥିବା ବୁକୁଟା ପ୍ରାୟ ମାଟିରେ ଲାଗି ଯାଇଛି । ତା’ର ଅନସ୍ତାରେ ବି କୁକୁର ଛୁଆଟା କାରିୟାର ବୁକୁ ଛୁଟିବା ଛାଡ଼ି ନାହିଁ ।କିନ୍ତୁ ଇଏ କଣ ?ଠିକ୍ ତ ସେଇଆ । ...କିଛି ଭୁଲ ନାହିଁ । ...ଇଏ କିପରି ସଂଭବ ହେଲା ? ...ସେ ତିଟା ପୁଣି ଜୁକିଗଲେ ବତକଘର ଭିତରେ । ...ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା ପରସାଦୀ । କିନ୍ତୁ ଜାନୋୟାରମାନଙ୍କର ଯେ ଏମିତି ହୋଇପାରେ ସେକଥା ତାକୁ ଜଣା ନ ଥିଲା । ମନଚନିୟା କଣ ଦେଖୁଛି ? ମନଚନିୟାକୁ ଖବରଟା ଦେବ କି ? ପରସାଦୀର ତ ଲଜ୍ଜା ହେଉଛି ସାହୀ ଲୋକକୁ ଡାକି ଆଣି ଜାମାସାଟା ଦେଖାଇବ । କିନ୍ତୁ ସେ ଉପାୟ ଯେ ନାହିଁ, ତା ମୁହଁତ ବନ୍ଦ ।.....

ହରଦା-ଘାଟ ଯିବା ସମୟରେ ମନଚନିୟା କଥା ଉଠାଇଥିଲା କୁକୁର ଚିଟା ସମ୍ମୁଖରେ । ଖାଇବାକୁ ଡାକିଲେ ବି ଆଜି କାରିୟା ବତକଘରୁ ବାହାରି ନାହିଁ । ନା ଖାଇଲା ନିଜେ ନା ଖାଇବାକୁ ଦେଲା ବରୁଟାକୁ ବରୁଟା ପାଇଁ ହିଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତେଣୁ ।.....

“ଆରେ, ନଖାଇ କିଏ କଣ ରହିପାରେ ?” କହିବ କହିବ କରି ବି

ସୀମାରେଖାର ସୀମା

ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେବୀ

ସମସ୍ତେ ହାରି, ଫେରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତୀନାଥ ନିଜେ ତିନିତାଳକୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ତୀବ୍ର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଅସଭ୍ୟତାର ଗୋଟାଏ ସୀମା ଥାଏ ଛବି, ଥିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ବାହାଘର ଭର୍ତ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ସାମନାରେ ଯେଉଁ ଅସଭ୍ୟତା କଲୁ ତୁ, ତାର ସୀମା ନାହିଁ । ମୋତେ ତ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଆତ୍ମୀୟ-କୁଟୁମ୍ବଙ୍କ ସାମନାରେ ଧୂଳିରେ ମିଶାଇଦେଲୁ, ନିଜେ ମଧ୍ୟ ହାସ୍ୟାସ୍ଵଦ କମ୍ ହେଲୁ ନାହିଁ । ଏଥର ଗୁଲ୍, ଦୟାକରି !”

ତିନିତାଳ ଛାତରେ ଘରର ‘ସ୍ୟାଂସନ୍’ ନଥିଲା । ତଥାପି ଛବି ପାଇଁ ଘରଟା ବନା ଯାଇଥିଲା ଟାଲୀ ଛାତ ଦେଇ । ଛବିର ଏହି ଟାଲୀ ଛାତର ଘରଟା ଭିତରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁ ନଥିଲା । ଖାଲି ତଳତାଳରେ ପେଣ୍ଡେଲରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଆଲୁଅର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ତୀର୍ଯ୍ୟକ ରେଖା କେମିତି ଯେପରି ଆସି ଘରର ଦରଜାଟାକୁ ସାମାନ୍ୟ ଆଲୋକିତ କରିଥିଲା !

ସେଇ ଦରଜା ଧାରରେ ହାତ ରଖି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ଛବି, ହାତର ସେଇ ଆଙ୍ଗୁଠି କେତୋଟି ଆଉ ଗାଲର ଗୋଟାଏ ପାଖ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା କେବଳ ତାର । କିନ୍ତୁ ସେତିକି ଦେଖାରେ ଛବିର ମୁହଁର ଭବ ଧର ପଡ଼ୁ ନଥିଲା ।

ଧର ପଡ଼ୁ ନଥିଲା-ଜଳଗେ ଆଗପରି ଅନମନୀୟ, ନା ନରମ ହୋଇ ଆସିଛି ।

ସତୀନାଥ ତାକି ଆସିବା ପରେ ଯଦି ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ, ଧରି ନେବାକୁ ହେବ, ଛବି ମଧ୍ୟ ତା ସାମାପରି ପାଗଳ ହୋଇଯାଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ବୁଝାଗଲା ନାହିଁ । ଛବି ଅଦଭୁତ ଶୁଣିଲ ଗଳାରେ କହିଲା, “ତୁମେ କିଆଁ କଷ୍ଟ କରି ଆସିଲ ଦାଦା (ବଡ଼ଭାଇ), ମୁଁ ତ କହିଦେଲୁଛି ।”

“ହଁ, ଜାଣେ—” ସତୀନାଥ କୁହ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଯରର ସମିଶ୍ରିତରେ କହିଲେ, “ଜାଣେ ଘରସାର ସମସ୍ତେ ଏକେ ଏକେ ତୋତେ ଖୋଖାମୋଦ କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ଆଉ ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହୁଏ-ଆଉଟ୍ କରି ଦେଇଛୁ ‘ଖାଲି’ ନାହିଁ, ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇବି ନାହିଁ” କହି । ତୋ ଭଉଜବୋହୁ ତ ଶୁଣିଲି ହାତ ଯୋଡ଼କରି ଫେରି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ବି ତୋର—”

ଛବିର ମୁହଁ ଏକକ୍ଷଣି ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ ।

ଛବି ଯଦି ଘର ଭିତରୁ ଟିକିଏ ବାହାରକୁ ଆସନ୍ତା, ହୁଏତ ଦେଖା-ଯାଆନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ବାହାରୁ ନାହିଁ ଛବି । ଯେମିତି ଘରର ଦରଜା ଭିତରେ ତାକୁ କିଏ ଗାର କାଟି ଦେଇ ଅଟକାଇ ରଖି ଦେଇଛି, ସୀତାଙ୍କ ପରି । ଏହି ଚୌକାଠ ଡେଇଁଲେ ହିଁ ଗରଣ ହାତରେ ପଡ଼ିଯିବ ସେ ।

କିନ୍ତୁ ଦରଜାଟା ବନ୍ଦକରି ପକାଇ ନିଜକୁ ଯେ ଛବି ବିଛଣାରେ ପକାଇବ ଏ ଅବକାଶ ମିଳୁନାହିଁ । ସେଇ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳୁ ଖାଲି ଲୋକ ପରେ ଲୋକ ଆସୁଛନ୍ତି ଛବିକୁ ଡାକିବା ପାଇଁ ।

“ଏ ଛବି, ପାଞ୍ଚଶ ଲୋକ ଆସିଛନ୍ତି ତଳେ, କେତେ ଜଣ ଖୋଜିଛନ୍ତି ‘ଛବିଛବି’ କରି, ଆ ପରେ । ...ଓ ଛବି, କି ରୂପର ଜ୍ଵାଲି ହୋଇଛି ତୋ ଦାଦାର; ଦେଖିବୁ ନାହିଁ ଅରେ ?” ...‘ପିଇସି ମା, ସଂପ୍ରଦାନର ଘରେ କଣ ସବୁ ତୁମେ କରି ଆସନି, ବାବା ଗରି ନିଆଁ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଆସ ଜଳନ୍ତି ।”

କିନ୍ତୁ ଛବି ଅଟଳ ।

ଛବିର ଦୁର୍ଜୟମାନ ଭଙ୍ଗୁ ନାହିଁ ।

ଛବି କହୁଛି, ‘ମୁଣ୍ଡ ବିନ୍ଧୁଛି ।’

ଅଥଚ ସାଗଦିନ କିଛି ନଥିଲା ।

କେଉଁଦିନ ବି କିଛି ନାହିଁ । ମୁକ୍ତର ବାହାଘରର ସବୁ କାମହିଁ ଛବି ସମ୍ଭାଳିଛି । ...ରନ୍ଧାଘର, ଭଣ୍ଡାର ଘର, ଖାଇବା ଘର, ପୂଜାଘର ଚରକି ପରି

ଘୁରି ବୁଲିଟି ଛବି, ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଠିକ୍ ଏଇ ବାହାଘର ସନ୍ଧ୍ୟାର କେଉଁ ପାଙ୍କରେ ଯେ ସେ ଘଟନାଟିକକ ଘଟି ଯାଇଛି, ଆଉ କେଉଁ ପାଙ୍କରେ ଛବି ସେହି ତୁଚ୍ଛ ଘଟନାଟିକୁ ଭଜ କରି ପକାଇ ଅଭିମାନରେ ଗୟା ନେବାକୁ ଯାଇଛି, ତା କିଏ ଖିଆଇ କରି ନାହିଁ । ତାକୁ ଖୋଜା ପଡ଼ିଥିଲା ସଂପ୍ରଦାନ ସମୟରେ ।

ଛବି କେଉଁଠି ? ଛବି ?

ଗଣି ବନ୍ଧାର ହଜୁଦି କହଡ଼ି କେଉଁଠି ରହିଥିଲା ଛବି ? କନ୍ୟାର ଇଚ୍ଛାବସ୍ତୁ ? ମିଳୁ ନାହିଁ ଦରକାର ସମୟରେ ।

ମିଳିଲା ଅବଶ୍ୟ ସେକ୍ଷଣି, ପାଖରେ ହିଁ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କେହି ପାଖରେ ବସି ହାତେ ହାତେ ଯୋଗାଇ ନ ଦେଲେ ଅସୁବିଧା ନାହିଁ ? ଆଉ ଖାଲି ଏତିକି ତ ନୁହଁ, ନିୟମକର୍ମର ସବୁ କିଛି ତ ଛବିର ଅନ୍ତଃଆରରେ । କନ୍ୟା ମା କେତେ ଆଡ଼େ ହେବ ? ଅଭ୍ୟାଗତ ମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବ କିଏ ?

କିନ୍ତୁ ସବୁ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ସବୁଠୁ ଘମାଘୋଟିଆ ସମୟରେ ହାତୁ । ହୋଇଗଲା ଛବି ? ଛି, ଛି ! ଧମକ ଖାଇଥିବା ସ୍ବାମୀକୁ ସୁଆଗ କରିବାକୁ ଗଲା ଆଉ କଣ ? କିନ୍ତୁ ଏଇ କଣ ସମୟ ? ପାଗଳ-ଛାଗଳ ମଣିଷ, ଆହୁରି କଣ କରିବାକୁ ଯାଇ କଣ କରିବ, ତାକୁ ନିଦ ଔଷଧ ଖୁଆଇ ଖୁଆଇ ରଖି ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆ ? ବର କନ୍ୟା ବାସରରେ ବସିଲେ ସେତେବେଳେ ବରଂ ସଜାଡ଼ି ଭେଜି ଭତ ସଜାଇ ନେଇ ସ୍ବାମୀକୁ ନିଦରୁ ଉଠାଇ ଖୁଆଇ ସୁଆଗ କର ।

ଇଏ କଣ ?

ଏ ଯେ ବରଦାସ୍ତ କରିବା କଠିନ !

ଏଇ ଘରଭିତ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ସାମନାରେ ତୁ ଡେଇଁକରି ସ୍ବାମୀକୁ ନେଇ ଘରେ ବସି ରହିଛୁ, କହୁଛୁ କଣ ନା 'ଇଏ ଟାଇବ ନାହିଁ', ମୁଁ ଖାଇବି ନାହିଁ ।' ଛି ଛି ! ଏମିତି ଯେ ଜ୍ଵାଲି ହେଲା, ଦାଦାର କେତେ ଆମୋଦ-ଆହାଦ ହେଲା, ବିବାହ ସମୟରେ, ସ୍ବା-ଆଶୁର ସମୟରେ ଦେଖିଲୁ ନାହିଁ ଥରେ ? ଏପରିକି ଖାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ଡେଇଁ ଦେଖାଉଛୁ ? ଏଇ ଉତ୍ସବ, ଏଇ ରଂଧାବଜା, ମାଛ-ମିଠାଇ, ଏଣୁ-ତେଣୁ, କିଛି ତାର ଦାନ୍ତରେ କାଟିବ ନାହିଁ

ଦି ଟା ମଣିଷ ? ଉପାସ କରି ପଡ଼ି ରହିବ ।

ଝିଆରୀର କଲ୍ୟାଣ-ଅକଲ୍ୟାଣ ଦେଖିବୁନି ? ଭଲ ଭଲଜଳ ମୁଣ୍ଡ
ତଳକୁ କରିଦେବୁ ? ଇତରତାର କଣ ମାତ୍ରା ନାହିଁ ?

ଦାଦା, ତୋଠୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଦୂର ଦାଦା । ବାପ ପରି କହିଲେ
ଚଳେ, ବାପ ଭଳି ତୋତେ ମଣିଷ କରିଛନ୍ତି, ବାହା ବି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଉ
ତାପରେ ବାରମାସ ଡିରିଣଦିନ ତୋତେ ଆଉ ତୋର ପାଗଳ ବରକୁ
ପୋଷୁଛନ୍ତି, ଘର ବନେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ତମ ପାଇଁ । ସେଇ ଦାଦା ଯଦି
ପାଗଳାଟାକୁ ଗୋଟାଏ ଧମକ ଦେଇଥାନ୍ତି, କି ଗୋଟାଏ ଧକ୍କା ମାରିଥାନ୍ତି,
ଏଇଭଳି ବ୍ୟବହାର କରିବୁ ତୁ ? କୃତଜ୍ଞତାର ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ
ତୋ'ଠାରେ ?

ଏତେ ବଡ଼ ଅକୃତଜ୍ଞତା କରି କେମିତି ଦେଖାଉଛି ଛବିକୁ, ସେଇ
ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ବୋଧହୁଏ ଏଇ ଟାଇଲ୍‌ଛାତ ଘରର ଦରଜା ପାଖରେ
ରଥ-ଦୋଳର ଭିଡ଼ ଲାଗି ଯାଇଛି ସେତିକିବେଳୁ ।

ଅନେକେ ପୁଣି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଉଛନ୍ତି !

ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କରି ଅବଶ୍ୟ ।

କାରଣ ଯାହାର ଘର ତା ବିପକ୍ଷ ଦଳରୁ ହୋଇ କଥା କହିଲାବେଳେ
ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ହିଁ ଭଲ । ଫୁସ୍‌ଫୁସ କରି କୁହାଯାଏ, 'ଆହା !', କୁହାଯାଏ,
'ମରିଯାଏ', ଛୋଟ ଭଗ୍ନାପତିଟା ପାଗଳ ମଣିଷ, ବୁଝେନା ବୋଲି ତ
ଏମିତିକା କାମଟାଏ କରି ପକାଇଥିଲା; ତା ବୋଲି ତୁମେ ଜଣେ ବିଜ୍ଞ,
ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତି, ତମରି ଝିଅର ବାହା ଦଦାକୁ ବଂଧିତ, ସେଇ ଶୁଭଦିନରେ
ତାକୁ ବେକରେ ଧକ୍କା ଦେଇ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ? ଭଉଣୀଟା ତମ ପାଖରେ ପଡ଼ି
ଅଛି ବୋଲି ତ ଏମିତିକା କାମଟାକରି ପାରିଲା ? ପଇସାବାଲା ଭଗ୍ୟବାନୀ
ଭଉଣୀ ହେଲେ ପାରିଥାନ୍ତ ?

କିନ୍ତୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇ ସେଇମାନେ, ଗଗନେ ଆଠଖଣ୍ଡ ହୋଇ
ଓଲଟା ଗାଇବାକୁ ବସିଛନ୍ତି ।

ନ ବସବେ କାହିଁକି ?

ସେମାନେ କିଏ ସ୍ତ୍ରୀଷ୍ଟ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଚେତନ୍ୟ ଯେ, ଗଗନା ଶରୀରରେ ?

ଏଇ ସହାନୁଭୂତିର ଉତ୍ତରରେ ଛବି ଯଦି ଆଖିରୁ ଲୁହ ନ ଗଡ଼ାଏ, ଯଦି କହେ, 'ଏ ସବୁ କଥା ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ', ଆପଣମାନେ ତଳକୁ ଯାଆନ୍ତୁ—

ତା ହେଲେ ?

ଶ୍ରୀଷ୍ଟ-ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଗଗ ହୁଅନ୍ତା ଏଥିରେ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ତ ସାଧ୍ୟ ଲାଲ !

ଗତିରେ, ଅନେକ ଗତିରେ, ଯେତେବେଳେ ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ଲୋକମାନେ ବିଦାୟ ନେଇଛନ୍ତି, ଘର ଲୋକଙ୍କର ଖାଲି ଖାଇବା ବାକି, ଯେତେବେଳେ ସତୀନାଥ ତାଙ୍କ ଛାଇର ରୂପ-ଗୁଣରେ ମୋହିତ, ଏବଂ ନିଜର କ୍ୟାପାସିଟିର ଆହ୍ୱାଦରେ ଭରପୂର, ସେତେବେଳେ ହଠାତ୍ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, 'କ୍ଷିତୀଶ ଖାଇଛି ?'

ସେତିକିବେଳେ ବୋଧହୁଏ ମନେପଡ଼ିଲା, ଅସଭ୍ୟଙ୍କ ପରି ଗୋଟିଏ ଝିତୁଣ ଉପରେ ଗଦାଏ ଲୁଚି, ମିଠା, ଚମ୍ପୁ ପ୍ରାୟ ନେଇ ଆସର ମଝିରେ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଛି ଦେଖି କ୍ଷିତୀଶକୁ ସେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗୋଟାଏ ଧମକ ଦେଇ ବେକ୍ରେ ହାତ ଦେଇ ବାହାର କରିଦେଇଥିଲେ ଆସରରୁ ।

କାର୍ଯ୍ୟଟା ଟିକିଏ ଗଢ଼ିତ ହୋଇଥିଲା, ଅସୀକାର କରୁନାହାନ୍ତି ସତୀନାଥ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବି ତ ଚକ୍ରମାଂସର ଶରୀର ?

ସେଇମାତ୍ର ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳ ଆସି ଆସରରେ ବସିଛନ୍ତି, ଏବଂ ସତୀନାଥ କନ୍ୟାଦାନ କରିବେ ବୋଲି ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତୁଳ ରହିଛନ୍ତି, ସେଇ ଉଦ୍‌ବେଗରେ ଅଧୀର, ଉଛ୍ୱାସରେ ଚଞ୍ଚଳ, ଆଉ ଆଶଙ୍କାରେ ଅରଜର ସଙ୍ଗୀନ୍ ସମୟରେ ଏ କୁଣ୍ଡିତ, ବିଭସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିବା କଣ ସହଜ ?

ସହ୍ୟ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି ସତୀନାଥ ।

କିନ୍ତୁ ପାଗଳାଟା ଯେ ସେଥିରେ ଅପମାନରେ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ ହେବ, ତା ମଧ୍ୟ ଆଶଙ୍କା କରି ନଥିଲେ ।... ଘୁରି ଯାଇ ପୁଣି ହାଲୁକନିରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିବ, ଏଇ ରକମର ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧାଳ ଥିଲା । ଜାଣି ପାରିଲେ ଛବିର ଅନୁପସ୍ଥିତିରୁ । ଛବି ବିହୀନେ ଖାଲି ସେ ତ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ସାର ଘରଟାରେ ନାନା ବିଶୁଦ୍ଧ ଦେଖାଦେଇଛି ଆଉ 'ଛବି, ଛବି' ରବ ପଡ଼ି-ଯାଇଛି ।

ସେଇ ସମୟରେ ବଡ଼ ଶାଳୀ ଏଇ ‘ଦାନ’ର ଆସନରେ ହିଁ କାରଣଟା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରିଦେଲେ ।

‘କେଜାଣି ଭାଇ, ଶୁଣିଲି ତୁମେ ନା କୁଆଡ଼େ କେତେବେଳେ ତମ ଭିଣେଇକୁ ଯାଜ୍ଞାତାଉ କରିଛ, ବେକରେ ଧକ୍କା ଦେଉଛ, ତେଣୁ ଭଉଣୀ ତମର ମନ କୁଃଖରେ ବରକୁ ନେଇ ନିଜ କୋଠରୀରେ ଯାଇ ବସିଅଛି । ସେତିକିବେଳୁ ଓହ୍ଲାଇ ନାହିଁ । ଭିଣେଇଟି ବୋଧହୁଏ ହାଲୁକକରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ତର୍ଫି ତୋପାନ କରି ଏକ ଥାଳୀ ଖଇବା ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲା । ସେ ସବୁ ଅଗଣାରେ, ଚଉତରାରେ, ସିଢ଼ିରେ ପଡ଼ି କି କାଣ୍ଡ ! ରାଗି କରି ଫିଙ୍ଗା ଫୋପଡ଼ା କରିଯାଇଛି । ସେ ନହେଲ ପାଗଳ, ଭଉଣୀଟି ତ ପାଗଳ ନୁହେଁ ।

ଏଇ ଯୁକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ନରେ ସତୀନାଥ ବି ସେତେବେଳେ ପାଗଳ ହୋଇ-ଉଠିଥିଲେ, ନିହାତ୍ ‘ଦାନ’ର ଆସନରେ ବସି ଉଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପାରିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମନରେ ଉଦାରତାର ଥର ବାଜୁଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ କରଯାଏ କ୍ଷିତୀଶ କାହିଁ, କ୍ଷିତୀଶ ଖାଇଚି ?

ଅନୁକୁ ସଂଧ୍ୟାବେଳୁ ପ୍ରାୟ ପରୁଷ ଜଣ ଯାଇ ଛବିକୁ ଲଗାଇଛନ୍ତି ବାହାଘର ଦେଖିବାକୁ, ପାଂଚଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ବସିବାକୁ, ପଂକ୍ତ ରେ ବସି ଖାଇବାକୁ । ପାହାଡ଼ ପରି ଅଟଳ ହୋଇ ବସିଛି ଛବି, ତଳକୁ ଅଣାଯାଇ ପାରି ନାହିଁ ତାକୁ ।

ଏଭଳି ଅସଭ୍ୟତାର କାହାଣୀ ସବୁଟା ଶୁଣିଲେ ପୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ କ ମୁହଁରୁ । ତା ପରେ ଯେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଉଦାର ରାଗିଣୀ ବାଜିବ, ଏ ଆଶା କରଯାଇ ପାରେନା ।

ରାଗି ମାଗି ଗଲେ ତିନିତଳକୁ ।

କହିଲେ, ନ ହେଲ ହାତଯୋଡ଼ୁଚି । ଅଟେ ଆମ ସଙ୍ଗେ ଖାଇ ବସିବୁ ଗୁରୁ ।

ଛବିର କଣ ଗଲ କଂପିଲ ?

ନା ନନ୍ଦୀନାଥର ମନର ଭ୍ରମ ?

ବୋଧହୁଏ ଭ୍ରମ ହିଁ । ଛବି ତ ଖୁବ୍ ପରିଷ୍କାର ଗଳାରେ କହୁଛି, “ଏ ସବୁ କାହିଁକି କହୁଛ ଦାଦା, ମୁଁ ତ କହିଚି ମୋର ଖାଇବାର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।

ଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ତରେ ଯାତ୍ରଣା ହେଉଛି ।

ଅମଳକୁ ଦେଖି ହାତଟା ଗେକିଲା । ଦରଜାଟା ଅଧେ ସେମିତି ବନ୍ଦ ରହିଲା ।

ଅମଳ ଭବିଲା, ପସ କରି କଣ ଗୋଟାଏ ଡିଆସିଲି କାଟି ଜଳାଇବ ?
କିନ୍ତୁ ଜଳାଇଲା ନାହିଁ ।

କହିଲା, ‘ଆଲୁଅଟା ଜଳା ନା ।’

ଛବି ଆଗ ଭଳି ଶୁଖିଲା ଗଳାରେ କହିଲା, କଣ ଦରକାର ?

‘ଦରକାର ଅବଶ୍ୟ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତମକୁ କେମିତି ଯେପରି ଭୌତିକ—
ଭୌତିକ ଲାଗୁଛି, ସେଥିପାଇଁ—’

ଛବି ପ୍ରତିବାଦ କଲା ନାହିଁ, ରୁଷିଲ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲା ନାହିଁ,
କୈଶୋର ସ୍ମୃତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଏଇ କୌତୁକ-କଥାରେ ହସି ବି
ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଛବି ଖାଲି ଛବିଟି ପରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା ସେଇ ଛାୟା—
ଛାୟା ଅନ୍ଧାରରେ ।

ଅମଳ ଛବିର ଘରର ଭିତରଟା ଦେଖିପାରୁ ନଥିଲା, ଅଧେ ବନ୍ଦ
ଦରଜାରେ ହାତ ରଖି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ଛବି । ତେଣୁ ଅମଳ ଘରର ମଝିଟା
ଦେଖିବ ବୋଲି ବୁଝା ଚେଷ୍ଟାକରି କହିଲା, ‘କ୍ଷିତୀଶ ବାବୁ ଶୋଇଛନ୍ତି ।’

ଏଥର ଛବି ଅକାଶରେ ଯେମିତି ଟିକିଏ ହସିଲା । କହିଲା, ‘ହଁ’ ।

‘ଶୁଣିଲି ସତୀନାଥଦା ତାକୁ ‘ଇଏ’ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ, ଛବି, ତଥାପି
ତୁମେ ଏତେଟା ନକରି ତ ପାରିଥାନ୍ତି ।

ଛବି ଏଥର ସ୍ବସ୍ତ ହସି ଉଠିଲା ।

ଆହୁରି ଥରେ ମନେହେଲା ଅମଳର, ସତରେ ତ ଛବିକୁ କିମିତି
ଭୌତିକ—ଭୌତିକ ଦେଖାଉଛି । ହସଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ହସି କହିଲା ଛବି ‘ମୋର
ନିର୍ଲଜ୍ଜତାରେ ତୁମେ ହଠାତ୍ ଲଜ୍ଜା ପାଇବାକୁ ଗଲ କାହିଁକି ଅମଳ ?’

ଅନ୍ଧକାରର ଛାୟାରେ ତୁଳା ଛବିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଉଛି ।

ଛବିର ଦାଦା ଠକିଥିଲେ । ନ ବୁଝି ଛବିକୁ ଜଣେ ମୁଣ୍ଡ ଖରପ ପିଲା
ସଙ୍ଗେ ବାହାକରି ଦେଇଥିଲେ । ତଥାପି ଛବି କୌଣସି ଦିନ ଦାଦା ନାଆଁରେ

ଅଭିଯୋଗ କରିନାହିଁ । ଛବିର ଦେହକୁ ପାଗଳ ଭାବ ଆଉ ଭାବବୋହୁକୁ ଏଠିକି ଗୁଲାନ କରି ଦିଅନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବି ଛବି ଗାଳି ଦେଇନି ସେମାନଙ୍କୁ ।

ଛବି ଅମଳର କାମୁଦୁଷତାକୁ ଧିକକାର ଦେଇନି କେଉଁଦିନ । ସହଜ ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବେ ଛବି କ ମଦାମ କରିଛି, କୁମାରୀ କାଳରେ ଇଏ ସେମିତି ସଂସାରର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଥିଲା, ତାହାହିଁ ନେଇଛି, ବେଶୀ ଭିତରେ ପାଗଳକୁ ସମ୍ଭାଳିଛି ।

ସତୀନାଥଙ୍କର ସେଇ ଏକ ଆଳୀ ଜଳଖିଆର ବୀଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟଟା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସଙ୍ଗେ ଯଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ କଥା । ...ପାଗଳ ହେଉ, ଛାଗଳ ହେଉ, ସୀମା ।

ନରମ ଗଳାରେ କହିଲେ, “ବେଶ ନ. ପାରୁ ନପାରୁ ବସିବୁ ଆ ଥରେ ଆମ ସଙ୍ଗରେ । କ୍ଷିତୀଶର ଖାଇବା ଜିନିଷ ସବୁ ଉପରେ ପଠାଇ ଦେବାକୁ କହୁଛି । ତାକୁ ଖୁଆଇ କରି ରୁଲିଆ ।”

ଛବି ସେମିତି ନିଷ୍ପନ୍ନ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କହିଲା—“ଇଏ ଖାଇବେ ନାହିଁ, ଦାଦା ।”

ପୁଣି ଧୈର୍ଯ୍ୟରୂପି ଘଟିଲା ।

ଆଉ ସେଟା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବି ନୁହେଁ ।

ସତୀନାଥ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ, ଖାଲି କଡ଼ା ଗଳାରେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ କରି, “ବେଇମାନ ହେଲେ ଏମିତି ହୁଏ ଆଉ କଣ ?”

ଆଉ ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅମଳ ଉଠି ଆସିଲା ।

ଶେଷ ପରିବେଶର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଛି ସେ, ଅଥଚ ସୀମାନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଝିଅର ଧନୁ-ଭଙ୍ଗା ପଣରେ ଅକାରଣ ଘଡ଼ିର କଣ୍ଠ ବାରଟାର ଘରୁ ଯାଇ ଫେର୍ ଗୋଟାକରେ ପଡ଼ିଲାଣି ।

ସେ ଏମାନଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟ ନୁହେଁ, କିଛି ନୁହେଁ ସାହୀର ଲେକମାତ୍ର, ତାର ଏତେ ଦାୟିତ୍ବ ମୁଣ୍ଡରେ ନେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ତଥାପି ନେଇଛି ! ସ୍ବାଭାବ ଯୋଗୁ ନେଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆଉ ରାତି ହେଲେ ତା ନିଜ ଘରର ଲେକେ ବା କଣ କହିବେ ?

ସିଢ଼ିରେ ସୀତାନାଥଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାୟ ଧକ୍କା ।

ସତୀନାଥ ଥରେ ତକାଇ ଦେଖିଲେ । କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟଙ୍ଗରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଲେ, “ଓ, ତୁ ବୋଧହୁଏ ବାକୀ ଥିଲୁ ।”

ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ ।

ସାହାର ପିଲା, ଚିରକାଳର ଜଣାଶୁଣା । ଅବାକ୍ କିଛି ହିଁ ହେଲେ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଶା ବି ରଖିଲେ ନାହିଁ ।

ଅମଳ ବି ରଖିନି ।

ଅମଳର କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ବାକୀ ନାହିଁ ।

ଘଟନାରୁ ହିଁ ମନ୍ତବ୍ୟ ।

ତେଣୁ ଅମଳର ଭରସା ନିଜ ଉପରେ । ତଥାପି ତାର ଥରେ ଦେଖିବାର କୌତୁହଳ ହେଉଥିଲା । ଏତେ ଦୂର ଅନମନୀୟ ହେଲେ କିମିତି ଦେଖାଯାଏ, ବୋଧହୁଏ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ଅମଳର !

ଛବି ସେତେବେଳକୁ ଆସ୍ତେ ଦରଜାଟା ବନ୍ଦ କରୁଥିଲା । ହୁଏତ ଭାବିଥିଲା, ଏଥର ଟିକିଏ ଶୋଇଯାଇପାରେ ।

କିନ୍ତୁ ସବୁ କିଛି ଉପରେ ଗୋଟାଏ କୌତୁକର ବର୍ମ ପିନ୍ଧାଇ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଛି ଛବି । ଅମଳ କଣ ନ ଜାଣେ, ଅମଳ ସର୍ବଦା ଆସେ ।

କ୍ଷିତୀଶକୁ ଅନେକ ବେଳେ ନ ଦେଖିଲେ ଉଦ୍‌ଦେଶ ପ୍ରକାଶ କରିଛି ଛବି, ତା ବି ହସ ପରିହାସ ଛଳରେ । ଗଳ୍ପ କରୁ କରୁ ହଠାତ୍ ଉଠି ପଡ଼ି କହିଛି, ‘ଏଇ ସାରିଛି, ଅନେକ ବେଳେ ମୋ ନିଧିତିକୁ ପେମିତି ଦେଖିନାଲ ମନେ ହେଉଛି, ଯାଇ ଦେଖି ବୈରଗୀ ହୋଇ ଚାଲିଯାଇ ନାହାନ୍ତି ତ !’

...କହିଛି ‘କେଉଁଟା ବାଜିଲା ? ଏ ମା, ତା ତ ମେଘରେ ବେଶ୍ ବେଶ୍ ହୋଇଗଲାଣି । ଦେଖି ମୋ ପ୍ରଭୁ ନିଜେ ଗେଷେଇ ଘରେ ପଶି ହାଣ୍ଡି ଚାଲୁଛନ୍ତି କି ନା !’ କହିଛି, ଏଇ ଦେଖ, ମୁହଁ ‘କଳାକରି ହଠାତ୍ ଚାଲିଗଲେ ଦୟାମୟ, ଆମେ ଜମେଇ ଗଳ୍ପ କରୁଛୁ ନା, ସହ୍ୟ ହେଇନାହିଁ ପ୍ରାଣରେ । ଚାଲିଛି ବାବା । ନହେଲେ ଭେଜାନାଥ ବୁଡ଼ି ହୋଇ ବସି ରହିବେ ।’

ପାଗଳର ପାଗଳ ଜନୋଚିତ ଆଚରଣରେ ଯଦି କେହି ଥଟା ବା

ଚିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରିଛି, କେବେହେଲେ ଗରିବାର ଦେଖା ଯାଇନି ଛବିକୁ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱର ମିଳାଇ କହିଛି, ‘କହ ବାବା, ସମସ୍ତେ ମିଳି ଟିକିଏ ତାଙ୍କୁ କହ । ମୋର କିଛି କାମ କମୁ ! ଜ୍ୱାଇଁବାବୁ ବୋଲି ସମ୍ବୁମନକରି ‘ପ୍ରହାରେଣ ଧନଞ୍ଜୟ’ କଲେ ଉପକାର ହେବ ତାଙ୍କର ।’

ହସି ହସି କହିଛି ।

ଅଥଚ ଆଜି ବରର ସତରେ ଟିକିଏ ଅପମାନରେ ବେଶ ବଦଳି ଗଲା ଛବିର ?

ସତୀନାଥଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀର କଥା ଡେବେ ସତ ବୋଲି ମାନନେବାକୁ ହେବ । ଭବିନେବାକୁ ହେବ ଯେ ହିଂସାର ଜ୍ୱାଳାରେ ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ ଆଜ ପାଇ ଏମିତିକା କରି ବସିଛି ଛବି । ଦାଦାର ଝିଅର ଏତେ ଭଲ ବାହାଘର ହେଲା, ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ବର ହେଲା, ଏଥିରେ ବୁକୁ ପାଟି ଯାଉଛି ତାର !

ଛବି ସମ୍ପର୍କରେ ଏମିତି କଥା ଭବା ଯାଏନା ।

କିନ୍ତୁ ନିଜେଇ ଭବଭାରି ଛବି ।

ଏଇ ଅଶୋଭନ ଆଚରଣ ଆଉ ବିସଦୃଶ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭବାଇ ଛାଡ଼ିଛି ।

ଉର୍ଷା !

ନହେଲେ କେବେ ଇମିତି ପତିଭକ୍ତ ଥିଲା ଛବିର ? ବରଂ ତାର ଭଉଜ କହୁଛି, ‘ସୀମା ପାଗଳ ବୋଲି ଏତେ ଟିକିଏ ଦୁଃଖ ଅଛି ଛବିର, ତା ବୁଝା ଯାଏନା । କି ଅଦଭୂତ ଅତୁଟ ମନ ବାବା !’

ଛବିର ସେଇ ଅତୁଟା ମନ ଫୁଟୁଫୁଟୁ ହୋଇଯାଇଛି, ଅତଏବ ହିଂସାର ଜ୍ୱାଳାରେ ତ !

କିନ୍ତୁ ଅମଳ ଏସବୁ ଚିନ୍ତାର କିଛି ଉଠାପଡ଼ା ପ୍ରକାଶ କଲା ନାହିଁ । ଖାଲି କହିଲା, “ତୁମେ ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର ଛବି ।”

ଛବି କହିଲା, “ଆଜି ଜାଣିଲ ?” ତାପରେ କହିଲା, “ତୁମେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହିଁକି ଆସିଲ କହ ଦେଖି । ଖାଇବା ପାଇଁ ଡାକିବାକୁ ନା କଣ ?”

ଅମଳ ଆହତ ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ଆଉ ଥରେ ଚେଷ୍ଟାକଲା ଛବିକୁ

ଦେଖିବାକୁ । ତାପରେ କହିଲା, “ନା ତମକୁ ତାଙ୍କିବାକୁ ଆସିବି, ଏତେ ବଡ଼ ଦୁଃସାହସ ନାହିଁ ମୋର । ଗୁରୁଥିଲି-କ୍ଷୀତାଶବାବୁଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ନ ଦେଇ ଅଟକ ରଖି ଦାଦାଙ୍କୁ ଆଉ କଣ ଖାନ୍ତି ଦେଇ ପାରିଲ ? ଖାନ୍ତି ଏଇ ବିଷୁଗ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ହିଁ ଯାହା ଜବ୍‌ଦ କଲ । ଖୁବ୍ ଉଦ୍‌ଘାହ କରି ମୋତେ କହିଥିଲେ, ତୁମେ ମୋତେ ପରିଶିବ, ବୁଝିଲ ? ଏମାନେ ଭଲ କରିଦେବେ ନାହିଁ !”

କଥା ଶେଷକରି ହସିଲା ଟିକିଏ ଅମଳ । କହିଲା, “ଅବଶ୍ୟ ସିଏ ଏମାନେ’ କହି ନଥିଲେ । କହିଥିଲେ ‘ଶଙ୍ଖାଏ’ ।”

ଛବିର କଣ ଏତେବେଳାଏ ଉପାସ କରି ରହି ଗଙ୍ଗାଟା ଏତେ ବେଶୀ ଶୁଖି ଯାଇଛି ? ନା ଏତେ ବେଳେ ଧରି ଅଶୋଭନ ଆଚରଣର ଆନୁ-ତାପରେ ? ନହେଲେ ଗଙ୍ଗାଟା ତ ବେଶ୍ ସୁରଲ ଥିଲା ଛବିର !

ଥିଲା; ବର୍ତ୍ତମାନ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇ ଶୁଖିଲା ଗଙ୍ଗାରେ କହେ ଛବି, “ତା ତମ ପରିବେଶଣର ଅପେକ୍ଷା ତ ସେ ରଖି ନାହାନ୍ତି । ନିଜେଇ ନ—”

‘ଆଉ, ଛବି, ସେ ସବୁ କଥା ।... ତୁମେ ଖାଅ ନ ଖାଅ, ତାଙ୍କୁ ଉଠେଇ ଦିଅ । ମୁଁ ମୋର ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରେ ।’

ଛବି ତାର କୌଣସି ସ୍ମୃତିର ମର୍ଯ୍ୟଦାକୁ ଏକାବେଳେ ଧୁଳିସାତ କଲ । ଛବି ସେମିତି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବହିଲା, “ସେ ଖାଇବେ ନାହିଁ ।”

‘ଛବି ! ବାସ୍ତବିକ୍ ତୁମେ ଯତ୍ନ ପରୋନାର୍ଥ ଅସଂଭବତା କରୁଛ । ସବୁର ସୀମା ଥିବା ଦରକାର । ଆଜି ଗରି କରି ଖାଇବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ; କାଲି ତ ଦେବ.କୁ ହେବ, ସେତେବେଳେ ?’

ଛବି ଏଥର ହସି ଉଠିଲା ।

ସତର ହସି ଉଠିଲା । ଶବ୍ଦ କରି ।

କହିଲା, ‘କାଲି ନୁହେଁ, ପଅରିଦିନ ବି ନୁହେଁ । କେଉଁଦିନ ନୁହେଁ ।’

ଅମଳ ଏଇ ସାଧାରଣ ଗରଲ କଥାରେ ଏମିତି ଭୟ ପାଇଗଲା କିଆଁ ? ଛବିକୁ କଣ ସତରେ ଭୌତିକ ମନେ ହେଲା ଅମଳର, ଏଇ ହସ ଶୁଣି ?

ତେଣୁ ଅମଳ ହଠାତ୍ ‘ଛବି’ ବୋଲି ଏଭଳି ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଉଠିଲା ।

ଛବି ଏ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ଛବି ହଜତଲ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଆଉ ଛବିର ହେଉ ଅତଳ ମୂର୍ତ୍ତିଟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଅମଳ ହଠାତ୍ ବହୁ କାଳରୁ ଭୁଲିଯାଇଥିବା ବେକାମି କରି ବସିଲା । ଥରେ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସି କବାଟ ଧରିଥିବା ହାତଟାକୁ ଚାପି ଧରିଲା ଜୋରରେ । କହିଲା, ‘ଛବି, ଆଇଁଥ ଜଳଥ ।’

ଛବି ଆସ୍ତେ ହାତଟା ଛଡ଼ାଇ ନେଲା ।

କହିଲା, “କଣ ହେବ ?”

“ମୁଁ ଦେଖିବି ।”

“ଦେଖିବାର କିଛି ନାହିଁ ଅମଳ ।”

ଛବି ନିଜକୁ ଏଡ଼େ ନିଭୁଲ ମନେ କରନ୍ତା ଛବି ଦରଜା ଛାଡ଼ ମୋଡ଼େ ଦେଖିବାକୁ ଦିଅ ।

ଛବି ତଥାପି ହଟିଲା ନାହିଁ ।

କେବଳ ସ୍ୱରଟା ଦୃଢ଼ କଲା, ସତରେ ଦେଖିବାର କିଛି ନାହିଁ ଅମଳ ।

ଅମଳ ବି କ’ଣ ଭୌତିକ ହୋଇ ଯାଇଛି ।?

ଅମଳକୁ ବା ଏମିତି ଦେଖାଉଛି କାହିଁକି ? ଅମଳ କଣ ଭୁଲି ଯାଇଛି ତାର ଦୀର୍ଘ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ତଳେ ଲେକମାନେ କଣ ଭବୁଥିବେ । ଏମାନଙ୍କର କୈଶୋରର ଇତିହାସ କଣ ସେମାନଙ୍କର କାହାର ମନେ ନାହିଁ ?

ଅନେକ କ୍ଷଣ ପରେ ଅମଳର ବୋଧହୁଏ ମନେ ପଡ଼ିଲା, ତଳେ ଗୋଟିଏ ଜଗତ ଅଛି । ତାକୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ କହିଲା ଛବି ଇଏ କଣ ‘.’ ଶିଳା ମୋଡ଼େ ଖାଇବାକୁ ଦେଲା ନାହିଁ, ବୋଲି କହି ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ବିଧା ବସାଇବାକୁ ବସିଥିଲା —

‘ଛବି, ତୁମେ କଣ ପଥରର ?’

‘ହୁଏତ ସେଇଆ ।’

‘ଛବି, ତଳକୁ ଯାଇ ଏମାନଙ୍କୁ କଣ କହିବି ?’

‘କିଛି ନାହିଁ, ଅମଳ । ତମକୁ ରଖ । ବର-କନ୍ୟା ବାସରରେ ବସିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଏଇ ରଚିତାକୁ ଧ୍ୱଂସକରି ଦିଅନା ।’

‘ଛବି କିମିତି ପାରୁଛ ?’

‘ପାରିବାକୁ ତ ହେବ ଅମଳ । ସୀମାରେଖାଟା ଭୁଲିଗଲେ ତଳିବ କିମିତି ? ଏମାନଙ୍କର ଏହି ଆହ୍ୱାବର ସମୟରେ କଣ ମୁଁ ମୋର—’

‘ସାରା ରାତି ଏଇପରି ରହିବ ତୁମେ ?’

‘ନା, ଶୋଇବି । କିନ୍ତୁ ନିଦ ମାଡୁଛି । ମନେ ହେଉଛି, ପଡ଼ିଯିବି ।’

ଅଭଦ୍ର ଆଉ ଅସଭ୍ୟ ଛବି ହଟାତ୍ ଅମଳର ମୁହଁ ସାମନାରେ ଦରଜାଟା ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ।

ଖୁଚ୍‌କରି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଛିଟିକିଣିର ଶବ୍ଦ ।

ହଁ ଦରଜାଟା ବନ୍ଦ ନକରି ଆଉ ପାରୁନାହିଁ ଛବି । ସତୀନାଥଙ୍କ କଥାଟାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଠିକ୍ ମନେ ହେଉଛି ଛାର । ସବୁ କିଛିର ମାତ୍ରା ଥାଏ, ଥିବା ଉଚିତ ।

କେତେଦୂର ଏଇ ଥଣ୍ଡା-ଥଣ୍ଡା ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ତୁଟି ରହିବାକୁ ପାଇଲେ ପୁଣି ଛବି ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ କରି ପାରିବ । ପୁଣି କାଲି ଯକାଳେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଛନ୍ଦରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇ ସହଜ ଗଳାରେ କହିପାରିବ, ‘କାଲି ବାହାଘର ଗୋଳମାଳ ମଧ୍ୟରେ ତମକୁ ସବୁ ଆଉ ବ୍ୟସ୍ତ କରିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆଉ ବୋଧହୁଏ ନକଲେ ନ ଚଳେ । ଆସି ଦେଖ ଏଥର ! ଯାହା କରିବାର ତାହା ତମମାନଙ୍କୁ ତ କରିବାକୁହିଁ ହେବ ।’

ଠିକି

ସୁବୋଧ ଘୋଷ

ସନାତନ, ଆଉ ସନାତନର ଝିଅ ସୁଧା । ଯେମିତି ବାପ ସେମିତି ଝିଅ ।

ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ଅଦଭୁତ ଏକ-ଏକ ଘଟଣା ଘଟେ, ଆଉ ସେଇ ଘଟଣାରେ ବାପ ଯେପରି ବେଦନାରେ ଏକାବେଳେକେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼େ ଓ ଶୁକୁ ଶୁକୁ କାନ୍ଦେ, ଝିଅ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ବ୍ୟଥା ଭରରେ ମୁହଁ ଟେକି ଅନାଇ ପାରେନା, ଆଖିରେ ଅସ୍ଥଳ ଗୁପି ଫୁଲି ଫୁଲି କାନ୍ଦେ । ଯେଉଁମାନେ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଆଉ ବୁକୁରେ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଦେଖାଯାଏ । ଆହା କି କଷ୍ଟର କଥା । ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଝିଅ ଛଡ଼ା ସଂସାରରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ଯାର, ସେ ମଣିଷର ବୁକୁ ତ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ ଝିଅକୁ ପର ଘରକୁ ପଠାଇବାକୁ ଗଲେ ।

ସୁଧାର ବାହାଘର ପରଦିନ ଯେତେବେଳେ ସୁଧାକୁ ନେଇ ବିଦାୟ ନେବାପାଇଁ ବର ଆଉ ବରଯାତ୍ରୀ ତିଆରି ହୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଶୁକୁଶୁକୁ କାନ୍ଦିଉଠେ ସନାତନ, ଆଉ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠେ ସୁଧା ।

କିନ୍ତୁ ଏକ ମାସ ନ ଯାଉଣୁ ସାହାର ଏଇ ସବୁ ଲୋକ, ଏବଂ ଏଇ ବର ଓ ଆହୁରି ଅନେକେ ଭଲକରି ବୁଝି ପାରନ୍ତି, ହଁ, ଠିକ୍ ଏକାବେଳେକେ ବଂଶ ବଂଶେ ଠିକ୍, ଯେମିତି ବାପ ସେମିତି ଝିଅ ।

ପୁଲିଶ କୁହେ, ଯେମିତି ଝିଅ, ସେମିତି ବାପ । ଯାକୁ ନେଇ ତିନିବାର ହେଲ । ଥରେ ତାରକେଶ୍ୱରଠାରେ ଆଉ ଥରେ ବସିର ହାଟରେ ଏଇ ରକମ ଜୁଆରେରିର ଦୁଇଟା କେସ୍ ହୋଇଛି । ମାତ୍ର ଦି'ମାସ ମଧ୍ୟରେ

ଧୁଇଟ୍ଟା କେନ୍ଦ୍ର । ଏଟା ହେଲୁ ଆଡ଼ି କେନ୍ଦ୍ର । ତିନୋଟି ଘଟନା ଏଇ ଏକଇ ବାମ ଏବଂ ଏକଇ ଝିଅର କାଣ୍ଡ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି । ଏଇ ରକମ କରି ମଣିଷକୁ ଠକିବା ଏମାନଙ୍କର ପେଶା ।

ଭଟପଡ଼ା ବଙ୍ଗର ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଗଳି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘରର ଦରଜା ବନ୍ଦ, ତାହା ଭାଙ୍ଗି ତଳଣି କରେ ପୁଲିଶ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କୁଟା ବି ନାହିଁ ସେଇ ଶୂନ୍ୟ-ଘରର କେଉଁ କଣରେ । ସମାନ୍ତର ଆଉ ସ୍ଥାପା, ସେଇ ବାପ ଆଉ ସେଇ ଝିଅ ଯେପରି ଏକ ଅଦଭୁତ ଭେଜବାଜି ଖେଳା ଦେଖାଇ ନିଜ ନିଜକୁ ହାତୀରେ ମିଶାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ ପକାଇଗଲେ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ସାହା ଲୋକେ ଯେଉଁମାନେ ଏକ ମାସ ଆଗରୁ ସେଇ ବାପ ଝିଅର ଆଖିର ଲୁହ ଦେଖି ନିଜେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇଥିଲେ, ଲଜ୍ଜା ପାଆନ୍ତି ସେମାନେ ଏବଂ ଆଶ୍ଚେପ ବି କରନ୍ତି । —ବାସ୍ତବିକ ଏଇ ସଂସାରଟା ଏକ ଚିଡ଼ିଆଖାନା, କଣ ସବୁ କାଣ୍ଡ ନ ହୁଏ ଏଠାରେ ।

କେହି କେହି କହନ୍ତି—ଚିଡ଼ିଆଖାନାରେ ଏ ରକମ କୃତ୍ରିମ କାଣ୍ଡ ହୁଏନା ମହାଶୟ । ମଣିଷର ସଂସାରରେ ହିଁ ହୁଏ ।

ଆଉ ଜଣେ କୁହନ୍ତି—ଲଜ୍ଜାର ବ୍ୟାପାର ଏହି ଯେ, ଆମ ସାହିରେ, ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ଏ-ରକମର ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡ ଘଟିଗଲା । କେଉଁଟାରେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଝିଅପିଲା ଆସି କେତେଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସାହାସାର ଲୋକଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ଚୋକା ବନାଇ ଦେଇ ଉଠନ୍ ହୋଇଗଲେ ମହାଶୟ । କେହି ଏମାନଙ୍କୁ ଟିକିଏ ସନ୍ଦେହ କରିପାରିଲ ନାହିଁ ।

ହଁ, କେହି ସନ୍ଦେହ କରିପାରି ନାହିଁ । ଏଇ ଶୁକୁ ଶୁକୁ କାନ୍ଦ ଆଉ ଫୁଲ୍ଲା ଫୁଲ୍ଲା କାନ୍ଦ ଦୃଶ୍ୟ ଭିତରେ ଯେ ଅତି ଚମତ୍କାର ଗୋଟାଏ ଜୁଆରେଇ ହସ୍ତୁଟି, ସେଟା ସାହା ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ଆଉ ବରଯାତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଧରପଡ଼ି ନାହିଁ । ଧର ପଡ଼ିବ ବା କେମିତି ? ବାପଝିଅର ସେଇ କରୁଣ କାନ୍ଦଣାର ଛବି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣ କଲେ ମନେହୁଏ, ନା ଯୋଗୁରିର ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ କିଛି ବ୍ୟାପାର ଅଛି ।

ପୁଲିଶ କହେ—ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ । ଏମାନେ ବାପ ଝିଅ ଠିକ୍ କଲ । ଏକ ଏକ ନୂଆ ଜାଗାକୁ ଯାଇ ନୂଆ ନାମନେଇ ଏବଂ ନୂଆ

ଜାତିର ନାମ ନେଇ ବାପ-ଝିଅ କିଛିଦିନ ରହନ୍ତି । ତାପରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ କାଣ୍ଡକରି ପଳାଇଯାନ୍ତି ।

ସାହାର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ଓ ଲଜ୍ୟାରେ, ଏବଂ ଅପରାଧୀଙ୍କ-ପରି ମୁହଁର ଭବକରି ଡକାଇଥାନ୍ତି ସେଇ ଭଦ୍ରଲୋକର ମୁହଁଆଡ଼େ, ଯିଏ ଏକ ମାସ ତଳେ ଟୋପି ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଇ ଏକ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏଇ ବସ୍ତିର ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ, ଆଜିର ଏ ଶୂନ୍ୟଘରେ ଥିବା ଏକ ଗରୀବ ପିତାକୁ ଜନ୍ମାଦାୟରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ପାଇଁ । ସାହାର କେତେକ ଛୋକର ମୁହଁଟିପି ହସ୍ତ ବି ଥାନ୍ତି ।

ଭଦ୍ରଲୋକ ଟିକିଏ ବୟସ, ବୟସ ପଇଁଗୁଳିଂଗରୁ ବି ବେଶୀ ହେବ । ପ୍ରାୟ ପରୁଣ ପାଖାପାଖି । ନୌହାଟିରେ କପଡ଼ାର ଦୋକାନ ଅଛି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର । ବିପତ୍ତୀକ ଓ ନିଃସନ୍ତାନ ଏକ ବ୍ୟବସାୟୀ ଲୋକ । ଆଉ ଥରେ ବାହା ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ, ଇଚ୍ଛା ବି ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସନାତନ ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ ହେବାପରେ ଏବଂ ସନାତନ ବାବୁଙ୍କ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ପରିଚୟ ପାଇବା ପରେ ତାଙ୍କର ଏ ବୟସର ମନ ସଂସାର ପାଖରୁ ଟିକିଏ ମିଠା ହସ ପାଇବା ପାଇଁ ବଡ଼ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଏଇ ଗଳିର ଏଇ ଘରକୁ ଦିନେ ସନାତନ ବାବୁଙ୍କ ଆମନ୍ତ୍ରଣରେ ଟିକିଏ ପିଠା ଓ ପାୟେସ ଖାଇବାକୁ ଆସି ସେ ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କରିନେଲେ ଯେ ସନାତନ ବାବୁଙ୍କୁ ଜନ୍ମାଦାୟରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ହେବ । ସଜାତିର ଏକ ଗରୀବର ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅଟି ଏପରି ଭାବରେ ପଡ଼ି ରହିଛି ଏଇ ଗଳିର ଅନ୍ଧାରରେ । ଭବିବାକୁ ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ନୌହାଟିର ସେଇ କପଡ଼ା ବିକାଳୀ ଆଉ ବେଶ୍ କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସାବାଲା ମଣିଷଟି ମନରେ । ଝିଅର ବାପ ସନାତନକୁ ନଗଦ ପାଞ୍ଚଶ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଏବଂ ଦାନସାମଗ୍ରୀ ପାଇଁ ଆଉ କିଛି ଦେଇ, ଆଉ ଝିଅକୁ ଦଶଭରି ସୁନା ଅଳଙ୍କାର ଦେଇ ସନାତନର ସମ୍ମତିକ୍ରମେ ଗୋଟାଏ ଶୁଭଦିନ ସ୍ଥିର କରି ପକାଇଲେ ନୌହାଟିର ଗଣେଶ ବସ୍ତାଳୟର ଏଇ ମାଲିକ । ବିଗୁର ! ସୁନ୍ଦରୀ ସୁଧାର ଓଡ଼ଣା ଟଣା ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ଧନ୍ୟ ହୋଇ ଦିନେ ସକାଳେ ଏଇ ଗଳିର ଏଇ ଘର ସୁଧାକୁ ନେଇ ବିଦାୟ ନେଇ-ଥିଲେ ଯେଉଁ ମଣିଷଟି, ସେଇ ଆଜି ପୁଲିଶ୍ ସଙ୍ଗରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ଏଇ ଘରର ଦରଜା ନିକଟରେ । ବାହାଘର ହେବାଟ ଦିନ ସାତକ ପରେ

ସନାତନ ନିଜେ ନୌହାଟି ଯାଇ ସୁଧାକୁ ନେଇ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ଏଇ ବସାକୁ । ତା ପରେ ଆଉ କେତେ ଦିନ ସେମାନେ ସେଠି ଥିଲେ ତା କେହି ସଠିକ କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଚିଠିପତ୍ର ଦେଇ ବି କିଛି ଖବର ନ ପାଇ, ଏବଂ ନିଜେ ଆସି ଘରର ବରଜା ବନ୍ଦ ଦେଖିପାରି ଚମକିଉଠିଲେ ଗଣେଶ ବସ୍ତ୍ରାଳୟର ମାଲିକ । ପୁଲିଶକୁ ଖବର ଦିଆହେଲା, ଏବଂ ପୁଲିଶ । ଏବେ କହୁଛି, ହଁ, ଯାକୁ ନେଇ ତୃତୀୟ ବାର ହେଲା । ଏଇ ପରି ଭାବରେ ଆଉ ଦୁଇ ଥର ଏଇ ବାପ ତାଙ୍କର ଏଇ ଝିଅର ବାହା ଦେଇଛନ୍ତି, ଆଉ ବାହାଘର ହେବାର କିଛିଦିନ ପରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ବାପ-ଝିଅ ଦିଙ୍କଣ ଯାକ ହିଁ । ଏ ମାନଙ୍କର ଅସଲ ନାମ ମଧ୍ୟ ଜାଣେନା ପୁଲିଶ ।

ତାରକେଶ୍ବର ଏମାନେ ଥିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ବସିରହାଟରେ ବୈଦ୍ୟ ତାରକେଶ୍ବରର କେସ୍ତା ହେଲା, ପ୍ରସନ୍ନ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନାମରେ ଜଣେ ବାପ ଏବଂ ସୁନୟନା ନାମକ ତାର ଏକ ଝିଅର ଜୁଆରୁଣି । ବସିରହାଟର କେସ୍ତା ହେଲା, ସଦାନନ୍ଦ ଘୋଷ ନାମରେ ଅଭୂତ ଜଣେ ବାପ ଆଉ ମାଧବୀ ନାମକ ତାଙ୍କର ଏକ ଝିଅର ଜୁଆରୁଣୀର କେସ୍ । ଆଉ ଏବେ ଭଟପଡ଼ାରେ ଏଇ ଗଳ୍ପରେ ସେଇମାନେ ହିଁ ସନାତନ ସେନ ଆଉ ସୁଧା ସେନ ନାମରେ ଅଭୂତ ଏକ ବାପ ଏବଂ ଅଭୂତ ଏକ ଝିଅର—ଜୁଆରୁଣୀର ସ୍ମୃତି ଟିକିକ ଖାଲି, ରଖିଯାଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ତିନିଜଣ ନିରୀହ ଓ ବିଶ୍ବାସୀ ମଣିଷଙ୍କ ଜୀବନକୁ ମିଥ୍ୟା ବାସରଘର ଏବଂ ଝୁଟା ପୁରୁଷତା ଦେଇ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଠକି, ଏଇ ପୃଥିବୀରେ ଜନାତକ ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଏ ଜାଣେ କେଉଁଠି ଲୁଚି ରହି-
ଛନ୍ତି ଏକ ଅଭୂତ ଠଗ ଆଉ ଏକ ଅଭୂତ ଠଗିନୀ ଝିଅ । ଯେମିତି ବାପ ତାର ସେମିତି ଝିଅ । ଏବଂ ଯେମିତି ଝିଅ ତାର ସେମିତି ବାପ ।

ଭଟପଡ଼ାର ଗଳ୍ପ ଭିତରୁ ଚିତ୍ରା କରି କରି ଫେରିଯାଏ ପୁଲିଶ । ସାହା ଶେକେ ହତଭୟ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ଭବୁଥାନ୍ତି । ଆଉ ଗଣେଶ ବସ୍ତ୍ରା-
ଳୟର ମାଲିକ ଗୋଟାଏ ହସହସ ଶାନ୍ତ ଓ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁକୁ କଳ୍ପନାରେ ଦେଖି-
ପାରି ଦୃଃଶ ଓ ବିସ୍ମୟରେ ଚମକି ଉଠନ୍ତି ।—ଉଃ, ଏପରି ଭାବେ ମଣିଷ ଠକାଇ-
ପାରେ ମଣିଷକୁ !

ଭଟପଡ଼ା ଗଳ୍ପ ଜାଣେନା, ପୁଲିଶ ବି ଅନୁମାନ କରିପାରେନା, ଆଉ ଗଣେଶ ବସ୍ତ୍ରାଳୟର ମାଲିକର ମନ କଳ୍ପନା କରିପାରେନା ଯେ, ଠିକ୍

ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରଣାଗାଟର ଏକ ପଲିର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର-ଗୃହର ଝରକା ଆଡ଼କୁ ଚକାଇ ଏଇଭାବରେ ନିଜ ଭଗ୍ୟକୁ ଏକ ନିଷ୍ଠୁର ଛଳନା କାଳରେ ସଂପଦେବାପାଇଁ ହସ୍ତୁଟି ଆଉ ଗୋଟାଏ ମଣିଷର ଆଖି ! ବିଚ୍ଛନ୍ନବାବୁ ନାମକ ଏକ ଭଦ୍ରଲେକର କରବା । ନାମରେ ଏକ ତରୁଣୀ ଜନ୍ମା । କଥା କହୁଛି ରମେଶ ନାମକ ଏକ ଯୁବକ ସଂଗରେ ।

ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ଘର ଭିତରୁ କରବା ଅଭିମାନରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହୁଛି, ଆପଣ କାହିଁକି ବାରମ୍ବାର ଆସନ୍ତି ?

ରମେଶ ଉତ୍ତରରେ ହସେ । ଜଣେ କ୍ୟୋଟିଂସ ମୋ ହାତ ଦେଖି କଣ କହିଛି ଜାଣ ? ଯେଉଁ ଝଅ ମୋର ବୋହୂ ହେବ, ତା ନାମରେ ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ହେବ 'କ' ।

କରବା ମଧ୍ୟ ହସେ । କିନ୍ତୁ ବୁଝି ପାରେନା କାହିଁକି ଏମିତି ଭାବରେ ଗେଜ ଆସି ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆ ହୁଏ ରମେଶ । ସେଥିରେ ତାର ଖାଲି ଦୁର୍ନାମହିଁ ହେବ, ଆଉ କିଛି ହେବନାହିଁ ।

ସାଇକେଲରେ ଭରଦେଇ ରସ୍ତାରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ଚମେଶ କହେ, ମୁଁ ଯେ ନଆସି ପାରୁନାହିଁ କରବା । ଯେଉଁଦିନ ତୁମେ ପ୍ରଥମେ ଅନାଇଲ ମୋ ଆଡ଼େ, ସେଇଦିନ ବୁଝିଲି ଯେ ତୁମେଇ ମୋର ଶାନ୍ତି ଆଉ ସୁଖ ।

କରବା; 'ଇଏ ଆପଣଙ୍କର ବଡ଼ଲୋକ ଖିଆଲ । ଏଇଲଗେ ଆସିବାକୁ ଭଲ ଲଗୁଛି କିନ୍ତୁ ଆଉ କିଛିଦିନ ପରେ ଏ ଆଡ଼ର କଥା ଭୁଲରେ ମଧ୍ୟ ମନେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଆସିବାକୁ ଭଲ ବି ଲାଗିବ ନାହିଁ, ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ ମଧ୍ୟ । ତେବେ କାହିଁକି ମିଛେ ମିଛେ.....।'

ରମେଶ କହିଲା—ମୁଁ ବଡ଼ଲୋକ ନୁହେଁ, ବଡ଼ଲୋକ ଖିଆଲ ବି ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସେ ପ୍ରାଣର ତାରିଦରେ । ଏହା ମୋର ଖିଆଲ ନୁହେଁ କରବା ।

କରବା—ଆପଣ ମୋଟେ ବଡ଼ଲୋକ ନୁହନ୍ତି ?

ରମେଶ—ମୋଟେ ନୁହେଁ ।

କରବା—କଣ କରନ୍ତି ଆପଣ ?

ରମେଶ—ମୁଁ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ।

କରବୀ—ତାର ମାନେ ?

ରମେଶ—କଲିକତାରେ ତୁମେ ଥିଲ କେବେ ?

କରବୀ—ହଁ, ଥିଲି କିଛିଦିନ ।

ରମେଶ—ସିନେମା ଛବି ଦେଖିତ କେବେ ?

କରବୀ—ଗୋଟାଏ ଦି'ଟା ଦେଖିଛି ।

ରମେଶ—ସିନେମା ହାଉସ କାନ୍ଧରେ ଅଙ୍କା ବଡ଼ ବଡ଼ ରଙ୍ଗୀନ ଛବି ଗୁଡ଼ାକ ଦେଖିତ କେବେ ?

କରବୀ—ହଁ ।

ରମେଶ—ଏଇ ଛବି ମୁଁ ଆଜେ ।

କରବୀ—ସେଥିପାଇଁ କଣ ଟଙ୍କା ପଇସା ମିଳେ ?

ରମେଶ—ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ । ଏଇ ତ ମୋର ରେଜଗାର । ଆଜି ଭଗବାନଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରେ ଏ ରେଜଗାରଟା ମନ୍ଦ ନୁହେଁ ।

କରବୀ—ମାସରେ ପରୁଣ ଟଙ୍କା ହୁଏ ?

ରମେଶହସେ ।—ତା ହୁଏତ ନିଶ୍ଚୟ ।

କରବୀ—ଠିକ୍ କେତେ ହୁଏ, କହନ୍ତୁ ନା ।

ରମେଶ—ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ? ସେଥିରେ ତମକୁ ସୁଖରେ ରଖି ପାରିବି ?

କରବୀ ମୁହଁ ଭରିକରି କହେ—ହଁ, କାଙ୍ଗାଳର ଝିଅକୁ ସୁଖୀ କରିବାକୁ ହେଲେ ବର୍ଷକେ ଦିଶନ୍ତୁ ଶାଢ଼ୀ ଏବଂ ରେଜ୍ ବେଜାଏ ଦିମ୍ପୁଠା ଭତ ହେଲେ ହେଲା ! ତାଠୁ ବେଶି କିଛି ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ ।

ରମେଶ ବିବ୍ରତ ଭାବେ କହେ—ତା କାହିଁକି ହେବ ? ମୁଁ କଣ ବର୍ଷକେ ଦିଯୋଡ଼ା ଧୋତୀ ପିନ୍ଧେ, ନା ରେଜ୍ ବେଜାଏ ଦିମ୍ପୁଠା ଭତ ଖାଏ ?

କରବୀ ହସେ — ତାହେଲେ କହନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଟଙ୍କା ଅଛି ।

ରମେଶ—ତମକୁ ସୁନ୍ଦର କରି ସଜାଇ ରଖିବା ଭଳି, ତମକୁ କଷ୍ଟ ନଦେବା ଭଳି ଟଙ୍କା ଅଛି ମୋର ନିଶ୍ଚୟ । ତେବେ ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ ।

ଦୂରରେ ଗୋଟାଏ ମାରୁଆଡ଼ୀ ଧନିକର ପ୍ରକାଶ କୋଠା ଆଡ଼କୁ

ହାତ ବତାଇ ରମେଶ କହେ — ଏ ରକମ ବଡ଼ଲୋକ ମୁଁ ନୁହେଁ । ତୁମେ ବି ନୁହଁ କରବୀ; ତେଣୁ—

କରବୀ — ବାହାଘରର ଖରଚ ଆସିବ କେଉଁଠୁ ?

ରମେଶ କିଛିକ୍ଷଣ ଚୁପ୍‌ହୋଇ କଣ ଭାବେ ତା'ପରେ ଟିକିଏ ହତାଶ ଭାବେ କୁହେ, ବିଜୟ ବାବୁଙ୍କର କଣ କିଛି ନାହିଁ ?

ଛଳ ଛଳ କରେ କରବୀର ଦୁଇ ଆଖି । ଥିଲେ କଣ ଆଉ ?

ରମେଶ—କେତେ ଟଙ୍କା ଲାଗିପାରେ ?

କରବୀ — ମୁଁ ତ ଜାଣେ ଉଦ୍‌ଲୋକର ଝିଅର ବିବାହ ନମୋ ନମୋ କରି କରିଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧନହଜାର ଟଙ୍କା ଲାଗେ ।

ରମେଶ ବିସ୍ମିତ ହୁଏ । ଦି ହଜାର !

କରବୀର ଆଖି କଣରେ ଘୋଟାଏ ସନ୍ଦେହଭରା ବିରକ୍ତିର ଭାବ ହୋଇ-ଉଠିଲା—କଣ ଭବୁଛନ୍ତି ? ଏତେ ଟଙ୍କା ପାରିବେ ନାହିଁ ଯୋଗାଡ଼ କରି ?

ରମେଶ ବିଷଣ୍ଣ ଭାବରେ କହିଲା—ପାରିବି, କିନ୍ତୁ, ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ହେଲେ ନାନା ଜାଗାରୁ ଶହେ ଦିଶହ କରି ଧାରନେବା ଛଡ଼ା ଉପାୟ ନାହିଁ ।

କରବୀ—ତା ହେଲେ ଧାର କରନ୍ତୁ । ଧାର ଦିନେ ଶୁଝିଦେଇ ପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଡେରି କଲେ..... ।

କହୁ କହୁ ହଠାତ୍ ରେକିଯାଏ କରବୀ । ପୁଣି ଛଳ ଛଳ କରେ ଦୁଇ ଆଖି ।

ରମେଶ କହେ — କଣ ହେଲା ?

କରବୀ—ସତରେ କଣ ଭଲପାଅ ମୋତେ ?

ରମେଶ—ହଁ କରବୀ ।

କରବୀ ତେବେ ଟିକିଏ ଜଳଦି ଜଳଦି ବ୍ୟବସ୍ଥା କର । ଯଦି ନ କର, ତେବେ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ମରିବାକୁ ହେବ ।

ବଚଳିତ ହୋଇ ରମେଶ କହେ - ଇଏ କଣ କହୁଛ ?

କରବୀ—ହଁ, ବନ୍ଦ୍ୟବାଟିର ଏକ ଦୋହର ବୁଡ଼ା ସଂଗେ ମୋ ବାହା-

ଘର ପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ହୋଇଯାଇଛି । ବାହାଘର ଖରଚ ପାଇଁ ତିନି ହଜାର ଟଙ୍କା ବାବାକୁ ଦେବାକୁ ଗୁହଁଛନ୍ତି ବନ୍ଦ୍ୟବାଟିର ଭଦ୍ରଲେକ ।

ରମେଶ ତାର ସାଇକେଲର ହ୍ୟାଣ୍ଡେଲକୁ ଶକ୍ତ କରି ଧରେ । ଆଖି ଆଉ ମୁହଁ ଯେପରି ହଠାତ୍ ଏକ ପ୍ରତିଜ୍ଞାରେ ଶକ୍ତ ହୋଇଉଠେ । କରବୀ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ରମେଶ କହେ—କଦାପି ତା ହେବାକୁ ଦେବିନି କରବୀ । ବିଜୟ-ବାବୁକୁ ତୁମେ ବାରଣ କରି ଦିଅ, ବୁଢ଼ାର ଟଙ୍କା ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ନ କରନ୍ତି ସିଏ ।

ସାଇକେଲର ପ୍ୟାଡାଲରେ ପାଦ ଦେଇ ରମେଶ ପ୍ରାୟ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠେ ମୁଁ କଥା ଦେଉଟି କରବୀ । ବାହାଘରର ସବୁ ଖରଚ ମୋର । ଦଶ ଦିନ ଭିତରେ ମୁଁ ତମକୁ ବାହାହୋଇ ମୋ ଘରକୁ ନେଇଯିବି ।

ଗୁଲିଗୁଲି ରମେଶ ।

ଛୋଟ ଏକ ଉତ୍ସବ ହୋଇଗଲା ରଣାଘାଟର ସେଇ ବସ୍ତିର ସେଇ ଷ୍ଟୁର ଗୃହର ଅଙ୍ଗନରେ । ବସ୍ତି ଲୋକେ ତ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଏଇ କେତେ ଦିନ ଧରି ବିଜୟବାବୁ ନାମରେ ନବାନ୍ତକ ଏଇ ଗରୀବ ଭଦ୍ରଲେକ ଆଉ କରବୀ ନାମକ ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତ ଓ ସୁନ୍ଦର ଝିଅଟିର ବ୍ୟବହାରରେ । ଝିଅ—ପିଆର ସମ୍ପନ୍ନ ଟିକିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଗୁହଁଥିଲେ ବିଜୟବାବୁ, କିନ୍ତୁ ସାହୀର ଭଦ୍ରଲେକମାନେ ବାଧା ଦେଇଛନ୍ତି ବିଜୟବାବୁକୁ । —ମିଛରେ ଏ ସବୁ ବାଜେ ଖରଚ କରିବାର କୌଣସି ଦରକାର ନାହିଁ ମହାଶୟ । ଆପଣଙ୍କ ପରି ଅବସ୍ଥାର ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଏକାବେଳେକେ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟାୟ ଖରଚ ।

ଖାଲି ଦେଢ଼ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଅଙ୍ଗକାରରେ ଝିଅକୁ ସଜାଇ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଖରଚର କାର୍ଯ୍ୟ ନମୋ ନମୋ କରି ସାରିଦେଇ ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କଲେ ବିଜୟବାବୁ । ସାହୀ ବସ୍ତିର ଲୋକେ ଜାଣିଲେ, ଭଦ୍ରଲେକ ଜୀବନରେ ଯାହା କିଛି ପୁଂଜି ସଂଚୟ କରିଥିଲେ ସବୁ ଖରଚକରି ଝିଅକୁ ସୁନା ଅଳଙ୍କାରରେ ସଜାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏତେଟା କରିବା କିଛି ଦରକାର ନ ଥିଲା, କାରଣ ପାତ୍ର ପକ୍ଷରୁ ଏଭଳି କିଛି ଦାନୀ ବି ନ ଥିଲା । ଯାହା ହେଉ, ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସଜ୍ଜାନ, ଏଇ ଗୋଟିଏ ଝିଅ, ଏବଂ ଏହାହିଁ ତ ଭଦ୍ରଲେକଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ମାତ୍ର ଦାୟ, ତେଣୁ ସେଇପରି ଦାୟ ପାଳନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଭଦ୍ରଲେକ ନିଜକୁ ଭିକାରୀ କରିଦେଲେ । ଝିଅକୁ ବଡ଼ ଭଲପାନ୍ତି ବିଜୟବାବୁ କିନା !

ରମେଶ ଦେଇଥିବା ଟଙ୍କାରେ କିଣା ଅଳଙ୍କାରରେ ନିଜକୁ ସଜାଇ ରମେଶ ସଙ୍ଗରେ ଗୁଲିଲ ରମେଶର ପରିଣୀତା କରବୀ । ଝିଅର ବିଦାୟ ସମୟରେ ଯେଉଁ ରକମ କରୁଣ ହୋଇ ଜାଗି ଉଠିଲା ସେଇ ଦୃଶ୍ୟ, ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଥରେ ତାରକେଶ୍ବର, ଆଉ ଥରେ ବସିରହାଟ ଏବଂ ଆଉ ଥରେ ଭଟପଡ଼ାର ଗୋଟିଏ ପଡ଼ାର ଆଖି କରୁଣ କରିଦେଇଛି । ଶୁକୁ ଶୁକୁ କାନ୍ଦି ଉଠ ବିଜୟବାରୁ ଏବଂ ଫୁଲିଫୁଲି କାନ୍ଦେ କରବୀ ।

ରଣାଘାଟରେ ଗୋଟିଏ ପଡ଼ାରେ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ଆଖିକୁ କରୁଣ କରି ଦେଇ ସ୍ବାମୀ ସଙ୍ଗରେ ସ୍ବାମୀ ଘରକୁ ଗଲା କରବୀ । ଆଉ ସେଇ ଦିନହିଁ କଲିକତା ବାଗବଜାରର ଗୋଟିଏ ଗଳିରେ ଡୋର୍ ଏକ-ବଞ୍ଚୁରିଆ ବସା ଘର ଭିତରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା ରମେଶର ନବବିଦାହିତା ବଧୂ ରୂପେ ।

ତାର ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ବାଗବଜାରର କ୍ଷୁଦ୍ର ସେଇ ବସାଘରେ ଉତ୍ସବର ବଡ଼ି ଜଳେ ସାଗରତି । ଦୋହୁଉତ ଆଉ ଫୁଲଶୟ୍ୟା । ଉତ୍ସବରେ ସମାଗେହ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ହସ ଆଉ କଳରବର ସମାଗେହ ଅଛି । ରମେଶର ନିଜର ବୋଲି ଏଇ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେଇମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେଜଣ ବଂଧୁ ବାନ୍ଧବ ଆସି ଏଇ ଉତ୍ସବରେ ସବୁ ଭର ନେଇଛନ୍ତି । ଆସି-ଛନ୍ତି ଜଣେ ମାଉସୀ ଏବଂ ତାଙ୍କର ତିନି ଝିଅ । ଆସିଲେ ଜଣେ ଦାଦା ତାଙ୍କର ଦଶଟି ପୁଅଝିଅଙ୍କୁ ନେଇ । ରମେଶର ଦୁଇବଂଧୁଙ୍କ ମାଆ ଏବଂ ଆଉ ଜଣେ ବଂଧୁର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ । ଗୋଟିଏ ଗତି ଏବଂ ଗୋଟିଏ ସଜାଳ ପହରକୁ ବ୍ୟସ୍ତତାରେ; ମୁଖରତାରେ ଏବଂ ହସଖୁସିରେ ଭରି ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ଗୁଲିଗଲେ ସମସ୍ତେ, ସେତେବେଳେ ଉପରବେଳାର ଖରା ଝରକାରେ ଆସି ଲେଟି ପଡୁଛି । ଘରଭିତରେ ନିଧବଧୂ ଜୋରରେ ଗୋଟାଏ ନିଶ୍ବାସ ଛାଡ଼େ; ମୁଣ୍ଡରୁ ଓଡ଼ଣା କାଢ଼ିଦେଇ ତାର ବଡ଼ ବଡ଼ କଜଳଲରା ଆଖି ବୁଲାଇ ଗୁରି-ଆଡ଼କୁ ଦେଖ, ଆଉ ରମେଶ ଗୁହଁଥାଏ କରବୀର ମୁହଁକୁ ।

ରମେଶ କହେ—ମୁଁ ପଟ ଉପରେ ତମର ଗୋଟାଏ ଛବି ଆଙ୍କିବି କରବୀ । ଦି ଦିନରେ ଶେଷ କରି ପକାଇବି । ଡାପରେ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖି ଦୁଇବ, ମୋର ଏଇ ଡାପରେ ମୁଁ କଣ କରିପାରେ ।

କରବୀ ଉତ୍ସୁକ ଭାବରେ ଅନାଏ । — ବୁଝିପାରୁନି କଣ କହୁଛି ।

ରମେଶ ତମ ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ଅରେ ଜୀବନ୍ତ କରି ଉଠାଇବି ଛୁବିରେ ।

କରବୀ — କରି ରଖ । ମୁଁ ଫେରିଆସି ଦେଖିବି ।

ରମେଶ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ— କୁଆଡ଼େ ଯିବ ?

କରବୀ — ବାବାଙ୍କ ପାଖକୁ ।

ରମେଶ — ତା ତ ଯିବ । କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ-କାଳି ମଧ୍ୟରେ ତ ଯାଇନା ।

କରବୀ — ଯିବାକୁ ଚାହେଁନା; ତେବେ ବାବା ଯଦି ଆସି ପଡ଼ନ୍ତି, ନ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ରମେଶ — ତମ ବାବାଙ୍କର ଆସିବାର କଥା ଅଛି ନା କଣ ?

କରବୀ — ମୋର ମନେ ହୁଏ କାଲି ସକାଳେ ଆସି ପଡ଼ିବେ ।

କିଛି ସମୟ ରୁପ୍ କରି ରହେ କରବୀ — । ତାପରେ ହଠାତ୍ ଯିମିତି ଗୋଟାଏ ବୁଝସହ ବେଦନାରେ ଛଟ ପଟ କରି ଉଠେ । — ଉଠ ବାବାଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଆଉ କିଛି ଭଲ ଲାଗେନା ବୋଧହୁଏ ଇଚ୍ଛାରେ କାନ୍ଦୁ ଥିବେ ।

ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେବା ସ୍ବରରେ ରମେଶ କହେ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ତୁମେ ତ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ । ତମ ବାବାଙ୍କ କଷ୍ଟ ମୁଁ ବୁଝିପାରେ କରବୀ । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଯାଉ, ଆସନ୍ତୁ ତମ ବାବା । ତାପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିବି ।

କରବୀ — କଣ କହିବ ତୁମେ ?

ରମେଶ — ମାସେ ଖଣ୍ଡେ ପରେ ତୁମେ ଯିବ । ତା ଆଗରୁ ଯେମିତି ତମକୁ ନେବା ପାଇଁ ପାଡ଼ାପାଡ଼ି ନ କରନ୍ତି ସିଏ ।

କରବୀ — ବାବା ବୋଧହୁଏ ଗଢ଼ି ହେବେ ନାହିଁ । ଆଉ ମୁଁ ବି କହୁଛି, ତୁମେ ଆପଣି କର ନାହିଁ । ବାବାଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦିଅ ନାହିଁ ।

ରମେଶ ବିଷମ୍ଭାବେ ହସେ । — କିନ୍ତୁ ମୋ ମନର ଦୁଃଖ କଣ ସିଏ ବୁଝିବେ ନି ?

କରବୀ — ତମ ମନରେ ପୁଣି କେଉଁ ଦୁଃଖ ?

ତମ ବାବା ଯଦି କାଲି ଆସନ୍ତି ଆଉ ତୁମେ ଯଦି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
ଭୁଲିଯାଅ, ତାହାଲେ ମୋତେ ଯେ ଭରୀ ଖରପ ଲାଗିବ କରବୀ ।

ରମେଶ ମୁହଁକୁ କଜଳ ଲଗା ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଟିକିଏ ତୀବ୍ର
କରି ଦେଖୁଥାଏ କରବୀ ।

ରମେଶ କହେ—ଯଦି ତୁମେ ଯାଅ, ତାହେଲେ ମୁଁ ବି ତମ ସଙ୍ଗରେ
ଯିବି । ଗଣାଘାଟରେ କେତୁଟା ଦିନ ରହି ପୁଣି ତମକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଭୁଲି
ଆସିବି ।

କରବୀ କହେ—ଛି ! ତମର କଣ ଟିକିଏ ହେଲେ ମାନ-ସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାନ
ନାହିଁ ? ଯିବାକୁ ନ କହିଲେ ଶଶୁର-ଘରକୁ କେବେ ଯାଏ ମଣିଷ ?

ରମେଶ—ତମ ବାବା କଣ ମୋତେ ସଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ କହିବେ
ନାହିଁ ?

କରବୀ—ନା ।

ରମେଶ—କାହିଁକି ?

କରବୀ କୁଂଥୁ କୁଥୁ ହୁଏ ।—କିଏ ଜାଣେ କାହିଁକି ?

ରମେଶ—କିନ୍ତୁ ତମେ ତ ବାବାଙ୍କୁ କହିପାର ।

କରବୀ—କଣ କହିବି ?

ରମେଶ—ମୋତେ ବି ଯିମିତି ସଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ କହନ୍ତି ।

କରବୀ—ଛି ! ମୋତେ କଣ ଏକବାରେ ଗୋଟାଏ ବେହିୟା ମନେ
କରିବ ? ଝିଅ ହୋଇ ବାପକୁ ଏ କଥା କୁହାଯାଏ ? କି ବିଶ୍ରା ଲଜ୍ଜାର କଥା !

ତୁପକରି ରହେ ରମେଶ । କରବୀ କୁହେ, ତୁମେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲ
କାହିଁକି ? କିଛି ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି ନା କଣ ?

ରମେଶ—ସନ୍ଦେହ ? ସନ୍ଦେହ ପୁଣି କେଉଁଥି ପାଇଁ ?

କରବୀ—ବୋଧହୁଏ ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି ଯେ ତମ ମନରେ ମୋ ପାଇଁ
କିଛି ଟାଣ ନାହିଁ ।

ରମେଶ—ମୋ ମନରେ ତମ ପାଇଁ କୌଣସି ଟାଣ ନାହିଁ ଏ
ସନ୍ଦେହ ହେବା ଆଗରୁ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ମରିଯିବି ।

କରବାର ଆଖି ଦୁଇଟା ହଠାତ୍ ଜମିଉଠେ । ବୋଧହୁଏ ତାର ବୁକୁ ଭିତରେ ଅଭୁତ ଗୋଟାଏ ଭୟ ଛଟପଟ କରି ଉଠୁଛି । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଯେପରି ଟିକିଏ ହସଖୁସି କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହି ଚାଲିଲା କରବା—ତୁମେ ମରିବ କାହିଁକି ? ତାର ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ମୁଁ ମରିଯିବି, ଆଉ ତୁମେ ଏଇ ଘରେ ନୂତନ ବୋହୂ ନେଇ ଦିନେ ମେ ରିକଥା ଗଳ୍ପ କରିବ ଆଉ ହସିବ ।

ରମେଶ—ଏଭଳି ଭୟାନକ କଥା ଅଜାରେ ମଧ୍ୟ କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କରବା ।

କରବା ହସେ—ଭଗ୍ୟବାନର ବୋହୂ ମତେ ।

ରମେଶ—ମିଥ୍ୟା କଥା ।

ରମେଶ ବି ହସି ହସି ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସି କରବାର ହାତ ଧରି — ଏପରି ବୋହୂ କାହାରି ବି ହୁଏ ନା ।

ତମକି ଉଠେ କରବା । ରମେଶ ହସିହସ କହେ—ଏଭଳି ବୋହୂ ଯଦି ମରିଯାଏ, ତେବେ ସେ ଅଭାଗା ସାମାନ୍ ବି ବଂଚିରହି ଲାଭ ନାହିଁ ।

ହାତ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଅନ୍ୟଦିଗକୁ ଚାହିଁ କରବା । ତାପରେ ଉଠିଯାଇ ଖଟର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ସଙ୍କୋଚରେ ବସି ରହେ । ଯେପରି ରମେଶର ମୁହଁକୁ ଅନାଇବାକୁ ଚାହେଁନା; ଆଉ ରମେଶ ଆଖି ଆଗରେ ନିଜର ମୁହଁଟାକୁ ବି ଆଉ ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହେଁନା କରବା ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସେ । କରବା ହଠାତ୍ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ କହେ— ତମେ କଣ ଆଜି ଖାଇବ ନାହିଁ, ଆଉ ମୋତେ ବି ଖାଇବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଠିକ କରିବ ?

ରମେଶ—ତା ମାନେ ?

କରବା—ବାହାରୁ ଖାଇବା ଜିନିଷ କିଛି କିଣିଆଣିବାର ଗରଜ ଦେଖୁ ନାହିଁ, ଅଥଚ ମୋତେ କିଛି ଖାଇବା ପାଇଁ ବନାଇବାକୁ ବି କହୁନାହିଁ ।

ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ରମେଶର କଣ୍ଠସ୍ବରରେ ଗୋଟାଏ ଆନନ୍ଦର ଢେଉ ଯେପରି ନାଟି ଉଠିଲା ।

— ତୁମେ ରନ୍ଧିବ ?

କରବା—ହଁ, ଏଇ ଗୋଟାଏ ରିତି ତ ! ଟିକିଏ ଖଟିଯାଏ ତମ ଘରେ ।

ହସ୍ତଥାଏ କରବା । ରମେଶ ବି ହସି ହସି କହେ ଏତେବେଳେ ଧରି ଏଇ କଥାଟା କହିବା ପାଇଁ ମନଟା ହଟପଟ କରୁଛି ।

କରବା — କି କଥା ?

ରମେଶ — ଏତେ ଦିନଧରି ହୋଟେଲର ରନ୍ଧା ଖାଇ ଆସିଛି । ଆଜି ତୁମେ ଘରେ ଥାଇ ଥାଇ ହୋଟେଲର ଖାମା ଆଣିବାକୁ ଚିକିଏ ବି ଲଜ୍ଜା କରୁନାହିଁ ।

କରବା — ମୋ ହାତର ରନ୍ଧା ଖାଇବା ପାଇଁ ଏତେ ଲୋଭ ତମର ?

ରମେଶ — ହୋଇଛି ତ ।

କରବା ଯେପରି ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ ଚାହିଁ ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲା — କିନ୍ତୁ ଏପରି ଲୋଭ ନ କରିବା ହିଁ ଭଲ ।

ରମେଶ — ଚିରକାଳ ହିଁ ଏହି ଲୋଭ କରିବି ।

ତାପରେ ଆଉ ଦେରି ହେଇ ନାହିଁ । ବାଗବଜାର ଗର୍ଭର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଘର ଭିତରୁ କୋଇଲି ଧୂଆଁ ଉଠି ଖେଳିଗଲା ସନ୍ଧ୍ୟା ବତାସରେ । ଏକ ନବବଧୂ ହାତରେ ଏଇ ଘର ଭିତରେ ନୂଆ ଏକ ଘରକରଣାର ଆନନ୍ଦ ଖୁଟ୍ ଖାଟ୍ ଆଉ ଟୁଙ୍ଗ୍ ଟାଙ୍ଗ୍ ଶବ୍ଦକରି ବାଜିବାକୁ ଲାଗିଲା ବାସନ କୁସନ ଆଉ ତଙ୍କା କରତୁଲି ଓ ହାଣ୍ଡି ଦେବୁଟାର ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ । ନୂଆ ଶାଢ଼ୀର ଅସ୍ଥଳ ଅଣ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧି, ହଳଦି-ମଖା ହାତର ଆରପଟ ଦେଇ କପାଳ ଉପରୁ ଅଡ଼ୁଆ ତଡ଼ୁଆ କେଶ-ପାଶର ଉପଦ୍ରବ ଠେଲି, କାମ କରି ଯାଉଛି ଏକ ନୂତନ ଗୃହିଣୀ ।

ରନ୍ଧା ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଘର ଚଟଣାରେ ଆସନ ପାତିଦିଏ କରବା । ଖାଇବାକୁ ବସେ ରମେଶ ।

ରମେଶ — ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି ?

କରବା — କହ ।

ରମେଶ — ଏକା ଖାଇବାକୁ ଲଜ୍ଜା କରୁନାହିଁ ।

କରବା — ତାର ମାନେ ?

ରମେଶ — ତମେ ବି ଆସ । ଗୋଟିଏ ଥାଲିରେ ଦି'ଜଣ ଯାକ ଏକାସଙ୍ଗେ ଖାଇବା । ପୁଣି ତମକି ଉଠେ କରବା । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କଥା କହି

ନପାରି ଖାଲି ସ୍ବପ୍ନ ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହେ ।

ରମେଶ ବି ଡ଼ଠି ଛିଡ଼ାହୁଏ । ହସିହସି ଅଧିକ ବେଶ୍ ଶକ୍ତକରି, କରବୀର ହାତଧରି ଆସନ ପାଖରେ ବସାଇ ଦେଇ ରମେଶ କହେ -- ଯାପରେ ତ କାମଦାମ ରୂପାରେ କେନ୍ଦେ ସୁଯୋଗ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ, ତମ ସଙ୍ଗରେ ବସି ଏକ ଆଙ୍ଗିରେ ଏପରି ଖାଇବାର ଆନନ୍ଦ ଜୀବନରେ ଆଉ କେତେଦିନ ପାଇବି କିଏ ଜାଣେ ?

ଖାଇବସେ କରବୀ । ରମେଶ ଓ କରବୀ ଏକ ସଙ୍ଗେ ଆଳି ଉପରେ ହାତ ଚଢ଼ାଇ ଗରମ ଭତର ଗୋଟାଏ ସ୍ବରକ ଭଙ୍ଗି । ଯେମିତି ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ବ୍ରତ କରୁଛନ୍ତି ରମେଶ ଓ ତାର ଭଲପାଇ ବିବାହ କରିଥିବା ସଙ୍ଗିନୀ ।

ଖାଉ ଖାଉ କିପରି ଗୋଟାଏ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ସ୍ବରରେ ପ୍ରଶ୍ନକରେ କରବୀ, ତମକୁ ଖୁବ୍ ଖଟିବାକୁ ହୁଏ ବୋଧେ ?

ରମେଶ—ନିଶ୍ଚୟ । କାମ ତ କାହାପ୍ରତି ଦୟାମାୟା କରେନା । ଜର ନେଇବି କେତେଦିନ କାମ କରିବାକୁ ଛୁଟିଛି ।

କରବୀ—ଏତେ ଖାଟିବାକୁ ହୁଏ କାହିଁକି ?

ରମେଶ — ପେଟପାଇଁ ।

କରବୀ—କେତେ ରେଜଗାର କର ।

ରମେଶ—କେଉଁ ମାସରେ ପରୁଣ, କେଉଁ ମାସରେ ଶହେ, କେଉଁ-କେଉଁ ମାସରେ କିଛି ନୁହେଁ ।

କରବୀ—ତା ଉପରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଜଞ୍ଜାଳ ଜୁଟିଛି । ଏଥର ତାହେଲେ ତୁମେ ଖଟିଖଟି ପାଗଳ ହୋଇଯିବ ବୋଧହୁଏ ।

ରମେଶ — ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଏଣିକି ମନ ଖୁସିରେ ବରଂ ବେଶୀ ଖଟି ପାରିବି ।

କରବୀ - ତୁମେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଧାର ବି ତ କରିଛ ?

ରମେଶ ହସି ହସି ସେଇ ଚଣର ଭରକୁ ଯେମିତି ଉଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ଦିଟା ବସି କୋରୁ ଖଟି ସେ ଧାର ଶୁଣିଦେବି । ସେଥିପାଇଁ କିଛି ପରବା କରେନା ।

କରବୀର ମୁଣ୍ଡଟା ହଠାତ ଟକ୍କି ଆସେ । ହାତ ବନ୍ଦକରି ଚୁପ୍‌କରି ବସିଯିବେ କରବୀ । ରମେଶ ପ୍ରଶ୍ନକରେ—କଣ ହେଲା, ତୁ ମେ ଖାଉନା ଯେ !

କରବୀର ସ୍ତବ୍ଧ ହାତଟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଖେ ରମେଶ । ତାପରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଏକ ବ୍ୟାପାର ଦେଖି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠେ କରବୀ । —ଏ କଣ କରବୀ ?

ଚମ୍ କରି ଗୋପାଏ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ିଛି କରବୀର ପୋତା ମୁହଁର ଛାୟାରେ ଢଙ୍କା ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ, କରବୀର ହାତ ଉପରେ ।

ହାତ ଧୋଇ ଉଠି ଛିଡ଼ା ହୁଏ କରବୀ । ଅଣ୍ଟାରେ ବନ୍ଧା କାନିକୁ ଅଲଗା କରିଦେଇ ସେ ଲୁହ ପୋଛେ । ତାପରେ କୁହେ—ଶୁଣ ।

ରମେଶ— କହ ।

କରବୀ—ତୁମେ ବଂଚିବାକୁ ଚାହଁ ?

ରମେଶ—ଏ କଥାର ମାନେ କଣ କରବୀ ?

କରବୀ—ଯଦି ବଂଚିବାକୁ ଚାହଁ ତେବେ ଏକ୍ଷଣି ପୁଲିଶ୍ ଡାକି ମୋତେ ଧରେଇ ଦିଅ ।

ରମେଶର ଆଖି ଅରଥର କରି କମ୍ପେ । —ଏ କଥାର ବା ମାନେ କଣ କରବୀ ?

କରବୀ—ମୁଁ ତମକୁ ଠକେଇବାକୁ ଆସିଛି । ମୁଁ କରବୀ ନୁହେଁ ।ମୁଁ ହେଲି.....!

ଚିତ୍କାର କରି ଉଠେ କରବୀ । —ମୁଁ ଏକ ଭୟଙ୍କର ବାପର ଭୟଙ୍କର ଝିଅ । ମୁଁ ତମର ଘର କରିବାକୁ ତମ ପାଖକୁ ଆସିନି, ପଳାଇ ଯିବାପାଇଁ ହିଁ ଆସିଛି ।

ଯେମିତି ଥିଏଟରର ଗୋଟାଏ ଝିଅ, ଗୋଟାଏ ମିଥ୍ୟା ଢଙ୍କା ଧରିଛି ! ମଜା କରିବାପାଇଁ ଆଉ ଅଜ୍ଞା କରି ମିଛେ ମିଛେ ରମେଶକୁ ଭୟ ଦେଖାଇବାପାଇଁ ଆସିଛି । ରଜକୁମାରୀର ସାଜ ପିନ୍ଧି ଏକ ମାୟାବିନୀ ଜଣେ ରଜାକୁ ଠିକ୍ ଏମିତି ଭାବରେ ଢଙ୍କା କରି ବେହିୟ କପରି କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଭୟଙ୍କର କଥା ଶୁଣାଇ ପଳାଇଗଲା, କଣ ଯେ ସେ ହତଭାଗା ରଜାର ନାମଟା ମନେକରି ପାରୁନାହିଁ ରମେଶ, ଥିଏଟରର ସେ ନାଟକର ନାମଟା ବି ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।

ତଥାପି ଉୟପାଏ ରମେଶ । ତୁମ୍ଭଙ୍କର ଯେପରି ମୃତ୍ୟୁର ବାତା
ଶୁଣୁଛି ରମେଶ । କରବୀର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଡଳାଇ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ
ରମେଶ, ସତରେ ଜଣ ଏଇ ମୁହଁ ଏକ ଠଗିନୀର ମୁହଁ ହୋଇପାରେ ?

କରବୀ କୁହେ— ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ପୁଲିଶ୍ ଡାକି ମୋତେ ଧରେଇ
ଦେଇ ଯାରିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଏତେ ବୋକା ଆଉ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ।

ଦିହରୁ ସବୁ ଗହଣା ଖୋଲି ଚଟାଣ ଉପରେ ରଖିଲା କରବୀ ।

.....ଏଇ ନିଅ. ତମର ଅନ୍ତରା ଦେହ ହଜାର ଟଙ୍କା ବଂଚିଲା । ଏଥର
ମୋତେ ତୁମ୍ଭରୁପ ଗୁଲି ଯିବାକୁ ଦିଅ ।

ରମେଶ — କୁଆଡ଼େ ଯିବ ତୁମେ ?

ଭଉର ଦିଏନା କରବୀ ।

ରମେଶ କଠୋର ସ୍ଵରେ ଚିତ୍କାର କରେ । — ଭୟଙ୍କର ବାପ ପାଖକୁ
ଫେରିଯିବାକୁ ଗୁହଁ ।

ଭଉର ଦିଏନା କରବୀ ।

ପାଟିକରି କାନ୍ଦିଉଠେ କରବୀ—ତୁମେ କହ, ତୁମେ ମୋତେ
ଯିବାକୁ ଦେବାକୁ ଗୁହଁନା ।

ଶାନ୍ତହୋଇ କିଛିକ୍ଷଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗେ ରମେଶ । ତାପରେ ଛକଛକ
ଆଖିରେ କହେ — ତମକୁ ଶାନ୍ତିଦେବାକୁ ଲଜା କରେ ନା ।

କରବୀ — ତେବେ ଶୁଣ ।

ରମେଶ—କହ ।

କରବୀ—ଆଜି ଏକ୍ଷଣି ଏଠୁ ଦିଙ୍ଗଣ ପକାଇଯିବା ।

ରମେଶ—କୁଆଡ଼େ ଯିବ ?

କରବୀ — ତୁମେ ଯେଉଁଠିକି ନେଇଯିବ, ଯେଉଁଠି ରଖିବ ।

ଆଉ ଭେରି କରେନାହିଁ ରମେଶ, ସେଇ ଗତିରେ ହିଁ ଶୂନ୍ୟ
ହୋଇଗଲା ବାଗବଜାର ଗଳିର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୋଟିଏ ବସା । ଠଗର ଝିଅ ଠଗିନୀ
ଜୀବନରେ ଶେଷଥର ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ଗୋଟିଏ ସାହାକୁ କେବଳ ଭବାନିତ
କରିଦେଇ କୁଆଡ଼େ ଖସିଗଲା ତା ଥାନା ସଙ୍ଗରେ ।

ଠକେଇ ଧାଇଁ ଖାଲି ଜଣେ ଲୋକକୁ । ଗଣାଘାଟରୁ ଜଣେ ବିଜୟବାବୁ
ପରଦିନ ସକାଳେ ଯେତେବେଳେ ବାଗବଜାର ଗଳିରେ ଆସି ଠିଆହେଲେ,
ସେତେବେଳେ ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ, ସେଇ ଘରର ଦରଜାରେ
ଗୋଟାଏ ତାଲ । ଦରଜା ପାଙ୍କରେ ଉଠି ମାରି ଦେଖିଲେ ବିଜୟବାବୁ ଘର
ଭିତରଟା ବି ଶୂନ୍ୟ ! କି ଭୟାନକ ସେ ଶୂନ୍ୟତା !

କିନ୍ତୁ ବେଶୀ ସମୟ ଅବାକ୍ ହୋଇ ରୁହୁଁ ରହିବାକୁ ହୋଇନି । ପୁଲିଷ୍ଟ୍
ଆସି ହାତ ଚାପି ଧରିବା ମାତ୍ରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ ବିଜୟବାବୁ ନାମକ ଲୋକଟି ।

ଇସ୍ ଝିଅ ହୋଇ ବାପକୁ ଏମିତି କଣ ଠକାଇବାକୁ ହୁଏରେ
ଠଗିନୀ !

ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମର ଗଳ୍ପ

ନରେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ଝରକାରେ ମୁହଁ ବଜାଇ ପ୍ରଭାତବାସୁ କହିଲେ, “ଲେଖୁଛନ୍ତି ? ତେବେ ଆଉ ଇଲଗେ ଆଉ ଡିସଟର୍ବ କରିବି ନାହିଁ ।”

ମୁଁ କାଗଜ କଲମ ଗେ ଟେକି ରଖି ମୋର ଶ୍ରେୟ ପ୍ରକାଶ ବନ୍ଧୁକୁ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇ କହିଲି, “ଆସନ୍ତୁ, ଆସନ୍ତୁ, ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ ।”

ପ୍ରଭାତବାସୁ ଚିକିଏ ଦ୍ଵିଧାନିତ ହୋଇ କହିଲେ, “କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଲେଖୁଥିଲେ ଯେ ।”

କହିଲି, “ସବୁ ଲେଖା କଣ ଲେଖା ? ଖଣ୍ଡେ ଦିଶଷ୍ଟ ଚିଠିପତ୍ରର ଜବାବ ଦେଉଥିଲି, ଆସନ୍ତୁ ।”

ଆମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇ ପ୍ରଭାତବାସୁ ଏଥର ଘରେ ଢୁଙ୍କିଲେ । ସୋଫାରେ ବସି ହାତର ଛତାଟିକୁ ତଳେ ଶୁଆଇ ଦେଲେ । ଯିବା ସମୟରେ କାଳେ ନେବାକୁ ଭୁଲିଯିବେ ସେଇଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ । ପ୍ରୟସ୍କୁଟିକୁ ଆଖିର ବାହାରେ ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସେ ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଉଚ୍ଛାସନତ୍ତ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ତାଙ୍କ ସାମନା ସୋଫାଟିରେ ଆସି ବସିଲି ।

ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ହସି କହିଲେ, “ଖୁବ୍ ଚିଠିପତ୍ର ଲେଖନ୍ତି ବୋଧହୁଏ । ଦିନେ ମୋର ବି ଚିଠିପତ୍ର ଲେଖିବାର ମିଶାଥିଲା । ରାତିରେ ନଶୋଇ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଚିଠି ଲେଖୁଥିଲି । ଏ ଦିଗରୁ ଆପଣ ମୋତେ a man of letters କହି ପାରନ୍ତି ।”

ମୁଁ ତାଙ୍କର ନିଜେ ଦିଆ ଖେତାବତୀକୁ ସ୍ଵୀକାର କରିନେଇ କହିଲି, “ରୁ ଚଳିବ ?”

ରା କଥାରେ ପ୍ରଭତବାବୁ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ କହିଲେ, “ତା ଚଳି ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଦିପହରଟାରେ ରା ମାଗି ଆପଣଙ୍କର ଆଶ୍ରମପାତ୍ରା ଘଟାଇବି ନାହିଁ ତ ! ଗାହ୍ନିଧ୍ୟାସ୍ଥମର ନିଜେ ତ ଆଉ ଗୃହୀ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଭୟ କରିରୁଲେ କାହେ ଅପରର ଗୃହିଣୀର ଶାନ୍ତି ଭଙ୍ଗ କରେ ।”

ମୁଁ ଅନ୍ଧରମନ୍ଦିର ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଯାଇ ଦି’କପ ରା’ର ପରମାସ କରି ମୋ ନିଜ ଜାଗାରେ ଆସି ବସିଲି ।

ପ୍ରଭତବାବୁ ନିଜେ ପ୍ରଭତ । ତାଙ୍କର ବୁଲିବାର ଆଉ ଗନ୍ତ କରିବାକୁ ସମୟ ଦିନ ଦିପହର ନୋହିଲେ ରାତି ଦିପହର । ବୟସ ଚଉସ୍ତରି ହୋଇଛି । ଶରୀର ଶୀର୍ଷ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମନକୁ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ବସ୍ ଟାମ୍ରେ ସଜ୍ଜନରେ ଚଳିବୁଲ କରିଛି । ଖୁବ୍ ସାମାଜିକ ମଣିଷ, ପସନ୍ଦ ମୁତାବକ ସଭାସମିତିରେ ଯାଇ ହାଜର ହୁଅନ୍ତି । ପୁରୁଣ ବଂଶୁବାନ୍ଧବ-ମାନଙ୍କର ଶୋଭାଗବର ନିଅନ୍ତି । ଆହୁରି ନୂତନ ବନ୍ଧୁ ଆହରଣରେ ମଧ୍ୟ ବିରମ ନାହିଁ । ପୁଅର ବୟସୀ ନାତିର ବୟସୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ସେ ସମବୟସୀ । ତାଙ୍କର ନିଜର ଅବଶ୍ୟ ପୁଅ ନାହିଁ କି ନାତି ନାହିଁ । ପ୍ରଭତବାବୁ ଅକୃତଦାର ।

ଟିକିଏ ଏକଥା ସେକଥା ପରେ ମୁଁ କହିଲି, “ଭଲକଥା ପ୍ରଭତବାବୁ । ପଅରଦିନ ରାତିରେ ତ ଆପଣ ଆସିଲେ ନାହିଁ, ମୁଁ ଜଣେ ଦି’ଜଣ ବନ୍ଧୁକୁ କହି ରଖିଥିଲି । ସେମାନେ ଆସିଥିଲେ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ । ଆମେ ଅନେକ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲୁ ।”

ପ୍ରଭତ ବାବୁ ଟିକିଏ ଜିଜ୍ଞାସି ଲଜ୍ଜିତ ଭାବେ କହିଲେ, ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି କନ୍ୟାଶତାବୁ, ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ପଅରଦିନ ରାତିରେ ମୁଁ ଥିଲି ଆଲିପୁରରେ, ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରେ । ସେଠି ଏକ ଯାନିଭରସାରୀ ଆମେ ଉଦ୍‌ଯାପନ କଲୁଁ ।

କହିଲି, “ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁର ବାପା ଯାନିଭରସାରୀ ବୋଧହୁଏ ?”

ପ୍ରଭତବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲେ, ନା ମହାଶୟ, ସେସବୁ କିଛି ନୁହେଁ । ଜନ୍ମଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରଦିନ ସେ କୌଣସି ଦିନ ପାଳନ କରେନା । ଏହା ଆଗରୁ ପୂଜା-ପାବଣ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିଁ ତାକୁ ପାଳନ କରିବାର ଦେଖିନାହିଁ । ନା ସାମାଜିକଭାବେ ନା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ । ସଧ୍ୟା-ଆହ୍ନିକ,

ଜପ-ତପ, ଆସନ ଚାସନ କିଛି ନାହିଁ । ବରଂ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମଝିରେ ମଝିରେ କହିଛି, ଶୈବେନ, even the devil has his rituals' । ତୁ କଣ ଡେରିଲୁ ବି ବଡ଼ ଡେରିଲୁ ? ତାପରେ କିଛିକାଳ ଧରି ଦେଖୁଛି ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରମ ନିଷାର ସହିତ ସେ ପାଳନ କରେ । ବର୍ଷକେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦିନ । ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଜଣେ ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରେ ।”

କହିଲି, “ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଟି କଣ ଆପଣ ?”

ପ୍ରଭାତବାବୁ ସ୍ଥିତ ମୁଖରେ ସେ କଥାଟି ସ୍ୱୀକାର କଲେ ।

ରୁ ଆସିଗଲା । ପ୍ରଭାତବାବୁ ରୁ କପ୍ରେ ୩୦ ଛୁଆଇଁ ପକେଟ୍‌ରୁ ପ୍ୟାକେଟ୍ ବାହାର କରି ସିଗାରେଟ ଲଗାଇଲେ । ଶସ୍ତା ସିଗାରେଟ୍‌ହୁଁ ଖାଆନ୍ତି ପ୍ରଭାତବାବୁ ।

ମୁଁ ଖାଏନା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ସକୌତୁକେ ଗୋଟିଏ ଅଫର କରି କହିଲେ, ଚଳିବ ନା କି ।”

ମୋର ମୁଣ୍ଡ ହଲ ଦେଖି କହିଲେ, ବେଶ୍ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯେ କେବେ ସିଗାରେଟ ଖାଇବା ଆରଂଭ କରିଛି ମନେ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ସ୍ତନ୍ୟପାନ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି ଧୂମପାନ କରିଛି ।

ମୁଁ କହିଲି, କେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ କଥା କହୁଥିଲେ ? ଗନ୍ଧ ନ ଲେଖିଲେ ବି ଗନ୍ଧର ରୀତି-ନୀତି ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଜାଣେ । ବାହା ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବରଯାତ୍ରୀ ହୋଇ ହଜାର ବାର ଯାଇଛି । ସସପେନସ ନଷ୍ଟ କରିବା ଭଳି ଆହାମନ ବୋକା) ମୁଁ ଜମା ନୁହେଁ । କଥାର ମଥାଟା ଯଦି ଆଗରୁ ଭଜିଦିଏ ତେବେ ଆପଣ ମୋ ଗନ୍ଧରେ କାନ ଦେବେ କାହିଁକି ?”

“ଗନ୍ଧ ଅବଶ୍ୟ ମୋର ନୁହେଁ । ମୋର ସେଇ ବଂଧୁର । ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ଭୟ ହୁଏ । ଆପଣଙ୍କର ପେଟରେ କିନ୍ତୁ ରହେ ନାହିଁ । ଗୋପନରେ ଯାହା ଆପଣଙ୍କୁ କହିବି ସଂଗୋପନରେ ଦଶ ଜଣଙ୍କ କାନରେ ତାହା ପକାଇଦେଇ ଯାଇ ଆପଣଙ୍କର ନିବୃତ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ଗନ୍ଧ ଲେଖି ଆପଣଙ୍କର ସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ, କଲ୍ୟାଣବାବୁ । ଏ ଗନ୍ଧର ଆପଣ ଶ୍ରୋତା ପାଇବେ ନାହିଁ । ବଡ଼ ପୁରୁଣା ଅମଳର ଗନ୍ଧ । ଖାଲି ପୁରୁଣା ଦିନ ନୁହେଁ, ପୁରୁଣା ପରିବେଶ ନୁହେଁ, Old Value ଗନ୍ଧ । ପୁରୁଣା ଦିନ । କିନ୍ତୁ

ଆମମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ତ ନୂତନ ଥିଲା । ଆମର ସବୁ ସେତେବେଳେ ଯୌବନକାଳ । କେତେଦୂର ଆଗେ ? ଧରନ୍ତୁ, ପ୍ରାୟ ଅଧ ଶତାବ୍ଦୀ । ତଥାପି ମଝିରେ ମଝିରେ ଯେପରି ମନେପଡ଼େ ସେ ଦିନର କଥା । ବେଳେବେଳେ । ପୁଣି କେବେ ମନେହୁଏ କେତେ ସୁନ୍ଦର ସେ ଦିନରୁଡ଼ିକ । Deep Past ନିଜର ଅତୀତକୁ ମନେ ହୁଏ ଯେପରି ଐତିହାସିକ କିମ୍ବା ପ୍ରାଗୈତିହାସିକ ଅମଳ !

“ସେଇ ଅମଳରେ ପଶ୍ଚିମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବଦଳି ହେଲି କଲିକତା ରୁ । ମୋର ତ ଘରକରଣା ନାହିଁ । ତଥାପି ମନ ରୁହୁଁ ନଥିଲା । କଲିକତାରେ ପ୍ରଚୁର ବ୍ୟୟ ବ୍ୟାପକ । ଅର୍ଥସ ସମୟ ଟିକକ ଛଡ଼ା ଆଡ଼ଡ଼ା ଦେଇ ଦିନ କଟେ, ରାତି ଭୋର ହୁଏ । ସେ ଆଡ଼ଡ଼ାରେ ସାହିତ୍ୟ ଅଛି, ସଂଗୀତ ଅଛି, ଥିଏଟର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠିକି ଯାଉଛି ସେଠି ଗୁଜିରି ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ ଥିବ ? ସେ ଗୁଜିରି ବି ପୁଣି କି ଧରଣର ଶୁଣନ୍ତୁ । ସେନାବାହିନୀର ଖିଆ ପିଆ ଖରଚ, ପୋଷକ ବାବଦରେ ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ହୁଏ ବସି ବସି ତାର କଡ଼ାକ୍ରାନ୍ତି ମିଳାଇବା । ମୋର ଯେଉଁ ଜୀବନ ସେଥିରେ ଏଇ ହିସାବ ପତ୍ର କାମରେ ମୋର ଆଜ୍ଞା ମନ ନ ଥିଲା । ତଥାପି ଗୁଜିରି ହେଲା ଗୁଜିରି । ସ୍ବାମୀକୁ ଭଲ ନ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସତୀ ନାରୀର ତାର ଘରକରିବା ଛଡ଼ା ଉପୟ କଣ ?

ସେଇ ସହରରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟଭଳିଆ ମେସ୍‌ରେ ଯାଇ ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇଲି । ସେବେଟା ନିବାସକ ନିଜକୁ ଭବିଷିଲି ଦେଖିଲି ତା ନୁହେଁ ମୋ ମେସ୍‌ଘରେ ଛୋଟିଆ ମୋଟିଆ ବେଶ୍ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼ଡ଼ା ଜମି ଉଠିଛି । ଗୀତ ଗଳ୍ପ ହସଥଙ୍ଗା, ତାସ୍ ପଶା ସବୁଇ ଗୁଲେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ରକମର ନିଶା ଅଛି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ନିଅନ୍ତି । ସେଇ ଆଡ଼ଡ଼ାକୁ ଆମର ଶୈଳେନ ସେନ୍, ମଧ୍ୟ ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶୈଳେନ୍ ମୋର କଲିଗ । ଗୋଟିଏ ସେକ୍‌ସେନ୍‌ରେ ଆମେ କାମ କରୁଥାଉଁ । ଶୈଳେନ ମୋ ପରି ନୁହେଁ । ମନ ଦେଇ କାମଦାମ କର । ବେଶ୍ ଗୁଣବାନ୍ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗୁଣ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଅଞ୍ଜିରେ ପଡ଼େ ଯାର ରୂପ । ମୋର ବ୍ୟୟ ହେଲେ କଣ ହେବ ମୋ ପରି ଜଳା-କୃଷିତ ନୁହେଁ । ଭଜରେ ମୋଠୁ ଇଂରାଜୀ ଖଂଡ଼େ କିମ୍ବା ଦେଉଳଂଟି ଛୋଟ । ମୁଁ ତ ପ୍ରାୟ ଛପୁଟ । ଶୈଳେନ ଏତେ ଭୋଗୀ ନୁହେଁ ।

କିନ୍ତୁ ତାର କେଉଁଠି କିଛି ଖୁଣିବାର ନାହିଁ । ଗୋର ଡକଡକ ରଙ୍ଗ, ଟଣାଟଣା ଆଖି, ମୁଣ୍ଡଭରି କଳା କୁତୁକୁଟିଆ ବାଳ । ସୁନ୍ଦର ଗଡ଼ଣ । ଶୈଳେନ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ଵାଚ୍ଛନ୍ଦମୟାନ୍ କିଂବା ଜିମନ୍ୟାଞ୍ଜ ନଥିଲା । ତଥାପି ଯାର ରୂପ ଶ୍ରୀ ସୁଲଭ ନୁହେଁ, ପୁରୁଷଟିତ ରୂପ । ସେଇ ପୌରୁଷ ଯାର ଗାନ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଧୈର୍ଯ୍ୟରେ ପୁଟି ଉଠୁଥିଲା । ଯେତେବୃତ୍ତ ମନେହୁଏ ଆମର ପ୍ରଥମ ବନ୍ଧୁତ୍ଵ ଅସଫର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଧୁତ୍ଵ । ଯାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ଭିତରେ ଏପରି କିଛି ଅଛି ଯାହା ମୋଠାରେ ନାହିଁ । ଆଉ ମୋ ଭିତରେ ବି ଏପରି କିଛି ଥିଲା ଯାହାର ଅଭାବ ସେ ନିଜ ମନେ ମନେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଆମର ପ୍ରଥମ ଆକର୍ଷଣ ସେଇ ବିଷୟ ଦୃଶ୍ୟର ଆକର୍ଷଣ ।

ଶୈଳେନ ଆମ ଆଡ଼଼ାରେ ଆସି ଚୁପ୍‌ଚାପ ବସିରହେ । କେବେ-କେବେ ମୋ ର୍ୟାକ୍‌ରୁ ଖଣ୍ଡେ ବହି ଉଠାଇନେଇ ପଢ଼େ, କେବେ ବା ଖାଲି ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦେଖେ ଆଉ ପ୍ରାଞ୍ଜଳଣଙ୍କର କାଣ୍ଡ କାରଖାନା ଲଜକୁର ମୁହଁରେର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା ଖୁବ୍ । ଏବେ ଅବଶ୍ୟ ଆଉ ସେମିତି ନାହିଁ ।

ସମସ୍ତେ ଗୁଲିଗଲେ ଯଦି ସମୟ ଥାଏ ଶୈଳେନ ଆସି ମୋ କଠିରେ ବସେ । ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ସମରୂପ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ କଥାହେବା କଥା ତାହାହିଁ ଆମର ହୁଏ ।

ସେଦିନ ଶୈଳ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନ କାଳ ବାଛି ମୋତେ କହିଲା, “ତମ ସଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ କଥା ଅଛି ।”

“ବେଶ୍, ତ କହ ।”

ପ୍ରସ୍ତାବନା ଟିକକ କରି ଶୈଳେନ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲା ।

ମୁଁ କହିଲି, କଣ ହେଲା, କଥା ଥିବାର ଏହାହିଁ କଣ ନମୁନା ?

ଶୈଳେନ କହିଲା, ‘ନା ଥାଉ’ ।

କହିଲି, ଥିବ କାହିଁକି ? ତୁମେ ଯାହା କହି ପାରୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ତା କହି ଦେଉଛି ।” ତାପରେ ତାର ଗଳ୍ପର ଅନୁକରଣ କରି କହିଲି, “ପ୍ରଭତ, ମୁଁ ଭଲ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଛି । ପଡ଼ିଛି ନାନେ ପଡ଼ି ଏକାବେଳେକେ ଅତଳକୁ ଗୁଲି ଯାଇଛି । ଇଲାଗେ ତୁ ମୋତେ ଜଣାଉ କର ।”

ଶୈଳେନ କହିଲା, “କିମିତି ଜାଣିଲ ଏକଥା ମୋରି କଥା ।”

“ବୁଝିବାକୁ କଣ ଆଉ ବାକୀ ଅଛି ? ତମ ଘରକୁ ଯାଇଛି ମୁଁ ସେଦିନ ସବୁ ଟେର ପାଇଛି ।”

ଶୈଳେନ ରୁପ କରି ରହିଲା ।

ସେଇ ସହରରେ ମୂଲ ଖାଲି ମେସର ବାସୀୟା ଥିଲି । ଶୈଳେନ ତ ନଥିଲା । ସେତ ତାର ବାବା ବିରାଟ ଏକ ସରକାରୀ କ୍ବାଟରରେ ରହୁଥିଲେ । ବାବା ମା ଭଲ ଭଉଣୀ ନେଇ ଏକ ବୃହତ୍ ପରିବାର ।

ଶୈଳେନ ଅଫିସ୍ ଛୁଟି ହେବାପରେ “ମଝିରେ ମଝିରେ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇଯାଉଥିଲା । ତାର ମାଆ ପୁଅ ପରି ମୋର ଯତ୍ନ ନେଉଥିଲେ । ନିଜ ହାତରେ ଜଳଖିଆ ତିଆରି କରି ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । ତାର ଭଲ-ଭଉଣୀମାନେ ବି ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କୁ କହିବାରେ ବାଧା ନାହିଁ ସେ ସମୟର ଆଉ କେତେ ଜଣ ପ୍ରବାସୀ ବଙ୍ଗାଳୀଙ୍କ ଘରର ଦରଜା ମୋ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଖୋଲିଥିଲା । ତେବେ ଶୈଳେନର ଘରହିଁ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ।

ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ମୁଁ ମାଧୁରୀକୁ ପ୍ରଥମ ଦେଖି । ଝିଅଟିର ରୂପ ଲବଣ୍ୟ ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଭବିଷି କରି ସେ ବୋଧହୁଏ ଶୈଳେନର ଭଉଣୀ । ଏକଇ ପ୍ରକାର ମଜା ରଂଗ । ଝିଅପିଛ ବୋଲି ଅହୁରି ବେଶୀ ଗୋର ମନେହୁଏ । ମୁଖଣ୍ଡୀ ଭରୀ ସୁନ୍ଦର । ମୋର ନିଜର ଅବଶ୍ୟ ଟିକିଏ ଇଂବା ଛାତ ପସନ୍ଦ । କିନ୍ତୁ କଣେ ଝିଅର ମୁହଁ ଯେ ପଦ୍ମପୁର ପରି ସୁନ୍ଦର ହୁଏ ତା ମୁଁ ସେଦିନ ପ୍ରଥମ ଦେଖିଲି । ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଛାଏ ବାଜ । ଯେମିତି ଘନ ସେମିତି ଜଳ ଆଉ ଇଂବା । ଏମିତି ରେଶମ ଭର୍ତ୍ତି ସୁନ୍ଦର କେଶ ମୁଁ ଆଉ ଦେଖିନି । ମାଧୁରୀ ଯେ ଶୈଳେନର ଭଉଣୀ ନୁହଁ, ଶୈଳେନର ମା’ଙ୍କୁ ମାଉସୀ ମାଉସୀ କାହିଁରେ ବି ଇଏ ଯେ କେଉଁ ମାଉସୀର ଝିଅ ନୁହଁ, ତାହା ଟିକିଏ ପରେ ବୁଝି ପାରିଲି । ମାଧୁରୀ କାଟିରେ ବ୍ର ହୁଣ, ପଦବୀରେ ମୁଖାଙ୍ଗି । ଶୈଳେନ ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ ମହଙ୍ଗାରେ ଯେଉଁ ଗସ୍ତରେ ଚାଲୁଛି । ମାଧୁରୀ ଓ ତା ପରିବାରର ଲୋକେ ବି ସେଇଠି ଚାଲୁଛି ।

ମାତ୍ର କେତେ ଗଳ୍ପ ବ୍ୟବଧାନ । ଦୁଇ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀରତା, ଯିବା ଆସିବା, ଖିଆ ପିଆ ସବୁ ଚଳେ । ସେ ଘରର ମା ଏ ଘରର

ପୁଅ ଝିଅଙ୍କର ମାତୃସୀ, ଏ ଘରର ମା ସେ ଘରର ପିଲାମାନଙ୍କର ମାଉସୀ ।

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ତୁମେ କିମିତି ଜାଣିଲ ?”

ମୁଁ କହିଲି, “ବୁଝିଲ ତମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଲୁଗା ଲୁଗା ଗୁହଁ ବାର ଇଂରାଜି ଦେଖି । ତମ ଟେବୁଲ ଉପରେ ମାଧୁରୀର ନାମ ଲେଖା ବହିରୁଡ଼ିକ ଦେଖି । ତାର ଗୀତ ଖାତାରେ ତମର ନିଜ ହାତରେ ନାମ ଲେଖା ଦେଖି ।”

ଶୈଳେନ ଧର ପଡ଼ିଯାଇ ହସି ପକାଇଲା । କହିଲା, ଏଇ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ତୁମ୍ଭେ ଏତେ ଦେଖି ପକାଇଲ ? ପ୍ରଭୁ, ତୁମକୁ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭଗରେ ନେବା ଭଟିତ ଥିଲା ।

ଶୈଳେନ ଆଦର କରି ମୋତେ ପ୍ରଭୁ ବୋଲି ଡାକେ । କେବେ ବା କହେ ଗୁରୁଦେବ । ମୁଁ ଥିଲି ଯାର friend, Philosopher and guide.

ଧରପଡ଼ି ଯାଇ ଶୈଳେନ ସବୁ କଥା ମୋତେ ଖୋଲିକରି କହିଲା । ସେ ତ କହିବାକୁ ହିଁ ଆସିଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ସେଇ କୈଶୋରର ଭଲ ପାଇବା କଥା, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୁଗା ଲୁଗା ମିଳାମିଶାର କଥା, ପ୍ରଥମ ଡାକ୍ତରୀର ଭଲ ଯୌବନର ଏକମାତ୍ର ନିଶାର କଥା ଶୈଳେନ ମୋତେ ସବୁ କିଛି ହିଁ ଖୋଲି କହିଲା । ଦିନ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ଏମାନେ ଲୁଗା ଲୁଗା ଭଲ-ପାଉଥିଲେ । ଘରର ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଲୁଗାଉଥିଲେ, ନିଜଠାରୁ ବି ଲୁଗାଉ-ଥିଲେ । ଆଜି ସେଦିନ ନାହିଁ । ଇଲାଗେ ସେମାନେ ଗୁହାଡ଼ି ସେମାନଙ୍କର ଭଲ ପାଇବାକୁ ଦୁଇ ଘରର ଲୋକେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନିଅନ୍ତି । ଯେଉଁ ମାଧୁରୀ ଏ ଘରର ଝିଅ ପରି ଆଦର ଯତ୍ନ ପାଏ ସେ ବୋହୂ ହୋଇ ଘର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରୁ । ଯେଉଁ ଶୈଳେନ ମାଧୁରୀ ଘରେ ସତ୍ ଆଦର୍ଶବାନ ପିଲାଙ୍କ ସମ୍ମାନ ପାଇଥାଏ ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଧୁର ପଦ ଗୌରବ ଲାଭକରୁ । ଜାମାତୃ ପଦ ।

ମୁଁ କହିଲି, “ବାଧା ନକରୁଁ ?”

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ବାଧା ଜାତି ନେଲ ।”

ମୁଁ କହିଲି, “ଧୁଭେରି ତୋର ଜାତି । ଗୋଟାଏ କାମ କରନା, ମାଧୁରୀର ବାବା ଯଦି ସେଞ୍ଚାରେ ସଂପ୍ରଦାନ ନ କରନ୍ତି, ତୁମେ ସୁଭଦ୍ରା ହରଣ

କଲ । ମୁଁ ତମ ରଥ ଚଢ଼ାଇ ନେବି । ସର୍ବ ଧର୍ମ ପରିତ୍ୟକ୍ତ୍ୟ ମାମେକଂ
ଶରଣଂ ବୁଢ଼ ।”

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ନା ଭାଇ, ତା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।”

“କାହିଁକି ? ମାଧୁରୀ କଣ ଭୟପାଏ ?”

ଶୈଳେନ କହିଲା, ଭୟ ବି ଅଛି, ଦୁଃଖା ବି ଅଛି । ତା ଛଡ଼ା ତାର
ସେଇ ଗୌଡ଼ା (ରକ୍ଷଣଶୀଳ) ବଦରଗୀ ବାପକୁ ସେ ଶୁଭ୍ର ଭୟପାଏ ।
ବାପର ଅମତରେ କିଛି କରିବା କଥା ମାଧୁରୀ ଭାବି ପାରେନା ।

କହିଲି, “ତା’ ହେଲେ ଗୁଲ ସେ ଇଂଜିନିୟାର ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ଆମେ
ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ରାଜି କରାଇବା । ମୁଁ ତମ ଓଜିଲ ହେବାକୁ ରାଜି ଅଛି ।”

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ଆରେ ବାବା ! ତାହେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘରର
ଦରଜା ଆମ ସାମନାରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ମୋ ବାବା କଣ ସେ ଅପମାନ
ସହ୍ୟ କରିବେ ? ଗୋଟିଏ ଝରକା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଖୋଲା
ରଖିବେ ନାହିଁ ।”

ବ୍ୟାପାରଟା ଜାଣନ୍ତି ସମସ୍ତେ, ବୁଝନ୍ତି ସମସ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଖୋଲି
ଭଜାରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାହେଲେ ଏତେ ଦିନର ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁକୁ ନଷ୍ଟ
ହୋଇଯିବ ।”

କହିଲି, “ତମ ବାବା-ମ’ଆଙ୍କର କ’ଣ ମତ ?”

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ସେମାନଙ୍କର ବି ମତ ନାହିଁ । ଏଇ ଭଲପାଇବାର
ବିବାହକୁ ସେମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଭୟ । ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ଏଇ ଗନ୍ଧର୍ବ ବିଚାହ
ପରେ ଆମେ ଅଳଗା ହେ ଇଯାଇ ବସା ବାଂଧିବୁଁ । ବାପ-ମା ଭଲଭଲଣକୁ
ଦେଖିବୁଁ ନାହିଁ ।”

ଶୈଳେନ ନିଜେ ତ ଭୀତ । ମୁଁ ଯେ ତା ପାଇଁ କିଛି କରି ଦେଖିବି
ତା ବି କରିବାକୁ ଦେଲା ନାହିଁ । ଯାର ଭୟ ସେଥିରେ ସବୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ।
ଯାହା ଟିକିଏ ପାଇଛି ତା ବି ହରାଇବୁ । ଆଉ କିଛି ନହେତେ, ଦିନାନ୍ତରେ
ବିଜଣକ ଦେଖା ତ ହେଉଛି । ଜଣେ ଆଉ ଜଣଙ୍କର କଣ୍ଠସ୍ଵର ତ ଶୁଣି ପାରୁଛି
ଲୁଲୁଇ ଲୁଲୁଇ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଆଦର — ଆହଲଦଟିକ ତ ଗୁଲିଟି । ସେଇଟିକକ ବି
ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ହସି କହିଲି, “ଶୈଳେନ, ତମେ ତାହେଲେ ଏଇ ଗଳ୍ପ ନେଇ ଆଅ । ବଡ଼ କିଛି ଆଶା ଆଉ କରନା ।”

ତାପରେ ଦୁଇ ଘରେ କିଛିଦିନ ଗୋପନରେ ଘଟକ ଯିବା ଆସିବା ଆରମ୍ଭ କଲ । ମାଧୁରୀର ସମସ୍ତ ଦେଖା ଚାଲିଲା । ଶୈଳେନର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପାତ୍ରୀର ଖୋଳ ଖବର ନେବା ଚାଲିଲା । ପଣନ୍ଦୋତ୍କ ସହ ସାଲଙ୍କର କନ୍ୟା ଅନେକେ ଯାକୁ ସଂପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ରଜିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଶୈଳେନ ଗରରଜୀ । ଫଳରେ ଘଟକମାନେହିଁ ଖାଲି ଯାଆସ କରନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଜାପତି ବି କେଉଁ ଘରେ ଡ଼ି ବସେନା ।

ତାପରେ ମୁଁ ସିମଳକୁ ବଦଳି ହେଲି । ଚାଲି ଆସିବା ଦିନ ମାଧୁରୀ ତାଙ୍କ ବରିଷ୍ଠ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ରକ୍ତଗୋଲପ ତୋଡ଼ା ମୋତେ ପ୍ରେକ୍ଷଣ କରିଥିଲା । ଆଉ ପାଇଥିଲି ଦୁଇଟି ଅମୂଲ୍ୟ ମୁକ୍ତା ବିନ୍ଦୁ ।

ତାର ସେଇ କଳା ଆୟତ ଟିକ୍ତ ଦୁଇଟି ଆଖି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମୁଁ କହିଥିଲି, “ମାଧୁ ଏମିତି କରୁଛ କାହିଁକି ?”

ମାଧୁରୀ କହିଥିଲା, “ପ୍ରଭତଦା, ଆମର ତ ଆଉ କୌଣସି ବଂଧୁ ନାହିଁ । ଆମକୁ ଭୁଲି ଯିବ ନାହିଁ ।”

ମୁଁ ମୋର ବଂଧୁର ପ୍ରଭୁ, ପ୍ରତିଭୁ । ତାଠୁ ବେଶୀ କିଛି ନୁହଁ । ମୁଁ ସବୁବେଳେ auxiliary verb କେବେ ମୂଳ କ୍ରିୟାପଦ ହୋଇନି କି ହୋଇ ପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମନେ ହୁଏନା ଯେ କିଛି କମ ପାଇଛି । ଶୈଳେନକୁ କହିଲେ କଣ ହେବ ? ମୁଁ ନିଜେ ତ ଅଳ୍ପ ନେଇ ହୁଅଛି । ମୁଁ ତ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଖୁଦକଣିକାରେ ଜିଣାର ଅଳି ଭରି ତୋଳିଛି ।

ପ୍ରଭତଦାକୁ ଘଡ଼ିକୁ ଚାହିଁଲେ । ତାପରେ କହିଲେ, “ଆରେ ବାବା, ଏଥର ସଂକ୍ଷେପରେ ସାରେ । ନୋହିଲେ ଆପଣ ଖିଲାଙ୍ଗ (ଘରଣୀ) ଗାଙ୍ଗି ଖାଇବେ । ମୋର ଏକ କପ୍ ଗୁର ବରଦ ବନ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ସିମଳା ବଦଳି ହେବାର କେତେଦିନ ପରେ ଶୈଳେନ ଗଲା ପାଟନାକୁ । ସବୁରି ଭାଗ୍ୟନିୟତା ଆମ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅନେକ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ଠେଲି ଦିଅନ୍ତି । ପୁଣି କେବେ କେବେ ଆମେ ଏକଇ ସେସନରେ ଛମାସ କି ଏକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ମୁହଁ ମୁହଁ ହେଉଁ, ଏକଠା ଟେବୁଲରେ ମୁହଁ ମୁହଁ ବସି କାମ

କରୁଁ, ଗଳ୍ପ କରୁ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ହୁଏ ବୟସ ସଙ୍ଗରେ ଆମର ଚେହେରା ବଦଳୁଛି । ଆମେ ଜୀବନରେ ଏକ କ୍ଷେପନରୁ ଆଉ ଏକ କ୍ଷେପନକୁ ବଦଳି ହେଉଛୁ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଆମର କିଛି ବଦଳା ବଦଳି ହୋଇନି, ସେ କ୍ଷେତ୍ରଟି ହେଲା ବନ୍ଧୁତ୍ବର । ଆମେ ଛ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ‘ଆପଣ’ ରୁ ‘ତୁମେ’ କୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲୁ । ‘ତୁମେ’ ରୁ ‘ତୁ’ କୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ବି ଦୂର ବର୍ଷରୁ ବେଶୀ ଡେରି ହୋଇ ନାହିଁ । ଦୂରରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଜଣେ ଆଉ ଜଣକର ଖବର ରଖୁଥିଲୁ । ଚିଠିପତ୍ର ହିଁ ବେଶୀ ଗୁଲେ । ଦେଖା-ସାକ୍ଷାତ କେବେ କେବେ । ମାଧୁରୀର ମାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି । ବାପ ଆହୁରି ବୁଢ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ସେଇ ଜିନ୍ଦଗିର ବାପ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକତାରେ ଅସହାୟ ଝିଅ ଉପରେ ଏକାନ୍ତ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଏକାଧାରେ ମାଧୁରୀ ଯେପରି ଜାୟା ଜନନୀ ଦୁହିତା । ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ବାବା-ମା ଦୁହେଁ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଗୁଲୁଗୁଲୁଆମାନେ ତାକୁ ମନେ କରନ୍ତି ‘ଭୁମେବ ପିତ ତ ମାତା ଭୁମେବ ।’ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ବାହା-ଟାହା ଦେଇଛି । ସେମାନେ ଯିଏ ଯାର ଗୁଜିରି ଜାଗାରେ ସଂସାର ପାଟିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଚିରକୁମାର ବଡ଼ଦାଦା (ବଡ଼ଭାଇ) ସଂସାରର ବଡ଼ବୁଝ । ମୁଁ ତାକୁ ଚିଠିପତ୍ର ଲେଖୁଥିଲି । ମାଧୁରୀ ସଙ୍ଗରେ ବି ଚିଠିପତ୍ର ଗୁରୁଥିଲା ।

ତାପରେ ମୁଁ ଓ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ରିଟାୟାର କରୁଁ । ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ଏକସ୍ପେଟେନସନ ପାଇଥିଲା, ଗୋଟାକେତେ ପ୍ରମୋଶନ ବି ପାଇଥିଲା । ମୁଁ ପାଇନି । ତା ବଦଳରେ ମୁଁ ସାର ଗରତ ଘୁରି ବୁଲିଛି । ସୌଖୀନ.ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଭଠି ଗାଈରେ ରଂଗ ବୋଲି, ମୁଣ୍ଡରେ ପରତୁଣ ଲଗାଇ ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ବି ହିଲେ ସାଜିଛି, ବେଳେବେଳେ ଅଧା-ସାହିତ୍ୟିକ, ଅଧା-ରାଜନୈତିକ ବହୁତାମଞ୍ଚରେ ଭଠି ବସିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଧର୍ମ ସଭାକୁ ଯାଏ । ଆପଣ ସେଥିପାଇଁ ମନେ ମନେ ହସନ୍ତି ।

ଏବେ ମୋର ଆଉ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ଦେଖାହୁଏ ବାଲୁଆଞ୍ଜଣୀକୁ ପେନସନ୍ ଟଙ୍କାଟା ଆଣିବାକୁ ଯିବା ସମୟରେ । ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ଆଉ ମୁଁ ଦୁଇଜଣଯାକ ରିଟାୟାର କରିବା ପରେ କଲିକତାରେ ହିଁ ଅଛୁଁ । ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଏବଂ ମୁଁ ଉତ୍ତରରେ । ଘନଘନ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ୍ ଆଉ ହୁଏନା ଚିଠିପତ୍ର ଲେଖାଲେଖି ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ । ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ଅରେ ଲେଖିଥିଲା, “ତୋ ହାତଲେଖା ଏକବାରେ

ଅପାଠ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଛି । କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।” ତାପରଠୁ ମୁଁ ରାଗି କରି ଚିଠି ଲେଖା ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି । ଏବେ ଖାଲି ଫୋନ୍‌ରେ କଥା କୁହେ । ଶୈଳେନ ଆଲିପୁରରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଦୋତାଲ ଘର କରିଛି । ଆଗେ ପୃତ୍ତର-ଝିଆରୀମାନେ ରହୁଥିଲେ । ଏବେ ନାତୀନାତୁଣୀମାନେ । କେହି ସୁଲରେ ପଡ଼ି କେହି ଚଲେଜରେ । ମୋତେ ଘରଦ୍ୱାର କିଛି କରିବାକୁ ହୋଇନି । ପୈତୃକ ଘର ଅଛି । ଦାଦାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ତହିଁରେ ଅଂଶୀଦାର । କିନ୍ତୁ ନାମକୁ ମାତ୍ର । ମନେ ମନେ ମୁଁ ଅନେକେତ ଜାଣନ୍ତି ତ । ଘରେ କେତେଟିକେ ସମୟ ବା ମୁଁ ରହେ ? ଆଜିକି ତାର ବର୍ଷ ତଳର କଥା । ପେନ୍‌ସନ୍ ଟଙ୍କା ଗଣିନେଉଛି କିଏ ଯେପରି ପଛରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ମୋ ହାତଟାକୁ ଧରି ପକାଇଲା, “ଏ ପରମାର୍ଥୀ, ଅର୍ଥ ଉପରେ ଏତେ ଲୋଭ କାହିଁକି ରେ ?

ରୁହି ଦେଖେ ଶୈଳେନ । ହସି କହିଲି “ବୁଢ଼ା ବୟସରେ କାମିନୀ ଛାଡ଼ି ପାରେ, କିନ୍ତୁ କାଞ୍ଚନ ଛାଡ଼ିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଫଳମୂଳ କିଣିବାକୁ ତ ପଇସା ଲାଗେ ।”

ଶୈଳେନ ମୋତେ ନେଇ ଆସିଲା ଏକ ଗୁ ଦୋକାନକୁ । କହିଲା, “ତୋ ସଙ୍ଗରେ କଥା ଅଛି ।”

ଗୋଟିଏ ନିଘୋଳା ଟେବୁଲ ବାଛି ନେଇ ଦିକ୍ଷଣ ମୁହାଁମୁହିଁ ବିସିଲୁଁ । ଜର କାହାର ଧରିଚି ବାଲର ଚୁଟି ମୁଥ ବସାଇଚି କାହାର ବା ଦାନ୍ତ ମୂଳରେ ଶୈଳେନର ମଣ୍ଡ ଏକବାରେ ସଫା, ମୋର ଦିପାଟିରେ ଦାନ୍ତ ବସା ଯାଇଛି ।

ଶୈଳେନ ବେଶୀ କଥା ନକହି ବୁକୁ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଇଫାଫା ଚିଠି ବାହାର କରି ମୋତେ ଦେଖାଇଲା । ଏବେ ବି ଅକଳ୍ପିତ ମୁଣ୍ଡାର ଅକ୍ଷର ।

କହିଲି, “ଇଏ ତ ତୋ ଚିଠି ।”

ଶୈଳେନ ଧମକ ଦେଇ କହିଲା, “ଆହା ପଡ଼ନା । ମୋ ଚିଠି ଯେମିତି ତୁ କେଉଁଦିନ ପଢ଼ୁନି !” ଇଫାଫା ଭିତରୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡକ କାଢ଼ି ପଢ଼ିଲି । ପୂରା ମାପର କାଗଜ ଖଣ୍ଡକରେ କେବଳ ଦୁଇ ଲଇନର ଖଣ୍ଡିଏ

ଚିଠି । “ତମ ସଙ୍ଗେ ଦିଶିବ କଥା ଥିବ । ଅବଶ୍ୟ ଆସ । ଇତି ।

ତମର ମାଧୁରୀ ।”

ହସି କହିଲି, “ମୁଁ ମୋ କଥାଟା amend କରି ନେଉଛି । ଦେଖୁଚି ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ବି କାହାକୁ କାମିନୀ ହାତେ ନାହିଁ । କେଉଁଠି ଅଛି ସେ ?”

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ବାଗ୍‌ପୁରରେ; ଭଲମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ।”

ବାବା ମତିଯିବା ପରେ ମାଧୁରୀ ପ୍ରଭୃତି ଲକ୍ଷ୍ମୀରୁ ଦସୀ ଡ଼ୋଇ ନେଇ କଲିକତା ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି ତା ଜାଣିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ କେଉଁଠି ଅଛି ତା ଜାଣି ନଥିଲି ।

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ଭଦ୍ରମାଳେ ଚାଲିବା ବାଜିରି କରନ୍ତି । ମାଧୁରୀ ବି ସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟରି କରୁଥିବ । ଶରୀର ଭଲ ପଡ଼ିବା କାରଣରୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଛାଡ଼ିଦେଇଛି । ଶୁଣିଚି ଯାଉ ବାବା ବେଶୀ କିଛି ରଖି ଯାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ହଜାର ଚିରିଶ ଟଙ୍କା ଝିଅକୁ ଜୋରକରି ଧରେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପୁଅମାନେ ବି କିଛି କିଛି ପାଇଛନ୍ତି ।”

ଇନ୍ଦ୍ରାନୀକାର ଖବର ମୁଁ ଆଉ ରଖିନି । ଚିଠିପତ୍ର ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ଶୈଳେନ କହିଲା, “ବହୁଦିନ ଧରି ବେମାରିରେ ଭେରୁଛି । ଗୁଳି ଥରେ ଦେଖି ଆସିବା । ଶୁଣି ଆସିବା ଜରୁରୀ କଥାଟା କଣ ?”

କହିଲି, “ତୁ ଏକାଇ ଯା ମୁଁ ଗଲେ ତ କଥା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ ।”

“ନା ତୁ ବି ଗୁଳି । ଆଜିର ଗୁଳି ।”

ମୁଁ କହୁଥିଲି, ଆଉ ଦିନେ ଯିବା । କିନ୍ତୁ ଶୈଳେନ ଆଉ ଡେରି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । ପୁଣି କେବେ ଦେଖାହେବ କିଏ ଜାଣେ ?

ଆମେ ଦ’ଜଣ ଦିହିଙ୍କ ଘରକୁ ଫୋନ୍‌କରି ଦେଇ ଗୁଳିକୁ ବାଗ୍‌ପୁର । ଶୈଳେନ ଟ୍ୟାକ୍‌ସି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ମୁଁ କହିଲି, “ପେନସନ୍‌ର ଗଣ୍ଡା ଟଙ୍କା ଏତେ ବେହୁସୁଆରୀ ଭାବେ ଖରଚ କରିବୁ ନାହିଁ ସ୍କୁଲ ବସରେ ଯିବା ।”

ଯିବା ସମୟରେ ମୁଁ କଲେଜ୍‌ସ୍ଟାଟ ମାକେଟ୍‌ରୁ ଏକ ଓଜନ ବେଶ୍ ତଟକା ବଡ଼ ସାଇଜ୍‌ର ରଙ୍ଗନୀଗନ୍ଧା ଦେଇଗଲି ।

ଶୈଳେନ୍ ଅଜା କରି କହିଲା, “ତୋର ଦେଖୁଛି ଏସବୁ ସୌକ୍ଷ୍ମ ଖୁବ୍ ଅଛି ।”

ସେସନ୍ ପାଖରେ ଘରଟା । ଦୋତଲର ଏକ ପୁଅଟିରେ ସେମାନେ ରହୁଥିଲେ ।

କତା ବାଡେଇବାରେ ଜଣେ ବୋହୂ ଆସି ଦରଜା ଖୋଲିଦେଲା । ଆମେ ନିଜ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେବାରେ ସେ ଆମକୁ ମାଧୁରୀର ଭ୍ରମକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଖଟ ଉପରେ ମାଧୁରୀ ଶୋଇଛି । ଧୋବ ଫର୍‌ସର୍, ବିଛଣା । ପରିପାଟୀ କରି ପକା ହୋଇଛି । ଘରଟି ବି ବେଶ୍ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ।

କିନ୍ତୁ ଇଏ କି ଚେହେରା ହୋଇଛି ମାଧୁରୀର । ବିଛଣା ସଙ୍ଗରେ ଲଗି ଯାଇଛି ଦେହ । ଯାର ଯିମିତି ଉଠି ବସିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ।

ତଥାପି ମାଧୁରୀ ଯେମିତି ଆମକୁ ଦେଖି ନୁଆ ଶକ୍ତି ପାଇଲା । ଉସାହରେ ଗେରୀ ବସିଲା ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ।

ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସି କହିଲା, “ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ବି ଆସିବ ।”

ତା’ପରେ ମାଧୁରୀ କି କାଣ୍ଡ କଲା ଶୁଣନ୍ତୁ । ତାର ଦୁଇ ଉଦ୍‌ଜକୁ ଡାକି କହିଲା, “ସେ ଘରେ ଇନ୍ଦ୍ରୀୟ ଖଟୁକି ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ସିନ୍ଦୂରର ଫରୁଆ ଅଛି । ସେଥିରେ ସିନ୍ଦୂର ଗୋଳି ରଖିଛି, ନେଇ ଆସ ।”

ସାନବୋହୂ ନେଇ ଆସିଲା ସେ ସିନ୍ଦୂର ଫରୁଆଟା । ମାଧୁରୀ ତା ହାତରେ ସେଟାକୁ ଟେକିଦେଲା ଟଶିଲେନ ହାତକୁ । କହିଲା, “ସିନ୍ଦୂର ମୋ ସୁନ୍ଦାରେ ଲଗାଇଦିଅ । ମୁଁ ବାଡୁଅ ହୋଇ ମରିବାକୁ ଚାହେଁନା ।”

ମୁଁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ମାଧୁରୀର ସେଇ ମେଘ ପରି କେଶରଣି ଆଉ ନାହିଁ । ବୟସରେ ଯେତେଟା ନୁହେଁ, ରେଗର୍‌ସାଧିରେ ଯାର ବାଳ ଖୁବ୍

ପାତକୀ ହୋଇ ଯାଇଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ ବୁଝାଳୀ ରେଖା ବି ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ।

ଶୈଳେନ ତାକୁ ସିଂଦୂର ଲଗାଇ ଦେଲା । ବୋହୂମାନେ ଶଂଖ ବଜାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମାଧୁରୀ ହାତରେ ଇସାରା କରି ବାଟଟି ବନ୍ଦ କଲା ।

ମୁଁ କହିଲି, “ମାଧୁ ତୁମେ ପାକଲ ବାଲରେ ସିଂଦୂର ପିଂଧିବ ବୋଲି ଏତେଦିନ ବସିଥିଲ ?”

ପ୍ରତିପଦର ଛକ ପରି ମାଧୁରୀ ମୁହଁରେ ଏକ ଗାର ହସର ଟେଖା । ମାଧୁରୀ କହିଲା, “ଠିକ୍ ଅଛି । ପ୍ରଭାତଦା, ଏଥର ତୁମେ ଧାକୀ ମନ୍ତ୍ରଟିକ ପଢ଼ି ଦିଅ ।”

ମୁଁ କଣ ବାଛଣ ଯେ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବି ? ତା ଛଡ଼ା ମୁଁ ନିଜେ ହିଁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ । ତଥାପି ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୁଇଟି ଲଇନ୍ ଆବୃତ୍ତି କଲି :—
“ଯଦିଦଂ ହୃଦୟଂ ତବ । ତଦିଦଂ ହୃଦୟଂ ମମ ।”

ସେମାନେ ପଢ଼ିଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି କାନପାଟି ଶୁଣିଲେ ।

“ଜୀବନରେ କେତେ ବାହାଘରରେ ବରଯାତ୍ରୀ ହୋଇ ମୁଁ ନ ଯାଇଛି । କେତେ ଦୂର ଦୁର୍ଗମ ଜାଗାକୁ ଦୃଢ଼ସାହସିକ ଅଭିଯାନ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ବରଯାତ୍ରୀ କେବେ ହୋଇନି କଲ୍ୟାଣବାବୁ, ଏଭଳି ପୌରୋହିତ୍ୟ ବି କେବେ କରିନାହିଁ ।”

ସେଦିନ ସେଇ ରଜନୀଗନ୍ଧାର ଗୁଚ୍ଛ କିଣିନେବା ମୋର ସାର୍ଥକ ହୋଇଥିଲା । ସେଇ ଫୁଲ ମାଧୁରୀର ବିଛଣାର ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ରଖିଦେଲି । କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଯାର ରେଗଶଯ୍ୟା ହୋଇ ଉଠିଲା ଫୁଲଶଯ୍ୟା ।

ମାଧୁରୀ କିନ୍ତୁ ତା ପରେ ବେଶୀଦିନ ବଂଚିଲା ନାହିଁ । ଯାର ଭାଇମାନେ ଖରଚପତ୍ର କରି ଚିକିତ୍ସା କରାଇଥିଲେ । ଶୈଳେନ ବି ଚେଷ୍ଟାରେ ଡ୍ରୁଟି କରିନାହିଁ । କଲିକତାକୁ ଆଣି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନର୍ସ ହୋମରେ ରଖିଥିଲେ । ନିଜ ଯାର ପେଟର ଅଇସର୍ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଭଲ ହେଲାନି । ଅପରେଶନ୍ ଟେବୁଲରେ ହିଁ ସେ ମରିଗଲା । ମୁଁ ଆଉ ଏକ ଡକ୍ଟର ରଜନୀଗନ୍ଧା ନେଇ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲି ।

ମୁଁ ଶାରି ଦେଇଥିଲା ଶୈଳେନ୍ । ନିଜ ହାତରୁ ହଜାର ପାଂଚ ଟଙ୍କା ଖରଚକରି ଶ୍ରାବ ଶାନ୍ତି କଲା । ଲୋକବାକ୍ ତାକି ଶୁଆଇଲା । କାର୍ତ୍ତନୀଆମାନଙ୍କୁ ତାକିଲା ଘରକୁ । ମୁଁ ତ ଅବାକ୍ । ଯା ଆଗରୁ ଯେ ସବୁ ବ୍ୟାପାରରେ ତାର ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲା । ବୁଝି ପାରିଲି ମାଧୁରୀର ଇଚ୍ଛା ।

ସେଇ ମଧୁର ହୃଦୟର ଆଉ ଗୋଟିଏ ନିଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ଶୈଳେନ୍ ମୋତେ ଦେଖାଇଲା । ଆଗେ ଯେପରି ପ୍ରେମପତ୍ର ଛାଡି ପକେଟରେ ନେଇ ଚାଲୁଥିଲା, ସେମିତି ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୋଟା ଏନ୍‌ଡେଲପ୍ ତା ପକେଟରେ ଚାଲୁଥିଲା । ମାଧୁରୀ କହି ଯାଇଥିଲା, ମୁଁ ମରିବା ଆଗରୁ ଏ ଚିଠି ଖୋଲିବ ନାହିଁ ।

ଖୋଲିବା ପରେ ଦେଖାଇଲା ଚିଠି ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ସବୁଜ ରଂଗର ଲୁଗାପାଟାରେ ଚିରିଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଖଣ୍ଡିଏ ଚେକ୍ ମାଧୁରୀ ଶୈଳେନ୍ ନାମରେ ଲେଖି ଦେଇଯାଇଛି ।

ଶୈଳେନ୍ କହିଲା, “ମୁଁ ଏ ଟଙ୍କା ନେବି କାହିଁକି ?”

ମୁଁ କହିଲି, “ନେଇଯା । ବାହା ହୋଇଛି ଯୌତୁକ ତ କିଛି ପାଇନୁ ପଣ ଟଙ୍କାଟା ଛାଡ଼ିବୁ କାହୁଁକି ?”

ଶୈଳେନ୍ ମାଧୁରୀର ଲଜମାନଙ୍କୁ କିଛି ଦେଲା । ଆଉ ବାକିଟା ଦେଲା ହାସ୍‌ପାତାଇବୁ । ମାଧୁରୀ ନାଁରେ ଗୋଟିଏ ବେଡ୍ ଖୋଲିବାପାଇଁ । ଦୁଃସ୍ଥ ନାରୀମାନଙ୍କର ସେଠି ଚିକିତ୍ସା ହୁଏ ।

ତାପରଠାରୁ ବର୍ଷକରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ମୃତ୍ୟୁଟିଥି ପାଳନ କରେ ଶୈଳେନ୍ । ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମୁଁର ଏକମାତ୍ର ଅତିଥି । ଘର କାଂଥରେ ମାଧୁରୀର ମଧ୍ୟମ ସାଇଜର ଖଣ୍ଡେ ଫଟୋ ଟଂଗା । ତାର ଏବେକାତ ଫଟୋ ନୁହେଁ, ସେତେବେଳର ଫଟୋ । ତାର ପ୍ରଥମ ତାତୁଣ୍ୟର ।

ସେଇ ଉଦ୍‌ଭିଦ୍ ଯୌବନାର ଛବି ସାମନାରେ ଆମେ ଦୁଇ ବୁଢ଼ା ଦୁଇଟି ତେଣାର ପକାଇ ମୁହାମୁହିଁ ବସୁଁ । ରୁ ଖାଉଁ, ଗନ୍ଧ କରୁଁ କେବେ ପୁଣି ସବୁ ଲୁଆ ବନ୍ଦ କରି ଚୁପ୍ କରି ବସି ରହୁଁ ।

ଶୈଳେନ ମୃତ୍ୟୁ ହାତରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମକୁ ରକ୍ଷା କରିଛି । ଆଉ ମୁଁ
ଜଣ ହାତରୁ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁତ୍ବକୁ ବଂଶୁର ଚାଲିଛି ।

ପ୍ରଭାତବାରୁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ଛତାଟି ସାମନାରେ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ
ବି ସେ ଭୁଲି ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ସେଟିକୁ ତାଙ୍କ ହାତରେ ତୋଳି ଦେଲି ।

ସେ ମୃଦୁ ହସି କହିଲେ, “ଥ୍ୟାଙ୍କ୍ ୟୁ ।”

ମାନନୀୟ ପରୀକ୍ଷକ ମହାଶୟ ସମୀପେଷୁ

ନାରାୟଣ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ

ସାର,

ମୋର ଏଇ ଖାତା ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣ ପଢ଼ିବେ କି ନା ଜାଣେନା । କାରଣ ଆପଣ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଯେ, ମୁଁ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖି ନାହିଁ । ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏଁ ଏଇ ଚିଠିଟା ହିଁ ଲେଖୁଛି ଆପଣଙ୍କୁ । ଆପଣ ହୁଏତ ଲଜନ କେତୁଟା ପଢ଼ି ଭୁଲୁଛି କରିବେ, ଗୋଟିଏ ଜିଗେ ବସାଇ ଦେବେ, ତାପରେ ନନସେନ୍ସ ଗଇଟିଂ ଯୋଗୁ ମୋ ନାମରେ ସୁନିଉରସିଟିକୁ ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟ ପଠାଇବେ । ଜିରୋ ଦିଅନ୍ତୁ, ରିପୋର୍ଟ କରନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ଭବୁନି । ହୁଏତ ବା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଲେଖାଟା ଆପଣ ପଢ଼ିଦେଇ ବି ପାରନ୍ତି, ଏଇ ଆଶାରେ ହିଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଏଇ ନିବେଦନ ପେଶ୍ କରୁଛି ।

ଗୋଟିଏ ଦିନ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ହୁଏତ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ପାଶ୍ ମାର୍କ ପାଇବା ଦୂରଥାଉ, କୋଡ଼ିଏ ଘରେ ବି ପହଞ୍ଚନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ତେଷା ଆଉ କରିବିନି । ତା ଛଡ଼ା ଆଜି ସଂଧ୍ୟା ପରେ ମୁଁ ତ ପାଶ୍-ଫେଲର ବାହାରି ଚାଲିଯିବି । କଲିକତାର ଆଖପାଖ ଦେଇ ଯେଉଁ ଅସଂଖ୍ୟ ଟ୍ରେନ ଆସେ ଯାଏ, ସେଥିରୁ ଗୋଟିକର ଚକ ତଳେ ଶେଷ ହିସାବ ନିକାଶ କରିଦେଇ ଯିବି । ଏଇ ଖାତା ଯେତେବେଳେ ଆପଣ ଦେଖିବେ ସେତେ ବେଳେ କଟିଯାଇଥିବା ଏକ ଅପରିଚିତ ଯୁବକର ମୃତ୍ୟୁର ଛୋଟ ଆଉ ପୂରୁଣା ସଂବାଦଟି ଆପଣଙ୍କ ସ୍ମୃତିରୁ ମଧ୍ୟ ପୋଛି ହୋଇଯାଇଥିବ ।

ଆପଣଙ୍କର ଅଧ୍ୟାପକ-ବିବେକ ସେଇଠି ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଯିବ । କହିବେ, ଛିଃ, ଛିଃ, ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ କରି ନ ପାରି ଆତ୍ମହତ୍ୟା । ଏହାଠାରୁ ବଳି ଅଧମ କାପୁଷ୍ଠତା କଣ କହିବା କରଯାଇପାରେ ? ଦେଶର ତରୁଣମାନଙ୍କର ଯଦି ଏତିକି ନୈତିକ ବଳ ନ ଥାଏ-ତାହେଲେ ରାଜାଜୀ ଜାତି କେଉଁଠି ଚିଆ ହେବ-ଜାତିର ଭବିଷ୍ୟତ କ'ଣ ?

ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ସାର୍, ଏ ସବୁ କଥାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ । ଆହୁରି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବଂଚିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ଭବିଷ୍ୟତ ମୋର ହାତର ଛୁଆଁରେ ସାଂତାଳ ପ୍ରଗଣାର ବଜି-ଉଛୁଳା ପାଗଳା ପାହାଡ଼ୀ ନଦୀ ବିଶାଳ କ୍ୟାଟମେଂଟ ଏରିୟା ମଧ୍ୟରେ ଆସି ଥମି ଠିଆ ହେବ । ମୁଁ ସୁଇଚ୍ ଟିପିଲେ ହାଇଡ୍ରୋ-ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍‌ର ହଜାର ହଜାର ଆଲୁଅରେ ଝଲମଲ କରି ଉଠିବ ବିହାର-ପଶ୍ଚିମ ବଂଗଳାର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ ବେଲ୍ଟ ବୁଝ ପର୍ଲ୍‌ଶିର ରକ୍ଷିତ ଆଇରେ ମୁଁ ଗଢ଼ିତ ଇସ୍ପାତରେ ଆରାମୀ ଭରତବର୍ଷର ଭିତ୍ତି ରଚନା କରିଦେବି । ସାର ଆତ୍ମହତ୍ୟା ମୁଁ କରିବାକୁ ଚାହୁଁନି ।

ମୋ ଗୁରିମତେ ପିଲାମାନେ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ଲେଖିଗୁଲିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ ଇଲ୍ଲରେ ମୋରି ପରି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଏବଂ କିଛିଦିନ ପରେ କ୍ରଶ ଲିଷ୍ଟରେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଯିବ । ତଥାପି ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ଜୀବନରେ କୃତୀ ହେବେ-ଭବିଷ୍ୟତ ଭରତର ଆଶାର ମଶାଲ ଜଳାଇ ଧରିବେ ହାତରେ । ଏମାନେ ଭଗ୍ୟବାନ-ଆଗେଇ ଯାନ୍ତୁ । ମୋ ପରି ଯେ ଅସଂଖ୍ୟ ପିଲା ଏମିତି ହଜିଯିବେ କିମ୍ବା ବଂଚି ମଧ୍ୟ ବଂଚି ରହିବେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ କଥା କେଉଁ ପଂଚବାର୍ଷିକୀ ସାପଲ୍ୟରେ ଖତିୟାନରେ ଲେଖା ରହିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ-ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖି ନାହିଁ, କେବେ ଦେଖୁନି ନାହିଁ ମଧ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଏତିକି ଜାଣେ ଯେ, ଆପଣ ଅଧ୍ୟାପକ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ପାଖାପାଖି ଆପଣଙ୍କୁ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନର ଢେଉ ଆପଣଙ୍କୁ ଛୁଏଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣ ଭଲ ବି ପାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣ ପଢ଼ନ୍ତୁ ବା ନ ପଢ଼ନ୍ତୁ, ଆମ କଥା ଆପଣଙ୍କୁ ନ କହି ଆଉ କାହାକୁ କହିବି ?

ସାର୍, ସ୍ୱପ୍ନ-ଯେତେବେଳେ ଦେଖୁଥିଲି ସେତେବେଳେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ଯେ ମୁଁ ମେଡିନାପୁରର ଏକ ଅଖ୍ୟାତ ଗ୍ରାମର ଗରୀବ ଗୃହୀଣ ପୁଅ । କିନ୍ତୁ

ମୋ ବାବା ଗୁଣା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ ଆରୁଅ କରୁଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରିଠାରୁ ତାଙ୍କର ଦେଶପ୍ରେମ ଟିକିଏ ହେଲେ ଉଣା ନଥିଲା । ମୋର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ଉତ୍କଳିଆ ବୟାଳିଶ ସେପ୍ଟେମ୍ବରର ମଧ୍ୟରାତ୍ରିରେ ଏକ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ । କାରଣ, ସେତେବେଳେ ମିଲିଟାରୀ ଆମ ଗାଁ ଜଙ୍ଗଲ ଦେଇଥିଲା ଆଉ ଜାତୀୟ ପତାକା ଜାବୁଡି ଧରି ବୁଲେଟ୍, ବ୍ୟା ବୁକ୍ସ ନେଇ ମୋ ବାବା ଶେଷ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏକ ଧାନକ୍ଷେତ ଭିତରେ ।

ବାବାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଥିଲା, ପୁଅ ହେଲେ ତାର ନାମ ରଖିବେ ଧ୍ୟାନୀନକୁମାର । ସେଇ ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ ପ୍ରଭୟ ରାତିରେ ମୁଁ ଜନ୍ମିଥିଲି । କାରଣ, ମିଲିଟାରୀର ସମସ୍ତ ତାଣ୍ଡବ ସତ୍ତ୍ୱେ ଦେଶର ଗୋଟିଏ ହେଲେ ମଣିଷର ମନ ସେଦିନ ପରାଧୀନ ନଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଇତିହାସ ଆଉ ସାର୍ । ଆପଣ ଯଦି ଏତେବେଳେ ଯାଏ ପଢ଼ିଥାନ୍ତି ତାହେଲେ ଆପଣଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ଧୈର୍ଯ୍ୟରୂପି ହେବ —ମୋ ବଂଶ ପରିଚୟ ଜାଣିବାକୁ ଆପଣଙ୍କର କାହିଁକି ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ହେବ ?

ତା ଛଡ଼ା ଏମିତି ତ ମୁଁ ତିନି ଘଣ୍ଟାରୁ ବେଶୀ ସମୟ ପାଇବି ନାହିଁ —ଖାତା ଛଡ଼ାଇ ନେବେ । ତେଣୁ ସଂକ୍ଷେପରେ କହବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ଗୁଣାର ପୁଅ, ଗୁଣବାସ କୃତି କୌଶସମତେ ବଂଚି ପାରିଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ଅଜାଜ ପଡ଼ିଲେ ଅନେକେ ଯେପରି ନ ଖାଇବା ଅଧପେଟ ଖାଇ ମରନ୍ତି, ସେମିତି ମରି ଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଚରଦ ଖରପ । କକା ମୋତେ ଗାଆଁର ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଲେ । ଆଉ ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ, ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସଲରସିପ୍ ବି ପାଇଗଲି ।

ଆଉ ସେଇ ସଲରସିପ୍‌ଟାହିଁ ମୋର କାଳ ହେଲା । ମୁଁ ଥପ୍ପ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ମା ମୋତେ କୋଲକୁ ଟାଣି ନେଇ ଆଖିର ଲୁହ ଧୋଇବାକୁ ଶୁଭିଳେ । ବାବାଙ୍କ ପାଇ ମାଙ୍କୁ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥର କାନ୍ଦ ବାର ଦେଖିଲି । ତାପରେ ଦୁଇ ଆଖିଭର ଆଲୋକ ନେଇ କକାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ଦୁଇ ମାଇଲ ଦୂର ବଡ଼ଗଂଜ ହାଇସ୍କୁଲରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେବାପାଇଁ ।

ହଞ୍ଜେଲରେ ରହିବା ପାଇଁ ପରସା ନଥିଲା । ସ୍ଥାନ ପାଇଲି ଧାନ-ଗୁଣ୍ଡଳର ଆଡ଼ବଦାର ସାମନ୍ତଙ୍କ ଘରେ ରହିବା ପାଇଁ । ସାମନ୍ତ ଘର ଦୂର ସଂପର୍କରେ ଆମର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଗରୀବ ଗୁମ୍ଫା ସଙ୍ଗରେ ସେ ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବ ସଂପର୍କ ସେମାନେ ସଂକୀର୍ତ୍ତ କରୁ ନ ଥିଲେ । ଅସଲ ସଂପର୍କଟା ଥିଲା ଜମିଦାର ଆଉ ପ୍ରଜାର, ମହାଜନ ଆଉ ଖାତକର । କକାହିଁ ହାତ ଗୋଡ଼ ଧରି ମୋର ଡାକ୍ତରୀ ଘରେ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ । ହାଇସ୍କୁଲରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲି, ଫି ବି ପାଇଲି ।

ସାର୍, ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ଘରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଂଧା । ଦୁଇଟା ଲତା, ତିନିଟା ମକାମ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବସାୟ ଯେଉଁମାନେ କରନ୍ତି ସେମାନେ କେଉଁ ଦିନ ପାହି ପଇସା ବି ବାଜେ ଖରଚ ହେବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ପାଠଶାଳା ଟଙ୍କା ଦାନ କରି ପଢ଼ିଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ପାଇଦା ହୋଇଛି । ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ଆଉ ରହିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ସତ କିନ୍ତୁ ତାର ଦାନ ବି ଆଦାୟ କରି ନିଅନ୍ତି ।

ଏଇ ଖାତା ତେଣୁ ବୁଝି ପାରୁଥିବେ ମୋ ହାତଲେଖା ଖରପ ନୁହେଁ । ତା ଉପରେ ଅଙ୍କ ମୁଁ ଭଲ ପାରୁଥିଲି । ମାଜନର ପରୀକ୍ଷାରେ ଶହେରୁ ଶହେ ପାଉଥିଲି । ସେମାନେ ବି ସୁଯୋଗ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ଦେଇ ଚିଠିପତ୍ର ଲେଖାଉଥିଲେ, ତା'ପରେ ଡାକ୍ତରୀ ଲେଖାଉଲେ, ତା'ପରେ ହିସାବ ଲେଖିବାକୁ ଦେଲେ । ସକାଳେ ପୂର୍ବ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ଏହା ମୋର ନିଧାର୍ଯ୍ୟ କାମ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ପଢ଼ିବାକୁ ସମୟ ପାଉଥିଲି ଗତି ଆଠଟା ପରେ ।

ତା ବି କଣ ଭଲକରି ପଢ଼ିବାର ଜୋ ଥିଲା ।

ଆଡ଼ତକୁ ଲଗି ଖଣ୍ଡେ ଛୋଟ ବଜାରରେ ମୁଁ ରହୁଥଲ, ଧାଉ ରହୁଥଲ ସେମାନଙ୍କର ଜଣେ ମୋହରୀର ବୟସ ଗୁଳିଶ ପାର ହୋଇଯାଇଛି । ଘେନା ଚମଧୁଡ଼ୁଧୁଡ଼ୁ ଚେହେରା । ଦୁଇଟା ଅଭୂତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଳଜଳ ଆଖି । ମୁଁ ପଢ଼ିବାକୁ ବସିଲେହିଁ ସେ ହୁକା ଧରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ।

ମୋର ବୟସ ସେତେବେଳକୁ ଆଉ କେତେ ହେବ ? ବାରରୁ ବେଶି ନୁହେଁ । ଗୁଡ଼ାଖୁ ଟାଣୁ ଟାଣୁ ଜଳ ଜଳ ଆଖି ଦିଟାକୁ ଆହୁରି ଜୁଳୁଡ଼ କରି

ଅସ୍ପଷ୍ଟିକର ଫଂସ୍ ଫଂସ୍ ଗଳ୍ପରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଗନ୍ଧ ଶୁଣାଉଥିଲା ସେ ସବୁର ଅର୍ଥ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବୁଝି ନ ଥିଲି, ପରେ ବୁଝିଲି । ଅକଥ୍ୟ, ଅଶୁଣ୍ୟ ସବୁ ବ୍ୟାପାର । କେତେ ଭାବରେ କେତେ ଝିଅଙ୍କର ସର୍ବନାଶ ସେ କରିଛି ତା'ରି ବିବରଣ

ମୋର ଭଲ ମନ୍ଦ କିଛି ବୋଧଗମ୍ୟ ହେଉ ନଥିଲା । ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗୁଥିଲା ।

—ତୁମ୍ଭ କରନ୍ତୁ, ମୋତେ ଟିକିଏ ପଡ଼ିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।

—ଆଜେ ରହ ବାପ, ରହ । ତଷା ଯୁଅ ବିଦ୍ୟାସାଗର ହେବ ହେତ୍ ! ତା ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ହୁକାଟା ଧର । • ଗୁଡ଼ାଖୁ ଟାଣିବାଟା ହେଲେ ଶିଖୁନେ ।

ମୋହରୀର ଯଦି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଟୋଇପଡ଼େ ତ ଦୟା କରି ଲକ୍ଷଣଟା ଲିଭିଯାଏ । ସାମନ୍ତଙ୍କ ଘରୁ ଯେତେବେଳେ କିରସିନୀ ତେଲ ବରଦ ହୋଇଥାଏ ରଟି ନଥାଏ । ପରେ ଆଉ ବଡ଼ି ଜଳିବାର କଥା ନୁହେଁ । ସ୍ଵଲରସିୟ ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଟଙ୍କା ପାଉଥିଲି ସେଥିରେ ନାନା ଟୁକ୍ଟାକ୍ ଚରଚ ଚଳାଇ ଆଉ କିରସିନୀ କିଣିବାକୁ ପଇସା ନଥାଏ ।

ତଥାପି ଯା'ରି ଭିତରେ ପାଷ୍ ସେକେଣ୍ଡ ହୋଇ କାସ ଏଇଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥିଲି । ତା'ପରେ ଦେଖାଦେଲା ବହିର ସମସ୍ୟା । ଦେଖିଲି, ସୁଲ ପାଇନାଲ୍‌ର ବହି କିଣିବା ସତୁରୀ-ଅଶୀ ଟଙ୍କାର ମାମଲା । କକା ଖୋରକୀର ଧାନ ବିକି କିଛି ଟଙ୍କା ପଠାଇଲେ, ସାମନ୍ତ ଘର ଦଶ ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ କଲେ, ହେଡ଼୍‌ମାଷ୍ଟର ତିନି ଶହ ସୁଲ କପି ଦେଲେ । ତଥାପି ଅଧେ ବହି ବି ହେଲା ନାହିଁ ।

ଆଉ ସାମନ୍ତଙ୍କର ଦଶ ଟଙ୍କାର ରଶି ଶୁଝିବାକୁ ହେଲା ଖାତା ପରେ ଖାତା ଲେଖି ।

ସାର୍, ମାଲନର ପ୍ରମାଣରେ ସ୍ଵଲରସିୟ ପାଇଥିଲି ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କ ଦଳରେ ନୁହଁ, ମୋ ଭିତରେ ଶକ୍ତି ଅଛି, ତା'ରି ଜୋରରେ-ମୁଁ ସାଧାନକୁମାର-ସାଧାନ ଗୌରବରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଛିଡ଼ା ହେବି । ଯେଉଁ ଭରତବର୍ଷ ପାଇଁ ବାବା ବୁକୁର ଚକ୍ର ଢାଳିଦେଇଥିଲେ, ସେଇ

ଭରତବର୍ଷରେ ମୁଁ ମୋର ପ୍ରକୃତ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ଖୋଜି ପାଇବି । କିନ୍ତୁ ନ ପାରିଲି ଭଲ କରି ପଢ଼ାଶୁଣା କରି, ନ ହେଲ ଭଲ କରି ପରୀକ୍ଷା ଦିଆ । ରେଜଲ୍ଟ ବାହାରିବା ପରେ ଦେଖାଗଲା, ଆର୍ଡ଼ ଡିଭିଜନରେ ପାସ୍ କରିଛି ।

ହେଡ଼୍ ମାଷ୍ଟରଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମସ୍ତେ ଏକବାକ୍ୟରେ ଛି-ଛି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାମନ୍ତଙ୍କର ଯେଉଁ ପୁଅଟା ତିନି ଥର ବି. ଏ. ଫେଲ୍ କରି ଏବେ ହଜଦୀ ନଦୀ କୂଳରେ ବଂଧୁକ କାନ୍ଦରେ ଧରି ଚଢ଼େଇ ଶିକାର କରି ବୁଲେ ସେ କହିଲା, ପାଶ୍ କରିଚି ଏଇ ଯାର ଭାଗ୍ୟ । କେତେ ବିଲିୟାଣ୍ଟ୍ ପିଲା ସ୍କୁଲ ପାଠନାୟରେ ମାଡ଼ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ଦି'ଦିନ ଘରେ ମୁହଁ ଲୁଗାଇ ପଡ଼ି ରହିଲି । ଉଠିଲି ନାହିଁ, ଖାଇଲି ନାହିଁ । ଆଉ ସେତେବେଳେ ମାଙ୍କ ଆଖିର ଲୁହ ଚପଟପ କରି ମୋ ଉପରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

—ବାପଟା ପର ଉଠ । ପୁଣି ମନ ଦେଇ ଲେଖାପଢ଼ା କର । ତୁ ଜୀବନରେ ବଡ଼ ହୋଇ ପାରିବୁ । ତୋରିପରି କେତେ ଦୁଃଖୀ ପିଲା ବିଲକୂଳ ପାଶ୍ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ କଥା ଭାବି ଦେଖ ।

ସାର୍, ପୁଣି ସାହସ ଧରିଲି । ଏଥର ଗୁଲି ଆସିଲି କଲିକତା । କଣ କରିବି, ଏଇ ସାମନ୍ତଙ୍କ ଚିଠି ନେଇ ହିଁ ଆସିଲି । ସରକାର ବଂଶ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ କୁଟୁମ୍ବ-ବଡ଼ବଜାରରେ ସେମାନେ ଗୁଡ଼ାଖୁଣ ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ସେଇଠି ଜାଗା ପାଇଲି ।

ପୁଣି ସେଇ କଥା । ଦୋକାନ ବ୍ୟାପାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ଦରକାର ହେଲେ ତାରିଦାରେ ଯବାକୁ ହେବ । ତଥାପି ମନେହେଲା କଲିକତା କଲିକତା । କେତେ ବଡ଼ ଜୀବନ ଏଠାରେ । କେତେ ସୁଯୋଗ । ବଡ଼ ବଡ଼ କଲେଜ, ନାମଜାଦା ସବୁ ଦିକ୍‌ପାଳ ଅଧ୍ୟାପକ । ସେଇ ସବୁ କଲେଜରେ ଥରେ ପାଦ ଦେଲେ ନାମୀ ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନର ସ୍ପର୍ଶ ଥରେ ପାଇଲେ ହିଁ ମୋ ମନରେ ହଜାର ଆଲୁଅ ଝଲମଲ କରି ଉଠିବ । ସାର ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଣର ଢେଉ କଲିକତାରେ ଆସି ଭର୍ତ୍ତି ପଡ଼ୁଛି । ତା ସଙ୍ଗରେ ଥରେ ପ୍ରାଣ ମିଳାଇ ପାରିଲେ ମୁଁ ରତାରତି ଖୋଲ ଆକାଶରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି

ଛିଡ଼ା ହେବି-ପ୍ରଥମ ବର୍ଷା ପାଣି ପାଇ ମଲ ରହୁପଡ଼ି ଯେମିତି ନୂଆ ପତ୍ର ନେଇ ବଢ଼ି ଉଠନ୍ତି ।

ଗଲ କଲେଜକୁ-ସଙ୍ଗରେ କେଇଟା ଖୋରାକିର ଧାନବିକା ଟଙ୍କା । ଜାଣେ, ଏଥିପାଇଁ ସଂସାରର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଧପେଟେ ଖାଇବାକୁ ହେବ । ଉପାସ ବି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଭଲ କରି ପାରେ ପରୀକ୍ଷାରେ, ଯଦି, ମଣିଷ ହୋଇପାରେ ।

ବିରାଟ ପ୍ରାସାଦ କଲେଜର । ସେଥିରେ ପୁଣି ରଥଯାତ୍ରା ପରି ଭିଡ଼ ସେଇ ଭିଡ଼ ଠେଙ୍ଗି ଯଦି ବା ଅଫିସ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲି, ଶୁଣିଲି, ଆଡ଼଼ ଡିଭିଜନ୍, ଆଇ-ଏସ୍-ସିରେ ସିଟ୍ ? ହେବ ନାହିଁ ।

ଗୋଟାଏ ଦିନା ନୁହେଁ ସାରା ପ୍ରାୟ ଛଅଟା କଲେଜ ଫେରନ୍ତୁ ଦେଲେ । ଶେଷରେ ଯାରି ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଅକୁଳାନ କଲେଜରେ ଜାଗା ହେଲା । ଉଇସ୍-ପ୍ରନ୍ସିପାଲଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଗଲି । ଯଦି କିଛି କନ୍‌ସେସନ୍ ପାଏ !

କନ୍‌ସେସନ୍ ? ଉଇସ୍-ପ୍ରନ୍ସିପାଲଙ୍କ ଆଖି ଆକାଶକୁ ଟେକି ହୋଇଗଲା; ଆଡ଼଼ ଡିଭିଜନ୍ ?

—ସାର,

—ଆଇ.ଏସ୍.ସି.ରେ ଆମେ ଏମିତି ତ କନ୍‌ସେସନ୍ ଦେଉଁନା । ତା ଉପରେ ଆଡ଼଼ ଡିଭିଜନ୍ ।

—ସାର ଗରିବ ପିଲା ।

—ସବୁ ବଙ୍ଗାଳୀର ପୁଅ ହିଁ ଗରିବ । ସେ ଉତ୍ତର ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସାର କଲେଜଟୋଯାକର ପିଲାକୁ ପି୍ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସିପ୍ ଦେବାକୁ ହେବ ।

—ସାର, ଏକବାରେ ଶୁଷା ଘରର ପିଲା ନାଁ ।

—ଉଇସ୍-ପ୍ରନ୍ସିପାଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ ହେଲେ, ତାହେଲେ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଆସିଲ କାହିଁକି ? ଶୁଷବାସ ଦେଖିବାହିଁ ଭଲ ଥିଲା । ହାୟାର ଏଡ୍‌କେଶନ୍ ତମପାଇଁ ସବୁ ନୁହେଁ । ଗୋ-ଗୋ-ଡ଼ୋଷ୍ଟ ଡିଷର୍ବ ମା ।

କନସେସନ ହେଲ ନାହିଁ । ଗାସ୍ତାରେ ଫେର ଆସିବା ବେଳେ ସାମନ୍ତଙ୍କର ସେଇ ମୋହରୀରର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଗୁଣୀ ପିଲା ବିଦ୍ୟାସାଗର ହେବ ହେଁ !

ସାର୍, ସେତିକିବେଳେ ମୋର ଗାଁକୁ ଫେରିଯିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଏକ ପଡ଼ିଆଭର ଖରା ଭିତରେ, ତା କପାଳ ଦେଇ ଚପଟପ ଝାଳ କଣ ଆସି ପଡ଼ୁଛି-ସେଇଠି ନିଜ ଜାଗାକୁ ଗଲେ ହିଁ ମୋର ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ସହରର ଏ ଅପମାନର ଗୁରୁକ୍ ଏମିତି ଆସି ଆଉ ଦିହରେ ବାଜନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସାର୍, ମୁଁ ଆଶା ଛାଡ଼ିପାରିଲି ନାହିଁ । କେମିତି ଜବି ହୋଇଗଲା । ମନେହେଲା, ଯାର ଶେଷ ଦେଖି ଛାଡ଼ିବି ।

ସରକାର ଘର ଗୁଡ଼ାଖୁ ଦୋକାନର ଗୋଟାଏ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଁ ରହୁଥାଏ । ସାମନ୍ତଙ୍କ ଘର ସଙ୍ଗେ କେତେ ଫୋର୍ ! ସେଠି ଏକ ଛୋଟ ଗୁଳିଆ ଗରେ ଅବଶ୍ୟ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ଆକାଶ ଥିଲା, ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ ପୋଖରୀର କଳା ଗହନ ଜଳ ଥିଲା । ବତାସରେ କାଠତଣ୍ଡା, ଚିତୁଳର ଗନ୍ଧ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଠି ବଡ଼ ବଜାରର ଗଳି । ଦିନ ବାରଟାରେ ସବୁ ଦୋକାନରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଲଲେକ୍ଟିକ୍ ବତୀ ଜଳୁଛି । ତିନି ହାତ ଗସ୍ତା ଛାଡ଼ି ଆକାଶଛୁଆଁ ସାତତାଳ ସନ୍ତସନ୍ତ ଆ କୋଠାମାନ, ବତାସ ନାହିଁ । ଦିହକୁ ଦିହ ଘଷି ହଜାର ଲେକଙ୍କର ରତି ଗୋଟାଏ ଦେହଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବା ଆସିବା । ଗୁଳୁଗୁଳୁ ଗରମ, ଲୁଲୁ-ବନ୍ଧା ଦୋକାନରୁ ଧୂଆଁପତ୍ର ଆଉ ଗୁଡ଼ର ଗନ୍ଧ ଆଉ କାନପଟା କୋଳାହଳ ।

ଏହାରି ଭିତରେ ଗୋଟାଏ କଣରେ ଚକ୍ରପୋଷ ଉପରେ ଥାଏ । ସାରା ରତି ମୁଣ୍ଡା ଚଢ଼ୁଥାନ୍ତି, ଦିନ-ଦିପହରେ ଅସରପାଙ୍କର ଉସାତ । ସରକାର ଘର କଲେଜର ମାଇନାଟା ଚଳାଟି-ଆଉ ଦିଅନ୍ତି ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ହାତ ଖରଚ । ତା ବଦଳରେ ଖଟିବାକୁ ହୁଏ ସକାଳେ ଉପରବେଳା । ତାରିଦାରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ଜୋଗାଡ଼ ଯନ୍ତ୍ର କରି ଗୋଟାଏ ଟିଉସନ୍ ଜୁଟାଇ ନେବି, ତାର ମଧ୍ୟ କୋ ନଥିଲା । ବହି ? ଆଇ. ଏସ୍. ସିର ବହି କିଣିବାକୁ ହେଲେ କେତେ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ହେବ ସେକଥା ମୁଁ ଆଜି ବି ଜାଣନାହିଁ । ସାର, ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ସମୟରେ ଯେଉଁ ବହିର ଦାମ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର ଦାମ୍ ବାର ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ନୁହେଁ । ଖଣ୍ଡେ ଦିଶନ୍ତ ପୂରୁଣା

ଏଡ଼ିସନ୍‌ର ବହି ପୁରୁପାଥରୁ କିଣିଥିଲି—ସେଥିରେ ସିଲବସ୍‌ର ଅଧେ ବି ପାଇଲି ନାହିଁ ।

ପଢ଼ାଶୁଣା ? ଖାଇବାକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ ସରକାରଙ୍କର ବହୁବଜାର ଘରକୁ । ସେଠୁ ଖାଇ ଫେରୁ ଫେରୁ ଦଶଟା ପୂର୍ବରୁ ନୁହେଁ । ତା'ପରେ ଗୋଟାଏ ହଳଦିଆ ବଲ୍‌ବ ଜାଳି ପଡ଼ିବାକୁ ବସେ । ଖାତାର ନୋଟଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ସାଲୁବାଲୁ ମନେହୁଏ । କେତେବେଳେ ଯେ ନିଦ ଶୁଣି ଆସୁଥିଲ ଜାଣି ଯାଉନଥିଲି । ସାରା ରାତି ଦେହ ଉପରେ ମୁଷା ଆଉ ଅସରପା ଦୌଡ଼ି ବୁଲୁଥାନ୍ତି ।

ଆଉ କଲେଜ ? ଖୁଦାଖୁଦି ଭିଡ଼ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବେଞ୍ଚରେ ସାତ ଆଠ ଜଣ ଠେଲଠେଲି କରି ବସିବାକୁ ପଡ଼େ, ଯେଉଁଠି ପାଞ୍ଚ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ବସିବା ଜାଗା ହେବା ଉଚିତ । ନୋଟ୍ ନେବାକୁ ହେଲେ ଖାତା ଖଣିବାକୁ ଜାଗା ନାହିଁ । ଲ୍ୟାବରଟରୀର ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଚମତ୍କାର । ପହର ଜଣ ପିଲା ଯେଉଁଠି କାମ କରିପାରିବେ ସେଠି ପ୍ରାୟ ପରୁଷ ଜଣଙ୍କୁ କାମ କରିବାକୁ ଦିଆଯାଏ ।

ଭବା ଚୈଞ୍ଚାନିକ ! ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତର ଇତିହାସ ଯେଉଁମାନେ ଗଢ଼ିବେ—ଏହାହିଁ ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କର ଲେଖାପଢ଼ା ଶିକ୍ଷିବାର ଚେହେରା !

ତଥାପି ସାର୍, ତେଣୁରେ ଭୁଟି କରିନାହିଁ । ଦି'ଗୁରି ଜଣଙ୍କ କଥା କହୁନି—ଆମ ଭଜିଆ ତୁଟ ସାଧାରଣ ଛାତ୍ର ଯିଏ କଲେଜକୁ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିକ୍ଷିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, କି ହିଁକି ସେମାନେ ତା ପାଠକିନାହିଁ, କାହିଁକି ସେମାନେ ଫେରୁ କରନ୍ତି— ?

ଗୋଟାଏ ଘଟଣା କହେ ସାର୍ । ଆଜି ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋତେ ହସମାଡ଼େ କଥାଟା ଉଠିଲେ ।

କଲେଜର ଫାଉଣ୍ଡେସନ ଡ଼େ । କାକଜମକରେ ସଭା, ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ ବହୁତା ପ୍ରଭୃତି ହେଉଛି । ସବୁଠୁ ଭଲ ବହୁତା ଦେଇଥିଲେ ଉତ୍ତମ-ପ୍ରମୁଦପାଲ । କହୁ କହୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଜଳ ଆସି ଯାଇଥିଲା ।

—ଆମେ ଗୋଟାଏ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ରିକ୍‌ସ ନେଇ ଦେଖିଛୁ—କଲେଜର ଡେଇଁ ପରସେଣ୍ଟ ପିଲା ମୋଟାମୋଟି ସବୁ ବହି କିଣି ପାରିଛି । ଚୁୟେଣ୍ଟି

ପରସେଷ କିଛି କିଛି କିଣି ପାରନ୍ତି, ସେଭେଣ୍ଟି ପରସେଷ ଖଣ୍ଡେ ବି ବହି କିଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ! ଏ ଅବସ୍ଥାରେ କଣ ଶିକ୍ଷା ଦେବୁ ଆମେ ? କାହାକୁ ବା ଦେବୁ ? ଏହାର ଯଦି ପ୍ରତିକାର ନ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶ କେଉଁଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବ ?

ପ୍ରତିକାର ଅବଶ୍ୟ ଉଚ୍ଚ-ପ୍ରାନ୍ତ-ସପାଳ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରଖିଥିଲେ । କହିଦେଲେ, କଲେଜ ଏଡୁକେଶନ ଗରିବ ଛାତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ ।

ସାର୍, ସେକେଣ୍ଡ ଘଣ୍ଟାର ବେଳେ ପଢ଼ିଲା, ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ମୁଁ ଲେଖି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆପଣ ଯଦି ଏତେ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ିଥାନ୍ତି, ତାହେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଉଦାରତା ଉପରେ ଆଉ ଉପାତ କରିବି ନାହିଁ । କରିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ସଂକ୍ଷେପରେହିଁ ମୋର କଥା ଏଥର ଶେଷ କରିବି ।

ମୋ ମା ଲେଖାପଢ଼ା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଂଜାବଂଜା ହରପରେ ତାଙ୍କ କବୀନୀକୁ କକା ଚିଠିରେ ଲେଖି ଦିଅନ୍ତି ।

“ତୁମେ ବଡ଼ ହୁଅ ବାବା-ଦେଶର ଦଶର ଜଣେ ହୁଅ । ତୁମ ବାବା ଯେଉଁ ନାମ ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି ସେ ନାମର ସମ୍ମାନ ରଖ ତୁମେ । ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତର କର୍ମୀ ହେବାକୁ ହେବ ତୁମକୁ-ସେ କଥା ତୁମେ ଭୁଲି ଯାଆନା ।”

ଭୁଲି ନାହିଁ । ଦିନକ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତ ତ ମୋର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇ ନାହିଁ । ମୋର ଶିକ୍ଷାର ପଥ ଖୋଲି ଦେଇ ନାହିଁ । ସେଇ ଗୁଡ଼ାଖି, ଦୋକାନରେ ଗୁଜିରି କରି-କୁସ୍ ନାଆଁରେ ସେଇ ଅର୍ଥହୀନ ହସ୍ତଗୋଳ ଭିତରେ, ଗୁଜୁଗୁଜି ଗରମ ଆଉ କୋକାହସ୍ତଭର ବଡ଼ବଜାର ଗତି ଭିତରେ ସେଇ ଘରଟିରେ, ହଳଦିଆ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଆରୁଥରେ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ସବୁ ଝାପସା ହୋଇ ଯାଇଛି । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ରକ୍ତର ଢେଉ ପାଟି ପଡ଼ୁଥିଲା ରହି ରହି । ମନେ ହୋଇଛି ଏଠୁ ଛୁଟି ପକାଏ, ଡେଇଁ ପଡ଼େ କେଉଁ ପୁରୁଣା ପୋଖରୀର କକା ଗହନ ଜଳରେ, ବୁକୁ ଭରି ଟାଣି ନିଏ କାଠଟାପା ଯୁଇପୁଲ-ନାଗେଶ୍ବରର ଗଂଧ, କେଉଁ ବର୍ଷାର କଜଳ ମେଘକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଡାକେ, ଆଉ କହେ ଆ ବୃଷି ଝାପି, ଶୁଭଳ ଦେବି ମାପି— ।

କିନ୍ତୁ କଲିକତାରେ ସେଇ ଦୀର୍ଘର ଅଣ୍ଟା କଳା ଜଳ କେଉଁଠି ନାହିଁ ।

ନାହିଁ ନାଗେଶ୍ୱର ଗଙ୍ଗଶିଖରି ପୁର ଗଂଧ । ଆମ ଘରେ ଭରପେଟ ଖାଇବାର
ଧାନ ନାହିଁ । ମିଶିନ୍ତ ବୁକୁରେ ନିଆଁ ଜଳୁଛି । ବୁକୁରେ କେଉଁଠି ଏକ ଅସର
ବର୍ଷା ନାହିଁ ।

କେଉଁଠିକି ଯିବି ? କେଉଁଠିକି ପକାଇବି ?

ଆଶା ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ବଂଚିବି, ମୁଁ ବଡ଼ ହେବି । ମୁଁ ନ
ହେଲେ ନୂଆ ବୁଝ୍ ପର୍ଲେଶରେ ନିଆଁ ଜଳିବ ନାହିଁ । ହାଇଡ୍ରୋ—
ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଛୁଟିବ ନାହିଁ, ଆବୃତ୍ତିକ ରିସର୍ଚର କାମ ବାକୀ ପଡ଼ି
ରହିବ, ରିପାଇନାରୀର ପେଟ୍ରୋଲିୟମ, ପେଟ୍ରୋଲ, କିରସିନୀ, ବୁଧୁ ଅୟେଲ,
ପାଗର୍ସନ୍ ର ରୂପ କିଛି ସଂଭବ ହେବନାହିଁ । ସେଇ ମୟଦାନବର ମଂତ୍ର
ମୋଟେ ଜୋର କରି ଛାଡ଼ି ନେବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଯେ ସାଧାନ ଗରତର
ବୈଜ୍ଞାନିକ ।

ସାର୍, ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ । ବଂଶଦେଶର କଲେଜରେ ମୋ'ପରି
ଅସଂଖ୍ୟ ଛାତ୍ର ସ୍ୱପ୍ନ ନେଇଛନ୍ତି ବଂଚି ରହନ୍ତି—ସ୍ୱପ୍ନ ଘୋରରେ ତଳ ବୁଲ
କରନ୍ତି । ତାପରେ ଦିନେ ସ୍ୱପ୍ନ ଗଂରେ । ଦେଖିବାକୁ ପାଆନ୍ତି—

ସାର୍, ପକା ଶୁଣା କିଛି ହିଁ ହେଲ ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ପଚାରିବି ?
କେଉଁଠୁ ବହି ପାଇବି ? ସାମାନ୍ୟ ବହି ବା ନୋଟ୍ ଯୋଗାଡ଼ କରିପାରେ,
ହତବିଧ ବଲ୍‌ବଟାର ଅସ୍ତ୍ର ଆରୁଥରେ ସେ ସବୁର କୌଣସି ଅର୍ଥ ହିଁ
ରହେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପୋକ ପରି ସେଟା ଆଖି ଆଗରେ ବିଲିବିଲି
ହୋଇ ହୁଲୁଥାଏ । ତାପରେ କେତେବେଳେ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଗୁଡ଼ାକ ଗଢ଼ିପଡ଼େ— ସବୁ
ଚେତନା ଆହନ ହୋଇଯାଏ । ଧୂଆଁପତ୍ର, ଗୁଡ଼ା ଆଉ ମୁଷା—ଅସରପା—
ଓଡ଼ାଳିଆ ଗଂଧରେ ଭର ଘରେ ପାହାଡ଼ି ଆରୁଥରେ ଯେତେବେଳେ ଜାଣିଲେ
ସେତେବେଳେ ଯେମିତି ମୁଣ୍ଡରେ ଛୋଡ଼ିଏଟା ମନର ଭର ଗୁପ୍ତି ବସିଛି
ତା'ପରେ ଆଠଟା ନ ବାଜୁଣ୍ଡୁ ହିସାବର ଖାତ ।

ଆନୁଆଇର, ଖାତା ଦେଖାହୁଏନା ।

କଲେଜ ଫି ଦିଆ ହୋଇଥିଲେ ଝଟ୍ କରି ପ୍ରମୋଶନ । ପ୍ରିଟେଷ୍ଟ
ଦେଖିନି । କିମିତି ଦେଇଥାନ୍ତି ? ତାପରେ ଆଗେଇ ଆସିଲା ଟେଷ୍ଟ ।

ସାର୍, ଏଇଠି ନିଜର ଅପରାଧର କଥା କହୁଛ କରେ । ଟେଷ୍ଟ

ଯେତେବେଳେ ନିକଟ ହୋଇ ଆସିଲା ସେତେବେଳେ ମନ ଭିତରେ ସବୁବେଳେ ଏକ ଅଭିଭାବ ଚିତା ଯେମିତି ଜଳିବାକୁ ଲାଗିଲା ମୋର । ବହି—ମାତ୍ର କେତୁଟା ବହି ଯଦି ମୋର ଆତ୍ମା । ତାହେଲେ ପାଞ୍ଚ ଡିଭିଜନ୍ ନ ହେଉ ପଛକେ ଅନ୍ତତଃ ସେକେଣ୍ଡ ଡିଭିଜନ୍ ମୁଁ ପାଆନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ, ଆଉ ମାଧ୍ୟମେଟିକସ୍ରେ ଗୋଟାଏ ଲେଟର ।

ଗରିଯିବେ ନାହିଁ ସାର୍, ମୋ ମନର ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ଦେଖନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯେମିତି ପାଗଳ ହୋଇଗଲି । ତାପରେ —

ତା'ପରେ ମୁଁ କଲେଜରେ କ୍ୟାସମେଟମାନଙ୍କ ବହି ଶ୍ରେଣି କରିବା ଆରମ୍ଭ କରି ।

ଆପଣ କଣ ଭବୁଛନ୍ତି ମୋ ସଂବନ୍ଧରେ ? ଭବନ୍ତୁ । ମୁଁ କଣ ଏ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ ଯେ ଶେଷରେ ମୁଁ ଶ୍ରେଣି ବନିଗଲି । ମୋ ବାବା ରକ୍ତ ଦେଇ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଣିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପୁଅ ହୋଇ ଶେଷରେ ଶ୍ରେଣି କରି ମୁଁ ?

ସାର୍, ଯଦି ପାରିବି ବିଶ୍ୱର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅରେ ଭବି ଦେଖନ୍ତୁ, ପିଲାମାନେ କାହିଁକି ବହି ଶ୍ରେଣି କରନ୍ତି, କାହିଁକି ପରୀକ୍ଷାରେ କପ କରନ୍ତି; କେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ କଠିନ ମନେ ହେଲେ କାହିଁକି ଏପରି ହିଂସ୍ର ଅଶୋଭନ ଭାବେ ପରୀକ୍ଷା ହଲୁରୁ ବାହାରି ଆସନ୍ତି । ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଆନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନ୍ୟାୟ । ଏ ଜିନିଷ କଦାପି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କେହି ଏ ସବୁ ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି କାହିଁକି ହୁଏ ? କାହିଁକି ଏପରି ପିଲାମାନେ ଭୁଲ ପଥରେ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାନ୍ତି, ଏ ପରି ବିକୃତ ଆଚରଣ କରନ୍ତି ? ଗୋଟାଏ ପାଞ୍ଚ-ପେଇର ସେମାନଙ୍କର କେତେଦୂର ଆସେ ଯାଏ, କେବେ କଣ ତାହା ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି ?

ଘରର ଅବସ୍ଥା ଖରାପ—କକାଙ୍କ ଚିଠିରୁ ଜାଣିଲି, ଜଣାରି ଭିତରେ ପେଟର ଭିତର ଭବନା ଦେଖା ଦେଇଛି । ନୂଆ ଧାନ ଉଠୁ ନ ଉଠୁ ମାର ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପାଖର ଶେଷ ଟଙ୍କାଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଛି—ହୁଏତ ଗୋରୁ ବିକ୍ରୀ କରି ସାମାନ୍ୟ କିଛି ପଠାଯିବ ।

ଲେଖି ଦେଲି, ଗୋରୁ ବିକିବ ନାହିଁ, ମୁଁ ଯେମିତି ଭାବେ ହେଉ ଯୋଗାଡ଼ କରିବି ।

କିନ୍ତୁ କେଉଁଠୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିବି ? ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ଏଡ୍ ପଣ୍ଡର ପଦର ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିଲ । ତା'ମରେ ?

ସରକାର-କର୍ତ୍ତା ମୋତେ ଡାକି ପଠାଇଲେ । କହିଲେ, ପରୀକ୍ଷା ପାଈଁ ଭବନା କଣ ? ମୁଁ ପରୁଷ ଟଙ୍କା ଦେବି ତମକୁ ।

ଏତେ ଦୟା !

ସାର୍, ଏତେଦିନକେ ବୁଝିଛି, ଦୟା ଖାଲି ଦୟା ନୁହେଁ, ଯା ପଛରେ ଏକ ଭୟଙ୍କର ଦାତା ଥାଏ । ପୃଥିବୀର ଦୟାର ନାମ ରଖିବାକୁ ହୁଏ ସାଂଘାତିକ ଭବରେ ।

ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ସାର୍ ? ଅଳ୍ପ-ପିଜିକ୍ସ କେମିଟ୍ରୀ-ବଂଗଳା ରଂଗଜୀ କିଛି ପଢ଼ି ପାରି ନାହିଁ । ପରୁଷ ଟଙ୍କା ବିନିମୟରେ ଗତି ପରେ ଗତି ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ଜଳାପୋଡ଼ା କରୁଥିବା ଆଖି ଆଉ ମଥାରେ କୋଡ଼ିଏ ମହଣ ପଥରର ଭର ନେଇ ପ୍ରତି ବିନ୍ଦୁ ରକ୍ତ ଦେଇ ମୋତେ ଖାଟିବାକୁ ହୋଇଛି । କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଖାତା ତିଆରି କରିଛି ।

କି ଖାତା ? ଇନ୍‌କମ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ ପାଙ୍କି ଦେବାର ଖାତା । ଗୋପନ ଖାତା । ପରୁଷ ଟଙ୍କାର ଦାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଦେଇ, ପ୍ରତି ବିନ୍ଦୁ ରକ୍ତ ଦେଇ ମୋତେ ମିଟାଇବାକୁ ହୋଇଛି ।

ତଥାପି ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲି । ତଥାପି ଆଶା ଛାଡ଼ିନି । ଭାବିଥିଲି ଗୋଟାଏ ମିରେକଲ ଘଟିଯିବ । ଶ୍ରେରି କରି ହାତ ପାକଡ଼ କରିଛି । କପି କରିବା ପାଇଁ ବହିର ପୃଷ୍ଠା । ଚିରି ବି ଆଣିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମିରେକଲ୍ ତ ଘଟିଲ ନାହିଁ । ଜାମା ତଳୁ ଏତେଟିକେ କାଗଜ ମୁଁ ବାହାର କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ପାଖ ପେପରରେ । ସେକେଣ୍ଡ ପେପର, ଥାଡ଼ ପେପର—ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ସବୁ ନାଟି ବୁଲିଲେ । ଖାଲି ସରକାର କୋଂପାନୀର ଜାଲ ଖାତା ଘୁରି ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ର ଆଉ ଇନଭିଜିଲେଟର-ମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଜମା-ଖରଚର ହିସାବଖାତା ପରି ଦେଖାଗଲା ।

ଏଇ ବଂଗଳାର ଖାତା ମୋର ଶେଷ ଖାତା ।

ସାର୍, ଓ.ଏସ୍ ପଢ଼ିଲ । ଆଉ ପାଂଚ ମିନିଟ୍ ପରେ ହିଁ ଖାତା ଛଡ଼ାଇ ନେବେ । ମୋର କଥା ବି ଶେଷ ହୋଇଗଲାଣି । ଆଜି ସଂଧ୍ୟା ପରେ ହିଁ

ଯେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଟ୍ରେନ୍‌ର ଚକ ଚକେ ମୋର ଯେତେ ମନର ଭର ସବୁ
 ଢଳେଇ ଯିବ ।

ମୁଁ ବଂଚିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ସାର୍, ମୁଁ ସ୍ବାଧୀନତାମାର, ସ୍ବାଧୀନ
 ଭରତବର୍ଷ ପାଇଁ ବଂଚିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । କାହିଁକି ମୁଁ ବଂଚି ପାରିଲି ନାହିଁ ?
 ମୋ ପକ୍ଷରୁ ହଜାର ହଜାର ଛାତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ
 ରଖିଗଲା । ଜବାବଟା ଆପଣ ଭାବି ଦେଖିବେ ।

କାପୁରୁଷ ପରି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରୁଛି । ନା-ସାର୍-ନା । ଏଇ ମୋର
 ପରଜୟ ନୁହେଁ—ମୋର ପ୍ରତିବାଦ । ବୟାଳିଶର ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ଏକ
 ପ୍ରଜୟ ରାତିରେ ମୋ ବାବା ଦେଶ ମାଟିରେ ବୁକୁର ରକ୍ତ ଢାଳି ଦେଇଥିଲେ ।
 ମୋର ରକ୍ତ ବି ଦେଶର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଛାତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ସେଇପରି ଗୋଟାଏ
 ଇତିହାସର ସୂଚନା ରଖି ଯିବ । ସେ ଇତିହାସ କେବେ ଗଢି ଉଠିବ ମୁଁ
 ଜାଣେନା । ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ସାର୍ ? ଆପଣ କହି ଦେଇ ପାରିବେ ?
 ପ୍ରଶ୍ନାତ୍ମକ ।

ଚଢ଼ାଟ କଥା

ସନ୍ତୋଷକମାର ଘୋଷ

ସେ ମୋ ପିଠି ଉପରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତା ନିଶ୍ବାସ ମୋ କାନରେ ଶୁଣୁଛି । ମୋ ହାତର ଆଂଗୁଠିଗୁଡ଼ାକ ବିମିତି ନିର୍ଦ୍ଦୀବ ହୋଇଗଲା । ତାକୁ କର୍ମବାର ଶୁଣାଇ, “ମିଛୁଟାରେ ଖାରି ପୁରୁଣା କାଗଜ ଘାଂଟୁଛ ଧୁଡ଼ି ଉଡ଼ାଇଛି । ସରସିକ, ସେଇ ଗଛଟା ତୁମେ କୌଣସି ମତେ ଖୋଜି ପାରିବ ନାହିଁ ।”

ତା ମୁହଁ ମୋ କାନକୁ ଘୁରି । ଅସ୍ବାଧବିକ ଗଛା, ପିଂସ-ପସ୍ । ଭୁତ ଭଣି । କଂଠନାଳୀରେ ଛେଦା ଥିଲେ ଏମିତି ଆବାଜ ବାହାରେ ।

କହିଲି, ତା ହେଉ ପକ୍ଷିକେ ଲେଖାଟା ମୋର ଗୁଡ଼ି ।

—ଗୁଡ଼ି ଇ ? ସେ ଯେମିତି ଅଜା କରି ଉଠିଲା । କାହିଁକି ଗୁଡ଼ି ?

ମିଛାଇ ଦେଖନ୍ତି । ଖାଟ ସେଇଟା ନା ବିକ୍ରମାଇଁକର ଯେଉଁ ଗଛ ତମକୁ କହିଲି ସେଇଟା ।

—ସେ ଗଛରେ କଣ ଅଛି ?

—ସବୁ ମନେ ନାହିଁ । ଝଡ଼ିବର୍ଷା ଗତି । ଶୌ ଶୌ ହାଡ଼ୁ, ଆମ ଶର ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଭିକାରୀ ଝିଅଟାକୁ ବରୁଟାକୁ ଉପରକୁ ମୁହଁ କରାଇ ଡାଙ୍ଗିଦେଲା । ବରୁଟା ତଥାପି କାନ୍ଦୁଥିଲା ନେଳିଆ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଶେଷରେ ଘାଡ଼କୁ ସିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଝିଅଟା ତା ପିଂଧା ଲୁଗା ଖୋଲି ତିନିଗୁରି ପରସ୍ତ କରି ଛୁଆଟାକୁ ଘୋଡ଼େଇ ଦେଲା । ଏଇ ଛବିଟା ଖାରି ମନେ ଅଛି ।

ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ସେ ଖାଲି କୋରରେ ହସୁଥିଲା । କଜା ଆଇଶଲୀଟା ପୁଣି ଉଠି ଗତିର ଲଂଗ ସଙ୍ଗରେ ମିଛାଇ ଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ଆଖିରେ ଆଖି

ମିଳାଇ ଅନାଇବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନଥିଲା । କ୍ଷୁଦ୍ର କଣ୍ଠରେ କହିଲି, ଏ ଗଳ୍ପ କଣ ହସର ?

ସେ କହିଲା, ହାସ୍ୟକର । ତା ତୁମେ ବି ଜାଣ । କେତେ ଦିନ ଆଗର ଲେଖା କହତ ।

—ବର୍ଷ ଗଣି କହି ପାରିବି ନାହିଁ ଯେତେବେଳେ ଏକ ପଇସାର ଚିନାବାଦାମ ନେଇ ପୁର ଘଣ୍ଟାଏ କଟାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରୁଥିଲା । ଶୁଦ୍ଧ ଦୋକାନରେ ଦିପଇସାର ପିଆଇ ନେଇ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା । ଦିଅଣାରେ ବିପଦରେ ଧର୍ମତାଳଠାରୁ ଆଇପୁର ଘୁରି ବାଲିଗଞ୍ଜ ଅବଧି ଯାଇ ପାରୁଥିଲୁ । ସେତେବେଳେ—

ହାତ ଟେକି ସେ କହିଲା, ଆଉ, ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ । ସରସିକ, ଏ ଗଳ୍ପଟା ତୁମେ ଆଉ ଖୋଜନା ।

—ପାଉବି ନାହିଁ କାହିଁକି ?

—ନାହିଁ ବୋଲି ।

ସେ ଟିକିଏ କାଶିଲା ସେଇ ଅତି ପ୍ରାକୃତ କ୍ରମରେ । ମୁରୁକି ହସିଲା । ଅସଲ କଥା ଗଳ୍ପଟା ମୋ ପାଖରେ ଅଛି । ଏଇ ଦେଖ ।

କହି ସେ ତାର କଳା ଝୁଲ ଭିତରେ ହାତ କୁକାଇ ଦେଲା । ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ ହେଉ ଖେଳିଗଲା ଗଭୀର ଶରୀରରେ ମିଳାଇ ଗଲା । କଣ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ବାହାର କରି ସେ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ହଲାଇଲା । ମିତିମିତି ଆଲୁଅରେ ଦେଖି ପାରୁ ନଥିଲି । ମନେହେଲା, ଗୋଟାଏ ବିଲେଇ ଛୁଆ, ଶୁଖିଲା ଶୁଖିଲା ଆଖି ଦିଲଟା ଛିଟିକି ବାହାରି ଆସିଛି, ମଣି ଦିଲଟା ଦରମା ।

ହାତ ବଢ଼ାଇ ଧରି ନେଇ ବି ମୁଁ ହାତ ଟାଣି ନେଲି । ସେ ହସୁଥିଲା ।

—ଦେଖିଲ ତ, ତୁମେ ଆଉ ଏତାକୁ ନେବାକୁ ଗୁହଁନ । ଯାହାକୁ ଏତେ ଭୟ ତାକୁ ବଂଶୁରବ କିମିତି ?

ସେ ପୁଣି କିମ୍ଭୂତ ଜୀବଟାକୁ ତା ଆଇଖାଲା ତଳେ କୁକାଇଦେଲା ।

—ଏ ମୋ ପାଖରେ ଥାଉ ।

ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୁହଁ ଉଠେ ଉଠେ ପରୁରିଲି, ତୁମେ କିଏ ?

ଜବାବ ନଦେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ପଛେଇଗଲା । ତା ଆଇଖାଲାଟା କଂପି ଉଠିଲା । ତାପରେ ଗତି ମଧ୍ୟରେ ମିତାଇ ଯାଇ ଶିର ହେଲା । ଗୁହଁ ଦେଖି ସେ ବି ନାହିଁ । ସେଠୁ ତାକୁ ଚିହ୍ନିଲି । ଏ ସମୟ । ସେଇ ସମୟ ଯେତେବେଳେ—

ଏକ ପରସାରେ ତିନାବାଦାମ, ଭତ୍ୟାଦି । ଯେତେବେଳେ ଗ୍ୟାସ ଲୁଗରୁ ଖୁବ୍ରେ ବିଜ୍ଞାପନ ତିଆରିଅଛି ଘର ଖାଲିଠାରୁ ଗୁଜିରି ଖାଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ପାତ୍ର ପାତ୍ରାଙ୍କଠାରୁ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଖବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଯେତେବେଳେ ମମତାମୟୀ ମା ସେଇ ଭିଜାରିଣୀ—

ସମୟ ମୋତେ ଏକାକର ଆଲୁଅରେ ଦେଖାଇଲା ବୋଲି ଘଟାନାକୁ ମାଡ଼ ଖାଇ କାନ୍ଦିଉଠୁଥିବା ବିଲେଇ ଛୁଆ ପରି ଦେଖାଗଲା । ମୋତେ ସିଏ ତାର ଅଙ୍ଗରଖା ଭିତରେ ଝିକି ମାରିବାକୁ ଯଦି ଦେଇଥାନ୍ତା, ଯଦି ସେତେବେଳର ଆଖି ଓ ବୟସ ଫେରାଇ ଦେଇଥାନ୍ତା, ଆଉ ମନ ଆଉ ଆଲୁଅ, ଆଉ ସେତେବେଳର ଗଂଧ ମୋହ ସବୁକିଛି, ତେବେ ଏଇ ସୁନ୍ଦର ନିଜଜ୍ଞ ଭିଖାରୀ ଝିଅଟାକୁ ପୁଣି ଜୀବନ୍ତ ଦେଖି ପାରନ୍ତି । ଏଇ ଆଇଖାଲା ଭିତରେ ସବୁ ଜୀଅନ୍ତା, ବାହାରକୁ ଟାଣି ଆଣିଲେ ମଡ଼ା ।

—ତାପରେ କଣ ହେଲା ସରସିକ ?

—ତାପରେ ବିଜୁମାଲ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଅଣ୍ଟା ଗଳାରେ କହିଲେ, ଆସ । ଟ୍ୟାକ୍ସିର ମିଟର ଦେଖି ଉଡ଼ାଟା କୁଟେଇ ଦେଇ ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲି । କଂଗ୍ ନର୍ଦ୍ଦମା, ମନେଇବା ଭର୍ତ୍ତି ଗୋଟାଏ ତିଆଁ ମାରିଲି । ଶାର୍ଦ୍ଦିନ୍ରେ ତଥାପି ଛିଟାଏ କାହୁଅ ଲାଗିଗଲା ।

ଏ ଗଳ୍ପ ଟା ଯେପରି ଟ୍ୟାକ୍ସିଟାର ମାପରେ ତିଆରି । ଡ଼ିଆସିଲା ଖୋଜ ଆଉ ବାକ୍ସ ପରି ମାପସହି । କୁକି ମନେହେଲା ମୁଁ ଯେପରି ଚିହ୍ନେ । ଅନ୍ତତ ଏଇ ଗଂଧଟାକୁ । ଆଗରୁ ଏକଦା ରହିଛି । ହଠାତ୍ ପୁରୁଣା ପ୍ରଣୟନାର ଘରେ ପଶିଲେ ଯେମିତି ଲଗେ । ଅତୁଆ ଅତୁଆ ଲଗେ । ପୁଣି ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା । ଠିକ୍ ଆଗେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କରିଛି ଲଲଗେ ତା କରି ପାରିବି, ନାହିଁ ।

ଅସଞ୍ଜ ହେବ । ମୁହଁ ମୁଁହି ହେବ, ତଥାପି ମୁହଁ ପାଖକୁ ମୁହଁ ନେବ ନାହିଁ, ଟିକିଏ ଅନ୍ତରାୟ ରହିଯିବ ।

ବାଧା କେଉଁଠି-ମୋର ବୟସ ? ହାଣ୍ଡାଇ ଶାଢ଼ୀ ପକେଟରେ ଯେଉଁ ନୋଟ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଫୁଲି ବାହାରି ଆସନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ାକ ? ଜୁତା ହଳକ ଆଉ ଟିକିଏ ଜମ ମଶ୍ ମଶ୍ କଲେ ତ ଚଳିଥାନ୍ତା ।

ବିଜୁମାଉଁ ଗୋଟାଏ ଲଣ୍ଠଣ ନେଇ ଆସିଲେ । କହିଲି, ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଠିକ୍ ଯାଇ ପାରିବି ।

—ପରିମଳ କେମିତି ଅଛି ମାଉଁ ?

କହୁ କହୁ ଯେଉଁ ଘର ଭିତରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି, ଦେହରେ ଜର ଥିଲେ ଝରୁ ଝରୁ କରି ଝାଳ ବୋହି ଜର ଛାଡ଼ିଯିବ । ଦରକାର ଗୋଟାଏ ନିଶ୍ଚୟ ଥିଲା-ନୋହିଲେ ଜୁକିଲି କିପରି; ଝରକା ଭିତ୍ତି କିଛି ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । —ପରିମଳ କିମିତି ଅଛି ?

ବିଜୁମାଉଁଙ୍କର ଶୁଖିଲା ମୁହଁ ଦେଖି ହିଁ ବୁଝିବା ଉଚିତ ଥିଲା ଯେ ପ୍ରଶ୍ନଟା ନିରର୍ଥକ ।

ମାଉଁ ଆଂଗୁଟି ଦେଇ ଭିତରର ଘରଟା ଦେଖାଇଦେଲେ । ଗୋଟାଏ ଟୁଲ୍ ଥିଲା ବସିଛି । ଯଦିତ ମୋ ପେଟର ଚର୍ଚ୍ଚରେ ଗୁପ୍ତ ପଡ଼ିଥିଲା । ଛାତିର ବୋତାମ ଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲି ଦେବି କି ନାହିଁ ଉବୁଥିଲି ଏବଂ ଜୁତା ପିଂପି ଜୁକିବା ଠିକ୍ ହୋଇନି କି ନାହିଁ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବାପାଇଁ ଘର ଭିତରେ ଅନ୍ୟ କାହାର ଜୁତା-ତା ଛିଣ୍ଡା ପୁରୁଣା ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି, ଅଛି କି ନାହିଁ ବୋଲି ଖୋଜୁଥିଲି ।

— ରୁ ଆଣେ ।

ସମ୍ପତ୍ତି ଫେରିଲା । ଦେଖିଲି ବିଜୁମାଉଁ ପରୁରୁଛନ୍ତି । କହିଲି, ଆଣନ୍ତୁ । ଘର କୋଣରେ ଗୋଟାଏ କପ୍‌କୁ ପିଂପୁଡ଼ି ରୁଟୁଥିଲେ ! ଗୋଟାଏ ଦିଟା ଅସରପା ଭିତରୁ ମୁଁତ ଟେକି ଉଠି ମାରୁଥିଲେ । କପ୍‌ଟାକୁ ଗୋଟେଇ ନେଇ ବିଜୁମାଉଁଙ୍କୁ ଗୁଲିଯିବାର ଦେଖିଲି ।

(ସରସିକ ତା ପରେ ? କିଛି ଲୁହୁଅ ନାହିଁ ।)

—ନା ଲୁହୁଇବି ନାହିଁ । ଦେଖ ବୁମେ କିଏ ଜାଣେନା, ହୁଏତ ମୋର

ଆତ୍ମା, ହୁଏତ ବିବେକ, କିଂବା ପାଦର କନପେସର । ସବୁ କହିବି ବୋଲି ହୁଏତ ତମକୁ ଡାକିଛି । ତମ ପାଖରେ କବୁଲ କରୁଛି ଗୁ' ମୁଁ ଖାଇ ପାରିନାହିଁ କଣ ହୋଇଥିଲା ଜାଣ ? କପଟା ହାତ ବଜାଇ ନେଉଛି, ହଠାତ୍ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ମୋର ଧୋବ ଧଉଳା ସାର୍ଜସିନ୍ରେ ଆଉ କେତେଟା ଛିଟା ଲାଗିଲା । ଇଚ୍ଛିତ ବିଜୁମାଲ କହିଲେ ଆହା ! ଜଳଦି ଛିଣ୍ଡାକନା ଆଣିବାକୁ ଛୁଟିଲେ । ମୁଁ କହିଲି, ଇସ୍ ।

ହସ୍ତ ? ତୁମେ କଣ କହିବ ମୁଁ ଜାଣେ । ଇଚ୍ଛା କରି କପଟା ପକାଇ ଦେଉଛି । କିମ୍ବା ମୋର ପ୍ରକୃତ ପକାଇ ଦେଉଛି । ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଏଇ ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ଅସରପା ଦେଖିଥିଲି । ତା ଛଡ଼ା ଅସନା ମସନା ଘରେ ରୁଆର ଗଂଧ, ଏଇ ଘରେ ବସି ମୋ ଗଳାରେ କିଛି ଭୁକନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଏହା ନେଇ ମୋ ମନରେ ପରେ ଯେ ଅନୁତାପ ହୋଇ ନଥିଲା ତା ନୁହେଁ । କାର୍ଯ୍ୟଟା ଭୁଟିକର ହୋଇ ନାହିଁ । ବିଶ୍ରୀ-ହୋଟ ଲୋକଙ୍କ ପରି ହୋଇଥିଲା । ଜାଣେନା, ବିଜୁମାଲଙ୍କ ଆଖିରେ ଧର ପଡ଼ିଥିଲା କି ନାହିଁ କଥାଟା । କଣ କରିବି ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ତ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଦାସ । ଯଦି ବାନ୍ତି ବାନ୍ତି ଭବ ଆସିଥାଏ ସେଟା କଣ ମୋର ଦୋଷ ? ଆମେ କଣ ହାକୁଟି ଉଠା ରେକି ପାରୁଁ ? କି ଛିଙ୍କ ବନ୍ଦ କରି ପାରୁଁ ?

(ତମର ମନେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ଯେ ବେଶୀ ନୁହେଁ ମାତ୍ର ଦଶ ବାର ବର୍ଷ ତଳେ ତୁମେ ଯାଠରୁ ବି ତଳ ପାହାଚରେ ଥିଲ ? ଏରକମ ଗଳ୍ପ, ଏଇ ଘର, ତମର ନିଶ୍ବାସ ପ୍ରଶ୍ବାସ ପକ୍ଷରେ ସହଜ ଥିଲା ।)

—ଥିଲା, ଏକାକୀ ନାହିଁ । ଦେଖ, ଆମେ ଏକ ଅଭ୍ୟାସରୁ ଅନ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସକୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଁ । ଜନ୍ମାନ୍ତର ପରି । ଦିନେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧକୃପ ସଙ୍ଗେ ଏକ ହୋଇ ମିଶିଥିଲି, ତା ବି ଯେମିତି ଠିକ୍, ସେଥିରୁ ବାହାରି ଆସିଛି ଇଏ ବି ସେମିତି ଠିକ୍ । ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥା ଅକପଟରେ ସ୍ୱୀକାର କରଯାଇପାରେ । ଦଶବର୍ଷର କାମିଜ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷରେ ଯଦି ଦେହରେ ନଯାଏ ତେବେ ଦୋଷ କାହାର ? ଯାହାର ଦେହ ତାର ନିଶ୍ଚୟ ନୁହେଁ । ସମୟର ।

ପାଖ ଘରୁ ଘଡ଼ ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ ଆସୁଥିଲା । ସେ ଆଡ଼କୁ କାନ ଦେଇ ବିଜୁମାଲଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଆଖି ଟେକି ରହିଲି ।

-ପରିମଳ । ଛାତିରେ କପ ଜମିଛି । ଶ୍ୱାସକଷ୍ଟ, ତେଣୁ ସବୁବେଳେ

ଏମିତି ଶବ୍ଦ ହୁଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଟିକିଏ ଶୋଇଛି ଯାହାହେଉ ।

ଚଟାଣଟା ସତସତ୍ତ୍ୱିଆ ମନେହୁଏ । ମନେହୁଏ କେତେକାଳରୁ ଜମିଥିବା ଶିଉଳିରେ ତିଆରି । ଘରର ଲେବଲ୍, ଗସ୍ତାଠାରୁ କେତେ ହାତ ତଳେ । ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଶୁଖିଲା ଚୌବାଇ—

(ସରସିଜ, ଆଉ କୁହ ନାହିଁ । ଏହାପରେ କଣ କଣ କହିବ ଜାଣେ । କଢ଼ିକାଠରେ ଉଇ, ଛିଣ୍ଡା ଶେଯ, ଦରଜା କଣରେ ଅଳସ୍ତ, ଏଇ ସବୁ ତ । ନା, ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ବର୍ଷନାରେ ପ୍ରାଣ ରହିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଜୀବନର ତୁମେ କେହି ନୁହଁ, ତାର ଛବି ଆଙ୍କିବାକୁ ଯାଅନା ।)

ନିଭି ନିଭି ଆସୁଥିବା ଲକ୍ଷନଟା ଠକ୍ ଠକ୍ କରୁଥିଲା । ସିଆତକୁ ଅନାଇ ପରୁରିଲି, ପରିମଳର ବେରମ କେତେଜିନର ମାଲ୍ ?”

—ଆଜି କି ବାଇଶ ଦିନ ।

—ତାକ୍ରର କଣ କହୁଛନ୍ତି ?

—ଠିକ୍ ଭାବରେ ତାକ୍ରର ଦେଖାଇ ପାହୁଛି କେଉଁଠି ଯେ କହିବେ । ହତଭାଗୀର ହାତରେ କିଛି ନାହିଁ । ଗଳା ଖାଲି ହାତ ଖାଲି । ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ହେବନାହିଁ ସରସିଜ । ବାହା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଦିଗୁରି ଭରି ସୁନା ଦେଇଥିଲା ଏଇ କେତେ ବର୍ଷରେ ସବୁ ଯାଇଛି ।

—ଆପଣ କେବେ ଆସିଲେ ମାଲ୍ ?

—ବୁଧକୁ ବୁଧ ଆଜିକି ଆଠ ଦିନ । ପେଟର ଝିଅ ତ—ଖବର ପାଇ ଆଉ ରହି ପାରିଲି ନାହିଁ । ସରସିଜ, ତୁମେ ତ ଜାଣ, ଖୁକୁ ମୋର କେତେ ପ୍ରାଣର ।

—ଜାଣେ ମାଲ୍ ।

—ହାତରେ ଯାହାଥିଲା ତାକୁଇ ସାଉଁଟି ନେଇ ଛୁଟ ଆସିଲି । ସିଆତର ହାଲ୍ ତ ସବୁ ଜାଣ ବାପା । ତୁକୁ ଏଥର ପରୀକ୍ଷା ଦେବ—ଫା ଜମା ଦିଆ ହୋଇନି ।

—ବୁଝିଟି ମାଲ୍ ।

—ଆଖିରେ ଅଞ୍ଚଳ ଚାପି ବିଜୁ ମାଲ୍ ମୋତେ ଅଞ୍ଚଳର ଛିଣ୍ଡା ଦିଗଟା ଦେଖାଇଲେ ।

—ସରସିକ, ଝିଅମାନଙ୍କର ଫୁକ୍ ସବୁ ଛିଣ୍ଟି ଗଲଣି । ଦି'ମାସର ଶରଭଡ଼ା ବାକୀ । ଛବିଶ ଦୁଇଶେ ବାଆନ ଟଙ୍କା । ବେଳାଏ ଭତ, ବେଳାଏ ବୁଟି, ସେଥିରେ ବି ମାସର ସବୁ ରେଶନ୍ ଆଣି ପାରେନା । ତଥାପି, ବିଜୁମା'ଇଁ କହିଲେ, ତଥାପି ଖବର ପାଇ ଯାହା ହାତରେ ଥିଲା ତାକୁ ନେଇ ଗୁଲି ଆସିବାକୁ ହେଲା । ପରିମଳର ପ୍ରାଣ ତ ଆଗେ । ପରେ ଆଉଁସବୁ ।

ଅକ୍ଷତର ଗଣି ଖୋଲି ବିଜୁମା'ଇଁ ଗୋଟାଏ ନୋଟ ବାହାର କଲେ —ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଏକ ପୁରୁଣା ନୋଟ୍ । ଗୋଟିଏ ପାଦ ଆଗେଇ ଆସିଥିଲେ ବିଜୁମା'ଇଁ ଘର ଦୃଷ୍ଟି, ମୁଁ ପଛେଇ ଯାଉଥିଲି । ଟେର ପାଇଥିଲି କାହିଁକି । ବିଜୁ ମା'ଇଁ ନୋଟ୍‌ଟା ମୋ ହାତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେବେ । ଦେଲେ ମଧ୍ୟ । ତାଙ୍କ ହାତ କମ୍ପିଥିଲା । ଗଳା ମଧ୍ୟ ।

ମୋ ହାତରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ସରସିକ । ଦେଖ, ଯଦି ପରିମଳର ଇଞ୍ଜେକସନ୍‌ଟା ଏଥିରେ ଆଣି ଦେଇପାର । ଫେରିଯିବା ପାଇଁ ଗାଡ଼ିଭଡ଼ା ଟଙ୍କାଟାହିଁ ଅନେକ କଷ୍ଟରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଥିଲି ।

ଟଙ୍କା ମୁଁ ନେଇ ନାହିଁ, କେଇ ପାରିନାହିଁ । ଗୁଲି ଆସିଲି । କିନ୍ତୁ ସେଟା ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । ମୋର ସେଇ ଗଳ୍ପଟାର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ‘କ୍ରୋଡ଼ପତ୍ର’ । ଭିଖାରୀ ଝିଅଟା କପଡ଼ା ଖୋଲି କୋଳର ପିଲାଟାକୁ ଢାଙ୍କି ଦେଇଥିଲା ।

(ଖୁକୁ ମାନେ ଉଷା ସଙ୍ଗରେ ତମର ସେଦିନ ଦେଖା ହୋଇନି ସରସିକ ?)

—ହୋଇଥିଲା । ଲକ୍ଷନ ଧରି ଉଷାହିଁ ପଛେ ପଛେ ଆସିଥିଲା ଗଳିର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ସେଠି ପହଞ୍ଚି ମୁଁ ଛିଡ଼ା ହେଲି । ଲକ୍ଷନର ଆଲୁଅ ଆଉ କାଳି ତା ଦେହଟାକୁ ଟୁକୁର ଟୁକୁର କରି ଭଗ କରି ନେଇଥିଲେ । —ଇଏ କି ଚେହେରା ହୋଇଛି ତମର ଉଷା ? ଉନ୍ମା ହସିଲା । ମୁହଁ ଫେରାଇ ନେଲା । —ବେମାରୀରେ ଭେରି ଉଠିଲି ଯେ । ତା ଛିଡ଼ା ଯାକର ଏଇ ବେରମ । ରୋଜ ହିଁ ଏକ ରକମ ଗତି ଜାଗିବାକୁ ହୁଏ ।

ମୁଣ୍ଡରେ ଓଡ଼ଣା ନଥିଲା । ଉନ୍ମାର ବାଳ ଉଡୁଥିଲା ଲକ୍ଷନର ଫିତା

କଂପି କଂପି ଯାତ ଶରୀରରେ, ମୁହଁରେ, କାଂଧରେ, ଗାଈରେ, ଆଖିରେ ଛାଇ ଆଲୁଅ ଆଂକୁଥିଲା ପୁଣି ହସିଲା ଉଷା । କଣ ଦେଖୁଛ, ପେଟୁଣୀକୁ ? ଏଇ କେତେ ବର୍ଷରେ ମୁଁ ଏକବାରେ ପେଟୁଣୀ ହୋଇ ଯାଇଛି ନା ?

କହିବା ଉଚିତ ଥିଲା, ନା, ତୁମେ ସେମିତି ଅଛ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବୁଝ କରି ରହିଛି ।

ଉଷା ହଠାତ୍ ଅରେ ମୁହଁ ଟିପି ହସିଲା ତମର କିଛି ଚେହେରା ଫେରିବି ।

‘ତୁମେ ଆହୁରି ମୋଟା ହୋଇଛ’ ଏଇ କଥାଟାକୁ ଉଷା ଘୂରେଇ କହିଲା, ନା କଣ ତା ସାବ୍ୟସ୍ତକରି ନ ପାରି ମୁଁ ବୁମାଲରେ ମୁହଁ ପୋଛିବାକୁ ଲାଗିଛି । ମୋର ଶାର୍କସିନ୍, ମୋର ହାଓ୍ବାଇ ଶାର୍ଟ ସେତେବେଳେ ମୋ ଦିହକୁ ବିଂଧୁଥିଲା ।

ଉଷାକୁ କହିବାର ଶୁଣିଲି, ଆମର ଏଇ ଗଳିରେ କିନ୍ତୁ ଟ୍ୟାକ୍ସ ମିଳେ ନା, ଜାଣ ? ସାରା ଗତି ଛିଡ଼ା ହେଲେ ବି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ ।

ଅପ୍ରତିଭ ମୁଁ ଇଙ୍ଗିତଟା ବୁଝି ପାରି ଜଳଦି ଜଳଦି ଗସ୍ତାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ପୁଣି ଆସିବି ବା କାଲି ଆସିବି ଏଇପରି କିଛି ହୁଏତ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଗଳାରେ କହିଥିବି ।

ସେ କହିଲା, ଖାଇବା ଜିନିଷ ଢଙ୍କା ହୋଇ ରହିଲା ସରସିକ । କିଛି ଝୁଇଁଲ ବି ନାହିଁ

କହିଲି, ନା । ଏଇ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ମୋତେ ସିଗାରେଟଟା ଶେଷ କରିବାକୁ ଦିଅ ।

ସେ ହସିଲା । ଖୁବ୍ ବିଶ୍ୱାସ ଉର୍ଜିରେ ମୋତେ ପଛରୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । ଅନ୍ଧକାର ରଂଗର ହାତ ମୋ ଗଳାରେ । ଟିପି ଧରିବ ନା କଣ ?

ତାକୁ, ଯାହାର ମୁହଁ ମୁଁ ଦେଖିପାରୁ ନଥିଲି, କିନ୍ତୁ ସେ ଅଛି, ମୋତେ ଜଡ଼େଇ ଧରିବି । କହିବାର ଶୁଣାଗଲା, କଣ ହେବ ଶେଷ କରି । କିଛିଟା ପାଉଁଶ ହୋଇ ରହିବ, କିଛିଟା ଧୂଆଁ ହୋଇ ଉଡ଼ିଯିବ । ତାହା ଏଇ ଦୁଇ ଘଂଟାରେ କେତୁଟା ସିଗାରେଟ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଣି, କହ ଦେଖି । ତା’ଠୁ ବରଂ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ାକର ଢାକୁଣି ଖୋଲ, ପେଟକୁ କିଛି ଯାଉ ।

—କହିଛି ତ ମୋର କ୍ଷୁଧା ନାହିଁ ।

—ନାହିଁ କାହିଁକି ?

—କାହିଁକି ତା ତୁମେ ଜାଣ । ମୋ ମନ ଖରପ । ଉଷାକୁ ଆଜି ଯେ ଦେଖି ଆସିଲି । ସେ ଘରେ ଭୁକିଲେ ହାଲୁ ଦେଖି କାନ୍ଦି ପକାଇବ । ଜାଣ, ଉଷାର ସ୍ବାମୀ ପରିମଳର ଖୁବ୍ ବେରମ-ବଂଚିବାର ଆଶା ନାହିଁ । ଉଷା ହାତରେ ଟଙ୍କା ନାହିଁ, ହାତରେ ପଟେ ଚୁଡ଼ି ବି ନାହିଁ । ସେ କହିଲା, ଜାଣିଲି । ସରସିକ, ସେଥିପାଇଁ ତୁମର ମନ ଖରପ ?

ତାର କହିବା ଭଂଗିଟା କେମିତି ବଂକା ଜଂକା ।

କହିଲି, କହିବାକୁ ମୋତେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ଉଷା ମୋର କିଏ ତମେ ଜାଣନା । ସେଥିପାଇଁ ଏମିତି କହୁଛ । ଗୋଟାଏ ଭୁଲର କେତେ ବଡ଼ ଦାମ ଆଜି ତାକୁ ଦେବାକୁ ହେଉଛି ?

ହୋ ହୋ କରି ସେ ହସି ଉଠିଲା । ସେଇ ହସ ଭଂଗା ଗୁଆର କାଟ କଣା ପରି ମୋତେ ଫୋଡ଼ିଲା । ହସ ବନ୍ଦ କରି କହିଲି ସେ ହାତରେ ହାତ ଦେଇ କହୁଛ ସରସିକ, ସତରେ ତମ ମନ ଖରପ କି ନା । ତମକୁ ଠେଲି ଦେଇ ପରିମଳକୁ ଯେ ଉଷା ବାହା ହୋଇଥିଲା, ସେ ଯେ ସୁଖୀ ହୋଇନି ଆଜି ଅନ୍ଧକାର ଘରେ ଭୁକିଉଛି, ଏଥିରେ ତୁମେ କ'ଣ ଟିକିଏ ହେଲେ ଖୁସି ହୋଇ ନାହିଁ ?

କିଛି ଭଉର ଦେଲି ନାହିଁ । ଦେଇ ଲଭ ନାହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରେ ଇନ୍ଦ୍ର । ଇଏ ଅବିଶ୍ବାସୀ । ଉଷାକୁ ଇଏ ବୁଝିନାହିଁ । ବିଜୁମାଲିଙ୍କ କଥା ଯଦି ଯାକୁ କହେ ତାହେଲେ କଣ ବୁଝିବ ?

ଝିଅ ଉପରେ ବିଜୁମାଲିଙ୍କର ଅସମ୍ଭବ ଟାଣ । ଶେଷ ଦଶ ଟଙ୍କିଆ ନୋଟ୍‌ଟା କାନି ଗଣିବୁ, ଖୋଲି ଦେଲେ—ଏକଥା ଶୁଣି ବି ହୋ ହୋ କରି ହସି ଉଠନ୍ତା ।

ସରସିକ, ପରଦିନ ସକାଳେ ତ ତୁମେ ପୁଣି ସେଠିକି ଯାଇଥିଲ ?

—ଯାଇଥିଲି । ଟ୍ୟାକ୍ସିଟା ସେଦିନିଆଁ ଆଉ ଗଳି ଭିତରକୁ ନେଇ ନାହିଁ । ହାତରେ ଔଷଧ, ପକେଟରେ ପଇସା, ଧୋତିର କୁଟ ସଂଗ୍ରହ

ଛଷା ଘର ଦରଜାରେ ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହେଲି । ଗୁରିପଟର ଘରଗୁଡ଼ାକ ସେତେବେଳକୁ କଂଗ୍ କୋଇଲରେ ନିଆଁ ଧରୁଥାନ୍ତି ।

ଦରଜା ଖୋଲି ଆଜି ବି ଠିଆ ହେଲେ ବିଜୁମାଲ ?

—ପରିମଳ କେମିତି ଅଛି ମାଲ ।

—ଏକଇ ରକମ । ଆସ ।

ଦିନର ଯେତେ ଟିକିଏ ଆଲୁଅ ଘର ଭିତରେ ଆସିବାକୁ ପରମିଟ୍ ପାଇଥିଲା ସେଥିରେ ଘରର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଆହୁରି ପ୍ରକଟ, ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଚାହେଁନା । ପୁରୁଣା ଗାମୁଛା, ଛିଣ୍ଡା ଲୁଙ୍ଗି, କାନ୍ଥରେ ଦାଗ, ମଇଳା ଶେଯ, ମାଛ, ଏ ସବୁ ତ ଥିଲା । ଥିବା କଥା । ଆଜି ଦିନର ମୋଡ଼ାଟାକୁ ଖୋଜି ପାଇଥିଲି । ଦେହରେ ଧୋତି ପଞ୍ଜାବୀ । ତେଣୁ ଆଜି ବସିବାରେ ଅସୁବିଧା ହୋଇନି ।

ଐଷଧଟା ବିଜୁମାଲଙ୍କ ହାତକୁ ବଜାଇ ଦେଲି । ପଙ୍କଜ ଠୁଙ୍ଗାଟାକୁ ମଧ୍ୟ । ବିଜୁମାଲ ମୁହଁ ଗୁପା ହସରେ ଉଜ୍ଜଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଟାକୁ ସେ ଲୁଗୁଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରି ନଥିଲେ ।

ପାଖ ଘରରୁ ଘଡ଼ ଘଡ଼ ଉଠିଥିଲା । ମୋ କାନ କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଅନ୍ଧାଜ କରି ନେଇ ବିଜୁମାଲ କହିଲେ-କାଲି ସାଗ ରାତି ଏଇପରି ଭାବରେ କଟିଛି ମା ଝିଅ ପାଳି କରି ରାତି ଜାଗିଛି । ଝିଅକୁ ଉଠାଇ ଥରେ ମୁଁ ବସିଛି ଆଉ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିଛି-ଏଇ ରାତିଟା କୌଣସି ମତେ ପାର କରି ଦିଅ । ସେ ଘରେ ଝିଅ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ପିଟି ରକ୍ତ ବାହାର କରିଛି । ଏ ଘରେ ରେଗୀର ଗଅଁ ଗଅଁ ଶବ୍ଦ । ସେ କି ବିଭୀଷିକା ତମକୁ ବୁଝାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ବିଜୁମାଲ ଟିକିଏ ରହିଲେ ।

ମଝିରେ ମଝିରେ ଖୁକୁ ଏ ଘରକୁ ଛୁଟି ଆସୁଥିଲା । ତା ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ହେଉ ନଥିଲା । ଆଖି ଦିଟା ଯେମିତି ଜଳୁଛି, କଳା ତ ଦିଶୁଛି । କପାଳଟାରେ ରକ୍ତ ମଖାମଖୁ କରି ପକାଇଛି । ମୁଁ ଛାତିରେ ହାତ ବୁଲାଇଛି ପରିମଳର, ବେଡ଼୍‌ପ୍ୟାନ ଦେଇଛି । ଖୁକୁକୁ ରେଗୀ ପାଖରେ ବେଶୀ ରହିବାକୁ ଦେଇନି । ଦେଖୁଛି ତ ଘାର ଦେହର ହାଲୁ-କେତେ ଖଣ୍ଡ ହାଡ଼ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । କପାଳରେ ଯାହା ଅଛି ତାକୁ କେହି ଖଣ୍ଡନ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ଆଖି ଆଗରେ ଯେତେ ସଦୟ ଅଛି ଟିକିଏ

ଅଟକାଇ ରଖେ । ହଜାରେ ହେଲେ ତ ମୁଁ ମା ।

ମୋ ଦେହରେ କଂଟା ଫୋଡ଼ୁଥିଲା । ମାଲିଙ୍କ ଆଖି କୋଣରେ ଚାହିଁ ବାଜଗଜାକ ଖଡ଼ିଗୋଳା ପାଣିରେ ଧୁଆ ହେଲା ପରି କହି ଉଠିଲି । ଆପଣଙ୍କ ଦେହ ତ ଭଲ ନୁହେଁ ମାଲି । ଏପରି ଗତି ଜାଗିଲେ ଯେ ଆପଣ ପଡ଼ିବେ ।

ବିଜୁମାଲି ହସିଲେ । ହସକାନ୍ଦ ମିଶା ଏକ ଜଳଛବିର ଛାପ ଖେଳି-ଗଲା ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ । —ମୋତେ ବାଦ୍ ଦିଅ । ମୁଁ ତ ହିସାବର ବାହାରକୁ ଯାଇଛି । ତାକର ଆଜି ବି ଆସିପାରେ, କାଲି ବି ଆସିପାରେ । ତା ନହେଲା ଆଜିର ଆସିଲା । ତଥାପି ଜାଣିଯିବି, ଆଉ ଭୟ ନାହିଁ, ହତଭରଣକୁ ସର୍ବନାଶରୁ ବଞ୍ଚାଇଛି ।

(ସରସିଜ, ଏଇ ଗୋଟାଏ କଥାରୁ ତୁମେ ବିଜୁମାଲିଙ୍କୁ ନୂଆ ଆଲୁଅରେ ଦେଖି ପାରିଲ ?)

—ପାଇଲି । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିଜୁମାଲିଙ୍କୁ ଆଉ ଗରିବ ମନେ ହୋଇନି । ଭଗ୍ୟର ତାଡ଼ନାରେ ଅଭବର ଟଣାଓଟରରେ ସବୁକିଛି ବିଜୁମାଲିଙ୍କ ଭଳି ଲେକମାନେ—ତଥାପି ଯେତିକି ରଖି ପାରିଛନ୍ତି ତାର ଦାମ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ଇଏ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ—ଏଠି ଜଣେ ଆଉ ଜଣଙ୍କ ଉପରେ ଭର ଦେଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ । ଦୁଇଟି ହାଲକା ତାସ୍ ଯେମିତି ପିଠିକୁ ପିଠି ଲଗାଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହନ୍ତି । ରେଗା ପାଇଁ ଭଡ଼ାକର ନର୍ସ ରଖିବାର ଉପାୟ ଏମାନଙ୍କର ନାହିଁ ସତ, କିନ୍ତୁ ଥିଲେ ବି ରଖନ୍ତେ ନାହିଁ । ଏଇ ଜୀବନକୁ ଦିନେ ମୁଁ ଚିହ୍ନିଥିଲି । ପଣି ଚିହ୍ନିଲି ।

ରୂପା ଗଜାରେ ପରୁରିଲି, ମାଲି, ଉଷା ଏଇନା କେଉଁଠି ?

ବିଜୁମାଲି କହିଲେ - ଶୋଇଛି । ସାରା ରାତି ଏଘର ସେଘର କରିବା ପରେ ଏଇ ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଆଖିପତା ପକାଇ ପାରିଛି । ତାକୁ ଆଉ ଉଠାଇନି । ସବୁ ନିଦ ତ ଜନ୍ମପାଇଁ ଭୁଲିବାକୁ ବସିଛି ।

ବାହାରେ ବୋଧହୁଏ ଗର୍ଜି ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ କୁକୁର ଅନେକ କ୍ଷଣ ଧରି ସ୍ବର ମେଲଇ କାନ୍ଦୁଥିଲା । ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ସେ ଆଡ଼କୁ ଇସାରା କରି ବିଜୁମାଲି ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି କହିଲେ, ଏଇ ଶୁଣ । ଖେଜୁ ତାଙ୍କେ । ସକାଳେ, ଦିପହରେ, ଉପରବେଳା, ମଝିରାତିରେ ବି । ସେତେବେଳେ ସେଟା ବାହାର

ଦରଜା ଉପରକୁ ଉଠିଆସେ । ଏ ବୋବାଲି ବଡ଼ ଅଲକ୍ଷଣ । ପରିମଳ ବୋଧହୁଏ ବଂଚିବ ନାହିଁ ବାବା !

କଣ ହେଲା, ଏଇ ଗୋଟାଏ କଥା ମୋତେ ନିଜ ପାଖରେ ବଡ଼ ଅପଦାର୍ଥ, ଅସହାୟ କରିଦେଲା । କଷ୍ଟରେ ଉଠି ଛିଡ଼ାହୋଇ ଗଳାର ସବୁ ଜୋର ମିଳାଇ କହିଲି—ବଂଚିବ ମାଲି । ଆମେ ବଂଚିବା ।

କଥାଟାକୁ ଠିକ୍ ଧରି ନପାରି ବିଜୁମାଲି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲେ । କହିଲି—ବଂଚିବ ମାଲି । ଆମର ଯେତେଟିକେ ସାଧ୍ୟ ଆମେ କରିବା । ମାଲି, ଥରେ କାଣି ଗଳାରୁ ସଙ୍କୋଚ କାଟିଦେଇ କହିଲି—ମାଲି କିଛି ମନେ କରିବେ ନାହିଁ । ହାତରେ ବିଶେଷ କିଛି ନାହିଁ । ଜାଣନ୍ତିତ ଆଜିକାଲି ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ରହେ, ଏ କେତେଦିନ ହୋଟେଲରେ ଅନେକ ପଇସା ଖରଚ ହୋଇଯାଇଛି । ତଥାପି ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଯାର ଔଷଧ ଫଳ, ଚିକିତ୍ସା ବାବଦ ଦେଇ ଯିବାକୁ ରୁହେଁ ।

ପକେଟରେ ହାତ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲି । ବିଜୁମାଲି ମୋତେ ନିରସ୍ତ କଲେ । ସ୍ପଷ୍ଟ ସେ ଅଭିଭୂତ । ତାଙ୍କ ଆଖି ଛଳଛଳ କରୁଥିଲା । ହାତ ଟେକି କହିଲେ ବାବା ଟିକିଏ ରହ । ନା ନା ମୋତେ ନୁହେଁ । ଖୁକୁକୁ ଡାକିଆଣେ । ଯା ଦେବାର ତା ତୁମେ ନିଜ ହାତରେ ତାକୁଇ ଦିଅ । ତାହେଲେ ଖୁକୁ ଜାଣିବ, ସେ ଏକବାରେ ଏକା ନୁହେଁ, ତା ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହେବାକୁ ବନ୍ଧୁ ଅଛି ।

ବିଜୁମାଲି ଏକରକମ ଛୁଟି ଭିତରକୁ ଯାଉଥିଲେ । ହଠାତ୍ ରହିଗଲେ । ମୁହଁରେ କେତୋଟି ରେଖା ଫ ଟିଲା । ଥରେ ଫେରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ସେ ଛବିଟା ମୁଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି । କଣ ଯିମିତି କହିବେ ମାଲି, କଣ ଗୋଟାଏ କଥା ଯେମିତି ୩୦ ପାଖକୁ ଆସି ଶୁଣି ଯାଉଛି ।

ବିଜୁମାଲି ଫେରି ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ, ଯେତେଟା ପାଖକୁ ଆସିହେବ । —ସରସିଜ, (ମାଲି ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ କହିବାର ଶୁଣିଲି) ସରସିଜ, କେତେ ?

ପ୍ରଥମେ ମାନେ ବୁଝି ନଥିଲି । ପରେ ଆଉ ଥରେ ଯେତେବେଳେ ଏକଇ ସ୍ତରରେ ପରୁରିଲ କେତେ, ସେତେବେଳେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୁଁ ଅର୍ଥବୋଧ ହେଲା । ସେଇ କୁକୁରଟା ତେବେ ବି ବୋବାଉ ଥିଲା କାନ୍ଦଣା ସ୍ତରରେ । ଫିନିଫିନ୍ ପଂଜାବୀର ଛାତି ପକେଟରୁ ଗୋଟାଏ ନୋଟ ବାହାର କରି । ଶହେ ଟଙ୍କା । କହିଲି, ମାଲି, ଆପାତତ—

କଥାଟା ଶେଷ କରାଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ

—ଶ—ହେ ! ପଲକରେ ବିଜୁମାଈଙ୍କୁ ବଦଳି ଯିବାର ଦେଖିଲି ।
ଗଳାର ସ୍ୱର ବି ତାଙ୍କର ବୋଲି ଚିହ୍ନିବା କଠିନ ।

—ଏକ—ଶ—ଟଙ୍କା । ବିଜୁମାଈ ଧର ଗଙ୍ଗାରେ କହୁଥିଲେ, ସବୁଟା
ତାକୁ ଦେବ ବାବା ' ତାଠୁ ବରଂ ଭଙ୍ଗେଇ ଆଣ—ମୁଁ—ମୁଁ—ମୋତେ
କିଛି ଦେବନାହିଁ ?

ନିଆଁ ମୁହଁରେ ଧର କାଗଜ ପରି ବିଜୁମାଈ ଟିକିଏ ଟିକିଏ କରି
ଲେଉଟେ କୁଟକୁଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ଶହେ ଟଙ୍କା — ଏଇ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ
ଯେପରି ଝିମର ପରି ନଇ ବୁକୁରେ ସୁନ୍ଦାକାଟି ଗୁଲିଗଲା । ଗୋଟାଏ ଦିଗରେ
ଭକ୍ଷା, ତାର ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଛୋଟ ଘର, ମରଣାପିନ୍ନ ସ୍ୱାମୀ, ଅଭବ, ଆସନ୍ନ
ବୈଧବ୍ୟ; ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବିଜୁମାଈଙ୍କ ନିଜର ସଂସାର—ବାକୀ ଘରଭଡ଼ା
ଝିଅମାନଙ୍କ ପ୍ରକର କପଡ଼ା, ରେଶମ—ଯେଉଁ ସଂସାରକୁ—ସେହରେ ଅନ୍ଧ
ହୋଇ ବିଜୁମାଈ ଭୁଲିଯାଇଥିଲେ । ତିଟା ସ୍ୱଷ୍ଟ ଦିଗଗ ହୋଇଗଲା ।

(—‘କ୍ରୋଡ଼ପତ୍ରରେ ଗନ୍ଧଟା, ସେଇ ଭିକାରୁଣୀ ଝିଅଟାର କାହାଣୀ
ଖୋଜି ପାଇଲେ ତୁମେ କଣ କରନ୍ତି ?)

—ହିଣ୍ଡାଇ ପକାନ୍ତି ।

ସେ କହିଲା, ହୁଁ । ଅନେକ ସମୟ ବୁଝିକରି ରହିଲା । ତା ମୁହଁର
ରହସ୍ୟମୟ ହସଟା ମିଳାଇ ଯାଉଥିଲା । ଶେଷରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲା,
ସରସିକ, ତମେ ଖାଲି ବିଜୁମାଈଙ୍କୁ ଦେଖିଲ, ଘରଟା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲ
ନାହିଁ । ଅସଲ ଗୁବିକାଠି ତ ଏଇଘରେ !’ ଗୋଟାଏ ଖଟିଆ ପକାଇଲେ
ଯେଉଁଘର ଭରିଯାଏ, ସେ ଘରେ କେତେ ବଡ଼ ମାପର ମନ ଧରିବ ?—ଏ
ହିସାବ ଯଦି ଜଣା ନଥାଏ ସରସିକ, ତେବେ ଏ ଗନ୍ଧ ତୁମେ ଲେଖିବାକୁ
ଯାଆ ନା ।

ଗଛ ଜ୍ୟୋତିରନ୍ତ ନନ୍ଦୀ

ଗୋଟାଏ ଗଛ । ଅନେକ ଦିନର ଗଛ । ଗଛଟା ସୁନ୍ଦର କି ଅସୁନ୍ଦର
କେହି ପ୍ରଶ୍ନ କରେ ନାହିଁ ।

ଗଛ ତା ମନକୁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଏହାର ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି କି ନାହିଁ
କେହି ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଯେମିତି ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଆକାଶ ଦେଖେ, ମେଘ ଦେଖେ,
ଗୋଡ଼ ତଳେ ଘାସ ଦେଖେ, ସେମିତି ସେମାନେ ଆଖି ଆଗରେ ଗୋଟାଏ
ଗଛ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଦିପହରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି,
ସକାଳେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଆଖିରେ, ହୃଦୟ ନେଇ ଅନୁଭୂତି ଦେଇ
ଦେଖା ନୁହେଁ ।

ବା ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଗଛକୁ ବୁଝିବାରୁ ହେବ କେହି କେବେ
ମନେ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ ଯାଏ, ରତ୍ନ ପରେ ରତ୍ନ କଟେ: ବର୍ଷ ପରେ
ବର୍ଷ ଯାଏ ଆସେ — ଗଛ ଜାଗାରେ ଗଛ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି ।

ବର୍ଷାରେ ପତ୍ର ସବୁ ବଡ଼ହୁଏ, ପୁଷ୍ପ ହୁଏ, ଶରତରେ ପତ୍ର ଗୁଡ଼ାକ
ଭରା ହୁଏ, ମୋଟା ହୁଏ, ସବୁଜ ରଙ୍ଗ ଅତିରିକ୍ତ ସବୁଜ ହୋଇ କଜାର
ପାଖାପାଖି ଯାଇ ପହଞ୍ଚେ, ହେମନ୍ତରେ ସେଇ ସବୁଜ-କଜା ଗଛର ରଙ୍ଗ
ଧୂସର ହୋଇ ଉଠେ । ତାପରେ ଶୀତରେ ହଳଦିଆ ଫିକା ନିରକ୍ତ ପ୍ରକୃତିର
ମାଣ୍ଡୁର ଚେହେରା ଧରି ପତ୍ର ସବୁ ଝରି ଯାଆନ୍ତି । ଗଛ ବିରକ୍ତ ହୁଏ ।

ସେତେବେଳେ ବି ଗଛ ଗଛ ଥାଏ ।

ଗଛର ଚେହେରା ସେତେବେଳେ ଖାଲି କାଠର ଚେହେରା ହୁଏ ।

ଛୋଟ କାଠ, ବଡ଼ କାଠ, ସବୁ କାଠ, ଭଲ କାଠ, ମଣିଷର ଆଙ୍ଗୁଠି ପରି ଟାଣୁର ଅଳ୍ପସ୍ଥ କାଠ-କାଠିର ଗୋଟାଏ ଜବରଦସ୍ତ ଫର୍ମା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ତା ବୋଲି କଣ କେହି ଗଛ ଉପରେ ରାଗ କରେ ? କରେ ନ । କାନ୍ଦଣ ମେଘ ମେଦୁର ଆକାଶ ତଳେ ଅରଣ୍ୟର ଚେହେରା ଧରି ଗଛ ଯେତେବେଳେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହେ ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ତାକୁ ଯେଉଁ ଆଖିରେ ଦେଖେ, ଶୀତର ଶୁଖିଲା ଆକାଶ ତଳେ ସବୁ-ମୋଟା କେତେଗୁଡ଼ାଏ କାଠ-କାଠିହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲେ ବି ସେଇ ଆଖିରେ ଦେଖେ । ସେଥିପାଇଁ କହୁଥିଲି ଉପର ଠାଉରିଆ ଭାବେ ଦେଖେ । ମନ ଦେଇ ଦେଖିବା ନୁହେଁ, ବୁଝିବା ନୁହେଁ । ତାହେଲେ ପାଇଗୁନ ମାସରେ ଲଇ ସବୁଜ ମିଶା ନୂତନ ପତ୍ରର ସମାରେହ ଦେଖି ମଣିଷ ନାଚି ଉଠନ୍ତା ଅଥବା ବୈଶାଖରେ ଅଳ୍ପସ୍ଥ ମଞ୍ଜରୀ ମଥାରେ ନେଇ ଗଛଟା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଗୋଲପୀ ଆଗରେ ଆକାଶ ଆଲୁଅ କରି ପକାଇଛି ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ତା କିଏ କରେ ନାହିଁ, ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରି ନାହିଁ ।

ଦି ଚିନିଟା ଘର ମଝିରେ କେତେ ହାତ ପଡ଼ିଆ ଜମି ଉପରେ ଗଛଟା ଡାଳପତ୍ର ମେଲି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଟିକିଏ ସୁବିଧା ହୁଏ, ଏତିକି ଖାଲି ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି । ଏ ଘରର ମଣିଷ ଜାଣେ, ସେ ଘରର ମଣିଷ ଜାଣେ, ଆଖପାଖର ଦୁଣ ଚିନିଟା ଘରର ଶ୍ରେକେ ଟିକିଏ ଅଧେ ସୁବିଧା ନେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗଛ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି, ଯେମିତିକା ସକାଳ ହେଲେ ଖବରକାଗଜ ହାତରେ ଧରି ଦି ଗୁରି ଜଣ ପୌଡ଼ ବୁଡ଼ା ଗଛମୂଳେ ଏକଜୁ ହୋଇ ଗଜନୀତି-ସମାଜନୀତି-ଅର୍ଥନୀତି ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି, ଯେମିତି ଦି'ପହରେ ଏ ଘରର ବୁଡ଼ା ସେ ଘରର ବୁଡ଼ା, ଏ ଘର ବୋହୂ ସେ ଘର ଝିଅ ଗଛ ତଳେ ସବୁ ଗାଲିଗୁ ପରି ଘାସ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ମେଲଇ ରନ୍ଧାବଜାର କଥା, ଶିଶୁର କଥା, ପିଲାହେବା କଥା କୁହାକୁହି ହୋଇ ସମୟ କଟାନ୍ତି । ଆଉ ଉପରବେଳା ଛୁଟି ଆସନ୍ତି ପିଲାମାନେ । ଗଛଟାକୁ ଘେରି ହୋ-ହଇା ଉଟାଛୁଟି, ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଡାଳଉଜା, ପତ୍ରଛିଣ୍ଡା, କିମ୍ବା କେଉଁଦିନ ଗଛ ଡାଳରେ ଦୋଳି ବାନ୍ଧି ଝୁଲ ।

କିମ୍ବା ଶୀତଦିନେ ଦିପହରେ ଗଛ ଛାଇରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଦେହଟାକୁ ଖରରେ ମେଲିଦେଇ କାହାର କାହାର ଗନ୍ଧ ବହି ପଡ଼ିବା । ପୁଣି ପ୍ରାଣୁ ଗତିରେ ଠିକ୍ ଏଇ ଗଛ ତଳେ ଶୀତଳପଟି ବିଛାଇ ହାରିକେନ୍, ଜାଳି ସାହାର ପାଞ୍ଚ ସାତ ଜଣ ଗୋଲ ହୋଇ ବସି ତାସ ଖେଳିବା ଦୃଶ୍ୟ ବି ଆଖିରେ ପଡ଼େ ।

ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ନଥାନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଗଛ ତଳେ ଛେଚିଟାଏ ଗୋରୁଟାଏ ମୁଣ୍ଡ ଗୋଞ୍ଜି ମନ ଖୁସରେ ଘାସ ଛିଣ୍ଡାଇ ଖାଇଥିବାର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

ଆଉ ଉପରେ ନାନା ଜାତିର ପକ୍ଷୀଙ୍କର କିଛି ମିଟିରି କଳରବ, ଡେଣା ଝାପଟା, ଅଣ୍ଟରେ ଅଣ୍ଟ ଘଷିବା ଶବ୍ଦ ।

ଆଉ ମଝିରେ ମଝିରେ ହାଓ୍ବାରେ ପତ୍ର କମ୍ପେ, ତାଳ ଦୋହଲେ ।

କିମ୍ବା ଏମିତି ବି ସମୟ ଆସେ ଯେତେବେଳେ ପକ୍ଷୀ ନଥାନ୍ତି ବତାସ ନଥାଏ । ଗଛ ଛିର ସ୍ବରୁଧ । ପତିଆରେ ନିବିଡ଼ ଛାୟା ଟିକକ ପକାଇ ଅନନ୍ତ କାଳର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ନିଃସଙ୍ଗ ଗଛ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । କିମ୍ବା ମନେହୁଏ କୌଣସି ଦାର୍ଶନିକ । ନୀରବ ରହି, ଅବିଚଳ ରହି ଜଗତଟାକୁ ଦେଖୁଛି । ସଂସାରର ଉତ୍ଥାନ ପତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି । ପାପର ଜୟ ଆଉ ପୁଣ୍ୟର ପରାଜୟ ଦେଖି ବିମୁଗ୍ଧ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଚିତ୍ରାଶୀଳ ମଣିଷର ମନର ଅବସ୍ଥା ଯେମିତି ହୁଏ । ଚିତ୍ରାଶୀଳ ମଣିଷ ବୁଝ କରିଥାଏ । ସତରେ ଗଛଟାକୁ ସମୟେ ସମୟେ ଏଥରି ଏକ ମଣିଷ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରାଯାଏ । ସେତେବେଳେ ତା ଗୁରିପଟେ ଅନ୍ୟ ମଣିଷ ପଶୁପକ୍ଷୀ; ହାଓ୍ବାର ଗୁପ୍ତତା କଳ୍ପନା କରିବା କଷ୍ଟ ।

ହୁଏତ ଏଇପରି ଭାବରେ କିଏ ଗଛଟାକୁ ଦେଖୁଥିଲା, ଗଛଟାକୁ ଭବୁଥିଲା । ଏତେଦିନ ଜଣାଯାଇ ନାହିଁ, ଏତେଦିନ ବୁଝା ପଡ଼ୁ ନଥିଲା । କିଏ ଜାଣେ ଗଛଟାର ହୁଏତ ସେ ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା, ଗଛ ବୁଝି ପାରୁଥିଲା ପୂର୍ବଦିଗର ଏକ ଘରେ ସବୁଜ ଝଲକା ଉହାଡ଼ରେ ଜଣେ ତାକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ । ନା, ଆଗେ ହୁଏତ ସେ ଆଉ ଦଶଜଣ ମଣିଷଙ୍କ ପରି ସାଦା ଆଖିରେ ରହଇ ପତ୍ର ଝଡ଼ିବା ଦେଖୁଥିଲା, ନୂଆପତ୍ର ଗଜେଇବା ଦେଖୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ

ତାର ଆଖି ଆଉ ସାଦା ନାହିଁ । କଜଳ ପିନ୍ଧି ଚଉର କଳା ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଆଉ ହାଲୁକା ବେଶୀ ଲମ୍ବାଇ ପ୍ରକ୍ ଉଡ଼ାଇ ଛଟପଟ କରୁନାହିଁ । ଯେ ପଡ଼ିଆ ଭୂଇଁରେ ଘର ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ଗଛ ଅଛି କି ବାଉଁଶ ଖୁଣ୍ଟି ଠିଆ ହୋଇଛି ତା ଉପରେ ଉପରେ ଦେଖି ଶେଷ କରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଶାନ୍ତ ଗନ୍ଧାର ମଥାରେ ଦୃଢ଼ବନ୍ଧ ସଂଯତ କଠିନ ଜୁଡ଼ା ଭଳି ତା ମନ ବି ବୋଧେ ସତର୍କ ସୁସମ୍ଭବ ସ୍ଥିର ଓ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଆଉ ସେଇ ନିବିଡ଼ ମନ ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ସବୁବେଳେ ଗଛଟାକୁ ନେଇ ଭ୍ରମୁଛି । ସେମିତି ଭ୍ରମୁଭ୍ରମୁ ତା ମନ କେମିତି ଭୀତ ସଂକ୍ରନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଆଖିର କଳା ପଲକ ଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ହଲୁ ନାହାନ୍ତି । କଳାମଣି ଦୁଇଟି ପଥର ପରି ସ୍ଥିର କଠିନ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଗଛ ବୁଝ ପାରିଲା ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ଭବନା ତାକୁ ଘାବୁଛି । ଏଇ କଳା ପଲକ ଭର ଆଖି ଦୁଇଟିର ଗୁହଁବା ଭିତରେ କେବଳ ଭୟ ନୁହେଁ, ବିଦ୍ରୋଷ ବି ଯେମିତି ମିଶି ରହିଛି । ଗଛ ଭୟ ପାଇଲା, ଦେଖିଲା, କେବଳ ଦିନ ଆଲୁଅରେ ନୁହେଁ, ଗତିର ଗଭୀର ଅନ୍ଧକାରରେ ବି ଦୁଇଟି ଆଖି ଝରକାରେ ଜାଗିଅଛି । ନିରକାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାୟାମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଗଭୀର ଗାଢ଼ ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚିରହି ମଧ୍ୟ ଗଛ ଯେପରି ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରୁ ନାହିଁ । ଆତଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପୁଞ୍ଜ ପୁଞ୍ଜ ଘୃଣା ଫିଙ୍ଗି ଜଣେ ତା ଆଡ଼କୁ ।

ତାପରେ କଥାଟା ଜଣାଜଣି ହୋଇଗଲା । ବୋଧହୁଏ ସବୁଜ ଝରକାର ଏଇ ମଣିଷଟି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଲା ।

ଏ ଗଛଟା ଦୃଷ୍ଟ । ଏ ଗଛ ଶୟତାନ । ଯାକୁ ଏଠାରୁ ହଟାଇ ଦିଅ ।

ପଡ଼ିଆ ଜମିର ଆଖପାଖ ମଣିଷମାନେ ସଜାଗ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ମଣିଷଙ୍କ ଭଳି ଶୟତାନ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଗଛ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଥାଇପାରେ, ସେମାନେ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଶୁଣିଲେ, ଜାଣିଲେ ।

ସତେ ତ, ସମସ୍ତେ ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ବୁଢ଼ାମାନେ ଗଛମୂଳେ ବସି ପଲିଟିକ୍ସ ଆଲୋଚନା କରି, ବୁଢ଼ାମାନେ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପିଇ ହେବା ନ ହେବ କଥା ଗଳ୍ପ କରି, ପିଲାମାନେ ଗଛ ଛାଇରେ ଖେଳକୁଦ କରି । ଏଭଳି ଗଛଟା ଯଦି ଭଲ ନହୁଏ, ଯଦି ତା ଭିତରେ ଦୃଷ୍ଟବୃଦ୍ଧି ଲୁଚି

ରହିଥାଏ, ତେବେ ତ—

କାଟିଦେବାକୁ ହେବ, ପୋଡ଼ି ପକାଇବାକୁ ହେବ, ମୂଳରୁ ଉପାଡ଼ି ଦେଲେ ସବୁଠୁ ଭଲ ହେବ । ସାଦା ଫୁଲର ମାଳା ପିନ୍ଧିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଟି ଶକ୍ତ ହୁଏ । ହସ୍ତର ସବୁଜ ଝରକାର ମଣିଷଟି କହିଲା, ଏଇ ଗଛ ନ ଜାଣି କେତେବେଳେ କେଉଁ ବିପଦ ଘଟାଇବ କହିବା ଶକ୍ତ ।

ସମସ୍ତେ ଶୁଣିଲେ, ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ।

ପିଲାମାନେ ଖେଳକୁଦ କରନ୍ତି । ଏଇ ଗଛରୁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଡାଳ ଛିଣ୍ଡି ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିପାରେ । ବଜ୍ରପାତ ହୋଇପାରେ ଏଇ ଗଛ ଉପରେ । ଆଉ ତଳେ ସେତେବେଳେ ଯିଏ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବ ବା ବସିଥିବ, ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ତାର ଅବଧାରିତ ମୃତ୍ୟୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗଛଟି ବଜ୍ରକୁ ଡାକିଆଣେ । ଶୟତାନ କଣ ନ ପାରେ ? ଶୁଣି ମଣିଷଗୁଡ଼ାଙ୍କର ଆଖି ବଡ଼ ହୋଇଗଲା ।

କିନ୍ତୁ ସେଇ ସବୁଜ ଝରକାର ମଣିଷଟି ରୁପକରି ରହିଲା ନାହିଁ । ଗଛ ସମକ୍ଷରେ ଏତେ ଦିନ ଯେଉଁମାନେ ଉଦାସୀନ ଥିଲେ ସେମାନେ ଆହୁରି ଭୟଙ୍କର କଥା ଶୁଣିଲେ ।

ଖାଲି ବଜ୍ର କାହିଁକି, ଶୟତାନ ଅଧରାତିରେ ଯେ କୌଣସି ମଣିଷକୁ ଡାକି ନିଜ ପାଖକୁ ଟାଣି ନେଇପାରେ ।

ହଁ, ସକାଳେ ଉଠି ସମସ୍ତେ ଦେଖିବେ ସେ ମଣିଷଟା ଏଇ ଗଛର କୌଣସି ନା କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଡାଳରେ ଝୁଲୁଛି ।

ବେକରେ ଦୌଡ଼ି ଦେବାପାଇଁ ଗଛର ଡାଳ ଯେ ଗୋଟାଏ ଚମକାର ଅବଲମ୍ବନ, କଥାଟା ନୂଆକରି ସମସ୍ତଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ଏଇ ଗଛକୁ ପୋଡ଼ି ପକାଇବାକୁ ହେବ, କାଟି ପକାଇବାକୁ ହେବ, ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଚେର ସୁଦ୍ଧା ।

ହୁଏତ ଗଛକୁ ଜଣା ନଥାଏ, ପୋଡ଼ା ଭୁଲ୍‌ର ପଶିମ ଦିଗରେ ଆଉ ଏକ ଘରର ଲଲ ରଙ୍ଗର ଖିଡ଼ିକିରେ ଆଉ ଜଣେ ତାକୁ ଗଭୀର ଭବରେ ଦେଖୁଥିଲା । ସେଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବାରୁ ଗଛ ଚମକି ଉଠିଲା ଏବଂ ଖୁସି ହେଲା । ଲଲ ରଙ୍ଗର ଖିଡ଼ିକିର ଆଖି ଦୁଇଟି ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର । ସେ ଆଖିରେ

ଭୟ ଆତଙ୍କ ଘୃଣା ବିଦେଷ କିଛି ହୁ ନାହିଁ । ଅଛି ସ୍ନେହ ସ୍ତେମ ମମତା ସହାନୁଭୂତି । ଦେଖି ଗଛ ବିସ୍ମିତ ହେଲା । କାହିଁକି ନା କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ମଣିଷଟିର ଦୃଷ୍ଟି ଅଶାନ୍ତ ଥିଲା, ଗୁଲି ଓ କଥାରେ ଗୁପ୍ତ ଥିଲା । ହାତ୍ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧି ସମୟ ଅସମୟରେ ତା ପାଖକୁ ଛୁଟିଆସିଛି, ଟେକା ମାରିଟି ଡାକପତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟକରି, ପତ୍ର ଆଡୁଆଳରେ ଚଢ଼େଇ ବସା ଖୋଜି ବାହାର କରି ଉଠି ଦେଇଛି, ଆଉ କେବେ କେବେ ଝୁଲଣା ବାନ୍ଧି ଦୋଳି ଖେଳିଛି । ଆଜି ସେ ମାର୍ଜିତ, ଭଦ୍ର ସ୍ମିତ୍ ସୁନ୍ଦର । ଆଜି ପଞ୍ଜାବୀର ହାତ ଦୁଇଟା କହୁଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁଚେଇ ଦିହାତ ପାପୁଲିରେ ଚିବୁକ ରଖି ଖିଡ଼ିକି ପାଖ ଟେବୁଲ ପାଖେ ବସି ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଗାଢ଼ ଦୃଷ୍ଟି ମେଲାଇ ରୁହିଥାଏ । ଭବୁଭବୁ ଟେବୁଲର ପୁଲଦାନୀରୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଲପ ନାକ ପାଖରେ ଟେକି ଗଂଧ ଶୁଂଘେ, ଯେପରିକି ଗଛଟାକୁ ଯେତେ ଦେଖୁଛି ଯେତେ ଭବୁଟି, ସେତେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଉଛି, ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଛି । ଯେମିତି ଗଛ କଥା ଭବିବା ସଂଗରେ ଗୋଲପ ଗଂଧର ଗୋଟାଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମେଳ ଅଛି । ବୋଧହୁଏ ଗଛ ତା ପାଖରେ ଗୋଲପ ପରି ସ୍ଥାନଦର ।

ଗଛ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲା ! ଲଲ ଖିଡ଼ିକିର ମଣିଷଟି ମୁହଁରେ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ୟ କଥା ଶୁଣିଲେ ।

ଏଇ ଗଛ ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ଆମ ଭିତରେ ଛିଡ଼ା ହେଇଛି । ଯାକୁ ବଂଶୁଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଏଇ ଗଛ ମୂଳରେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଗଂଗରେ ମଣିଷମାନେ ଏକତ୍ର ହୁଅନ୍ତି । ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ମଣିଷର ମନ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣୁଛି ଗଛଟା । ତାର ଅର୍ଥ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ହେବାକୁ ଶିଖାଉଛି । ଗଛଟା ଅଛି ବୋଲିହିଁ ପିଲାମାନେ ଖେଳକୁଦ କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଘାଆ ପରି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସ୍ନେହ ଓ ଆନନ୍ଦ ବିତରଣ କରୁଛି ପଡ଼ିଆର ଏଇ ବନସ୍ପତି ।

ସତରେ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର !

ତାର ଛାୟା ସୁନ୍ଦର, ଡାକ ସୁନ୍ଦର । ତା ନହେଲେ କଣ ନିରୀହ ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ସବୁବେଳେ କୁଜନଶୁଂକନ କରନ୍ତେ ? ପ୍ରଜାପତି ଛୁଟି ଆସୁଛି ।

ସାହାର ଶ୍ରେକମାନେ ନୂଆ କରି ଭବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ପଶ୍ଚିମର ଲଲ ଝରକାର ସୁନ୍ଦର ମଣିଷଟି ସେତିକିରେ ତୃପ୍ତ ହୋଇ

ରହିଲ ନାହିଁ ।

ଇଟା, ଲୁହା, ସିମେଣ୍ଟ ଭିତରେ ବାସ କରି ଆମେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛୁ । ଆମ ଅଖି ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ସବୁଜ ଗଛ ଅଛି ବୋଲି ପ୍ରକୃତିକୁ ଆମେ ମନେ ରଖି ପାରିଛୁ । ଆମେ ଯେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂରପୂରି କୃତ୍ରିମ ହୋଇ ଯାଇ ନାହୁଁ ତାହା ଏଇ ଗଛର କଲ୍ୟାଣରୁ । ଏ ଗଛ ରହିବ । ଏ ଗଛ ଆମର କ୍ଳାନ୍ତ ଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ କବିତା ପାରି ।

ତେବେ କଣ ଲଇ ଝରକାର ମଣିଷଟି କବି ? ଗଛ ଭାବିଲ । ଗତିରେ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ମଣିଷଟି ବସି କାଗଜ କଲମ ନେଇ କଣ ଲେଖେ, ଯେତେବେଳେ ଲେଖେନା, ଚୁପ୍ କରି ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥାଏ ।

ମନ୍ଦକଥା ଶୁଣି ମଣିଷ ଯିମିତି ବିଚଳିତ ହୁଏ ସେମିତି ଭଲ କଥା ଶୁଣି ସେମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଜଣେ ଗଛଟାକୁ ମନ୍ଦ କହିବାରୁ ଲୋକେ ଯିମିତି କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ, ପୁଣି ଜଣେ ଗଛ ସେମାନଙ୍କର ଅନେକ ଉପକାର କରିଛି କହିବା ଶୁଣି ସେମିତି ଶାନ୍ତ ହେଲେ ।

ସେମାନେ ଗଛ ବିଷୟରେ ଆଉ ମୁଣ୍ଡ ଖୋଳାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଗଛ ମନକୁ ଗଛ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା ।

କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବ ଦିଗର ଝରକାର ମଣିଷଟି ଚୁପ୍ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ, ଦାନ୍ତରେ ଦାନ୍ତ ଘଷି ସେ ଯେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି ଯଦି ଆଉ କେହି ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରନ୍ତି ତେବେ ସେ ନିଜେଇ କୁରଙ୍ଗି ଚଳାଇ ଗଛଟାକୁ ଶେଷ କରି ଦେବ । ଏଇ ଗଛଟାକୁ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସହ୍ୟ କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ଶୟତାନକୁ ଆଖି ସାମନାରୁ ସେ କୌଣସି ମତେ ଦୂର କରିବ ।

ଗଛ ଶୁଣି ଦୁଃଖ ପାଇଲା, ପୁଣି ମନେ ମନେ ହସିଲା । ଯେମିତି ପୂର୍ବଦିଗ ଝରକାର ଲୋକଟିକୁ ତାର କହିବାକୁ ଲଜା ହେଲା, ତମ ଜୁଡ଼ାରେ ଫୁଲମାଳା ଶୋଭାପାଏ, ତମ ଆଖିର କଜଳ, କପାଳର କୁକୁମଟୀକା ଚମକାଇ, ତମ ହାତ ଆଙ୍ଗୁଳି ଗୁଡ଼ିକ ଚଂପା କଳି ପରି ସୁନ୍ଦର ଓ ନରମ । ଏ ହାତରେ କୁରଙ୍ଗି ଧରି ପାରିବ କି ?

ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ଝରକା ପଟ ଲୋକଟିର କାନକୁ ଯେମିତି କଥାଟା

ଗଛ । ଗଛର ବେଶ୍ ଜଣା ଅଛି ଏଇ ହାତ, ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠି ଦରକାର ହେଲେ ଇସ୍ତାତ ପରି ବେଶ୍ ଦୃଢ଼, ଦୃଢ଼ ହୋଇପାରେ । ଆଜି ଏହା ନେଇ ସେ କବିତା ଲେଖୁଛି ସତ, ଗୋଲପଫୁଲକୁ ଆଦର କରୁଛି ସତ, ଦିନେ ଏଇ ହାତରେ ଟେକା ମାରି ସେ ଅନେକ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ବସା ଭଙ୍ଗିଛନ୍ତି ଦେଇଛି । ଗଛର ଡାଳ ଗଂଗିଛି, ପତ୍ର ଛିଣ୍ଡାଇଛି, ଆଉ ଛଦ୍ମଙ୍କ ପରି, ଦାନବଶିଶୁ ପରି କଠିନ ହାତରେ ଝୁଲଣା ବାନ୍ଧି ଦୋଙ୍ଗ ଖେଳିଛି । ସେଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ବଜ୍ରମୁଷି ଆଜି ଶୂନ୍ୟକୁ ଉଠାଇ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା, ଏଇ ଗଛକୁ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେ ରକ୍ଷା କରିବ । ଯଦି କେହି ଏ ଗଛ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଆସେ ତାକୁ କ୍ଷମା କରିବ ନାହିଁ । ଜୀବନରୁ କବିତାକୁ ନିର୍ବାସନ କରିବା ସଂଭବ ନୁହେଁ । ଯଦି କେହି ଗଛ ଦେହରେ ହାତ ଦେବାକୁ ଆସେ ଶରୀରର ଶେଷ ରକ୍ତବିନ୍ଦୁ ଦେଇ ସେ ତାକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବ । ଗଛ ଦେହରେ ଆଂଚୁଡ଼ା ଟାଏ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ।

ଗଛ ନୂଆ କରି ଭୟ ପାଇଲା ! ତାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ପୂର୍ବ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଝରକାର ଦୁଇ ଜଣ ମଣିଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷ ଘଟିବ ନାହିଁ ତ ।

ସେଦିନ ଦିପହର ଗଢ଼ିଗଲା । ଦୁଇଟା ଛୁଆକୁ ଧରି ଗୋଟାଏ ଛାଗଳ ଗଛତଳ ଛାଇରେ ଘୁରି ଘୁରି ଘାସ ଖାଉଥାଏ । ଉପରବେଳା ହେଉ ନ ହେଉଣୁ ପିଲାମାନେ ଆସି ଛୁଟାଛୁଟି କଲେ । ଅଗଣାନ୍ତି ପଟୀ କିଟିରି ମିଟିରି କରି ଉଠି ତାପରେ ଚୁପ୍ ହୋଇଯାନ୍ତି । ଋତୁ ହେଲା । ନିର୍ମୋଘ କଳା ଆକାଶରେ ଅସଂଖ୍ୟ ତାର ପୁଟିଲେ । ହାଓ୍ବାଧିଲା । ଗଛର ପତ୍ର ଫାଳରେ ସର-ସର ଶବ୍ଦ ହେଉଥିଲା । ରେଜ ଯିମିତି ହୁଏ । ପଡ଼ିଆ ଚାରିପାଖ ଘର ଗୁଡ଼ିକରେ ନାନା ରକମ ଶବ୍ଦ ହେଉଥିଲା, ଆଲୁଅ ଜଳୁଥିଲା । କ୍ରମେ ରାତି ଯେତେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଘର ଚୁପ୍ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା ଆଲୁଅ ଲିଭିଗଲା । ତା'ପରେ ଚାରିଆଡ଼େ ନିଃସୀମ ଅଧିକାରରେ ଛାଇଗଲା । ଅନ୍ଧକାର ଆଉ ଅମେୟ ସ୍ବପ୍ନତା । ମଥା ଉପରେ କୋଟ କୋଟି ନକ୍ଷତ୍ର ନେଇ ଗଛ ଚୁପ୍ କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା । ଏକ ସମୟରେ ହାଓ୍ବା ବି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ଏପରି ସମୟରେ !

ନିରନ୍ତ୍ର ଅନ୍ଧକାରରେ ଦିନ ଆଲୁଅପରି ଗଛ ସବୁ ଦେଖିପାରେ । ଗଛ ଦେଖିଲା ପୂର୍ବ ଦିଗ ଆଡୁ ସେ ଆସୁଛି । କାନିଟା ଶକ୍ତ କରି କୋମରରେ

ବାଂସିଛି । ମାଜାଟା କୁଡ଼ାରୁ ପିଙ୍ଗି ଦେଇଛି । ଯେପରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସୁଛି ।
ହାତରେ ଧାରୁଆ କୁଠାର । ଗଞ୍ଜ ଶିହରି ଉଠିଲା ।

କିନ୍ତୁ ସଂଗେ ସଂଗେ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ମଣିଷର ପାଦ ଶବ୍ଦ ହେଲା ।
ଗଞ୍ଜ ସେ ଦିଗକୁ ଆଖିପେରାଇଲା । ଏଥର ଗଞ୍ଜ ନିଶ୍ଚିତ ହେଲା । ପଶିମ
ଖିଡ଼ିକିର ସେ ମଣିଷଟି ଆସି ଯାଇଛି । ତା ହାତରେ ଏକକ୍ଷୀ ବରମ ନାହିଁ ।
ଗୋଟାଏ ଛାଠି । ଦେହରେ ଆଦି ପଂଜାବୀ ନାହିଁ । ହାତକଟା ଗୋଟି ।
ତାର ଗୁଲି ଶକ୍ତ । ଦୃଷ୍ଟି ନିର୍ମମ । ଯେମିତି ସେ ଇଲାଗେ ବଜ୍ରର ହୁଙ୍ଗାର
ଛାଡ଼ିବ ।

ଗଞ୍ଜ କାନ ପାଟି ରହିଲା ।

ବିଷଣ୍ଣ ସ୍ତବ୍ଧତା । ଅନିଶ୍ଚିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ।

ଗଞ୍ଜ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷୀ ଶାବକ କିଟମିଟ୍ ଶବ୍ଦ କରି ଉଠିଲା ।
ଯେମିତି କେଉଁ ଦିଗରୁ ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଫୁଲର ଗଂଧ ଭାସି ଆସି ଆକାଶର
ଏକ ସ୍ଥାନର ଗୋଟାଏ ତାର ପାଖକୁ ଛୁଟିଗଲା । ଟିକିଏ ପରମ ବହିଲା
ନା କଣ । ନରମ ଶାଖା ଗୁଡ଼ିକ ହରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଯେମିତି ଭିତରେ ଭିତରେ ଗଞ୍ଜ ଏହା ହିଁ ଆଶା କରିଥିଲା । ତେଣୁ
ଶୁବ୍, ବେଶୀ ଅବାକ୍ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଶାଢ଼ୀ-ପିଂଧା ମଣିଷଟି ମୁହଁରେ ହସ ପୁଟିଛି ।

ପଶିମ ଆଡ଼ ଝରକାର ମଣିଷଟିର ଶକ୍ତ ଗୁହାଣୀ ନରମ
ହୋଇଛି ।

ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଛି । ଦିକ୍ଷାଙ୍କ ମଝିରେ
ବ୍ୟବଧାନ ଏତେ କମ୍ ଯେ ସେମାନେ ଯେପରି ପରସ୍ପରର ମୁହଁ ପରିସ୍କାର
ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଯେମିତି ଜଣେ ଆଉ ଜଣଙ୍କର ଶ୍ବାସ ପ୍ରଶ୍ବାସର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି
ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

‘ହାତରେ କୁରଙ୍ଗ କାହିଁକି ?’

‘ଗଞ୍ଜଟାକୁ କାଟିବି ।’

‘ଛଉ କଣ ?’

‘ଗଛଟା ଶୟତାନ ।’

‘ଗଛଟା ଦେବତା ।’

‘ଶୟତାନକୁ ଯେ ଦେବତା ମନେ କରେ ସେ ମୂର୍ଖ ।’

‘ଦେବତାକୁ ଯେ ଶୟତାନ ଭଳି ଦେଖେ ସେ ପାପୀ । ତା ମନରେ ପାପ, ହୃଦୟରେ ହିଂସା । ତେଣୁ ସାଦାକୁ କଳା ଦେଖେ । ଆଲୁଅ ଥିଲେ ବି ତା ଆଖିରେ ସବୁ କିଛି ଅନ୍ଧକାର ।’

‘ତା ହେଲେ କ’ଣ ପୃଥିବୀରେ ଅଂଧକାର ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ ?’

‘ନାହିଁ ।’

‘ଇଏ କେମିତିକା ସଂଭବ ? ହାତରୁ କୁରୁଜିଟି ଖସି ପଡ଼ିଲା ତାର । ଭରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗଛ ଖୁସି ହେଲା । ଗଛ ଦେଖିଲା, ଜଣେ କୁରୁଜି ଫିଙ୍ଗିଦେଲା, ଅନ୍ୟ ଜଣକ ହାତର ଲୁଚି ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । “ଇୟେ କିମିତି ହେଲା ?” ଭରୁ ଭରୁ ପୂର୍ବଦିଗ ଝରକାର ମଣିଷଟି ମୁହଁ ଡୋଳି ଗଛ ପତ୍ର ପାକରେ ତାହାର ଝିଲିମିଲି ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା’ପରେ ଏକ ସମୟରେ ବିଡ଼ବିଡ଼ କରି ଜହ୍ନିଲା, ‘ସବୁ ଆଲୁଅ, ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀଦରକିଛି କଳା ନାହିଁ, କେଉଁଠି ଅଂଧକାର ନାହିଁ—ଏମିତି କେବେ ହୁଏ ?’

‘ନିଜ ଭିତରେ ଯେତେବେଳେ ଆଲୁଅ ଜାଗିଉଠେ ।’

‘ସେ ଆଲୁଅ କଣ ?’

‘ପ୍ରେମ ।’

ଝିଅଟିର ଆଖି ପତା କଂପି ଉଠିଲା । ଗାଡ଼ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇଲା । ତାର କଂଠସ୍ଥର କରୁଣ ହୋଇଗଲା ।

‘ମୋ ଭିତରେ କଣ ପ୍ରେମ ଜାଗିବ ନାହିଁ ?’

‘ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ହେବ, ଚରୁ କରିବାକୁ ହେବ । ପୁଅଟି ସ୍ତ୍ରୀଦର କରି ହସିଲା । ‘ଭଲ ପାଇବାକୁ ଶିଖିବାକୁ ହେବ ।’

‘ତୁମେ ମୋତେ ଶିଖାଇ ଦିଅ ।’

ଗଛ ଆଖି ବୁଜିଲା । ତାକୁ ନିଦ ମାଡ଼ୁଛି । ଗଛ ବି ଶୁଏ । କେତେ

ଗଛ ଦୁର୍ଘଟରେ ସେ ଶୋଇ ପାରିନି । ଅଥବା ନିଜେ ଉଚ୍ଛା କରି ବା ସେ ତଳକୁ ମୋଟେ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ । ମଣିଷ ଯେମିତି ଗଛ ସଂପର୍କରେ ଉଦାସୀନ ରହେ, ଗଛକୁ ବି ସମୟେ ସମୟେ ମଣିଷ ସଂପର୍କରେ ଉଦାସୀନ ରହିବାକୁ ହୁଏ, ଅଭିଜ୍ଞ ଗଛକୁ ତାହା କହିବାକୁ ହେଲା ନାହିଁ ।

ପ୍ରାଣ—ଦିପାସା

ସମରେଶ ବସୁ

ଏକ କୃଷପକ୍ଷର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗମୟୀ ଗତିର କଥା କହୁଛି ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗୀ ହଠାତ୍ ମେଘ ଉଠାଇ ତଳା ଛାଡ଼ି ବିଜୁଳି ଚମକାଇ ଦୁଇ ଅସର ବୃଷ୍ଟି ହୋଇଯିବା ଭଳି ନୁହେଁ । ଏକା ପ୍ରକାରର ଭୁରୁଣ ଗଳାର ଜାୟଣା ପରି କେତେଦିନ ଧରି ଅବିରାମ ଝରଝର ବୃଷ୍ଟି ପଡ଼ୁଛି, ତା ସଂଘରେ ପୂର୍ବ ବତାସର ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଝଡ଼ । ସହରତଳିର ବଡ଼ ସଡ଼କଟି ଛଡ଼ା ଆଉ ସବୁ କଂଘ ଗଳିପଥ ଗୁଡ଼ାକ ସୁଦୀର୍ଘ ପଙ୍କଭର ନର୍ଦ୍ଦମା ହୋଇ ଉଠିଛି, ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଆଉ ଆବର୍ଜନାରେ ଭରି ଯାଇଛି । ଅସଂଖ୍ୟ ଘରର ଭିଡ଼, ଠେଲାଠେଲି, ଗାପାଗାପି ।

ବାଟ ଗୁଲୁଥିଲି ରେଲ-ଲାଇନ୍ ଧାର ଦେଇ ପଡ଼ିଆ ମଝିରେ । କିନ୍ତୁ ଭିଜା ଭିଜା ଶରୀରର ଉତ୍ତାପଟିକ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ । ହାଓ୍ବଟା ସିଧା ସଜଖ ପଡ଼ିଆ ଉପର ଦେଇ କଂପାଇ ଦେଇ ଯାଉଥିଲା ଦେହକୁ । ରୀତିମତ ଦାନ୍ତରେ ଦାନ୍ତ ବାଜୁଛି । ଅବସ୍ଥା ଅସମ୍ଭାଳ ଦେଖି ବାଆଁ ମୋଡ଼ ଦେଇ ସହର ଭିତରେ ଢୁକି ପଡ଼ିଲି । ଅନ୍ତତ ପବନର ଝାପଟା କମ ଲାଗିବ ବୋଲି ।

ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପ୍ରବ୍ୟ ତଳେଇ ପଡ଼ିବା ଭାବ ଚଟକତ ସହରଟାର । ଯେପରିକି ଜାମ ଆଉ ଗୁଅଲ୍ୟ ସବୁକିଛିକୁ ଏଇ ବୃଷ୍ଟି ଶିଥିଳ କରି ଦେଇଛି । ଜୁକୁର ଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ୟ ଦିନ ହେଲେ ବୋଧହୁଏ ତଡ଼ି ଆସନ୍ତେ ଘେଉ-ଘେଉ କରି । ଆଜି ଖାଲି ଦାୟ ମିଟାଇବା ପାଇଁ ଥରେ ଅଧେ ଗର୍ର ଗର୍ର କରି ଚିହ୍ନ ପାଣି ଝାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଗୁହସ୍ତ ମାନକର ତ କୌଣସି ପରା ହିଁ ନାହିଁ । ଝରକା-ଦରଜାରେ ଟିକିଏ ଆଲୁଅ ବି ନଜରରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ରସ୍ତାର ଆଲୁଅ ଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ଝଙ୍କର ଜାନୋୟାରର ସ୍ଥିମିତ ଚକ୍ଷୁ ଭଳି ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ଧକାର ସେଥିରେ କମ୍ ନାହିଁ ଟିକିଏ ହେଲେ ।

ରସ୍ତାଟା ଠିକ୍ ଠଉରଇ ପାରୁ ନାହିଁ, ତେବେ ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ଚାଲିଛି ତାହା ବୁଝି ପାରୁଛି । ଗୋଟାଏ ପାଖ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛି ରସ୍ତାରେ । ନୂଆଣିଆ ରସ୍ତା, ସେଥିରେ ପୁଣି ପାଣି ଜମିଛି । କେଉଁ ବାରଣ୍ଡାରେ ଯେ ଉଠି ରହିବା ଜଣାଇ ଦେବି ତାର କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ । କାରଣ ବାରଣ୍ଡା କହିଲେ ଯାହା ବୁଝାଏ ଏଠି ସେଭଳି କିଛି ଆଖିରେ ପଡ଼ୁ ନାହିଁ ଆଉ ବସ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମନେ ହେଉଛି ଘରଗୁଡ଼ାକ ଭିତର ବି ଶୁଖିଲ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ଅବସ୍ଥାଟା ତ ନୂତନ ନୁହେଁ । ଜଣା ଥିଲା ସେଠି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଲୋକେ ନାନା କଥା ବି କହି ପାରନ୍ତି । ପୁଲିଶର ହାଜାମା ତ ଅଛି ତା ଉପରେ ।

ଯିବାକୁ ହେବ ନୌହାଟି ରେଲ-କଲେନୀର ଜଣେ ବଂଧୁକ ପାଖକୁ । ଅନ୍ଧତା କେତୁଟା ଦିନର ଖୋରାକ, ଶୁଖିଲା ଲୁଗା ଆଉ ଏପରି ଅଲକ୍ଷଣା ପରପଟିଆ ରାତିଟି ପାଇଁ ଟିକିଏ ମୁଁଡ଼ଗୁଞ୍ଜିବାର ସ୍ଥାନ ତ ମିଳିବ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖୁଛି ଆଡ଼ୁ ଛାଡ଼ି ବାହାରିବା ଭଲ ହୋଇ ନାହିଁ । ତେବେ ଉପାୟ ନ ଥିଲା ବିଶେଷ କିଛି, କେତେଦିନ ତଳେ ଆମ ଆଡ଼ୁର ଜଣେ ବଂଧୁ ମରିଗଲେ । ସେଇ ଦିନଠୁ ବାହାରି ପଡ଼ିବି ବୋଲି ଭାବିଥିଲି । ବନ୍ଧୁଟିର ମରିବା ହୁଏତ ଭଲଇ ହୋଇଛି । ତା ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ ହୋଇ ପାରନ୍ତା ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ବଂଚିବା ପାଇଁ ଯାହା ଦରକାର ତା ତ କିଛି ନ ଥିଲା, ତଥାପି ଛାଡ଼ି ଭିତରେ ଆଉ । ଏଟା ଗୋଟାଏ କଥା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ଦେଇ ଯାଇଛି । ଛୋଟ ଜିନିଷ, ମାତ୍ର ମନେ ହୁଏ ପର୍ବତ ପ୍ରମାଣ ତାର ଭରା ଆଉ କଷ୍ଟକର । ବୋଝଟା ହେଲା.....

ଆରେ ବାପରେ, ପବନଟା ଯେମିତି ମୁଣ୍ଡ ଭିତର ଶିରାଗୁଡ଼ାକୁ ବି ଥରାଇ ଦେଇ ଯାଇଛି । ବର୍ଷା ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତି ଗଲା ହଠାତ୍ । ଏତେବେଳକୁ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ବି ଶୁଣାଗଲାଣି । ଏଥର ଆଉ ଦାନ୍ତ ନୁହଁ, ରାତିମତ ହାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ବି ବାଡ଼େଇ ହେଲେଣି । ଗଛର ମଲା ଡାଳ ପରି ଭିଜି ଏକାବେଳେକେ ଫୁଲି ଗଲିଣି । ପହଞ୍ଚିଲି ଗୋଟାଏ ଚୌମୁହାଣି ରାସ୍ତାର ମୋଡ଼ରେ ଚଟକଇର ମାଲ ଗୁଲାନ କରିବା ରେଲ-ସାଇଡ଼ିଂ ପାଖରେ । ଜାଗାଟା ଟିକିଏ ପାଇଁ । ଗୋଟାଏ ମଲ୍‌ସି ଗୁହାଳ ଦେଖୁ ଭିତରେ ଢୁଙ୍କିବି କି ନାହିଁ ଭରୁ ଭରୁ ଏକ

ପାଦ ଭିତରେ ତ କିଛି କି ନାହିଁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ଶୁଣି ପାରିଲି, ଏଇ ଯେ ।
ଇଆଡ଼କୁ ।

ନା, ଅଶରୀରୀ କିଛି ବିଶ୍ୱାସ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ମୋତେ
ତାଙ୍କିଲା ନା କଣ । ଶି ଧାର ଭେଦ କରି ଗଙ୍ଗାଟ ସ୍ୱରର ମାଲିକକୁ
ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଲି । ତାହା ଶ ଦିରେ ଗୋଟାଏ ମିଟିମିଟି ଆଲୁଅର ରେଖା
ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ଆଉ ଦରଜିଜା ଦରଜାରେ ଗୋଟାଏ ମୁର୍ତ୍ତି । ହଁ, ମାଲପିଟାଏ ।
ତାହେଲେ ମୋତେ ନୁହେଁ । ଆଗଭଟି । ପୁଣି କଣ ଗୋ, ଆସନା

ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ପଚାରିଲି, ମୋତେ ? ଜବାବ ଆସିଲା,
ତା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ ଅଛି ଗସ୍ତାରେ ?

କଥାର ରକମ ଶୁଣି ଚମକି ଉଠିଲି । ଓ ! ଏତେବେଳେକେ
ଠଉରଇଲି, ବାଟଟା ଖରପ । ଠିକ୍ ବେଶ୍ୟାପଲ୍ଲୀ ନୁହେ, ତେବେ ସେଇ ରକମ
ମକୁରିଆ ବସ୍ତ୍ର ବି ଅଛି ଆଖ ପାଖରେ ଲଗାଇଗି ହୋଇ ।

ମୁଁ ମନେ ମନେ ହସିଲି । ଖୁବ୍ ଭଲ ଗ୍ରାହକକୁ ତାକୁଛି
ମାଲକିନାଟା ! କଣ ଭାବିଛି ସିଏ । କିନ୍ତୁ ସତରେ, ଏତେବେଳେ ଯଦି ଟିକେ
ଠିଆ ହୋଇଯାଏ ତା ଦରଜାରେ । ତଥାପି ମୋତେ ଯିବାର ନ ଦେଖି ସ୍ତ୍ରୀ
ଲୋକଟା କହିଲା, କୀରେ ବାବା, ଲୋକଟା କଣା ନା କଣ ?

ମନେ ମନେ ହସି ଭାବିଲି, ଯାଏ ନା ଥରେ । ବ୍ୟାପାର ଦେଖି
ନିଜେଇ ଗୁଲିଯିବାକୁ କହିବ । ଆଉ ବର୍ଷାଟା ଟିକିଏ କମିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟିକିଏ
ଆଶ୍ରୟ ପାଇବି ତ । ମନ୍ଦ କଣ ? ଏମିତି ତ ନୈହାଟି ଦୂରର କଥା, ମଇଁଷି
ଗୁହାଳୁ ବେଶୀ କିଛି ଦୂର ଆଗେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ନିଜେ ବଞ୍ଚିଲେ ବାପାର
ନାଆଁ ।

ଉଠିଗଲି ଓ ଅଟାର ଦରଜାକୁ । ଗୋଟାଏ ଗତାନୁଗତିକ
ସଂକୋଚ ଯେ ନଥିଲା ତା ନୁହେ । କହିଲି, କାହିଁକି ତାଙ୍କିଲ ?

କେଉଁ ଦେଶର ମଣିଷରେ ବାବା ! —ହସ ସଙ୍ଗେ ବିରକ୍ତି ମିଶାଇ
କହିଲା ଝିଅଟା । ଭିତରେ ଆସନା ।

ମୁଁ ଭିତରେ ଭୁକିବା ମାତ୍ରକେ ସେ ଦରଜାଟା ବନ୍ଦ କରି ଦେଲା ।

ବର୍ଷାର ଶବ୍ଦଟା ଗୁପା ପଡ଼ିଗଲା ଟକିଏ । ପବନ ଆସିବାର କୌଣସି ବାଟ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ... ଘରର ଚଟାଣ ବି ଉପରୁ ଟାଉଲ-ପାଙ୍କରେ ପାଣି ଗର୍ଜି ଭିଜି ଯାଇଛି । ତଳପୋଷର ବିଛଣାଟା ଭିଜିନି । ଘର ଭିତରେ ଅଛି ଦି-ଗୁରିଟା ସାମାନ୍ୟ ଜିନିଷ, ଆଳୀ ଗ୍ଲାସ୍ କଳସୀ ।

କୁଆଡ଼େ ମରିବାକୁ ଯିବା ହେଉଛି ଏ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ମଥାରେ ନେଇ ? ଏପରି ଭାବରେ କହିଲା ଯେ ଯେମିତି ମୁଁ ତାର କେତେକାଳର ପରିଚିତ ।

କହିଲି, ଅନେକ ଦୂର କିନ୍ତୁ—

ବୁଝିଚି । —ମୁହଁ ଗୁପି ହସିଲା ସିଏ ! ଘରଟାକୁ ତୁମେ ଏକବାରେ କାଦୁଅ କରି ଦେଲା । ଏଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲି ପକାଅ ଦେଖି ଜଳନ୍ତି ।

ଅଣ୍ଡାରେ ଆଇ ଅଗୁନକ ପିସାଦରେ ମୋ ଦେହ ଜମାଟ ବାଂଧି ଆସୁଥାଏ । କହିଲି, କିନ୍ତୁ ଇଆଡ଼େ—

ସେ କହି ଉଠିଲା, କଣ ଯେ ତୁଳୀ ପାଇଁଶ ପିଂଧୁବାକୁ ଦେବି ? ଭିଜା ଜାମାଟା ଖୋଲି ପକାଅ ନା ।

ଖୋଲି ପକାଇଲେ ତ ଭଲ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ.....ଗଳାରେ ଟିକିଏ ଜୋର ଆଣି କହି ପକାଇଲା, ମିଛରେ ଡାକିଛ; ଇଆଡ଼େ ପକେଟ କଣ ।

ଏଥର ଝିଅଟା ଅମଜି ଗଲା । ଯା ଭାବିଚି ସେଇଆ । ହଁ କରି ସେ ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା ବେଶ୍ କିଛିକ୍ଷଣ । ଯେପରିକି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ପଚାରିଲା, କିଛି ନାହିଁ ?

ତାର ସମସ୍ତ ଆଶା ଯେପରି ଫୁଙ୍କାରରେ ଲିଭି ଯାଇଛି, ଏପରି ମୁହଁର ଭାବ ।

କହିଲି, ତାହେଲେ କଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ମଥାରେ ନେଇ ଗସ୍ତରେ ବାହାରିଥାନ୍ତି ?

ଝିଅଟା ଅସହାୟ ଭାବରେ ଚୁପ କରି ରହିଲା । ଏ ତ ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ଝିଅଟା ଏଠି କ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ବସିଛି, ନା, ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ବସିଛି । ମୁଁ ଦରଜାଟା ଖୋଲିବାକୁ ଗଲି ।

ପଛରୁ ପରୁରିଲା, କୁଆଡ଼େ ଯିବ ଏବେ ?

କହିଲି. ଏଇ ମଇଁଷି ଗୁହାଳକୁ । ଦରଜାଟା ଖୋଲି ପକାଇଲି ଇସ୍ । ହାତୁଟା ଯେମିତି ମୋତେ ହାଁ କରି ଖାଇବାକୁ ଆସିଲା । ଗୋଟି ବଜାଇ ଦେଲି ବାହାରେ ।

ଝିଅଟା ହଠାତ୍ ଡାକିଲା ପଛରୁ, କଣ ମ, ଶୁଣ । ଗତିଟା ରହିଯାଅ ଡାକିଟି ଯେତେବେଳେ । ଗୋଟାଏ ନିଶ୍ବାସ ଛାଡ଼ି କହିଲା, କପାଳଟା ଖରପ ମୋର ।

କହିଲି, କାହିଁକି କପାଳଟା - ଭଲ ହିଁ ଥାଉ ତମର, ମୁଁ ଗୁହାଳକୁ ଯାଉଛି ।

ଯା ତମର ଇଚ୍ଛା । ହତାଶ ଭାବରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ସଏ ଚକ୍ରପୋଷରେ ; ଆଜି ତ ଆଉ କୌଣସି ଆଶା ନାହିଁ ।

ଭାବିଲି, ମନ୍ଦ କ'ଣ ? ଏ ଦୂର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଆଶ୍ରୟ ଯେତେବେଳେ ମିଳୁଛି, ଛାଡ଼ିବ କିଆଁ ? କିନ୍ତୁ ଝିଅ ପିଲା ସଙ୍ଗେ ଶୁଣି କଟାଇବାଟା ଭାରି ବିଶ୍ରୀ ବୋଧ ହେଲା । କାହିଁକି ନା, ଏଟା ଏକବାରେ ନୂଆ ମୋ ପାଖରେ । ଅବଶ୍ୟ ଝିଅମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆଗ୍ରହଟା ତମ ଦଶ ଜଣଙ୍କଠାରୁ ମୋର ହୁଏତ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଅଛି । ତା' ବୋଲି ଏଠାରେ ? ହିଁ ହିଁ ! ତଥାପି ଯା ସଙ୍ଗରେ ନ ଶୋଇ ବି ଗତିଟା କଟାଇ ଦିଆଯାଏ । ତୁକି ଦରଜାଟା ବନ୍ଦ କରିଦେଲି ।

ଇଂବାଜିଆ ଗଜଣ ଝିଅଟାର । ସପା ରଙ୍ଗ । ଗାଲ ଦି'ଟା ବସି ଯାଇଛି । ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି ଦୁଇଟା କଅଁଳ ଘାସ-ସଂଧାନୀ ଗୋରୁର ଆଖି ପରି । ଏଇ ଆଖି ଆଉ ମୁହଁରେ ପୁଣି ରଂଗ, କଜଳ ମଖା ଯାଇଛି । ମୋଟା ଓଠ ଦି'ଟା ଉପରେ ନାକ ଅଗଟା ଯେପରି ଆକାଶମୁଖୀ ।

ଖୋଜି ଖୋଜି ସେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ସାୟା ଦେଇ ପିନ୍ଧିବାକୁ, କହିଲା, ଏଇଟା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ସାୟା ! ହସ ମାଡ଼ିଲା ମୋତେ । ଯା'ହେଉ, କେହି ତ ଦେଖିବାକୁ ଅସୁନାହିଁ ମୋତେ ! କିନ୍ତୁ

ଧକ୍ କରି ଉଠିଲା ବୁକୁଟା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପକେଟରେ ହାତ ଦେଲି

ମୁଁ । ମରିବା ସମୟରେ ମୋ ବଂଧୁ ଯେଉଁ ଛୋଟ ଜିନିଷଟା ପର୍ବତର ବୋଝ ପରି ଚପେଇ ଦେଇ ଯାଇଛି । ସେଟାକୁ ଦେଖି ନେଲି । ଗୋଟାଏ ରକ୍ତର ଢେଲ, ହଁ, ରକ୍ତର ଢେଲ ତ ? ଭୀଷଣ ସଂଶୟ ହେଲା ମୋ ମନରେ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଝିଅଟା ଆଡ଼କୁ ଦେଖି ନେଲି । ସେ ସେତେବେଳକୁ ପଛ କରି ଜାମା ଭିତରୁ ବଢ଼ିସ୍ ଖୋଲୁଛି । କହିଲି, କିଛି କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ମୋ ପାଖରେ, ହଁ ।

କେତେ ଥର ଶୁଣାଇବ ବାପୁ ଏଇ କଥାଟା ? — ସେ ହତାଶ ଭାବରେ କହିଲା ।

ହଁ, ବାବା । କହିଲି, କହି ରଖିବା ଭଲ । ତଥାପି ମୋର କିଛି ଲଜା ନାହିଁ, ସେ ସବୁ । ଖାଲି ମୁସାଫିର୍ ପରି ଗତିଟା କଟାଇ ଦେବି ଯାହା ।

ଝିଅଟା ତାର ଗୋରୁ ପରି ଆଖି ଦିଇଟା ଟେକି ଦେଖିଲା ମୋତେ କିଛି ସମୟ । କହିଲା, କିଏ ତମକୁ ଗଣ ପକାଇଛି ?

ତା ସତ । ମୁଁ ସାୟାଟା ପିନ୍ଧି ନେଲି । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ଦେହରେ କଂପଟା ଆହୁରି ବଢ଼ିଗଲା । ବାହାରେ ବର୍ଷା ଆଉ ହାଓ୍ବାଇ ଶବ୍ଦ ଦରଜାରେ ବେଶ୍ ଗୋଟାଏ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରି ଯାଉଛି ।

ଝିଅଟା ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଗୁପି କିଛିଟା ହସି ଦେଇ ପୁରୁଣା ଗୋଟାଏ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଦେଲା । ନିଅ, ଦେହରେ ଛଡ଼େଇ ଦେଇ ଶୋଇ ପଡ଼ ।

କହି ମୋ ଜାମା ଲୁଗା ନେଇ ଦୌଡ଼ି ଉପରେ ପିନ୍ଧି ଦେଲା । ଶୁଖିଯିବ ଏଇନା ।

ଆଗମ ଜିନିଷଟା ବଡ଼ ମାରମ୍ବକ, ବିଶେଷ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଗନ୍ଧାରେ ମୁଁ ପଡ଼ିନି କେବେ । ପ୍ରାୟ ଭୁଲିଗଲି ଯେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବଜାରର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଘରେ ଅଛି । ପେଟଟା ଏକାବେଳେକେ ପାଙ୍କା ଦି ଦିନ ଧରି । ସେଥିପାଇଁ ଏମିତି କାନ୍ଦୁ କରିଦେଲା ବର୍ଷାଟା ।

ସେ କୌଣସି ଜବାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ଆଖିରେ ମଥା ଗୁଞ୍ଜି ବସି ରହିଲା । କହିଲି, ନାହେଲେ ଶୁଆଯାଉ ।

ସେ ମୁହଁ ଟେକିଲା । ମୁହଁଟା ଯନ୍ତ୍ରଣାକାତର, ତାର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଛାତି ହାଡ଼ ଗୁଡ଼ାକ ନିଃଶ୍ଵାସରେ ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି । କହିଲା, ଖାଇବ ? ଭାତ ଚଢ଼ିଚଢ଼ି ଅଛି ।

ଭତ-ଚଡ଼ଚଡ଼ି ? ସତରେ, ଏହା ଏକବାରେ ଆଶାତୀତ । ଭତର ଗନ୍ଧରେ ଯାଇ ଅଧେ ପେଟ ଭରିଯାଏ, ତା ସାମନାରେ ଭତ ! ଜିଭରୁ ପାଣି ଗଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ଆଉ ପେଟଟା ଯେମିତି ଅଲଗା ଗୋଟାଏ ଜୀବ । ଭତ କଥାଟା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଭିତରଟା ହଲଚଲ ଦୋଇ ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ —

ସେ ଯା ଭିତରେ ଏନାମେଲ ଥାଳିରେ ଭତ ବାଜିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ଦେଖି ମୋ ମନର ସଂଶୟଟା ପୁଣି ବଢ଼ିଗଲା । ମୁଁ ଦୌଡ଼ି ଉପରୁ ଜାମାଟାକୁ ଉଠାଇ ଆଣିଲି ତରବରରେ । ହାଲଗୁଲ ତ ଭଲ ନୁହେଁ ଦେଖୁଛି । ସଂତ୍ରସ୍ତ ଭବରେ କହିଲି, ଭତର ପଇସା ଟଇସା କିଛି ନାହିଁ ମୋ ପାଖରେ ।

ଗୋରୁ ଭଳି ଆଖି ଦିଗାରେ ଏଥର ବିରକ୍ତ ଦେଖାଗଲା । କହିଲା, ମଇଁଷି ଗୁହାଳରେ ହିଁ ତମର ଜାଗା ଦେଖୁଛି । କେତେଥର ଶୁଣାଇବ କଥାଟା ?

ସୁଖ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତ୍ରୁ ଭଲ । ହତଭାଗା ମରିବା ବେଳେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ବୋଝ ଦେଇଗଲା, ମୋଠି ବୋଝ ବୋହି ଚାଲିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟ । ରଖିଲେ ବିଷ ଛାଡ଼ିଲେ ବି ବିଷ । ବାହାରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ ଏ ବୋଝଟାକୁ କଥା ହୁଏତ ଧନେ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ସେ ପୁଣି କହିଲା, ମଣିଷ ସଙ୍ଗରେ ବାସ କରନ୍ତି କେବେ ?

ଶୁଣିବା କଥା ! ତା ପୁଣି ପଚାରୁଛି କାରଖାନା ବଙ୍ଗାରର ସ୍ତ୍ରୀ—ଲେକଟା ? କହିଲି, କରିଛି, ତେବେ ତମମାନଙ୍କ ଭଳି ମଣିଷ ସଙ୍ଗରେ ନୁହେଁ ।

ସେ ନିଶ୍ଚୟରେ ଅନାଇ ରହିଲା କିଛିକ୍ଷଣ ମୋ ଆଡ଼କୁ । ତା'ପରେ କହିଲା, ରହିଛି ଯେତେବେଳେ ଖାଇ ନିଅ, ନ ହେଲେ ନଷ୍ଟ ହେବ । ଭବି ଦେଖିଲା, ଆଉ ଆପଣ କ'ଣ ? ବିନା ପଇସାରେ ଭତ । ଆଉ ଦେଖୁଛି ବା କିଏ ? ଜାମାଟାର ହାତ ମୋଡ଼ି ନେଇ ଗପ୍ ଗପ୍ କରି ଭତ ଖାଇ-ନେଲି । ତା'ପରେ ମାଠିଆଏ ପାଣି । ଏ ରକମ ବଡ଼ା ଭତ ଖିଆ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ବାବୁଗିରି ମନେ ହେଲା । ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ସଂଶୟଟା ବନ୍ଦା ରହିଲା ମନର ପୃଷ୍ଠା ଭିତରେ ।

ତା ପରେ ଶୁଆ । ସେ ଏକ ପିଆଦୀ ମୁଁ ଶୋଇପଡ଼ି ପରୁରିଲି, ତୁମେ ଶୋଇବ କେଉଁଠି ? ସେ ନିରୁତ୍ତରରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଖସି ଯାଇଥିବା ଓଡ଼ିଶାଠା ଟାଣି ଦେଲା । ମୁଁ ବସିଲି ।

ସେ ବିଛଣାର ଗୋଟାଏ ପାଖତଳେ ବସିପଡ଼ି କହିଲା, ତୁମେ ଶୁଆ, ମୁଁ ତ ରୋଜ ଶୋଉଛି । ଗୋଟାଏ ରାତି ତ ! ତା'କିଛି ଯେତେବେଳେ....

କହୁ କହୁ ମୋ ହାତ ମୁଠାରେ ଜାମାଟାକୁ ଦେଖି ଦୌଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲି । ତାପରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ । ମୁଁ ବି ଦେଖିଥିଲି । କହିଲା, ଜମାଟା ଭିଜା ଯେ ?

ହେଉ, ସେଥିରେ ତମର କଣ ଯାଏ ଆସେ ?

ତୁମ କରିଗଲା ସିଏ । ଶରୀରଟା ଆରମ୍ଭ ପାଇ ମନେହେଲା ଶିଥିଳ ତନ୍ତ୍ରୀଗୁଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ୱାଭାବିକ ସତେଜ ଓ ଗରମ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ବାହାରର ଯେଉଁ ପାଣିପବନ ମୋତେ ଏତେ ସମୟ ଧରି କାନ୍ଦୁକରି ଦେଇଥିଲା ତାରର ଗୁପ୍ତା ଶବ୍ଦ ଶୁଆଇ ପକାଇବା ଗାନଭଳି ବେଶ ମିଠା ମନେହେଲା । ଆଖିପତା ଭରୀ ହୋଇ ଆସିଲା ବେଶ ।

ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲି । ସେମିତି ବସିଅଛି । ଆଖିର ଦୃଷ୍ଟି ଠିକ୍ କେଉଁଆଡ଼େ ବୁଝାଯାଉ ନାହିଁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ଏବଂ ଏକ ଗୁପ୍ତା ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଆଭାସ ତା ଆଖିରେ । କିଏ ଜାଣେ ? ଏମାନଙ୍କର ପୁଣି ତଳର ଅଭାବ ହୁଏନା । ହୁଏତ ଶୋଇ ପଡ଼ିବି ମୁଁ । ସେତେବେଳେ—ନାଃ, ହତଭାଗାର ଏ ଜିନିଷଟାର ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଁ କାଲିକରିବି । କଣ ଦରକାର ଥିଲା ମରିବା, ସମୟରେ ମୋତେ ଏଇଟା ଦେବା ? ଗୋଟାଏ ରକ୍ତର ଦେଲା ! ରକ୍ତର ଦେଲା ତ ! ଝାଳ ଗନ୍ଧରେ ଭରା ଛିଣ୍ଡାକନାର ପୁରୁଳିଟା । ଗୋଟାଏ ଗନ୍ଧସା ଯୁଧା-ଯୁଧା ଗନ୍ଧ ବି ଅଛି । ଶୋକଭାଗା ମରତ ମୁହଁର କଷ ରକ୍ତ ଗୁଟିନେଇ କହିଥିଲା, ଏଟା ତୁ ରଖ ।

ଏପରି ଭାବରେ କହିଥିଲା କଥାଟା ଯେ ଆଜି ବି ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଛାତି ଭିତରେ—ଯାଉ ସେ କଥା ।

ଝିଅଟା ସେତେବେଳେ ଯାଏ ସିମିତି ବସି ରହିଛି ଦେଖି ହଠାତ୍ କହି ପକାଇଲି—ତୁମେ ତ ଶୋଇପଡ଼ି ଟିକିଏ ତପା ଚୁରେ ।

ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ କେତେକ୍ଷଣ ଚାହିଁ ରହିଲା । କହିଲା, ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ମଣିଷ ବାବା ।

ତା'ପରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ମୋ ଦେହଟା ସେତେବେଳେ ଆରମ୍ଭରେ ବେଶ ତିଳ ହୋଇ ଆସିଛି ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ଦେହ ଯେ ଏତେ ଗରମ ତାହା ତାଠୁ କିଛିଟା ତପାତ୍ ଆଇ ମଧ୍ୟ ବେଶ ବୁଝି ପାରିଲି । କି ଅଦ୍ଭୁତ ଗତି ଆଉ ବିଚିତ୍ର ପରିବେଶ ! ଲୋକେ ଦେଖିଲେ କଣ କହନ୍ତେ . ଛି ଛି ! କିନ୍ତୁ ଏତେଟା ଆରମ୍ଭ, ମୋର ଦୁସ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ଦେହରେ, ଏତେଟା ସୁଖବୋଧ ଆଉ କେବେ ପାଇତି ବୋଲି ମନେ ହେଲା ନାହିଁ ।

ନାଃ, ତା ହେବନାହିଁ । ସେଇ ବନ୍ଧୁଟିର କଥା କହୁଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀକର୍ତ୍ତା ମରିବା ସମୟରେ କହିଗଲା ପୁରୁଷିତା ଦେଇ, ମୋର ରକ୍ତ ।

କହିଲି—ରକ୍ତ କାହିଁକି ?

ଆଖିର ଜଳ ଆଉ କଳରୁ ନିଗୁଡୁଥିବା ରକ୍ତ ପୋଛି ଦେଇ କହିଲା, ମୋ ବୁକୁର ।

କହୁ କହୁ ରକ୍ତଶୂନ୍ୟ ଅସ୍ଥିର ଆଙ୍ଗୁଠି ଗୁଡାକ ଦେଇ ସାଉଁଟ ଲାଗିଲା ପୁରୁଷିତାକୁ ।

ମୁଁ ଗଗ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି, କେଉଁଥିପାଇଁରେ ?

କହିଲା, ଘର ବାନ୍ଧିବା ଆଶାରେ ।

ଏମିତି ଭାବେ କହିଥିଲା କଥାଟା ଯେ ଗାର୍ଲମନ୍ଦ ଦେବାକୁ ଯାଇ ମୋ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ.....।

ଯାଉ ସେ କଥା ।

ଝିଅଟା ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା କାତର ଶବ୍ଦ କରି ଉଠିଲା ।

ପରୁରିଲି, କଣ ହୋଇଛି ?

ସେ ଅନାଇଲା । ଆଖି ଦିଟା ଯେମିତି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଲାଭ ଆଉ
କାନ୍ଦିବାର ଆଗସ୍ଥ ସେଥିରେ । କହିଲା, କିଛି ନାହିଁ ।

ତାର ଗରମ ନିଶ୍ବାସ ବେଶ୍ ଆରାମ ଲାଗିଲା ମୋ ଦେହରେ ।
ଅଣ୍ଟା ଦେହରେ ଯେମିତି କିଏ ତାପ ସଞ୍ଚାର କମ । ମନେ ହେଲା ହଠାତ୍,
ଖୁବ୍ ଖରାପ ନୁହେଁ ଦେଖିବାକୁ । ଏଠି ଆଉ ନାକଟା ଯାହା ଟିକିଏ ଖରାପ ।
ବୁଝା ଆଖିପତା ଛାତିରେ ଜଡେଇଥିବା ହାତ ଦୁଇଟା ଆଉ ତାର ନମିତ ବୁଝୁ
ବିଚିତ୍ର ମାୟା ସୃଷ୍ଟି କଲ । ସେ ପରୁରିଲ ମୋତେ, ନିଦ ଆସୁନି ତମର ?

ମୁଁ ଶୋଇବି ନାହିଁ । —କହିଲି । ମନେ ମନେ ଭବିଲ, ତାହେଲେ
ବଡ଼ ସୁବିଧା ହୁଏ ତମର । ନା ସେକଥା ହେବ ନାହିଁ ବାବା । କଥା କହିଲେ
ତ ସଂଶୟଟା ବଢେ ମୋ ମନରେ । ତା ଅପେକ୍ଷା ତୁମ୍ଭ କରି ଉନ୍ମୁନା ।

ବାହାରର ତାଣ୍ଡବ ସେତେବେଳେ ପୁର ଦମରେ ଗୁଲିଟି । ଟାଇଲ୍
ଭିତରୁ ପାଣି ଟୋପାର ଶବ୍ଦ ଆସୁଛି ଚଟାଣରୁ । ସଙ୍ଗରେ ଚୁଚୁଂଡ୍ରାଙ୍କ
କୀର୍ତନ ।

ସେ ପୁଣି କୁକୁରି ଉଠିଲା ।

କଣ ହୋଇଛି ?

ଟିକିଏ ଚୁପ୍ ରହି କହିଲ, ରୋଗ ।

ରୋଗ ! କି ରୋଗ ?

ସେ ନୀରବ ।

କହନା ବାପୁ ।

ତଥାପି ନୀରବ ।

ମୁଁ ହଠାତ୍ ଖୋଜାରି ଉଠିଲି, କହନା ରୋଗଟା କଣ ? ଯନ୍ତ୍ରଣା
କଲେଗ ଟଲେଗ ହେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠି ପଡ଼ିବି । ରୋଗ ସଙ୍ଗରେ
ପିରୀତି ନାହିଁ ବାବା ।

ସେ ହଠାତ୍ ରକ୍ଷ ଗଛରେ କହିଲା, ଆଉ କାହା ସଙ୍ଗରେ ଅଛି ତମର

ପାରିତି, ଶୁଣେ ?

ତା ସତ । ପିରୀତିର କଥା ତ ଉଠେ ନା ଏଠି । କହିଲି, କହନା ରୋଗଟା କଣ ?

ଯାହା ଏ ଲୁଇନରେ ରହିଲେ—ସେ କହିଲି ।

ଲୁଇନରେ ରହିଲେ ? ସର୍ବନାଶ । ଭୀଷଣ ସିଟକି ଉଠିଛି । ଉୟ ଶ୍ଵାସରେ ପଶୁରିଲି, ଯା ଉପରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ରାତିରେ—

ନିଶ୍ଚୟ । ପାଞ୍ଚକଣ—ସେ କହିଲି ।

ଉସା କି ସାଂଘାତିକ । କହିଲି, ଚିକିତ୍ସା କରାଉଛ ନା କାହିଁକି ?

ପଇସା ପାଇବି କେଉଁଠୁ ?

କାହିଁକି, ନିଜର ରୋଜଗାର !

ସେ ତ ମୁନିବର ପଇସା ।

ମୁନିବ ? ଏଟା କଣ ଗୁଜିରି ନା କଣ ?

ନୁହେଁ ତ କଣ ? ମନିବର ବେଉସା, ଘର ଦ୍ଵାର ଜାଗା ଜିନିଷ । ଆମେ ଆସୁଁ ଖଟିବାକୁ ।

ଉୟାନକ ଦବିଗଲି କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି । ଏମାନେ ଖୁବ୍ ମଜାରେ ନଥାନ୍ତି ତାହେଲେ ? ଇଏ ବି ଗୁଜିରି ! କହିଲି, ମୁନିବ ଶଳା ବି କିମିତି ? ଚିକିତ୍ସା କରାଏ ନା କାହିଁକି ?

ଯେବେ ମଜି ହୁଏ । କାରଖାନାର ମଣିଷ ରାତିଦିନ କେତେ ମରୁଛନ୍ତି, କହର ମାଲିକ କଣ ସେମାନଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା କରାଉଛି ?

ଠିକ୍ । ତାର ବେଦନାର୍ତ୍ତ ଶାନ୍ତ ଆଖିର ଦୃଷ୍ଟି ଏଥର ମୋତେ ସତରେ ଦିଶୁଥିଲା କରିଦେଲା । ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ସୈନିକ ପ୍ରାଣଦିଏ, କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଏ କଣ ପ୍ରତିରୋଧର ଲଜ୍ଜା ? କହିଲି ତାହେଲେ—

ସେ କହିଲା, ତାହେଲେ ଆଉ କଣ ? ମାଲିକର ଆଖିରେ ଧୂଳି-ଦେଇ ଯେତେଟା ରୋଜଗାର ହୁଏ ସେଥିରେ ଚିକିତ୍ସା କରାଏ ।

ବଂଚିବାକୁ ?—ହସିବାକୁ ଯାଇ ମୁହଁଟା ବିକୃତ ହୋଇଗଲା ମୋର ।

ସମସ୍ତେ ତ ବଂଚିବାକୁ — — — — — ସେ କହିଲା ଯିଏଣିରେ ମୁହଁ
ଚିପି ।

ଠିକ୍ ତ । ପଲ୍ଲୀକୁ ବାସ ଆସୁଛି ଜାଣି ବି ମଣିଷ ଏଇ ପଲ୍ଲୀରେ
ବସା ବାନ୍ଧେ; ଜନପଦ ଗଢ଼େ । ବନ୍ୟା, ଝଡ଼, କ୍ଷୁଧା କଣ ନାହିଁ ? ତଥାପି
ଆଉ ସେଇ ଅଭାଗା ଚାହିଁଥିଲା ଘର, ବାନ୍ଧିବାକୁ । ହ, ତଥାପି ପୁରୁଷର
ପ୍ରତିଟି ପଲ୍ଲୀବା ରକ୍ତର ଟୋପା । ରକ୍ତର ଦେଇ ଗୋଟାଏ—ଏଇ ପୁରୁଷଟା ।

ସେ କହିଲା, ଶୋଇବ ନାହିଁ ?

ନା ନିଦ ନାହିଁ ଆଖିରେ । ଯାର ନିଶ୍ବାସ ଲାଗୁଛି । ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଗରମ
ନିଶ୍ବାସ । ମିଷ୍ଟ ତାପ, ଲିକ୍‌ଲିକ୍ ନିଆଁପରି ମନେହେଲା । ଶକ୍ତକରି
ପୁରୁଷ ସମେତ ଜାମାଟା ଚାପିଧରି ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ବାହାରେ ଝଡ଼ ଜଳର
କୁର୍ଯ୍ୟୋର ସେମିତିଲା । ନିଜର ଜାମା ଲୁଗା ପକ୍ଷି ନେଲି ।

ସେ ଉଠିଲା । ହସିବାକୁ ଚାହିଁଲା : ଚାହିଁଲା ?

ପକେଟରେ ହାତ ଦେଇ ଶକ୍ତ କରି ପୁରୁଷଟାକୁ ଚାପିଧରି କହିଲି,

ହତଭାଗା କଳହ ନିଗିଡ଼ୁଥିବା ରକ୍ତଧାର ଚାପି ନେଇ କହିଥିଲା
ମରୁ ମରୁ, ଏଟା ତୁ ରଖ । କାହିଁକି ? କାହିଁକି ?

ଝିଅଟାର କିମିତି ଆଖି ? ସମସ୍ତ ମୁହଁଟି ଲକ୍ଷ୍ମୀନାର ଦାଗରେ ଭର,
ମୋଟା ଓଠ । କିନ୍ତୁ ଏମିତି ମୁହଁ ତ ଆଉ କେଉଁଠି ଦେଖିନି ।

ଭୀଷଣ ବେଗରେ ତା ଆଡ଼କୁ ଫେରି ପୁରୁଷଟା ତା ହାତକୁ ଟେକି
ଦେଲି । ତାର ନିଶ୍ବାସ ଲାଗିଲା ମୋ ଦେହରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଆଖି ନୁଆଇଁ
ଗୋଟାଏ ଅଶାନ୍ତ କ୍ରୋଧରେ ଦାନ୍ତରେ ଦାନ୍ତ ଚାପିଲି ପଛରେ ରହି । ହାଓ୍ବାରେ
ଭାସିଗଲା ସେ କଥା । କହିଲି, ପଛକୁ ଡାକ ନାହିଁ ।

ବୋଝମୁକ୍ତ ମୁଁ ଉତ୍ତର ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲି । ବାନପ୍ରସନ୍ନ ନୁହେଁ, ବନ୍ଧୁର
ଘରକୁ, ପୂର୍ବ ହାଓ୍ବା ଠେଲି ଦେବାକୁ ଚାହିଁଲା ପଶିମ ଗଙ୍ଗାର ଘାଟ ଆଡ଼େ ।

ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ ଭୂମିକା

ବିମଳ କର

ମୋର ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱର୍ଗତ ବସୁଧା ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ ଅଖ୍ୟାତ ଓ ଅଜ୍ଞାତ ଲେଖକ । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବାଇଶ ବର୍ଷ ଆଗେ ତାର ଖଣ୍ଡେ ବହି ଆମେ ତିନି ବନ୍ଧୁ ମିଳି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲୁ । ବସୁଧା ସେତେବେଳେ ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଥିଲ । ସେଇ ବହି ଯଥାରୀତି ଗୋୟାବାଗାନର ଏକ ଛାପାଖାନାରେ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ପଡ଼ି ରହିରହି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପୁରୁପାଥରେ ଗୁରିପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡ ବହି ଆମେ ଦି-ଗୁରି ଅଣାରେ ବିକ୍ରୟ କରି ପାରିଥିଲୁ । ସେ ବହି କିଏ କିଣିଛନ୍ତି ବା ପଢ଼ିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ ଆଶା କରି ନ ପାରୁ ।

ବସୁଧାର ସେ ବହି ଏତେକାଳ ପରେ ପୁଣି ନୂଆହୋଇ ଛପା ହେଉଛି । ଛାପୁଟି ଭୁବନ, ମୋର ଏବଂ ବସୁଧାର ବନ୍ଧୁ । ପ୍ରଥମ ଥର ଛପା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଥିଲ ।

‘ନରକରୁ ଯାତ୍ରା’—ଏଇ ନାମରେ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଥର ବହିଟି ବାହାରି-ଥିଲା । ଏଥର ମଧ୍ୟ ସେଇ ନାମ ରଖା ହେଲା । ପୁରୁଣା ବହିଟିରେ ଥିଲା ତିନୋଟି ଗଳ୍ପ, ଏଥର ଆଉ ଦୁଇଟି ଯୋଗ ହୋଇଛି । ବସୁଧା ମରିଥିଲା ଏପରି ଏକ ହାସତପାତାଳରେ, ଯେଉଁଠିକି ଯିବା ବା ତାର ଶେଷ କୌଣସି ଲେଖା (ଯେଉଁ ସେ ଲେଖିଥାଏ) ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । ଆମେ ଆମର ଜଣା ଲେଖା ସଂଗ୍ରହ କରିଛୁ ବହିଟି ପ୍ରକାଶ କରୁଛୁ ।

ପାଠକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋର ପୂର୍ବରୁ ମାର୍ଜନା ଭିକ୍ଷା କରିବା ଭାବେ । ମୁଁ ଲେଖକ ନୁହେଁ, ଭୂମିକା କେମିତି ଲେଖିବାକୁ ହୁଏ ଜାଣେ ନା । ମୋର ଗଣା ମଧ୍ୟ ଭୂମିକାର ଉପଯୋଗୀ ନୁହଁ । ଭୁବନର ମୋତେ ଏ

ଦୀର୍ଘତ୍ୱ ଦେଇଛି । ସେ ମନେକରେ ଯୌବନରେ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ବସୁଧା ସଙ୍ଗରେ ଲେଖାଟେଣାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି ସେତେବେଳେ କାମଟା ମୁଁ କରିବା ଭାବିତ । ଭୁବନ ଆହୁରି ମନେକରେ ବସୁଧାର କଥା ମୁଁ ତା ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଜାଣେ । କଥାଟା ହୁଏତ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । କଲମ ନ ଧରିଲେ ବି ଭୁବନ ମୋ ଅପେକ୍ଷା ବସୁଧାର କମ ଅନୁରଗୀ, ଗୁଣମୁଗ୍ଧ ଓ ଘନିଷ୍ଠ ନଥିଲା । ତଥାପି ବସୁଧାର ବହିର ଭୂମିକା ଯୋଗେ ହିଁ ଲେଖିବାକୁ ଦେଇଛି ।

ଦୀର୍ଘ କୋଡ଼ିଏ-ବାଇଶ ବର୍ଷ ପରେ ବସୁଧା ପରି ଅଖ୍ୟାତ ଅଜ୍ଞାତ ଲେଖକର ଅପଠିତ ବିସ୍ମୃତ ଗୋଟିଏ ବହି ପୁଣି କାହିଁକି ଛାପୁଛି ତାର ଗୋଟାଏ କୈଫିୟତ ଥିବା ଦରକାର । ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ବିନା ଯାର କୌଣସି କୈଫିୟତ ଥାଇ ନପାରେ । ଅବଶ୍ୟ ମୃତ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଆମେ କିଛି ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଉଛୁ ।ଦ୍ୱିତୀୟ କାରଣଟି କିଛି ଅନ୍ୟ ରକମ । ମାସ ଗୁରି ପାଞ୍ଚ ଆଗେ ଭୁବନ ଥରେ କାଶୀ ଯାଇଥିଲା । କାଶୀରେ ରାମାପୁରର ଜଣେ ଭଦ୍ରଲେକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାର ଆଳାପ ହୁଏ । ଭଦ୍ରଲେକ ବୁଦ୍ଧ । ଦିନେ ତାଙ୍କ ବୈଠକଖାନାରେ ବସି ଗଳ୍ପକରିବା ସମୟରେ, ଜଣେ ପିଲା ଆସି ଭୁବନକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଛବି ଦେଇଗଲା । କିଛିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଘରର ମଇଳା ସଫା କରିବା ସମୟରେ ଛବିଟି ପଡ଼ିଯାଇ ତାର କାତ ଭର୍ଜିଯାଇଛି ମୁଣି ସେଟି ବନ୍ଧାହୋଇ ଘରକୁ ଆସେ । ଏଭାବେ ଛବିଟି ଭୁବନ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଧୂସର ବିବର୍ଣ୍ଣ ଛବି ଭିତରେ ବସୁଧାକୁ ଭୁବନ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ତିନୋଟି ମୁଖରୁ ଗୋଟିଏ ବସୁଧା, ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବୁଦ୍ଧ ନିଜେ, ଅନ୍ୟ ଜଣକ ତାଙ୍କ ଝିଅ । ଭୁବନ କହିଲା, ଯାକୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନେ, ଇଏ ମୋର ବନ୍ଧୁ ବସୁଧା ।’ କହି ସେ ବସୁଧାର ଅନ୍ୟ ପରିଚୟ ଦେଲା, ‘ସେ ଲେଖକ ଥିଲା ।’ ବୁଦ୍ଧ କହିଲେ, ‘ମୋ ଝିଅ ବି କହୁଥିଲା’ ସେ କୁଆଡ଼େ ଲେଖୁଥିଲା । ମୁଁ କେବେ ଲେଖିବାର ଦେଖିନି । ତେବେ ହରିଦ୍ୱାରକୁ ଯାଇ ସେଥର ଯାକୁ ଏକ କ୍ଷୟ-ରେଖାର ସେବା କରିବାର ଦେଖିଛି । ଏଇ ଛବିଟା ହରିଦ୍ୱାରର । ପିଲାଟା ଯେମିତି ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ପରି ଥିଲା ।.....ତୁମେ ଯାର ଖବର ଜାଣ ?’ ଭୁବନ କଣ ଛବି କେଜାଣି ବସୁଧାର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ଦେଇନାହିଁ । କହିଥିଲା, ‘ନା ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନା ।’

କାଶୀରୁ ଫେରି ଭୁବନର ଯେମିତି ଶିଆଳ ଶୁପିଲା, ବସୁଧାର ସେ ବହି ଇଏ ଛାପିବ । ମୁଁ ଅନେକ ଥର ପଚାରିଛି କି ହୁଏ ? ଛାପିବି, ଛାପିବା ଆମର ଉଚିତ । ବସୁଧାକୁ ମୁଁ ଆଗରୁ କେତେଥର କହିଛି, 'ମୋର ଯଦି ପଇସା ଥାଆନ୍ତା ମୁଁ ତା ବହି ଆଗରୁ ଛାପିଥାନ୍ତି । ମୋର ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଲ, ମୁଁ ତା ବହି ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଖରଚ କରିବାକୁ ରାଜି ।'

ମୋର ମନେହୁଏ, ଭୁବନ ଆଜି ପ୍ରାୟ ଛୟାଚିଶ, ଷଡ଼ଶବ୍ଦିଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଆବେଗପ୍ରବଣ, ଉତ୍ସାହୀ ରହିଛି, ମୁଁ ଯାହା ପାରିନାହିଁ । ମୋର ଏକମାତ୍ର ସାତୁନା, ବସୁଧା ପାଇଁ ମୁଁ ଏ ଭୂମିକାଟିକୁ ଲେଖି ପାରିବି ? ପାଠକେ ନିଜ ଗୁଣରେ ମୋର ଏ ଅକ୍ଷମତା ମାର୍ଜନା କରିବେ ।

ବସୁଧାର ଜନ୍ମ ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରଦେଶରେ, ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗରେ । ପଥମ ଯୁକ୍ତ ବୟ ହେବା ବର୍ଷରେ, ଭଣିଶ ଶ' ଅଠର ସାଲରେ ତାର ଜନ୍ମ । ବୋଧହୁଏ ମାର୍ଗଶିର ମାସରେ । ତା ବାବା ଥିଲେ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର । ବଦଳିର ଶୁକ୍ଳି ଲୋଲି ବସୁଧା ସ୍ବଭାବି ହଜାର ଘାଟରେ ପାଣି ପିଇନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳା ଓ ବହାର ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ । ବସୁଧାର ମା ଥିଲେ ନମ୍ର ସ୍ବଭାବ, ଶାନ୍ତ, ଧର୍ମିଆ । ତାର ଏକ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଥିଲେ, ବସୁଧା କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ତା' ଦିଦି ସ୍ବାମୀ ଗୃହରେ ମରିଯାନ୍ତି । ବସୁଧାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆତ୍ମୀୟସ୍ବଜନଙ୍କ କଥା ଆମେ ଜାଣିନୁ ।

କଲିକତାରେ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଆସିଲା ଯେବେ ବସୁଧା, ସେତେବେଳେ ଆମ ସଙ୍ଗେ ଆଜାପ । ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ବସୁଧା ଥିଲା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ସେ ଯେତେ ପଢ଼ୁନଥିଲା, ତାର ଦଶଗୁଣ ନିଜ ମନକୁ ନାନା କଥା ଗୁପ୍ତ କରି । ଯେତେବେଳେ ଆମକୁ କିଛି କହୁଥିଲା ବା ବୁଝାଉଥିଲା, ତାର ଉଚ୍ଚା ଉଚ୍ଚା ଗୁଜାର ସ୍ବର ଆବେଗରେ କେମିତି ଯେପରି ଅଭିମୁଖ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ବସୁଧାର ଆଖି କହୁଥିଲା, ସେ ବେଶ୍ କବିପ୍ରବଣ । ତା' ମୁହଁର ଗୁଡ଼ଣ ଥିଲା ଲମ୍ବା, ଉଠା ସରୁ ନାକ ବେଶ୍ ପତଳା ଥିଲା ଲମ୍ବା । କିନ୍ତୁ ଆଖି ଦୁଇଟି ଥିଲା ସାମାନ୍ୟ ଛୋଟ, ଖୁବ ଝଲ ଝଲ ମୋଟା ମୋଟା ଲୁହ । ତାର ଉଚ୍ଚ ଥିଲା ଅଧା ଗୋର ମୁଣ୍ଡର ବାଜଗୁଡ଼ାକି କୁଣ୍ଡୁକୁଣ୍ଡୁଆ । ତେହେରରେ ତାର ଏମିତି କିଛି ନ ଥିଲା ଯାହା ଅନ୍ୟକୁ ଆକର୍ଷଣ କରିବ । ସାଧାରଣ କଳାକାର ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ସେ କିଛି ମାତ୍ର ଅଲଗା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମେ

ଯେଉଁମାନେ ବସୁଧାର ଗୁଣିଷ୍ଠ ଥିଲେ, ସେଇମାନେହି କେବଳ ଜାଣିଥିଲେ ବସୁଧାର ସ୍ଵଭାବର ଛାଞ୍ଚଟା ଆମ ପରି ନୁହେଁ, କେଉଁଠି ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଆକର୍ଷଣ ଅଛି ।

କଲେଜରେ ବି. ଏ, ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ବସୁଧା ଲେଖାର ଚର୍ଚ୍ଚା ଆରମ୍ଭ କରେ । ତା' ଆଗରୁ ହୁଏତ ଲେଖିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆମେ ସେ ଶବ୍ଦର ପାଇଁ ନାହୁଁ । ବସୁଧାର ପ୍ରଥମ ଲେଖା ଗନ୍ଧ ଆମର ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ କାଗଜରେ ବାହାରିଥିଲା । ସେଇ କାଗଜ ଓ ସେ ଗନ୍ଧ ହଜି ଯାଇଛି । ସେତେବେଳେ କଲିକତାରେ ବୋମା ପଡ଼ିବା ସମୟରେ, ମଣିଷ ଭୟ ଓ ଆତଙ୍କରେ ପକାଇଥାନ୍ତି । ଏଇ ରକମ ଅସ୍ଥିରତା ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ଯାହା ଲେଖୁଥିଲେ ବସୁଧା ବି ସେଇଭଳି ଏକ ଗନ୍ଧ ଲେଖିଥିଲା । ଏକବାରେ ମାମୁଲି ଗନ୍ଧ; ଏତେ ସାଧାରଣ ଯେ ଆଜି ମୋର କିଛି ମନେନାହିଁ ସେ ଗନ୍ଧଟା ସମୟରେ ।

ମୋର ବିଶ୍ଵାସ, ବସୁଧା ବି ମନେ କରୁଥିଲା ଯେ ତାର ପ୍ରକୃତ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ତେନ୍ଦାଢ଼ିଶ ସାଇଲେନ୍ସ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ନମସ୍ତେ ଗୁଜିରିଆ, ବସୁଧା ଗୁଜିରି - କରୁଥିଲା ସିଭିଲ ସପ୍ଲାଇରେ; ମୁଁ ଆଉ ଭୁବନ ଅନ୍ୟତ୍ର । ବଉଳଜାରିର ଗୋଟାଏ ମେସ୍‌ରେ ରହୁଥିଲା ବସୁଧା, ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ ଦିଜଣ । ମେସ୍‌ସରେ ରେଜ୍ ଉପରବେଳା ଆମର ଆଡ଼ଡ଼ା ଜମୁଥିଲା, ବସୁଧା ତା' ଲେଖାର କଥା କହୁଥିଲା । କିଛି ଯଦି ଲେଖି ରଖିଥାଏ ଆମକୁ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଥିଲା ତା ମନ ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର ଥିଲା, କେବେ ପୁରକରି କିଛି ଲେଖୁ ନ ଥିଲା, ଗୋଟାଏ କିଛି ଆଜି ଲେଖିବି ବୋଲି କହେ ତ କାଲି ଆଉ ଲେଖୁ ନ ଥିଲା । ଅନେକ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରି, ଅଳ୍ପ କିଛି ଲେଖି ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇଛି । ମାସ ମସିହାରେ ମାସ ସେ ଖାଲି ଲେଖା କଥା କହୁଛି ମାତ୍ର ଏକାଧାର ବି ଲେଖିନାହିଁ ।

ଏଇ ବହିର ଯେଉଁଟି ପ୍ରଥମ ଗନ୍ଧ, “ବିନୋଦିନୀର ବୃଷ୍ଟି”— ସେତେବେଳର ଏକ ମାସିକ ପତ୍ରରେ ଛପା ହୋଇଥିଲା । ଗନ୍ଧଟିରେ ବସୁଧାର ପ୍ରଥମ ଥର ଯେପରି କିଛି ଗୋଟାଏ କହିବାର ଅଛି ବୋଲି ଧର ପଡ଼ିଲା । ତେର ବର୍ଷ ବୟସରେ ବିବାହ ହୋଇଥିଲା ବିନୋଦିନୀର, ସାମାନ୍ୟ ବୟସ ସେତେବେଳେ ଅଠର । ଲଲପାଡ଼ର ମୋଟା ଶାଢ଼ୀ ଦେହରେ ରହୁନଥିଲା ବୋଲି ବିନୋଦିନୀ ପୂରୁଳି ପରି କରି ଅଧେ ଶାଢ଼ୀ ପିଠିରେ ବୋହି

ବୁଲୁଥିଲା । ତାର ସ୍ବାମୀ ଗଙ୍ଗାପଦ ବୋହୂପାଇଁ ଝିମର ଘାଟ ହାଟରୁ ମାଟି
 ଖଣ୍ଡେଇ, କାଚଚୁଡ଼ୀ, ଚିନା ସିନ୍ଦୂର, କଞ୍ଚା ପିଙ୍ଗୁଳି କିଣି ଆଣୁଥିଲା ଲୁଗା
 ଲୁଗା । ଆଣି ବୋହୂକୁ ଦେଉଥିଲା, ଗତିରେ ତନ୍ତପୋଷ ତନ୍ତ ଲୁଗା ଜିନିଷ-
 ଗୁଡ଼ାକ ବାହାର କରି ବିନୋଦିନୀ ଖେଳିବାକୁ ବସୁଥିଲା, କିମ୍ବା ଗତିରେ କଞ୍ଚା
 ପିଙ୍ଗୁଳିଟା ଶୁଦ୍ଧାଣ ଖାଇଥିଲା । ଗଙ୍ଗାପଦ ଝିମର ଘାଟରେ ଶୁକିରି
 ପାଇବା ଦିନ ବିନୋଦିନୀ ପାଇଁ କିଣି ଆଣିଥିଲା କାଚର ଗୋଟାଏ
 ଗୌରଙ୍ଗ ଠାକୁର । ବିନୋଦିନୀ ସେଇ ଦିନଠାରୁ ଠାକୁର ଭକ୍ତ । ଏମିତି
 ଭବରେ ବିନୋଦିନୀ ଯୁବତୀ ହେଲା, ପ ଲାଝିଲାକ ମା ହେଲା, ଗିନା
 ବୋହୂ ହେଲା, ଯୌବନ ଗୁଲିଗଲା ବୁଢ଼ୀ ହେବା ଉପରେ, ଏମିତି ସମୟରେ
 ତା ସ୍ବାମୀ ଗଙ୍ଗାପଦ ମରିଗଲା । ସ୍ବାମୀ ମରିଯବା ପରେ ବିନୋଦିନୀ ଏ
 ସଂସାରରେ ନିଜକୁ କାହା ସହିତ ଖାଏ ଖୁଆଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପଇଁରୁକିଶ
 ବର୍ଷ ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ବାମୀ ସଙ୍ଗରେ ତା' ଜୀବନ ଏତେ ବେଶୀ ଜଡ଼ିତ ଯେ
 ସେ ଆଉ ତା, ସ୍ବାମୀ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କର ଯେଉଁ ନକ୍ସା (ବା ପ୍ୟାଟର୍ଣ୍ଣ)
 ଚିଆରି କରିଥିଲେ, ସ୍ବାମୀର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାହା ହଠାତ୍ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ।
 ବିନୋଦିନୀର ଜୀବନ ଇଲାସେ ଶୂନ୍ୟ, ଅର୍ଥହୀନ, ଅକାରଣ । ଯେପରି ଯାଇ
 ଯାଇ ଗୋଟିଏ ନଦୀ ହଠାତ୍ କେଉଁଠି ହଜିଯାଇଛି, ତାର ଆଉ ପ୍ରବାହ
 ରହିଲା ନାହିଁ । ବିନୋଦିନୀର ମନର ଅବସ୍ଥାର ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣନା ଏଇ
 ପ୍ରକାରର; ଯେଉଁ ରେଖା ଆଉ ରଙ୍ଗଦେଇ ବିଧାତା ତା ପାଇଁ ଏଇ ସଂସାରର
 ଗୋଟିଏ ଅତିକ୍ଷୁଦ୍ର ଚିତ୍ର ଆଙ୍କି ଥିଲେ, ସେଇ ରେଖାଗୁଡ଼ିକରୁ ଅଧେ ଛିରିଗଲା,
 ଅନେକ ଗଂଗା ଧୋଇଗଲା । ଏବେ ବିନୋଦିନୀ ଆଉ ଚିତ୍ର ନୁହେଁ, ଆଉ
 କେବେ ତାର ଚିତ୍ର ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ବିନୋଦିନୀ ତାର ଶୂନ୍ୟତା
 ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାପାଇଁ ପୁଅ କଥା ଭାବି, କିନ୍ତୁ ମନ କୌଣସି ସାଡ଼ା
 ଦେଇନି; ଠାକୁର ଦେବତା ନେଇ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ । ବିନୋଦିନୀର ବଡ଼
 ଆଦରର ଥିଲା କାଚର ଶ୍ରୀଗୌରଙ୍ଗ । ପଇଁରୁକିଶ ବର୍ଷ ଧରି ଗୌରଙ୍ଗକୁ
 ସେ ନିତ୍ୟ ସେବା କରନ୍ତି, ଗଙ୍ଗାପଦର ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ ଗୌରଙ୍ଗ
 ମଧ୍ୟ ଖାଲି କାଚ ହୋଇ ରହିଲେ । ଶେଷରେ ବିନୋଦିନୀ ଦିନେ ହଠାତ୍
 ଅନୁଭବ କଲା : ପ୍ରତିମାର ବିସର୍ଜନ ହୁଏ, ତାର ସାଜ-ଶୋଭା, ମାଟି
 ସବୁ ବତୁରି ଗଳିଯାଏ କିଛି ହେଲେ ଆଉ ଅବଶିଷ୍ଟ ରହେନା । ମଣିଷ

ଜୀବନରେ ବି ଏଇ ବିସର୍ଜନ ଗୁଡ଼ିକ ଅତି ସତ୍ୟ । ଗଙ୍ଗାପଦ ଓ ବିନୋଦିନୀକୁ ଯେମିତି କିଏ ସବୁ ବିସର୍ଜନର ଚାକିରୀ ବଜାଇ ନଦୀ ଘାଟରେ ଆଣି ରଖିଛନ୍ତି । ସ୍ବାମୀ ଯାଇଛନ୍ତି, ବିନୋଦିନୀ ପାଇଁ ନଦୀ ଜଳ ଅପେକ୍ଷା କରି ଚହିଛି । ଗୋଟିଏ ନଦୀ ଜଳରେ ଉଭୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଭୂବି ମିଳାଇ ଏକାକାର ହୋଇ ରହିବେ, ବିନୋଦିନୀ ଏହା ଭାବି ଇଶ୍ବରଙ୍କୁ ଆଜି ପ୍ରଣାମ କଲ ।

‘ବିନୋଦିନୀର ଦୁଃଖ’ ବସୁଧା ତା ମା’ଙ୍କ କଥା ଭାବି ଲେଖିଥିଲ । ତାର ମା ଆଉ ବିନୋଦିନୀ ତପାତ୍ ନୁହନ୍ତି ଧର୍ମଭାରୁ ହେବା ସତେ, ବି ତାର ମା ସ୍ବାମୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ନା ବସୁଧା ନା ଧର୍ମକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ସାବୁନା ପାଇଥିଲେ । ବସୁଧା କହୁଥିଲ; ମା ପରକାଳରେ ବି ବିଶ୍ବାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ମାତ୍ର ମୃତ୍ୟୁକୁ ହିଁ ବିଶ୍ବାସ କରନ୍ତି । ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରେ ନା ।

ବସୁଧାର ମା ମରିଯିବା ପରେ, ବେଶ କିଛିଦିନ ପରେ ସେ ଆଇ ଗୋଟାଏ ଗଛ ଲେଖେ । ଗଛଟିର ନାମ ‘ଦୁଃଖମୋଚନ’ । ଏ ବହିର ସେତି ଦୃତୀୟ ଗଛ । ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରଚଳିତ ପତ୍ରିକାରେ ଗଛଟି ଛପା ଯାଇଥିଲା । ‘ବିନୋଦିନୀର ଦୁଃଖ’ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା ସାଧୁ ଭାଷାରେ । ବସୁଧା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସେମିତି ଢେଉଥିଲା । ‘ଦୁଃଖମୋଚନ’ ସେ ଚଳନ୍ତି ଭାଷାରେ ଲେଖିଛି ।

‘ବିନୋଦିନୀର ଦୁଃଖ’ ଗଛରେ ବିନୋଦିନୀର ଶେଷ ସାବୁନା ଥିଲା ମୃତ୍ୟୁ । ମୃତ୍ୟୁକୁ ବିନୋଦିନୀ ଦୁଃଖମୋଚନର ପରିଣତି ଭାବେ ଦେଖିଥିଲା । କଥାଟା ଘୋଷଣା () କି, ଭାବେ କୁହା ହେଲା ନାହିଁ । କହବା ଡରିତ ଥିଲା, ‘ବିନୋଦିନୀ ମୃତ୍ୟୁ ଭିତରେ ଏକ ରକମର ଆତ୍ମିକ ପୁନର୍ମିଳନ ଆଶା କରିଥିଲା । ‘ଦୁଃଖମୋଚନ’ରେ ଏଇ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଯେମିତି ଆହୁରି ବେଶୀକରି କାମନା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ବସୁଧା ।

ଆଗରୁ କହିଛି, ଗଛଟା ବସୁଧା ତା ମା’ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ପରେ ଲେଖିଥିଲା । ଯାର ମା ମରିବା ପରେ ବସୁଧା ସଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ଝିଅର ପରିଚୟ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । ତାର ନାମ ଏଠି ଗୋପନ ରଖିଲି, ସୁବିଧା ପାଇଁ ଆମେ ତାକୁ ନିରୁ ବା ନିରୁପମା ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିବୁଁ । ବସୁଧା ତା ମାଙ୍କର ଅସ୍ପଷ୍ଟତା’ର ଖବର ପାଇ ଗାଁକୁ ଚାଲିଗଲା; ମାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଗାଁରେ ହିଁ ଥିଲା । ଆମେ-ମୁଁ ଆଉ ଭୁବନ ବସୁଧାର ମା’ଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିନ ତା

ଗାଆଁ ଘରଠାରୁ ଯାଇଥିଲୁ । ବସ୍ତ୍ରଧା ସେତେବେଳେ ଆମକୁ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ କଥା କହିଲା । କହିଲା; ଶୁଶାନରେ ଯେତେବେଳେ ନଦୀ କୂଳରେ ମା'ର ଚିତା ଦାଉ ଦାଉ କରି ଜଳୁଛି ସେତେବେଳେ ଏକ ଯାମୁ ଗଛତଳେ ବସି ସେ ପ୍ରାୟ ନିରୁତ କଥାହିଁ ଉବିଛି । ତା'ପରେ ଏଇ ଯେଉଁ କେତେଦିନ-ଶୋକ ଆଜି ଅଶୌଚର ପର୍ବ-ଏଇ କେତେଦିନ ସେ ମାଙ୍କ କଥା ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଉବିଚି, ନିରୁ କଥାହିଁ ଉବିଚି ବେଶୀ । କାହିଁକି ?

ବସ୍ତ୍ରଧାର ସବୁ କଥାରେ 'କାହିଁକି'ର ଏକ ଖୋଜିଥିଲା । ମାଙ୍କ ଗର୍ଭ ଯେତେଟା ଶୋକ ଅନୁଭବ କରିବା ଭରିତ ଥିଲା, ବେଦନା ବୋଧ କରିବା କଟକ୍ତ ଥିଲା, ସେତେଟା ଶୋକ ବା ବେଦନା ସେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ଉପରକୁ ନିରୁତ କଥାହିଁ ଉବିଚି ଖାଲି-ଏଇ ଗୁମ୍ଫାରେ ତା ମନ ଅନେକ ଦିନ ବିମର୍ଷ ରହିଲା । ଯେପରି କି ସେ ଏକ ଅପରାଧୀ, କେଡ଼େ ଗୁରୁତର ଅନ୍ୟାୟ ସେ ନ କରିଚି ! ଆମେ ତାକୁ ବୁଝାଇ ପାରିଲୁଁ ନାହିଁ, ଅକାରଣରେ ସେ ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ଦେଉଚି ।

କିଛିଦିନ ଏଇ ଭାବରେ, ବିମର୍ଷତା ଓ ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ କଟିଲା ବସ୍ତ୍ରଧାର । ନିରୁକୁ ବି ସେ ଅସୁଖୀ ଅସୁସନ୍ନ କରି ରଖିଲା ; ତାପରେ ନିଜ ମନ ଭିତରେ ଏକ ଭରତ ପାଇ ବସ୍ତ୍ରଧା 'ଦୁଃଖମୋଚନ' ଗଳ୍ପଟି ଲେଖିଲା ।

'ବିନୋଦିନୀର ଦୁଃଖ' ଗଳ୍ପରେ ବିନୋଦିନୀର ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟରେ ତାର ନିବୃତ୍ତି ହୋଇଥିଲା ଅନୁଭବ କରିଚି । 'ଦୁଃଖମୋଚନ'ରେ ସୁଖେନ୍ଦୁ ଅନୁଭବ କରିଛି ମୃତ୍ୟୁ ନିଷ୍ପ୍ରୟ, ଜଡ଼ ତୁଲ୍ୟ । ଜୀବନ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରେ, ମୃତ୍ୟୁ କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରେନା । ସରଳ କରି କହିଲେ କଥାଟା ହେଉଛି, ବିନୋଦିନୀ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଶାନ୍ତି ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା, ସୁଖେନ୍ଦୁ ଜୀବିତ ରହି ଏବଂ ସଜୀବତା ମଧ୍ୟରୁ ହିଁ ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଲା ।

ସୁଖେନ୍ଦୁ 'ଦୁଃଖମୋଚନ' ଗଳ୍ପର ନାୟକ । ତାର ବୟସ କିଛିଟା ବଢ଼େଇ ଦିଆଯାଇଚି । ଗଳ୍ପର ମୁଖ୍ୟ-ବିଷୟ ଆପାତତ ମନେ ହେବ ପ୍ରେମ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମନେ କରେ ମୃତ ଓ ଜୀବିତ, ଜୀବନ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ଭିତରେ ଦୃଶ୍ୟ । ଗଳ୍ପଟିର ଆରମ୍ଭରୁ ଆମେ ବେଶ୍, ସୁଖେନ୍ଦୁ ଗୋଟାଏ ଅଭୂତ ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ବଂଚିଛି । ସେ ରେଣୁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ଭଲପାଏ । ଅଥଚ ତାର ମାଙ୍କର ଏକ ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ସ୍ତ୍ରୀ ତାକୁ ରେଣୁ ସଙ୍ଗରେ ସହଜ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଦେଉନାହିଁ । ତା ମନେ ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟାୟର ଭୟ, ବିବେକର ଗୁମି । ସୁଖେନ୍ଦୁର ମନେହୁଏ, ସେ ଯେପରି ତାର ମାଙ୍କର ନିତ୍ୟ ଅଭିଶାପ ଗୋଟେଇ ବଂଚି ରହିଛି । ଏ ରକମ କାହିଁକି ଯେ ହୁଏ ସେ କିଛି ବୁଝେନା । ଏତିକିମାତ୍ର ସେ ବୁଝେ ଯେ ମାଙ୍କ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସେ ପାଳନ କରିନାହିଁ ।

ମନ ଭିତରର ଏଇ ଦୁଃଖ ଭିତରୁ ସୁଖେନ୍ଦୁକୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ଦେଖିବୁଁ ବୋଲି ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଆଶା କରିନାହୁଁ,—ସେତିକିବେଳେ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଯୋଗୁ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖର ଅବସାନ ଘଟିଛି । ଗନ୍ଧର ଶେଷ ଆଡର ଅଲୌକିକ ଘଟଣାଟି କଥା ମୁଁ କହୁଛି । ଶୀତର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ସେତେବେଳେ । ରେଣୁ ଘରର ଛାତ ଉପରେ ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ରେଣୁ ଓ ସୁଖେନ୍ଦୁ ବସି ଗନ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି । କଳିକତାର ଗଳି ଧୂଆଁ-କୁହୁଡ଼ି ଆଉ ଗ୍ୟାସ ଆଲୁଅ ଏବଂ ଇଷଡ଼ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାରେ କେମିତି ଝାପସା ହୋଇ ଉଠିଛି । ଗନ୍ଧ କରୁ କରୁ ରେଣୁ ହଠାତ୍ ଉଠି ଯାଇଥିଲା । ସୁଖେନ୍ଦୁ ବସିଥିଲା । ସହସା ତାର ମନେହେଲା, କିଏ ଯେମିତି ତା ପାଖରେ ଆସି ବସିଛି । ଝାପସା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଓ ଧୂଆଁ-କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ନିର୍ବାକ ସେଇ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସେ ପ୍ରଥମେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସାଦା ଛାୟାପରି ଲାଗୁଥିଲା ଯେମିତି ସେ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ । ସାମାନ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ପରେ ସୁଖେନ୍ଦୁ ଚିହ୍ନିପାରିଲା, ସେ ତା ମା । ପ୍ରଥମେ ଅବାକ୍ ହେଲେ ବି ସୁଖେନ୍ଦୁ ଯେମିତି ବୁଝି ପାରିଲା, ମା କାହିଁକି ଆସିଛନ୍ତି । ମୃତ ମାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାର କରୁଣା ଓ ମମତା ହେଉଥିଲା । ଅଭୂତ ଗୋଟିଏ ଉଦାସୀନତାର ଚିହ୍ନାନୁଭୂତି ଆସି ତାକୁ ଗ୍ରାସ କରିଥିଲା । ମାଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ସୁଖେନ୍ଦୁ—ସହସା ସେ କେମିତି ଏକ ସୁନ୍ଦର ଗନ୍ଧ ପାଇଲା । କାର ଗନ୍ଧ ? ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବେ ସେ ଛାତି ପକେଟରୁ ଫୁଲର ବାସ୍ନା ପାଇଲା । ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଅଳ୍ପ ଆଗରୁ ରେଣୁ ତାର ଜୁଡ଼ାରୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଗୋଲପ ଫୁଲ ଆଣି ସୁଖେନ୍ଦୁର ଛାତି ପକେଟରେ ରଖିଥିଲା । ସେଇ ଫୁଲର ଗନ୍ଧ କେଡ଼େ ଜୀବନ୍ତ, ମନୋରମ, ସ୍ବର୍ଣ୍ଣଯୋଗ୍ୟ । ରେଣୁର ଶରୀର ମନ ଭଲପାଇବାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସବୁ ଯେପରି ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିଶାଳ ଏକ ଢେଉପରି ଆସି ତାକୁ ଉସାଇ

ନେଇଗଲା । ସୁଖେନ୍ଦୁ ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତା ମାକୁ ବହିଷ୍କୃତ : ତୁମେ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ ମା ।

ବସୁଧା ନିଜେ ଯେଉଁ ଗୁାମି ଅନୁଭବ କରିଛି, ସୁଖେନ୍ଦୁ ଭିତରେ ସେଇ ଗୁାମି କଟାଇ ଉଠିଛି । ମୃତ ମାଙ୍କ ପାଇଁ ତାର ଭୀଷଣ ଶୋକ ବା ବେଦନା ହୋଇନି, ଅଥଚ ନିରୁତ୍ତର ଚିନ୍ତାରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇଥିଲା—ଏଇ ଗୁାମି-ବୋଧ ପାଇଁ ତାର ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ହେଉଥିଲା, ସେଇ ଦୁଃଖ ତାର ମୋଚନ ହେଲା ଏତେ ଦିନକେ । ନିରୁ ଜୀବିତ ବୋଲି ହିଁ ତାର ଆକର୍ଷଣ ବେଶି, ନିରୁ ଜୀବିତ ବୋଲି ହିଁ ସେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ । ସ୍ତେମରେ ହିଁ ଜୀବନ ।

‘ଦୁଃଖ ମୋଚନ’ ଠିକ୍ ସ୍ତେମର ଗନ୍ଧ ନୁହେଁ । ସ୍ତେମ ଏକ ଗନ୍ଧରେ ଉପଜୀବ୍ୟ ବିଷୟ ନୁହେଁ । ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ଭିନ୍ନ କୌଣସି ଜୀବ ଜୀବିତ ହୋଇ ନ ପାରେ । ବସୁଧା ଯେପରି ଏଇ କଥାହିଁ କହିବାକୁ ଚାହୁଁନି ।

ବ୍ୟକ୍ତି ଯେ ଭାବରେ ମୋର ମନେହୁଏ, ବସୁଧାର ଏଇ ଗନ୍ଧଟି ତା ନିଜ ପକ୍ଷରେ କଲ୍ୟାଣକର ହୋଇଥିଲା । ସୁଖେନ୍ଦୁ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର ।

ଏଇ ବହିର ତୃତୀୟ ଗଳ୍ପ “ନରକରୁ ଯାତ୍ରା ।” ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଛି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଉଛି ଯେ ଏଇ ଗଳ୍ପଟି ନାମରେହିଁ ପ୍ରଥମ ଥର ତା ବହି ଆମେ ଛାପିଥିଲୁ । ଏଥର ବି ସେଇ ନାମ ରଖା-ଯାଇଛି ।

‘ଦୁଃଖମୋଚନ’ ଗଳ୍ପଟି ଲେଖିବାର ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ପରେ ବସୁଧା ଏହି ଗଳ୍ପଟି ଲେଖେ । ଗଳ୍ପଟିକୁ ସ୍ତେମର ଗନ୍ଧ କୁହା ଯାଇପାରେ । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ତେମ ଗନ୍ଧର ନରକରୁ ଯାତ୍ରା’ ନାମ ଖୁବ ଅଦ୍ଭୁତ ଶୁଣାଏ ।

‘ନରକରୁ ଯାତ୍ରା’ ଏକ ଯୁବକର ସ୍ତେମ-ପିପାସା । ସ୍ତେମ ଏବଂ ପରେ ତାର ବ୍ୟର୍ଥତାର କଥା କୁହାଯାଇଛି । ଗଳ୍ପର ନାୟକ ବସୁଧା ନିଜେ, ଯଦିତ ଲେଖାରେ ନାୟକର ନାମ ପରିମଳ । ଏଠାରେ ନାୟିକାର ନାମ କିନ୍ତୁ ସତରେ ନିରୁପମା । କଳିକତାରେ ସଦାନନ୍ଦ ଚୌଧୁରୀ ନାମକ ଗଳ୍ପରେ ଯେଉଁ ଘରେ ନିରୁପମା ରହୁଥିଲା, ତା ତଳ ତାଳରେ ପରିମଳର କଣେ ବନ୍ଧୁ

ରହୁଥିଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ପରିମଳ ବନ୍ଧୁ ପାଖକୁ ଯାଉଥିଲା । ସେଇ ସୁଦ୍ଧାରେ ନିରୁପମା ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ ।.....ପରିଚୟ ଘନିଷ୍ଠ ହେବାକୁ ଅବଶ୍ୟକିଛି ସମୟ ଲାଗିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝାଯାଏ ଯେ ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ପରିମଳ ନିରୁପମା ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ପରିମଳ ଥିଲା ସେଇ ଧରଣର ପିଲା ଯେ କି ଭଲପାଇବାକୁ ଏକ ଦୈବଶକ୍ତି ଭଳି ମନେକରେ । ବିଶ୍ୱାସ କରେ ଯେ ଭଲପାଇବା ଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ହୃଦୟ ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୁଏ । ମୁହଁରେ, ଛାତ୍ରକୁଳା ଏବଂ ଭବୁକ ପ୍ରକୃତିର ଏଇ ପିଲାଟିକୁ ନିରୁପମା ଭଳି ସାଧାରଣ ଝିଅର ଭଲ ନ ଲାଗିବାର ଅନେକ କାରଣ ଥିଲା । ନିରୁପମା ଥିଲା ସ୍ୱଭାବରେ ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ ।

ଗନ୍ଧର ପ୍ରଥମାଂଶରେ ପରିମଳ ଓ ନିରୁପମା ଜ୍ୱଳ-ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇ-ଉଠିବାର କାହାଣୀ ଅଛି । ଦ୍ୱିତୀୟାଂଶରେ ସେମାନଙ୍କର ଭଲ ପାଇବାର ସଂପର୍କ । ଏଇ ଭଲ ପାଇବାକୁ ପରିମଳ ତରଫରୁ ଗଭୀର ଓ ଆନ୍ତରିକ କହିବାରେ ଆପଣି ଦେଖୁନାହିଁ । ପରିମଳ ଭାବେ ଏଇ ପ୍ରେମ ତାର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ସାର୍ଥକ କରିଛି, ତାର ଜୀବନକୁ ମୂଲ୍ୟବାନ କରିଛି । ନିରୁପମା ଏତେଭାବେ ନାହିଁ । ଭବିବାର କାରଣ ଦେଖେନାହିଁ । ହୁଏତ ସେ ଭବିବା ଜାଣେନାହିଁ । ତଥାପି ଯେ କୌଣସି ଯବତା ଝିଅ ପରି ତାର ରୋମାଞ୍ଚ ଥିଲା ଏଇ ପ୍ରେମରେ ।

ଏଇ ପ୍ରେମ ଦିନେ ଭଙ୍ଗିଗଲା । କହିଁକି ଭଙ୍ଗିଲା ବୁଝାଯାଏ । ତଥାପି କେବେ ବା ମନେହେବ ନିରୁପମା ପ୍ରକୃତିର ଘରର ତଳ ତାଲାରେ ଥିବା ପରିମଳର ବନ୍ଧୁ ମନୁଥର ଇତରତା ଓ ଚତୁରତା ପାଇଁ ଏ ପ୍ରେମ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । କେବେ ବା ମନେହେବ ଦୋଷଟା ପରିମଳର ଆଉ ବେଲେ-ବେଳେ ନିରୁପମାକୁହିଁ ଦାୟୀ କରିବାକୁ ଲଜ୍ଜାହୁଏ । ମନୁଥକୁ ଯଦି କାରଣ ବୋଲି ଧରାଯାଏ ତେବେ ଦେଖିପାରିବା ମନୁଥ ପରିମଳର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ହିସାବରେ ନିରୁପମାକୁ ଲାଭ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଅତିରିକ୍ତ ଚତୁର ବୋଲି ସିଧା ସଳଖ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିନାହିଁ, ଗୋପନରେ କରିଛି, ସାଦାସିଧା ସାଂସାରିକ ପଥରେ, ଧୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ । ସେ ନିରୁପମାର ମା'କୁ ବଶକରି ପାରିଥିଲା, ଏପରିକି ନିରୁପମାକୁ ବି । ନିରୁପମାର ମା ସଂସାର ଚଳାଉଥିଲେ, ଝିଅର ସୁଖଶାନ୍ତି କଥା ବୁଝୁଥିଲେ, ଭଲପାଇବା ନ

ପାଇବା ଧେଡ଼େ ବୁଝୁ ନ ଥିଲେ । ପରିମଳକୁ ସେ ଯୋଗ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ମନେ କରୁ ନ ଥିଲେ । ନିରୁପମା ବି ସେମିତି ଭୁଲ କରିଥିଲା । ମନୁଅର ରୁତୁର୍କ ଏବଂ ଶକ୍ତି-ସାମର୍ଥ୍ୟ ବାବା ତା ପାଖରେ ଅନେକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ମନେ ହେଉଥିଲା । ତା' ଛଡ଼ା ମାତ୍ର ଦିଗରୁ ବି ପରିମଳକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ବାଧା ଥିଲା ପ୍ରବଳ । ନିରୁପମାର ପିଲାଦିନରୁ ସବୁ ରକମ ଅସୁସ୍ଥତା ଭୟରେ ଭୟ ଥିଲା, ଘୃଣା ଥିଲା । ପରିମଳ ତାକୁ କିପରି ଅସୁସ୍ଥ ମନେ ହେଉଥିଲା । ପରିମଳକୁ ସେ ଅନେକ ଦିନ ପ୍ରେମିକ ହିସାବରେ ଲବିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, କିନ୍ତୁ ଭାବି ପାଇନି, ଏଇ ପ୍ରେମ ଯେବେ ବ୍ୟବହାରି ବିଷୟରେ ଧରିଗତ ହେବ ସଂସାରରେ, ସେତେବେଳେ କଣ ହେବ ? ସେତେବେଳେ କଣ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ପାଇବ ନିରୁପମା ? ତାର ମନେ ହୁଏନାହିଁ ପରିମଳ ତାକୁ ଗାହସ୍ୟ ଜୀବନର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରିବ ।

ପରିମଳର ଦୋଷ ଭୁଟି କଥା ଯଦି ଧରାଯାଏ ତେବେ ଦେଖାଯିବ, ପରିମଳ ଅନେକଟା ପଥ ଅକ୍ଳେଶରେ ପରହୋଇ ହଠାତ୍ ଯେମିତି ଅମଳି ଠିଆହେଲା । କାହିଁକି ଏପରି ହେଲା ତା କହିବା ଭରତୀୟ ଲୋକ ସମ୍ଭବ ପରିମଳ ଭଲପାଇବା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଟିକକ ପାଇବା କଥା ତାହା ପାଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଭଲ ପାଇବାର ବିଷାଦ ଓ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଜ ରାତ୍ରେ ପରିମଳ ଭଲପାଇବାର ତାତ୍ତ୍ୱଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନା କଥା ଭାବି ଉଠିଥିଲା, ପ୍ରେମର କୌଣସି ସ୍ୱାଧିତ୍ୱ ନାହିଁ । ଭଲପାଇବା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣତା ଏବଂ ବିଷାଦ ତାର ଏହି କାରଣରୁ ଯେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଅଜଡ଼ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତିକ୍ଷୟ ଅଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଛି ।...ପରିମଳ ବୋଧହୁଏ ଅକ୍ଷୟ ପ୍ରେମ, ପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ପ୍ରେମ କାମନା କରିଥିଲା, ଯାହା ଏ ସଂସାରରେ ଅସମ୍ଭବ ।

ନିରୁପମାର ଦୋଷ ଏହି ଯେ, ସେ ସାଧାରଣ ଝିଅ । ନିତାନ୍ତ ସାଧାରଣ ଆଖିରେ ସେ ପ୍ରେମ ଏବଂ ଘର-ସଂସାର ସୁଖ ଦେଖିବାକୁ ଶକ୍ତିହୀନ । ପରିମଳକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେ ଦୃଢ଼ା କରିଥିଲା । ଏ ଦୃଢ଼ା ପରିମଳଟା ମନୁଅ ମାରପଟରେ ଆସିଛି । ବାକିଟା ନିରୁପମାର ସାଧାରଣ ଲଜା ଯୋଗ ଆସିଛି ।

‘ନରକର ଯାତ୍ରା’ ବସୁଧାର ନିଜର ଗଳ୍ପ ! ନିଜର ପ୍ରେମ ଶେଷାବଧି ତାକୁ ଶାନ୍ତି ଦେଇନି । ଏମିତିକି ନିରୁପମା ତାର କୌଣସି ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ବିବାହ କରି ସାରିଥିଲା । ପ୍ରେମର ଏଇ ବ୍ୟର୍ଥତାକୁ ଆମେ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ

କରି ନେଇଛି; ବସୁଧା ସେ ଗର୍ବରେ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । ସେ କହୁଥାନ୍ତା, ଆମର ସ୍ତେମର ଧାରଣ ଖୁବ୍ ଛୋଟ, ଖାଲି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ମଣିଷକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି: ସେ ଛାଡ଼ିଗଲେ ଦୁଃଖରେ ମରିଯାଉଁ, ଛଟପଟ କରୁଁ, କାତର ହେଉଁ । କାହିଁକି ଏମିତି ହେବ ? କାହିଁକି ?

‘କାହିଁକି’ର ଭୂତ କେଉଁଦିନ ଯାର ମୁଣ୍ଡରୁ ଓହ୍ଲାଇ ନାହିଁ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ବସୁଧା ଆମର ଛୋଟ ଛୋଟ ଭଲ ପାଇବାକୁ ପସନ୍ଦ କରିନାହିଁ । ଏଇ ଭଳି ଭଲପାଇବାକୁ ସେ ବାଟିଲ କରିଛି । ସେ ଦେଖିଛି, ଆମର ଏଇ ସଂସାରରେ ଶତ ପ୍ରକାର ଗୁନି, ତୁଚ୍ଛତା, ଧୂର୍ଭତା, ପ୍ରାପ୍ତିର ଇଚ୍ଛା ଆମର ଆତ୍ମିକ ଦୀନତାକୁ ଜମାଶୟ ଆହୁରି ଦୀନକରି ପକାଇଛି । ତାର ଧାରଣା ଆମେ ନିଜର ଦୀନତା ପାଇଁ ନରକବାସୀ ଜୀବ ହୋଇଅଛୁ । ଏଇ ନରକରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ଚେଷ୍ଟାହିଁ ତାର ‘ନରକରୁ ଯାତ୍ରା’ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତେମ ଓ ପ୍ରାପ୍ତିର ମୋହ ଛାଡ଼ି ସେ ସମ୍ଭବତ କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ।

କଲିକତା ଛାଡ଼ି ବସୁଧା ଯେଉଁ ବର୍ଷ ଗଲା ସେଇ ବର୍ଷ ମୁଁ ବିବାହ କରିଥାଏ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ବସୁଧାର ଲେଖାର ଖୁବ୍ ଅନୁରଗୀ ଥିଲେ କି ନାହିଁ ଜାଣେନା । ତେବେ ତାକୁ ଜାଣିଥିଲେ । ବସୁଧାକୁ ମୁଁ ବିବାହ ବେଳେ ରହିବାକୁ କହିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ସେ ରହିନାହିଁ । ତାର ମାସ କେତେକ ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ତା ବହି ଛାପିଥିଲୁଁ ।

ବସୁଧା ସଙ୍ଗରେ ମୋର ସାକ୍ଷାତ ଯୋଗାଯୋଗ ଆଉ ଘଟିନାହିଁ । ବର୍ଷରେ ଥରେ ଅଥେ ତାର ଚିଠି ପାଇଟି । ଭୁବନ ବି ମୋ’ପରି କଦାଚିତ୍ ଗୋଟାଏ ଦିନ ଚିଠି ପାଇଟି । ଆମେ ବସୁଧାର ଚିଠିରୁ ଜାଣୁଥିଲୁ ସେ ଦିଗହର ହୋଇଯାଇଛି । ତାପରେ ଦେଖିଲୁ ସେ ଖୁବ୍ ଇଶ୍ବର ବିଶ୍ବାସୀ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଆଉ ଥରେ ଶେଷକୁ ଜାଣିଲୁଁ ସେ ଇଶ୍ବର ବିସର୍ଜନ ଦେଇ ସେବା-ବ୍ରତୀ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ବସୁଧାର ଶେଷ ଦୁଇଟି ଲେଖା ସଂପର୍କରେ ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ମୁଁ ନରକବାସୀ ଜୀବ । ନରକଠାରୁ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରି ବସୁଧା ଯେଉଁସବୁ ଜାଗାକୁ ଯିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ତାର ସନ୍ଧାନ ମୁଁ ରଖୁନି । ହୁଏତ ତାର ଚତୁର୍ଥ ଗଳ୍ପ ‘ଇଶ୍ବର’ ତା ଜୀବନର ଶେଷ କେତେ ବର୍ଷର ଇତିବୃତ୍ତି

ଜଣାଇ ପାରିବ । ଏଇ ଦୁଇଟି ଲେଖା ହିଁ ଭୁବନ କାଶୀର ସ୍ତରିତ ସମୟରେ ସେଇ ବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତୁଲେକଙ୍କ ଝିଅ ନିକଟର ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିଥିଲା । ଲେଖା ଦୁଇଟର ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ବେଶ ବୁଝାଯାଏ, ଦୁଇଟି ଯାକ ଲେଖା ହିଁ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଅସମାପ୍ତ; ପଢ଼ିବା ପରେ ପାଠକ ବି ତା ଅନୁଭବ କରିବ ।

‘ଇଶ୍ବର’ ଗଳ୍ପଟି ସାଂସ୍କୃତିକ ଜଞ୍ଜାରେ ଲେଖା ନୁହେଁ । ଆମେ ଏହାକୁ ପ୍ରତୀକୀ ଭାବେ କହିପାରୁ । ପଢ଼ିବାକୁ ବସିଲେ ଅସାଧାରଣ ଏକ ସାରଂସାର ସମ୍ଭାବ ପାଇବୁଁ । ଶେଷରେ ଯେପରି କିଛି ଗୋଟାଏ ଜିନିଷର ଅଭବ ବୋଧକରୁଁ । ଏକ ବାଟୋଇ କେଉଁ ଏକ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ସମୟରେ ଅନ୍ଧକାରରେ ଏକ ମନ୍ଦିରରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲା । ସେଠାରେ ଏକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାର ଅନ୍ଧକାରରେ ହିଁ ସାକ୍ଷାତ ଘଟିଲା । କଥାବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସମୟରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିଲେ, ତାଙ୍କ ଝୁଲିଆ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଦୀପ, ତାକୁ ଜଳାଇ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଯେ କୌଣସି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ପଥ ଚଲିଯାଏ । ଯାତ୍ରୀ କହିଲା,—“ତେବେ ଆପଣ କାହିଁକି ସେ ପ୍ରଦୀପ ନ ଜଳାଇ ଏଇ ଅନ୍ଧାରରେ ବସି ରହିଛନ୍ତି ?” ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିଲେ, “ମୋ ପାଖରେ ତିନୋଟି ପ୍ରଦୀପ, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଅସଲ, ଦୁଇଟି ନକଲି । ଏହା ଶୁଣି ଯାତ୍ରୀର ଆକାଞ୍ଛା ହେଲା, ଆହା, ତା ହାତରେ ଯଦି ପ୍ରଦୀପ ଗୁଡ଼ିକ ଆଆତା ତେବେ ବଡ଼ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।” ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯେମିତି ଏଇ ଆକାଞ୍ଛା ବୁଝି ପାରିଲେ ତାର । କହିଲେ, “ତୁମେ ଯଦିପାର ଅସଲଟି ଖୋଜିନିଅ ।”ଯାତ୍ରୀ ପ୍ରଦୀପ ଗୁଡ଼ିକୁ ତା ହାତରେ ଦେବାକୁ କହିଲା । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦେଲେ । ଅନ୍ଧକାରରେ ଯାତ୍ରୀକୁ ତିନୋଟି ଯାକ ପ୍ରଦୀପହିଁ ଏକ ଗଜମ ମନେହେଲା । ସେ ଭେଦାଭେଦ କରି-ପାରିଲା ନାହିଁ ।ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିଲେ, ‘ପାରିଲା ନାହିଁ ?’ ଯାତ୍ରୀ କହିଲା, ‘ନା’ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସେଠୁ ପ୍ରଦୀପ ତିନୋଟି ଫେରାଇ ନେଇ କହିଲେ, ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଜଳିବ । ଯିଏ ନିଜ ଗଣରେ ଜଳାଇ ରଖି ପାରିବେ ।’

ଗଳ୍ପଟି ଏଇଠି ଶେଷ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ପାଣ୍ଡୁଲିପ ଦେଖି ବୁଝାଯାଏ, ବସ୍ତୁଧା ଆଉ କିଛି ଲେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା ଅନେକ ଥର । ପାରି ନାହିଁ !, ସମ୍ଭବତଃ ସେ ଏଇ ରହସ୍ୟର କିଛି ଗୋଟାଏ ଅଥ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା, ବିଫଳ ହୋଇଛି ।

ଶେଷ ଗଳ୍ପଟିର ନାମ ‘ଆଶ୍ରୟ’ । କାଶୀ ସହରକୁ ନେଇ ଗଳ୍ପଟି

ଲେଖା । ଗନ୍ଧର ଆରମ୍ଭ ଅଛି, ଯେଷ ନାହିଁ । ବସୁଧା ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷରେ ଗନ୍ଧର୍ବ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ଶୀତ ଦିନରେ କାଶୀର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ମଢ଼କ ପଡ଼େ ପ୍ରତିବର୍ଷ । ସେଥର ଇଷଣ ମଢ଼କ ଲାଗିଥିଲା, ଲୋକମାନେ ପକାଉଥିଲେ । ସରକାରୀ ଲୋକବାକ ବି ଗାଁକୁ ଯାଉ ନଥିଲେ । ଗଙ୍ଗା ଘାଟରେ ଅବିରମ ଚିତା ଜଳୁଥିଲା । ଗନ୍ଧର ନାୟକ ଦିନେ ଅତି ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ଗଙ୍ଗା-ସ୍ନାନ ସାରି ଘରକୁ ଆସିବା ପଥରେ ଅନୁଭବ କଲା, ଗ୍ରାମାନ୍ତର ଭିତରୁ ତାକୁ କିଏ ଯେପରି ଡାକୁଛି, ସମ୍ଭବତଃ ସେଇ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ଵରରେ ଦୋହଁ ବୋଲି ଶୁଣାଏ ।

.....ବସୁଧା ଯେପରି ସେଇ ଦୋହଁର ସ୍ଵର ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲା; ଆମେ ବଡ଼ ଦୁଃଖୀ, ବଡ଼ ଚଞ୍ଚଳ, ଗନ୍ଧର ମେମିତି ଚେର ଅଛି, ଆମର ସେମିତି ଡ୍ରୋର ନାହିଁ । ଆମେ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ରହି ପାରୁଁ ନା ।

ବସୁଧା ତା' ଘରକୁ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଗ୍ରାମାନ୍ତର ଆଡ଼କୁ-ଯେଉଁଠି ମଢ଼କ ପଡ଼ିଛି-ସେ ଦିଗକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଗନ୍ଧର୍ବ ଏଇପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେଖାପରେ ଆଉ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ । ଭୁବନ କହେ, ଗନ୍ଧର୍ବ ଲେଖିବା ପରଦିନ ବସୁଧା ଚାଲି ଯାଇଥିଲା, ସେଇ କାଶୀର ବନ୍ଧୁ ବା ତାଙ୍କ ଝିଅ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଛୋଟ ନାଗପୁରର ଏକ ଅଖ୍ୟାତ ଜାଗାରେ ଏକ ମିଶନ ହାସ-ପାତାଳରେ ବସୁଧା ମରିଯାଏ । ଆମେ ତା ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ଜାଣିଲୁଁ ଅନେକ ଦିନପରେ । ହାସପାତାଳରେ ସେ କିଛି ଲେଖିଥିଲା ବୋଲି ମନେହୁଏନା । ତାର ଲେଖିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ବସୁଧାର ସମସ୍ତ ଲେଖାତ ବିଶ୍ଵର ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ କରିଛି । ହୁଏତ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି, କିନ୍ତୁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ତାହାହିଁ ସ୍ଵାଭାବିକ । ପାଠକ ମୋତେ ମାର୍ଜନା କରିବେ ।

ଏଇ ବହର ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସର୍ଗପତ୍ର ଅଛି । ପ୍ରଥମ ଥରହିଁ ଥିଲା । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ସେଇ ଉତ୍ସର୍ଗପତ୍ରରେ ନିରୂପଣା ଗଏ ବୋଲି ଯେଉଁ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି, ସେ ବସୁଧାର ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ, ସେ ବସୁଧାର ସେଇ ନିରୂପଣା ।

ଭାରତ କର୍ଷ

ରମାପଦ ଚୌଧୁରୀ

ପୌତ୍ରୀ ସଙ୍କେତରେ ନାମ ଥିଲା ବି.ଏଫ. ଧୀ-ଆର୍ଟିଟ୍ , B.F. 332 .
କ୍ଷେତ୍ର ବାସ୍ତବରେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ର ନଥିଲା, ନଥିଲା ପ୍ରାଚୀନ, ବା ଚିକିତ୍ସ-
ସର । ତିନେ ଖାଲି ଦେଖାଗଲା ଝଙ୍କଝଙ୍କ ନୂଆ କଣ୍ଠାତାର ଦେଇ ରେଇ
ଛାଇନର ଧାରଣିକ ଘେରଇ ଦିଆଗଲା । ବେଶ, ଏତିକି । ସାଗର୍ଦ୍ଦନ ଅପ୍-
ଡାଉନର ଗୋଟାଏ ଟ୍ରେନ୍, ବି ସେଠି ଅଟକି ନଥିଲା । ଅଟକି ଥିଲା କେବଳ
ଏକ ବିଶେଷ ଟ୍ରେନ୍ । ହଠାତ୍, ତିନେ ସକାଳେ ଆସି ଗାଡ଼ି ରହେ । କେବେ
କେତେବେଳେ ଗାଡ଼ି ଆସି ସେଠି ଅଟକିବ ତା କେବଳ ଏକା ଆମେ ଆଗରୁ
ଜାଣିପାରୁ । ଆମେ ହେଉଛୁ ବିହାରୀ କୁଳ ଉଗୋତୀ ଛାଇକୁ ନେଇ
ପାଖିବଣ ।

କ୍ଷେତ୍ର ନଥିଲା, ଟ୍ରେନ୍, ରହୁ ନଥିଲା, ତଥାପି ରେଇବାଇ ଲୋକଙ୍କ
ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ନୂତନ ନାମ ଗଲୁ ହେଉ ଯାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ସର
ମିଶାଇ ଆମେ ବି କହୁ 'ଅଣ୍ଡାହଲଟ ।'

ଅଣ୍ଡା ମାନେ ଡିମ୍ । ଅଣ୍ଡାହଲଟ ପାଖରେ ଦୁଇଟା ପାହାଡ଼ୀ ଚିଲର,
ପାଦ ତଳେ ଗୋଟାଏ ମାହୋତମାନଙ୍କ ଗାଆଁ ଥିଲା । ଗ୍ରାମରେ ଘରେ ଘରେ
ମୁର୍ଗୀ ଚରି ବୁଲୁଥିଲେ । ଦୂରରେ ଛୁରୁଛୁଆର ଶନିଗୁରୀ ଗ୍ରାମରେ ହାଟେ ହାଟେ
ମୁର୍ଗୀ କିମ୍ବା ମୁର୍ଗୀ ଡିମ୍ ବିକ୍ରି କରି ଯାନ୍ତି ମାହୋତମାନେ (ଏକ ଜାତିର
ଗୁଣୀ) । କେବେ କେବେ ମୁର୍ଗୀ ଯାକି ମୁର୍ଗୀ ଛଡ଼େଇ ଖେଳିବାକୁ ଯାନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ବି, ଏଫ୍, ଧୀ-ଆର୍ଟିଟ୍ ନାମ ଅଣ୍ଡାହଲଟ ହୋଇନି ।

ଅସଲ କଥା, ମାହୋତମାନଙ୍କ ଡିମ୍ ଉପରେ ଆମର କୌଣସି
କ୍ଷେତ୍ର ନଥିଲା ।

ଆମ ଠିକାଦାର ସଙ୍ଗରେ ରେଲବାଇର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା, ଗୋଟାଏ ଠେଲ ଟ୍ରଲୀ ବି ଥିଲା ତାର । ଲାଲ ସାଲୁ ଉଡ଼ାଇ ସେଟା ରେଲ ଉପରେ ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଆସି ମାଲ ପତ୍ର ରଖି ଯାଉଥିଲା ସେଠି । ରଖି ଯାଉଥିଲା ଗଣି ଗଣି ଡିମ୍ବ । ବିହାରୀ କୁକୁ ଉଗୋଟାଲାଲ ଆଗ ରତିରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଶିଙ୍ଘାଇ କରି ରଖେ ।

କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ବି ନାମ ଅଣ୍ଟାହଲୁଟ ହେଇନି । ହୋଇଥିଲା ଫୁଲ୍‌ବୟେଲ୍‌ଡ଼ ଡିମ୍ବର ଖେଳପା କଂଟା-ତାରର ସେପଟେ ଜମଣ ସୁପାକୃତ ହୋଇ ଜମୁଥିଲା ବୋଲି ।

ଫୌଜୀ ଭାଷାରେ ବି, ଏଫ୍, ଥ୍ରୀ-ଥାଟ୍‌ଗୁର ପ୍ରଥମରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ଆଲଫାବେଟ୍; ଆମର ଧାରଣା ଥିଲା ତା ସଂକେତ ନୁହେଁ, ବ୍ରେକ୍‌ଫାଷ୍ଟ କଥାଟାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ରୂପ ।

ରମଗଡ଼ରେ ସେତେବେଳେ ପି ଡବ୍ଲ୍ୟୁ (P W.) କ୍ୟାଂପ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀଙ୍କ ଛାଉଣି । ଇଟାଲୀୟାନ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନେ ସେଠି କେୟନେଟ୍ ଓ କଂଟାତାରରେ ଘେର ଛାଉଣିରେ ରହୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମର୍ଚ୍ଚରେ ମର୍ଚ୍ଚରେ ଗୋଟାଏ ଟେବୁଲ୍‌ରେ ବୋଝାଇ କରି ଏଇ ଗସ୍ତାଦେଇ କୁଆଡ଼େ ଯେମିତି ଶୁଭାନ୍ କର ଯାଉଥିଲା । କାହିଁକି ଏବଂ କେଉଁଠିକି ଆମେ କିଛି ଜାଣି ନ ଥିଲୁ ।

ଖାଲି ଆମେ ଖବର ପାଉଁ ଭେରରେ ଗୋଟାଏ ଟେବୁଲ୍ ଆସି ରହିବ ।

ଠିକାଦାରର ଚିଠି ପଢ଼ି ଆଗ ଦିନର ଡିମ୍ବ ଝୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ାକ ଦେଖାଇ କୁକୁ ଉଗୋଟାଲାଲକୁ କହେ, ତିନି ଶହ ଭ୍ରଷ୍ଟ ବ୍ରେକ୍‌ଫାଷ୍ଟ ।

ଉଗୋଟାଲାଲ ଗଣି ଗଣି ଛଣ'ପାଠିଏଟା ଆଉ ଗୋଟା ପଟିଶ ଫାଇ ବାହାର କରି ନିଏ । ଯଦି ପରା ବାହାରି ପଡ଼େ । ତାପରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ପାଣିରେ ଫୁଟାଇ ନେଇ ଶକ୍ତ ଇଟା ହୋଇଗଲେ ତିନି ଜଣ ସର୍ଜର କୁଲିକ୍ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଖୋଜପା ଛଡ଼ାଇଥିଲା ।

କଂଟା ତାରର ସେ ପଟେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଜମଣ ସୁପାକୃତ ହେଉଥିଲା ।

ସକାଳେ ଟ୍ରେନ୍ ଆସି ରହେ । ଆଉ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାମରରୁ ଝୁପଝାପ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ମିଲିତାରୀ ଗାଡ଼ିମାନେ । ସଂଗୀନ ଉଠା କରି ଗଇଫଲ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ପହର ଦିଅନ୍ତି ।

ଡୋରକଟା ପୋଷାକରେ ବିଦେଶୀ ବନ୍ଦୀମାନେ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ କାମେରାରୁ ବାହାରି ଆସନ୍ତି, ବଡ଼ ମଗ୍ ଆଉ ଏନାମେଲର ଥାକା ନେଇ ।

ଦିଟା ବଡ଼ ବଡ଼ ତ୍ରୁମ ଓଲଟାଇ ରଖି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଟେବୁଲ୍ ବନାଇ, ସର୍ଭର କୁଳୀ ତିନିଜଣ ଛିଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନେ ଲଇନ୍ ଲଗାଇ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ବ୍ରେକ୍‌ଫାଷ୍ଟ ନିଅନ୍ତି । ଜଣେ କର୍ପି ଡାକି ଦିଏ ମଗ୍‌ରେ । ଆଉ ଦି'ଜଣ ଦି'ପିସ୍ କରି ପାଉଁରୁଟି ଦିଅନ୍ତି । ଆଉ ଜଣେ ଦିଟା କରି ଡିନ । ବେଶ୍ ଡାପରେ ଏମାନେ ଯାଇ ଗାଡ଼ିରେ ଉଠନ୍ତି । କା'ଥରେ ଆଇ-ଇ, ଖାକୀ ବ୍ଲୁଷ୍-ସାଟ୍ ପିନ୍ଧା ଗାଡ଼ି ହୁଇସିଲ୍ ଦିଏ । ପୁାର୍ ହଲଏ । ଟ୍ରେନ୍ ଗୁଲିଯାଏ ।

ମାହାତୋମାନେ କେହି ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୂରରେ କ୍ଷେତରେ ଫସଲର ବୀଜ ଗେଇବାକୁ ଯାଇ ସିଧାହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇ ବଲ୍‌ବଲ୍ କରି ଅନାଇ ଦେଖନ୍ତି ।

ଟ୍ରେନ୍ ଗୁଲିଯିବା ପରେ ଉଗ୍ରୋତୀଲଲ ଜିମ୍ମା ଟେବୁ ରଖିଦେଇ ଆମେ କେବେ କେବେ ମାହାତୋଙ୍କ ଗ୍ରାମ ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିଯାଉଁ ସବଜୀ କିଣିବାକୁ । ପାହାଡ଼ ଜାଲୁରେ ପଥୁରିଆ ଜମିରେ ଏମାନେ ବୁଣନ୍ତି ସୋରିଷ, ବାଇଗଣ ଆଉ ଝୁଡ଼ୁଙ୍ଗ ।

ଅଣ୍ଡା ହଲ୍‌ଟ ଦିନେ ହଲ୍‌ଟ-ଷ୍ଟେସନ ହୋଇଗଲା ଗଡ଼ାଗଡ଼ି । ମୋରମ ବିଛାଇ କଣ୍ଟା-ଡାର ଘେର ଜାଗାଟିକୁ ଉଠା କରଗଲା ପୁାଟଫର୍ମ ପରି ।

ସେଠୁ ଖାଲି ପି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ ନୁହେଁ, ମିଲିତାରୀ ସ୍ୱେସାଲ ବି ଆସି ଛିଡ଼ା ହୁଏ । ଗାବାର୍ଡିନ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧା ହିପ୍-ପକେଟରେ ଟଙ୍କା ବ୍ୟାଗ୍ ଗୁଞ୍ଜା ଆମେରିକାନ୍ ସୈନିକ ସ୍ୱେସାଲ । ମିଲିତାରୀ ପୁଲିଶ୍ ଟ୍ରେନ୍‌ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ବୁଲିଚଲା କରନ୍ତି । ପଦେ ଅଧେ ଅଟା ବି କରନ୍ତି ଆଉ ସୈନିକର ଦଳ ସେମିତି ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ମଗ୍ ଆଉ ଥାକି ହାତରେ ଜଣେ ଜଣେ ଆସି ରୁଟି ନିଅନ୍ତି, ଡିନ

ନିଅନ୍ତି, ମଗ ଭତି କର୍ମ ନିଅନ୍ତି । ତାପରେ ଯିଏ ଯାର କମ୍ପାଟମେଣ୍ଟରେ ଯାଇ
ଉଠନ୍ତି, ଖାକୀ ବୁଗ ସାଙ୍ଗପିନ୍ଧା ଗାଡ଼ ହୁଇଥିଲା ବଜାଇ ପୁରା ହଲଏ । ମୁଁ
ଛ ବିସାଇ ସପ୍ତାଇ ଫର୍ମରେ ମୋକରୁ ଦେଇ ଓ-କେ କରଏ ।

ଟ୍ରେନ୍ ଗୁଲିଯାଏ । କେଉଁଠିକି କେଉଁ ଦିଗକୁ ଆମେ କେହି ଜାଣି
ପାରୁନା ।

ସେଦିନ ବି ସିମିତି ଆମେରିକାନ୍ ସେ ଲଜରମାନଙ୍କ ଟ୍ରେନ୍ ଆସି
ରହିଲା । ସର୍ଭର କୁଲି ତିନି ଜଣ ଡ୍ରମ, ରୁଟି, କର୍ମ ସର୍ଭ କରୁଥିଲେ ।
ଭଗୋତୀଲଲ ନଜର ରଖିଥିଲା କେହି ଡ୍ରମ ପର ବା ରୁଟି ସ୍ଲାସ୍-ଏଣ୍ଡ ବୋଲି
ଫିଙ୍ଗି ଦେଉଛି କି ନାହିଁ ।

ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ମୋ ନଜର ପଡ଼ିଲା କଣ୍ଟା-ତାର ଘେର ବାଡ଼
ସେପଟେ ।

କଣ୍ଟା-ତାରଠୁ ଆହୁରି ଟକିଏ ଦୂରରେ ନେଜୁଟି-ପିନ୍ଧା ମାହାତୋ-
ମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପିଲା ଆଖି ବଡ଼କରି ଅନାଇ ରହିଛି । ଅଣ୍ଟାରେ ଖଣ୍ଡେ ଲୁହା
ଝୁଲୁଥିଲା ତାର । ଏଇ ପିଲାଟାକୁ କିଛିଦିନ ତଳେ ଗୋଟାଏ ମଇଁଷି ଛୁଆ
ଉପରେ ଚଢ଼ି ଯାଉଥିବାର ମୁଁ ଦେଖିଛି ।

ପିଲାଟା ଅବାକ ହୋଇ ଗୁହଁ ଦେଖୁଥିଲା ଟ୍ରେନଟାକୁ । କିମ୍ବା ନାଲି-
ମୁହଁ ଆମେରିକାନ୍ ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲା ।

ଜଣେ ସୈନିକ ତାକୁ ଦେଖି ପାରି ହଠାତ୍ 'ହେ-ଇ' ବୋଲି ଗୋଟାଏ
ଶବ୍ଦ କଲା । ଆଉ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନେଜୁଟି-ପିନ୍ଧା ପିଲାଟା ପାଇଁ ପାଇଁ କରି
ଛୁଟି ପକାଇଲା ଗାଆଁ ଆଡ଼କୁ । କେତେଜଣ ଆବେରିକାନ ସୈନ୍ୟ ହା-ହା
କରି ହସୁଛନ୍ତି ।

ଭବିଷ୍ୟ ପିଲାଟା ଆଉ କେବେ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ମାହାତୋମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । କେହି ନୁହେଁ ।
କ୍ଷେତକାମ କରୁକରୁ ସୋଜା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଏମାନେ ଖାଲ ଅବାକ
ଆଖିରେ ଦୂରରୁ ଦେଖନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ତାପରେ ପୁଣି ଯେଉଁଦିନ ଟ୍ରେନ ଆସିଲା, ସେଦିନ ପୁଣି ଦେଖେ ସେଇ ଅଣ୍ଟାରେ ଲୁହା ବନ୍ଧା ପିଲାଟା କଣ୍ଟା-ତାର ବାଡ଼କୁ ଲାଗି ଆସି ଠିଆ ହୋଇଛି । ସଙ୍ଗରେ ଆଉ କେତୁଟା ପିଲା ଗଳାରେ ଲାଲ ସୂତାରେ ଝୁଲୁଛି ଦସ୍ତାର ତାବିଜ୍ । ଭୁରୁକୁଣ୍ଡା ହାତକୁ ଦିନେ ଯାଇଥିଲା । ଗଣି ଧରି ବିକ୍ତ ହୁଏ ସିନ୍ଦୂର, ତାବିଜ୍ ଡେଇଁରିଆ, ତମାର ପିତଳର ଦସ୍ତାର, ବାଉଁଶର ଝୁଲୁଥାଏ ରଙ୍ଗୀନ ସୁତୁଲି, ପୋହଳା ମାଙ୍କା । ଗୋଟାଏ ଫେରିଓଲାକୁ ଦେଖିଛି କେବେ କେବେ ଆଂଠୁଏ ଧୂଳି ନେଇ କାଂଧରେ ଅଗଣତି ପୋହଳା ଛଡ଼ ରଖି ଦୂରରୁ ମାହାତୋମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଏ ।

ପିଲା ଦୁଇଟା ଅବାକ୍-ଅବାକ୍ ଆଖି ନେଇ ଆମେରିକାନ୍ ସୈନିକଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଦିନର ବଜାଟା ଆଖିରେ ଟିକିଏ ଭୟ । ଆଂଠୁ ଡିଆରି, କେହି ଆଖିରେ ଟିକିଏ ଧମକ ଦେଇ ହିଁ ଚଟୁକରି ହରିଣ ହୋଇଯିବ ।

ମୁଁ ହାତରେ ଫର୍ମ ନେଇ ଘୁରୁଘୁରି କରୁଥିଲି । ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ହସି ହସି ମେଜରକୁ ଡେଝୁଳ କରୁଥିଲି । ଜଣେ ସୈନିକ ତା କଂପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଦରଜା ମୁହଁରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କର୍ପି ମଗ୍ରେ ରୁମୁକୀ ଦେଇ ଦେଇ ପିଲା ଦିଟାକୁ ଦେଖାଇ ପାଖର ଜିଂ ଆଇକୁ କହିଲା, ଅ'ଫୁଲ !

ମୋର ଏତେ ଦିନ ମନେ ହୋଇନି । ଏମାନେ ତ ମନ ଖୁସିରେ ଖେତରେ ଖଟନ୍ତି, ନୋହିଲେ ଧନୁଶର ନେଇ ଠେକୁଆ ମାରନ୍ତି । ନାଟୁଆ ଗାନ, ଶୁଣନ୍ତି, ହାଣ୍ଡିଆ ଖାଆନ୍ତି ନେଙ୍ଗୁଟି ପିଂଧା କ୍ଷୀଣ ଦେହ, କଳା ରକ୍ଷ । କିନ୍ତୁ ବେଟା ଜିଂ ଆଇର 'ଅ' ଫୁଲ' କଥାଟା ମୋତେ ଶୁଂଭୁ ଦେଲା । ପିଲା ଦିଟାଙ୍କ ଉପରେ ପୁଣି ଖୁବ୍ ଗପ ହେଲା ।

ସୈନିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଗଳା ଝାଡ଼ି ଗୀତ ଗାଇଲା ଜଣେ ଦିଙ୍ଗଣ ହା-ହା କରି ହସୁଥିଲେ । ଜଣେ କର୍ପି ମଗ୍ରେ ରୁମୁକା ମାରି ସର୍ଭର କୁଲି ଦିଟାଙ୍କୁ ଆଖି ମାରି ପୁଣି ମଗ୍ ଉଠି କରିଦେବାକୁ କଲିନ । ଗାର୍ଡ ଆଗେଇ ଆମିନ ଆଦି କେତେ ଡେରି ଦେଖିବାକ । ପଞ୍ଜାବୀ ଗାର୍ଡ କିନ୍ତୁ ବେଶ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ଲଗାଇ କଥା କହିଲା ମେଜର ସଙ୍ଗରେ ।

ତା'ପରେ ହଇସିଲ୍ ବାଜିଲା, ଫାଗ ହଲିଲା । ସମସ୍ତେ ଚଟପଟ ଉଠି

ପଡ଼ିଲେ ଟ୍ରେନ୍ ରେ । ହାତରେ ଚୌଡ଼ା ଲଲ-ଫିତା ବ୍ୟା ମିଲିଟାରୀ ପୁଲିଶମାନେ ବି ।

ଟ୍ରେନ୍ ଗୁଲି ଗଲେ ପୁଣି ସେଇ ଶୂନ୍ୟତା । ଧୁ-ଧୁ ବାଲି ଭିତରେ ନାଗ ଅଇରି ଗଛ ପରି ଖାଲି ସେଇ କଂଟା-ତାରର ବେଡ଼ା ।

କିଛି ଦିନ ପରେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଟ୍ରେନ୍ ଆସିଲା । ଏଥର ପି-ଡବଲ୍ୟୁ (ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀ) ଗାଡ଼ି । ଇଟାଲାୟାନ୍ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଗମଗଡ଼ରୁ ପୁଣି କେଉଁଠିକି ଚାଲାଣ କରାଯାଉଛି । କେଉଁଠିକି ଆମେ ଜାଣି ନ ଥିଲୁ, ଜାଣିବାକୁ ମଧ୍ୟ ରହୁ ନ ଥିଲୁ ।

ଏମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଷ୍ଟାଇପ୍-ଦିଆ ଅନ୍ୟ ପୋଷାକ । ମୁହଁରେ ହସ ନାହିଁ । ଗଇପେଲ୍, ଉର୍ଗୁଇ ସବୁବେଳେ ଏମାନଙ୍କ ଟ୍ରେନ୍ ଗୁରିଆଡ଼େ ଗାଡ଼ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଆମକୁ ବି ଟିକିଏ ଭୟ-ଭୟ କରୁଥାଏ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଗଲେ ଶୁଣି ଆସିଥିଲି । ଜଣେ କୁଆଡ଼େ ଧୋତି-ପଂଜାବୀ ପିନ୍ଧି ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପାରି ନାହିଁ ।

ବଙ୍ଗାଳୀ ବୋଲି ମୋତେ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଭର ସ୍ମରୁଥାଏ ।

ଟ୍ରେନ୍ ଗୁଲିଯିବା ପରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି, କଂଟା-ତାର ସେପଟେ ଖାଲି ସେଇ ବଜା ଦି'ଟା, ଅଣଓସାରିଆ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧା ପହର ବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ଝିଅ, ଦଳଣ ପୁରୁଷ କ୍ଷେତ୍ର କାମ ଛାଡ଼ି ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ଟ୍ରେନ୍ ଗୁଲିଯିବା ପରେ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ କଣ ସବୁ କୁହାକୁହି ହେଲେ, ହସିଲେ କଳରବ କରି ଝରଣା ସୁଅ ପରି ମାହାତୋମାନଙ୍କ ଗାଁ ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିଗଲେ ।

ଜଣେ, ଦିଜଣ, ପାଂଚ ଜଣ — ସେଦିନ ଦେଖି ଦଶ ଯାଏଁ ମାହାତୋ ଗାଆଁର ଲୋକ ଟ୍ରେନ୍ ଆସିବା ଦେଖି ପଡ଼ିଆରୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । ଟ୍ରେନ୍ ଝର୍କାରେ ଖାକୀ ରଙ୍ଗ ଦେଖି ହୁଁ ଏମାନେ ବୁଝିପାରନ୍ତି । ଦିନକୁ ଦିନ ପାସେଞ୍ଜର ମେଲ୍ ଟ୍ରେନ୍ ଭଳି ହୁଇଯିଲା କରି ଗୁଲିଯାଏ—ଖଣ୍ଡେ ଦିଶୁଥିଲା ମାଲଗାଡ଼ି ବି ଗୁଲିଯାଏ । ସେତେବେଳେ ତ କାହିଁକି ଗାଡ଼ି ରହିବ ବୋଲି ମାହାତୋ ଗାଆଁର ଲୋକେ ଆସି ଭିଡ଼ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦିନେ ଯାଇ କହିଥିଲି ମାହାତୋବୁଢ଼ାକୁ, ଛକ ପଠାଇ ଆମ ଆଣ୍ଡାହଲର୍ ଡିପୁରେ ବିକି ଆସିବାକୁ ପନିପରିବା, ସବୁଜା, ଟିଙ୍ଗୁଡ଼ି ତରବୁଜ ମୁକ୍ତି, ମହୁରତି ।

ବୁଢ଼ା ହସି କହିଥିଲ—କ୍ଷେତ କାମ ଛାଡ଼ି ଯିବୁ ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ଅବାକ ହୋଇ ଶୁଣି ଦେଖିଲି । କଳା କଳା ନେଙ୍ଗୁଟି ପିନ୍ଧା ଶ୍ରେକଗୁଡ଼ାକୁ, ଛୋଟ ଶାଢ଼ୀପିନ୍ଧା ଝିଅଗୁଡ଼ାକୁ । କେବଳ ପୁଙ୍ଗୁଳାଦେହ ମାହାତୋ ବୁଢ଼ା ଗୋଡ଼ରେ ଯାହା ଚଟିକୂତା, ଗାଁ ମୋଟି ପାଖରେ ବାନା- ଯାଇଥିବା ଦଟିକୂଟ., ଆସି ଧାଡ଼ିକି ଧାଡ଼ି ଏମାନେ କଂଟା-ତାର ସେପଟେ ଠିଆ ହେଲେ ।

ଟ୍ରେନ୍ ସେତେବେଳକୁ ଆସି ଯାଇଛି । ଝପଝାପ୍ ଓଛାଇ ପଡ଼ି ଆମେରିକାନ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ଧାଡ଼ି ଦେଇ ଗୁଲିଛକି ମଗ୍ ଆଉ ଆଳ ହାତରେ ।

ଦୁଇଟି ଅଠର ବ୍ରେକ୍ ପାଷ୍ଟ୍ ରେଡ଼ି ବି, ଏଫ୍, ଥ୍ରୀ-ଆର୍ଟିରୁ ମାନେ ଅଣ୍ଟାଦୁଇଟି ।

ଏକାକୀ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଶୀତ ପଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ଦୂର ପାହାଡ଼ରେ କୁହୁଡ଼ିର ମଫଲର ବଂଧା । ଗଛବୃକ୍ଷ ସବୁ ଶିଶିରରେ ଧୁଆ, ସବୁଜି ।

ଜଣେ ସୈନିକ ଯାକୀ ଗଜାରେ ମୁଗ୍ଧତା ପ୍ରକାଶ କଲା ।

ଆଉ ଜଣେ କଂପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସାମନାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କଂଟା-ତାରର ସେପଟର ରିକ୍ତତା ଆଡ଼କୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୁହଁଥିଲା । ହଠାତ୍ କର୍ପି ମଗ୍ଟାକୁ ଟ୍ରେନ୍ର ପାଦଦାନିରେ ରଖି ସେ ହିପ୍-ପକେଟରେ ହାତ ଦେଲା । ବ୍ୟାଗରୁ ଗୋଟାଏ ଚକଚକିଆ ଅଧୁଲି ବାହାର କରି ଫିଙ୍ଗିଦେଲା ମାହାତୋମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ।

ଏମାନେ ଅବାକ୍ ହୋଇ ସୈନିକଟା ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ, କଂଟା-ତାର ଭିତରେ ମୋରମ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚକ୍ ଚକ୍ ଅଧୁଲୀଟା ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଲେ, ନିଜେ ମରସ୍ତରର ମୁହଁ ଗୁହଁଗୁହଁ ହେଲେ, ତାପରେ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଖାଲି ଅନାଇ ରହିଲେ ।

ଟ୍ରେନ୍ ଗୁଲିଯିବା ପରେ ଏମାନେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ କହିଲି, ସାହେବ ବଖସିସ୍ ଦେଇଛି, ବଖସିସ୍ । ଉଠେଇ ନିଅ ।

ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ, କେହି ଆଗେଇ ଆସିଲେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଅଧୁଲୀଟାକୁ ଉଠାଇ ମାହାତୋବୁଢ଼ା ହାତରେ ଦେଲି । ସେ ବୋକାକ ଭଳି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା, ତା'ପରେ ସମସ୍ତେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଗୁଲିଗଲେ । କାହା ମୁହଁରେ ଚିଛି କଥା ନାହିଁ ।

ମୋତେ ଏଇ ଠିକାଦାରର ଚାବେଦାରି ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁ ନଥିଲା । ଜନ ମଣିଷ ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ପ୍ୟାସେଞ୍ଜର ଟ୍ରେନ୍ ବି ଏଠି ରହେ ନାହିଁ । ଡବ୍‌ରେ ଭଗୋତୀଲାଲ ଆଉ ତିନି ଜଣ କୁଲି । ନିର୍ଜନ ନିର୍ଜନ । ମାଟି ରକ୍ଷ, ଦିପହରର ଆକାଶ ରକ୍ଷ, ମୋର ମନ ବି ।

ମାହାତୋ ଗାଁର ଲୋକମାନେ ବି ପାଖରେ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଯାଇ ସବ୍‌ଜୀ ଚୁନା ମାଛ କିଣି ଆଣୁଥିଲି । ସେମାନେ ବିକିବାକୁ ଆସୁ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଭୁରୁକୁଣ୍ଡା ହାଟକୁ ଯାଉଥିଲେ ତିନି କୋଶ ବାଟ ଚାଲି ।

କେତେଦିନ ହେଲା କୌଣସି ଟ୍ରେନ୍‌ର ଖବର ନାହିଁ । ରୂପରୂପ, ରୂପରୂପ ।

ହଠାତ୍ ସେଇ ଅଂଟାରେ ଲୁହା ଝୁଲୁଥିବା ପିଲଟା ଦିନେ ଆସି ପରୁରିଲା, ଟିରେନ୍ ଆସିବ ନାହିଁ ବାବୁ ?

ହସି ପକାଇ କହିଲି, ଆସିବ ଆସିବ ।

ପିଲଟାକୁ ଆଉ ଦୋଷ କ'ଣ ? ଗେଡ଼ା ଗେଡ଼ା ପହାଡ଼, ରକ୍ଷ ଜମି, ଗୋଟାଏ ଗାଈଁଲା ଭିତର ବସ୍ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ବି ଦି କୋଶ ବାଟ ଚାଲି କରି ଯିବାକୁ ହୁଏ ଖଇର ଗଛର ଝାଡ଼ ଭିତର ଦେଇ । ସକାଳେ ଗୋଟାଏ ପାସେଞ୍ଜର ଟ୍ରେନ୍ ଟିକିଏ ହେଲେ ସ୍ଥାନ୍ତ ନ କମାଇ ହୁଏ କରି ଚାଲି ଯାଏ; ଉପରବେଳା ତାଉନ୍ ଟ୍ରେନ୍‌ଟା ମଧ୍ୟ ଅଟକେ ନାହିଁ ତଥାପି ଖିଡ଼ିକିରେ କେତୁଟା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଝାପସା ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ଆମେ ସବୁ ଡବ୍ ବାହାରକୁ ଛୁଟି ଆସୁ । ମଣିଷ ନ ଦେଖୁ, ନୂଆ ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ନ ପାଇ ଆମେ ସବୁ ପ୍ରାଣାନ୍ତ ହୋଇଉଠୁ ।

ତେଣୁ ଆମେରିକାନ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ସେଣାଲ ଟ୍ରେନ୍ ଆସୁଛି ଶୁଣି ଯେମିତି ବିବ୍ରତ କୋଧ କରୁଥିଲୁଁ, ସେମିତି ମୁଣି ଟିକେ ସସ୍ତି ବି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲୁଁ ।

କିଛି ଦିନ ପରେ ପ୍ରଥମେ ଆସିଲା ଖବର, ତା'ପରେ ମିଲିଟାରୀ ସେଣାଲ । ଝପ୍‌ଝପ୍ କରି ଜି. ଆଇ. ମାନେ ଝଙ୍କାଇ ପଡ଼ିଲେ, ଧାଡ଼ି ଦେଇ ସମସ୍ତେ ଡିମ୍‌ ରୁଟି ଏବଂ ମଗ୍‌ଭର୍ଟ କର୍ପ ନେଲେ ।

ହଠାତ୍ ଚାଲି ଦେଖେଁ କଂଟା ତାରର ବେଡ଼ା ସେପଟେ ମାହାତୋ-ଗାଆଁର ଭିଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି । କୋଡ଼ିଏ ହୋଇପାରେ, ତିରିଶ ହୋଇପାରେ ଆଠୁ ପନ୍ଦର ବରଗଡ଼ାକୁ ନେଇ କେତେ ଯେ କିଏ କହିବ । ଛୋଟ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧା ଏକ ଲୋକ

ଗୁଡ଼ାକ ବୋକା ଆଖି ମେଲି ଅନାଉଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁ ମୋତେ କିମିତି ଭୟ-ଭୟ ଲାଗିଲା । ଭଗୋତୀଲାଲ ଏବଂ ସର୍ଜର କୁଲି ତିନି ଜଣ ମାହାତୋଗାଆଁ ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭୟ ଭୟ ଲାଗେ ।

ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ତ ନ ଥିଲା, ଖାଲି ଚଢ଼ିବା ଉତ୍ତୁରିବା ସୁବିଧା ପାଇଁ ଲଇନ୍ ଧାରଟିକ ମୋରମ ବିଛାଇ ଉଠା କରାହୋଇଥିଲା । ଆମେରିକାନ ସୈନ୍ୟମାନେ କଫି ମଗ୍ଗରେ ଚୁମୁକା ଦେଉ ଦେଉ ଚାହୁଁ ଥିଲେ । ଜଣେ ଦିକ୍ଷଣ ଛିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ମାହାତୋଗାଆଁର କଳା-କଳା ନଣିଷଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ।

ହଠାତ୍ ଜଣେ ଭଗୋତୀଲାଲ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଯାଇ, ହିପ୍-ପକେଟରୁ ବ୍ୟାଗ୍ ବାହାର କରି ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ଦି'ଟଙ୍କିଆ ନୋଟ୍ କାଢ଼ି କହିଲେ କୟେନସ୍ ଅଛି ? ଭଙ୍ଗା ରେଜିକୀ କୌଣସି ସୈନିକ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ପଇସା ଫେରତ୍ ନ ଦେଇ ଦୋକାନୀ କିମ୍ବା ଫେରିଓଲାଲ କିମ୍ବା ଟ୍ୟାକସି ଡ୍ରାଇଭରକୁ କହେ, ଠିକ୍ ହୁଏ, ଠିକ୍ ଅଛି । ଲାଁଟିରେ ଯାଇ କେତେଥର ଦେଖୁଛି ।

ଏକ ଅଣି, ଦୁଇ ଅଣି ଆଦି ସୁତକି ମିଳାଇ ଭଗୋତୀଲାଲ ନୋଟ୍ ଭାଗାଇ ଦେଉଥିଲା । ହଠାତ୍ ଦେଖି କଂଟା-ଡାରର ସେପଟେ ରହି ଅଣ୍ଟାରେ ଲୁହା ଝୁଲାଇଥିବା ସେଇ ପିଲାଟା ହସି ହସି ହାତ ବଢ଼ାଇ କଣ ଚାହୁଁଛି ?

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭଗୋତୀଲାଲ ପାଖରୁ ଖୁବ୍ ଗଲେ ଅଣି ଦୋଅଣି ଗୁଡ଼ାକ ମୁଠା କରି ସେଇ ଆମେରିକାନ ସୈନିକ ମାହାତୋ ମାନଙ୍କ ଆଡ଼େ ଫିଙ୍ଗିଦେଲା ।

ମୋର ସେତେବେଳକୁ ସମ୍ଭାଷଣ ଫର୍ମ ଓ-କେ କର ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ଟ୍ରେନ୍ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ମାହାତୋମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ଦେଖୁଲି ।

ସେମାନେ ଚୁପସୁପ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ତାପରେ ହଠାତ୍, ଲଇ ମୋରମ ଉପରେ ଫୋପଡ଼ା ଯାଇଥିବା ପଇସାଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ କଂଟା-ଡାରର ପାଙ୍କ ଦେଇ ଝାପି ପଡ଼ିଲେ, ଅଂଟାରେ ଲୁହା ଝୁଲାଇଥିବା ପିଲାଟା ଆଉ ସୁତୁଲିରେ ତାଟିକ୍ ବାନ୍ଧୁଥିବା ପିଲାଟା ।

ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚଟି-କୃତା ପିଂଧା ମାହାତୋଦୁତା ଧମକ ଦେଇ କହି ଉଠିଲା, ଖବରଦାର ? ଏମିତି ଯୋରରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲା ଯେ ମୁଁ ନିଜେ ବି ଚମକି ଉଠିଲି ।

କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଦିକ୍ଷଣ ଯା କଥା ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଦିକ୍ଷଣ ସେତେବେଳେ ଯିଏ ଯେତେ ପାରେ ସେତେ ଅଣି ଦିଅଣି ଗୋଟେଇ ନେଉଛନ୍ତି । ମୁହଁ ଖୋସା ବଡ଼ା କଷି ମକକା ପରି ହସୁଛି । ସୀ ପୁରୁଷଙ୍କର ସମସ୍ତ ଭିତରା ହସୁଛି ।

ଚଟି-କୁଟା ପିଂଧା ମାହାତୋବୁଡ଼ା ଗରି ଯାଇ, ତାଙ୍କ ଉପାରେ କଣ ସବୁ କହିଗଲା । ସୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ପରି ହସିଲା ।

ମହାତୋ ବୁଡ଼ା ଗଗରେ ଗର୍ଜନ୍ କରି ଗାଆଁ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା । ମାହାତୋଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ବି ଚାଲିଗଲେ କୋଳାହଳ କରି, କଥା କୁହାକୁହି ହୋଇ, ଖିଲ୍ ଖିଲ୍ ହସି ହସି ।

ଏମାନେ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଅଣ୍ଡାହଲଟରେ ପୁଣି ନିର୍ଜନ ନିସ୍ତବ୍ଧ ଶୂନ୍ୟତା । ମୋର ବେଳେବେଳେ ଭୀଷଣ ମନ ଖରପ ହୁଏ । ଦୂରରେ ଦୂରରେ ପାହାଡ଼, ମହୁଆ ବନ, ଖଇର ଝାଡ଼ ପାର ହେଲେ କଳକଳ ଝରଣା ମହାତୋଗାଆଁର ସବୁଜ କ୍ଷେତ୍ର । ଆଖି ଲାଖି ରହେ । ତା ମଧ୍ୟରେ ନେଙ୍ଗୁଟି-ପିଧା କଳା-କଳା ମଣିଷ ଗୁଡ଼ାକ ।

ଏଆଡ଼େ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆମେରିକାନ୍ ସୋଲଜରମ ନଙ୍କର ଟ୍ରାକ୍, ଆସେ, ରହେ, ଡିମ୍, ରୁଟି ମଗଉଟି କପଖାଇ ଚାଲିଯାଏ ।

ମାହାତୋ ଗାଆଁର ଲୋକ ଭିଡ଼ କରି ଆସନ୍ତି, କଂଟା ତାର ବାଡ଼ର ସେପଟେ ଧାଡ଼ି ବାଂଧୁ ଛିଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି—

—ସାର୍, ବଖସିସ୍, ସାର୍, ବଖସିସ୍ !

ଏକ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଗାଉଁଲୀ ଗଳା ଚିହ୍ନାର କରି ଉଠେ ।

ମେଜର ପାଖକୁ ଫର୍ମ ଓକେ କରାଇବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ତମକି ପଡ଼ି ଠିଆ ହେଲି ।

ଦେଖିଲି, ଖାଲି ବଜା ପିଲ ଦିଇଟା ମୁହଁ, କେତେ ଜଣ କୁଆନ୍ ପୁରୁଷ ବି ହାତ ବଢ଼ାଇଛନ୍ତି । ଛୋଟ ଶାଢ଼ୀ ପିଂଧା ଗୋଟାଏ ମୋଟା ସୀ ଲେକ ମଧ୍ୟ ।

ଦିନେ ସବୁଜୀ କିଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଏଇ ସୀ ଲେକଟି ହସି ଜିଜ୍ଞାସା କରିଥିଲା, ଟରେନ କେବେ ଆସିବ ?

ଦିନେ ଦିନେ ଅକାରଣରେ ଦଳବାଂଧୁ ସେମାନେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି । ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଚାଲିଯାନ୍ତି ।

କା'ଧରେ ସତ୍ରାଇପ୍ ଲଗାଇଥିବା ତିନି ଭାରି ଜଣ ଆମେରିକାନ ସଂଗେ ସଂଗେ ହିପ୍-ପକେଟରୁ ମୁଠା ମୁଠା ଅଣି ଦୋଅଣି ବାହାର କରି ଏମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏମାନେ ହାମୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ପଇସା ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ହୋଇ କଂଟା-ତାରର ଫଳ ଦେଇ ଭିତରକୁ ଝାପି ପଡ଼ିବାରେ କାହାର କାହାର ହାତଗୋଡ଼ ଛିଣ୍ଟିଗଲା, କାହାର ବା ନେଙ୍ଗୁଟି ଖସିଗଲା ।

ଟ୍ରେନ୍ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଭଲ କଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେମାନଙ୍କୁ । ମନେ ହେଲା ମାହାତୋ ଗାଆଁର ଲୋକ ଆସି ଜମା ହୋଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ଫୁଟିର ହସ । ସମସ୍ତେ କିଛି ନା କିଛି ପାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତନ୍ମ ତନ୍ମ କରି ଖୋଜି ବି ମାହାତୋବୁଡ଼ାକୁ ଦେଖୁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମାହାତୋବୁଡ଼ା ଆସିନି । ସେଦିନ ଯାର ଆପଣ ଆଉ ଧମକ ଶୁଣି ବି ପଇସା ଗୁଡ଼ାକ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ନଥିଲେ ପିଲା ଦୁଇଟା । ତେଣୁ ବୋଧହୁଏ ଗରି ଯାଇ ଆଉ ଆସିନି ।

ମୋତେ ଭାବିବାକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ବୁଡ଼ାଟା କ୍ଷେତରେ ଏକା ଏକା ଛିଡ଼ାହୋଇ ମାଟି ଡାକୁଛି ।

ଆମ ଦିନ, ଅର୍ଥାତ କୁକ୍ ଭଗୋତାଲାଲକୁ ନେଇ ଆମ ପାଠ ଜଣଙ୍କ ଦିନ, ଅଷ୍ଟାହଲ୍ ଚଠୁ ଭିତରେ କୌଣସି ରକମ କଟି ଯାଉଥିଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ବିନେ ସୈନିକ ବୋହୋଇ ଟ୍ରେନ୍ ଆସୁଥିଲା, ଚହୁଥିଲା, ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ମାହାତୋ ଗାଆଁର ଲୋକ ଭିଡ଼ କରି ଆସି କଂଟା-ତାର ଧାରରେ ଧାଡ଼ି ଦେଇ ଛିଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି, ହାତ ବଢ଼ାଇ ସମସ୍ତେ 'ସାବ୍ ବଖାସ୍‌ସ, ସାବ୍ ବଖାସ୍‌ସ' ପାଟି କରନ୍ତି ।

ହଠାତ୍ ଦିନେ ମାହାତୋବୁଡ଼ାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । କ୍ଷେତ କାମ ଛାଡ଼ି ଦି ହାତର ଧୁଳି ଝାଡ଼ୁ ଝାଡ଼ୁ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି ଆଗେଇ ଆସୁଛି, ଗରି ଯାଇ ଧମକ ଦେଉଛି ସମସ୍ତଙ୍କୁ । ଏମାନେ କଥା ଶୁଣୁ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି କେବେ ବା ଅସହାୟ ପ୍ରତିବାଦର ଆଖିରେ ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଅନାଇ ରହେ ।

କିନ୍ତୁ ତା ଆଡ଼କୁ କେନ୍ଦ୍ର ଫେରି ବି ଗୁହାଟି ନାହିଁ । ସୈନିକମାନେ ହିପ୍-ପକେଟରେ ହାତ ଦେଇ ହା-ହା କରି ହସି ହସି ମୁଠା ମୁଠା ପଇସା ଫୋପାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି । ମାହାତୋ ଗାଆଁର ଲୋକ ସବୁ ହାମୁଡ଼ି ଖାଇ ପଡ଼ି ସେଇ ପଇସା ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ । ନିଜ ଭିତରେ କଡ଼ାକଡ଼ି ହୋଇ ଝଗଡ଼ା କରନ୍ତି । ତା ଦେଖି ସୈନିକମାନେ ହା-ହା ହୋଇ ହସନ୍ତି ।

ଶେଷ କେତେ ଦିନ ଇନ୍ଦ୍ରୀୟ କରି, ଚଟି-କୁଟା ପିନ୍ଧା ମହାତୋବୁଦ୍ଧା ଆଉ ଆସୁ ନାହିଁ । ମାହାତୋବୁଦ୍ଧା ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗରି.ଯାଏ ବୋଲି, ଆସେ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଗୋଟାଏ ଧରଣର ଗର୍ବ ହୁଏ । ଭାରତ ଦେବେ କେତେ ଭୋଜଗୁଡ଼ାକ ବ୍ୟବହାରରେ ଆମେସବୁ; ମୁଁ ଆଉ ଉଗୋତାଲାଲ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ବୋଧ କରିବି । ଭିତରେ ଭିତରେ ଲଜ୍ଜା ପାଇବି ।

ଏମାନଙ୍କର କଳା କୁଟିଆ ଦାନ ଦରିଦ୍ର ଦେଶ ଦେଖୁ ସୈନିକମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଏମାନଙ୍କୁ ଭିଖାରୀ ଭବତି । ଭବତି ବୋଲି ମୋତେ ଗରି.ଖରପ ଲାଗେ ।

ସେଦିନ କଂଟ-ଡାର ସେପତେ ଆଉ ଏମାନେ 'ବଜ୍ରସିନ୍ଧ ବଜ୍ରସିନ୍ଧ' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି, ଆଉ ତ ଖାଲି ବୁଦ୍ଧ-ସାଟ୍ ପିନ୍ଧା ଘାଡ଼ି ଜାନଜାନାଥ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଗଲୁ କରୁଛି, ଆମ ପାଖ ଦେଇ କଣ ଅର୍ଥସର ମତ ମତ କରି ଯାଇ ଯାଉ ଏମାନଙ୍କ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ହେପ ପକାଇବା ଭର୍ତ୍ତି ଗଳାରେ ବହିଷ୍କରଣ, ବୁଡ଼ି ବେଗାର୍ସ ।

ମୁଁ ଆଉ ଜାନଜାନାଥ ପରସ୍ପରର ମୁହଁ ଗୁହାଁରୁହଁ ହେଲୁ । ଆମ ମୁହଁ ଅପମାନରେ କଳା ହୋଇଗଲା । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଗୁହଁ ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଖାଲି ଅକ୍ଷମ ଗଗନରେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଜଳି ଉଠିଲୁ ।

ବୁଡ଼ି ବେଗାର୍ସ, ବୁଡ଼ି ବେଗାର୍ସ ।

ସମସ୍ତ ଗଗ ଯାଇ ପଡ଼ିଲା ମାହାତୋମାନଙ୍କ ଉପରେ । ଟେକ୍ ଗୁଲିଯିବା ପରେ ମୁଁ ଉଗୋତାଲାଲକୁ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆକଟ କରିବାକୁ ଗଲି । ସେମାନେ ସାଉଁଟା ପଇସା ଅଂଟାରେ ଗୁଞ୍ଜି ହସି ହସି ପକାଇଲେ ।

ତଥାପି ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଲଜ୍ଜାକୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅହଙ୍କାରରେ ଲୁଗୁଇ ଚଖିଥିଲି । ପାହାଡ଼ ଭଳି ଲଜ୍ଜା ହୋଇ ସେ ଅହଙ୍କାରଟା ମୋ ସାମନାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ମାହାତୋ ବଜ୍ରାର ଚେହେରା ନେଇ ।

କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ମୋ ବୁକୁ ଭିତରେ ସମସ୍ତ କ୍ଷମା ଲିଖିଗଲା ।

ଭୁବୁକୁଣ୍ଡାରେ ଠିକାଦାର ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଇ ଶନଶ ପାଇଥିଲି ।

ସର୍ଭର କୁଲି ଦ'ଜଣ ଧେତେବେଳେ ଟେବୁଲ୍ ବନଉଥିବା ତୁମ ଦୁଇଟାକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଠେଲି ଅଣ୍ଟାହଲଟର କଂଟା-ଡାର ଭିତରକୁ ଗଡ଼େଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଚବୁର

ଦୌଡ଼ି ଖୋଲୁଥିଲା ଆଉ ଜଣେ । ଭଗୋତୀଲାଲ ତ୍ରମ୍ବଚାରେ ଜୋରରେ ଗୋଟାଏ ଲାଠି ବସାଇ କହିଲା, ଖେଳ ଖତମ, ଖତମ ।

ହଠାତ୍ ହୋ ହଲ୍ଲା ଶୁଣି ଦେଖି ମାହାତୋରାଆଁର ଲେକମାନେ ଛୁଟି ଛୁଟି ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଆମେ ଅବାକ ହୋଇ ଗୁହଁଲୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । ଭଗୋତୀଲାଲ କେଜାଣି କାହିଁକି ହସି ଉଠିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ କଂଟା-ତାର ବେଡ଼ା ସେପଟେ ଭିଡ଼ କରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ସେମାନେ ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ହୁଇସିଲ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି; ଟେନ୍‌ର ଶବ୍ଦ କାନରେ ବାଜିଲା ।

ଫେରି ଦେଖି ଟେନ୍‌ଟା ବାଙ୍କ ଦୁଇ ଅଣ୍ଟା-ହଲ୍‌ଟ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି । ଖିଡ଼ିକିରେ ଖିଡ଼ିକିରେ ଖାଙ୍କା ପୋଷାକ ।

ଆମେ ବିରୁତ ବୋଧ କଲୁଁ, ଆମେ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲୁ । ତାହେଲେ ଖବର ପଠାଇବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି ଭୁଲୁକୃଷ୍ଣା ଅପ୍ପ ସ ? ନା, ଯେଉଁ ଖବର ଶୁଣି ଆସିଛି ସେଟା ଭଲ ?

ଟେନ୍‌ଟା ଯେତିକି ଆଗେଇ ଆସୁଛି, ସେତିକି ଗୋଟାଏ ଅଭୂତ ଝମ ଝମ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଉଛି । ଟିକିଏ ପାଖକୁ ଆସିବାରେ ବୁଝାଗଲା, ଟେନ ସାରା ଟେନ ଭର୍ତ୍ତି ସୈନିକଙ୍କ ଦଳ ପରିସରର ଗଲା ସଙ୍ଗେ ଗଲା ମିଳାଇ ଗାନ କରୁଛନ୍ତି ।

ବିଭ୍ରାନ୍ତ ପରି ମୁଁ ଥରେ ଟେନ୍‌ଟାକୁ ଦେଖିଲେ, ତାପରେ ଗୁହଁଲି କଣ୍ଟା-ତାର ପାଖର ଭିଡ଼ଟା ଆଡ଼କୁ । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆଖି ପଡ଼ିଲା ମାହାତୋ ବୁଢ଼ା ଉପରେ । ସମସ୍ତ ଭିଡ଼ ଭିଡ଼ରେ ହାତ ବଢ଼ାଇ ସେ ଦି ଟିହାର କରୁଛି, ସାର୍ ବଖସିସ୍, ସାର୍ ବଖସିସ୍ ।

ଉନ୍ମାଦଙ୍କ ପରି, ଭିକ୍ଷୁକଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ଟିହାର କରୁଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଆମେରିକାନ୍ ସୈନିକମାନଙ୍କର ସେଇ ଟେନଟା ଅନ୍ୟ ଦିନ ପରି ଏଥର ଆଉ ଅଣ୍ଟାହଲ୍‌ଟରେ ରହିଲା ନାହିଁ । ପାସେଞ୍ଜର ଟେନ୍ ଗୁଡ଼ାକ ପରି ଅଣ୍ଟାହଲ୍‌ଟକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ହସ୍ତ କରି ଚାଲିଗଲା । ଆମେ ଜାଣିଥିଲୁ ଟେନ୍ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଟେନ୍‌ଟା ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ ମାହାତୋରାଆଁର ସମସ୍ତେ ଭିଜାରି ହୋଇଗଲେ । କ୍ଷେତରେ ଗୁଣ୍ଡ କରୁଥିବା ଲେକଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ଭିଜାରି ହୋଇଗଲେ ।

ତାସର ଘର ପରି

ସୈନ୍ଦବ ମୁଦ୍ରାପା ସିରଜ

ଦୀପକ ମିଶ୍ର

ଯେତେ ଦୂର ଦୌଡ଼ିଛି, ଦିପାଖରେ କୌଣସି ଦରଜା ଖୋଲ ଦେଖିନି । କୌଣସି ଝରକା ବି ନୁହେଁ । ଭିଜା ଗସ୍ତ । ସହରରେ ଆକର୍ଷକ ଏକ ବ୍ଲକ୍ ଆଉଟ୍ ହେଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଏବଂ ଏତେ ସ୍ତବଧତା ବି ଭାରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ଯଦିତ ରାତି ଦଶଟା ବାଜି ଗଲାଣି, ଏବଂ ପଛଆଡ଼େ ସାଂଘାତିକ କିଛି ଘୋଟାଏ ସଦ୍ୟ ଘଟି ଯାଇଛି, ଏଇ ସହରଟାକୁ ଭୟଭୀତ କରାଇଦେବାକୁ ବା ବୁଦ୍ଧବାକ୍ କରାଇଦେବାକୁ ତା ମୋଟେ ହିଁ ବେଶୀ ନୁହେଁ । ଭରସେଭର ମଣିଷର ରକ୍ତ ଅଣ୍ଡା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ମଥାର ଖୋଲି ଶକ୍ତ କରିବାକୁ ହେଉଛି ଏବଂ ଗମବାରୁ ଶ୍ୟାମବାରୁ-ଯଦୁବାରୁମାନେ ଅଙ୍ଗ ହାତରେ ପୋଟଳର ଦରଦାମ୍ କରୁଛନ୍ତି-ଜୁତା ତଳେ ଚଟକା ରକ୍ତ । ଆଉ, ରକ୍ତର କୌଣସି ଭଷା ନାହିଁ ।...

ପ୍ରକ୍ଷରେ ଦୂରରୁ-ବେଶ କିଛିଟା ଦୂରରେ ପାଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଛି । ଜାଣେ ଇଲାରେ ଚିକାର କରି ମୁଣ୍ଡ ପଟାଇଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଦରଜା ଖୋଲା ହେବ ନାହିଁ କିଂବା କୌଣସି ଝରକା ଖୋଲି କେହି ମୁହଁ ବଜାଇ ବ୍ୟାପାରଟା ଦେଖିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଏଇ ଦୃଃସମୟରେ କଇଁଚ ପରି ନିଜ ଖୋଳ ଭିତରେ ଜୁକି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ ଜୀବବିଜ୍ଞାନରେ ପଡ଼ିଛି କଇଁଚର କୌଣସି କଂଠସର ନାହିଁ ।

ସହରର ଏପଟଟା ମୋର ପୂର ଅଜଣା । ଦୌଡ଼ୁ ଦୌଡ଼ୁ ଏକ ମଜାର ବ୍ୟାପାରର ଟେର ପାଇଲି । ବଡ଼ାଇ କରି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଆଜିଠାରୁ ପୃଥିବୀରେ ଜଳ-ସ୍ଥଳ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ କେଉଁଠି ଏତେ ଟିକିଏ ଜାଗା ନାହିଁ ଯେଉଁଠିକି ମଣିଷ ନ ଯାଇଛି ! କିନ୍ତୁ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀ ତ ଦୂରର କଥା ଏଇ

ସହରଟାରେ ବି ଅନେକ ଜାଗା ଅଛି ଯେଉଁଠି ଆଜି ସୁଦ୍ଧା ମୋର ପାଦ ପଡ଼ି ନାହିଁ—
ଯାହା ଆଜି ବି ମୋ ନିକଟରେ ଅନାବିଷ୍କୃତ ! ମଣିଷକୁ ନେଇ ବଢ଼ାଇ କରିବାରେ କଣ
ଆସେ ଯାଏ ! ମୁଁ ସତେଇଶ ବର୍ଷର ଦୂର୍ଦ୍ଦାତ୍ମ ଯୁବକ ଦୀପକ ମିତ୍ର, ମୁଁ ଯେ ଏବେ
ସୁଦ୍ଧା କେତେ ଜାଗା ଦେଖିନି, ସେଠିକି ଯାଇ ବି ନାହିଁ ଏବଂ କେତେ କଣ
ଅନାବିଷ୍କୃତ ରହିଯିବ ମୋ ପାଖରେ-ଏବଂ ଏଇ ଦୂର୍ଘଟ ଉତ୍ତେଜନାମୟ ଜୀବନ,
ବିପଦସଙ୍କୁଳ; ଯେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧ ପରି ମିଳାଇ ଯାଇପାରେ—
ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଇସ୍ଲାତର ଛୋଟ ଟିକିଏ ଚୁକୁରୁଛି ଯଥେଷ୍ଟ, ଏବଂ ହାୟ ମୋର ବ୍ୟର୍ଥ
ସତେଇଶଟି ବର୍ଷ ! ପୃଥିବୀ ଓ ଜୀବନର ଅନେକ ଅଂଶ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେବା ଆଗରୁ
ମୋତେ ପୋଡ଼ି ଦିଆଯିବ କିଂବା ପିଙ୍ଗ ଦିଆଯିବ ପାଣିରେ, ଶାଗୁଣୀ, କୁକୁର, କାଉଙ୍କ
ଖାଦ୍ୟ ହିସାବରେ ନିର୍ବାଚିତ,- ହାୟ ସୁନ୍ଦର ସ୍ବାଦୁ ଫଳର ଖୋସା ପରି ମୋର ଶରୀର,
ମୋର ଯୌବନ, ମୋର ମନ ?

ସେଇଥିପାଇଁ ତ ମୁଁ ପଳାଉଥିଲି । ମୋ'ର ସାର ଶରୀର, ଯୌବନ,
ମନ ତାଙ୍କ ନିଜ ଉଷାରେ ଟିକ୍କାର କରୁଥିଲେ, ପଳାଇ ବଂଚି ରହ, ପଳାଇ ବଂଚି
ରହ ।

ଟେର ପାଉଥିଲି, ଏମାନେ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ମୋ' ଆଶା ଛାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ।
ମୋତେ ଖତମ କରିଦେଇ ନ ପାରିଲେ ଏମାନଙ୍କର ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ସମାନ
ଭାବରେ ମୋତେ ଅନୁସରଣ କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ ଆଜି ଏଇ ବିପଦର ଗତିରେ ସହରଟା
ବି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ବଦଳି ଯାଇଛି । ସଭ୍ୟତାର ସଜଡ଼ା ବଗିଚା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ପ୍ରାକ୍-
ଇତିହାସର ଜମି ଉଠିଥିବା ଜମାଟ ଅରଣ୍ୟ । ସବୁ ସାଇପ୍ରାପର ତାଙ୍କର ଆଇଖାଲା
ଖୋଲି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି, ଯେମିତି ବିଶାଳ ଗଛ । ଏମାନେ ସବୁ ରମବାବୁ, ଶ୍ୟାମ-
ବାବୁ, ଯଦୁବାବୁ ହାମୁଡ଼େଇ ହାମୁଡ଼େଇ ଅନ୍ଧକାରରେ ସେଇ ଆଦିମତମ ସ୍ବର୍ଗାୟ
ଗଛଟାର ତେର ଖୋଜୁଛନ୍ତି—ଯାହାର ଫଳ ଖାଇ ମଣିଷ ଜାତିର ଅଶେଷ ଦୁର୍ଗତି,
ଏମାନଙ୍କ ହାତରେ ଆଜି ପ୍ୟାକେଟ୍‌ରେ ମୋଡ଼ା ଛୋଟ ଛୋଟ ତିନୋଟି କୁଠାର—
ଯାହାର ଗୋଟିକର ବିଜ୍ଞାପିତ ଦାମ ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚ ପୁକା ।

ଏଥର ସାମନାରେ ଗୋଟାଏ ତେରସ୍ତା ମିଳିଗଲା । ତାହାଣକୁ ନା ବାଆଁକୁ
ଢିବି—କେତେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଇତସ୍ତତ କରିବା—ତାପରେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଆବାଜରେ ଗୁଡ଼ି
ଚଳାଇଛନ୍ତି ଏମାନେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ବିନ୍‌ଟାରର ଜଳୁଜଳିଆ ପୋକ ଗୁଡ଼ାକର ଆଲୁଅ
ଦେଖିବାକୁ ଇଆଡ଼କୁ ସିଆଡ଼କୁ ବେକ ଘୁରୁଛନ୍ତି । ବିପଦ ସମୟରେ ବି ଆମର

ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଶିଶୁରୁ ଠିକ୍ କାମ କରିଯାଏ ।

ପରକ୍ଷଣରେ ହିଁ ଗୋଟାଏ ଡିଆଁ ମାରି ବାଆଁ ଦିଗକୁ ଚାଲିଗଲା । ଗୋଟାଏ ଝରକା ଖୋଲି କେଉଁ ଦୁଃସାହସୀ ମୁଖଦୁକା ଏକ ଗରିଲ ଯେପରି ରତ୍ନରେ ନାକ ଘଷୁଛି । ଘରଟା ଶୁନ୍ ଶାନ୍ । ଗେଟ ଉପରେ ଭାଙ୍ଗିବନ୍ଦା ଲତାପତ୍ରର ଛାଉଣି । କେଉଁ ଫୁଲ ଗନ୍ଧ ମୋ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋ ମଗଜରେ ଢଳି ଯାଉଥିଲା । ଛାତିଭିତ୍ତି ଗେଟର କବାଟ ଡେଇଁ ଯେତେବେଳେ ସେପଟେ ଭିତରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି କିଛି ନିନ୍ଦାପତ୍ତର ସୃଷ୍ଟି ଆସିଲା । ତାପରେ ମନେହେଲ ସତରଞ୍ଜର ଏସବୁ ଘରେ କୁକୁର ଥାନ୍ତି । ବାହାରେ ଲେଖାଥାଏ ‘କୁକୁର ଅଛି, ସାବଧାନ ।’ କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଢଳି ବି ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଛୁଇଁ ଗର୍ଜନ, ଶୁଣୁନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ନିସନ୍ଦେହରେ ଏଘରେ କୁକୁର ନାହିଁ । କିମ୍ବା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘରଟା ।

କେଇଟା ମିନିଟ । ଟିକିଏ ଅକା ମାରିନେଲି । ବାହାରେ ଆଉ କୌଣସି ଆଓୟାଜ ନାହିଁ । ଏମାନେ ହୁଏତ ଅନ୍ୟ-ଅନ୍ୟ ଗଳିରେ ଛୁଟାଛୁଟି କରି ମୋତେ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଆପାତତ ମୁଁ କିଛି ସମୟ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ଉପରର ଖୋଲ ଝରକାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୁଅରେ ଭିତରଟା ଦେଖିନେଲି । ଚେନାଏ ହେବ ଲନ୍ । ଦି ପାଖରେ କିଛି ଗଛ ପତ୍ର-ଫୁଲବର୍ଗିର । ଆଉ ଅନ୍ଧକାର ଏଇ ବିପଜ୍ଜନକ ଇଲକାରେ ଦୁଃସମୟରେ ହାସ୍ତା ହେନାର ସାହସ ! ଦୁଃସାହସ ! ରାଗରେ ବିରକ୍ତିରେ ମେଜାଜ ଖରପ ହେଲା । ଏଟା ଠିକ୍ ନହ, ଏ ସବୁ ଠିକ୍ ନୁହଁ ! ଇଚ୍ଛା କଲା, ସହରର ତାବତ୍ ଫୁଲଗଛକୁ ଆପପତ୍ତ ମାରି କହିବାକୁ, ବୁପ କର ! ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଧମକାଏ, ଖବଦାର, ଆସନା । ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରେ । ସ୍ବାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ପାଖାପାଖି ଖୋଇବାକୁ ନିଷେଧ କରେ । ଏବଂ କାରିଗରମାନେ ନିପାତ ଯାଅ.....ଭର୍ତ୍ତି ନିୟାମଗଣ ହାତ ଉଠାଅ, ବିଜ୍ଞାନୀଗଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶ୍ରାମ କର ।

ସେଇ ସମୟରେ ଦୂରରେ କେଉଁଠି ବୁମ୍ ବୁମ୍ ଆଓୟାଜ ହେଲା କେଉଁଠି । ଘର ବାଡ଼ି କଂପି ଚାଲିଲା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକର ଝଲକ ଆସି ଫେରୁ ଅଂଧକାରରେ ମିଶି ଗଲା ବାହାରେ । ପୁଲିଶ୍ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ! ଏଇନା ପୁଲିଶ୍ ଆସି ଯାଇଛି ।

ଗୋଟାଏ ଡିଆଁରେ ଘୁଞ୍ଚି ଗଲା । ସାମନାରେ ଚଉଡ଼ା ସିଡ଼ି । ବାଡ଼ ମଝିରେ ବଡ଼ ଦରଜ ଟା ଖୋଲ । ତା ମାନେ ଏଟା ଗୋଟାଏ ଫୁଲ ଘର ।

ବେଝାରିସ୍ ସଂପତ୍ତି-ପରି । ସିଡି ମୁହଁ ଦରଜାଟା ରମଚାକୁ ଭବନ୍ତି ଶ୍ୟାମ ବାବୁ ଦେବେ.ବୋଲି । ଶ୍ୟାମବାବୁ ଭବନ୍ତି ନଚରାକୁ ଏବଂ ଦରଝାନ ଯଦି ବା ଥାଏ ସେ ନିଶାରେ ତୁର । ସେ ଅଛି । ସିଡିର ମାହାତକୁ କ୍ଷଣି ଶ୍ରେରକୋଟି ପରି-ସେଟି ଖଟିଆରେ ସେଇ ସ୍ତବ୍ଧ ଲେକଟା ତ ଅଛି । କେତୁଟା ପାହାଚ ରୂପ ଗୁପ୍ତ ଭର୍ତ୍ତ ଦେଖିଲି ଦୋତାଲର ସିଡି ଉପରେ ଗୋଟାଏ ବଳତ ଜଳୁଛି । ବଲ୍ ବଟା କାଳୀ ଧୂଳି ମଖା । ପ୍ରଥମେ ଗୋଟି ଫଳାନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖି ଭବିଷ୍ୟି ଘରଟା ଚମତ୍କାର ଏବଂ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ହେବ-କିନ୍ତୁ ଜମଣ ତାର ବାଧ୍ୟକ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣତା ଏବଂ ଅବହେଳାର ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ଆଖିରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯେତେ ଉପରକୁ ଉଠୁଛି ସେତେ ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି କୌଣସି ଅସ୍ପଷ୍ଟର ପୋଡ଼ା ଜାଗାରେ ମୁଁ ତୁଳି ପଡ଼ିଛି । ଦିତାଲରେ ଗୁରୋଟି ଦରଜାଟର ତାଲ ଝୁଲୁଥିଲା । ଦଳ ବାନ୍ଧି କେଉଁଠିକି ଗୁଲିଯାଇଛନ୍ତି ଏମାନେ ? ତେତାଲରେ ତିନି ଦିଗକୁ ତିନୋଟି ଦରଜା । ଉପରର ବତାଟା ବି ସେମିତି ଅପରିଷ୍କାର । ଏଠି ଦିତା ଦରଜାଟର ତାଲ ଝୁଲୁଛି । ଗୋଟାଏ ଛଡ଼ା । ତାହେଲେ ଏଇ ଘରର ଝରକାରେ ସେଇ ଗରିଲଙ୍କାକୁ ଦେଖିଥିଲି । ଏକା ନା ସପରିବାରେ ଥାଏ କିଏ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, କୌଣସି ପ୍ଲାଟରେ ନାମପ୍ରେତ ନାହିଁ । କୌଣସି କଲିଂବେଲ୍ ନାହିଁ । କାନ୍ଥରେ ଲାଲ ଓ କଳାରେ ଲେଖା ଅଜସ୍ର କଥା-ଯେଉଁ କଥା କି ମୋର ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ସବିଶେଷ ମୁଖସ୍ଥ । ଏଥର ଦିହ ଝିମିଝିମି କରି ଉଠିଲା । ହୁଏତ ମୋ ପକ୍ଷରେ ନିରାପଦ ନୁହେଁ ଜାଗାନା । ହୁଏତ ଉପରେ ପଡ଼ି ସନ୍ଧ୍ୟା 'ଏମାନଙ୍କ' କାହା ଖୁପ୍ପରରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି ।

ମରିଗଲି । ଉପାୟ ନାହିଁ । ପକେଟ୍ରେ ହାତ ଭରି ଗାଫ କ୍ୟାଲିବର୍, ରିଭଲଭର୍, ଗୁପ୍ତି ଧରିଲି । ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଗୁଳି ଅଛି ଏବଂ ସେଇ ଯଥେଷ୍ଟ । ଅନ୍ତତଃ କେତୋଟି ଘଟା ମୋତେ ବଂଚି ରହିବାକୁ ହେବ ନିରାପଦରେ-ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆହୁରି ଅନେକ ଘଟା ଦିନ ମାସ ବର୍ଷ ବଂଚି ରହିବା ପାଇଁ । ଏବଂ ସେଟା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଭାରି ଜରୁରୀ । ହାୟ ମୋର ସତେଇଶଟି ବ୍ୟର୍ଥ ବର୍ଷ ! ସେ ବିମୁଗ୍ଧ ବିଲେଇପିଲା ପରି ମୋ ଭିତରେ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ଅନାଇ ରହିଛି ।

ଖୁବ୍ ଶୁପାରେ କଡ଼ା ହଜାଇଲି । ତି'ଅର । ତା'ପରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଧଉଳା ଦେଲି ।

2

ହରଣାୟ ଦଉରାୟ

...କଥା କଣ ? ଫେର୍ ଆଲୁଅ ଗଲା ? ସାର ବର୍ଷ ଏ ଉପହବ ସମାନ ଗୁଲିବ । ମହମବତୀ କିଣ କିଣି ପତୁର ହୋଇଗଲି । କପୋରେଶନ.....

ସେଇ ସମୟରେ ବୋହୂମା ଦୌଡ଼ି ଆସିଲେ...ଶୁଣୁଛନ୍ତି ? ଆଜି ରାତିରେ ପୁଣି ଆରଂଭ ହେଲା ।

ଚମ୍ପକି ପଡ଼ିଲି, କ'ଣ ଆରଂଭ ହେଲା ବୋହୂମା ?

ରନୁ କଣ ବିରକ୍ତ ହେଲା ମୋ ଉପରେ ? ଧସଲ କଥା..ମୋ କାନ ଦୁଇଟାକୁ ବୟସ କ୍ରମଶଃ କ୍ଷୟ କରି ପକାଇଛି ଠିକ୍ ଆଖି ଦୁଇଟା ପରି । ସେ ଜାଣିବା ଉଚିତ । ହୁଏତ ଜାଣେ, ତଥାପି ବିରକ୍ତ ହୁଏ । ମୁଁ ଜାଣେ ରନୁ ଦିନକୁ ଦିନ କ୍ରମଶଃ ବେଶୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ମୋ ପ୍ରତି । ମୋର ହଠାତ୍ ଡେଇଁ ଉଠିବା, ଛଟପଟ ହେବା, ଝରକା ଖୋଲି ଦେଇ-ରାତିରେ ତଳ ବାଟଟା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଏବଂ ଆଚମକା କିଏ ଡାକିଲା ବୋଲି ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ଛୁଟିଯିବା-ସବୁହିଁ ଯା ପାଖରେ ବିରକ୍ତକର ବୋଧ ହେଉଛି । ମୁଁ ଟେର ପାଉଁଟି ଏ ସବୁର । ବିଶେଷ କରି ବସିବା ଘରେ ସୌମେନର ଛବିଟା ରଖିବା ତାର ପସନ୍ଦ ହେଉ ନାହିଁ । ସୌମେନର ସଂପ୍ରତିକ ଛବି କହିଲେ ଏଇ ଗୋଟାକହିଁ । ବେଶ ବଡ଼ ସାଇଜ ଏବଂ ଏକେଇ । ତା'ଛଡ଼ା ଆଉ ଯେତେ ଛବି ଅଛି, ତା ଅନେକ ଦିନ ତଳର ଏବଂ କିଛି କିଛି ବୋହୂମାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଉଠା ଛବି । ସେଗୁଡ଼ାକ ପ୍ୟାମିଲୀ ଆଇବମ୍‌ରେ ରହିଛି । ଆଇବମ୍‌ଟା କେତେବେଳେ ବା ନିଜ ଘରେ ରଖି କେତେବେଳେ ବା ରନୁକୁ ଦିଏ କିମ୍ବା ସେ ନିଜେ ମାଗି ନେଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ତା ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସୌମେନକୁ ତ ପାଏନା । ଇଦାନୀଂ ତା କପାଳରେ ଗାର ପଡ଼ିଥିଲା । ଆଖି ତଳ ଠେଲି ଉଠିଥିଲା । ତାର ଲବଣ୍ୟ କ୍ଷୟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା କ୍ରମଶଃ । ଆଖି ଦୁଇଟା ଅଦଭୁତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେଉଥିଲା ଦିନକୁ ଦିନ । ଏବଂ ଏଇ ନୂଆ ଛବିରେ ତାର ସବୁଟିକ ହିଁ ଧରପଡ଼ିଛି । ସୌମେନ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସତ୍ତାନ, ବଡ଼ ଆଦରର ଏଇ ସୌମେନ ! ଇଶ୍ୱରଙ୍କୁ କହୁଥିଲି ଯାତ ସବୁ କିଛି ଜାକା ଆଉ ଉତ୍ତାପ ମୋତେ ଦିଅ ! ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଶତ୍ରୁଶକ୍ତି ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ଏଇ ବୁଢ଼ା ମଣିଷଟିର ଅଛି । ଅନେକ ଦୁର୍ଦ୍ଦାତ ବିଷୟ ସବୁ ମୋର ଦେଖା ଅଛି । ଅନେକ ଭୟଙ୍କର ଉତ୍ତାପ, ଆଲୁଅ ଫାଟି ବାହାରି ଆସିବା ବିଧ୍ୱଂସୀ ନିଆଁ, ଅନେକ ଝଡ଼ ଝଞ୍ଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ, ଅଭବିତ ଦୈତ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ

ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ହୋଇଛି । କେତେ ଦୁଃସମୟ ନ ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସହି ବା
 ତ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଜି ବି ବଞ୍ଚି ଅଛି । ତେଣୁ ଯାହା କିଛି ଜ୍ଞାତା ଯନ୍ତ୍ରଣା ଉତ୍ତାପ ଆଦିବ୍ୟାଧି
 ମୋର ସହିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୌମେନ ! ଯାର ଜୀବନଟା ତରୁଣ,
 ନବୀନ ଯାର ପ୍ରାଣ-ଯାର ଆତ୍ମାରେ ବଡ଼ କୋମଳତା । ପୃଥିବୀ ପ୍ରତି ଅନେକ
 ପ୍ରତ୍ୟାଶା, ଯାର । ଜୀବନକୁ ଅନେକ ଦୂର୍ଗମ ମାୟାରେ ସେ ଗଭୀରତର ସ୍ବପ୍ନ ଆଡ଼କୁ
 ନେଇ ଚାଲିଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲି, ଯାର କଷ୍ଟ ମୋତେ ଦିଅ-ଯାର ଯା କିଛି
 ସୁଖ ଯାର ହିଁ ହୋଇ ଥାଉ । ଅଥଚ.....

ଛବିର ଜଥା କହୁଥିଲି । ଏଇ ଛବିଟା ଯେ ସେ ହଠାତ୍ କାହିଁକି ଉଠାଇ-
 ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଟେର, ପାଇନାହିଁ, ପରେ ଯେମିତି ପାଇଗଲା । ଏହା ଥିଲା ଯାର
 ଗୁଣିଯବା ସମୟରେ ସାତୁନା ପାଇବାକୁ ଦେଇ ଯାଇଥିବା ଏକ ତାଜା ସ୍ମୃତି । ତାର
 ବାବା ଏବଂ ସ୍ବାକୁ ସେ ଇଚ୍ଛା କରିଛି ଏଇଟି କହି ଯାହା ଦେଇଗଲା । ଯେମିତି
 କହିଗଲା, ଯାକୁଲ ନେଇ ବଞ୍ଚୁ ରହ ।

ହଁ, ମୁଁ ବାସ୍ତବି ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ମଣିଷ । ମୁଁ ପାରେ ଖାଲି ସ୍ମୃତିକୁ ନେଇ
 ବଂଚି ରହିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ବୋହୂମା ରନୁ ? ସେ ପାରେ ନା । ତାର ରକ୍ତମାଂସ ମନର
 ସବୁ ଜାମ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସମାପ୍ତ ।

ସେ ଗୁହେଁ ସୌମେନର ରକ୍ତମାଂସ-ସେ ଗୁହେଁ ତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅସ୍ତିତ୍ବଟା,
 ପରୋକ୍ଷ କିଛି ନୁହେଁ । ତେଣୁ ରନୁର କଷ୍ଟଟା କଣ ତା ମୁଁ ଜାଣେ । ଜାଣେ ସେ
 ଅକ୍ଷମ ଗୁଣରେ ଛଟପଟ କରେ । ସେ ତାର ସ୍ବାମୀକୁ ଅଭିଶାପ ଦିଏ । ମଥାପିଟି
 ଗାଳି ଦିଏ । ସେ ହୁଏତ ତାକୁ କାପୁରୁଷ ଲବେ । ତଥାପି ରନୁକୁ ଦୋଷ ଦିଏନା ।
 ସତେ ତ, ଏପରି କରେ ସୌମେନ ? ତା' ବୋହୂ ତାର ନିଜର ପସନ୍ଦ ଏବଂ ମୁଁ
 କିଛି ଜାଣିପାରି ନାହିଁ । ପରେ ଜାଣି ବରଂ ଖୁସି ହୋଇଥିଲି । ବୋହୂମାକୁ ସାଦରେ
 ସାନ୍ତ ଦେଇଥିଲି ।ଆଉ ଯା ପରେ ଯଦି ରାନୁ ଗଗବଶରେ କାହା ସଙ୍ଗରେ.....

ସେଟା ଅସମ୍ଭବ ଘରେ । ଆଜିକାଲି ଝିଅମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରକ୍ତମାଂସ-ଇଚ୍ଛାଟା
 ତାକୁ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି । ଏଇ ଯେ କଣ କହୁଛି, ସେକ୍ସ-ଯୌନତା,
 ଜାଣି ବା ନ ଜାଣି ସେମାନେ ତାର ଶିକାର ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି-ଆଧୁନିକତା ମାନେ
 କୁହନ୍ତେ ଶୋକପା ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଆସିବା ସତ୍ୟତା ଜ୍ଞମଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଶିଖାଉଛି ନୂଆ
 ନୂଆ ନିୟମକାନୁନ ଏବଂ ଯୌନତାକୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେବା ସଙ୍ଗରେ ନା କଣ ମଣିଷର
 ମୂର୍ତ୍ତିର ବ୍ୟାପାରଟା ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଛି ।ଯାହାହେଉ, ରାନୁ

ବୋହୂମା ଭିତରେ ଏ ଝୁଙ୍କଟା ସଜାମିତ ନୁହେଁ ସମ୍ଭବତ । ତା'ଛଡ଼ା ତାର ବଂଶ, ଶିଷାଦୀକ୍ଷା, ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ-ମୋର ଭରସା ରଖିବା ପକ୍ଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ । ଯେବେ ତା' ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଦେବା ତ ସ୍ବାଭାବିକ । ମୁଁ ନିହାତି ସେ କାଳର ଗୃହସ୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଇଶ୍ବରତନ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡପାତ କରିବି । ସୌମେନ ଯଦି ସତରେ ମରି ଯାଇଥାଏ, ତାହେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାନୁର ବାପା ଯାହା କହନ୍ତୁ, ଫେର୍ ତାକୁ ବାହା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ମୁଁ ନିଷ୍ଠୁର କରିବି । ଅବଶ୍ୟ ରାନୁର ମତାମତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ ସେଟା !

ଆରେ ସତ କଥା ତ ! କଣ ଘଟି ! ମୋ ଛାତି ଧଡ଼ାସ କରି ଉଠିଲା । ପାଦ ଦିଇଟା ଅସମ୍ଭବ ଭାରି ଲାଗିଲା । କମ୍ପ ଆସିଲା । ସୌମେନ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ସୌମେନ ! ମୁଁ କଣ ତାହେଲେ ଇଚ୍ଛାର ଅଜାଣତରେ ତାର ମୃତ୍ୟୁ କାମନା କରେ ? ନା, ନା, ସେ ଯେଉଁଠି ଥାଉ, ବଂଚି ଥାଉ । ସେ ଯାହା ଖୁସି କରୁ, ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ-ଖାଲି ବଂଚି ଥାଉ । ଆଜି ଅବଧୁ କେତେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଲି କାଗଜରେ, ଛବି ଛାପିଲି, ଆନାରେ ଆନାରେ ଜଣାଇ ଦିଆଗଲା, ଅସନାଭକୃତ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ମର ଖାଲି ଛବି ନୁହଁ-ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଯାଇଁ ଦେଖି ଆସିଲି । କେତେଥର କେତେ ଲୋକଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମରେ ସୌମେନକୁ ଭୁଲ ଦେଖିଲି । କିଛିଦିନ ତଳେ ନ'ଟା ଲକ୍ଷ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାକରେ ଯାକୁ ଖୋଜି ପାଇବା ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆଉ କଣେ ଦାବାଦାର ଆସି କହିଲେ, ସେ ତାଙ୍କ ମୃଗାଙ୍କ ! ଅନେକ ଝାମେଲା, ପରୀକ୍ଷା ବିଚାର-ହାଲ ଛାଡ଼ି ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲି-ହଁ, ସେ ମୃଗାଙ୍କହିଁ : ସୌମେନ ନୁହେଁ ।

ତେଣୁ ମନେହୁଏ, ସେ ପୁଲିଶ ଉପରେ କିଂବା କୌଣସି କାରଣରୁ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଛି । ସେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଆସି ଦେଖା ଦେଇ ଯିବ ତାର ବାବା ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀକୁ । ସେ ଆସିବଇ ! କାରଣ ତା ପରି ପିଲା ପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ କୈଫିୟତ ଦେଇଯିବା ଜରୁରୀ । ହୁଏତ ଚିଠି ଦେବାରେ ଅସୁବିଧା ଅଛି କିଂବା ଚିଠିରେ ସବୁ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ-ସେଟା ବିପଜ୍ଜନ ବି ହୋଇପାରେ । ହୁଏତ ରୁପରୁପ ଆସି କଡ଼ା ହଲଇବ, ଯେତେବେଳେ ହାତ ଏମିତି ଇଲେକ୍ଟ୍ରିସିଟି ଫେଲ, ଅଧାର ରାତି, ମଧ୍ୟରାତ୍ରି ନିର୍ଜନ ପଥ ଘାଟ, ବୃଷ୍ଟ ଝଡ଼ ବତାସ ବୋହୁଛି-ଭିଜା ପୋଷାକରେ ସେ ରୁପ ରୁପ ଉଠି ଆସିବ ତେତାଲକୁ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବ, ଏ ଘରର ସବୁ ପ୍ୟାରେରେ ତାଲଗୁବି-ସମସ୍ତେ ହିଁ ପଡ଼ା ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି କି ତମଛାର ନିର୍ଜନତା ସେ ପାଇଯିବ ।.....

ହଁ, ସେଇଥିପାଇଁ ତ ଦରଘ୍ନାନକୁ କହି ରଖିଛ ଘରର ଦରଜାଟା ଦିନରାତି

ଯେପରି ଖୋଲ ରଖେ । ଲେକଟା ଭାତୁ କିନ୍ତୁ ହୃଦୟବାନ୍ । ହୃଦୟବତ୍ ତାକୁ ସିତି ଦରଜାଟା ଖୋଲି ରଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରେ-କେବଳ ଭାରତୀ ଗେର୍ତ୍ତ ପଦରକବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେହକୁ ହୁକୁମ ଦିଏ । ଏବଂ ଗୋଟାଏ ଝରକ ଝାଲି ମୁଁ ଅନାଇ ରହିଥାଏ ଗସ୍ତ ଆଡ଼କୁ-ସାର ଗତି-ସାରତା ଗତି । ମୋତେ ନିଦ ଲାଗେ ନାହିଁ । କାରଣ ଶେଷ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଯଦି ବା ଆସେ-ମୋ ମୁହଁ ମୁହଁ ହିଡ଼ା ହେବାକୁ ଲଜ୍ଜା ପାଇବ । ପିଲଦିନ ସୌମେନ୍ ବଡ଼ ଅକାରଣରେ କେତେ ନା ଭୟ କରୁ ଥିଲ ମୋତେ) ଗନ୍ଧ ଦରଜା ଖୋଲିଦେବ-ଗନ୍ଧ ଘରକୁ ଗୁଲିଯିବ ସେ ଏବଂ...

ଗନ୍ଧ ଗୁଲିଗଲ କେତେବେଳେ ? କଣ ସବୁ ହଉଛି କହୁଥିଲ ନା ? ସତେ ତ ! ଇଲକାର ସମ୍ଭବତ କୌଣସି ପ୍ରଧାନ ବିଦୁତ୍ ସରବରହ କେନ୍ଦ୍ରଟାକୁ ଜଖମ କରି ଦେଇ କିଏ ସବୁ କଣ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ! ବାଉବାର ବିଶ୍ଵୋରଣର ଶବ୍ଦ ହେଉଛି । କାହା ସଙ୍ଗେ କାହାର ମରମରି ଗୁଲିଛି କିଏ ଜାଣେ ! ମୁଁ କୌଣସି ଖବର ରଖେନା । ଖବର ନରଖିବାଟାଇ ମୋର କାଳ ହୋଇଛି ହୁଏତ ମୋ ପୁଅର ଖବର ତ ମୁଁ ରଖୁ ନଥିଲି, ରଖି ନି, ତେଣୁ ଏ ଯଂତ୍ରଣା ସହିବାକୁ ହେଲା । ମୋତେ ପୁଣି ଝରକା ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଗନ୍ଧ ଆସି ମୋତେ ଘୁଂଗୁଲ ଦେଇଛି ମୋ ଜାଗାରୁ । ଆରେ ବାଃ ଆଲୁଅ ଜଳି ଉଠିଲା । ଏତେବେଳେ ଯଦି ସୌମେନ୍ ରାସ୍ତାରେ ଆସିଥାଏ ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦାତ ତାକୁ ମିସ୍ କରିଚି । ତାହେଲେ ସେ ଏତେବେଳକୁ ସିତି ପାହାଚରେ-ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ଉଠିଛି-କଡ଼ା ହଲଇବ ଧୀରେ, ଗୁପାରେ, ହୁଏତ ଡାକିବ-ରାନୁର ନାମ ଧରିଛି ଡାକିବ । ତାକୁ, ମୁଁ ସବୁ ଚେର ପାଇଯିବି ।

3

ରାଜ ଦଉରାୟ

ଗୋଟାଏ ରାତି ବି ଭାସି ପାଏନା ଏମାନଙ୍କ ପାଖରୁ । ଏଇ ପୁଣି ଆରଂଭ ହେଲା ତାଂଡବ । ହୁଏତ ଆଜି ସାରା ରାତି ଧରି ଏହା ଗୁଲିବ । ବାରବାଟ ନିଦ ଭଂଗିଯିବ । ତାଗ ହେଉ ହେଉ ତାଗ ହେଉ ହେଉ କ୍ଳାନ୍ତ ହେବି ଏବଂ କ୍ଳାନ୍ତ ହେଉ ହେଉ କ୍ଳାନ୍ତ ହେଉ ହେଉ ଦୁର୍ବଳ ହେବି । କାନ୍ଦ ମାଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସବୁ କାନ୍ଦ ଯେ ନିଜ ପାଖରେ ଲଜ୍ଜା । ଆତ୍ମଧିକ୍‌କାର ଏବଂ ଗୁନିତ ବ୍ୟାପାର । ନିଜର ଅସହାୟତା ଯେତେବେଳେ ପୂରାପୂରି ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ଅସ୍ତ୍ରା ହୋଇଯାଏ । ମୋତେ ଅସ୍ତ୍ରା ହେବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ପାରୁ ନାହିଁ । ଏମାନେ କିଏ ମୁଁ ସ୍ଵପ୍ନ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ଖାଲି ମନେ ହୁଏ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତର ଭାବାର

ପ୍ରହାସ ଅଛି ଏବଂ ସେ ପ୍ରହାସ ହଠାତ୍-ହଠାତ୍ ଚରମତାରେ ପାଟି ପଡ଼େ କାହା କାହା ଉପରେ । ତାକୁ ଗ୍ରାସ କରି ନିଏ । ମୋର ସ୍ବାମୀକୁ ଗ୍ରାସ କରି ନେଇଛି । ଆଉ ଏଇଠିକି ମୋର ସାନ୍ତ୍ବନା ଯେତେ ରାଗ ସେତେ, ସାନ୍ତ୍ବନା କାରଣ ମୋରି ପରି ଆଉ କେତେ ଝିଅଙ୍କ ସ୍ବାମୀ, ବାବା ବା ସନ୍ତାନ ଏମିତି ଭାବେ ତା ମୁହଁରେ ପଡ଼ିଛି, ରାଗ-କାରଣ, ଆମେ କିଛି କରିପାରୁ ନା । କେତେ ମାସ ତଳେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ କାରଖାନାଟା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇ ମୋ ସ୍ବାମୀର ଗୁକିରୀ ଗଲ । ଘରଭଡ଼ା ବାକି ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଂସାରେ ଟଣାଟଣା ହେଲା । ମୋର ଭେଗୀ ପ୍ରକୃତିର ଶୁଶୁର ସଂଚୟରେ ପଟ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପେନସନ ଟଂକାଧେ ହୁଏତ ଚଳି ଯାଉଛି କିନ୍ତୁ ଇଏ କ'ଣ ମଣିଷର ବଂଚି ରହିବା ? ମୋର କଷ୍ଟ ହୁଏ । ଭିତରଟା ଛଟପଟ କରେ । ବାହାରକୁ ବାହାରି କିଛି ଗୋଟାଏ ଯୋଗାଡ଼ କରି ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଶୁଶୁର ମହାଶୟ ପଣି ବଡ଼ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଆଉ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣମନ । ହୁଏତ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରକମତ ଭୀରୁ ମଧ୍ୟ । ସ୍ବାମୀ ପାଇଁ ଅନେକ ଛୁଟାଛୁଟି କରିବି ଭାବିଥିଲି, ହୁଏତ ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ସଂଧାନ ପାଇ ଯାଇଥାନ୍ତି-କିନ୍ତୁ ଶୁଶୁର ମହାଶୟ ମୋତେ କୁଆଡ଼ିକି ଏକା ଯିବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ ! ମଝିରେ ମଝିରେ ମନେ ହୁଏ ଏତା ଗୋଟାଏ ବନ୍ଦୀତ୍ବ । ଗୋଟାଏ ପଂକ୍ତୁରିରେ ଅଟକି ଯାଇଛି ନିଜର ଅଜ୍ଞାଣତାରେ ଆଉ ଏଇ ସ୍ବାର୍ଥପର ବୁଢ଼ାଘା ମୋତେ ତାର ଶୂନ୍ୟ ସିନ୍ଦୂକ ଉପରେ ଯଶ ବସାଇ ରଖିଛି ।

ନ'ବ ଆଉ ପାରୁ ନାହିଁ । ଅସହ୍ୟ ଲାଗୁଛି । ଏଥର ମୁଁ ପଳାଇବି ନା ପଳାଇବି । କାହିଁକି ଆଉ ଏଠି ରହିବି ଶୁଣେ ? ଏଇ ଶୂନ୍ୟତା ଆଉ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରତୀକ୍ଷା ଏଇ ଏକଘେଇଆ ଦିନଗତି...ଓ...ତା' ଛଡ଼ା' ଘର . ଛାଡ଼ି ସବୁ ଭଡ଼ାଟିଆ ପରିବାର ଗୁଡ଼ିକ ପଳାଇ ଗଲେ ଗୋଟିକ ପରେ-ଗୋଟିଏ । ପଡ଼ାଟା ପ୍ରାୟ ଖାଲି ହୋଇ ଯାଇଛି । ଖାଲି ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି କିଛି ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ଆଉ କିଛି କଜାବଜା ! ମଝିରେ ମଝିରେ ଖାଲି ଏଇ ବୋମା ପ୍ରଚାର ଆଘାତ ଆଉ ଗୁକିର ଶବ୍ଦ, ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଦି ଗୁରିବାର ଗର୍ଜନ ବା ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଛଡ଼ା ବିକଟ ସ୍ବଧ୍ବତା ସବୁ ସମୟରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ କିଏ ବା କେଉଁମାନେ ସିଂତ୍-ସିଂତ୍ କରି ଗୁଲି ଯାନ୍ତି ଗସ୍ତାରେ । ଆଉ କୌଣସି ଲୋକ ନାହିଁ । ଏଇ ନିର୍ଦ୍ଦୁମ ଯକ୍ଷପରୀ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ବାଇଶ ବର୍ଷର ତାଜା ପ୍ରାଣଟା ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ମୁଁ ରହିବି ନାହିଁ-ପଳାଇବି ।

କିଂତୁ ଯିବି କୁଆଡ଼େ ? ବାବା-ମା ମୋ ଉପରେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଚଟି ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମନୋନୀତ ପାତ୍ରକୁ ମୁଁ ଅପମାନ କରିଥିଲି । ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ଚୁପ ଗୁପ ବାହା କରି ପକାଇଲି । ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ପରେ ସବୁ ଜଣାଇ ଦେଇ ଦୁଇ ପକ୍ଷକୁ । ଆମ ଘରେ ବେଶ୍ କିଛିଦିନ ଭୂମିକାଂସ ଓ ଅଗଧୁପାତ ଘଟିଗଲା । ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଘରେ ଅବଶ୍ୟ ସେମିତି କିଛି ଘଟିଲା ନାହିଁ । ଘଟିଥାନ୍ତା ଯଦି ମୋ ଶାଶୁ ବଂଚିଥାନ୍ତେ । ସ୍ବାଲୋକମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ସ୍ବା ଲୋକମାନେଇ । ମୋର ମା'ହୁଁ ମୋର ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ମୁଁ ଜାଣେ । ତେଣୁ ଏ ଘରକୁ ଯିବା କଥା ଆଉ ଉଠେନା । ଶତ୍ରୁ ହସିବେ । ଆଉ କେଉଁଠାକୁ ଯିବି ତା ହେଲେ ? ମୁଁ ଖୋଜି ମନେ ମନେ ଭାବେ । ଭାବି ଭାବି ଦିନରାତି କଟିଯାଏ । ତଥାପି ମୁଁ ପକାଇବି ହୁଁ ପକାଇବି । ଆଃ ମୋ ଭିତରଟା ଶୁଖି ଯାଉଛି ଦିନକୁ ଦିନ । ଆଉ କିଛି ଦିନ ରହିଲେ ମୁଁ ମରିଯିବି । ନା ନା ମୁଁ ବଂଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଯିବା ଆଗରୁ ସେ କୌଣସି କଥା କହି ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ହଠାତ୍ ଉପରବେଳା ବାହାରିଗଲେ ଗୁ ଖାଇ । କେମିତି ଗୁମ୍ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସାରଟା ଦିନ । ଇଦାନୀଂ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ଯେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ କରୁ ନଥିଲି ତାଙ୍କୁ । କିମିତି ବଦଳିଗଲା ଓ ବଦଳିଂଜାସୀ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ ଇଏ । ଭାବିଥିଲି ଗୁକିରୀ ବାକିରି ବ୍ୟାପାରରେ ଇଏ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ । ଖୁବ୍ କମ କଥା କହୁଥିଲେ । ଚୁପଗୁପ ବାହାରି ଯାଉଥିଲେ ଘରୁ । ଫେରିବାର କିଛି ଠିକ ନ ଥିଲା । ଶୁଶୁର ମହାଶୟ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ଫେରି ଆସି ତାଙ୍କୁ କିଛି କୈଫିୟତ ଦିଅନ୍ତି । ମୋତେ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତର ଦରକାର ବି ନଥିଲା । ରାତିରେ ତାଙ୍କ ସ୍ବର୍ଷ ପାଇବାକୁ ଲାହୁଁଥିଲି । ମୋର ରକ୍ତମାଂସ ଚଂଚଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ଅଭ୍ୟାସରେ । ଯେ ଆସ୍ତେ ଠେଲି ପାଖ ବୁଲାଇ କହନ୍ତି ଗରମ ବଡ଼ଡ଼-ଟିକିଏ ଘୁଂଟି ଶୁଅ ଗନ୍ଧ ।

ମୋତେ କାନ୍ଦ ମାଡ଼େ । ତେବେ କଣ ମୋ ଉଗରେ ଯେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଗର କରନ୍ତି ? ମିଥ୍ୟା ସଂଦେହ ? ଅବିଶ୍ବାସ କିଛି ? କିଏ କଣ ଯାଇ କାନ ଭରା କରିଛି ? କିନ୍ତୁ ଇଶ୍ବର ଜାଣନ୍ତି ମନରେ ନ ହେଉ-ଦେହରେ ତ ମୁଁ ନିଷ୍ଠାପ । ମୁଁ କାନ୍ଦେ ଚୁପ ଚୁପ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଯେ ଠିକ୍ ଟେକ୍ ପାଇଯାନ୍ତି । ହଠାତ୍ ଧରି ଦିହାତ ଜଡ଼ାଇ ଚୁମା । ଆଉ କହନ୍ତି, ନା ଗନ୍ଧ ନା । ତମ ଉପରେ ମୋର କୌଣସି ରାଗ ନାହିଁ ।

କାହାରି ଉପରେ ନାହିଁ । ମୋର ସବୁ ରାଗ ଦଃଶମୋନିଜ ଉପରେ । ନିଜକୁ ମୁଁ ଆଉ କହି ପାରୁ ନାହିଁ ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ କର-ମୋର ବଡ଼ କ୍ଳାଳା ଗନ୍ତୁ ଅସଂଭବ ଜ୍ୱାଳା ।

ମୁଁ ନାରୀର ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରେରଣାଦାତ୍ରୀ ଭୂମିକାରେ କହେ, ତମର ସବୁ କ୍ଳାଳା ମୋତେ ଦିଅ ।

ପାଗଳ ।କହି ଯେ ଚୁପ୍‌କରି ଯାନ୍ତି । ଯାଙ୍କର ଜଡ଼େଇ ଧର ବାହୁ ଦିଗା ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସେ । ତା'ପରେ ଯେ ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇ ରହନ୍ତି ।

ଜାଣେ ଯେ ଗୁଞ୍ଜି ରହିଛନ୍ତି । କିଛି ଭବୁଛନ୍ତି । କହେ କଣ ହୋଇଛି କହିବ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଟି । ତମ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ୁଛି ମୋତେ ଲଦ ।

ଯେ କିଛି ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କେବେ କେବେ ବା କହନ୍ତି, କିଛି ନାହିଁ ।

ଭାବେ ଯାଙ୍କର କେତେ କଷ୍ଟ ସବୁଟାକୁ ନିଜର ଚଙ୍କା ପଛସା ସଜାନ୍ତି । ବେକାରମାନଙ୍କର ଚୋଧେ ଏମିତି ସବୁ ହୁଏ । କହେ, ଭବନା, ଗୋଟାଏ କିଛି ପାଇଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ଗୁଳିଯିବା ଆଗ ଲତିଚୋ-ଯେମିତି ଘୁମଘୋରରେ କେତେଥର ଗୋଟାଏ କଥା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଥିଲା । ମୁଁ ମେହେରବେଳକୁ ଶୋଇ ନଥିଲି । କଥାଟା ଶୁଣି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚମକି ଉଠିଥିଲି । ଏକ ଝଲକ ରକ୍ତ ଛଲଟ୍ କରି ଉଠିଥିଲା ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡରେ । କଣ କହୁଛି ଲଏ ?

ଟ୍ରେଟର.....ମୁଁ ଟ୍ରେଟର.....ଟ୍ରେଟର.....ଓଃ ମୁଁ ଟ୍ରେଟର.....

କଣ ଯେମିତି ବୁଝିଲିଅଥବା ବୁଝିଲି ନାହିଁ । ଯାଙ୍କର ରହସ୍ୟମୟ କଳା ପର୍ଦ୍ଦାକୁ ହଠାତ୍ ଯେମିତି ଦିକିଏ ଫାଙ୍କ ହୋଇଗଲା । ଅଥବା ସବୁ ମୋର ଭୁଲ୍ ଧାରଣା, ଭୁଲ୍ ଶୁଣା । ମୋର ଲକ୍ଷ ତଥାପି ଏବେ ହିମ ହୋଇଗଲା । ଭିତୁ ଭରି ହେଲ, କ୍ରମେ ମଥା ଭିତରଟା ବଜେଇ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ବିଷସାତ ପଡ଼ି ରହିଲି ।

କଥାଟା ଆଜି ବି ଶୁଣିବ ମହାଶୟଙ୍କୁ କହିନାହିଁ । କହିବା ସଙ୍ଗତ ମନେ କରିନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ କଣ ଘଟିଛି । ମିଥ୍ୟା ସଙ୍ଗା ମିଥୁର ଆଉସଧବାର ବେଶ ମୋର ମିଥ୍ୟା ବୋହୁ ସାଜି ରହିବା ଅନ୍ୟର ସଂସାରରେ । ଯାଙ୍କର ଆଉ ଫେର ହେବ ନାହିଁ ।

ତଥାପି ରକ୍ତ ଭିତରେ ପ୍ରତୀକାର କଂଟା ଖତମଟ କରି ଉଠେ । ସିତିର

ବିଶାଳ ଖୋଲରେ ଘୁରିବୁଲେ ହଃଃଃ । ଉଦ୍ ଉଠେ । କଡ଼ା ହଲଇବା ପରି ଲଗେ । ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ଉଠି ବସେ । ହୁଟିଯାଏ ଦରଜା ଅଡ଼କୁ । ଦରଜା ଖୋଲିବାକୁ ଯାଇ ଠିକ୍ କରିନିଏ, ଠିକ୍ କଣ କହିବି ! ତାପରେ ଖୋଲେ । ଦରଜାରେ ହଳଦିଆ କେତୁଟା ରେଖା ଥରି ଥରି ମିଳାଇ ଯାଆନ୍ତି । ନିଛକ ଶୂନ୍ୟତାର କମ୍ପନ ଭିତରେ ମିଳାଇଯାଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିଳୟ । ଆଉ ପଛରେ ଦୌଡ଼ି ଆସନ୍ତି ଶୁଣ୍ଠର ମହାଶୟ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କଣ୍ଠରେ ବୁଦ୍ଧଶ୍ବାସରେ କହନ୍ତି, ଆସିଲୁ ? ସମୁ ଆସିଲୁ ? ସମୁନା ? କିଏ ? ବୋହୂମା ଓ ବୋହୂମା । କଥା କହୁନାହିଁ କାହିଁକି ?

ମୁଁ କଣ କହିବି ? ଖାଲି କହେ ପବନ ଏବଂ ଗୁପ୍ତ ଆସେ । ପଛକୁ ଫେରିଲେଇ ବସିବା ଘରେ ଖାଲି ଏଇ ଛବିଟା ଆଖିରେ ପଡ଼େ । ଗର ଶୋଇ ଦୁଃଖରେ ସେଟାକୁ ଭଲ ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ଟେଟର ! ବିଶ୍ବାସହତ !

4

ଦୀପକ ମିତ୍ର

ଯିଏ ଦରଜା ଖୋଲିଲେ ତାକୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନିନା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଶରୀରର ପାଖ ଦେଇ ଘର ଭିତରେ ଉଡ଼ା ଟୁଲରେ ରଖା ମସ୍ତ ଛବିଟା କାହାର ମୁଁ ଜାଣେ । ତାକୁ ଭଲ ଭାବେ ଚିହ୍ନେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମଥା ଭିତରେ ନିଆଁ ଦପ୍ କରି ଜଳି ଉଠିଲ । କାନ ଦେଇ ଗରମ ଗ୍ୟାସ୍ ବାହାରି ଗଲ । ଆଖି ଦିଇଟା ଫୁଲି ଉଠିଲ । ସୌମେନ ! ଏଇ ସୌମେନର ଘର ! ଏବଂ ଅବଶେଷରେ ଏଇଠି ମୁଁ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛି !

ମୋର ଚମକଟା ଏହି ମହିଳାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲ କି ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ ନା । କିନ୍ତୁ ସେ ବି ମୋତେ ଦେଖି ଚମକି ଉଠିଥିଲେ । କମ୍ପିତ ଚଳାରେ—ପାଦେ ପଛକୁ ହଟିଯାଇ କହିଲେ, କା—କାହାକୁ ଚାହିଁ ?

ନିଜକୁ ସମ୍ଭଳି ନେଇଥିଲି । ଅଣ୍ଟା ସରରେ କହିଲି, ଆଜି ରତିଟା ପାଇଁ ଏଇଠି ରହିବି । ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିବେ ନାହିଁ । କିଛି ଲଭ ହେବନାହିଁ । କୌଣସି କ୍ଷତି କରିବି ନାହିଁ ଆପଣମାନଙ୍କର । ଖାଲି ଏଇ ରତିଟା.....

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ବୁଲି ପଛେଇ ଗଲେ ମହିଳାଟି । ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦରଜା ବନ୍ଦ କରିଦେଲି । ଆଗେଇ ଯାଇ ଝୁପକରି ବସି ପଡ଼ିଲି । କହିଲି ଏକ ଗୁାସ ପାଣି ଦିଅନ୍ତୁ । ଫେସ୍ ପାଣି । ଏତେ ଚାତିରେ ଖାଇବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହ କରିବି ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ମସିଣା ଥିଲେ ଦେବେ । ଏଇଠି ହିଁ ଖୋଇବି ।

କୌଣସି କଥା କହିଲେ ନାହିଁ ସିଏ । ସୌମେନର ବୋହୂ ? ତାହେଲେ

ବଚନାନ ବି ସାଧବାର ବେଶ କାହିଁକି ? ତାହେଲେ କଣ ଏମାନେ ଏବେ ପୁଣି
ଖବରଟା ପାଇ ନାହାନ୍ତି ?

ପକେଟରେ ହାତ ରଖିଥିଲି-କାଳେ ଗୋଟମାଳ କଲେ ଏଇଟା ବାହାର
କରି ଉଠି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ । ହାତ ବାହାର
କରି ନେଉଛି । ଘର ଭିତରଟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି : ଲିପାଖରେ ଦିଟା ଘର । ମଇଳା
କିଣ୍ଡା ପଦା ଦରଜାରେ । ଆସବାବ ପଞ୍ଚ ସେମିତି କିଛି ନାହିଁ ଏ ଘରେ । ଗୋଟାଏ
ରମ୍ୟାକ୍ରେ କିଛି ବହି । ଗୋଟାଏ ଟେବୁଲ୍, ବୁଇଟା ଟେଆର । କାନ୍ଥରେ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡାର ।
ଆଉ ଟୁଲ୍ ଉପରେ ସୌମେନ୍‌ର ଛବିଟା । ଛବିଟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାକୁ ଭୟ
ହେଉଥିଲା । ମନେ ହେଉଥିଲା; ଏବେ ବି ସୌମେନ୍ କହୁଟି, ତୋ ଟେହେରାରେ
କୌଣସି ଖୁଣ୍ଟାର ଆଭାସ ନାହିଁ । ତୋତେ ଭୟ କରେନା ଦୀପ୍ତ ।

ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ପାଣି ଆସିଗଲା । ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ଡକ୍ ଡକ୍ କରି
ପାଣି ପିଇନେଲି । ତାପରେ ଗୁଣ୍ଡାଟାକୁ ଚାହିଁବାକୁ ଯାଉଥିଲି ତଳେ, ସିଏ ହାତ
ମଢ଼ାଇ ସେଟାକୁ ନେଇ ଗଲି ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ତାକିଲି, ଶୁଣିଲୁ ।

ନିଶିଶବ୍ଦରେ ଘୂରି ଛଡ଼ା ହେଲେ ।

ଘରେ ଆଉ ସବୁ କିଏ ଅଛନ୍ତି ?

ମୁଁ ଆଉ ବାବା ।

ଏଇ ଛବିଟା ଯାଉ-ସେ କେଉଁଠି ?

ଜାଣେନା ।

ଆପଣ କିଏ ?

ଘରର ବୋହୂ ।

ଏଇ ଛବିଟା ତାହେଲେ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ?

ହଁ ।

ତିକିଏ ରୁପ ରହିଲି ।

ସୌମେନ୍‌ର ବୋହୂ କହିଲେ ଆଉ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି !

ହଁ, ବାବା ଯାହାକୁ କହିଲେ, ସେ ଆପଣଙ୍କ ଶଶୁର ମହାଶୟ ନିଶ୍ଚୟ ।

ହଁ ।

ଆପଣଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଜାଣେନା ।ଆପଣଙ୍କୁ ବିଚ୍ଛଣା ଆଣି ଦିଏ ।

ଭୁଲି ଯାଉଥିଲ ସୌମେନ୍‌ର ସ୍ତ୍ରୀ । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ପାଖ ଘରର ପର୍ଦା

ଟେକି ଆତମକା ସେଇ ବୁଢ଼ା ଗରିଲଟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ।କିଏ, ଆସିଛି ? ସମ୍ଭୁ ?
କିଏ.....କିଏ ତୁମେ ? କିଏ ଆପଣ ? କଥା କହୁନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ବୋହୂମା,
କିଏ.....ଇଏ ?

ସୌମେନର ବୋହୂ କହିଲା, ଆଃ ଚୁପ୍ କରନ୍ତୁ ବାବା ! ଇଏ ଆପଣଙ୍କ
ପୁଅର ବନ୍ଧୁ ଯାଙ୍କ ଖବର ଆଣିଛନ୍ତି ।

‘ମୁଁ ଟମକି ଉଠିଲି । ହୃଦ୍‌ପିଣ୍ଡ ଧକ୍‌ଧକ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଇଏ କଣ ସବୁ
ଜାଣିଶୁଣି କହୁଛନ୍ତି ନା ନିର୍ବୋଧ ଶୁଣୁରକୁ ତତ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହାନ୍ତି ? ତାଙ୍କ
ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । କି ନିଷ୍ଠାଳକ ଗୁହାଣୀ, କି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା । ଆଉ ଓଠ କୋଣରେ ଏଇ
ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ହସର ରେଖାଟା ବା ‘କାହିଁକି ? ମୋର ଚିତ୍ତଲଭରଟା ହୁଏତ ପକେଟ
ଭିତରେ କଳଙ୍କ ଧରି ଜ୍ୟାମ ହୋଇଗଲାଣି । ନଷ୍ଟ ଟିଗାର ତାର । ଶେଷ ଗୁଳିଟା
ଭିଜା ।

ଗୁପା ଗଲାରେ ବୁଢ଼ା ଲେକଟା ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲା, ସମ୍ଭୁ କେମିତି ଅଛି ବାବା ?
କେଉଁଠି ଅଛି ସେ ? କଣ କରୁଛି ? ଏକାବେଳେକେ ପିଲା ମଣିଷ ବରବର-ଭୟ
ପାଇବାର କଣ ଥିଲା ଏତେଟା ? ମୁଁ ପୁଲିଶର ବଡ଼ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି-ମୁଁ
ରିଟାୟାଡ଼ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଅଫିସର—

ବାଧା ଦେଇ କହିଲି, ଯାଉ ଭୟ ପୁଲିଶକୁ ନୁହେଁ । ଆପଣଙ୍କ / ପୁଅ ଥିଲା
ଟ୍ରେଟର-ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାହିଁ.....

ଔବର୍ଦ୍ଦାର ! ବୁଢ଼ା ଗରିଲଟା ଗର୍ଜି ଉଠିଲା ।

ମୁଁ ହସିଲି ।ଆପଣଙ୍କ ବୋହୂମାଙ୍କୁ ପଚାରନ୍ତୁ ।

ସୌମେନର ବୋହୂ ମୋତେ ଅବାକ୍ କରିଦେଇ କହିଲା, ହଁ ବାବା ।
ଇଏ ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି ।

ଅସମ୍ଭବ ! ଏ ଲେକଟା ମିଥ୍ୟାବାଦୀ.....ବୁଢ଼ା ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।
.....ମିଛୁଆ, ବଦମାସ୍, ଜୁଆରୋର ସବୁ । ମୁଁ କାହାକୁ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନା ।
ସମସ୍ତେ ଟ୍ରେଟର.....ସମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ।

ସୌମେନର ବୋହୂ ଆଗେଇ ଆସି କହିଲା, ଆଃ, କଣ ହେଉଛି ବାବା,
ଚୁପ୍ କରନ୍ତୁ ।

ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗ ଠି ଦେଇ ଦରଜା ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲା, ଏକ୍ଷଣି ବାହାରି
ଯାନ୍ତୁ ଆପଣ । କିଏ କହିଥିଲା, ଏ ମିଥ୍ୟା ଖବର ଦେବାକୁ ? ଗୁଲିଯାନ୍ତୁ କହନ୍ତୁ ।

ମୋର ସମ୍ପର୍କ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ?

ଏଥର ପକେଟରୁ ଅସ୍ତ୍ରଟା କାଢି ଛିଡ଼ାହେଲି ।ବେଶୀ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିବେ ନାହିଁ । ଯାହୁ, ନିଜ ଘରକୁ ଚାଲିଯାଉ । ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ କଲେ ପ୍ରାଣଟା ହରାଇବେ, କହି ଦେଉଛି ।ଦେଖନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ଶରୀରକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ ତ ସେ ଘରକୁ । ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ଠିକ୍ ନାହିଁ । ଏ ଓଲଟି ଫଳ ! ରୁପ ! ତୋଷ୍ଟ ସାହର !

ବୁଢ଼ା କେତୁଟା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୋ ଅସ୍ତ୍ର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦିହାତରେ ମୁହଁ ଢାଳିଲେ । କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଜଡ଼ିତ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ମାର, ମୋତେ ବରଂ ମାରିଦିଅ । ସମୁଦ୍ର କଣ ହୋଇଛି ଏଥର ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରିଛି । ମୋର ବାଟି ରହି କିଛି ଲଭ ନାହିଁ ।

ସୌମେନର ବେହୁ ଶରୀରକୁ ସମାଲୁ ଥିଲା । ଏଥର ଅଦ୍ଭୁତ ହସିଲା ସିଏ ।କଣ ହେଲା ? ପାରିବେ ନାହିଁ : ଗୁଳି ନାହିଁ ଆଉ ? ନା କଣ ଖେଳନାର ଜିନିଷ ? ଅସଲ କଥା ବୁଝି ପାରିଛି । ଆପଣ ଆଉ ଖୋଳପା ଛାଡ଼ି, ବାହାରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି : ଡ଼ା ଖାଇ ଶବ୍ଦ କୁହୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ନୁହେଁ ତ କଣ ?

ଗଗରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଠିକ୍ ନଥିଲା । କହିଲି, ସୌମେନ ପରି ପଥର ଜନ୍ମ ଯଏ ଦେଇଛି ମୋର ଘୃଣା ତାରି ଉପରେ ହିଁ ବେଶୀ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ମୁଁ କ୍ଳାନ୍ତ-ଖାଲି ଟିକିଏ ଆଶ୍ରୟ ଏବଂ ନିଦ ବଦଳରେ ମୁଁ ସବୁ କିଛି ଦେଇପାରେ ।

ବୁଢ଼ାକୁ ଚାଣି ସେ ପଥ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ ଏବଂ ଡାପରେ ଫେରି ଆସିଲେ । ନିଜ ଘରକୁ ଗଲେ । ବିଛଣା ନେଇ ଆସିଲେ । ଚଟାଣରେ ପରିପାୟୀ କରି ବିଛେଇ ଦେଇଗଲେ । କହିଲେ, ଖୋଲ ପଡ଼ନ୍ତୁ । ମୋତେ ବି ବଡ଼ ନିଦ ମାଡୁଛି ଆଜି । ଆଉ

ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି କହିଲି, ରହିଗଲେ କିଆଁ ? ଆଉ.....

ଆପଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ।କହି ଦୁଇ ନିଜ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ ସୌମେନର ସ୍ତ୍ରୀ ।

ମୋତେ ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । ହେଲା ନାହିଁ । ଏଇ ଛବିଟା ! ସୌମେନ ! ଖାଲ ଧାରରେ ତାର ଶ୍ୱାସନଳୀଟା ମୁଁ କାଟି ଦେଇଥିଲି । ଲାସ୍‌ଟାକୁ ପୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲି । ଏବଂ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଶବ୍ଦର ଅନମାନ କରନ୍ତି ଏ ଘରେ କଣ ଘଟିଛି । ମୋର ଟିକିଏ କାମ ବାକୀ ଥିଲା ତାହା ନିଷ୍ପନ୍ନ ହେଉଛି ରୂପରୂପରେ । ସୌମେନର ବୋହୂ

ଶଂଖା ଉଜୁଛି । ସିନ୍ଦୂର ଲିଭୁଉଛି । ବାକ୍ସରୁ ସୌମେନର ଧୋତୀ ବାହାର କରି ପିନ୍ଧୁଛି । ତା'ପରେ ଫୁଲି ଫୁଲି କ'ନ୍ଦୁଛି । ତାର କାନ୍ଦଣାର ଶବ୍ଦ ବଢ଼ୁଛି । ଧୂପର ଧୂଆଁ ପରି, କୁହୁଡ଼ି ପରି, ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ସଂଚରଣଶୀଳ ସେଇ ବିଳାପ ଆସ୍ତେ ଦରଜାର ପାଟ ଦେଇ ଆଗେଇ ଆସିଲା, ଆହୁରି ଆଗେଇ ଆସିଲା ।

କେତେ କ୍ଷଣ ମୁଁ କାନ ରୁପି ପଡ଼ି ରହିଲି । ତଥାପି ମନେହେଲା, ଏଇ ଶୋକାକୁଳ ପୃଥିବୀରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପକାଇ ଯାଇ ହେଉନାହିଁ । ଆଉ ଏହି ମହାକାୟ ଅଜଗର ସାପଟା ପରସ୍ତକୁ ପକ୍ଷେ ଜଡ଼େଇ ଯାଇ ଶ୍ବାସରୁଦ୍ଧ କରି ମକାଉଛି । ଟିକିଏ ବତାସ ରୁହି, ଟିକିଏ ମାତ୍ର ବତାସ !

ତା'ପରେ ଭେର ଆଗରୁ ଟିକିଏ ଘୁମର ଆମେଜ ଆସିଲା । ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖିଲି ହଜାରି ହଜାରି ସୌମେନର ଛବି ପଡ଼ିଯାଉଛି ଗୁରି ପାଖରେ । ଜାକି ଦେଉଛି ପୃଥିବୀକୁ । ପଡ଼ନ୍ତୁ ତାସ ପରି ସ୍ବପ୍ନାକାର ବିଶୁଦ୍ଧ ଶୌମେନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଉ ମୋର ବାଟ ଖୋଜି ପାଇବର କୌଣସି ସଂଭବନା ହିଁ ନାହିଁ ।.....

ଶେଷ ଅପରାହ୍ମର ଦୁଇଟି ମୁହଁ

ମନ୍ତ୍ର ନନ୍ଦୀ

ହାତ୍ତା ଷ୍ଟେସନର ବିରାଟ ଟିଣ ଗୁଳ ତଳେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଦୁଇ ଭଉଣୀ ବାରବାର ଗୁରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ମୁହଁକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କେହି ସେମିତି ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ, ସମସ୍ତଙ୍କର ଲିଛି ନା କିଛି କାମ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କର ବି ଅଛି ।

ଏମାନେ ଷ୍ଟେସନର ଟିଣ ଛାତ ତଳେ ଅନବରତ ଶବ୍ଦ ଓ ବ୍ୟସ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସମଗ୍ର ଷ୍ଟେସନ ଭରି କିଏ ଯେପରି କଥା କହୁଛି । ଦି ଭଉଣୀ ମୁହଁ ଗୁହଁ ଗୁହଁ ହେଲେ । ହଠାତ୍ କଥା ବଦଳିଲା । ଛୋଟ ଭଉଣୀ ଆଗୁଆ ଦେଖାଇ କହିଲା, “ଏଇ ଯେ” ଦିଗୁଣଯାକ ଗୁହଁଲେ ସସ୍ପ୍ୟାନ୍ ପରି ଲଜ୍ଜିତାକର ଆଡ଼କୁ ।

ସାନ ଭଉଣୀ ଗଳା ଖଜାରି କହିଲା, “ଏଇଲଗେ କଣ କରିବା ?”

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଇଆଡ଼େ ଅନାଇବାର ବାହାନା କରି ସବୁ କିଛି ଦେଖିନେଲା ଅରେ । କାନ୍ଧରେ ଠେଲଦେଇ ଦାଦା ବାଳରେ ଆଗୁଆ ଚଳାଉଛି ।

ବଡ଼ ଭଉଣୀ କହିଲା, “ଗୁଲ ସେଇଆଡ଼େ ।”

ଏମାନେ ଘମାଘୋଟ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଭଉଣୀ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲେ । ଟିକଟ୍ ଘର ଖପୁରି ଆଗରେ ମଣିଷଙ୍କ ଧାଡ଼ି, ତା ପାଖ କଟାଇ ଢଳାଇ ଚଟାଣରେ ମଣିଷମାନେ ବସିଛନ୍ତି, ଶୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖ କଟାଇ ଉର୍ଧ୍ବଶ୍ଚାସରେ ଛୁଟି ଚାଲିଛି ମଣିଷ, ସେମାନଙ୍କ ପାଖ କଟାଇ ଦୁଇ ଭଉଣୀ ଚୂତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ବିଶ୍ରାମ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ଗୋଟାଏ ବେଞ୍ଚର କଣ ଘଷି ଦୁଇଜଣ ଯାକ ବସିଲେ । ଝରକା ଦେଇ ଗସ୍ତ ଦେଖାଯାଏ । ଧାଡ଼ି ହୋଇ ବସ ଛିଡ଼ାହୋଇଛି । ଘର, ଭିତରେ ଫିକା ଧୂଆଁ । ଅସନା ଗନ୍ଧ । ପାଣି କଲ । ଟିକଟ୍ ପାର୍ଟି ଝିଅମାନଙ୍କ ଧାଡ଼ି । ଆଉ ଅନେକାନ୍ତ ଦୂରର ଯାତ୍ରୀ ।

“ଦିଦି, ପାଣି ପିଇବି ।”

“ପିଇ ଆ” ।

ସାନ ଭଉଣୀ ଆଡ଼କୁ ନଜର ରଖିଲା । ଝୁଙ୍କି କଲ ଚିପି ପାଣି ପିଇଟି । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଅସ୍ପଷ୍ଟବୋଧ କଲା । ସାନ ଭଉଣୀର କାମାଟା ପଞ୍ଜର ପାଖରେ ଉଠି ଯାଇଛି । ଘଣ୍ଟି ହାତରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଚଳକଟା ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ କଣ ଦେଖୁଛି ।

“ତୋପାନ ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଆଜି ନେଟ ।”

ମୁହଁ ଫେରାଇଲା ବଡ଼ ଭଉଣୀ । “ତା ପାଖରେ ବସିଥିବା ମହିଳାଟି କ'ଣ କହିଲେ, “କେତେ ସମୟ ଯେ ବସି ରହିବାକୁ ହେବ ।”

“କେହି ବୋଧହୁଏ ଆସିବେ ।”

ସେ ହସିଲେ । ହସି ହସି ସାରା ଘର ଆଖି ବୁଲାଇ କହିଲେ, “ଟିମି ପାଇଲି ଗତକାଲି ପହଞ୍ଚିବେ । ଆସି ଘୁରିଗଲି, ଆସି ନାହାନ୍ତି ।”

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଉଠି ଯିଆହେଲା । ସାନ ଭଉଣୀକୁ ସେ ଦେଖୁନାହିଁ ।

“ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ନା କାହାପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି ?”

“ନା, ତା ଆମେ ଯିବୁଁ ବୋଲିଛି ଆସିବୁଁ ।”

ବଡ଼ ଭଉଣୀ କ'ଣ ବଢ଼ାଇଲା ନାହିଁ । ଷ୍ଟେସନର ବିରଟ ଗୁଡ଼ା ତଳେ ମଣିଷ ଆଉ ଶବ୍ଦଙ୍କ ଭିତରେ ଆସି ଛିଡ଼ାହେଲା । ଛିଡ଼ାହୋଇ ସାନ ଭଉଣୀକୁ ଖୋଜିଲା । ପାଦେ ପାଦେ ଆଗେଇ ଷ୍ଟେସନର ବହୁ ସଦର ଗେଜେଟ୍‌କର ଗୋଟିକରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଏଠାରୁ ହାତଡ଼ା ବିଜୁ ଦେଖାଯାଏ । ଏଇ ବିଜୁଟା ପାରହେଲେ କଲିକତା । କଲିକତାର ଗୋଟାଏ ଗଳ୍ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଘର । ସେଇଘରେ ଏକତାଲର ଏକ ଘରେ ମା, ଦାଦା, ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀ ସମସ୍ତେ ସେ ରହେ । ଶୀତ ଦିନରେ ଶୀତ ଆଉ ଖରା ଦିନେ ଗରମ ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ନିପଟି ବସି ରହେ । ଯେତେ ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ସବୁ ଛାଡ଼ି ଉପର ଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ହାତୁଆ ଯାଏ, ମେଘ ଯାଏ, ଖରା ଯାଏ, ଆଉ ଅପରାଧ ଯାଏ । ଯାହାକି ଆଉ ଉପରବେଳା ଛାଡ଼ି ଉପରକୁ ଉଠାଯିବନାହିଁ ।

ନାକରେ ଲୁଣିଆ ଖଞ୍ଜ ଲଗଲା । ଏଠି ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଗଞ୍ଜ । ବାବାକୁ ଶୁଖିଲା ନେଇଯିବା ସମୟରେ ଦାଦା ଏକ ଶିଶି ଆଣିଥିଲା ଅନେକଟା ସେଇ ରକମ । ଖାଦି ଶିଶିଟା ସାନଭଉଣୀ ରଖି ଦେଇଥିଲା । କୁଆଡ଼େ ଗଲା ସାନଭଉଣୀ ?

“ଦିଲ୍ଲୀ ଦେଖ ଆଗା! ଦେଖ” କହନ୍ତା ଆଉ ହ୍ୟାଣ୍ଡେଲ ଗୁରୁତ୍—
 କୁତୁବମିନାର, ଚାନ୍ଦମହଲର ଛବି, ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଘୂରି ଚାଲିଯାନ୍ତା ।
 ସରକାରୀ ଏକସେଲେସନ୍ ଆଫିସର ଚିନ୍ତାର କରେ ଆଉ ହ୍ୟାଣ୍ଡେଲ୍ ଟାକୁ ଟିକିଏ ଆସ୍ତେ
 ଗୁରୁତ୍ବବାହୁ କହିଲେ ନାକ ଟାଣିଲ ପରି ମୁହଁ କରି ହସେ । ଷ୍ଟେସନରେ ଝୁଲୁଥିବା
 ଛବିଗୁଡ଼ାକ ଦେଖି ସାନଭଉଣୀର ସେଇ ଲେକଟା କଥା ମନେପଡ଼ିଲା । ଦିନେ ତାକୁ
 ପଚାରିଥିଲା ଦିଲ୍ଲୀ ଆଗା ସେ କେବେ ଦେଖିଛି କି ନାହିଁ । ଲେକଟା କଥାର ଜବାବ
 ନ ଦେଇ ବାକସର ଫେକରରେ ଆଖି ଗଢିଥିବା ମଥାଗୁଡ଼ିକୁ ମାଛି ପରି ଚଢ଼ିବାରେ
 ଲାଗିଯାଏ । ସେଇ ଲେକଟାକୁ ସାନଭଉଣୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ମନେପଡ଼ିଲା । ଅନେକ ଦିନ
 ପରେ ପଡ଼ାରେ ଏକ ନୂଆ ବାୟୋସ୍କୋପ, ମଧ୍ୟ ଆସିଲା । ସେଇ ଲେକଟା କାହିଁକି
 ଆସେନା ଏକଥା ସାନଭଉଣୀ ବହୁଦିନ ବହୁ ରାତିରେ ଭାବିଛି । ଭାବିଲେଇ
 କୁତୁବମିନାର ଚାନ୍ଦମହଲ, ଉଡ଼ାକାହାଳ ଆଉ ଜଟାୟର ଯୁଦ୍ଧ ଆଖି ଆଗରେ ଧାଡ଼ି
 ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଉଠିଯାଏ । ବିଜ୍ଞାପନର ଛବି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେ ଏକବାରେ ଦିହରେ
 ଘଣ୍ଟି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ବୋହୁଟିର । ନଜର ପଡ଼ିବାରୁ ବୁଝିଲା ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ।
 ଛବିରେ ଇଂରାଜୀ ଅକ୍ଷର ଲେଖା । ଗୁଣ୍ଡୁଗୁଣ୍ଡୁ କରି ସେ ଅକ୍ଷର ପଢ଼େ । ଆଡ଼ଆଖିରେ
 ବୋହୁଟି ଆଡ଼କୁ ଅନାଏ । ଯା ଶାଢ଼ୀରୁ ମିଠା ଗନ୍ଧଟା ଆସୁଛି । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ
 ଲମ୍ବା ଶ୍ବାସ ଟାଣିଲା ସାନଭଉଣୀ । ଚକୋଲେଟ ମୋଡ଼ା କାଗଜରେ ଏମିତି
 ଗନ୍ଧ ଆଏ ।

“ମୋଟେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ ।”

ଛୋଟ ଭଉଣୀ ବେକ ଡଟକିଲା । ବୋହୁଟି ଛବିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଛି ।

“ଗଲା ପୂଜାଛୁଟିରେ ଆମେ ଯାଇଥିଲୁଁ ।

ବାଃ ବାଃ ! ଯାତାୟତର କି କଷ୍ଟ ; ଆଉ ହୋଟେଲର କି ଚଢ଼ା ରେଟ୍ !”

ସାନଭଉଣୀର ଇଚ୍ଛା ମିଠା ଗନ୍ଧଟାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନେଇ ଜମା କରି ରଖେ
 ବୁକୁ ଭିତରେ । କହିଲା, ସୁନ୍ଦର ନୁହଁ କହିଲେ ଯେ, ଏଠି କଣ ଏମିତି—”

ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଏସବୁ ବନ ପ୍ରାନ୍ତରର ଛବି । ସେଠିକି ଯାଏ କିଏ ? ତା
 ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ଏଇ ଛବିଟା, କୋଣାରକର ଛବିଟା, ସେଠି ସତରେ ଦେଖିବାର
 ଜିନିଷ ଅଛି ।”

“ଆପଣ ଯାଇଛନ୍ତି ?”,

“ମୋ ନଣନ୍ଦ ଯାଇଥିଲେ ।”

“ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ଯାଉଛନ୍ତି ?”

“ରାଣୀଗଞ୍ଜ ।”

“କାହା ପାଖକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ?”

ଏଥର ବୋହୂଟି ହସିଲା । ଛବିରେ ଯେମିତି ସୁନ୍ଦର କରି ହସନ୍ତି । ତାପରେ କଣ ଗୋଟାଏ କହିବାକୁ ଯାଇ ନ କହି ଯୁଣି ହସିଲା ତାହା ଦେଖି ଛୋଟ ଭଉଣୀ ବି ହସିଲା ।

ସାମନା ବର୍ଷ ଇଏ ଛୁଟି ପାଇଲେ କାଶ୍ମୀର ବୁଲିବୁଁ ଆମେ ।”

ଦିଦି, ଟ୍ରେନ୍ ସାତ ନମରରୁ ଛାଡ଼ିବ । ଜଳଦି ଜଳଦି ।”

ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସି ହାପପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧା ପିଲାଟା ସ୍ପର୍ଦ୍ଧେଶଟା ଉଠାଇ ନେଲା । ବେତ ଝୁଡ଼ିଟା ହାତରେ ଝୁଲାଇ ବୋହୂଟି କହିଲା, ଆଜା ଗୁଲିଲି ।

ଏମାନେ ଗୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ସାନଭଉଣୀ ପାଦେ ପାଦେ ଆଗେଇ, କୋଲାପସିବଲ୍ ରେଲିଙ୍ଗରେ ହାତ ରଖି ସାତ ନମର ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଟ୍ରେନ୍ ଟା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା ।

x

x

x

ଏତେ ଶ୍ୟା ତଥାପି କିଛି ଶୁଣି ପାରୁ ନାହିଁ । ଖୁଣ୍ଟରେ ଦିହ ଘଷି ବୁହାପରି ସେ ଠିଆ । ମଥାରେ ଲାଲ ଟୋପି, ଖାକି ପୋଷାକର ଲୋକଟା ଇଆଡ଼କୁ ସିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ତାରି ଆଡ଼କୁ ହିଁ ଆସୁଛି । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି ଶୁଣିପାରୁ ନାହିଁ । ଲୋକଟା ଗୁଲିଗଲା ପାଖ ଦେଇ । ପିବାବେଳେ ଥରେ ଗୁହଁଥିଲା । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଭବିଲା ବିଶ୍ରାମ ଘରେ ଯାଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଲାଗିଲା । ହୁଏତ ସାନଭଉଣୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ସେଠି ବସିଥିବ ।

ବେଂଚ୍ ଉଠି । ବଡ଼ ଭଉଣୀ କାନ୍ଦୁ ଘଷି ଛିଡ଼ାହେଲା । ସେଇ ମହିଙ୍ଗାଟି କୁଆଡ଼ୁ ଘୁରି ଆସିଲେ । ବସିବାର ଜାଗା ନ ପାଇ ତା’ପାଖକୁ ଆସି ବସିଲେ, “ନା ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଆସି ନାହିଁ ।”

ଆସୁଛନ୍ତି କିଏ ?”

ନିହାତି ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାକୁ ହେବ, ତେଣୁ ପଚରା ପଚାରି ଅନାଇ ରହିଲା । ଆଉ ହେଉଛି ସେ ଦେଖି ପାରିଲା ଏତେ ବଡ଼ ଆଖି ଦିଲଟା ଯାହା ଦୁଇଟା ମୁହଁର ଆୟତନକୁ ମନାଏ, କେମିତି ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ମନାଇଗଲା । ଟିବୁର ତଳେ ବୟସର ଉଠ କର୍ମିଲା ।

“କିଏ ଆଉ, କେହି ନୁହେଁ ।”

ଅନ୍ୟଥରେ ବାରମ୍ବାର ସେଇ କଥାଟା । ଛାଡ଼ା କରି ଉଠିଲା ମଥା

ଭିତରଟା । ଆସିବା ବେଳେ ମାଉସୀ ଦିଙ୍ଗଟା ଟଙ୍କାଦେଇ କହିଥିଲେ, “ଏତେ ଘନ ଘନ ଆସିଲେ ମୁଁ ବା ପାରିବି କିମିତି ?” ଘରେ ହେତେବେଳେ ପାଖ ଘରର କିଏ ଜଣେ ଥିଲା । ଫେରି ଆସିବା ସମୟରେ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ତାକୁ କହିବାର ଶୁଣିଥିଲା, “କିଏ ଆଉ କେହି ନୁହେଁ ।”

“ତିରିଶ ଟଙ୍କା ବେଶୀ ପାଇବ ବୋଲି ଦେହଶ ମାଲେ ଦୂରକୁ ଛୁଟିଗଲା । କଣ ଯେ ଦରକାର ଥିଲା ବୁଝେନା । ସ୍କୁଲରୁ ମୁଁ ଯାହା ପାଏ, ଅଞ୍ଜ ସିଏ ଯଦି କିଛି ଗୋଟାଏ ଜୁବେଇ ଦେଇଥାନ୍ତା, ତାହାଲେ ସାତଟା ଲୋକର ସସାର ଖୁବ୍ ଚଳି ଯାଇଥାନ୍ତା ।”

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା ।

“ମୋ କଥା ତ କେବେ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ଅଜିକୁ ଅଠ ବର୍ଷ ଧରି ଦେଖି ଆସୁଛି । ଅଥଚ ମୋ ଟଙ୍କା ବାହାଘର ଆଗରୁ ଛୁଇଁବେ ନାହିଁ ।”

“ସିଏ କେଉଁଠି ଚାଲିର କରନ୍ତି ?”

“ଡି. ଭି. ସି. ରେ ” ।

ମୋ ଦାଦା ସେଠି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ପାଇଲେ ନାହିଁ । ”

“ ସେ କଣ ? ଇଏ ତ କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଚାଲିର କରାଇ ଦେଇଛି । ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ପଚାରି ବୁଝିବି । ରହିବେ ତ ଏଇଠି ନା, ଟ୍ରେନର ସମୟ ହୋଇ ଗଲାଣି !”

“ନା ନା ମୋର ଟ୍ରେନର ସମୟ ହୋଇନି ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ ।”

“ମୁଁ ଆଉଥରେ ଚରଂ ଦେଖି ଆସେ ।”

ମହିଳାଟି ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି । କେତେ ପାଦ ଗଲା ସିଏ । ମହିଳାଟି ଏତେ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ଅଧ୍ୟୁଷ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ପଛେଇ ଆସିଲା । ସେସନ ପାଟକ ପାଖରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହେଲା ଉପରବେଳାଟା ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି । ସ୍ବାସ୍ଥରେ ବସ୍ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଦ୍ଧସ ଫେରଟା ମଣିଷମାନେ ଝରକା ଦେଇ ବାହାରକୁ ଅନାଉଛନ୍ତି । ମସିଆଲଗା ପଛୁଆ ପରି ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁ । ଖରାର ଆସି ଲାଗୁଛି ହାଡ଼େ ବିଜ୍ରେ । ସ୍ତମ୍ଭର ଗନ୍ଧାର ଭେଁ ବଜାଇଲା । କୁଜାପିଠିଆ ଠେଲାଓଢ଼ାଲା ହଲି ହଲି ଉଠାଣି ଉପରକୁ ଉଠୁଛି । ବସ୍ ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଡ୍ରାଇଭର ଆସେ ଆସେ ଆକାଶକୁ ବିଡ଼ିର ଧୂଆଁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉପରବେଳା ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଲିଲୁଆରେ ସରକାରୀ ଆଶ୍ରମ ଅଛି ଝିଅମାନଙ୍କର । ପଳାଇବାକୁ ଯାଇ ଧରା ପଡ଼ିଲେ ପୁଲିଶ ପ୍ରଥମେ ସେଠି ନେଇ ଚାଲେ । କହିବୁ

ଏଇଠି ରହିବୁଁ । ଆମର ଘର ନାହିଁ, କେହି ନାହିଁ । ପାରିବୁ କହି ? ” କହୁ କହୁ ବାଦାର ମୁହଁଟା ଏଇ ଆପରାହ୍ନ ପରି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ପୁଣି ସେସମୟର ଗୁଳ ଡଳକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।

କୋଇପଂସିଏଇ ରେଭିଂ ଧରି ସାନ ଭଉଣୀ ଦେଖୁଛି ଟ୍ରେନ୍‌ଟା ଗୁଲି ଯାଉଛି । ଟ୍ରେନ୍ ଝରକାରେ ମୁହଁଗୁଡ଼ାକ ପୁରୁଷମାନ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ହସ୍ତଛୁଟି ହସି ହସି ଗୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏମିତିକରି ତାର ବି ଗୁଲିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଶରୀର ଉପରେ ତେରେଛା ଲହରୀ ଗୋଟାଏ ବିଜୁ । ପୁରୁଷମାନ ପାଖ ଦେଲେ ଉଠା ହୋଇ ବିଜୁଟା ଉଠିଛି । ଅଳ୍ପ ହାତରେ ତିନୋଟି ମଣିଷ ଗସ୍ତା ଦେଇ ଗୁଲିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେମିତି ପାହାଡ଼ ଉଠୁଛନ୍ତି । ତା’ପରେ ସେ ଉଠିଲା ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଅପେକ୍ଷା କରିବ ।

କିଣ୍ଡାମଘରେ ବଡ଼ ଭଉଣୀକୁ ନ ଦେଖି ସେ ଗୁଳ ଡଳକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଜଣେ ବୁଢ଼ା ଓଜନ ମାପିଲା । ସେଇଆ ଦେଖିଲା । ବୁଢ଼ା ଜାଡ଼ ପଡ଼ି ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କରି ଗୁଲିଗଲା ।

“ଆଉ ତିନି ମିନିଟ୍ ବାକୀ ଅଥଚ ଏବେ ବି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ । କି ଇରେସ୍‌ପନିସ୍‌ବେଲ୍ !

ସାନ ଭଉଣୀ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଦେଖିଲା, ଛ ସାତଟି ପୁଅ ଝିଅଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦଳ ।

“ତା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଆମେ ଟ୍ରେନ୍ ମିସ୍ କରିବା ।”

“ତା ହେଲେ ?”

ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ପରମର୍ଶ କରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଟିକିଏ ପରେଇ ଛୁଟି ଆସିଲା ଚଣମା ପିନ୍ଧା ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ଖୁବ୍ ଲେଗା, ଦେଖୁ ମନେହୁଏ ଯେମିତି କ୍ଲାସ୍ ସେଲେନ୍‌ରେ ପଢ଼େ । ଯାକୁ ଦେଖିଛି ସାନ ଭଉଣୀ ବୁଝିଲା ଯାରି କଥାହିଁ ଦଳଟା କହୁଥିଲା ।

“ଏମାନେ ଏଇମାତ୍ର ଗୁଲିଗଲେ ।”

“ଗୁଲିଗଲେ ।”

ଝିଅଟି ହାତର ଚମଡ଼ାର ବ୍ୟାଗଟାକୁ ଖୁବ୍ କୋରରେ ଗୁପ୍ତି ଧରିଲା ।

ଚଣମାଟା ନାକ ଉପରେ ଠିକ୍ କରି ଚାପି ବସାଇଲା । ତାପରେ ଏମିତି ଭାବରେ ଅନାଇଲା ଯେମିତି କି ପରୁରୁଟି ଏଥର ମୁଁ କଣ କରିବି ।

“ଏକା ଯାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ?”

“ପାରିବି ନାହିଁ କାହିଁକି, କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଥିଲେ ଘର ଚିହ୍ନିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।” ଏହା କହି ଝିଅଟି କହି ଉଠିଲା, “ଆରେ !”

ପୁଅଟି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେହି ପୁଅଝିଅଙ୍କ ଦଳରେ ସାନ ଭଉଣୀ ଯାକୁ ଦେଖୁଥିଲା ।

“ଆପଣ କଣ ଏଇ ଆସୁଛନ୍ତି ?” ପୁଅଟି କହିଲା ।

“ହଁ, ଆପଣ ?”

“ମୁଁ ବି ।”

“ତା ହେଲେ ?” ଟ୍ରେନ୍ ତ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି । ଉଭୟ ଗୋଟାଏ ପଟୁଆରରେ ଟ୍ରାମଟା ଅଟକି ଏଇ କାଣ୍ଡ ହେଲା ।”

“ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କେବେ ଯେ ବନ୍ଦ ହେବ । ଆଉ ସେ କଥା । ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ କରିବେ ? ଯିବା ତ ହେଲା ନାହିଁ ।”

“ଘରେ କହି ଆସିବି ଫେରୁ ଫେରୁ ଗତି ଦଶଟା ଏଗାରଟା ହୋଇପାରେ, ବ ହାତରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ତ । ଏଇ ଲଗେ ଫେରିଗଲେ ଘରେ ହସାହସି କରିବେ ।”

“ଗୁଲୁ ଟ୍ରେନ୍ ଧରି ବାନ୍ତେଲେ ଘୁରି ଆସିବା ।”

“କିନ୍ତୁ ଆମେ ଟିକିଏ କିଛି ଖାଇନେବା ।”

ଏମାନେ ଦିଙ୍ଗଣ ଚାଲିଗଲେ । ସେଇ ସମୟରେ ଏତେ ବଡ଼ ଷ୍ଟେସନର ସବୁ ଆଲୁଅରୁଡ଼ାକ ଜଳି ଉଠିଲା । ଗୋଟାଏ ଟ୍ରେନ୍ ଆସୁଛି । ହାତଯାଉ ହୋଇ ଷ୍ଟେସନରେ ମଣିଷ ଭୁଲୁଛନ୍ତି । ଏତେ ମଣିଷ ଦେଖି ସାନ ଭଉଣୀର ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି ସେ ବିଶ୍ରାମ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।

x

x

x

ହୋଟ ଭଲକୁ ମା ଚଟକଣା ମାଟି କହିଥିଲା, “ପୋଡ଼ାମୁହଁ ଆଉ ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଯାଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ ?” କାହାର ବାହାଘର ଗୋଟିକୁ ବିନା ନିମଗଣ୍ୟ ପାଇ

ମାଡ଼ ଖାଇ ଆସିଛି । ଦିନିମାନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଗୁହଁ ସେ ଭେ-ଭେ କରି ଉଠିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଛୋଟ ଭାଇର ମୁହଁଟା କିମିତି ଚେପଟା ଦେଖାଯାଉଥିଲା ।

ଛବିଗୁଡ଼ାକର ଆଉ ଟିକିଏ ପାଖକୁ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଆଗେଇଗଲା । ଯେଉଁମାନେ ରେଲରେ କଟା ପଡ଼ିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଛବି । କାଟ ଉପରେ ତା ନିଜ ମୁହଁର ଛାୟା ପଡ଼ିଛି । ନିଜ ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ଟିକିଏ ପଛେଇ ଯାଇ କଣେଇ ଗୁହଁବାରେ ତାର ମନେ ହେଲା, କେଡ଼େ ବିଶ୍ୱାସ, କେଡ଼େ ଭୟଙ୍କର । ଦାଦା ଚିତ୍କାର କରି ଦିନେ କହୁଥିଲା, “ମୁଁ କଣ କରିବି, କଣ କରିବି ? ତେଷା ତ କରୁଛି ।” ବଡ଼ ଭଉଣୀ ସାରା କାଟଟାରେ ଦାଦାର ମୁହଁ ଦେଖିଲା । ତା’ପରି ମମତାରେ ଦୁଃଖରେ ଟକମକ ହୋଇ ଉଠିଲା । ରେଲରେ କଟା ପଡ଼ିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଃଖ ହେଲା ।

ସେଇ ମହିଳାଟିକୁ ଦେଖିପାରିଲା ବଡ଼ ଭଉଣୀ । ପୁରୁଷଟି ହାତରେ ସ୍ତବ୍ଧକେଶ, ବେଡ଼ିଂ, ସେମାନେ କଥା କହୁନାହାନ୍ତି । ବଡ଼ଭଉଣୀ ଛୁଟିଯାଇ ମହିଳାଟିର ହାତ ଧରିଲା ।

ମହିଳା ବେକ ହଲଇଲେ ।

“ଯାକ ଠିକଣାଟା ଦିଅନ୍ତୁ । ଦାଦାଙ୍କୁ ପଠାଇବି ।”

ଏଇକଥା କହି ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଅନାଇ ରହିଲା ଆଉ ଦେଖିଲା, ଦିଟା ମୁହଁର ଆୟତନରେ ମନାଏ ଏପରି ଏକଯୋଡ଼ା ଆଖି, ଝୁଲିପଡ଼ା ଚିବୁକ, ଆଉ ଚୁଲାର ଭଙ୍ଗା ମାଟି ପରି ଓଠ ।

“ସେଠି ଛଟାଇ ନୋଟିଶ ଦିଅ ଯାଇଛି ।”

ମହିଳାଟିର ଗୁଲିପିବା ଦେଖିଲା ବଡ଼ ଭଉଣୀ । କାନ୍ଧରେ କିଏ ଯେମିତି ବେଡ଼ିଂ ସ୍ତବ୍ଧକେଶ ଚପାଇ ଦେଇଛି । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ବଡ଼ ଭଉଣୀର ଦିହ ଝିମ୍ ଝିମ୍ କଲା । ଆଖିପତା ଭରା ଭରା ବୋଧ ହେଲା । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଚାଲିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଜାଇ ସେ ଭବିଳା, ସାନ ଭଉଣୀ ବୋଧହୁଏ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି ।

ବିଶ୍ରାମଘରକୁ ଫେରିଆସି ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଦେଖି ପାରିଲା ସାନଭଉଣୀକୁ ।

ଏମାନେ ଦି’ଜଣ ପାଖକୁ ପାଖ ଲଗି ଚୁପ୍‌କରି ବସି ରହିଲେ । ଥରେ ବଡ଼ ଭଉଣୀ କହିଲା, “ଏଠି ବସି କଣ ହେବ ? ଗୁଲ୍ ସେପଟକୁ ଯିବା ।”

ଏମାନେ ଆସ୍ତେ ଗୁଲି ଷ୍ଟେସନର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ସାନ ଭଉଣୀ କହିଲା, ଏଇନା ଆମେ କଣ କରିବା ? ’

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଠିଆହୋଇ ଭବିଲା । ଭବି କହିଲା—“ଏଇଠି ଟକିଏ ଛିଡ଼ା ହେବା ।”

ରେଷ୍ଟୁରେଷ୍ଟର ଦରଜା ଖୋଲି ହଳେ ଫୁଆ ଝିଅ ବାହାରିଲେ । ସାନ ଭଉଣୀ ଦେଖି ଭବିଲା, ଏମାନେ ଏଇନା ବୁଲିବା କୁ ଯିବେ ,

ଛେପ ପକାଇଲା, କାଶିଲା । ପିଠି କୁଜ କରି ସେ ହାଉ ମାରିଲା । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ପିଠିରେ ହାତ ରଖିଲା । ଛାତି ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣିଲା ।

କହିଲା, “କଣ କହିବୁ ?”

ନା

“ତୋତେ ଭେକ ହେଉଛି ?”

“ନା”

ପୁଣି ରେଷ୍ଟୁରେଷ୍ଟର ଦରଜା ଖୋଲିଲା । ଟକିଏ ଶୁଣିଲା ପୁଣି ଝିମେଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଟେନର ଭେଁପୁ ବାଜିଲା । ଛୋଟ ଭଉଣୀ କହିଲା,

“ଶଙ୍ଖ ପରି ଶବ୍ଦ ନା ?”

“ହଁ ।”

“ଦିଦି, ମନେ ଅଛି ତୋର ? ବାବାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗଙ୍ଗାକୂଳରେ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇ ଥରେ ଗୋଟାଏ ଇଞ୍ଜିନ୍‌ରେ ଉଠିଥିଲେ ।”

“ହଁ ।”

“ଭ୍ରାତୃଭରତ ଗୋଟାଏ ଦାଢ଼ ସୁନାର ଥିଲା । ମୋତେ କୋଳ କରିଥିଲା ।”

“ସେ ଯେତେବେଳେ ଇଞ୍ଜିନ୍ ସିଟି ବଜାଉଥିଲା, ତୁ ଭୟରେ ତା ବୁକୁରେ ମୁହଁ ଗୋଞ୍ଜିଥିଲୁ ।”

ସାନ ଭଉଣୀ ହସିଲା ।

ବଡ଼ ଭଉଣୀ କହିଲା, “ହେଇ ଦେଖ ।”

ବାହା ହୋଇ ବୋହୂକୁ ନେଇ ବର ଘରକୁ ଫେରୁଛି । ନୂତନ ଟ୍ରାକ୍, ନୂତନ ଶଯ୍ୟା, ନୂତନ ରହଣୀ, ଲୁଗାପଟା । କୁଡ଼ୁକୁଡ଼ୁ ହୋଇ ବୋହୂଟି ଗୁଲୁଟି । ବର ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣୁଟି ଫୁ ଫୁ କରି ।

“ଦିଦି, ବାଉ ଦେଖୁଛୁ, ସାମନାଟା ପଡ଼ିଲା ।”

“ହଁ ।”

“ବରଟାର କିନ୍ତୁ ଅନେକ ବୟସ ।”

“ହଁ ।”

‘ଦାଦାର ସେଇ ବାଧୁ ଆଉ ଆସିଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ରେ ?’

‘କେଜାଣି ।’

‘ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର କଥା କହୁଥିଲ ।’

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଆଉ ଜବାବ ଦେଲ ନାହିଁ ।

‘ଦିନେ ଚକଲେଟ ଆଣି ଦେଇଥିଲ, ମନେ ଅଛି ?’ ଜବାବ ନ ପାଇ ମଧ୍ୟ ସାନ ଭଉଣୀ ରୁପ୍ କଲ ନାହିଁ ‘ମା କହୁଥିଲ, ତୋତେ ବୋଧହୁଏ ତାର ପସନ୍ଦ ହୋଇଛି ।’

‘ରୁପ୍ କର ଇଲାଗେ ।’

ସାନ ଭଉଣୀର ଆଖି ଛଳଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । କାଶର ଦମକା ଗୁପିବାକୁ ଯାଇ ସେ କୁଜୀ ହୋଇଗଲା । ମୃଦୁ ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ‘ପାଣି ପିଇବି ।’

‘ଯା ପିଇ ଆ ।’

ସାନ ଭଉଣୀ ଗଲା ନାହିଁ । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଯେମିତି ଝିମେଇ ପଡ଼ୁଛି । ଏକଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ସାମ୍ନା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଛି । ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସାନ ଭଉଣୀ କହିଲା, ‘ଏଥର ଆମେ କଣ କରିବା ?’

‘ଜାଣେନା ।’

“ଦାଦା, କଣ କହି ଦେଇଥିଲା ?”

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଭବିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

“ସେମାନେ କଣ ଆସିବେ ?”

“କାହିଁକି ?”

“କା ହେଲେ ଆମେ ଆସିବେ କଣ ମାରୁ ?”

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଆଖି ମେଲି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଗର୍ଜିଲା । ମଣିଷ, ଶବ୍ଦ, ଆଲୁଅ ସବୁ

ଦେଖି ଶୁଣି ପୁଣି ଏକତୃଷ୍ଣରେ ଅନାଇ ରହିଲା । ତା'ପରେ ଝିମେଇ ପଡ଼ି କହିଲା,
 “ଆମେ ଅପେକ୍ଷା କରିବା । ସେମାନେ ଆସିବେ । ପରୁରିବେ; ସାଙ୍ଗରେ କିଏ ଅଛି ?
 କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? କାହିଁକି ଯିବ ? ଆମେ କି ଭଉଣୀ ବାହାରିଛୁ ବଂବେ ଯିବୁଁ,
 ସଂଗରେ କେହିନାହିଁ, ସେଠି ସିନେମାରେ ଦୁକିବୁଁ । ସେଠୁ ସେମାନେ ଆମକୁ
 ଧରି ନେଇଯିବେ । ଠିକଣା ପରୁରିବେ । ଆମେ କହିବା ନାହିଁ । ସେଠୁ
 ସେମାନେ ଆଶ୍ରମକୁ ପଠାଇ ଦେବେ ।”

“ସେଠି କଣ କରିବା ?”

“ଜାଣେନା ।”

“ଦିଦି, ଗୁଲ ପଳାଇବା ।”

ଟିକିଏ ଟିକିଏ କରି ବଡ଼ ଭଉଣୀର ଝିମେଇବା ଭବ କରିଗଲା । ଥଣ୍ଡା
 ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “କୁଆଡ଼େ ପଳାଇବା ?”

“ଯେଉଁଠିକି ହେଉ ।”

“ତା ପରେ ।”

ସାନ ଭଉଣୀ ଖାଲି ଅନାଇ ରହିଲା । ବଡ଼ଭଉଣୀ ହାତ ବଢାଇ
 ତାକୁଛାତିକୁ ଟାଣିନେଲା । ମୁହଁ ତଳକୁ କରି କହିଲା, “ଭୟ ପାଇଛୁ ? ସାନ
 ଭଉଣୀ ତା ଛାତିରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି ଥରଥର ହୋଇ କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା
 ପିଠିରେ ହାତ ରଖି ବଡ଼ ଭଉଣୀ ନିଜକୁ ସିଧା କରି ରଖିଲା ।

ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଭବିଳା, ମଣିଷର ମୁହଁ ମଇଳା ଲଗା ଟିଣ ଡବା
 ପରି ।

ଆଉ ଜଣେ ଦେଖିଲା, ହସି ହସି ଟ୍ରେନ୍‌ର ମୁହଁ ଗୁଲି ଯାଉଛି ।

ଝରା

ସୁନୀଲ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ

ହିପ୍ପୋକ୍ରେଟିସ୍ ତାଲଚନ୍ଦ୍ର ଯିବା ବାଟରେ ଗାଡ଼ି ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ନୂଆ ସ୍ପେସନ ଡ୍ରାଗନ, ହଠାତ୍ ଖରାପ ହେବା କଥା କେହି ସ୍ୱପ୍ନରେ ହେଲେ ଭବିନି । ବିଜୁ ପାର ହୋଇ ଆସି ଉଠାଣି ଉଠିବାକୁ ଯାଉଛି ଦି-ତିନି ଥର ଦୁର୍ବଳ ଶବ୍ଦ କରି ଗାଡ଼ିଟା ଯେତେବେଳେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ସେତେବେଳେ କେହି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ମଧ୍ୟ କରି ନାହିଁ—ବନ୍ଦ ହୋଇଛି, ପୁଣି ତ ଖୁଲିବ—ଏଇ ହିସାବରେ ଝରକା ଦେଇ ଯିଏ ଯାର ନିଜସ୍ୱ ଆଖିରେ ପ୍ରକୃତି ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମିଃ ଖେମକା ସିଗାରେଟ୍ କେସ୍ ଖୋଲି ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଜଣ ଜଣ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଇଂରାଜୀ-ହିନ୍ଦୀ ଏବଂ ଏପରିକି ବଙ୍ଗଳାରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କେସ୍ରେ ଆଠଟା ସିଗାରେଟ୍ ଥିଲା—ଏକବାରେ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ମିନିଟ୍ ଦଶକ ମଧ୍ୟରେ ବି ଗାଡ଼ି ଖୁଲିଲା ନାହିଁ । ପଛରୁ ଗୋଟାଏ ଟ୍ରକ୍ ଆସି ହର୍ଷଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ମି ଖେମକା ସେଠୁ ନିଜେ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ସବୁ ବିଜୁ ପାର ହୋଇ ରାସ୍ତା, ନଦୀ ଧାରଠାରୁ ଉଠାଣିଆ । ନଦୀ ନା ନଦୀର କଙ୍କାଳ, ରକ୍ତ-ମାଂସ କିଛି ନାହିଁ । ଅରୁଣ ଓହ୍ଲାଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା, ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ବେଶ୍ ଗରମ । ଦୁଇ ହାତ ପଛକୁ କରି ବୁକୁ ଚିତ୍ କରି ଅଳସ ଭଙ୍ଗିଲା, ଦେହଟା ଚିଡ଼ି ବିଡ଼ି କରୁଛି, ସ୍ନାନ କରି ନ ପାରିଲେ ଅସୁସ୍ଥ କଟିବ ନାହିଁ । ନଦୀରେ ପାଣିଥିଲେ ଏଇଠି ହିଁ ଘାଟକୁ ଖୁଲି ଯାଇଥାନ୍ତୁ । ଆବୁରିପଡ଼ା ବାଙ୍କେ କୌତୁକ ପରି ଅସହ୍ୟ ଖରା ପଡ଼ିଛି, ଏଇ ସାତେ ଏଗାରଟା ନ ବାଜୁଣୁ । ଏଠି ବୋଧହୁଏ ଅନେକଙ୍କର ଗାଡ଼ି ଖରାପ ହୁଏ, କିମ୍ବା କିଏ କିଏ ଇଚ୍ଛା କରି ହିଁ ରହିଯାନ୍ତି, କାରଣ ଚଢ଼ାଣିରେ ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତ ହାତର ଲେଖା କାଠ କୋଇଲାରେ ଚକ୍ଷୁଖିରେ । ଦେଖ ବୁଲିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଲୋକେ ପକେଟରେ ଚକ୍ଷୁଖି ନେଇ ଆସନ୍ତି । ନା କଣ ? ସବୁଠୁ ଜଳଜଳ ଲେଖାଟି ଏଇ—ମହିରା, ଚ୍ୟାଗଟଙ୍କ,

ଲାଇକମଜ, ସମ ନ ସମାନ ଚିହ୍ନ, ହେଉନେସ । ଅରୁଣ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ଗୁଡ଼ ହେଉନେସ । ହାଲୋ ।

ଡ୍ରାଇଭର ବନେଟ୍ ଉଠାଇଛି, ସେଇଠି ହିଁ ଖେମକାର ଉଦ୍ଦିମରା ମଥା । ଗାଡ଼ି ଭିତରୁ ହୋରାଇତ ଟ୍ରାବଲ୍‌ର ଲାହିଡ଼ୀ ବିରକ୍ତ ହେଇ ଚେଷ୍ଟେଇ ଉଠିଲେ :— ସେଇ ଖେମକା ଷ୍ଟାଟ୍ ଦି ହେଲ ଇୟୁ.....

ଖେମକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସପ୍ତତିଭ, କେବେ ବିଚଳିତ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଥା ଡୋଳି କହିଲେ, ଲେଟ୍ ଅସ୍ ଡୁ ଓୟାନ ଥିଂଗ୍-ଗାଡ଼ିଟା ଯେତେବେଳେ ଟ୍ରାବଲ୍ ଦେଉଛି, ଆମେ ଗୁଲ୍ ତେବେ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବା । ପାଖରେ ରୁପା ଚୁରିଂ ଡାକବଂଲେ । ସେଇଠି ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟଟା ସାରିଦେବା ।

ସେତେବେଳକୁ ଆଉ ତିନି-ଗୁରି ଜଣ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ଲାହିଡ଼ୀଙ୍କର କେବେ ସକାଳେ ମିଞ୍ଜାସ ଭଲ ରହେନା । ସକାଳ ସମୟରେ ସେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ବାକ୍ୟରେ 'ହଲ୍ ଉଦାରଣ କରନ୍ତି, ଅରୁଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି । ଲାହିଡ଼ୀ ମୁଖ ବିକୃତ କରି ଘଡ଼ି ଦେଖିଲେ, ଘଡ଼ିରେ ସମୟ ଦେଖିବାକୁ ନୁହେଁ ତାରିଖ ଦେଖିବାକୁ । କହିଲେ, ମାଇଁ ଗୁଡ଼ନେସ୍, ଆଜି ଏଇଟି । ଆଜିହିଁ ମୋତେ ପାଟଣାରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ—ତମ ଟାଟା କମ୍ପାନୀ ଏଇ ରକମର ବିଲକୁଲ ଧତ୍ତଡ଼ା ଗାଡ଼ି ଦେଇଛି !—

ଖେମକା ହା-ହା କରି ହସିଲା । କହଲା, ଏକବାରେ ଟ୍ରାଣ୍ଟ ନ୍ୟୁ ଗାଡ଼ି, ସେଇଥିପାଇଁ ହିଁ ଟ୍ରାବଲ୍ ଦେଉଛି । ଗୁଲ୍‌ରୁ, ଗୁଲ୍‌ରୁ, ଇଟସ୍ ଏ ନାଇଶ୍, ଲିଟଲ୍ ବଙ୍ଗ୍‌ଲେ, ଆପଣ ମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲଗିବ ମିଃ ରଙ୍ଗଗୁରୀ, ହୋୟାଟ୍ ଡୁ ଇୟୁ ସକେଷ୍ଟ ?

ରଙ୍ଗଗୁରୀର ଆପଣ ନାଇଁ, ଆଉ କାହାରି ବି ବିଶେଷ ଆପଣ ନାଇଁ, କିନ୍ତୁ ଲାହିଡ଼ୀ ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଇଂରାଜୀ କାଗଜର ଲେକ, ସୁତରାଂ ତାଙ୍କ ମେଜାଜ୍ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କ-ଠାରୁବେଶୀ । ସେ ବିଡ଼ିବିଡ଼ି କଲେ, ଡାଇନିଙ୍ଗ୍‌ରୁ ଡି. ଏମ୍‌ଙ୍କ ସଭାରେ ମୋର ଆପରାଧମେଷ୍ଟ ଥିଲା ତିନିଟା ସମୟରେ.....ଯେତେ ସବୁ.....ବଙ୍ଗ୍‌ଲେ କେତେ ଧୁଆଁ, ଲଳଗେ ଖରରେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଯିବା ?

ଏଜା ତ ପାଖରେ । ଦେଖ । ଯାଉଛି ।

ସେଠି ଖାଇବା ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ମିଳିବ ତ ? ଏଠି କେଉଁଠି କିଛି ଖାଇବା ଜିନିଷ ନାହିଁ ।

ଲିଭୁ ଦ୍ୟାବ୍ ଟୁ ମି. ଯୋର ବ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରତିସାନ୍ସ ଅଛି, କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ।

ଖେମକା କିଛି ବି ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ବୋଧ କରେ ନା । ଲହିତୀ ସଙ୍ଗରେ ସାହାସ୍ୟ ମୁଖରେ କଥା କହୁଥିଲା, ଏଥର ତ୍ରାଜଭର ଆଡକୁ ମୁହଁ ବଜାଇ ସପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଯାଇ ଗୋଟାଏ କର୍କଶ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ନେଲା କ୍ରୁଧ ଗଳାରେ ତ୍ରାଜଭରକୁ କଣ ସବୁ ଧମକାଇ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପୁଣି ମୁଖାଟା ବଦଳାଇ ହସ ମୁଖରେ ଲହିତୀକୁ କହିଲା, ମଝିରେ ମଝିରେ ଏଇ ଅନ ରୁଚିନ୍ତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିୟତେଷୁ ମୋତେ ବେଶ ଭଲ ଲାଗେ । ଗୁଲୁଲୁ ।

ଗାଡ଼ିର କିନାର ମାଲପତ୍ର ବାହାର କରି ପଛେ ପଛେ ବୋହି ଆଣିଲା । ଏକ୍ କେସ୍ ବାୟର ଓ ତିନି ବୋତଲ ସର୍ ତଥାପି ବି ବାକୀ ଥିଲା, ସସେକ୍ ଚି ସବୁ ଶେଷ ହୋଇ ନଥିଲା ।

ସେଇ ଆଡକୁ ଗୁରୁ ଆଖିରେ ଦେଖି ଦେଇ ଲାହିତୀର ମୁହଁର ରେଖା ସ୍ୱାମୀନ୍ୟ ବଦଳିଲା ।

ବଳ ଲେରେ ଦୁଇଟି ବଖରୁ ଘର, ପରିଛନ୍ନ ବାଥ୍‌ରୁମ୍, ତିନି ଜଣ ଅରଦଳୀ । ଡକ୍ଟର ଆଗରୁ ଜଣେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦଳବଳ ନେଇ ଏଠି ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଅରଦଳୀମାନେ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଉଦ୍‌ ଖୋଲି ନାହାନ୍ତି । ଖେମକା କ୍ରିକେଟ ଖେଳାଳୀଙ୍କ ପରି ସାବଲୀଳ ଦୂତତାରେ ଧବଲୟେ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପକାଇଲା, କୌଣସି ମତେ ତିନିଟାରୁ ବେଶୀ ମୁରୀ ଯୋଗାଡ଼ କରଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ଏଇ ଅବଶୋଷ ପ୍ରକାଶ କରୁ କରୁ ସେ ବାୟରର ବୋତଲ ଖୋଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲହିତୀର କୁଞ୍ଚୁକ୍ଷିଆ ଭୁରୁ ଟିକିଏ ସରଳ ହୋଇଛି । ଚେତୁଲ ଉପରେ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ପାଦ ଦିଟାକୁ ଟେକି କହିଲା, ଆହେ ଖେମକା, ଇଆଡ଼େ ଆଖିପାଖରେ ତମ ଟାଟା କୋମ୍ପାନୀର କିଛି ଲଙ୍ଘରଖାନା ଟଙ୍ଘରଖାନା ଅଛି ନା ନାହିଁ ?

ନା, ଇଆଡ଼େ ନାହିଁ । ଆମେ ଗୁଚିଟା ପଏଣ୍ଟ ରିଲିଫ୍ ଦେଉଛୁ. କାଲି ଯେଉଁଟା ଦେଖିଲ ସେଟା—

ଯାହାହେଉ ବଞ୍ଚିଗଲେ । ଯା ଅତ୍ୟାଗ୍ରର କରିଛ ଏ ତିନିଦିନ ।

ଚରଚର ? ମିଃ ଲହିତୀ, ଇୟ ମଷ୍ଟ ଫେସ ଲଜପ । ଆପଣମାନେ ଜଣି ଲିଷ୍ଟମାନେ—

ସକାଳ ବେଳାଟାରେ ମୁହଁ—ଖେଆଖେଆ କରିବ ନାହିଁ । ଲାଇଫ୍—(ଛେପାର ଅଯୋଗ୍ୟ)—ନିଅ, ତାଳ ।

ଦେଶର କଣ ଅବସ୍ଥା ତା ଆପଣମାନେ ଧୂଳିରେ ଦେଖିବେ ନାହିଁ ?
ବିଦେଶୀ ଲିପୋଟାର ପର୍ଯ୍ୟଟକ—

ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିବା ପାଇଁ ତମର ଏତେ ଗରଜ କାହିଁକି ହେ !
ଏତେ ଚକ୍ଷୁ କରନା ! ଲଲଗାର ! ଏଇ ଅରୁଣ, ତୋ ପାଖରେ ଗୁରମିନାର
ଅଛି ତ ଗୋଟାଏ ଦେ ।

ଖେମକାର ସିନାରେ—କେନ୍ଦ୍ର ଯୁଗ ଭର୍ତ୍ତି । ସେ ଫଟାସ୍ କରି ଖୋଲି
ବଡ଼ାଇ ଦେବାରୁ ଲାହିଡ଼ୀ କହିଲା, ତମର ଏଇ ଗୋଲ୍ଡ଼ ଫ୍ରେମ୍ ଖାଇ ଖାଇ ମୁହଁ
ଏକଦାରେ ଆସିଲା ଧରିଲାଣି । ଘାସ ? ଦେ ଅରୁଣ ଗୁରମିନାର ଦେ ।

ଅରୁଣ ଦୂରରୁ ପ୍ୟାକେଟଟା ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କହିଲା—ଲାହିଡ଼ୀଦା, ଆଜି ଏଠି
ରହିଗଲେ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ! ଜାଗାଟା ବେଶ ନିଛାଟିଆ ।

ତୋର ଆଉ କଣ, ସାତ ଦିନ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ଛୁଟି ମାରିବୁ । ମୋତେ
ପଥରିଦିନ ହିଁ କଲିକତା ଯାଇ ଫ୍ରେମ୍ ଧରିବାକୁ ହେବ । ଗୋଟାଏ ଦିନ ଅବଶ୍ୟ—
ମିଞ୍ଜାସଟା ଏକଦାରେ ଖତର ହୋଇଗଲା, ଭଲଲାଗେ ନା ।—

ଖେମକା କହିଲା—ସତରେ ସହ୍ୟ କରଯାଏନା । ଏମିତି କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ—

କେଉଁଟା କରୁଣ ? କେଉଁଟା କରୁଣ ? ଯୁଁ!—

ଲାହିଡ଼ୀ ଟେବୁଲ ଉପରୁ ଗୋଟିଏ ହଟାଇ ସୋଜା ହୋଇ ବସିଲା । ବିଶାଳ
ତେହେରର ଚୌଡ଼ା ମୁହଁ ଲାହିଡ଼ୀର—ଆଖିରେ ବେଶୀ ପାଞ୍ଜିରର ଚଷମା । ଏକ
ହିସାବରେ ତାର ମୁହଁ ଶେଷକରେ ଶିଶୁ ପରି ଗର, ବିସ୍ମୟ, ବିରକ୍ତି, ହତାଶା—
ଏସବୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଫୁଟି ଉଠେ । ଏଇନା ଅଭେଜାଲ ବିସ୍ମୟରେ ପରୁରିଲା,
କେଉଁଟା କରୁଣ ? ଯୁଁ ! ?

ବସେ ଟି-ହୁମାଲର ଦେଶପାଣ୍ଡେ କହିଲା, ମିଃ ଲାହିଡ଼ୀ, ତିଡ଼ି ଯୁ ମୋଟାଶ—
ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱାପ୍ନ ନେଇ ରଖିଛି, ବେତଲା ରିଲିଫ୍ ସେଣ୍ଟର..... ଲାଇନ୍‌ରେ ବସି
ରହି ରହି ଗୋଟିଏ ବୁଡ଼ା କୋଲରେ ମଥା ରଖି ଗୋଟିଏ ବୁଡ଼ା ମରିଗଲା—ବିଜ ଆଖିରେ
ମଣିଷ ଏସବୁ ଦେଖିପାରେ ? ଜୟପ୍ରକାଶଜୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ଝାଳ ପୋଛୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ମଧ୍ୟ
ଆଖି ବୁଜି ପକାଇଲି ।

ରଘୁରା ହସି ହସି କହିଲା, ଆଖି ବୁଜିବା ଆଗରୁ କ୍ୟାମେରାରେ ତ ଛବିଟା
ଉଠାଇ ନେଇଚ । ଏଇନା ଏ ଛବିଟା ଟାଇମସ ବା ଗାର୍ଡିଆନକୁ ବିକ୍ରି କରିବ । —

ଦେଶପାଣ୍ଡେ ତୀବ୍ର କଂଠରେ କହିଲା—କଭିନେଲ । ମୁଁ ମୋ ଦେଶର ଏଇ
ସବୁ ଲଜ୍ଜାର ଛବି କେବେ ବିଦେଶୀମାନଙ୍କୁ ଦିବେ ନାହିଁ ।

ଲହିଡ଼ୀ ମନ ଦେଇ ଶୁଣିଥିଲା, ଏଥର କହିଲା, ଏହା, କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ ? ତା' ଅପେକ୍ଷା ଆମମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା କରୁଣ ନୁହେଁ ? ଏଇ ଶବ୍ଦା ଖେମକା—

ଖେମକା ଓଠଭିତ୍ତ ହସ ସମେତ ନକଲି ଭୟରେ ଚେତେଇ ଉଠିଲା, ଆସର, ଆରେ ମୁଁ କଣ ଦୋଷ କଲି ?

ତୁ ତ ଶଳା, ଯେତେ ନଷ୍ଟର ମୂଳ ।

—କାହିଁକି ? ଦେଶରେ କଣ ହେଉଛି ତା ଆପଣମାନେ—

—ଦେଶରେ କଣ ହେଉଛି ତା ଆମେ ନିଜ ଗରବରେ ଦେଖିବୁଁ । କିନ୍ତା ଆମ କାଗଜ ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ ପଠାଇବ । ତୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି କାହିଁକି ଦେଖାଇବାକୁ ଆଣିବୁଁ ରେ ! ନିଜେ ସବୁ ଦାନ-ଖୟାସତ କରୁଛ. ତାକୁ ପୁଣି ଭୋଲ ପିଟି ଦେଖାଇ ହେଉଛ ! ଦିନରାତି ସବୁ ଖୁଆଇଛୁ । ଆଗମରେ ରଖିଛୁ ଆଉ ମଝିରେ ମଝିରେ ଧରେ ଧରେ ନେଇ ମଣିଷ-ମର ଦେଖାଇ ଆଶୁରୁ-ହରିବଲ୍ଲ, ଭଲଗାର ଶଳା. ତମକୁ ସବୁ ଏଗୁଡ଼ାକ ଖାଉଛି ବୋଲି ଯେ ତମକୁ ସବୁ ପସନ୍ଦ କରେ. ତା ଭାବ ନାହିଁ । ନିଶାଖୋର ଲେକ, ଭଲ ମାଲ ଦେଖିଲେ ଛାଡ଼ି ପାରେନା, ତା ବୋଲି ଏତେଟା ଅତ୍ୟାଚାର !

ଖେମକା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଗି ବଦଳାଇ, ମୁହଁ ହାତତାଳି ଦେଇ କହିଲା. ତମହାର କହିଛନ୍ତି ଆପଣ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସଂଗେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ; କିନ୍ତୁ ମୋର ବି ତ ଚାଲିଛି ।

ଲହିଡ଼ୀ ଚେୟାର ଛାଡ଼ି ଉଠିଯାଇ ବାଗାଣ୍ଡାରେ ଛେପ ପକାଇ ଆସିଲା । ପକେଟରୁ ରୁମାଲ ବାହାର କରି ନକ ପୋଛିଲା । ଚଣମାଟା ଖୋଲି ଦେଖାନ୍ତୁ ମୁହଁର ଚେହେରାଟା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଗଲା ତାର । ସେଇ ଅସହାୟ ଧରଣର ମୁହଁରେ କହିଲା, ସତରେ ଭଲାନେ ନା, ଦେଖନା ରଂଧା ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ଭେକ ଲାଗିଲାଣି । ଆଉ ଟିକିଏ ନିଶା ଧରିଗଲେ ଆଉ ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ ନାହିଁ ।

ଡାକବଂଶଳୀ ହତାରେ ମସ୍ତ ଗୋଟାଏ ଇଂଦାର (କୂଅ) । ଦଳ ଦଳ ଲୋକ ସେଠିକି ଆସୁଛନ୍ତି ପାଣି ନେବାକୁ । ଜଣେ ଅବେଳୀ ସେଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଖବରଦାରି କରୁଛି ଯେମିତି ଗୋଟିଏ କଳସାର ବେଶୀ ପାଣି କେହି ନ ନିଏ ! ଅରୁଣ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁଥିଲା । ଲହିଡ଼ୀ ତା ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା, କଣ ଦେଖୁଛୁ ? ନିଅମିଲା ? ସାତ ବର୍ଷ ଆଗେ ଧରେ ଏଇ ପାଲାମୌକୁ ଆସିଥିଲା. ସେତେବେଳେ

ମୋ ବୟସ ତୋ'ରି ସମାନ । ସେଥର ଦେଖିଥିଲି ଏଇ ଓରଂ ଝିଅରୁଡ଼ାଙ୍କର କି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ । ଏଇନା ଦେଖି, ଗୋଟାଏ ଝିଅର ବି ପିଲା ନାହିଁ, ଛାତି ନାହିଁ ।

ଅରୁଣ କଥା ନ କହି ଲାହିଡ଼ୀ ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ହସିଲା । ଲାହିଡ଼ୀ କହିଲା, ତା'ହେଲେ କ'ଣ ଭୟା ଭବି ନେଉଛୁ ? ତମ ବଂଶଜ କାଗଜରେ ତ ପୁଣି ଗୁଡ଼ାଏ କବିତ୍ୱ କରିବାକୁ ହୁଏ । ନେ, ମୁଁ କହି ଦେଉଛି, ଲେଖିବୁ, ଅଗଣିତ ଜନତାର ମୁଖେ ମୁଖେ ବିଷାଦର ଛବି.....ନା ଛବି ନୁହେଁ, ଛବି କଥାଟା ପୁରୁଣା, ଝାଙ୍କ, ବିଷାଦର ଝାଙ୍କ, ଆହୁରି ଭଲ ହେଉ ବିଷାଦର ସେଦ, ପାଷ୍ଟିକ୍ଲାସ୍ ଖର, ବଧୂର ରୌଦ୍ର, ନେ ଚମତ୍କାର ହେଉ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କହି ଦେଉଛି ଆକାଶରେ ବଧୂର ରୌଦ୍ର, ତଳେ ବିଷାଦର ସେଦ-ପୋଏଟ୍ରି !

ଅରୁଣ କଥା ନ କହି ପୁଣି ହସିଲା । ଏ ହସଟା ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ରକମ । ଲାହିଡ଼ୀ ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା । କହିଲା, ଟିକିଏ ବେଶୀ ବକ୍ବକ୍ କରୁଛି, ନା ? ସିଲି ଏଂଡ୍ ଷ୍ଟୁପିଡ୍ । ଭବି ଦେଖ ଟ୍ରାଜେଡିଟା । ହଜାର ହଜାର ମଣିଷ ନଷାଇ ଦୁକଉଛନ୍ତି । ଆଉ ଆମର କାମ କଣ ନା ସେଟାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ସମୟରେ କେଉଁ ଭୟାଟା ହେବ ତା ନେଇ ମୁଣ୍ଡ ଖେଜାଇବା, ସେଇଆ ନା । ଭଲଗେନା ।

ଲାହିଡ଼ୀଦା, ଆଖପାଖରେ କେଉଁଠି ଜଣେ ସାଧୁ ଆସି ଖୁବ୍ କାମ କରୁଛନ୍ତି ଶୁଣିଲି ।

ସାଧୁ ! କିଭଳି ସାଧୁ ।

ବୟେରୁ ଜଣେ ସାଧୁ ଆସି କୁଆଡ଼େ ରେଜ ଏକ ହଜର ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁଆଉଛନ୍ତି । ସାଧୁର ବଡ଼ଲୋକ ଭକ୍ତମାନେ ଟଙ୍କା ଆଉ ରୁଉକ ପଠାଉଛନ୍ତି । ବ୍ୟାପାରଟା ଇଣ୍ଡେରେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍ । ଗୁଲୁନା ଯେବେ ଏଠି ରହିବାର ହେଲା, ତେବେ ବ୍ୟାପାରଟାକୁ କରର୍ କରିପକାଇବା ।

ସାଧୁଲୋକ ଖୁଆଉଛି, ସେଥିରେ ତୋର ପୁଣି କଣ ରେ ଶିକା ?

ସେଟା ନା କଣ ଗୋଟାଏ ଏଲହି (ବୁହର୍) କାଣ୍ଡ । ଆପଣଙ୍କ ଇଂରାଜି କାଗଜ ପକ୍ଷରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଖୋରି ହୁଏ ।

ଆ', ରୁପ୍ କରନା । ବୀୟରଟା ଏତେ ପିତା-ମନେହୁଏ ଯେମିତି ଆମାଣସ ରୋଗର ପାଂଚନ ଖାଉଛି । ଭେଙ୍ଗାଲ ଦେଇଛି ବୋଧହୁଏ ।

ବୀୟର ତ ଟିକିଏ ପିତା ହେବା କଥା !

ବାଜେ ବଜୁ ନାହିଁ । ତୁ ଦୁଧଖିଆ ବଜା । ତୁ ମୋତେ ଶିଖାଇବୁ ବାୟର ପିତା ହେବ କି ନାହିଁ ।

ଛୁଇଁଡ଼ୀ ମୁହଁଟା ଚୁକୁଣା କରି ରହିଲା । ଚକ୍ରମା ଖୋଲା ଅସହାୟ ମୁଖ ।

ଅରେ ଯା ପାଖକୁ ଅରେ ତା ପାଖକୁ ଯାଉଛି, ଆବୋଇତାବୋଇ ବକ୍ ବକ୍ କରୁଛି ଅନବରତ, ଅନ୍ୟ କେହି କିଛି କହିବାକୁ ଗଲେଇ ପାଟି କରୁଛି, ଆଃ ରୁପ୍ କରନା । ଷପ୍ ହାଉଲିଂ, ଉଇଲ୍ ଯୁ ? ହଠାତ୍ ଛୁଇଁଡ଼ୀ ଖେମକା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚେଷ୍ଟା ଉଠି କହିଲା, ଏଇ ଖଜା ଖେମକା, ତୋ ନାଁରେ ମୁଁ ବୁଝମଜୀ ପାଖରେ ଲଗାଇବି । ତୋତେ ମୁଁ ରାଂଚିକୁ ଗ୍ରାନ୍ ସଫର କରାଇବି !

ଖେମକା ବସିଛି ବାରଣ୍ଡାର ଗୋଟାଏ କଣରେ, ତା ଆଖିରେ, ମୁହଁରେ ଖରା, ମୁହଁଟା ଏକ ପ୍ରକାର ଢୁଙ୍ଗ, ମିଠା ସ୍ଵରରେ ଖେମକା କହିଲା, ତା ଯଦି କରନ୍ତି, ଯୁଆର ଅଲଓୟେଜ୍ ମାଁଇ ପେଣ୍ଟ ।

ପେଣ୍ଟ ନା କରୁ ।

ଅଲଓୟେଜ୍ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ମୁହଁଟାରେ ମୋର ଦ୍ୟାଷଟା କଣ ?

ଛୁଇଁଡ଼ୀ ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ ଦେଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ତାକୁ ଚକ୍ଷୁରେ ଚାହିଁ ଖେମକାର ଦୋଷ ଖୋଜୁଛି । ଇଆଡକୁ ସିଆଡକୁ ଅନାଇଲା, ଆଖି ପଡ଼ିଲା ନିଜ ହାତରେ ଖାଲି ଗୁଆ । କହିଲା, ଖାଲି ସେତିକିବେଳୁ ଦେଖା ବାୟର ଖୁଆଉଛୁ, ସର୍ବ ଗୁଡ଼ାକ କଣ ତୋ ମାଇକିନିଆକୁ ଖୁଆଇବୁ ? ଯଁ ?

ଖେମକା ଝଟି ଉଠି ଚେରୁଲ ତଳୁ ସର୍ବ ବାହାର କରି କହିଲା, ମୁଁ ଇନ୍ଦ୍ରୀୟ କରିଛି, ମନ ଖରପ ହେଲେ ଆପଣ ହୁଇସି ବଦଳରେ ବାୟର ହିଁ ଖାଇବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ—

ମୋ ମନ ଖରପ ତୋତେ କିଏ କହିଲା, ଗାଣ୍ଡୁ ? ମୋତେ ଭେକ ହେଲାଣି । ସେତିକିବେଳୁ କହୁଛି ଖାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ—

ଖାଇବା ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଧବ୍ ଧବ୍ ସାଦା ସରୁ ଗୁଡ଼ଳର ଭିତ, ଟିଣର ନହୁଣି, ଆଳୁଭଜା, ଆଉ ଗରମ ମୁଗୀର ଝୋଲ । ରଙ୍ଗରୁରୀ ପିସ୍ ପିସ୍ କରି ଅଳ୍ପଣକୁ କହିଲା, ଏଇ କେତେଦିନ ଭିତରେ ଆଜିର ଗୁଡ଼ଳଟାଇ ସବୁଠୁ ଭଲ । ସବୁଠୁ ଖରା ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମେ ସବୁଠୁ ଭଲ ଗୁଡ଼ଳ ପାଇଲେ—ନା କ'ଣ ?

ଅରୁଣ କହିଲା, ମୁର୍ଗୀର ସାଦ ବି ଖୁବ୍ ଭଲ । ଗନ୍ଧିଛି ଯା—

ଟିକିଏ ବେଶୀ ଗର ଦେଇଛି ।

ସେତେବେଳକୁ ମାତ୍ର ଗୋଟାଏ ବାଜିଛି । ଲୁହିଡ଼ୀ ଇଆ ଭିତରେ ନିଶାରେ ମସରୁର । ଆଙ୍ଗୁଁ ଦେଇ ଖାଇବା ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟି କରୁଛି, କିଛି ଖାଇବା ପ୍ରତି ମନ ନାହିଁ । ଆଖି ଦିଇଟା ଘୋଳିଆ ହୋଇ ଆସିଛି । ଆଜି ସାଗଦିନ ଯାର ଏମିତି ଗୁଲିବ । ଅଥଚ ଅରୁଣ ଦେଖିଛି ଏ ମଣିଷଟା ସେତେବେଳେ ରିପୋର୍ଟ ଟାଇପ୍ କରି ବସେ ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ରକମ ଚେହେର । ଅସାଧାରଣ ସୁଚିଶ୍ରୁ ଏବଂ ଉଷାର ଜୋର୍ । କି ଏକାଗ୍ର ମୁଖ ସେତେବେଳେ ! ଅରୁଣ କହିଲା, ଲୁହିଡ଼ୀ ଦା, ଆପଣ କିଛି ଖାଇନାହାନ୍ତି ।

ନା-ଧୁର୍ । କଣ ଖାଇବି ? ଭଲ ଲାଗେନା । ପରା ମୁର୍ଗୀର ମାଂସଟା ପରା ।

ଖେଳକା ଅଭୂତ ମୁଖଭଙ୍ଗି କରି କହିଲା—କୀଅତା ମୁର୍ଗୀ ପରା ? ହାଃ—ହାଃ, ସମସ୍ତ ହସି ଉଠିଲେ । ଲୁହିଡ଼ୀ ଜୁଇ ଗଳାରେ କହିଲା, ସ୍ବାଟସ୍ ପନୀ ? ଯଁ ? ଅଲବର୍ ପରା ! ଧ୍ୟାତ—

ଲୁହିଡ଼ୀ ଆଙ୍ଗୁଁ ଦେଇ ଭିତ ଆଉ ମାଂସ ତଳେ ଫିଙ୍ଗିବାର ଦେଖି ଦେଶପାଣ୍ଡେ କହିଲା, ଦାଦା, ନ ଖାଇବେ ତ ଆଉ, ଖାଇବା ଜିନିଷ ନଷ୍ଟ କରିବେ ନାହିଁ ।

ବେଶ୍ କରିବି ନଷ୍ଟ କରିବି । ତୋର ସେଥିରେ କଣ ?

ଏଟା ଅନ୍ୟାୟ ! ଏତେ ଲୋକ ଖାଇବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି, ଆଉ ଆମେ ଏଇ ଯେ ପେଟଭରି ଖାଉଛୁ, ସେଟା ବି ତ ଅନ୍ୟାୟ । ତା ଉପରେ ପୁଣି ନଷ୍ଟ କରିବା—

ଆଃ ଚୁପ୍ କରନା । ବେଶ୍ କରିବି ନଷ୍ଟ କରିବି ।

କୌଣସି ମାନେ-ହୁଏନା । ବଙ୍ଗଲେର ବେହେରମାନେ ଖାଇପାରନ୍ତି—କିମ୍ବା କୌଣସି ଭିକାରୀକୁ ଦେଲେ—

ସର୍ ଅପ୍ । ମୁଁ କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁନା । ଖାଇବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି, ଭିକାରୀ—ଭଲ ଲାଗେନା, ଆଉ ସହ୍ୟକରି ପାରୁନାହିଁ । ନୂଆ ନା କଣ ?ଆଗେ ବୋଧେ ନଖାଇ କିଏ.....ପୁଣି ତାଙ୍କ ଦେଖାଇବା । ଏଇ ଖେଳକା, ମୁଁ ତୋତେ ଓ.ଏ. ଦେଇ ଦେଉଛି—ଆଜି ସାଗ ଦିନ ଏଠି କେହି ଏସବୁ ଖାଇବାକୁ ନପାଇବା —

ପାଇବା କଥା ଉଠାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ! ଏନପ ! ଆଜି ସାଗଦିନ ଛୁଟି, ବୁଝିଲ ! ଆଜି ଦର୍ଜିଷ୍ଟ ଠାରୁ ଛୁଟି, ବୁଝିଲ ତ ସମସ୍ତେ ! ଆଜି ଖାଲି ମଦ ଆଉ ଝିଅପିଲାଙ୍କ ଗଳ୍ପ କରିବ । ଖବରଦାର ! କେହି ଆଉ ଏସବୁ କଥା—

ତାର ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ ମିଃ ଲାହିଡ଼ୀ, ଗାଡ଼ି ଠିକ୍ ହୋଇଯାଇଛି ଖାଇସାରିଛି ଆମେ ଷ୍ଟାର୍ଟ କରିପାରିବା ।

ମଲା, ମଲା, ଆଉ କଣ ! ଖାଇ ଉଠିଲ ଏଇନା ତମର ସେଇ ଝଙ୍କା-ଝଙ୍କା ଗାଡ଼ିରେ ଉଠୁଛି ନା ଆଉ କଣ ! ଆଜି ଆମେ ଏଇଠି ରହିବା !

କିନ୍ତୁ ଆପଣ କହୁଥିଲେ ପଥରିଦିନ ଆପଣଙ୍କୁ କଲିକତାରେ ପ୍ଲେନ୍ ଧରିବାକୁ ହେବ ।

ମୋତେ ପ୍ଲେନ୍ ଧରିବାକୁ ହେବ ତ ତୋର ଏତେ ଭବନା କିଆଁ ? କହିଛି ତ ଆଜି ଛୁଟି ।

ଦିଲ୍ଲୀର ସାମାନ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀ ଅବଶ୍ୟ ଏଇନା ଗୁଲିଯିବାକୁ ଗୁହାଁଛି । ଦେଶପାଣ୍ଡେର ମଧ୍ୟ ଆଉ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ସେ ଉଠାଇଥିବା ଛବିଗୁଡ଼ାକ ତର୍କା ଛାଡ଼ି ନ ପାରିଲେ ତାର ମୂଲ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁରିଜଣ ଗୁଲିଗଲେ । ବାକୀ ଗୁରିଜଣ ରହିଗଲେ । ଗାଡ଼ି ପଣି ଫେରିଆସିବ ।

ବାଉଁଶରେ ଲଜି ଚେୟାରରେ ବସିଛନ୍ତି ଏମାନେ । ଲାହିଡ଼ୀ ପୁଣି ଗୁାସରେ ହୁଇସି ଡାଳିଛି, କୋରକରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଗୁାସରେ ମଧ୍ୟ ଡାଳିଛି । ଆଲକୋହଲ ଏକ୍ସଟି ରକ୍ତରେ ମିଶିଛି । ଶରୀରରେ ସବୁ ଧମନୀ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଛୁଟିଛି ଆଲକୋହଲ, ଲାହିଡ଼ୀ ଏକବାରେ ଛଟପଟ କରୁଛି । କେବେ ଚେୟାର ଛାଡ଼ି ଉଠୁଛି, କେବେ ଟହଲୁଛି, ପୁଣି ବସୁଛି । ଖାଁ ଖାଁ କରୁଛି ଖରା, ଏଇ ଖରରେ ହାଓୟା ଉଠିଲେ ଅଲୌକିକ ଶବ୍ଦ ହୁଏ । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରୁ ଛୁଟି ଆସେ ସେହି ଶବ୍ଦକାରୀ ହାଓୟା ।

ଇଦ୍ଦାରୁ ପାଣି ନେବାକୁ ସେତେବେଳେ ଅନବରତ ନାରୀ ପୁରୁଷ ଆସୁଛନ୍ତି । କପିଳର ଘଡ଼ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ, ଏମ ନଙ୍କର ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ଭଷାରେ ଝଗଡ଼ା । ଲାହିଡ଼ୀ ନିଜ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲ, କଣ ? ଟୁପ୍ ଟୁପ୍ କାହିଁକି ଗଳ୍ପ ହେଉ । ଏଇ ରଙ୍ଗରୁରୀ, ଏଥର ସେ ରଖିଆରୁ ଘୂରି ଆସିଛି, ସେଠି ଝିଅମାନେ କିପରି? ମିଳୁଛି ?

ରଙ୍ଗରୁରୀ ହାଇ ମାରି କହିଲ, ମୋର ଖୋଜି ଦେଖିବାର ସମୟ କାହିଁ ? ଏମିତି ଟାଇଟ୍ ପୋରୁମ ।

ତୁ ଝିଅପିଲାଙ୍କ ସନ୍ଧାନ କରିନୁ, ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ? ସେଥର ଜର୍ମାନୀକୁ ଯାଇ ତ, କହନା. ସେ ଗନ୍ଧଟା କହ ନା ।

ମୁଁ ଆଉ କଣ କହିବି ! ପାଣିନାଳୀଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ପାକଳ ହୋଇଗଲା । ଏଇ ଯା ଦୁଃଖ । ଏଇନା ଆଉ--ଏ ଅରୁଣ, ତୋର କଥା ବୟସ, ବାହାରେରା ବି ହୋଇ ନାହିଁ । ପ୍ରେମ-ପ୍ରେମର ଗନ୍ଧ ଗୋଟାଏ ଦିନ ଛାଡ଼ ନା ।

ବାହୁଡ଼ାଦା. ଆପଣ ବରଂ ଆପଣଙ୍କର ସେ ସ୍ୱେନ ଆପାୟାରଟା ।

ରାମୟଣ ସିଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସିରିୟସ ଧରଣର ଲୋକ । କାହାର ଇଣ୍ଟରଭ୍ୟୁ ଦେବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ମହଁ ଖୋଲେନା । ମଦ ଖାଇଯାଏ ଚୁପ୍‌ଚାପ । ରଙ୍ଗରୁରୀ ତାକୁ ଫିସ ଫିସ କରି ପରୁରିଲା, ବିହାରର କେତେ ପରସେଷ୍ଟ ପପୁଲେଶନ ହ୍ରାସ ଆପେକ୍ଷେ ?

ରାମୟଣ ସିଂ ସମ୍ବେଦରେ କହିଲା, ଫିଫଟ-ଫୋର ପରସେଷ୍ଟ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ସ୍ୱାରଭେଶନ୍ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା ?

କୌଣସି ଅର୍ଥସିଆଲ ରେକର୍ଡ ନାହିଁ । ଅନଅର୍ଥସିଆଲ-

ଲହିଡ଼ା ହୁକାର ଦେଇ ଉଠିଲା, ପୁଣି ସେଇକଥା । ପାଗଳ କରି ଛାଡ଼ିବ ବେଶ୍‌ଜୁଟି । କହିଲି ନା ଆଜି ଛୁଟି । ଗୋଟାଏ ଦିନ ପାଇଁ ବି ଗୁଜିରୀ ଭୁଲି ପାରୁନା ।

ମିଃ ଲହିଡ଼ା, ଏହା ଖାଲି ଗୁଜିରୀର ଇଣ୍ଟରସ୍ରେରେ ନୁହେଁ । ହିଉମାନ ଇଣ୍ଟରସ୍ ।

ସଟ୍ ଅପ୍ । କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ରୁହେଁନା ।

ନୋ ସ୍ଟକ୍ ଆର ଗୁଇଙ୍ଗ୍ ଉଇଥ୍ ଏ ଡ୍ରଙ୍ଗ୍ ।

ମୋଟେଇ ଡ୍ରଙ୍ଗ୍ ନୁହେଁ । ପର ପଇସାରେ ମଦ ମୁରୀ ଚଢ଼ାଇ ଏଇନା ପୁଣି ହିଉମାନ ଇଣ୍ଟରସ୍ । ବୁଲ୍ ଶୀର୍ । ଏଇନା ଖାଲି ଝିଅପିଲାଙ୍କ ଗନ୍ଧ ହେବ । ମଦମାଂସ ପରେ ଝିଅପିଲାଙ୍କ ଗନ୍ଧର ଠିକ୍ ।

କହରୁନା, ଆମେ ତ ସବୁ ଶୁଣିବାକୁ ରାଜି ଅଛୁଁ ।

ଲଷ ଇଆର ଜାନୁଆରୀରେ, ମାଡ଼ି ଡ୍ରେଥିଲି । ସେତେବେଳେ, ହୋଟେଲ-ରେ--ରାତି ବେଳା--ଝିଅନା ବାଥ୍‌ଟବ୍‌ରେ ବେହ ଡବାଇ ଥିଲା--ମୁଁ ନକ

କରିବାରୁ ତାଓୟେଲ ଜଡ଼ାଇ—ମୋର ସେତେବେଳେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ନିଶା—ଏଇ ଦେଖ, ଘୁମାଉଛି—ଏ ରଙ୍ଗରୁରୀ—ଏଇ ।

ରଙ୍ଗରୁରୀର ଦିବ୍ୟ ନାକ ଭାଙ୍ଗିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଉଛି । ଲାହିଡ଼ୀ ତିନି-ଚାରି ବାର ତାକୁ ଚେଷ୍ଟାଇ ଡାକିଲା, କିଛି ସାଡ଼ା ଦେଲା । ନାହିଁ ଚଳି ଚଳି ଆଗେଇ ଯାଇ ତା ବାଜ ଟାଣି କହିଲା ଏଇ ଶବ୍ଦ, ରଙ୍ଗରୁରୀ..... । ରଙ୍ଗରୁରୀ ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ଉଠି କହିଲା, ଓ ନିଦ ଆସି ଯାଇଥିଲା— । ଦେଖନ୍ତୁ ନା, ଖେମକା ବ ଶୋଇଯାଇଛି ।

ଶବ୍ଦ ଖେମକା ନାଁରେ ମୁଁ ରୁ ସ୍ତମ୍ଭୀ ପାଖରେ ଲଗାଇବି । ଏଇ (ଛାପାର ଅଯୋଗ୍ୟ) ଖେମକା—

ଖେମକା ଆଖି ଖୋଲି କହିଲା, ମୁଁ ଘୁମାଉ ନାହିଁ । ଏମିତି ଆଖିବୁଜିଛି । ଆପଣ କହନ୍ତୁ ନା, ମୁଁ ଶୁଣୁଛି । ତାପରେ ସେଇ ତାଓୟେଲ ଜଡ଼େଇଥିବା ଝିଅ—

ମୁଁ ଝପକରି ତାଓୟେଲଟା ଖୋଲି ଦେଲି । ମୁଁ ଦେଖିଲି, ଜଗଜ୍ଜନନୀର ରୂପ, ଓଫ୍ । କାଜି ମାରି କହିପାରେ ଏ ରକମ ଝିଅ କୋଟିକରେ ଗୋଟିଏ ବି ନାହିଁ । ସାରା ଦିହରେ ଛୁରିର ଧାର । ବୁକୁ ତ-ଦିଟା ସର୍ତ୍ତଲାଭଟ ଆଉ ଭର । ଝିଅଟା ପ୍ରଥମେ କଣ କହିଲା, କହିଲା ? ଝିଅଟା ସେତେବେଳେ ମୋତେ କଣ କହିଲା ?

କିଏ ଜବାବ ଦେବ ? ତିନି ଜଣଙ୍କ ନାକ ଦେଇ ଫିଟ ଫିଟ ନିଜର ନିଶ୍ବାସ । ଏକମାତ୍ର ଅରୁଣ ଜାଗିଥିଲା, ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ହସୁଥିଲା ।

ଲାହିଡ଼ୀ ମୁହଁରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ବେଦନାର ଛାୟା । ଆଖି ବିସ୍ତାରିତ କରି କହିଲା, ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲ, ଯା ? ପୁରୁଷପିଲା ? ଝିଅପିଲାର ଗଳ୍ପ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଶୋଇପଡ଼େ ? ହିଉମ୍ୟାନ୍ ଇଂଟରେଷ ? ଶଳାଏ—

ଅରୁଣ କହିଲା, ଲାହିଡ଼ୀଦା, ଆପଣ କହନ୍ତୁନା କଣ କହିଲା ଝିଅଟା ?

ଶୁଣିବୁ ! ମୋ ହ ତରେ ତାଓୟେଲ, ଝିଅଟା ବଂକା ହସହସି କହିଲା, ମୋ ପିଠିଟା ଭିଜା, ପୋଛି ଦିଅ । ମୁଁ ସେଠୁ—ଧ୍ୟାତ୍ ଭଲ ଗେନା । ତିନି ତିନିଟା ମଇଁଷିର ନାକ ଡକା—ୟା ମଧ୍ୟରେ ଏ ସବୁ ଗଳ୍ପ ହୁଏ ? ଭଲ, ଉଠି ପଡ଼ିବା, ଟିକିଏ ଘୁରି ଆସିବା ।

କୁଆଡ଼େ ଆଉ ଯିବେ ଏଇ ଶରରେ । ବସନ୍ତ ନା । ଲାହିଡ଼ୀଦା, ଆପଣଙ୍କ କନ୍ଦୁ ହୋଇଥିଲା କେଉଁଠି ?

ଏଲ୍‌ହାବାଦରେ ମୋ ବାବା ଏଠି ସୁପେସର ଥିଲେ । କାହିଁକି, ସେଥିରେ ତୋର କଣ ଦରକାର ?

ଏମିତି ପଚାରିଲି ।

ଏଇ ହୁଇସିର ବୋତଲଟା ଇଆଡ଼କୁ ନେଇ ଆ ତ ! ଆଛା, ଥାଉ, ଥାଉ ଖାଇବି ନାହିଁ । ଭଲ୍‌ଗେନା ଏଇନା କଣ କରିବା କହତ ।

ଆପଣ ବି ଖୋଇ ପଡ଼ନ୍ତୁ ନା ।

ଦିପହର ଶେଷ ହେବା ଉପରେ, ଖୋଇବି ? ଧୂର୍ତ୍ତ । ତା ଅପେକ୍ଷା ଗୁଲି-ଗଲେ ବରଂ ହୋଇଥାନ୍ତା ଦେଖୁଛି—ଏଇ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଘୁଂଘୁଡ଼ିମର ମଇଁଷିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ରହିବା—ତୁ ଏଇନା କଣ କରିବୁ ?

କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଠି ରୁପରୂପ ବସି ରହିବି । ମୋର ଅନେକ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ଏଠିକି ଆସି.....

କି କଥା ? ପ୍ରେମିକା—

ନା ନା ମୁଁ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲି ପୂର୍ବ ବଙ୍ଗରେ । ବାଂଲ ଦେଶରେ ସେଇ ପରାଶର ମନୁଷ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣର କଥା । ୧୯୪୩ ସାଲରେ-ମୁଁ ପୂର୍ବବଙ୍ଗରେଇ ଥିଲି । ସେଇ ସବୁ ଦିନର କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ହଠାତ୍— ।

ସେତେବେଳେ ତ ତୁ ବଜା ଥିଲୁ ।

ହଁ । ମୋର ଖୁବ୍ ପେଟର ବେମାରି ଥିଲା । କ୍ଷୁଧା ବି ପାଉଥିଲା ସବୁ ସମୟରେ । ସାରାଦିନ ଖାଇବି—ଖାଇବି କରୁଥିଲି ଆଉ କାନ୍ଦୁଥିଲି । ଘରର ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି ।

ଆ ମର ।ହଠାତ୍ ଏଠିକି ଆସି ତୋର ସେ ସବୁ କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି କାହିଁକି ?

ବାବା, କଲିକତାରେ ମାଷ୍ଟାରି କରୁଥିଲେ । ସେ ଅମଳର ବ୍ୟାପାର ତ ଜାଣନ୍ତି, ବାବା ମାସକୁ ମାସ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା କରି ପଠାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ପୂର୍ବ ବଙ୍ଗଳାରେ ଆମ ଗାଁରେ ଗୁରୁକ ମହଣ ଛପନ ଟଙ୍କା । ଘରେ ପାଠ ଜଣ ଲୋକ 'ସାରା ଦିନରେ ଥରେ ମାଛ ଖତ ଆଉ ଫେଣ ମିଶାଇ ଖାଇବା କରୁଥିଲ । ଆଉ ଆଳୁ ସିଝା । ପକେଟରେ ଆଳୁ ସିଝା ରଖୁଥିଲି ସବୁବେଳେ । ସେତେବେଳେ

କ୍ଳାସ୍ ଫୋର୍ରେ ପଡ଼ୁଥିଲି । ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ପକେଟରୁ ସିଝା ଆଡ଼ୁ ବାହାର କରି ଖାଉଥିଲି ।

କ୍ଳାସରେ ସବୁ ପିଲା ଘରୁ ସିଝା ଆଣୁ ଆଣନ୍ତି-ବେଂଚ ଉପରେ ଲୁଣ-ମୋର ସହ୍ୟ ହେଉ ନ ଥିଲା । ପେଟର ବେମାରିର ରୋଗୀ ତ, ପେଣ୍ଡାଉତ ସହ୍ୟ ହେଉ ନଥିଲା । ତଥାପି କ୍ଷୁଧା, ମାଙ୍କୁ ଜଳାଉଥିଲି । ମା ଖାଇ ବସିଲେ ତାଙ୍କ ଖାଇବା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଖାଉଥିଲି ।

ଲାହିଡ଼ୀ ଅକାରଣରେ ମୁହଁ ବଙ୍କାଇ ବସିଲା । କହିବାକୁ ଲାଗିଲା ! ଲାହିଡ଼ୀ ସେଠାରେ ବାରାଣ୍ଡା କୋଣକୁ ଚାଲିଗଲା । ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁକହିଲା, ବୁଝିଛି ତୋ ମା ବଂଚି ନାହାନ୍ତି ନା !

ମା ମୋର ମା ସେଇ ବର୍ଷ ଟି. ବି. ରେ. ମରିଯି ଛି । ଗନ୍ଧସର କ୍ଷୁଧା ଥିଲା ମୋର । ପେଟରେ କିଛି ସହ୍ୟ ହେଉ ନ ଥିଲା । ତଥାପି ମାଙ୍କ ଖାଇବା ଛଡ଼ାଇ ଖାଉଥିଲି । ମା କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ରୋଜ୍ ନଖାଇ ରହୁଥିଲେ । ସେଇ ଦିନଠୁ ଟି. ବି. ହୁଏ । ସେତେବେଳେ କିଛି ବୁଝି ନଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁ ମନେ ପଡ଼ୁଛି । କାଲି ଲଙ୍ଗରଖାନାର ଲଇନ୍ ଦେଖି ମୋତେ କିମିତିକା ଲାଗିଲା । ଟିକିଏ ମଜା ବି ଲାଗିଲା କହିବାକୁ ଗଲେ, । ମନେ ହେଲା, କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଭବରେ, ମୁଁ ତ ଠିକ୍ ବଂଚି ରହିଛି ।

ଲାହିଡ଼ୀ ହୁଙ୍କାର ଦେଇ କହିଲା, ମଜା ଲାଗିଲା ମାନେ ? ଏତା କଣ ମଜାର ବ୍ୟାପାର ?

ଅରୁଣ ସେଇ ରକମ ଦୁବୋଧ୍ୟ ହସ ହସ କହିଲା, ହଁ, ସେଇ ପରୁଷର ଦୂର୍ଭିକ୍ଷରେ ମୁଁ ବି ତ ମରି ଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତି । ମରିନି ମୋ ମାଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇ ମୁଁ ବଂଚିଛି । ବଂଚି ରହିବାଟା ଗୋଟାଏ ମଜାର ବ୍ୟାପାର ନା !

ଲାହିଡ଼ୀ ସିଗାରେଟର ଶେଷ ଟୁକୁରଟା ଆଙ୍ଗୁଳରେ ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପକେଟରୁ ଖୁରୁରା ପଇସାଗୁଡ଼ାକ ନେଇ ଝଣ ଝଣ କଲା । ଗୋଟାଏ ହାତ ରଖିଲା ମୁଣ୍ଡ ବାଳରେ । ହଠାତ୍ ଲମ୍ବ ମାରି ବାରଣ୍ଡାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲା ତଳକୁ, ଗୋଟାଏ ଫୁଲ ଛିଣ୍ଡାଇଲା । ଚେଷ୍ଟେଇ କହିଲା, ଯା ଅରୁଣ, ତୁ ଘରକୁ ଯା— କିଛି କ୍ଷଣ ଘର ଅନ୍ଧକାର କରି ଶୋଇ ପଡ଼ ବରଂ । ଭଲ ଲାଗିବ ।

ଅରୁଣ ଆଖି ଦେଇ ଲାହିଡ଼ୀର ଗତି ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲା । ଜବାବ ଦେଲା, ନା ଠିକ୍ ଅଛି, ଏଇଠି ଟୁବ୍ ଭଲ ଲାଗୁଛି ।

ଲାହିଡ଼ୀ ଆଗେଇ ଗଲା ଇଂଦାର (କୂଅ) ଆଡ଼କୁ । ଗୋଟିଏ ଝିଅ ସଦ୍ୟ କଳସୀରେ ପାଣି ଭରି ଫେରୁଛି, ତାକୁ କହିଲା, ଦେ ତ ମାଝିନ୍, ଟିକିଏ ପାଣି ଦେ, ମୁହଁଟା ଧୋଇ ନିଏ ।

ଝିଅଟା ଟିକିଏ ଅତମତ ଖାଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ଅନାଇଲା ଲାହିଡ଼ୀର ନିଶାଗ୍ରସ୍ତ ଲାଲ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଡ଼କୁ । ତା'ପରେ କାଖରୁ କଳସୀଟା ବଙ୍କାଇ ତା'କି ଦେଲା କିଛି ଜଳ । ଅଞ୍ଜଳି ପାତି ଟଳମଳ ଅଣ୍ଟାଜଳ ନେଇ ଲାହିଡ଼ୀ ଝାମଟା ମାରି ତାର ଚଶମା-ଖୋଲା ମୁହଁଟାକୁ ଧୋଇ ନେଲା । ପୁଣି ମାଗିନେଇ ଆଉ କିଛି ପାଣି ପିଇ ବି ଦେଲା । ତା'ପରେ ଝିଅଟିକୁ କହିଲା, ଆ, ମୁଁ ତୋତେ ପାଣି ଭରି ଦେଉଛି ।

ଅରଦଳୀକୁ ହଟିଯିବାକୁ କହି କହିଲା, ଠିକ୍ ହ୍ୟାୟ, ତୁମ୍ ଯାଉ । ମୁଁଇ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାଣି ଟେକି ଦେବି ।

ଉଂକି ମାରି ଦେଖିଲା, କୁଅର ଅନେକ ତଳେ ଜଳ, ତା ହେଉ, ସରିବ ନାହିଁ ।

ବଂଶବାପାଙ୍କୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରାସୁ

ମାଘ ମାସ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲା । ତଥାପି ଶୀତ ଯିବାର ନାଁ ଧନ୍ତ ନାହିଁ । ତା ଉପରେ ଆଜି ସକାଳଠାରୁ ଆକାଶର ଏ-ପାଖରେ ସେ-ପାଖରେ ପଥର ଭାଲୁ ପରି ମେଘ ଝୁଲି ରହିଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ ଚିକିଏ ଅଧେ ଖର ଦେଖା ଦେଉଛି , ମେଘାଛନ୍ଦ ଭରୀ ଆକାଶଟାକୁ ଅଗୁନକ ଚମକ ଲଗାଇ ଦେଇ, ପରକ୍ଷଣରେ କିନ୍ତୁ ତାହା ମଉଳି ଯାଉଛି ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ଯେତେବେଳେ ବଡ଼ ମାଠର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ପହଞ୍ଚିଲା, ଶୀତଳ ଦିନ ସରି ଆସିଲାଣି । ଗଛ ବୃକ୍ଷର ଛାଇ ଲମ୍ବା ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ।

ବିଷ୍ଣୁପଦର ବୟସ ଗୁଳି ଶର ପାଖାପାଖି । ପୁଆ ପରି ମୋଟା ନାକଟାଟ ଦୁଇପଟେ ଘୋଳିଆ ଆଖି ଦୁଇ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ନଳା ମୋଟା ଓଠ ତଳକୁ ଝୁଲି ପଡ଼ିଛି । ଗଳାଟା ଭଜା । ଅଧାରାବିକ ଡେଜା । ଦିହରେ ଖସ ଖସ କଳା ଚମଡ଼ା ଉପରେ ଖଇ ଉଡୁଟି । ସବୁ ମିଳାଇ ଗୋଟାଏ ବାଜେ ପୋଡ଼ା ତାଳଗଛ ଯେମିତି । ଲେକଟାର ସମସ୍ତ ଦିହରେ ମୋଟା ଚଉଡ଼ା ହାତ ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଲି । ଏଇ ଠାଟରେ ଯଦି ଚିକିଏ ମାଉଁସ ଲଗତା ବିଷ୍ଣୁପଦ ପାହାଡ଼ ପରି ପ୍ରକାଶ ବଳଶାଳୀ ମଣିଷ ହୋଇ ଉଠି ପାରନ୍ତା ।

ଆଜ୍ଞାଦନ କହିଲେ ତା ଅଣ୍ଟାରେ ମଇଳା ଛିଣ୍ଡା ନେଇଟି ଆଉ ହଜାର ତାଳି ପକା ଚିତ୍ର-ବିଚିତ୍ର ଜାମା । ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛା ବନ୍ଧା । ଏହା ଛଡ଼ା କାନ୍ଧରେ ଗୋଟାଏ ଟାଙ୍ଗିଆ ରହିଛି ବିଷ୍ଣୁର । ଅଣ୍ଟାରେ ଧାରୁଆ ଦାଆ ଗୁଜା ।

ଆଜିକି ତିନି ଦିନ ହେଲା କାମ ନାହିଁ ବିଷ୍ଣୁପଦର । କାମ ନାହିଁ, ପକ୍ଷରେ ରୋଜଗାର ବି ନାହିଁ । ତା'ପରି ଭୂମୀହୀନ ଦିନ-ମଜୁରିଆ ଘରେ କାଣି କାଣି ସୁନା ଦାନା ମହଜୁତ ନାହିଁ ଯେ ବସି ବସି ଖାଇ ପାରିବ ।

ଦି ଗୁରି ଦାନା ଯାହା ଗୁଡଳ ଟାଉଳ ଥିଲା ତାହା କାଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଲା ।

ଆଜି ଯଦି କିଛି ଯୁଗଲ ପାରେ ବୋହୂ ପିଲାଟିଙ୍କ ଖାଇ ପାରିବେ । ନହେଲେ ଉପାସ ।

ନିଦରୁ ଉଠିବୁ କିମ୍ବା ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲା ବିଷ୍ଣୁପଦ । କିନ୍ତୁ କାମ କ'ଣ ? ଘୂରି ଘୂରି ସେ ଯେତେଜେଲେ କୁଳ ଓ ହତାସ ସେତେବେଳେ ଏଇ ଉତ୍ତରର ମାଠଟା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ତାର ।

ଉତ୍ତରର ଏଇ ମାଠ ଅନେକ ସମୟରେ ବିଷ୍ଣୁପଦକୁ ବଞ୍ଚାଇଛି । ଏଠା କେବେ ଫଳ ମୂଳ, କେବେ ଶାଗପତ୍ର, କେବେ ବା ପଖାଟାଏ, କେଉଁଥର ଗେଣ୍ଡା କଇଁଚ, କେଉଁଥର ଖରଗୋଷ ନେରଘାଇ ପିଲକବିଲକର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା କରିଛି ସିଏ । ଆଜି ବି ବହୁତ ଆଶା କରି ଆସିଛି ।

ମାଠରେ ଘରୁଟି କିଛିକ୍ଷଣ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା ବିଷ୍ଣୁପଦ । ଜାଗାଟା ନିର୍ଜନ । ତାହା ଶ-ବାଆଁ ଯେଉଁ ଆଡେ ଦୃଷ୍ଟି ଯାଏ ଘାସଭର ଜମି । ଏଇ ଶୀତ ଘାସ ଅବଶ୍ୟ ସଜୀବ ସତେଜ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନାହିଁ, ବିବର୍ଣ୍ଣ ଫିକାଳିଆ ହୋଇ ଯାଇଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ ଝଡ଼, ଝୋପ, ଗଛ, ଲତା ! ମାଠ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଖାଲ ଚି ରହିଛି ।

ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ ସେ ଝୋପ ବା ଗଛ ଯାହା କିଛି ଆଖିରେ ପଡ଼ିଛି ସବୁ ଦେଖି ନେଉଛି ବିଷ୍ଣୁପଦ ତୀକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ଘାସ ଜମିରେ ତାର ଯାହା କାମ୍ୟ ସେମିତି କିଛି ଆଖିରେ ପଡୁନାହିଁ । ଅନେକ ଗୁଲିଲା ପରେ ହଠାତ୍ ମାଠ ମଝିରେ ଥିବା ଖାଲଟା ଆଡ଼କୁ ନଜର ଯିବାମାତ୍ରେ ଅମି ଗଲା ବିଷ୍ଣୁପଦ । ଖାଲଧାରରେ ଗୋଟାଏ ଡିରିଲା ଲୋକ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି । ଦଶ ପାଦ ଆଗେଇଲେଇ ତାକୁ ଧରଯାଏ । ଏତେ ପାଖରେ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ଝିଅପିଲାଟାର ଆଖି ଛୁସ୍ତ, ଲନିନଧର ।

ଏଇ ନିର୍ଜନ ମାଠରେ ଶୀତ ଅବେଳାରେ କୁଆଡୁ ଆଇଲା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟା । ବିଷ୍ଣୁପଦ ଉଠି ପାଇଲା ନାହିଁ । ବି ସେ ଅନାଇ ରହୁଛି । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ବଡ଼ ଶ୍ୟାମଳା , ଗୋଲଗାଲ ପୁଟବଲ୍ଟି ପରି ଗଢ଼ଣ, ବସା ନାକ, ପୁଷ୍ଟ ବୁକୁ ଶ୍ୱାସ୍ୟ ଏତେ ଉଦାମ ଆଉ ଚଟପଟ ଯେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଛୋଟ ଶାଢ଼ୀଟା ଦିହରେ ବାଗ ପାନ୍ଥୁ ନାହିଁ । ନା ହାତରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କରୁରି ।

ଅନେକ କ୍ଷଣ ପରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ପଚାରିଲା, “ତୁ କିଏ ଗୋ ମାଇପି ପିଲା ?”

ତୀକ୍ଷଣ ଗୁପା ଗଳାରେ ସ୍ଥାନୋକଟି କହିଲା, “ଯିଏ ହୁଏନା । ତୁ ଏଠି
ଯା ଦେଖିନି ।”

“ଯା କହିଲେ ଯିବି ନାଁ କଣ ? ଏଠି ମୋର କାମ ଅଛି ।”

“କି କାମ ? ”

“ହଁ ଅଛି ।” କହି ଟିକିଏ ରହିଗଲା ବିଷ୍ଣୁପଦ । “ଏଇଁ ନିଛାଟିଆ ମାଠରେ
ଏକା ଏକା ତୁ ଆଇରୁ ? ”

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି କହିଲା, “ମୋର ବି କାମ ଅଛି ।”

ନିଜର ଅଜାଣତରେ ଗୋଡ଼ ବଢାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲା ବିଷ୍ଣୁପଦ । ସ୍ତ୍ରୀ
ଲୋକଟି ତୀବ୍ର କଣ୍ଠରେ କହିଲା ଚିତ୍କାର କରି; ‘ଖବରଦାର ମିଶିପି ପିଲା, ପାଦେ
ବି ଆଗେଇବୁ ନାହିଁ । କୁଟୁରି ଚଳାଇ ଦେବି କିନ୍ତୁ ।’

ବିଷ୍ଣୁପଦ ଚମକି ଉଠିଲା । ଲଜ୍ଜା ହେଲା ତାର । ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା, ଟିକିଏ,
ଆଗର ଭୟ ଆଡ଼ୁ ନାହିଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟିର । ତା ଆଖିର ତାର ଏଇଲଗେ ଦପ୍ ଦପ୍
କରୁଛି ।

ଭୟ ଭୟରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, ‘ବେଶ୍, ତୋର ଯେତେବେଳେ ଲଜ୍ଜା
ନାହିଁ, ଆଗେଇବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁ ମାଲପିଟା କେଉଁଠାର, କୁଆଡ଼ୁ ଏଠିକି
ଆସିଲୁ ? ତା କହିବାରେ ଦୋଷ କଣ ?’

କଣ ଭବି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ଟିକିଏ ନରମ ହେଲା, ‘ମୁଁ ତାଳଡ଼ାଙ୍ଗାରେ ଥାଏ ।
ହୋଇ ଉଠୁରେ ।’.....

“ସି ତ ଅନେକ ଦୂର । ପରାଏ ଦିକୋଶ ଗସ୍ତା ହେବ ।’

‘ହଁ ।’

‘ଏତେ ଦୂରକୁ ଆଇରୁ ?’

ଦରକାର ହେଲେ ଆଇବି ନି ।’

ଦରକାରଟା କଣ କହନ୍ତି ।’ •

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି କହିଲା, ‘ଏତେ ଯେବେ ଶୁଣିବାର ଲଜ୍ଜା ଶୁଣ । ମୁଁ ଶାଗ
ପତର ପତମ୍ବୁତ ପାଇଁ ଏଠିକି ଆସିଛି ।’

ବିଷ୍ଣୁପଦ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା । ବିସ୍ମୟର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, କି ‘ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ! ମୁଁ ବି
ତ ସେଇଥିପାଇଁ ଆସିଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିର ଆଖିର ତାର ପୁଣି ଦପ୍ ଦପ୍ କରି ଉଠିଲା ।
'ମିଛ କଥା ।'

'ସତ କହୁଛି, ମିଛ କଥା ନୁହେଁ-ବିଷ୍ଣୁପଦ ଆକୁଳ ଭାବରେ କହିଲା ।
ଭଗବାନଙ୍କ ଗଣ । ସକାଳୁ ପିଲାକବିଲା ଉପାସ ଅଛନ୍ତି । 'ତିନି ଦିନ ହେଲା
ଗୋଟାଏ ପଇସା ରେଜଗାର ନାହିଁ । ଏଇ ମାଠରୁ କିଛି ନ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରିଲେ
ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ବଂଚିବେ ନାହିଁ ।'

ବିଷ୍ଣୁପଦର କଂଠର ଶୁଣ, ତାର ଆକୁଳତା ଦେଖି ବିଶ୍ୱାସ କଲା
ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି । କହିଲା, କିଛି ଖରପ ମତଲବ ନାହିଁ ତ ତୋର ।'

'ଏଇ ଦେଖ, ଭଗବାନଙ୍କ ଗଣ ଦେଇ କହିଲି । ବେଶ୍, ପାଖକୁ ଆଗେଇ
ଆସ । ତୋ ଦିହ ଛୁଇଁ କହୁଛି ।'

'ଦିହ ଛୁଇଁବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ତା ଘର କୁଉଁ ତୋର ?'

'ପୟାରପୁରରେ-ହୋଇ ଦକ୍ଷିଣ- ।' ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଆଂଗୁଠି ବଢ଼ାଇ
ଦେଲା ବିଷ୍ଣୁପଦ ।

'ତୋ ଘର ବି ତ ଅନେକ ଦୂର ।'

ବଂକା ଟଙ୍କା ହଳଦିଆ ଦାଢ଼ ବାହାର କରି ବିଷ୍ଣୁପଦ ହସିଲା । ହଁ । ଏଇ
ମୋ ତୁ କହିଲୁ ଦରକାର ପୃଡ଼ିଲେ ଆସିବାକୁ ହୁଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି କହିଲା; ତା ସତ ।'

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, 'ଏତେ କଥାବାତା ହେଲା । କିନ୍ତୁ କେହି କାହାର
ନାମ ଜାଣିଲୁନି । ମୋ ନାଆଁ ବିଷ୍ଣୁପଦ । ତୋର ?'

'ନିଶି ନିଶିବାଲା ।'

ଟିକିଏ ରୁପ । ତାପରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, 'ଏତା କଥା କହିବି
ଅପିଲା ?'

'କଣ ?'

"ତୁ ଯାହା ତରେ (ପୋଇଁ) ଆଉରୁ, ମୁଁ ବି ତାରି ତରେ ଆଉଟି । ଆସ୍
ନା ଦିଜଣ ଯାକ ଏକାସଂଗରେ ଶାଗପତର ପକମୂଳ ଖୋଜିବା । ଶୀତ ଦିନ,
ଏଇନା ସଂଧ୍ୟା ହୋଇଯିବ । ତୁ ଯୁବତୀ ଚିରିଛାଟା ଏକା ଏକା ମାଠରେ ବୁଲିବା
ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ଇତସ୍ତତ କରି ନିଶି କହିଲା, "ସେଇ ଭଲ । ସ୍ତ୍ରୀ ତୋ ଏହାପରେ

ଯାଏ ।” ସେ ନିଜେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ପାଖକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା ।

ତା’ପରେ ମାଠ ଭିତରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଦିଙ୍ଗଣ ଗୋଟାଏ ଅଭିଷିତ ଚୂର୍ତ୍ତ କରି ପକାଇଲେ । ଏଠି ଯାହା ମିଳିବ ସେମାନେ ସମାନ ଦୁଇ ଗଗ କରି ନେବେ ।

ଏଇ ମାଠର ପ୍ରତିଟି ଝୋପ ଝାଡ଼, ପ୍ରତିଟି ଶାଖାସହ ବିଷ୍ଣୁପଦ ଆଉ ନିଶି ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟା ଗୁରି ଛୋଟ ଛୋଟ କଇଚ ଛଡ଼ା କିଛି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ାକର ଶକ୍ତ ଖୋଜ ଛଡ଼ାଇଲେ ଆଉ କେତେଟିକେ ବା ମାଂସ ବାହାରିବ ?

ମୁହଁ ବୁଜି ସେମାନେ ଘୁରୁ ନ ଥିଲେ ଖାଦ୍ୟ ସନ୍ଧାନରେ । କେତେବେଳେ ନିଶି ପରୁଥିଲା, ଘରେ ତୋର କିଏ କିଏ ଅଛନ୍ତି ରେ ମନ୍ଦିରି ? ଏଇ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ସମ୍ପର୍କରେ ତା ମନକୁ ଭୟ ଓ ସନ୍ଦେହ ଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ମୋଟା ମୋଟି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବି ନିଶି ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହେ, “ପିଲାଟିଲା ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀ !”

‘କେତୁଟା ପିଲାଟିଲା ?’

‘ଡିନିଟା । ଦିଟା ମରଦ ପିଲା, ଗୋଟାଏ ଝିଅ ।’

‘ତାହେଲେ ପାଞ୍ଚ ଜଣର ସୋମସାର (ସଂସାର) ଲୋଭ ?’

‘ହଁ ।’

‘କଣ କହୁ ତୁ ?’

‘ମଜୁରୀ ଖଟେ ।’

‘ସେଥିରେ ତଳେ ?’

‘ତଳେ ଆଉ କୁଆଡ଼ୁ ?’ ପରସ୍ପେ ଦିନକୁ ଅଧପେଟେ ଖାଏ, ନୋହୁଏ ଉପାସ ।’

ଟିକିଏ ଭାବି ନିଶି କହେ, ଜମିଜମା ଅଛି ?’

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହେ, ‘ଜମି କେଉଁଠୁ ପାଇବି ଲୋ ?’

ଖାଲି ଗତର ଉପରେ ଭରସା କରି ତାହାଲେ ବଂଚିବା ?

‘ହଁ ।’

‘ସି ଯେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ !’

‘କଷ୍ଟ ହେଲେ ଆଉ କଣ କରାଯିବ ?’

କେବେ ବା ବିଷ୍ଣୁପଦ ପରୁରେ, 'ମୋ କଥା ଖାଲି ଶୁଣିବୁ । ତୋ କଥା କହ ।'

ନିଶି କହେ, 'ମୋର କିଛି ନୂଆ କଥା ଅଛି ନା କଣ ! ଖଟଧ ଉପରେ ମୋର ବି ଭରସା ।'

ସି ତ କଣ ଆଉ ବୁଝି ପାରୁନି ଭବିଷ୍ୟ ?

ଠିକ୍‌ଇ ପାରିଚି । ମୁଁ ସେକଥା ପରୁରୁ ନାହିଁଲୋ ଝିଅପିଲା ।

'ତେବେ କଣ ପରୁରୁ ?'

ବେଳେ ଉଠି ସଙ୍ଗିନୀକୁ ଅରେ ଦେଖିନେଲା ବିଷ୍ଣୁପଦ । ତାପରେ କହିଲା, ଶଙ୍ଖା ସିନ୍ଦୂର ଦେଖି ନାହିଁତ ।' ଝିଅ ପିଲାର କଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ବାହା) ହୋଇ ନାହିଁ ?'

ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବେ ନିଶି କହିଲା, 'ହୋଇଥିଲା ।'

'ତା ହେଲେ ?'

ବିଷ୍ଣୁପଦ କଣ ଜାଣିବାକୁ ଉଠି ନିଶି ବୁଝିପାରିଲା, ବାହା ହୋଇଥିଲା । ଅଥଚ ତା ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ନାହିଁକି କପାଳରେ ସିନ୍ଦୂର ନାହିଁ । ତେଣୁ ବୋଧହୁଏ ବିଷ୍ଣୁପଦର ଧନ୍ଦା ଲାଗିଛି । ଭରି ବିଷ ଗଳାରେ ନିଶି କହିଲା, 'ମୋ ମରଦଟା ନାହିଁ ।

ନିଶି ଭଉଁର ଦେଲା ନାହିଁ ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ପଣି ପରୁରିଲା, ତା କଣ ହୋଇଥିଲା ? ରେଗ-ବେୟାରମ ?

ନିଶି କହିଲା, 'ନା' । କୋତଦାରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ାଇ କରିବାକୁ ଯାଇ ମରିଚି । ପେଟରେ ବର୍ତ୍ତା ଭୂଷି ଦେଇଥିଲେ ସେମାନେ, ନାହିଁ ବୁଜୁଳି ସବୁ ବାହାରି ଆସିଥିଲା । ତା ଆଖିରେ ଦେଖି ହେବ ନାହିଁ ଗୋ ।' କହୁ କହୁ ହଠାତ୍ ଏଇ ଜନହୀନ ସ୍ତବ୍ଧ ପ୍ରାନ୍ତରକୁ ଚମକାଇ ଦେଇ ଗଳା ଫଟାଇ ବାନ୍ଧି ଉଠିଲା । 'ଆ ବାବା ଗୋ, ମୋର ଏତେ ବଡ଼ ଜୁଆନ ମରଦଟାକୁ ସେମାନେ ମାରି ଦେଲେ ଗୋ ।'

ବିଷ୍ଣୁପଦ ଚିକିଏ ଦିଆ କଲା । ତାପରେ ନିଶିର ରକ୍ଷ ବାଳରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସାବୁନା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା; କାନ୍ଦନା ଝିଅପିଲା, କାନ୍ଦ ନା । କ୍ଷେତି (କ୍ଷେତି), ଯା ହବାର ତା ହୋଇ ଯାଇଛି ।'

ଅନେକକ୍ଷଣ ପରେ ଶୋକାନ୍ତ୍ରୁଷ ଶାନ୍ତ ହେବା ପରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ପରୁରିଲା, ପୁଅଝିଅ କେତୁଟା ଗୋ ତୋର ?'

ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଗଳ୍ପରେ ନିଶି କହିଲା, ‘ନାହିଁ ।’

ତେବେ ରକ୍ଷା ।’

ନିଶି ଚୁପ୍ କରି ରହିଲା ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ପଣି ପଚାରିଲା, ‘ସୋମସାରେ (ସଂସାରେ) ଆଉ କିଏ ଅଛି ?

ବୁଢ଼ୀ ଶାଶୁ ଅଛି । ଦିନ-ରାତି ଆଁ କରି ଥାଏ । ବଡ଼ କ୍ଷୁଧା ବୁଢ଼ୀର । ଏତେ ବଡ଼ ପାହାଡ଼ ପରି ପୁଅଟାକୁ ଖାଇଲା, ତଥାପି କ୍ଷୁଧା ମେଂଟେନା । ଘାର ଆଁ ବୁକୁ ବୁକୁ ମୁଁ ବି ଦିନେ ସାବାଡ଼ ହୋଇପିବି ।’

ଜମିବାଡ଼ି ଅଛି ?’

ଥିଲେ କଣ ଆଉ ଶାଗ ଗଣ୍ଡାଏ ପାଇଁ ମାଠଘାଟରେ ଘୁରି ବୁଲୁଛି ?’

ଦି’ଜଣ ଯାକ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଖୋଜି ଖୋଜି ଚାଲିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଜନନୀଟି ପରି ଏହି ବିଶାଳ ମାଠ ଆଜି ବଡ଼ କୃପଣ ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦୟ । ଚାରିଟା କଇଁଚ ପରେ ଗୋଟା ପାଂଚଟା ପାଟିଲା ବେଲ ଛଡ଼ା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ କିଛି ମିଳିନାହିଁ । ଅଧା ଅଧି କଲେ ଗରରେ କେତେ ଟିକିଏ ବା ପଡ଼ିବ ?

ଇଆଡ଼େ ଶୀତର ଅପରାହ୍ନ ଆହୁରି ଗଡ଼ି ଗଲଣି । ଖର-ଟର ଏବେ ଆଉ ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟଟା ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ଗଛପତ୍ର ଆଡ଼ୁଆଳରେ କେତେବେଳେ ଚୁବ୍ କରି ଡୁବି ଯାଇଛି ବିଷ୍ଣୁପଦ ବା ନିଶି କେହି ଚେର ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ଦୁଇ ଗଡ଼ରେ ଚାରିଆଡ଼ଟା ବେଶ ଝାପ୍‌ସା ହୋଇ ଉଠୁଛି ।

ସକାଳୁ ଆକାଶର ଏଠି ସେଠି ମେଘର ଗୁଜାରିଗୁଡ଼ାକ ଝୁଲୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ସବୁ ଆହୁରି ଚଳକୁ ନାହିଁ ଆସିଲାଣି । ଟୋପା ଟୋପା ବୃଷ୍ଟି ବି ପଡ଼ୁଛି । ତାପରେ କନକନିଆ ଉତ୍ତର ପବନ । ଚମଡ଼ା ମାଂସ ଭେଦ କରି ବତାସଟା ହାତରେ ଯାଇ ବିହୁଛି । ଅଣ୍ଟା ଚୁଣୁମିରୁ ହିମ ଉଠି ଆସୁଥିଲା ।

ତାହାଣ ପାଖରୁ ନିଶି କହିଲା, ‘ଆଜି ବଡ଼ ଶୀତନୁହେଁ ?’

ଅନ୍ୟମନସ ଭାବେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ‘ହଁ’ ।

ପୁଣି ବୃଷ୍ଟି ବି ଆରଂଭ ହେଲା ।’

‘ହଁ’ ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ନିଶି କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ଯାଉଛି ଠିକ୍ କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ ଅନ୍ୟ କଥା ଯାଉଛି ଗରର ଭିତର କଇଁଚ ଆଉ ଅକେରଟା ବେଲ ଘରକୁ ନେଇ କାହା

ମୁହଁରେ ଦେବ ? ସେ କହିଲା, 'ଆଉ କିଛି ନ ହେଲେ ତ ଚଳିବ ନାହିଁ ଝିଅପିଲା । ମୋ ସୋମସାରେ (ସଂସାରେ) ପୁଣି ପାଂଚଟା ମୁହଁ ।'

ନିଶି କହିଲା, 'ଠିକ୍ କଥା । କିନ୍ତୁ ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ବନ୍ଧା ବି ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ଏଇନା ଆଉ କଣ କିଛି ମିଳିବ ?' ତାର ଆଖିରେ ମୁହଁରେ ଗଳାରେ ସଂଦେହ ।

'ଦେଖି'—କହୁ କହୁ ବିଷ୍ଣୁ ପଦର ଆଖି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସାମନାକୁ ଆଂଗୁଠି ବଢ଼ାଇ ଇଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶିତ ଗଳାରେ ପରୁରିଲା, 'ଏଇଟା କଣ ଗୋ ?'

ନିଶି ସିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କହିଲା, 'ଶୁଅର୍' (ଘୁଷୁରି) ମନେ ହେଉଛି ।

'ହ' ।

'ଜାନୋୟାରଟା ଏଠି କଣ କରୁଛି ?'

ଭଲ କରି ଇଷ୍ଟ କଲ ବିଷ୍ଣୁପଦ । ତାପରେ କହିଲା, 'ମାଟି ତାଡ଼ୁଛି ।'

ନିଶି ଜଣାଇଲା, 'ଶୁଅରଟା ଯେତେବେଳେ ମାଟି ତାଡ଼ୁଛି ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ପାଇଛି । ମାଟି ତଳେ କିଛି ନ ପାଇଲେ ଅକାରଣରେ ଏମାନେ ତାଡ଼ୁଛି ନାହିଁ ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, 'ଭଲ ନା ଆଗେଇ ଦେଖିବା ।' ତା ମୁଣ୍ଡରେ ବଦ୍ୟୁତ ଝଲକ ପରି ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ଖେଳି ଯାଉଛି । କିଛି ଯେତେବେଳେ ନ ମିଳିଲା ଏଇ ଶୁଅରଟାକୁ ହତ୍ୟା କରିବ ବିଷ୍ଣୁପଦ । ଜାନୋୟାରଟାର ଓଜନ ଅତି କମରେ ମହଣେ ହେବ । ନିଶିବାଜାକୁ ଅଧେ ଭଗ ଦେଇ ଯାହା ମିଳିବ, ତିନି ଗୁରି ଦିନ ସେମାନେ ପାଂଚ ପ୍ରାଣୀ ଫିଙ୍ଗି—ଫୋପାଡ଼ି ବି ତାହା ଶେଷ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତିନି ଗୁରି ଦିନ ବଂଚି ରହି ପାରିଲେ ପର କଥା ପରେ ଚିନ୍ତା କରାଯିବ ।

ମନ କଥାଟା ନିଶିକୁ ଜଣାଇବାରେ ସେ ଭୀତ ସ୍ଵରରେ କହିଲା, 'କଥାଟା ଭଲ । କିନ୍ତୁ—'

'କଣ ?'

'ଏତେ ବଡ଼ ଧୁମୁସା ଜାହାନ୍ନୋହର (ଜାନୋୟାର) ସଙ୍ଗରେ ପାରିବୁ ନି ମିଶିପି ପିଲା । ତା' ଉପରେ ଶୁଅରଟା ଯଦି ଦନ୍ତ ହୁଏ, ରକ୍ଷା ପାଇବୁ ନାହିଁ ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା 'ମୋର ଟାଙ୍ଗିଆ ଅଛି, ଦା ଅଛି ।'

ନିଶି କହିଲା, 'ଟାଙ୍ଗିଆ ଦା ଦେଇ ଏ ଯମଟାକୁ ଘାଉଆ କରି ପାରିବୁ ?

ବିଷ୍ଣୁପଦ ମାମୁଣି ଶବ୍ଦରେ କହିଲା, 'ପାରିଲେ ପାରିବି, ନୋହିଲେ ନାହିଁ ।'

ତେବେ ଅରେ ଚେଷ୍ଟା କରି ଦେଖିବି । ନ ଖାଇ ମରିବା ଅପେକ୍ଷା ଶୁଅର ସଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ ଲଢ଼ାଇ ଦିଏଁନା ।’ ନିଶିକୁ ଆଉ କିଛି ଭବିବାର ବା କହିବାର ସ୍ବୟୋଗ ନ ଦେଇ ବିଷ୍ଣୁପଦ ଆଗେଇ ଗଲା । ନିଶି ଆଉ କଣ କରିବ ? ତା ପିଛା ନେଲା ।

ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଏଟା ଦତ୍ତା ନୁହେଁ । ତଥାପି ଜଙ୍ଗଲୀ ଶୁକର । ମାଟି ତାଡ଼ି ତାଡ଼ି ଜନ୍ତୁଟା ଅନେକ ଗାଡ଼ କରି ପକାଇଛି । ଗାଡ଼ ଭିତରକୁ ଚାହିଁ ଆଖି ଦୁଇଟା ଚକଚକ ହୋଇ ଉଠିଲା ବିଷ୍ଣୁ ପଦର । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ ଖମ୍ବାଆଳୁ, ଅଧେ ତଳେ ପୋତା, ବାକୀ ଅଧକ ଭପରକୁ ବାହାରିଛି, ଦେଖାଗଲା । ଶୁଅରଟା ମାଟି ଖୋଳି ଖୋଳି ଖମ୍ବ ଆଳୁଟାକୁ ବାହାର କରୁଛି ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ଅନ୍ଧାଜ କଲା, ଆଳୁଟାର ଓଜନ ଖୁବ୍ କମରେ ଦଶ ସେର ହେବ । ଶୁଅରଟାକୁ ମାରି ନ ପାରିଲେ ବି ଖାଲି ଆଳୁଟା ଯଦି ମିଳେ, ତା ବି କମ ନୁହେଁ । ମନେ ମନେ ସେ ହଠାତ୍ ଠିକ୍ କରି ପକାଇଲା, ଶୁଅର ସଙ୍ଗେ ରକ୍ତାରକ୍ତ ହୋଇ କାମ ନାହିଁ । ଏଟାକୁ ତଡ଼ି ବରଂ ଆଳୁଟାକୁ ନେବା ଭଲ ।

ପଛରୁ ଲୋଭୀ ଗଳ୍ପରେ ନିଶି କହିଉଠିଲା, ‘କେତେ ବଡ଼ ଖମ୍ବ ଆଳୁ, ଦେଖୁଛୁ ମରଦପିଲା ।’

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, ‘ହଁ ।’

ନିଜ ମନରେ ମାଟି ଖୋଳି ଯାଉଥିଲା ଶୁଅରଟା । ମଣିଷର ଆଓୟାଜରେ ତମକି ମୁଁଡ଼ ଟେକି ଚାହିଁଲା । ଶୁଅରର ଛୋଟ ଛୋଟ ଆଖି ଦିଇଟା ଘୋଳିଆଲାଲ । ସାରା ଦିହରେ ଆଉ ମୁହଁରେ ମାଟି ମଖା ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ଏଟାକୁ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ ମୁହଁ ଭିତରୁ ଶବ୍ଦ କରି ଉଠିଲା, ‘ଉର୍-ଉ-ଉ, ହର୍-ହର୍-ହୁଇ ।’

ଶୁଅରଟା ଚଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା । ତାର ଛୋଟ-ଛୋଟ ଆଖିରେ ସନ୍ଦେହ ଘନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ପୁଣି ଶବ୍ଦ କଲା । ତା ସଙ୍ଗରେ ନିଶି ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଶୁଅରଟା ଚଢ଼ି ନାହିଁ ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, ‘ଶକା, ଖର୍ଚ୍ଚଡ଼ ଅଛି । ହଟିବ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନା ।’

ନିଶି କହିଲା, ‘ଆମେ ଖମ୍ବ ଆଳୁଟା ନେବୁଁ ବୋଲି ବୋଧେ ଟେକ୍ ପାଇଛି ।’

‘ତା ହବ ।’ ବିଷ୍ଣୁ ପଦ କହିଲା, ହଇଁ କରୁ କିଛି ହେବ ନାହିଁ ଝିଅପିଲା । ବେତାର ଟ ଲିଆ ଶ୍ଵେତ ଖାଇବାକୁ ଦିଅ ଶୁକ୍ରଭଣ୍ଡ କହି ଆଗେଇ ଯାଇ କାଂଧରୁ ଟାଳିଆ କାତି ଶୁଅରଟା ବେକରେ ବସାଇଲା ଗୋଟାଏ ଶ୍ଵେତ ।

ଶ୍ଵେତଟା ଠିକ୍ ଭାବରେ ବସି ନାହିଁ । ଶୁଅରଟା ବେକରୁ ଟିକିଏ ଛାଇ ଛିଣ୍ଡିଗଲା ମାତ୍ର । ହିଂସ୍ର କୁଟିଳ ଚକ୍ଷୁରେ ଟିକିଏ ଅନାଇ ଜରୁଟା ହଠାତ୍ ଚଢ଼ି ଆସିଲା ।

ଅଗ୍ନିନି ଏମିତି ଚଢ଼ି ଆସିବ ବିଷ୍ଣୁ ପଦ ଓ ନିଶି କେହି ଭାବି ନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଭବିଷ୍ୟାସରେ ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଅନେକ ଦୂର ଚଢ଼ି ନେଇ ଶୁଅରଟା ଫେରି ଆସି ଖଣ୍ଡ ଆତ୍ମ ପାଖରେ ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ବିଷ୍ଣୁ ପଦ ନିଶି କିନ୍ତୁ ଦବିଲେ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ପରେ ସେମାନେ ବି ଶୁଅରଟା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଆସିଲା ପୁଣି ଶ୍ଵେତ ବସାଇଲା । ବିଷ୍ଣୁ ପଦ । ଏଥର ପିଠ ଉପରୁ ଅନେକଟା କଟିଗଲା । ରକ୍ତାକ୍ତ ଜାନୋଆରଟା ପୁଣି ବିଷ୍ଣୁ ପଦକୁ ଚଢ଼ା କଲା ।

ତଡ଼ା ଖାଇ ବିଷ୍ଣୁ ପଦ ଓ ନିଶି ଦୂରକୁ ଧୁଆଁଲେ । ତାପରେ ଫେରି ଆସି ଶୁଅରଟାକୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଶ୍ଵେତ ବସାନ୍ତି । ଏମିତି କିଛି କ୍ଷଣ ଚାଲିଲା ।

ଇଆଡ଼େ ଶୀତର ସନ୍ଧ୍ୟା ଆହୁରି ନିବିଡ଼ ହୋଇଛି ଗଛ ବୃକ୍ଷ ପାଙ୍କରେ ଛାୟା ଘନ ହୋଇ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଯାଇଛି । ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଟପ ଟପ ବର୍ଷା ପଡ଼ୁଥିଲା, ଲାଗିଲେ ବେଶ୍ ଜୋରରେ ପଡ଼ୁଛି । ତା ସଙ୍ଗରେ ଭରସା ପବନ ତ ଆସିଲା ।

ନିଶି ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସେ କହିଲା, ‘ଛାଡ଼ି ଦେ ମରଦପିଲା । ଏଇ ଯମମୁହଁରୁ ତୁ ଖଣ୍ଡ ଆତ୍ମ ନେଇ ପାରିବୁ ?’

ବିଷ୍ଣୁ ପଦ ଜିଦି ରୁପିଥିଲା । ସେ କହିଲା, ‘କଦାପି ନୁହେଁ, ଖଣ୍ଡ ଆତ୍ମଟା ନ ନେଇ ମୁଁ ଛାଡ଼ୁ ନାହିଁ । ସ୍ତବିଧା ହେଲେ ଆତ୍ମଟା ବି ନେବି, ଶୁଅର ବଜାକୁ ବି ଶେଷ କରିବି ।’ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ଆସିଛି । ଏଥର ବିଚାର ଇଆ ସାମ୍ବନାରେ ରହିବା ନାହିଁ । ମୁଁ ସାମ୍ବନାରେ ଛିଡ଼ା ହେବି, ତୁ ଏତାର ପଛରେ । ମୋତେ ଚଢ଼ି ଆସିଲେ ତୁ ପଛରୁ ଶ୍ଵେତ ବସାଇବୁ । ତୋତେ ଚଢ଼ି ନେଲେ ମୁଁ ଶ୍ଵେତ ବସାଇବି ।’

ପରିଚଳନା ଅନୁଯାୟୀ ବିଷ୍ଣୁ ପଦ ଆଉ ନିଶି ଶୁଅରଟାର ସାମନାରେ ପଛରେ

ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ଶୁଅରଟା କଣ ବୁଝିଲ କେଜାଣି । ହୁଏତ ଅନ୍ଧାଜ କଲ—ତାର ଏତେ ବସ୍ତ୍ରର ଶମ ଆତୁର ଦାବାଦାର କୁଟିଛନ୍ତି ।

ସ୍ନେହ ବସାଇବା ଆଗରୁ ଶୁଅରଟା ହଠାତ୍ ବେଳ ଗୁଞ୍ଜି ବିଷ୍ଣୁପଦ ଆଡ଼କୁ ଛୁଟି ଆସିଲା । କରୁଟା ଏତେ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଗୁଞ୍ଜି ଆସୁଛି ଯେ ଆତୁରକ୍ଷାର ସମୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସବାଳୁ ଗୋଟାଏ ଦାନା ବି ପଡ଼ି ନାହିଁ ବିଷ୍ଣୁପଦ ପେଟରେ । ବିହଟା ଏମିତି ଦୂର୍ବଳ ହୋଇ ଅଛି । ମହଣେ ଓଜନର ଶୁଅରଟାର ଧକ୍କାକାରେ ସେ ଛିଟିକି ପଡ଼ିଗଲା । ତାପରେ ଅନୁଭବ କଲା ଇର ଭିତରେ ଧାରୁଆ ଦାରୁ ଭୁଜି ଯାଇଛି ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, ‘ମାରି ପକାଇଲା, ମୋତେ ମାରି ପକାଇଲା । ବଂଶୁଅ—’ । କହୁ କହୁ ତା ହାତ ଅଣ୍ଟା ଆଡ଼କୁ ଗୁଞ୍ଜିଗଲା । ଧାରୁଆ ଦାଆଟାକୁ ଚଟପଟଟାଣି ନେଇ କରୁଟାର ନାକ ପାଖରେ ସବୁ ଶକ୍ତି ଠୁଳ କରି ହାଣିଦେଲା । ସଂଗେ ସଂଗେ ରକ୍ତ ଝରିବ କୁ ଲାଗିଲା କରୁଟାର ନାକପୁଡ଼ାରୁ ।

ଇଆଡ଼େ ପଛରୁ ନିଶି ଶୁଅରଟା ଉପରେ ସ୍ନେହ ହାଣୁଟି । ଶତବିକ୍ଷତ ଜାନୋଆରଟା ବିଷ୍ଣୁପଦକୁ ଛାଡ଼ି ନିଶି ଉପରେ ଝାପି ପଡ଼ିଲା । ଧକ୍କା ସଂଭଳି ନ ପାରି ସେ ବି ଛିଟିକି ପଡ଼ିଲା, ଶୁଅରଟା ଦାନ୍ତରେ ତାର ଶାଙ୍ଗୀ, ତାର ଦେହ ଖଣ୍ଡିଆ ମାଣ୍ଡିଆ ହୋଇଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ଧ ପରି ସେ ହାତର କରୁରିଟାକୁ ଚଢ଼ାଇ ଯାଇଛି ।

ଇର ବେଶ ଜଞ୍ଜମ ହୋଇଥିଲା ବିଷ୍ଣୁପଦର । ଝିରଝିର କରି ରକ୍ତ ବାହାରୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ବସି ରହିଲା ନାହିଁ ସିଏ । ଉନ୍ମାଦ ପରି ଛୁଟି ଆସି ଶୁଅର ମଥାରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଟାଙ୍ଗିଆ ସ୍ନେହ ବସାଇଲା । ନିଶିକୁ ଛାଡ଼ି ଶୁଅରଟା ପୁଣି ବିଷ୍ଣୁପଦ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ଆସିଲା । ମାଟି ଚଢ଼ି ଉଠି ନିଶି ପଛରୁ ଆଘାତ ହାଣିଲା ।

ଶୁଅରଟା ଆଘାତ ଖାଇ ଥରେ ଯାଏ ବିଷ୍ଣୁପଦ ଆଡ଼କୁ, ଥରେ ଯାଏ ନିଶି ଆଡ଼କୁ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଶୀତର ଝାପ୍‌ସା ବେଜା ଶେଷରେ ଏଇ ନିର୍ଜନ ପ୍ରାନ୍ତର ପୃଥିବୀର ଆଦିମ ରଣରୁମି ହୋଇ ଉଠିଲା । ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଦୁଇ ମାନବ-ମାନବୀ ଏକ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁସଂଗେ ଲଢ଼ାଇ ଚଢ଼ାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଅନେକ ସମୟ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ମୁହଁରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଟାଙ୍ଗିଆ ସ୍ନେହ ଖାଇ ଶୁଅରଟା ଆଗକୁ ଚାଲି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କିଛି ସମୟ ମାଟିରେ ଗଡ଼ାଗଡ଼ି

କରି ତୀର ପରି ପର୍ଷମ ଦିଗର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ଛୁଟି ଯାଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।

ଶୁଆରଟା ପକାଇଯିବା ପରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ଓ ନିଶି ଅନେକ କ୍ଷଣ ନିର୍ଜୀବ ପରି ପଡ଼ି ରହିଲେ । ତା'ପରେ ଧୁକେଇ ଧୁକେଇ ଭାବେ ଖମ୍ବିଆଙ୍ଗୁଟାର ବାକୀଟା ଖୋଲି ମାଟି ଭିତରୁ ବାହାର କରି ପକାଇଲେ ।

ଖମ୍ବିଆଙ୍ଗୁ କଇଁଚ ଆଉ ବେଇ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଠୁଳ କରି ଏମାନେ ଉଗାଉଛି କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ବୃଷି ଝପଟି ଆସିଲା । ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ଲଜାଇ ଚାଲିଥିଲା ବୁଝା ଯାଉ ନଥିଲା । ଭଲେକନା ଓ ଆଦିମ ହିଂସ୍ରତା ଛଡ଼ା ଶରୀର ବା ମନରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବୋଧନଥିଲା । ଏକନା ବିଷ୍ଣୁପଦ ଟେର ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, ଭୀଷଣ ଶୀତ କରୁଛି । ହାଡ଼ ଭିତରୁ ବୁରୁଡ଼ କଂପ ବାହାରିଲା । ଦାନ୍ତରେ ଦାନ୍ତ ଠକ ଠକ ବାଜୁଛି ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, 'ଜି ଘମ ଘୋଟିଆ ବର୍ଷା ଆସିଲା !'

ନିଶି କଂପି କଂପି କହିଲା, ଏଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ ନିର୍ଦ୍ଦାତ ମରିଯିବା ଗରବପୁଅ । ଗୋଟାଏ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କର ।

'ବୁଆଡ଼େ ଯିବା କହ ଦେଖିନି ।'

'କଣ ଭାବି ନିଶି କହିଲା, ପୂର୍ଣ୍ଣମ ଦିନର ଗୋଟାଏ ଶୁଖିଲାଦିନ ଅଛି । ସେଠି ତ ଗୋଟେ ଘର ଅଛି । ଚାଲ, ସେଇଠିକି ଯିବା ।'

ବିଷ୍ଣୁପଦର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । 'ହଁ, ହଁ, ଚାଲ ।'

ଦିକ୍ଷଣ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଶୁଖିଲାଦିନ ଗ୍ରାମରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଘରଟା ଶବ୍ଦଯାତ୍ରାକ ବସିବା ପାଇଁ କେବେ ଚୋକା ଯାଇଥିଲା ।

ଦିହର ରକ୍ତ ପୋଛିନେଇ ନିଶି ଆଉ ବିଷ୍ଣୁପଦ କିଛିକ୍ଷଣ ହାପେଇଲେ । ତା'ପରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା ବଡ଼ ଭୋକ ହେଉଛି ଝିଅପିଲା ।'

ନିଶି କହିଲା, 'ମୋର ବି ।'

'ଖାଇବାର ପୋରାଡ଼ କରିବା ଚାଲ ।'

ଖମ୍ବିଆଙ୍ଗୁର କିଛିଟା କାଟି ପକାଇଲା ନିଶି । ବିଷ୍ଣୁପଦ ଗୋଟାଏ କଇଁଚର ଖୋଟ ଛଡ଼ାଇ ମାଂସ ବାହାର କଲା ।

କିଛିକ୍ଷଣ ଆଗରୁ କିଏ ଗୋଟାଏ ମଡ଼ା ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରୁ ଖାଣି ଖାଣି ମାଂସ ଆଉ ଆଉ ସିଝେଇ ନେଇେ ଦିକ୍ଷଣ । ତାପରେ ଖାଇ ଦେଇ ଧରିବୁଝିର ହାବୁଟି ପାରିଲେ ଦି'କ୍ଷଣ ଯାକ ।

ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, 'ସାର ଦିନରେ ଏଇ ଯା ପେଟରେ ପଡ଼ିଲା ।

ନିଶି କହିଲା, 'ମୋର ବି ।'

'ଖାଇବ! ହେଲା । ଭଲରେ ଯଦି ଗୋଟାଏ ବିଡ଼ି ମିଳନ୍ତା ।'

'ହଁ ମୋର ବି ମନର ଚନ୍ଦ୍ର ସଉନ୍ଦ । ଯଦି ପାଆନ୍ତି ଗୋ ।'

ଭାଷାରେ ବୁଝିବ କୋର ଆହୁରି ବଢ଼ିଛି । ଆକାଶ ପାଦ, ପାଦ, କରି
ବିହୁଳ ଚମକି ଉଠୁଛି ।

ନିଶି କହିଲା, 'ଏ ବୁଝି ଆଜି ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ମନେ ହେଉଛି ।'

'ହଁ, ବିଷ୍ଣୁପଦ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା ।

,ଆଜି ରାତିଟା ଏଇଠି କଟାଇବାକୁ ହେବ ।

'ହଁ ।'

ଆଉ କିଛି ସମୟ ପରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ କହିଲା, 'ବସି ରହିଲେ କଣ ହେବ ?
ମୁଁ ଶୋଉଛି ।'

ନିଶି କହିଲା, 'ମୁଁ ବି ଶୋଇବି ।'

ଦି'କଣ ଘରର ଦର ଆଡ଼େ ଶୋଇଗଲେ । ମଝିରେ ବେଶି କିଛିଟା
ଦୂରକୁ ।

ରାତି ଆହୁରି ଗାଢ଼ ହେଲା ନିଶି ହଠାତ୍ 'ଏ ମରଦ ମୁଅ—'

ଘରର ଅନ୍ୟ ସାତରୁ ବିଷ୍ଣୁ ପଦ ଜବାବ ଦେଲା,--'କଣ କହୁଛୁ ?'

'ମୋ ପାଖକୁ ଆ ।'

'କାହିଁକି ?'

ଏଡ଼ ଶୀତ , ମୋତେ ଟିକିଏ ଜଡ଼େଇ ଧରି ଦେଖିନ ।'

ଏଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗଭର ଶୀତ ରାତିରେ ପରସ୍ପର ଦେହର ଉତ୍ତାପ ରକ୍ଷା କରି
ବିଷ୍ଣୁପଦ ଓ ନିଶି ଜଡ଼ାଜଡ଼ି ହୋଇ ଶୋଇ ରହିଲେ ।

ପରଦିନ ସକାଳେ କଲିଙ୍ଗ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ-କରି-କିଶା ଖମ୍ବ ଆକ୍ରମଣ ଖରାଉଣି
କରି ନେଇ ନିଶି ଗଲା ଘରକୁ, ବିଷ୍ଣୁପଦ ଦକ୍ଷିଣକୁ ।

ମୋତେ ଦେଖନ୍ତୁ

ଶୀର୍ଷେନ୍ଦ୍ର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ

ଦୟାକରି ମୋତେ ଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ । ଏଇ ଯେ ମୁଁ ଏଇଠି । ଟିକିଏ ଆଗରୁ ମୁଁ ବସ୍ତ୍ର ପାଦଦାନୀରେ ଝୁଲି ଝୁଲି ଉଠିଲି, ତା'ପରେ ଭିଡ଼ ଭିଡ଼ରେ 'ଯା କାଶ ରା କାଶ ତଳେ ଠିକ୍ ମୁଷା ପରି ଗୋଟାଏ ଗର୍ଜ କରି ଏତେ ଦୂର ଚାଲି ଆସିଛି ! ବସ୍ତ୍ର ରତ୍ନଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଢଙ୍ଗରେ—ମୁଁ ଗେଡ଼ା ମଣିଷ—ଏତେଦୂର ହାତ ପାଏନା । ମୁଁ ସିନ୍ଦର ପଛ ପଟେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ ତା'ପରେ ଦିହ ମେଲଇ ଦିଏ । ବସ୍ତ୍ର ଝୁଲିଲେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଦୋହଲି ଉଠେ ଆଖି ପାଖ ମଣିଷଙ୍କ ଦିହରେ ଭର ଦେଇ ମୁଁ ସମ୍ଭାଳିନିଏ । ସେତେବେଳେ ମୋ ଆଖି ପାଖ ଲେକମାନେ ସେମିତି କିଛି ଗରି ପାଡ଼ି ନାହିଁ । କାରଣ ମୋ ଓଜନ ଏତେ କମ୍ ଯେ କାହା ଉପରେ ଟଳି ପଡ଼ିଲେ ସେ ମୋର ଧକ୍କା ବା ଓଜନର ଟେକ ପାଏନା । ହଁ, ଏଇନା ମୁଁ ବସ୍ତ୍ର ପଛ ଆଡ଼ର ଗୋଟାଏ ସିଟର ପଛ ଭାଗକୁ ଘୃପି ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ମୋର ଦିପାଖରେ ପାହାଡ଼ ପରି ଢଙ୍ଗ ସବୁ ମଣିଷ । ସେମାନେ ମୋତେ ଏତେ ଡାକି ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ବୋଧ ହୁଏ ମୁଁ ଦେଖା ଯାଉ ନାହିଁ । କିମ୍ବା ଦେଖିଲେ ବି କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ ନାହିଁ, ଏଇଟା ମୁସକିଲ । ମୋତେ ଅନେକ ଦେଖନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଇନା ମୁଁ ଯାହା ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି କିମ୍ବା ପାହାର ମୁହାଁ ମୁହଁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ସେମାନେ ମୋତେ ହୁଏତ ଦେଖିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ । ଯେମିତିକି ମୁଁ ଥିଲେ କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ବା ଲଭ ନାହିଁ । ତାର କାରଣ ବୋଧ ହୁଏ ଏଇ ଯେ ମୋ, ଚେହେରା ଏମିତି କିଛି ନାହିଁ ଯେଉଁଥିରୁ ମୋତେ ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନିହେବ । ହଁ, ମହାଶୟ ! ମୁଁ କମା ପାଞ୍ଚ ପୁଟ ଦୂର ଉଠି, ଉମା, ଗେରା, ତେବେ ଖୁବ୍ ଗୋର ନୁହେଁ ଯାହା ଆଖିରେ ପଡ଼ିବ ; କଳା, ତେବେ ଖୁବ୍ କଳା ନୁହେଁ ଯେ ଆଉ ଥରେ ତଳେ ଦେଖିବ କିଏ । ଗର୍ଜଣ ବର୍ଷ ପରେ ମୋମଥା ଜମେ ପାକା ହୋଇ ବାଜ ପାଟି ଆସିଛି—ଅଥଚ ବନ୍ଦା

ହୋଇନି— ତହା ମଣିଷକୁ ବି କେବେ କେହି କେହି ଦେଖନ୍ତି । ତା ଉପରେ କେହି ମୁହଁ ଖଣ୍ଡକ—ସେଟା ନା ଖୁବ୍ କୁହନ୍ତି ନା ସୁନ୍ଦର । ମୋ ନାକ ଖୁବ୍ ଲମ୍ବା ନୁହେଁ, ଛୋଟ ବି ନୁହେଁ, ଆଖି ବଡ଼ ବି ନୁହେଁ । ଅଥଚ ଛୋଟ ବି ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଏଇ ଯେ ଅଛି ଭିଡ଼ ଭିଡ଼ରେ, କିଏ କଣ ମୋତେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ? ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଦେଖିଲେ ବି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ ନାହାନ୍ତି—ମୁଁ ଜାଣେ ।

ମୋ ବାହାଘର ପରେ ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ମର୍ମାନ୍ତକ ମଜା ଘଟନା ଘଟି ଯାଇଥିଲା । ବୋହୂଭୂତର ଦିନେ ଦିନେ ପରେ ମୁଁ ମୋ ବୋହୂକୁ ନେଇ ଟିକିଏ ବଜାର କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଆଉ କେତୁଟା ଦିନପରେ ଦୁର୍ଗଗମନ, ଶଶୁରଘର ଯିବି । ସେଇ କାନାଣରୁ କିଛି ନମସାରା ଲୁଗାପଟା କିଣିବା ଦରକାର ଥିଲା । ରଥାରେ ବାହାରି ମୁଁ ମୋ ବୋହୂକୁ ପଚାରିଲି, “ନ୍ୟୁ ମାକେଟ ଯିବ ?” ମୋର ଯା ଅବସ୍ଥା ସେଥିରେ ନ୍ୟୁ ମାକେଟକୁ ବଜାର କରି ଯିବାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ହୁଏନା । ବରବର ଆମେ ବସା ପାଖ କାଟାରରେ ଶସ୍ତାରେ ଲୁଗାପଟା କିଣୁଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଯେ ଏ କଥାଟା କହିଥିଲି ତାର ଏକ ନମର କାରଣ ହେଲା, ମୋ ବୋହୂଟି ମଫସଲର ଝିଅ, ନ୍ୟୁ ମାକେଟ ଦେଖିନି । ଆଉ ଦୁଇ ନମର କାରଣ ହେଲା, ମୋ ଶଶୁରଘର ଲୋକମାନେ ଆମ ଚୁକନାରେ, ବେଶ୍ ପଇସାବାଲା । ମୁଁ ନ୍ୟୁ ମାକେଟର କଥା କହିଲି କି ହିଁକି ନା ମୋ ନୂତନ ବୋହୂଟି ଯେମିତି ଟିକିଏ ଖୁସି ହେବ, ଆଉ ଶଶୁରଘର ଘର ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିବେ ଲୁଗାପଟା ସବୁ ନ୍ୟୁ ମାକେଟରୁ କିଣା, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଆଖି ଟିକିଏ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ନ୍ୟୁ ମାକେଟର ସସ୍ତାବଟାଇ ଗୋଟାଏ ମାରମ୍ବୁକ ଭୁଲ ହୋଇଥିଲା । କାରଣ ସେଠିକି ନ ଯାଇଥିଲେ ଘଟନାଟା ବୋଧହୁଏ ଘଟି ନଥାନ୍ତା । ବ୍ୟାପାରଟା ହୋଇଥିଲା କଣ ନା ନ୍ୟୁ ମାକେଟରେ ଢୁଙ୍କିବା ପରେ ଝଲମଲ ଦୋକାନ ପସର ଦେଖି ମୋ ବୋହୂ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ସେ କେଉଁ ଦୋକାନ ସାମନାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇପଡ଼େ, ତାପରେ ଖୋଜେସ୍ରେ ଆଖି ରଖି ଏକ ପାଦ—ଏକପାଦ କରି ଆଗେଇ ଚାଲେ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ହିଁ ଭୁଲିଗଲା । ସେତେବେଳେ ମୋର ନୂତନ ବୋହୂ, ପଳରେ ମୋର ଅଭିମାନ ହେବା ହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ । ମୁଁ ତାକୁ ଏଇଟା ସେଇଟା ଦେଖାଇ ଟିକିଏ ମାତବ୍ କରି କରିବାକୁ ଦେଖା କରି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ବଶେଷ କେଉଁ ଜିନିଷ ପ୍ରତି ମନଯୋଗ ନ ଦେଇ ସବୁ କିଛି ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅଭିମାନଟା ଟିକିଏ ପ୍ରବଳ ହେବାରୁ ଏକ ସମୟରେ ମୁଁ ଲଜ୍ଜାକରି ଚାଲିବାର ଗତି ଖୁବ୍ କମାଇ ଦେଇ,

କିନ୍ତୁ ବୋହୂ ସେଟା ଲକ୍ଷ୍ୟ ନକରି ନିଜ ମନକୁ ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ତାହା ଦେଖି ମୁଁ
 ଅରେ ଏକାବେଳେକେ ରହିଗଲି । କିନ୍ତୁ ମୋ ବୋହୂ ଚାଲିଥାଏ । ଦୋକାନ ବଜାର
 ଆଡ଼କୁ ତାର ଚିହ୍ନ ଆଖି ଆଉ ଗାଡ଼ ଅଫ୍ ଅନର୍ ଦେବା ସମୟରେ ସୈନିକ-
 ମାନେ ଯେମିତି ଭଲଟି ସେମିତି ତାର ଚାଲିବାର ଭଙ୍ଗି । ମୁଁ ଦୂରରୁ ଦେଖୁଥାଏ
 ମୋ ବୋହୂ ସେ ଝଲମଲ ଆଲୁଅ ଭିତରେ ଲୋକବାକଳ ଭିଡ଼ ଠେଲି ଏକା ଚାଲି
 ଯାଉଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ ସେ କଥା କହୁଥିଲା ସତ ମୁଁ ତା ସଙ୍ଗରେ ଅଛି ଭାବି,
 କିନ୍ତୁ ସତରେ ଅଛି କି ନାହିଁ ତା ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନାହିଁ । ଏଇପରି ବେଶ୍ କିଛି
 ଦୂର ଆଗେଇ ଯିବା ପରେ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ଦେଖି ଖୁବ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ
 ମୋତେ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ମୋତେ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଇ ଛିଡ଼ା
 ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେତେବେଳେ ମଜା କରିବାର ଗୋଟାଏ ଲୋଭ ମୁଁ ସମ୍ଭାଳି
 ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୁଁ ମାକେଟରେ ଯେଉଁ ଗୋଲକଧନା ଭଙ୍ଗି ଗଲିଗୁଡ଼ାକ ଅଛି ତା
 ଭିତରୁ ଯେଉଁଟା ମୋ ସାମନାରେ ଥିଲା ମୁଁ ତାରି ଭିତରେ ଚଟକରି ଢୁକି ଗଲି ।
 ଏଥର ମଧ୍ୟସର ଝିଅଟା ଖୋଲୁ ମୋତେ । ମୋତେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନକରିବାର
 ମଜାଟା ବୁଝୁ ଏଥର । ମୁଁ ନିଜ ମନକୁ ହସିଲି । ଆଉ ଭଙ୍ଗିମାରି ଦେଖିଲି ମୋ
 ବୋହୂଟା କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ମୁହଁରେ ଚାଲିଆଡ଼କୁ ଚାଲି ଚାଲି ଫେରି ଆସୁଛି ଦ୍ରୁତ
 ପାଦରେ । ମୁଁ ଏବଂ କୁଣ୍ଡେଇ ଦୋକାନଗୁଡ଼ାକ ଥିବା ଗଳିରେ । କିନ୍ତୁ
 ସେ ମୋତେ କୌଣସି ଥର ହିଁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ
 ମୋତେ ଖୋଜି ଖୋଜି ମୋତେ ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲା । ସେଠୁ ମୁଁ ଉଠିଲି
 ମଧ୍ୟସରର ଏଇ ଝିଅଟା ଖୁବ୍ ଚତୁର । ମୁଁ ଲଜ୍ଜା କରି ଲୁଚିଥିଲି ବୋଲି ବୁଝି ପାରି
 ସେ ବୋଧହୁଏ ଲଜ୍ଜାକରି ମୋତେ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚାଲିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯା ମୁହଁରକରୁଣ
 ଏବଂ ଜ୍ଵଳେ କରୁଣତର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସେ କଥାଟା ସତ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହେଉ
 ନ ଥିଲା । ତଥାପି ଶେଷରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଘଡ଼ି ଦୋକାନ ସାମନାରେ ଯାଇ ଗସ୍ତ
 ଅବରୋଧ କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲି । କହିଲି—ଏଇ ଯେ ! ଯେ ଭୀଷଣ ତମକି ଭଠି
 ଅବାଧ୍ ହୋଇ ମୋତେ ଦେଖିଲା । ଦେଖ କିଛି ସମୟ ଦେଖିଦେଖି-ତାପରେ ଭୀଷଣ
 ଜୋରରେ ଶ୍ବାସ ଛାଡ଼ି କଂପି କଂପି ହସି କହିଲା—ତୁମେ ! ତୁମେ ! କେଉଁଠି ଥିଲ
 ତୁମେ ? ମୁଁ କେତେବେଳୁ ତମକୁ ଖୋଜୁଛି ! ଆଜିକାର କଥା ଏଇ ଯେ ସେତେବେଳେ
 ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ସତ କଥାହିଁ ତହୁଁ । ତଥାକୁ ଫେରିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଯାକୁ
 କହିଲି, ଯା ସଙ୍ଗରେ ତାରମାର ଲୁଚକାନ୍ତି ଖୋଜିବା ସମୟରେ ମୁଁ ତାରତାର

ଭାବୁ ମୋତେ ଧରିବାର ହୃଦୟ ଡେଇଁ, ଯା ସାମନାରେ ହିଁ ହିଡ଼ା ହୋଇଥିଲି ମୁଁ ।
ସେ ପ୍ରଥମେ ବିଶ୍ୱାସ କଲନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାରତାର କରିବାକୁ ଯେ ଖୁବ୍ ଅଟକି
ହୋଇ ଉଠିଲି—ସତରେ ! ତାହେଲେ ତୁମେ ଆଉ କେବେ ଭୁଲିବ ନାହିଁ । ଏ
ଭବନ ଉଠିବ ତା ବିପଜ୍ଜନକ ।

କା'ଧୁ, ଭଲ କଣ୍ଠକଟାର...ଏଇଠି ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବି...ଦେଖି ଦାଦା...
ଦେଖିବେ ଭଲ ମୋ ଚଶମାଟା ଯିମିତି ନ ଶା'ରେ ! ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ମୋ ରଥା
କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇବା ଆଗରୁ କଣ୍ଠକଟାର ବସ୍ ଛାଡ଼ିବାର ଗର୍ଜି
ବେଇଦେଇ, ରେଟ ଅଟକାଇ ଧୁମସା କେଜଟା ଅଟକି ହୋଇ ରହିଲି, ଆଉ
ଛାଉଁଶର ସାତ ପକ୍ଷୀ ଛୋକଇଟା କହୁଣିରେ ଚଶମାଟାକୁ ଦେଇ ବଜାଇ ।
ସେଥିପାଇଁ କହୁଥିଲି ଯେ କେହି ହିଁ ମୋତେ ଲକ୍ଷ ବଜାଡ଼ି ନାହିଁ, ଗଣ୍ଡା ଘାଟରେ ବି
ନୁହେଁ ।

ଆଜି ଦିନଟା ବେଶ୍ ଭଲ । ଫୁରୁ ଫୁରୁ ହାତୁଆ ଧଳ ଖରା ମଞ୍ଜା ଯୋଟିଏ
ଆଦରଭରା ବିନ । ବର୍ଷାଦିନ ବୋଲି ନରମଟା ବେଶ୍ ବିଶେଷ । ଏଇନା ଗଣ୍ଡା କେଉଁ
ଭୁଲିବାକୁ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଏଇଟା ଟିକିଏ ଦୂରରେ ମୋଟାଏ ଜୁସିଂ ଆଉ
ତାପରେ ହିଁ ମୋ ଅଧିକ । ଏଇ ଦେଖ, ମୁଁ ଜୁସିଂଟା ପାଖକୁ ଆସି ଗାଆ ପାର
ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ଟ୍ରାଫିକ୍ ପୁଲିସ୍ ହାତ ପକାଇଦେଇ, ମୋର ପାର ହେବା
ଗଣ୍ଡାଟାକୁ ଅଟକାଇ ଏଇନା ଖାଲି ଗଡ଼ି ଆଉ ଗାଡ଼ି । କାହିଁକି ଭଲ ଟ୍ରାଫିକ୍
ପୁଲିସ୍, ମୁଁ ଯେ ଗଣ୍ଡା ପାର ହେଉଛି କଣ ଦେଖିବାକୁ ପାଇନ ! ଆଉ ଟିକିଏ ଛାଟଟା
ଟେକି ଗଣ୍ଡିଥିଲେ କଣ ହାତଟା ଗାଲି ଯାଉଥିଲା !

ଯେଉଁ ଲିଫ୍ଟ୍ ଟା ଦେଇ ମୁଁ ବତାକକୁ ଉଠୁଛି ଏଇ ଲିଫ୍ଟ୍ ଟା ବୋଧହୁଏ
ବୁଲୁଣିବ ବର୍ଷର ପ୍ରଭାତ । ଏହା ଭୁରି ଦିଗରେ କଳା ଲୁହାର ଗୁଲ୍ । ଠିକ୍ ଗୋଟାଏ
ଶୋଇ ପଞ୍ଜୁରି ପରି । ମଝରେ ମଝରେ ଟିକିଏ କଂପେ ଏକଂ ଖୁବ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ
ଉଠେ । ଗତ ଦେଇ ବର୍ଷ ଧରି ମୁଁ ଏଇ ଲିଫ୍ଟ୍ ଟାରେ ଉଠୁଛି । ଏଇ ଦେଇ ବର୍ଷ
ଲିଫ୍ଟ୍ ଟାମାନ ଗମସାରୁପ ମୋତେ ଉପରକୁ ଉଠାଇଛି । କଣ କହୁଚ ଭଲ ଗମସାରୁପ,
ତୁମେ ତ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଛୋଟବେଳେ ଦେଖିଛ—ଯେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ
ଛବିଶ ବି ସତେଇଶ । ସେତେବେଳକୁ ମୁହଁରେ ଭଲ କରି ବୁଢ଼ାଳିଆ ଦାଗ
ପଡ଼ିନାହିଁ । ଏଇନା କହ ତ ମୋ ନାଆଁଟା କ'ଣ ? ସତରେ କିନ୍ତୁ ପରୁରିଲେ
ଗମସାରୁପ ଶୁଣି ହାଁ କରି ହସି ଉଠି କହିବ,—ଆରେ କହୁରୁ, ଆପଣ ତ ଅଭବିନ୍-

ବାବୁ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ତା ନୁହେଁ । କେବେ ହେଲେ ମୁଁ ଅରବିନ୍ଦ ନ ଥିଲି । ମୁଁ ଚିରକାଳ—ସେଇ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଅରିନ୍ଦମ ବସୁ ।

ମୋ ଗୁକିରୀ ବ୍ୟାଙ୍କରେ । ଦୋତାଲରେ ମୋ ଅଫିସ୍ । ଆଗେ ମୁଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଥିଲି, ଗତ ଦଶ ବର୍ଷ ଧରି ମୁଁ ବସୁଟି କ୍ୟାଶ୍ରେ । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଚଟପଟ୍ ଟଙ୍କା ଗଣିପାରେ । ହିସାବରେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ପକ୍କା । ତେଣୁ କ୍ୟାଶ୍ରେ ମୋତେ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠିକି ଦିଆ ହେଉନାହିଁ । ଦେଲେ ବି ଫେରାଇ ଆଣାହୁଏ । ଦଶ ବର୍ଷ ଧରି ମୁଁ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ କ୍ୟାସର କାମ କରୁଛି । କେବେ ପେମେଣ୍ଟ, କେବେ ରିଶିଭିଂରେ । ପେମେଣ୍ଟରେହିଁ ବେଶୀ, କାରଣ ଏଇଠି ସବୁଠୁଁ ସତର୍କ ଲେକର ଦରକାର ହୁଏ । ଗୋଟାଏ ଛଡ଼ର ପଞ୍ଜୁରି ଭିତରେ ମୁଁ ବସେ, ମୋ ଛାତି ପାଖରେ ଥାଏ ଅନେକ ଖୋପଥିବା ଗୋଟାଏ ଡ୍ରୟର । ତାର କେଉଁଟାରେ କେତେ ଟଙ୍କାର ନେଟ୍, ଆଉ କେଉଁଟାରେ କେଉଁ ଖୁରୁର ପଇସା ରହିଛି ତା ମୁଁ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ଆଖିବୁଜି କହିଦେଇପାରେ । ପେମେଣ୍ଟ ସମୟରେ ମୁଁ ଡ୍ରୟର ଖୋଲି ଗଣି ଟଙ୍କା ବାହାର କରେ, ତାପରେ ଡ୍ରୟର ବନ୍ଦକରେ. ତାପରେ ପୁଣି ଗଣେ,...ଆଉ ଥରେ... ଟଙ୍କାଦେଇ ପର ପେମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ହାତ ବଢ଼ାଏ, ଟୋକେନଟା ନେଇ ପୁଣି ଡ୍ରୟର ଖୋଲେ, ଟଙ୍କାବାହାର କରି ଗଣେତା'ପରେ ଏଇପରି ଭାବରେ ଚାଲିଥାଏ । ସାମନାର ଛଡ଼ ଜାଲି ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଦେଖନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭବତଃ ଖୁବ୍ କୁଳ୍ଟିକର ଲଗେ ମୋର ବ୍ୟବହାର-ଇସ୍ ଲେକଟା କି ଏକସେଇଆ ଭାବେ କାମ କରି ଯାଉଛି । କି ଏକସେଇଆ ସତେ! ଛଡ଼ ଘେର ଦେଇ ସେମାନେ ମୋତେ ଦେଖନ୍ତି କିନ୍ତୁ ମନେରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ରମବାବୁ ଆମର ପୁରୁଣା ବଡ଼ ଗ୍ରାହକ — ପ୍ରକାଶ୍ଟ କାରଖାନା ଅଛି, ଏକେଣ୍ଟ ବି ତାଙ୍କୁ ଖାତିର କରେ । ଖୁବ୍ କୁଳ୍ଟିକିଆ ଲେକ, ବେଶୀ ବେଲ ଲୋକ ନ ପଠାଇ ନିମ୍ନ ଆସି ଚେକ୍, ଭଜାଇ ନେଇଯାନ୍ତି । ମୁଁ କେତେଥର ତାଙ୍କୁ ପେମେଣ୍ଟ ଦେଇଛି, ସେ ଛଡ଼ ଘର ବାହାରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହସହସ ମୁହଁରେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇଛନ୍ତି । ଥରେ ମୋର ବଡ଼ ଶଳା କଲିକତା ବୁଲିବାକୁ ଆସି ଅନେକ ଟଙ୍କା ଉଡ଼ାଇଥିଲା । ସେଥିରୁ ସେ ମୋତେ ନେଇଯାଏ ପାକିଷ୍ଟାନର ଗୋଟାଏ ରେଷ୍ଟୋରାଣ୍ଟକୁ । ସେଠି ଯାଇ ଦେଖେ ରମବାବୁ । ଏକା ବସିଛନ୍ତି, ହାତରେ ସାଦା ସରୁ ଜିନ୍, ଖୁବ୍ ସ୍ୱପ୍ନାଳୁ ଆଖି । ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ ଭଗ୍ୟାନତିର କଥା ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଭାବେ ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ସେଇ କାରଣରୁ ରମବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବା କଥା ମୋର ମନକୁ ଆସିନାହିଁ । ମୁଁ ପୁରୁଣା ଟିହ୍ନା ଲେକ ଦେଖି ଆଗେଇ ଯାଇଥିଲି । ରମବାବୁ ଭୁରୁ ତୋଳି ପଚାରିଲେ,—କେଉଁଠି ଦେଖିବି କହନ୍ତୁ ତ । ମନେ ପଡ଼ୁ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ମୋ' ଶଳା ସାମନାରେ ଖୁବ୍ ଲଜ୍ଜା ଲାଗୁଥିଲା

ମୋତେ । ସେକଟା ଯଦି ଧତରେ ଟିକ୍ ନପାରେ, ଯଦି ସତରେ ଅହଂକାରୀ ହୋଇଥାଏ ସେକଟା—ତେବେ ମୋର ବେଇଜ୍ଜତା ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଢଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ବ୍ୟାଙ୍କର ନାମ କଲି, କହିଲି ଯେ ମୁଁ କ୍ୟାଶ୍‌ରେ ଥାଏ.....ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରିଷ୍କାର ଜିନ୍ ପରି ସଜ୍ଜ ହୋଇଗଲା ତାଙ୍କ ମୁହଁ, ପ୍ରସନ୍ନ ହସି କହିଲେ— ଟିକ୍‌ଟିକ୍ । କଣ ଜାଣନ୍ତି, ଏଇ ଛଡ଼ଘେର ଆଉ ଏଇ ପଞ୍ଜୁରି ଯାରି ଭିତରେ ଦେଖି ଦେଖି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି, ତେଣୁ ହଠାତ୍ ଏ ଯାଗାରେ—ବୁଝିଲେ ନା ! ଅସଲ କଥା ହେଲା, ଏଇ ପରସ୍ପେକ୍‌ଟିଭ୍—ଏହା ଛଡ଼ା ଆଉ ମଣିଷର ଅଛି କଣ ଯେ ତାକୁ ଟିକ୍‌ଟିକ୍ ଯିବ ? ଏଇ ପଞ୍ଜୁରି ଭିତରେ ଯେମିତି ଆପଣ, ସେମିତି ଦେଖନ୍ତୁ ଏଇ କୋର୍ଟ-ପ୍ୟାଣ୍ଟ ଟାଇ ଆଉ ଚନ୍ଦା ମୁଣ୍ଡ—ଇଆ ଭିତର ଦେଇ ମୁଁ । ଏ ସବୁଠୁ ଯଦି ଅଲଗା କରି ନିଅନ୍ତି, ତେବେ ଦେଖିବେ ଆପଣ ଓ ମ—ଆମର କିଛି ସ୍ୱକୃତ ପରିଚୟହିଁ ନାହିଁ । ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ନା ଟିକିଏ ଆଗରୁ ମୁଁ ପରସ୍ପେକ୍‌ଟିଭ୍‌ର କଥା ଭବୁଥିଲି । ପିଲାଦିନେ ଆମେ ରହୁଥିଲୁ ରେଭ-କଲୋନୀରେ । ମୋ ବାବାଙ୍କର ଥିଲା ଟ୍ରାକ୍-କୁର୍ଚ୍ଚର ଗୁଜିର । କାଟିହାରରେ ଆମର ରେଭ କୋୟାର୍‌ରସ୍‌ର ପଡ଼ିଶା ଘରୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଆସୁଥିଲା ଆମ ଘରକୁ, ତାର ସାବତମା ବୋଲି ଘରେ କେହି ଆଦର କରୁନଥିଲେ ତାକୁ । ସେ ଆସି ମା'ଙ୍କ ପାଖରେ ରେଷେଇ ଘରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ବସେ, ଢଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ଝିଣ୍ଟା ପ୍ରକରେ ଆଣ୍ଟୁ ଡାକି ପରଟା ବେଲି ଦିଏ, ମୋର କାନ୍ଦୁଣୀ ଛୋଟ ଭଉଣୀଟାକୁ କୋଳରେ ନେଇ ଘୁରି ଘୁରି ବୁଲେ, ଶୁଆଇ ପକାଏ । ମା ମୋତେ କହନ୍ତି, ଇୟା ସଙ୍ଗରେ ତୋର ବାହା ହେବ । ତା ଶୁଣି ମୁଁ ଝିଅଟାଙ୍କୁ ଡିଲ୍ କରି ଦେଖିଥିଲି—ଆଉ କି ଯେ ନିଶା ଲଗିଯାଉଥିଲା । କି କରୁଣ କୃଣ ଖଡ଼ି ଗୋଟାଳି ପରି ମୁହଁ ଖଣ୍ଡିକ—ଆଉ କି ଚକଚକ୍ ହୃଦୟ । ଯେମିତି ପୃଥିବୀରେ ବେଶାଦିନ ରହିବାକୁ ଆସିନି । ରମବାବୁ ଏତିକି କହି ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲେ, ଆଉ ମୁଁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ପଚାରିଲି,—ତାପରେ କଣ ହେଲା, ସେ କଣ ମରିଗଲା ? ରମବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ—ନା, ନା ମରିବ କାହିଁକି ? ତାକୁ ମୁଁ ବାହା ହୋଇଛି ବଡ଼ ହାଇ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ବୋହୂ । ଇୟା ମୋଟା ହୋଇଯାଇଛି; ବଦ୍-ମେଜାଜୀ, ମୋତେ ଖୁବ୍ ଶାସନରେ ରଖେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖେ ଫିକ୍ ଖୋଲୁଛି, ଗହଣା ସଜାଡୁଛି, ଗୁଜର ମାନକୁ ବହୁଛି କିମ୍ବା ସୋଫାରକୁ କହୁଛି ଗାଡ଼ି ବାହାର କରିବାକୁ, ସେତେବେଳେ କେବେ ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏନା ଯେ ଏ ସେଇ ବେଳା—ଯାହାର ବେମାରି ସମୟରେ ମାଆ ଦିଇଟା ଗଳ୍ପ ଲେଖୁ ଦେଇଆସିଥିଲା ବୋଲି ଏକ ଗଳ୍ପ ହସିଥିଲା । ଆଜି

ଦେଖନ୍ତୁ, ଖୁବ୍ ଝଗଡ଼ା କରି ବାହାରିଛି ଯା ସଙ୍ଗରେ । ମନଟା ବିରିଡ଼ି ଥିଲା ସେ ଭଲପାଇବା କେଉଁଠି ଉଡ଼େଇ ଯାଇଛି ଏବେ ? କିନ୍ତୁ ଏଠି ନିର୍ଜନରେ ବସି ସେଇ ପୁରୁଣା ଦିନ, ରୋଷେଇ ଘରେ ତୁଳା ପାଖରେ ବସିଥିବା, ଛିଣ୍ଡା ପକରେ ଆଣ୍ଟୁ ଢାଙ୍କି ଯାର ବସିବାର ଭଙ୍ଗି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ମନେ ପଡ଼ିଲା ମୋ ମାଆଙ୍କ ମୁହଁ— ସେ ମୁହଁ ବଡ଼ ମାୟା-ମମତାରେ ଯାଏ ବସିବାର ଦାନ ଭଙ୍ଗିଟିକୁ ଦେଖିଛି । ଏମିତି ପୁଣି ମୋ ମନ ଭଲ ପାଇବାରେ ଭରି ଉଠିଛି । ବସାକୁ ଫେରିଯାଇ ହିଁ ଇଲାରେ ତାର ରାଗ ଭାବିଛି । ବୁଝିଲେ ନା ?କହିଁ ତାମବାକୁ ଯେଇଁ ସାଦା ଧୂଳି ଜିନ୍, ମୁହଁରେ ଦେଇ ହସିଲେ, କହିଲେ, ଏଇ ଯେଉଁ ଲୁହାଛଡ଼ ଘେରା ଟୁଙ୍ଗିଟା-ଯାହା ଭିତର ଦେଇ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖେ ସେଇଟାଇ ଅସଲ—ଏଇ ଛଡ଼ ଟୁଙ୍ଗିଟା ।

ଏଇ ଯେ, ତେଜଶ ଚବିଶ ବର୍ଷର ପିଲାଟି ଏଇନା ପେମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି, ପତଳନ ଟୋକେନ ଟାକୁ ଠୁକ୍ ଠୁକ୍ କରୁଛି ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବେ କି ଭଣ୍ଡର କାଠରେ, ଇଏ ମୋତେ ଚିହ୍ନେ । ଯାର ବାବାର ଅଛି ପୁରୁଣା ଗାଡ଼ି କିଣା ବିକା ବ୍ୟବସାୟ । ଆଗେ ଯା ବାବା ଆସୁଥିଲେ, ଏବେ ଇଏ ଆସୁଛି ବ୍ୟାଙ୍କ୍ କୁ । ବେଳେ ବେଳେ ଆଖି ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ହସି ପଡ଼ିରେ—କଣ ବାବା ଭଲ ତ ! ଖୁସି ହୋଇ ବେକ ସିଧା କରି କହେ—ହଁ—। କିନ୍ତୁ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହୁଏ ଯେ, ଦିନେ ଯଦି ଧରନ୍ତୁ ହଠାତ୍ କରି ମୋତେ ଏଠୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ, ଏବଂ ମୋଟାମୋଟି ସାଧାରଣ ଚେହେରର କୌଣସି ଲୋକକୁ ବସାଇ ଦିଆହୁଏ ଏ ଜାଗାଟାରେ, ତେବେ ଏ ହୁଏତ ବୁଝି ପାରିବ ନାହିଁ ତପାତ୍ ଟା । ସେତେବେଳେ ବି ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବରେ ପିତଳର ଟୋକେନଟାକୁ ଠୁକିବ କାଠର କାଉଣ୍ଡରରେ, ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବେ ଗୁହଁ ରହିବ, ନୂଆ ଲୋକଟି ଆଡ଼କୁ, ଆଖିରେ ଆଖି ପଡ଼ିଲେ ସେହି ନୂଆ ଲୋକଟି ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ପରିଚିତ ପରି ଟିକିଏ ହସିଦେବ । ଭଲଟା ଧରାପଡ଼ିବାକୁ ଟିକିଏ ସମୟ ଲାଗିବ ଯାର । ମାରଣ, ଇଏ ତ, ସତରେ କେବେ ମୋତେ ଦେଖେ ନା । ଇଏ ହୁଏତ ଯାର ନୂଆ ପ୍ରେମିକାଟି କଥା ଭୁଲିଛି ? ଇନା । ଭୁଲି ଶୀଘ୍ର ଯେ ଗୋଟାଏ ସ୍ତର କିଣିବ । ଇଏ ବେକ ଭଙ୍ଗି ରିସେପସନର ଝିଅଟି ଆଡ଼କୁ କେତେଥର ଚାହିଁଲା । ଥରେ ଟୋକେନଟାର ନମର ଦେଖିନେଲା ଛଡ଼ଘର ଭିତର ଦେଇ ଦେଖିଲା ମୋର ଦୁଇହାତ କ୍ଳାନ୍ତିକର ଭାବେ ମୋଟା ଗୋଛାଏ ଟଙ୍କା ଗଣୁଛି । ଯେ ମୋ ମୁହଁଟାକୁ ଏକ ପଲକ ଗୁହଁ ହିଁ ଆଖି ଫେରାଇ ନେଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ମୋତେ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ଆଉ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ପରେ ହିଁ ଦୁଇଟା ବାଜିବ ।

ସେତେବେଳେ ମୁଁ କ୍ୟାଣ୍ଟ ବନ୍ଦ କରି ତଳକୁ ଯିବି ଟିପିନ୍, କରିବାକୁ । ସେତେବେଳେ ଇଏ ଯଦି ମୋତେ ରାସ୍ତାରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ, ମୁଁ ଫୁଟପାଥର ଥିନ୍ ଆରାବୁଟ୍ ଆଉ ଭଣ୍ଡରେ ଗୁ ଖାଉଛି, ସେତେବେଳେ କଣ ମୋତେ ଚିହ୍ନିବ ଇଏ ?

କଦଳୀ କେତେ କରି ହେ ? ଗୁଳିଶ ପଇସା ଯାହା—କହୁଚ କଣ ? ହଁ, ହଁ, ମର୍ତ୍ତମାନ ଯେ ମୁଁ ତା ଜାଣେ । ମର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ କଣ ଚିହ୍ନେନା ? ଏଇ ସୁନ୍ଦର ହଳଦିଆ ଧଳା, ମସୃଣ ଗ୍ରେପା, ପ୍ରକାଶ ବଡ଼ ମର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖିଲେ ହିଁ ବୁଝାଯିବ । ତା ଅବଶ୍ୟ ଆଜି ମୋର କଦଳୀ ଖାଇବାର ଚାରିଖ ନୁହେଁ । ଗତକାଲି ତ ଖାଇଛି । ମୁଁ ଦିନିକ ପରେ ପରେ କଦଳୀ ଖାଏ । ହଉ ଦିଅ ଗୋଟାଏ । ନା, ନା, ଏଇ ଗୋଟାକ ହିଁ—ଏଇ ଯେଁ କୋଡ଼ିଏ ପଇସା ଭଲ । ଆହା ବେଶ କଦଳୀ । ଚମତ୍କାର, ଖିଆ ପରେ ବି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟ ଗ୍ରେପାଟା ଧରି ରଖିଲି ହାତରେ, ସୁତି—ଟିକ୍ ହସାବରେ । ଦଶ—ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ଟିକିଏ ଇଆଡ଼େ ସିଆଡ଼େ ଘୁରି ବୁଲିଲି । କଦଳୀର ଗ୍ରେପାଟା ମୋ ହାତରେ ରହିଛି । ମୋ ଗୁରିପଟେ ନିଛୁଡ଼େଇ ଭବରେ ଲେକ ବାକ ଗୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଖବ୍ ନିବିକାର ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଓ ଆଖି । ଏମାନେ କେବେ ଯଦ୍ ବିଗ୍ରହ କରି ନାହାନ୍ତି, ଦେଶ ବା ଜାତି ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଦେବାକୁ ହୋଇ ନାହିଁ ଏମାନଙ୍କୁ । ଏପରିକି କୌଣସି କଠିନ କାମର ସମାଧାନ କରି ନାହାନ୍ତି ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଳି । ଜାତିଟା ମରି ଆସୁଛି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଅତ୍ୟାଧୁନିକତାରେ ମସ୍ତ ହୋଇ ଗୁଲିଛନ୍ତି ଏମାନେ, ଗୁଲିଛନ୍ତି, ଗୁଲିଛନ୍ତି—ଜଣେ ଅନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଷ୍ପ୍ରହ ହେଁ । ଏମାନଙ୍କର ସମୟ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ—ଉଣିଶଶ ଅଶଷ୍ଠି କହିଲେ ଏମାନେ ଗୋଟାଏ ସଖ୍ୟା ମାତ୍ର ବୁଝନ୍ତି, ଦିହଙ୍କର ବର୍ଷର ଇତିହାସ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ‘ଟେଲିପାଥୀ’ ବା କ୍ରୀକ୍ ଘେ ଯେମିତିକା ଶବ୍ଦ, ‘ଭରତବର୍ଷ ବି ସେମିତି ଏକ ଶବ୍ଦ ।

ଦୟା କରି ମୋତେ ଦେଖନ୍ତୁ । ଏଇ ଯେ ମୁଁ—ଅରିନ୍ଦମ ବସୁ ଅରିନ୍ଦମ ବସୁ—ଏଇ ଯେ ନା—ଲମ୍ବା’ ନା—ଗୋରା’ ନା—ଗୋର ଜଣେ ଲେକ । ମୁଁ ଟେଲିପାଥୀ ନୁହେଁ—କ୍ରୀକ୍ ଘେ ନୁହେଁ, ଭରତବର୍ଷ ବି ନୁହେଁ ଏଇ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ାକ ସଙ୍ଗେ ଅରିନ୍ଦମ ବସୁ—ଏଇ ଶବ୍ଦଟାର ଟିକିଏ ତପାତ୍ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ତା କଣ ଆପଣ ଧରି ପାରିବେ ?

ଆଉ ସେ ସବୁ କଥା । ମଝିରେ ମଝିରେ ମୋର ବି ସଦେହ ହୁଏ—ମୁଁ କଣ ସତରେ ଅଛି ? ନା, ନାହିଁ ? ବ୍ୟାଙ୍କର ଏଇ ଛତ ଟୁଙ୍ଗି ଦେଇ ଲେକେ ହାତ

ବଢ଼ାଇ ଟଙ୍କା ଗଣି ନିଅନ୍ତି, କେହି କେହି ମୁହଁ ହସି ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଯାନ୍ତି, ଖିଆଇ ବି କରନ୍ତି ନାହିଁ ବେଡ଼ା ଏପଟେ ବିଶାଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟି ଯାଇଛି । ସେଇ ନ୍ୟୁ ମାର୍କେଟର ଘଟନାର କଥା ଧରନ୍ତୁନା । ମୋ ବୋହୂ ବୁଲି ବୁଲି ମୋତେ ଖୋଜୁଛି, ମୋତେ ସାମନାରେ ଦେଖି ଆଖିରେ ଆଖି ରଖି ବି ପାରୁ ହୋଇ ଯାଉଛି ମୋତେ, ଲବୁଟି—କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଲେକନା ଗଲ କଥାଡ଼େ ?

ଖୁବ୍ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହିତ ମୁଁ କଦଳୀ ଶ୍ରେପାଟୀ ଫୁଟ ପାଥ୍ ମଝିରେ ରଖି ଦେଲି । ଉଦାସୀନ ମହାଶୟଗଣ, ଯଦି ଇଆ ଉପରେ କେହି ପାଦ ଦିଅନ୍ତି ତାହେଲେ ଗୋଡ଼ ଖସି ପଡ଼ି ଯାଉ ଯାଉ ଆପଣ ହଠାତ୍ ଚମକି ଉଠି ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଫେରି ପାଇବେ । ଯଦି ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଶ୍ରେଣୀ ନ ଲାଗେ ଆପଣଙ୍କୁ, ଯଦି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ସଭଳି ଯାଆନ୍ତି, ତାହେଲେ ଦେଖିବେ ଆପଣଙ୍କର ମସ୍ତ ଲଭ ହୋଇଛି । ଆପଣ ଗୁରିଆଡ଼କୁ ଗୁଠି ଦେଖିବେ କେଉଁ ରସ୍ତା ଦେଇ ଆପଣ ଗଲୁଛନ୍ତି ବା ଆପଣଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଯିବ—ଦୁର୍ଘଟଣା ଗୁରୁତର ହେଲେ ଆପଣଙ୍କ ହାତ ଗୋଡ଼ କିମ୍ବା ମୁଣ୍ଡ ଫାଟ ଯାଇଥାନ୍ତା ଭବି ଆପଣ ଖୁବ୍ ସତର୍କ ହୋଇଯିବେ ଆପଣଙ୍କର ବିପଦନକ ଗୁରି ପାଖଟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ—ହୁଏତ ଆପଣଙ୍କ ଭିତରର ମୁଗ୍ଧ ‘ମୁଁ’ଟା ଜାଣି ଉଠି ଭବିବ ‘ବଂଚି ରହିବା’ କେତେ ଭଲ—ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ମଣିଷ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣ ଆଉ ଟକିଏ ସତେଜନ ହୋଇ ଉଠିବେ—ଏବଂ କହି ହେବନ୍ତି ଆପଣଙ୍କର ହୁଏତ ଏକଥା ବି ମନେ ପଡ଼ି ଯାଇପାରେ ଯେ, ଅଜି ହେଉଛି ଉଣିଶଶ ଅଶଷଠି ସାଲର ଷୋଳ ଜୁଲାଇ—ଆପଣଙ୍କର ବାହାଘରର ତାରିଖ, ତାରିଖ ଯେଉଁଟା ଆପଣ ଆପଣ ଏକଦମ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ—ଏବଂ ଏ ବର୍ଷ ଆପଣଙ୍କ ଶ୍ରେୟ ଗୁଳିଟି ପାର ହେଲା । ଏଇ ଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ବିପ୍ଳବହୀନ ଭରତବର୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପେଷ ଦି’ପହଳେରେ ରହାରେ କଦଳୀ ଚୋପା ପକାଇ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଖୁବ୍ ଅପକାର କରି ନାହିଁ ।

ଆପଣ କଣ ଚର୍ଚ୍ଚମାନ ଜନ୍ମ କଥା ଭୁଲୁଛନ୍ତି ? ଆଉ ତିନି ଜଣ ଦୁଃସାହାସୀ ମଣିଷଙ୍କ କଥା ! ଭବିବେ ନାହିଁ । କଣ କାମ ଆମର ସବୁ ଏଗୁଡ଼ାକ ଭବି ଭବି । ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଏଥିରେ ଭୟଙ୍କର ଭିତ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼େ ଆଉ ତାପରେ ଭୀଷଣ ଅବସାଦ ଆସେ ଏକ ସମୟରେ । ସେମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ଭଲ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି, ସେମାନେ ଠିକ୍ ଚନ୍ଦ୍ର କପରେ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିବେ ଏବଂ ଫେରି ଆସିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ଭବି ଆପଣ ଅପଥା ଭବେହିତ ଏବଂ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ । ତାହା ଦେଖି ଗଲୁ । ତାଙ୍କ ଭବନର ସାମନା ବାଙ୍କଟା ଘୁରି ଯାଇ ଦେଖନ୍ତୁ କି ସନ୍ଦର ଖୋଲ

ପ୍ରକାଶ ମଇଦାନ, ଉଦ୍ୟାନ, ଆକାଶ । ପାଖ ଦେଇ ଯେଉଁ ସବୁ ମଣିଷମାନେ ଗୁଲିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ନିଅନ୍ତୁ, ଚିତ୍ତେ ରଖନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ତ ଅନ୍ୟର ମୁହଁ ଯେମିତି ଯେ କୌଣସି ଜାଗାରେ ଦେଖା ହେଲେ ପୁଣି ଚିତ୍ତେ ପାରିବେ । ଏଇ ସୁନ୍ଦର ଅପରାହ୍ନରେ ମଇଦାନ ପାଖାପାଖି ମୁଁ ବି ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗୁଲିଛି—ମୋତେ ଦେଖନ୍ତୁ । ଏଇ ତ ମୁଁ ମୋ ଅର୍ପିସରୁ ବାହାରିଲି । ଟିକିଏ ଆଗରୁ ବାହାରିଛି ଆଜି, ଖେଳ ଦେଖିବାକୁ ଯିବି ବୋଲି । ମନେ ହେଉଛି ଆପଣ ବି ଏଇ ଦିଗକୁ—ନା ?

ଦେଖନ୍ତୁ କି ଆହାମ୍ଭକ ପିଲାଟା—ଅପ୍ପାସାଇଡ୍ରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଗୁମସ୍ତା ନଷ୍ଟ କରିଦେଲା । ଆଉ ମାତ୍ର ଦଶ ମିନିଟ୍ ଅଛି, ଏବେ ସକ୍ଷାତ୍ ଗୋଲ ହୋଇଗଲା । ଏଇ ପିଲାଟା—ହାୟ, ଇଶ୍ବର କିଏ ଯାକୁ ଏଇ ଲଳ ସୁନେଲା କର୍ତ୍ତା ପିନ୍ଧାଇଛନ୍ତି ! ଯାକୁ ବାହାର କରି ଦେଉ ପଡ଼ିଆରୁ । ଦିଅନ୍ତୁତ ମହାଶୟ, ଗୋଟି ଗୁଜବ କରି ଯାର ଭୂତ ଛଡ଼ାଇ । ମୋ ଜିଭରେ ପୁଣି ଖରାପ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ପଇଟେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦେଖନ୍ତୁ ରାଗରେ ମୋର ବି ହାତ ଗୋଡ଼ କ'ଣ । ଆଜି ସକାଳୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଉ ତିନି ଜଣ ଦୁଃସାହସୀ ମଣିଷଙ୍କ କଥା ଭରୁ ଭରୁ ମୋର ବି ନଭଗୁଡ଼ାକ ନିଷ୍ପେକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ତା'ପରେ ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ପାଲଟୁ ଟାମଟା । ମୋ ଦଳ ପଖରୁ ନେଇ ନେଇଛି ଗୋଟାଏ ପଏଣ୍ଟ, ଗୋଟାଏ ପଏଣ୍ଟ—କି ସାଂଘାତିକ । ଲଆଡ଼େ ଆଉ ଆଠ କି ନ ମିଳିବ ସମୟ ଅଛି ମାତ୍ର । କଣ କହୁଛନ୍ତି ଦାଦା, ଗୋଲ ହେବ ? କିମିତି ହେବ ? ବଙ୍ଗାଟୁ ଟାମଟାର ସବୁ ଖେଳଓଡ଼ା ପଛେଇ ଆସି ପାଟିରି ଗର୍ଜିଛନ୍ତି ଗୋଲ ସାମନାରେ । ଆଉ ଏମାଣେ ଖେଳୁଛନ୍ତି କିମିତି ଦେଖନ୍ତୁ । କିଏ କହିବ ଯେ ଗୋଲ ଦେବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଛି ? ଏଇ ଯେଉଁ ପିଲାଟା—ଅପ୍ପାସାଇଡ୍ରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଦିନର ସବୁଠାରୁ ସହଜ ଗୁମସ୍ତାକୁ ମାଟି କରିଦେଲା—ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଯା ସାମନାରେ ଯାଇ କହନ୍ତି—ଏଇ ମୋତେ ଦେଖ, ମୁଁ ଅରିହମ ବସୁ, ଏଇ ଟାମଟାକୁ ମୁଁ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସପୋର୍ଟ କରି ଆସିଛି । ଜିତିଲେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦେଇଛି, ହାରିଲେ ସୁଇସାଇଡ୍ରେ କଥା ଭାବିଛି । ତା ବାବୁ ତମେ କଣ ବୁଝି ଦେ ସବୁ ! ତୁମେ ତ ଜାଣ ବି ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ—ଏଇ ଭିଡ଼ ଭିଡ଼ରେ ବିଶେଷ ଏକ ଜଣ—କିଭଳି ଦୁଃଖ ନେଇ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ଘଡ଼ି ଦେଖୁଛି । ଅବଶ୍ୟ ସେଥିରେ ଆଉ କଣ ଯାଏ ଆସେ ! ମୁଁ କାନ୍ଦେ କିମ୍ବା ହସେ—କିମ୍ବା ଯାହା କରେ—କେହି ତ ଆଉ ମୋତେ ଦେଖୁନି ।

ନା, ମହାଶୟ ଗୋଲ ହେଲା ନାହିଁ । ରେଫର୍ମା ଲମ୍ବା ଏକ ହୁଇସିର ବଜାଇ ଦେଲା । ଖେଳ ଶେଷ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିନ କରି ମୋତେ ଅରେ ଦେଖନ୍ତୁ, କିଭଳି ଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ ମୁଁ ! କାନ୍ଧ ଭଙ୍ଗି ପଡ଼ିଛି । ଦେଖନ୍ତୁ ମୋ ଟୀମ୍‌ଟାକୁ ମୁଁ କେତେ ଭଲପାଏ ? କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଟୀମ୍‌ର କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଟିକ୍‌ଟି ନାହିଁ ମୋତେ—ଅଥଚ ମୁଁ ପ୍ରତି ହୋଇଗିଛି ପରେ କେତେ ହସିଛି—ଡେଇଁଛି, କାନ୍ଦିଛି—ଆପଣଙ୍କ ଦେଇଛି ଅତିହୀନ ଲୋକର ପିଠି । ବିଲକୁଳ । ସେଥିରେ କାହାର କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ଏଇ ଯେ ସକାଳୁ ମୁଁ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଉ ତିନିଜଣ ଦୁଃସାହସୀ ମଣିଷଙ୍କ କଥା ଭାବି ଚିନ୍ତା ନିତ—ଭଲକରି ଡେ ଖାଇ ପାରିନି ଉତ୍ତେଜନାରେ—ଏଥିରେ ବା କାହାର କଣ ଯାଏ ଆସେ ?

ଦୟାକରି ମୋତେ ଅରୁଟିଏ ଦେଖନ୍ତୁ । ନା, ମୁଁ ଜାଣେ, ଆପଣ ଲୀର—ବେରୁଲରେ ଆପଣଙ୍କ ଟୀମର ଅବସ୍ଥା ନ କଥା ଭାବି ବିଚିତ୍ର । ତା ଉପରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ତିନିଜଣ ଦୁଃସାହସୀ ମଣିଷଙ୍କ କଥା ବି ଭାବିବାକୁ ହେଉଛି ଆପଣଙ୍କୁ । କେତେ କଣ ଘଟି ଯାଉଛି ପୃଥିବୀରେ ! ସତେ ଅଣଚିରଣ ପୁର ଲଂକାପ୍ ଦେଉଛି ମଣିଷ, ଗଳିରେ ମରି ଯାଉଛି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ, ଭେଟରେ ହାରି ଯାଉଛି ଆପଣଙ୍କ ଦଳ, ଚିପ୍ପର ଆସିବାକୁ ବଡ଼ ଡେରି କରୁଛି । ତେଣୁ, ମୁଁ ଅରିନ୍ଦମ ବସୁ ବ୍ୟାଙ୍କର କ୍ୟାଶି କୁର୍ଜ—ଆପଣଙ୍କର ଏତେ ପାଖରେ ଥାଇ ସଜା ଆପଣ ମୋତେ ଦେଖି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ଏଇ ଯେ ଦୋତାଳର ବାରଣ୍ଡାରେ ରେଲିଂରେ ଝଙ୍କି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ମୋର ଗୁରୁ ବର୍ଷ ବୟସର ସାନ ପୁଅଟି—ହାପୁ । ବଡ଼ ଦରନ୍ତ ପିଲା । ସକାଳ ବେଳୁ ବହିନୀ ଦେଇଛି—ରଥର ମେଲାକୁ ଯିବି ବାବା, ତୁମେ ଜଳଦି ଜଳଦି ଫେର । ଏଇଯେ ଏଇନା ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ମୋ ପାଇଁ । କୁଟୁମ୍ବୁଟିଆ ବାଳ ତଳେ ଜଳ ଜଳ କରୁଛି ଦିନା ଅଞ୍ଜି, ମୁଁ ଏତେ ଦୂରରୁ ଦେଖି ପାରୁଛି ।

ମୁଁ ସିଡ଼ିରେ ପାଦ ଦେଇଛି ମାତ୍ର, ଯେ ଉପରୁ ଦୁମ୍‌ଦାମ୍ କରି ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା—ୟାର ମା ଉପରୁ ପ ଟି କରୁଛି—ହାପୁ—ଉ, କୁଆଡ଼େ ଗଲୁ ଯେ ହାପୁ ଉଠ । ଏକ ଗଲ ହସି ହାପ ଝାମ୍ପି ପଡ଼ିଲା ପ୍ରାୟ କେତେ ଡେରି କଲ ବାବା ! ଯବ ନାହିଁ ! ହଁ ମହାଶୟ, ମାହାତ୍ମା ଫେରି ଆସିଲେ—ଏଇ ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ଟିକିଏ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ବଞ୍ଚେ । ଛୋଟ ପିଲାଟାକୁ ମୁଁ କୋଳକୁ ଉଠାଇ ନେଲି । ଯାର ଦିହରେ ମିଠା ଗେ ଟାଏ ଝାଙ୍କର ଗନ୍ଧ, ଶାତଦିନର ଖରା ପରି କରୋଷ ଯାର ନରମ ଦିହ । ମୁଁ ତ ବାଇ ଦେଲେ ମନେ ହୁଏ ଗୋଟାଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ସ୍ଥାନ ନେଉଛି ଯେମିତି । କହିଲି,

ଯିବି ବାବା, ବଡ଼ କ୍ଷୟା ପାଇଛି । ଟକିଏ ବିଶ୍ରାମ କରି ନିଏ ।

ଯେତେ ଟକିଏ ସମୟ ମୁଁ ବିଶ୍ରାମ କରି ହାପୁ ମୋ ଡିହରେ ଲାଗିଲି, ଉତ୍ତେଜନାରେ କହିଲି, ଶୀଘ୍ର କର । ଯାର ମା ଧମକ ଦେବାକୁ ବଡ଼ ମାୟାରେ କହିଲି, ବକ ନା, ପିଲା ଲୋକ । ପ୍ରକୃତରେ ଯାର ଏଇ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିବା ଭବଟିକ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗେ ମୋତେ ।

ବଡ଼ ଦୂରନ୍ତ ପିଲା । ମେଲାରେ ଗୋଡ଼ ନ ଦେଉଣ ହାତ ଛାଡ଼ି ଛଟ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ । କହିଲି—ଏମିତି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ହାପୁ, ହାତ ଧରିଥା, ମୋ ହାତ ଧରି ହିଁ ତୁ ଠିକ୍ ମେଲା ଦେଖି ପାରିବୁ । ଯେ କେବଳ ଏପଟକୁ ସେପଟକୁ ଅନାଏ, ତାପରେ ଭୀଷଣ ଜୋରରେ ଚିତ୍କାର କରି ପଚାରେ—ଏତା କଣ ବାବା ? ଆଉ ଏଠି ! ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖାଇଦିଏ—ଏତା ନାଗର ଦୋଳା, ମେରି ଗୋ-ଉଉଣ୍ଡ, ଏତା ସକ୍ ସର ତଂବୁ । ଆଉ ଏତା ମୃତ୍ୟୁ କୂପ ।

ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ପାଁପଡ଼ ଭଜା ହାତରେ ନେଇ ନାଗର ଦୋଳକୁ ଉଠିଗଲା ହାପୁ । ଏଇ ଯେ ଦେଖା ଯାଉଛି ତାକୁ । ଆକାଶକୁ ଉଠି ହେଁ ହେଁ ହସି ହାତ ହଲାଇଛି-ସାଁ କରି ତଳକୁ ଖସି ଆସୁଛି ପୁଣି-ପୁଣି ଉଠି ଯାଉଛି । ସାଘଟା ସମୟ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ହସୁଛି ହାପୁ । ଦେଖି ମନ ଭରି ଯାଏ ।

ମୃତ୍ୟୁ କୂପର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁରୀପର୍ବରେ ଉଠି ଯାକୁ ଦେଖାଇଲି ଭୀଷଣ ଶବ୍ଦ କରି ଘୁରି ଯାଇ ଛୁଟି ଯାଉଛି ତାର ବେଗରେ ମୋଟର ସାଇକେଲ । ଯେ ମୋତେ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରି ଦେଖିଲ ।

ତା'ପରେ ଅଧଘଣ୍ଟାର ସକ୍ ସ ଦେଖିଲୁଁ ଦି'ଜଣ । ଦିମୁଣ୍ଡିଆ ମଣିଷ, ସିଙ୍ଗିଙ୍ଗ୍, ତଳ, ଆଠପଟ ଲମ୍ବା ଲୋକ । ହାପୁର କଥାବାର୍ତ୍ତା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଝଲମଲ କରିଉଠିଲା ଆଖି ।

ବାହାରେ ଆଣି ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲି । ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ସିଏ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯା ହାତକୁ ଧରିଥିବା ମୋ ହାତଟା ଝାଲେଇ ଯାଇଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ଯାର ହାତ ଛାଡ଼ିଦେଲି ।

ଏଇ ତ ଆଗେଇ ଯାଉଛି ମୋ ହାତ । ଛାଡ଼ି ଦୋକାନରେ ସଜା ହୋଇଥିବା ଗଦାଏ ହୁଇସିଲ ଦେଖୁଛି ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି । ପୁଣି ଆଗେଇ ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହୁଏ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦୋକାନ ଆଗରେ—ଯେଉଁଠି ଏରେପେନ ଦୌଡ଼ ହେଉଛି । ତାପରେ

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆଗେଇ ଯାଉଛି ଇଏ, ଏଯାର ଗନ୍ ଆଉ ରଙ୍ଗରଙ୍ଗ, ବଲ୍ ଦେଖିବାକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପାଦ ପକାଉଛି ।କ୍ରମେ ଭିତ ଭିତରକୁ ଗୁଲି ଯାଉଛି ହାପୁମୁଁ ସେତେବେଳେ ମୋ ଟୀମ୍ ଟା କଥା ଭୁଲିଲି । ବେକାର ଗୋଟାଏ ପଏଣ୍ଟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ଆଜି । ଚନ୍ଦ୍ର ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିଛୁଟି ତିନିଟା ମଣିଷ-ଏମାନେ କଣ ଧୂଂତ ପାରିବେ ?

ହଠାତ୍ ଖିଆଲ ହେଲା, ହାପୁକୁ ଦେଖା ଯାଉନି କେଉଁଠି । ଭିତ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସେକେଣ୍ଡ ଆଗରୁ ତାର ନେଲିଆ ରଙ୍ଗର ସାର୍ତ୍ତା ମୁଁ ଦେଖିଛି । ସେଠୁ ସେ ଚୁପ୍‌କିନା ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ହାପୁ-ଉ ବୋଲି ଡାକ ଦେଲା ମୁଁ ଛୁଟି ଗଲି.....

ହଁ, ମହାଶୟ, ଆପଣ କିଏ ଦେଖିଛନ୍ତି କି ନେଲିଆ ଜାମା ପଂଧା ଗୁରି ବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ପିଲାକୁ ? ତା ନାଆଁ ହାପୁ, ବଡ଼ ଦୁରନ୍ତ ପିଲା । ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ? ଝାଙ୍କଡ଼ା ଝାଙ୍କଡ଼ା ବାଳ, ଜୁଲୁଜୁଲୁ ଦିଟା ଦୁଷ୍ଟ ଆଖି.....ନା, ନା, ଏଇ କୁ ଶୁଭ ଦୋକାନ ସାମନାରେ ଯିଏ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ସେ ନୁହେଁ-ଯଦିତ ଅନେକଟା ଏକା ରକମର ଦେଖିବାକୁ । ନା, ତାର ଚେହେରାର ବିଶେଷ କିଛି ଚିହ୍ନ ମୋର ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ-ଶୁବ୍ ସାଧାରଣ ଚେହେରା-ଅନେକଟା ମୋ'ରି ପରି । କେବଳ କହିପାରେ ଯେ ତାର ବୟସ ଗୁରି ବର୍ଷ । ଆଉ ଦିହରେ ନେଲିଆ ଜାମା । ତ 'ତ ନୀଳ ଜାମା ପିନ୍ଧା ବହୁ ପିଲା ଏଠି ରହିଛନ୍ତି, ଗୁରି ବର୍ଷ ବୟସର ବି ଅନେକ । ନା, ମହାଶୟ, ମୋ ପକ୍ଷରେ ଠିକ୍ ଠିକ୍ କହିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଏତେ-ଏଇ ହଜ ରେ ପୁଅ-ଝିଅଙ୍କ ଭିତରେ ଠିକ୍ କେଉଁ ଜଣକ-ଠିକ୍ କେଉଁ ଜଣକ ମୋର ହାପୁ-ଆଉ ବୋଧହୁଏ ହାପୁ ପକ୍ଷରେ ବି କହିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଏତେ ଜଣକ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ଜଣକ- ବୁଝିଲେ ନା, ଯାର ମା ବି ଥରେ ଠିକ୍ କରିପାରି ନଥିଲା । ମଢ଼ି ହାପୁକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଆନ୍ତି ତେବେ ତାକୁ ଥରେ ଦୟା କରି କହିଦେବେ ଯେ, ଏଇ ମୁଁ-ଏଇ ମୁଁଇଁ ତାର ବାବା-ଏଇ ମୋତେ ଚିକିଏ ଦେଖି ରଖନ୍ତୁ ଦୟାକରି-ଭଲକରି, ଭୁଲିଯିବେ ନାହିଁ- ।

ପଶ୍ଚାତ୍ତ୍ୱନି

ଦେବେଶ ରାୟ

ବତାସ ଥିଲା ଅଡ଼ୁଆ ଡ଼ୁଆ—ସାରା ଦିନ । ଦିନ ସାରା ଚିତ୍ତ ମାସ ପରି ବତାସ ଥିଲା ଅଡ଼ୁଆ-ଡ଼ୁଆ-ଦିନଟା ସାରା । କ୍ଳାସ ଶେଷକରି କମନ-ରୁମ୍‌କୁ ଯବା ସମୟରେ ବିନୟ ଆଖି ପଡ଼ିଛି ସେମାନଙ୍କ ଇସ୍ତୁଲର ଉତ୍ତର ଦିଗ ଘରଟା ଉପରେ । କମନରୁମ୍‌ରୁ କ୍ଳାସ୍‌କୁ ଯିବା ସମୟରେ ବିନୟ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଛି ଇସ୍ତୁଲ୍‌ପଟାସ ଗଛର ଚିତ୍ରା—କବରଖାନାଟା । ଏଠୁ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ଯାର ପୂର୍ବ-ଦକ୍ଷିଣ କୋଣରେ ଏଇ ଗଛଟା ।

ସେଇ ବତାସରେ ଶତାବ୍ଦୀର ଜଳୀୟ ଅଂଶ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଶୁଖିଯିବା ଫଳରେ ଚମଡ଼ାଟା ଶୁଷ୍କ — ଖଡ଼ଖଡ଼ିଆ । ମୁହଁରେ ହୁତ ବୁଲାଇଲେ ଜୁରର ଗନ୍ଧ । କିମ୍ବା ଲୁଗାପଟା ଯଦି ପରିଷ୍କାର ହୋଇଥାନ୍ତା, ଧୋବ ଫରଫର, ଦାଢ଼ୀଟା ଆଜି ଖିଅର ହୋଇଥାନ୍ତା—ତେବେ ଏତେ ଶୁଷ୍କ ଖଡ଼ଖଡ଼ିଆ ଲାଗୁ ନଥାନ୍ତା ।

ଇସ୍ତୁଲର ଉତ୍ତର ଦିଗ ଘରଟା ଉପରେ ଆକାଶ ଛଡ଼ା କେଉଁଦିନ କିଛି ନଥିଲା । ଇସ୍ତୁଲ୍‌ପଟାସ ଗଛଟା ଛଡ଼ା ଉଚ୍ଚା କିଛି ନଥିଲା । ସେହି ଆକାଶ ଓ ଇସ୍ତୁଲ୍‌ପଟାସ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନଥିବା ଶୂନ୍ୟତାକୁ ପ୍ରତିଭୂତ ଜଳା ଗୁରୁଦଶା ଗଛର ଉପସ୍ଥିତି ପଛରେ ଶୂନ୍ୟତା ପରି । କିଛି ଯିମିତି ଏଠି ଥିଲା ଏବେ ନାହିଁ—ସମାପ୍ତ ଯାତ୍ରାର ଆସର ପରି । ଏହି ଶୂନ୍ୟତାକୁ ବିନୟ ନିଜ ସଙ୍ଗରେ ଏତେ ମିଳାଇ ନେଇଥିଲା ଯେ ଏହି ଅଦିନ ବସନ୍ତର ହୁ ଓୟାରେ ତାଙ୍କ ଯେପରି ଚକ୍ର ଆନନ୍ଦିତ ଓ ଦୁଃଖ ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା ତାହା ହୋଇ ନପାରି, ଦେହ ଓ ମନରେ ଏକଦା-ବର୍ତ୍ତମାନ, ସହୃଦି ଅତୀତ କୌଣସି ଅନୁଭୂତିର ସ୍ୱର୍ଗ ପାଇଥିଲା । ପଡ଼ିଆରେ ଅଶୋକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ କ୍ରିକେଟ ଫିରୁଟି । ଆଶୋକର ପିନ୍ଧା ପ୍ୟାଣ୍ଟ ଏବଂ ଉଇକେଟ ପଛରେ ତାର ସ୍ଥସ୍ଥ ଉର୍ଦ୍ଧାହିଁ ବିଶେଷ କରି ବିନୟର ମନୋହରଣ କରିଥିଲା । ବିନୟ କଳା ବୋର୍ଡ଼ରେ ସାଦା ଚକ୍ ଦେଇ ନିଜ ହାତରେ ଅଙ୍କା ରଖି ତାଙ୍କରେ ଉଡ଼ିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ଗୋଟିଏ ପଖା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥିଲା, ତାପରେ ଦରଜାରେ ଅଡ଼ୁଆ ଡ଼ୁଆ.

ବତାସ ମଧ୍ୟରେ ଛତା ହୋଇଥିଲା । ଦାଢ଼ୀଟା ଯଦି ସକାଳେ ଖିଅର ହୋଇଥାନ୍ତା, ବା ଜାମା କପଡ଼ା ଯଦି ଆଜି ଧୋବ ଫରଫର ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ବସନ୍ତର ଏ ବତାସକୁ ସେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତା । ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥ ଶୁଖି ଯାଇଥିବା ମୁହଁରେ, ଫଟା ଗାଈରେ ବତାସ ଲଗାଇ ଆଖି କୁଣ୍ଡେଇ ବିନୟ ଯେମିତି ନିଜକୁ ଅପଚୟ କରୁଥିଲା । ବସନ୍ତର ବତାସ ଦକ୍ଷିଣମୂଳୟ । ଏଟା ଉତ୍ତର ବଙ୍ଗଳା, ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ସମୁଦ୍ର, ସମୁଦ୍ର ତୀରରେ କଲିକତା । କଲିକତାରୁ ଏ ବତାସ ଆସୁଛି—ଏମିତି ଗୋଟ ଏ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯେପରି ବିନୟକୁ ଅପଚୟିତ ହେବା ଦିଗକୁ ମୋଲି ଦେଉଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କ୍ଳାସରେ ତେଣୁ ସେ ବୋର୍ଡ଼ରେ ଆଙ୍କିଥିଲା ନିଜର ଦିଗ୍ ଉପରେ କପ

ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ବତାସ ମଞ୍ଚର । କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷର ଶୁଦ୍ଧ ବିକଳିତ । ମଞ୍ଚର ବତାସରେ ଗନ୍ତର କଠୋରତର ଶୀତ । ପଥର ଧୂଳିବାଲି ପରିଷ୍କାର ।

ସ୍ୟାଣ୍ଡେଲଟାର ଏଭଳି ଅବସ୍ଥା ଯେ ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ ପାଦ ଶବ୍ଦର ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଧ୍ବନି ବାହାରେ, ଯାହା ଜନତାଲ ପଦଶବ୍ଦରେ ଅଗ୍ରୁତ ଥାଏ, ଅଥଚ ସାଂଧ୍ୟ ଜନହୀନତାର ସୁଯୋଗରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିନୟ କାନରେ ସ୍ପଷ୍ଟ । ଲ୍ୟାଂଗୁନୋ, ପଦଧ୍ବନି କାନକୁ ଆସୁଛି, ଗଭୀର ଗନ୍ତରେ ହଠାତ୍ ନିଜ ଭଙ୍ଗିଗଲେ ଯେମିତି ଗଡ଼ିର ଶବ୍ଦ—ଅଭ୍ୟସ୍ତ, ବ୍ୟତିକ୍ରମହୀନ, ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ । ଏତେ ଏକତ୍ତେଇଆ, ନିଶ୍ଚିତ ଓ ବିରକ୍ତିହୀନ ଯେ ବିନୟର ମନେ ହେଲା, ଏହା ବନ୍ଦ ନାହିଁ, ଚାଲିଥିବ । ହଠାତ୍ ଅରେ ରହିଲା । ପଦଶବ୍ଦ ବନ୍ଦ । ତେବେ ଏ ପଦଶବ୍ଦ ମୋରି ପାଦର ? ମୋରି ପଥରଲର । ମୋରି । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଂତି ବିନୟ ପୁଣି ଗୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲ୍ୟାଂଗୁନୋ ବିରକ୍ତିହୀନ, ଅଭ୍ୟସ୍ତ, ବଦଳିବ ନାହିଁ, ରହିବ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୟାଣ୍ଡେଲଟା ଠିକ୍ କରିନେବି, ଏଇକଣି । ଗୁରିଆଡ଼କୁ ଏବଂ ସାମନାକୁ ଗୁହିଲା । ଉପାୟ ନାହିଁ । କଲିକତା ହେଲେ ସବୁରି ପାଦର ଶବ୍ଦରେ ମୋ ଶବ୍ଦ ଢାଙ୍କି ହୋଇଯାନ୍ତା—ଏଠି ଆଉ କାହା ପାଦର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ମୁମୂର୍ଷୁ ଗେରା ଯେପରି ବିକାର ଜୋରରେ ଶରୀରକୁ ସଙ୍କୁଚିତ-ସ୍ଥସାରିତ କରେ, ହାତ ସଂରୁଦ୍ଧିତ ଓ ଚକ୍ଷୁ ବିଷ୍ଟାରିତ କରେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ କିଛି ଅନିବେଶ୍ୟ ଦାବୀ ଜଣାଇ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼େ, ସେମିତି ଜୁଡ଼ା ମରମ୍ମତ କରିବାର ଦାବୀରେ ଚଂଚଳ ଓ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଉଠି ବିନୟ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା । ଛ୍ୟା-କର୍-ଛ୍ୟାକ୍ । ଛ୍ୟାକର-ଛ୍ୟାକ୍ ଏକଇ ଶବ୍ଦ, ଏକଇ । ଅନ୍ଧକାର ହେଉ ଆଉ ଆଲୋକିତଇ ହେଉ,

କୃଷ୍ଣ ଶୁକ୍ଳ ଯେଉଁ ପକ୍ଷ ହେଉ ନା କାହିଁକି, ଦାଢ଼ୀ ଖୁଅର କରାହେଉ—ନ ହେଉ—ଏକଇ ଶବ୍ଦ । ଯଦି ଜନତା ଆଆନ୍ତା— । ନାହିଁ— । ଅତଏବ— । ଗଧ ଗାଡ଼ି ଚାଲୁ, ଗୋରୁ ଗାଡ଼ି ଚାଲୁ, କ୍ୟାବ୍-କ୍ୟାବ୍ କାନ୍ଥ, କାନ୍ଥ, କାନ୍ଥ, ମାନିବାବାଳ ନାହିଁ, ଖବରଦାର ନାହିଁ, କେହି ନାହିଁ ନୌକର, କେହି ନାହିଁ ମାଲିକ, ସବ୍ ହ୍ୟାନ୍ସ ପବ୍ଲିକ୍, ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । କୃଷକାନ୍ତ ଗୋରୀ ପରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ କର୍କଶ ଧ୍ବନି ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ବିନୟ ଯେପରି ନିଜର ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ାକୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଲେ, ଆଉ ପାଦଶବ୍ଦ ତାର ମନେ ହେଲା, ଏ ପାଦଶବ୍ଦକୁ ବନ୍ଦ କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରକ୍ରିୟା ତାକୁ ଜଣା ନାହିଁ, ଏ ସହରଟାକୁ ଜଣା ନାହିଁ, ଅତଏବ ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ ଚାଲୁ ।

ନିଜର ସାରଂଦେଶର ଅନୁଭୂତିକୁ, ବିଶେଷ କରି ସଂଧ୍ୟାବେଳେ ବାଟ ଚାଲିବା ବେଳେ, ଏଇ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରି ବିନୟର ତଳି ପେଟରୁ କଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉକ୍ତ-ଉକ୍ତ ହସର ଗୋଟାଏ ବାନ୍ତି ପରି ଭାବ ଦେଖାଗଲା ।

ଦ୍ଵିବାର ଲେକ ଚାଲି ଭୁଲି ବିନୟ ପ୍ରାଣପଣେ ଗୋଟାଏ ମାତାଲ ପରି ହସି ଉଠିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଚୋପହୁଏ ହସରୁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଶୁଣିବାର ମତଲବରେ । ଉଦଗାରର ପ୍ରଥମ ଚେଷ୍ଟା ସମୟରେ ସେ ରହିଗଲା ନାହିଁ, କାରଣ ସେତେବେଳେ ସେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା—ଅଳ୍ପପ୍ରାୟନ ସମୟରୁ ତ କମ ଜିନିଷ ପେଟରେ ଜମିନାହିଁ ! ପଚି ପଚି ତୋଳ । ଆଃ ହାଃ କେୟାବାଟ୍, ଲଗାଅ ପିଆଜ, ଆଲୁ-କବାବ ସଞ୍ଜବେଳେ । ଭବନାଟା ଶେଷ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯେ ତିନି ଚାରିବାର ହାକୁଡ଼ି ଛାଡ଼ିବାକୁ ଗଲା, ଗଳାମଳରେ ଚାଣ ପଡ଼ିଛି । ଭବନା ଶେଷରେ ଥରେ ଦିଅର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ପରେ ସେ ଗୋଟାଏ ହାକୁଡ଼ି ମାରିଲା, ମୁହଁ ଆଁ କରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା ବୋଲି ଗନ୍ଧ ଶୁଣା ହେଲାଣାହିଁ । ଏଥର ମୁହଁ ଆଁ କରିବାର ଦୁଇ ଚେଷ୍ଟା ପରେ—ଆହା କଣ ହେଉଛି—ବୋଲି ନିଜକୁ ଧମକାଇ ସେ ପୁଣି ବାଟ ଚାଲିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୁଣି ସେଇ ଆଞ୍ଜୁଳିକା ଉଠିଲା । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍, ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଶବ୍ଦଟାକୁ ନ ଶୁଣିବାର ବାହାନା କରି ବିନୟ ଭାବିଲା—ଗୁଲୁଟି, କିନ୍ତୁ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଛି ତ ଭୁଲୁନାହିଁ, ଭାବିଛି ? ନା ଘରୁ ବାହାରିବା ସମୟରେ ତ ଭାବିନାହିଁ । ସକାଳେ ଗୁ ଖାଇବା ପରି କଣ ସୁଧାରଦାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ? କଣ ହେବ ଯାଇ, ହୁଏତ କାଗଜଟା ଆଉ ଧରେ ପଡ଼ିବି । କିମ୍ବା ବାହାରର ଚୌକୀଟାରେ ଶୋଇ ରହିବି ? କିମ୍ବା ଏଇ ଝିଅଟାର ନାଆଁଟା କଣ ମ ? ଗୋଲପ, ଟେର, ଯୁଇ କଣ ? ମେନି ବିଲେଇ ଟିଲେଇ କଣ ?

ବିନୟ ଭବନ ର ସୂତ୍ର ହରଇ ବସିଲ । ଏବଂ ସୂତା ଛିଣ୍ଡିଯିବା ପରେ ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସୂତା ପାଇଲ । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍, ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଯେଉଁ ପଦଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଅଚେନତ ଥିଲ, କେଉଁ ଏକ ପାଙ୍କରେ ତାହା ତାକୁ ପୁଣି ଆକ୍ରମଣ କରିଛି । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଯିବି ନାହିଁ, ଯିବି ନାହିଁ, ସୁଧୀରଦାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବି ନାହିଁ । ଗଳିଟା ସାମନାକୁ ଆସି ଯାଇଛି । ତେଣୁ ଆଉ ଥରେ ବିନୟ ନିଜକୁ ଶୁଣାଇଲ-ଯିବିନି, ଯିବିନି, କେବେ ଯିବିନି । ଗଳିଟା ଆସିଗଲା । ବାଆଁକୁ ନ ବଙ୍କାଇ ଯିବିନି ଯିବିନି କହି କହି ଆଉ ଦୁଇ-ଏକ ପାଦ ଯାଇ, ବିନୟ ରହିଯାଇ ନିଜକୁ ଧମକ ଇଲ-କଣ ଅଛି, ଯେତେ ସବୁ ତା ତ ସୁଧୀରଦା ଘରେ ଅଛି, ଯାଏଁ, ନୋହିଲେ ତ ସାରଟା ସମୟ ଘରେ ବସି ରହିବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ବିନୟ ବାଆଁକୁ ବଙ୍କାଇଲ । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଇଏ ଏକ ଆଛା ଜୁଳା ତ ! ସବୁ କଥା ଗୋଳମାଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଆଜି ଯାଇ ବାବୁର ଗୀତ ଖାତାରେ ଛବି ଆଙ୍କିଦେବି । ହଁ, ଝିଅଟାର ନାମ ବାବୁର ! ବାଳିକାର ନାମ ବାବୁର । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଏକଇ ଶବ୍ଦ । ଏକଇ । ଅନ୍ଧକାର ହେଉ ଆଉ ଆଲୋକିତଇ ହେଉ । ସୁଧୀର ବାବୁଙ୍କ ଘର ପାଖକୁ ଆସି ବିନୟ ଦୁଃଖିତ ବୋଧ କଲ । କଲିକତା ପାଇଁ ସେ ବଡ଼ କାତର ହେଲା । ମା-ବାବା-ଭଇ-ଭଉଣୀ ଭର୍ତ୍ତି ସେଠାର ଘରଠାରୁ, ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବଗଣ ଭର୍ତ୍ତି କର୍ପି ହାଉସଠାରୁ, ଲୋକ ଭର୍ତ୍ତି ସେଠାର ଗ୍ରାମ ବସ୍ତୁ ସେ ଏଇଠି ଓହ୍ଲାଇଲ । ଗେଟ୍ ଖୋଲିବା ପାଇଁ ସେଇ ଏକ ଘୋଇଆ ପଦ ଶବ୍ଦଟାକୁ ସେ କିଛି ଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ବନ୍ଦ କଲ । ତା'ପରେ ପୁଣି ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍, ଛ୍ୟା-କର-ଛ୍ୟାକ୍ । ଏକଇ ଶବ୍ଦ ।

ବିନୟ ଯେମିତି ଏପରି ଏକ ନାବିକ, କଲିକତା ବନ୍ଦରରେ ଜାହାଜ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପରେ ସଧ୍ୟା କଟାଇବା ପାଇଁ ଯାହାକୁ ବଙ୍ଗଳା-ଆସ ମଠୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ପଞ୍ଚାବତୁଳିରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆ ଯାଇଛି ।

ଆଉ ସେଇ ଏକଇ ଶବ୍ଦ । ଅମାବାସ୍ୟା ହେଉ ଆଉ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ହେଉ ଶୀତ ହେଉ, ଆଉ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ହେଉ, ଦୃଶ୍ୟ ଏକଇ । ସ୍ଥିର ଦୃଶ୍ୟ ଏକଇ । ସ୍ଥର ଦୃଶ୍ୟ, ନା ଚଳନ୍ତି । ଚିରକାଳର ଥାନା, ଚନ୍ଦ୍ର, ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ବୃକ୍ଷ ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ମେଉଁମାନେ

ଏ ଦୃଶ୍ୟ ରଚନା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ; ଅଥଚ ଏଇ ସ୍ଥିର ପଟରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିନୟ କରିବାର କଥା ଥିଲା । ଆଉ ଏଇ ପାତ୍ର-ପତ୍ରମାନେ ସମସ୍ତେ ଜୀବନର ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଶିଖିଛନ୍ତି । ଅନୁକରଣରେ ଶିଳ୍ପ ହୁଏନା । ଯଦି ଏମାନେ ଶିଳ୍ପ ରଚନା କରନ୍ତେ, ତେବେ ଏଇ ସ୍ଥିର ସମ୍ମାନ ଦୃଶ୍ୟପଟରେ ହିଁ କେତେ ଟ୍ରାଜେଡ଼ି ବା କମେଡ଼ି ଘଟନ୍ତା ତା ନୁହେଁ, ସବୁ ପ୍ରହସନ ହୋଇଗଲା । ହାୟରେ !

ଏକଇ । ଆଲୁଅ ହେଉ ବା ଅନ୍ଧକାର ହେଉ, କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷ ହେଲେ ରାତି ଅଧରେ ଦୃଶ୍ୟ ବଦଳିବ, ବଦଳିବ ଅବଶ୍ୟ ସଂଧ୍ୟାବେଳର ତୁଳନାରେ । ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷର ପ୍ରଥମ ରାତି ଓ କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷର ଶେଷ ରାତି ପ୍ରାଗୈତିହାସିକ । ପୂର୍ବ-ଦକ୍ଷିଣ କୋଣର ଆମଗଛଟାରେ ଖର ବିଳମ୍ବିତ । ଖର ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ କୁହାଯାଏ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଖୋଜ । ରେଷେଇ ଘରଟା ଲମ୍ବାରେ ଖୁବ୍ ଛୋଟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଗେଡ଼ାଳିଆ । ଗେଡ଼ାଳିଆ ବି ନୁହେଁ ଖୁବ୍ । ଛାତର ଟିଣଗୁଡ଼ାକ ବଦଳା ହୋଇନି । ବଡ଼ ଝିଅର ବାହାଘର ବେଳେ ସୁଧାର ବାବୁ ଛାତ ବନ୍ଧେଇ ଥିଲେ । ଆଉ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ରେଲିଂ ଦେଇଥିଲେ ତାହା ପ୍ରାୟ ଗୁଳକୁ ଛୁଇଁ ଥିଲା । ଦମ୍ ଅଟକି ଯିବା ଭଳି । ରେଷେଇ ଘରଟା ପଶ୍ଚିମ ଆଡ଼କୁ । ଉତ୍ତର ପାଖ ଭିତରେ ଦି ବଖୁରିଆ ଗୋଟାଏ ଘର ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଲମ୍ବା ଆଉ ଏକ ଘର ।

ସେଇ ଏକଇ ଦୃଶ୍ୟ, ଏକଇ । ଆଲୁଅ ହେଉ ବା ଅନ୍ଧକାର ହେଉ । ସକାଳର ଦୃଶ୍ୟ ସବୁ ବଦଳି ଯାଏ । ଶରତ କାଳରେ ବୋଧହୁଏ ସକାଳର ଗୋଟାଏ ଉଷ୍ମ-ସ୍ଥିର-ରୂପ ଅଛି । ତା ଛଡ଼ା ତ ସେ ଚଳମାନ । ଚଳନ୍ତ ଛୁଟନ୍ତ ସଳାକ ନିୟତ ବଦଳାଏ, ବଦଳାଏ, ବଦଳାଏ । ଦିପହରଟା ବୁଡ଼ା ପହଁର । ଉପରବେଳା ଥାଏ ନା, ଥାଏନା । ଶସ୍ତା ନଡ଼ିଆ ତେଲର ଗନ୍ଧ, ମୁଢ଼ୀ ତାଟିଆ କୋଳରେ, ମନୁକୁ ଉପରବେଳା ବାଳ ବାନ୍ଧିବାକୁ ହୁଏ, ବାଳ ନ ବାନ୍ଧିଲେ ଗସ୍ତରେ ବା ମିନୁ ବାହାରିବ କିପରି ? ଅଥଚ ଗସ୍ତରେ ତ ମିନୁକୁ ଯିବାକୁଇ ହେବ, ମିନୁ ଯେ ପଞ୍ଚଦଶୀ । ଦାଦାକୁ, ସୁଲରୁ ଫେରିବା ପରେ ମିନୁର ଦାଦାକୁ ମୋଡ଼େ, ବିନୟକୁ ଯେ ଗୁଡ଼-ମୁଢ଼ୀ ଖାଇବାକୁ ନ ଦେଇ ସେ ଯିବିବା କିମିତି ? ତେଣୁ ମିନୁ ହାତର ନଡ଼ିଆ ତେଲ ଗନ୍ଧ ଲଗେ ମୋ ମୁଢ଼ୀ ତାଟିଆରେ । ଆହା, ମିନୁଟାର କି କଷ୍ଟ ? ମିନୁର କି ଜ୍ଞାନ ? ସଞ୍ଜବେଳେ, ଏବେ ଏଇ ସଂଧ୍ୟାରେ, ଆତୁର ଘର ବାହାରର ନୀରବତା ଚରଚରେ ? ନା କଣ ବନ୍ଦରର ପକ୍ଷାତୁଳି ଚିରକାଳ ହିଁ ଏମିତି ଶୁଣାନ

ସଦୃଶ । ନା ଶେ ଏଇ ଘରେ ? ସେ କଣ ମୋ ଘରେ ? ନା କଣ ମୋ ମନରେ
ଛା-କର-ଛା-କ । ଛା-କର-ଛା-କ । ସବୁ ଗୁଲିଟି ଏଇ ଘରଟା । ଆଉ ଆମେ
ଏଇ ସମ୍ପାଦନ ଯାତ୍ରା । କେବେ ଯେ ଇଷ୍ଟଦିନ ଆସିବ !

ଦିଗ୍‌ବିଶାଳ ତରୁଣ ପାଖ ଘର ପାଖଦେଇ ଭିତରେ ଭୁଲିବାର ଟିଣ ଦରଜା ।
ଘରଟାଟି ଦିନ ଦିଗ୍‌ବିଶାଳ ଅନେକଗୁଡ଼ାଏ ଝରକା । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ କାନ୍ଥକୁ ଲଗିଛି
ବାବୁଲର ଟେବୁଲ । ତାହାପରେ ଏକ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ଛବି ଆଉ ମୁଣ୍ଡବିନ୍ଦାର ଓପିଷ୍ଠ ।
ବାଲିକାର ମୁଣ୍ଡ ବିନ୍ଦେ । ପତା ଟେବୁଲ ଉପରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଆଲୁଅ । ବାବୁଲର ବହି
ଦେଇ ତଳା, ଆଲୁଅ ଦେଖାଯାଏନା । କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚଦଶୀ ବା ଷୋଡଶୀର ଗୁରିପାଖ
ଦେଇ ଆଲୁଅଟା ସେତେ ପରି ପ୍ରବାହିତ ହୁଏ । ପଶ୍ଚିମର ଝରକା ଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦ, ପୂର୍ବ
ଦିଗର ଝରକା ଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲ । ବାବୁଲ ପୂର୍ବ ପାଖ ଝରକାଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଠ କରି ବସେ ।
ତେଣୁ ବାଲିକାର ମୁହଁ ଗୁରିପଟେ ଆଲୁଅର ସ୍ରୋତ ପୂର୍ବ ଝରକା ଦେଇ ବାହାରି
ଆସୁଛି । କେହି ଦର୍ଶକ ଥିଲେ ଦେଖନ୍ତା—ବାବୁଲର ଟେବୁଲ—ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଆଲୁଅ ପୂର୍ବ
ଝରକା ଭେଦି ଏଇ ଟିଣ ଦରଜା ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଆଲୁଅର ଆଉ ରଚନା କରିଛି ।
ଯଦି କେହି ଦର୍ଶକ ଆସନ୍ତା ସେ ଦେଖନ୍ତା—ଏଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଆଲୁଅ ସାମନାରେ
ବାବୁଲର ମୁହଁର ସାମାନ୍ୟତା ଦେଖା ଯାଉଛି । (ସେଟା କଣ ପବିତ୍ରତାର ବଳୟ ?
ଅଥଚ ସେ ରେଖାର ଗୋଲତ୍ୱର ଇଙ୍ଗିତ, ଇଷତ୍ ଉଜ୍ଜାତର ଅବୟବର ବିଶେଷତ୍ୱ),
ଆଉ ସେଥିରେ ଅନେକ ଉଡ଼ା କେଶ । ବାବୁଲ ଜାଣେନା ଯେ ଗୋଟିଏ ଛବି, ଛବି
ଜାଣେନା ସେ ଗୋଟାଏ ଛବି, ଦର୍ଶକ ଜାଣେ ମଣିଷ ଛବି ହୁଏ, କବି ଜାଣେ ଛବି
ମଣିଷ ହୁଏ । ବାବୁଲ ଗୀତଗାଏ “ତୁମେ କି କେବଳ ଛବି !”

ଟିଣର ଦରଜା ଦେଇ ଭୁଲିଲେ କୁଅ ଘରରେ ବାତ । ଉତ୍ତରର ପାଟିରି
ମଝିରେ ଅଙ୍କା ଗୋଟାଏ ଝରକା ଓ ତାର ଶିଖ । ଝରକା ସାମନାରେ ଟେବୁଲ,
ଟେବୁଲ ସାମନାରେ ଚନ୍ଦନ । ଚନ୍ଦନର ଆଙ୍ଗୁଠି ଅଗ ଦାନ୍ତରେ ଟିପ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ
ଫିଠ କରି ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ମୁହଁ କରି ଚନ୍ଦନ । ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଆଲୁଅ ତା ମୁହଁରେ ଛାଇ—
ଆଲୁଅ ପକାଇ ଚରିତ୍ର ରଚନା କରିଛି । ଆଲୁଅ ଅନ୍ଧାରର ସେଇକୂଳ ପତନରେ କଣ
ଚରିତ୍ର ଆସେ ? ଲକ୍ଷ୍ମଣଟା ତାହାଣ ଦିଗକୁ, ଚନ୍ଦନର ନାକଟା ଉଇ, ତେଣୁ ତା
ବାଆଁ ଆଖି କଣରେ ଅନ୍ଧକାର । ସ୍ୟାଣ୍ଡୋରେଞ୍ଜ, ଚଉଡ଼ା କରକା । ଖେଳଓଡ଼ାଙ୍କ
ପରି ଛୋଟ ବାଲ । ବାଲ ହାଡ଼ ଦୃଢ଼, ଆଖି ଏପରି ଅଦୃଢ଼ କିଆଁ ? ନଖ ମୁନ
ଛିଣ୍ଡାଏ ‘କାହିଁକି ଚନ୍ଦନ ? ସମ୍ମୁଖ ଦରଜାରୁ ବହିର୍ଗତ ଆଲେକ ସ୍ରୋତରେ
ଅପସ୍ମୟମାନ ମଣିଷର ମୁଣ୍ଡ-ଗଣ୍ଡି ନାହିଁ । ଚନ୍ଦନ ଭାତ ।

ଅତଃପର ଟୁକୁରଏ ଅଗଣାର ବାଆଁ ପଟକୁ ରେଷେଇ ଘର, ରେଷେଇ ଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ହବିଷଘର ଭିତରେ ଡିବିରିର ଅସମତ ଶିଖା, ଛାଇ ପକାଏ—ପୋଛି ଦିଏ, ଆଲୁଅ ପକାଏ—ପୋଛିଦିଏ । ବାରଣ୍ଡାର ଗୋଟାଏ କେଣରେ ଯଦି କାଠ ବସ୍ତା, କୋଇଲି-ଅନ୍ଧକାରରେ ଜଡ଼ାଜଡ଼ି, ଆଲୁଅର ଆକର୍ଷକତାରେ ତ୍ରସ୍ତ-ଗଳ୍ପର ସରଈଖାନାର ମଧ୍ୟମାନଙ୍କର ମାଲପତ୍ର ପରି । ହବିଷଘର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ନିଆଁ ସାମନାରେ ଖାଇବା ଜିନିଷ ତିଆରି କରନ୍ତି ସୁଧୀର ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ । ଡିବିରିର ପରିଚିତ ଆଲୁଅରେ ଚୈତ୍ର ପବନ ପରି ଶିହରଣରେ ତିରିଶ ବର୍ଷ ବ୍ୟାପୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଅପରିଚିତ ହୋଇଯାଏ କାହିଁକି ?

ଗୋଧୂଳିରେ ଚରଚର ସ୍ୱଷ୍ଟ । ସଧ୍ୟା ଅପସୂତ । ଭବ । ସଞ୍ଜ ବେଳ । ଭବ । ଭବିବାକୁ ହିଁ ହେବ ସଞ୍ଜବେଳେ । ମୁଁ ଏଥର ଭବିବି, ଭଉଜ ବୋହୂଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିପଦ କଥାର କଥା କହି, ଦକ୍ଷିଣ ଘରର ବାରଣ୍ଡାରେ ଚୌକିରେ ଶୋଇ ଭବିବି-କଣ-କଣ ଭବନା ଭବିଥିଲି, ଆଉ ଏଭନା କଣ ଭବୁଟି ।

“କିଏ ? ” ଭଉଜବୋହୂଙ୍କ ଗଳ୍ପ ଶୁଣି ହିଁ ଆଖି ଦିଟା ବୁଝାଯାଏ । ଛୋଟ ଉଜ୍ଜା ପିଢ଼ା ଉପରେ ଆଖି ଦିଟା ଟେକି ବସି, ଆଖି ଉପରେ ବାହୁର ଭର, ତାହାଣି ହାତରେ କରତୁଲୀ ଜାତୀୟ କିଛି । ବାଆଁ ହାତରେ କଣ ? ପାଦ ଶିର ଶୁଣି ହିଁ ଅଣ୍ଟାର ଉପର ଅଂଶଟା ସିଧା କରି ଦେଇଛନ୍ତି, ବେକଟା ବି ଉଜ୍ଜା ।

“ମୁଁ ବିନୟ”—ରେଷେଇ ଘର ପାହାଚରେ ବିନୟ ଗୋଢ଼ ଦିଏ ।

‘ବିନୟ ? ଆସ । ଘରେ ସମସ୍ତେ ଭଲତ ।’—ବିନୟର ଜବାବ ଶୁଣିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଁ ଭଉଜଙ୍କର ଉର୍ଧ୍ୱାଂଶ ଶିଥିଳ, ବାଆଁ ହାତରେ କାଠ ଠେଲଟି ଚୁଲୀରେ । ଝୁଲି କେଇଟା, ଆଖି କୁଂଚେଇ ମୁହଁ ଘୁଆଇବା, ଉତ୍ପାପିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଭଙ୍ଗ ଏତେବେଳେ ମୁହଁରେ ଫୁଟାଇ ବିନୟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ । ବିନୟ ସର୍ବଦା ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବରେ ଗୋଟାଏ ‘ହୁଁ’ କହି ଚୌକାଠ ମାଖରେ ବସି ପଡ଼େ । ଭଉଜ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ କାହିଁକି କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ? ଅଭ୍ୟାସ ? ପ୍ରତିଦିନ ବିନୟ କଥା ଏକ, ଏକ । ବେଳ ସେନା ବୋଧ ହୁଏ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନର ଘନିଷ୍ଟତାହିଁ କଣ୍ଠରେ ଉରତୁର ସ୍ୱର ଆଣେ ।

“ବ-ସ”—ଉପବିଷ୍ଟ ବିନୟକୁ ଭଉଜ । ବିନୟ ଗୋଟାଏ କାଠି ନେବାକୁ ହାତ ପ୍ରସାରିତ କରେ । କାଠିଟା ନେଇ ତଳେ କଣ ଆଙ୍କେ ଟାଙ୍କେ । ଭଉଜ କାଠିଟାକୁ ବି ଦେଖନ୍ତି, ଅଙ୍କାକୁ ବି । ବିନୟ କାଠିଟା ଫିଙ୍ଗି ଦିଏ ।

“ଭସୁଭକୁ ଯାଇଥିଲ ?” ଭଉଜଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ । ଯା ପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ହେବ, କଣ

ଦେଇ ଭାତ ଖାଇଲୁ ତା ଆଗରୁ ଉଠିବି । ଆଉ କଣେ କିଏ ଆସିଲେ ଭଉଳ ଭଲ ଆଡ଼ା ମାରି ପାରିବେ । ତାର ନିଜର କିଛି କଥା ନାହିଁ । ବାପଘର ତିରିଶ ବର୍ଷ ଆଗେ ଯେଉଁ କଥା କେତୋଟି ଶିଖି ଆସିଥିଲେ—ପାଠ ବର୍ଷରେ ତାହା ସରି ଯାଇଛି । ଏଠି, ଏଇ ଗାଁଆ ସହରଟିରେ, କଥା ଖୋଜି ପାଇବା କଷ୍ଟ । କଥା ଯେଉଁଠି ଜନ୍ମନିଏ ସେ ଜାଗାଟା ଭଉଳଙ୍କର ତିଆରି ହୋଇ ନାହିଁ । ଭଉଳ ଏମିତି କରି ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । କାହିଁକି ? ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କର ଚେହେରାରେ ଗୋଟାଏ କୈଶୋର ଅଛି ଯାହା ଦେଖିଲେ ବୁଝାଯାଏ, ବାବୁଇ-ଚଂଦନ ସୋନା-ରୂପା-ମୀର-ଏ ନାଆଁ ଗୁଡ଼ାକ ସେ ରଖିଲେ କିମିତି ? ଏବେ ତା ନାହିଁ, କାହିଁକି ? ଚୁକ୍ତି ପାଖରେ ଗରମ ? ଆଖିରେ ଧୂଆଁ ?

“ସୁଧୀରଦା ଆସି ନାହାନ୍ତି ?” ବିନୟ ପରାରେ ଭଉଳକୁ ।

“ନା । ଗୁଲିଇ କୁଆଡ଼େ ?” ଭଉଳ ଚୁକ୍ତିକୁ ଗୁହଁ ବିନୟକୁ ।

“ସେ-ଘରେ ଅଛି । ସୁଧୀରଦା ଫେରି ନାହାନ୍ତି ?”

“ଟିଉଶନୀକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ।”

କଣ ଯିମିତି ଭାବିବି ଠିକ୍ କରିଥିଲି ? ସଂଜବେଳେ ଭବନାର ଇତିହାସ ।

ପ୍ରଥମ ୨ ୩—ସୋନା—ରୂପା—ମୀର ତଥ୍ୟର ଅଭାବ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ—ବାବୁଇ । ନୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ—ମୁଁ । ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ—ଭଉଳ । ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ—ସୁଧୀରଦା । ବାବୁଇ କଣ ଭାବେ ?

ବାବୁଇ କହିଥିଲା ସୁଚିତ୍ରା ମିତ୍ରର ଗୋଟାଏ ଛବି ଆଙ୍କି ଦେବାକୁ । ଦେଇନି, ଦେବିନି । ବାବୁଇ ତୁ ପଢ଼ା ଛାଡ଼, ଗୀତ ଛାଡ଼, ଲୁଗାପଟା କାଟ, ରେଷେଇ ଖାଇ ଧୁଅ, ହାତରେ ହଳଦୀୟ ଗଂଧ ହେଉ, ଲଳସାଲୁର ସାଗରମ୍ ତଳେ ତୁ ବିରାଟମ୍ ହୁଅ । ନହେଲେ ତୁ ମରିବୁ । ଯା, ମର । ହସ ମାଡ଼ିଲା ବିନୟବି, ପେଟରୁ ନୁହେଁ, ଓଠରୁ । ବାବୁଇ ବସୁ-ମରିବାକୁ ଆସିବି, ବଂଶୁଲବ କିଏ ? ସଂଜବେଳେ ଏଇ ସବୁକୁ ଭବନା ଭାବିବାକୁ ମନା, ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଆରେ ଯିବାକୁ ମନା । ଦକ୍ଷିଣ ଦରଜା ଖୋଲି ମରିଛ ଗୋ ମରିଛ । ବିନୟ ବହୁଦିନର ଶଯ୍ୟାଶୟା ରୋଗୀର ହସ ପରି ନିଜ ହସଟାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା । ତେଣୁ ରୋଗକୁଳ ଭବନା ଭାବିଲା । କିନ୍ତୁ ସଂଜବେଳେ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କ ଛବି ପାଖରେ ମଣ୍ଡ ଧରର ଔଷଧ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ବାବୁଇ କଣ ସୁଚିତ୍ରା ମିତ୍ରର କଥା ଭାବେ ? ଭାବେ । ଆଉ ଏଇନା ଯେଉଁ ବୟସ, ଅନ୍ୟ ଭବନା ବି ଭାବେ । ସବୁ ଭବନା ଭାବି ମନଟା ବଡ଼ ହୁଏ । ମହତା ବଡ଼ ହୋଇ ହୋଇ..... । ବାବୁଇ

ସ୍ମୃତିହୀନ ମିତ୍ରର ଛବି ଗୁହଁଛି ଆଜି ବି—ତା ଆଗରୁ ଏଇ ଗୀତଟା ଶୁଣିବାକୁ ହେବ—ଆଉ ‘ରଖନା ଅଂଧାରେ ମୋରେ ଦେଖିବାକୁ ଦିଅ’—ବାବୁଇ, ତୋର “ଆପଣାର” କେଉଁଠି ? ମୋତେ ଦେଖାଇବୁ ? ମୋର “ଆପଣାର” ପାଂକା । ସାରଙ୍ଗୀବନ ଶୂନ୍ୟକୁ ଖୋଜା । ହଂସରେ ।

‘ବିନୟ, ରା ବେବି ?’

‘ନା’ ।

ବେଲ ଏତେବେଳେଯାଏ କଣ ବିଚିତ୍ରଭାବେ କିଛି ଭାବୁଥିଲେ ? ନା । ବେଲ ଟିଂଡା ନୁହେଁ, ଶରୀର । ଚୈନ୍ୟ ନୁହେଁ, ଅସ୍ତିତ୍ବ । ମୁଁ ବି ସେଇଆ । ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ଥାଏ, ବ୍ୟକ୍ତି ନଗର ଥାଏ । ମୋର ଛବିଶ ବର୍ଷର ପାପ ଅଛି । ମୁଁ ପଂଚଦଶୀ ସରଜତା ଗୁହଁଥିଲି । ବାବୁଇ ଗୀତଟା ଗାଅ ତ—‘ମୋର ଆପଣାରେ ଦେଖିବାକୁ ଦିଅ ।’

ଏଇଠି ଶ୍ମିମଲସ ଶରୀରର । ମନର କେଉଁଠି ? ମନ—ଏକ ଚୁକ୍କରା ଘାସ, ଏତେ କୋମଳ, ସବୁ—ମନ, ତୁମେ କେଉଁଠି ? ଏ ମନ, ତୁ କେଉଁଠି ? ମନରେ ତୁ ମୋ ଦେହକୁ ଆ ! ଆ ! ଆରେ ! ମୋର ଶୁଖିଲା ଦେହରେ ଝଡ଼ ବହି ଆ । ମନ ତୁ ଆ । ଆ ।

ମନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଝଡ଼ କଥା ଭାବିଲେଇ ଆକାଶ-ସମୁଦ୍ର-ପାହାଡ଼ ସବୁ ମିଳିମିଶି ମନରେ ଏକ ଆଶ୍ରୟ ଛବି ତିଆରି କରେ । ଏତେ ସବୁ ଛୋଟ ଛୋଟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣି ଶୁଣି ବଡ଼ କିଛି ହଜିଯାଏ । ବଡ଼, ବିସ୍ତୃତ, ଓଢାଲତ୍ (ଓଢାଲତ୍ ସଂଗରେ ମେଳ ଥିବା ଯୋଗୁ ଓଢାଲତ୍ ଆସିଲା, ବିନୟ ସେଟାକୁ ନାକଟ କଲା ନାହିଁ), ଓଢାଲତ୍ ମଧ୍ୟରେ ତ ଓଢାଲତ୍ ହନେସ୍ ଥାଏ—କିଛି ନ ଥିଲେ ଛବି ଆଂକିବାର ଇଚ୍ଛା କହୁଁବ କେଉଁଠୁ ? ଏଠାରେ ଛବି, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଗୁରିପାଖେ ଭୂତୁଡ଼ା ମୁହଁ, ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଟିଙ୍କା ଯିବ ନାହିଁ, ମଣିଷ ଶରୀରର ରେଖାର ଇଂଗିତ ରଂଗ, ଲଇନ୍ର ଆଲୁଅରେ ଭଜ୍ଜି ରଂଗରେ ଛାଇ ପଡ଼େ, କିମ୍ବା ଭଉଜିଙ୍କର ଅଣ୍ଟାଠାରୁ ଉପର ଅଂଶର ହଠାତ୍ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିବା, କେଉଁ ପାଦଶବ୍ଦରେ, ପାନଲତା ପରି ରେଖା, ଦିଗୋଡ଼ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁହଁରୁଁକା କୁକୁର ହଠାତ୍ ଆଖି ଖୋଲେ, ‘କହୁ ବି ସୁନ୍ଦର, ଆଖିରେ ମାନୁଷୀ; କିନ୍ତୁ ଭଉଜିଙ୍କ ଚେହେରାର ସେ କୈଶୋରୀ ଗଲ କୁଆଡ଼େ ? ବିନୟ ଆଖି ବୁଜି ଯେପରି ଖୋଦିତ ମୁର୍ତ୍ତିର ଲୁହ ରେଖା ଖୋଜେ । କେଉଁ ରେଖାରେ ଭଉଜିଙ୍କର କୌଶୋର ?

ଖୁବ୍ ଚଢ଼ା ରଙ୍ଗରେ ବଡ଼ କିଛି, ଚଉଡ଼ା କିଛି, ମସ୍ତ କିଛି ମସ୍ତ କିଛି । ସମ୍ମୁଖର ସମସ୍ତ ବିଷୟର ରେଖା ସକାଶ୍ଚି ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ପାଣ । ସୁଚିତ୍ରା ମିତ୍ରର ଛବିରେ ବାବୁଜ କଣ ଦେଖିବାକୁ ଲୁହେ ? ଦେଖିବାକୁ ଦିଅ । ମୋର ଆପଣାରେ ।

ଗଗନେନ୍ଦ୍ର ଠାକୁରଙ୍କ ଅଙ୍କା ଯକ୍ଷପୁରୀ— ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୋକ, ଭ୍ରାନ୍ତ କୋଣ ଆଲୁଅ— ଛାୟା—ପାତରେ କେବେ ସ୍ପର୍ଶ ସ୍ପନ୍ଦର, କୃତ୍ରିମ୍ ମଣିଷ ଶରୀରର ଇଙ୍ଗିତ, ନନ୍ଦିନୀର ପ୍ରସାରିତ କେତୋଟି ଆଙ୍ଗୁଠି, ରକ୍ତ କରବ୍ୟ ଗୁଚ୍ଛର ଲଳିତ-ଅସମ୍ଭବ-କଟିକ, ଅସମ୍ଭବ, ନା); ଅବନୀୟନାଥଙ୍କ ଶାଢ଼ୀହୀନ ବେଡ଼ ମେଲନ୍ କୋଲି, ବିଷଜ୍ଞ, ପିଞ୍ଜରଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ଅଛନ୍ତି 'କି ନାହିଁ', ରେଖାଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ପୋଛି ହୋଇ ଯାଇପାରେ, ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରନେ ଯେମିତି ଆଇନା ଉପରେ ନିଶ୍ବାସର ପରଦା, ସ୍ପଷ୍ଟ ସହେନା, ସହେନା); ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ନୃତ୍ୟ—(ପ୍ରାଚୀନ ମିଶରୀୟ ଏଲିମେଣ୍ଟାଲିଟି, ହାତ ଆଉ ପାଦର ସରଳ ଇଙ୍ଗିତେ ; ଏଲିମେଣ୍ଟାଲିଟି ତ ଗୁଡ଼ି, ଏ-ଲି ମେ-ଶ୍ଟାଲ, ହିରୁମହୋଜାରଟ, ଏ-ଲି-ମେ-ଶ୍ଟା-ଲ, ଲଭତ ରେଖା କିନ୍ତୁ ରଙ୍ଗ ଏତେ ଜର୍ଜର କାହିଁକି, ଭଙ୍ଗି କ୍ରମଶଃ ଶଯ୍ୟତାନର ଆରତି ଭଳି କାହିଁକି, ଆଉ ମୁହଁରେ ଯେପରି ମୃତ ଦେହର ଆଧାର ଉପରେ ଅଙ୍କା ଗାତ୍ର-ଚରିତ୍ରର ଅମାନୁଷିକତା, ମରିଯିବା ବଂଚି ଉଠିବା କାହିଁ, ଲଭତ ରଙ୍ଗରେ, ଲଭତ ରେଖାରେ—ବାବୁଜ; ଏଇଥିପାଇଁ ତ ତୋ ଗାନକୁ ଏତେ ଭଲପାଏ, ଲଭତ ଗଳା, ଉଦାର, ସୁଚିତ୍ରା ପରି, ବାବୁଜ, ତୁ ସୁଚିତ୍ରା ମିତ୍ର ହେବୁ ; ନନ୍ଦଲଲ ବସୁର ଶିବ (ନା ଗୋ ନ ଗୋ ନା । ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣା ଯାର ଘରେ ସେ କାନ୍ଦେ ଅନ୍ଧେର ତରେ, ଏ ବଡ଼ ଦାରୁଣ ପରମାଦ ପ୍ରମାଦ-ନା, ନା, ନାଗୋ ନା); ଯାମିନୀ ରୟଙ୍କ ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ—(ମଲି ମଲି ବର୍ଦ୍ଧିତ-ମୂରଲୀ ଭିଜିତ ମୂରରୀ, ଭିଜିତ କେଉଁଠି ? ଖାଲି ଏକ ଆଶୁ ବଙ୍କା, ସେଥିରେ ସମସ୍ତ ଶରୀରର ଭର ଭଳି ପଡ଼ିଛି, ବନ୍ୟା ଭଙ୍ଗି, ଶାଳଭଞ୍ଜ ପରି ରଜତା, ଗୋଟିଏ ମାଛ ପରି ଆଖି, ପର ଅଖିଟା ହିଁ ଗୋଟାଏ ପୂର ମାଛ ପରି, ସଜ୍ଜିତା; ଏତେ ସରଳତା, ଏତେ ବିଦ୍ବୟ ମୋର ବହିଷ୍କର କ୍ଷମତା ନାହିଁ); ଭ୍ୟାନ ଗରୁଡ଼ଙ୍କ ଛସ୍ ଅନ ଦି ସିଷ୍ଟମ୍—(ଆହ ମୋତେ ବଞ୍ଚାଅ, ମୁଁ ସହି ପାରୁନି ଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା କିଏ ଅଛି ମୋତେ ବଞ୍ଚାଅ, ହାୟ କିଏ ଅଛି ମୋତେ ବଞ୍ଚାଅ, ହାୟ କିଏ ମୋତେ ବଞ୍ଚା ଇବ ? କଳା କାଉର ପକ୍ଷ ଆତ୍ମାଙ୍କରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନିରୁଦ୍ଦେଶ, ଏ ଅନ୍ଧକାରର ଆକର୍ଷଣରେ ତଳ ସ୍ରୋତ କୁଳପ୍ରାଣୀ, ମୁଁ ଅଜ୍ଞଳରେ ଭସୁଟି ନାରେ । ମୋତେ କୁଳ ଦିଅ ବସା ଦିଅ, ବାବୁଜ, ତୁ କେଉଁଠି; କାଉରଗୁଡ଼ାକ ଚକ୍ରରେଖା ହୋଇଗଲେ, ମୋ ଛାତି ର ଆଉ ରକ୍ତ ନାହିଁ ଗୋ ଏଇ କଳା ଅନ୍ଧାରରେ ମୋ ଖୁଣରେ ମହାକାବ୍ୟର ଦରିଆ ଲଳ ହୋଇଗଲା—ବାବୁଜ, ତୁ କେଉଁଠି, ମନ ତୁ

କେଉଁଠି, ମୁଁ ପାଞ୍ଚଖଣ୍ଡ ହୋଇଯାଏ) ; ନନ୍ଦକଲଙ୍କ ଅର୍ଜୁନ, ଅର୍ଜୁନ, ଆହା, ଶୟତ ଅର୍ଜୁନ, ରପ୍ତଭଂ, ରପ୍ତ ରେଖା, ବିରାଟ ମୁହଁ, ବିରାଟ ବୁଦ୍ଧ, ଭର ଗୋଲକାର ହୋଇ ନଇଁ ଯାଇଛି ଜାମୁକୁ ; ଜାନ ବଜ୍ର, ଏକ କହୁଣ୍ଡା ଉପରେ ଭରା ସେ ବାହୁର ପେଶୀ ଯେମିତି ସ୍ଥଳପଦ୍ମର ପାଖୁଡ଼ା, ଆଉ ଏକ ହାତ ଆଶ୍ରୟ ପରି, ବିଦ୍ରୋହ ପରି ସମସ୍ତ ଶରୀରର ପେଶୀଗୁଡ଼ାକରେ ସତକ୍ତିତ ଭଙ୍ଗି ଯେପରି ଦୁଇ ପଞ୍ଜା ମଧ୍ୟରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜା ସିଂହ ମର୍ମର ଧ୍ବନିରେ ଚମକି ଉଠୁଛି । ପିଠି ଆଶ୍ରୟ ପରି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଗଢ଼ର କାଣ୍ଡ ଯେମିତି ମେଁ ପାଇଛି ଗୋ, ଏଲିମେଣ୍ଟାଲ ଆଉ ଲିରିକ୍, ମୁଁ ପାଇଛିଗୋ ମୁଁ ପାଇଛି, ମୁଁ ଛବି ଆଙ୍କିବି । -ସମୁଦ୍ର ପରି ରପ୍ତ ରୋଚର ପରି ସଜଡ଼ା, ଏପକ୍ ପରି ମହତ୍ ସେ ଲିରିକ୍ ପରି କହୁଣ୍ଡା, ମୁଁ ଆଙ୍କିବି) । ବାବୁଇ, ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ।

ଏଇ ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିନୟ ଆଖି ତେଜି ଅନାଇ ପୁଣି ବନ୍ଦ କରି ନେଇ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ମନେ ପଡ଼ିଲା ରୋଷେଇଶାଳର ଶିଶୁ ବାହୁର ପାଙ୍କ ଦେଇ ଗୋଟିପୋକ ୧୧ ଆଲୁଅର ବିନ୍ଦୁ ଅଗଣାରେ, ଅଗଣାରେ ରୋଷେଇଘରର ଛାୟା, ଏ-ଘର ଭିତରୁ ଆଲୁଅ ଆସି ଚୌକାଠରେ ପଡ଼ିଛି ଭିଜା ଶାଢ଼ୀ ପରି, ସେ ଦିଗର ଘରର ଆଲୁଅ କୁହୁଡ଼ି ପରି । ମେଁ ପାଇଛି ଗୋ, ମୁଁ ଆଙ୍କିବି—ଏଇ ମସ୍ତ କପ୍ତ କପ୍ତ ଆଖି ଖୋଲି, କପ୍ତ କପ୍ତ ବନ୍ଦ କରି, ସେ ବୁଝି ପାରିଲା—ଆଉ ଏକ ଶୁଖିନର କାନ୍ଦଣା ଅନେକ ଗଭୀରରେ, ଛାଉଣୀର ରାତିରେ ବହୁ ଦୂରରେ ବିଲୁଆର ଡାକ ପରି, ଶୁଣା ଯାଉଛି । ଲଣ୍ଡନର ଭୂତୁଡ଼ିଆ ଆଲୁଅ ଭରିପାଖେ ଭଙ୍ଗା ରେଖାର ମୁଣ୍ଡ ଲଣ୍ଡନର ଚିତ୍ରଣ ଆଲୁଅରେ ଭଜ୍ଜିତ ରଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ାକ ପିଙ୍କାବିଆ, ଭିଜା ଶାଢ଼ୀ ପରି ଆଲୁଅ, ଆଲୁଅର ପୋକ ପରି ଆଲୁଅ, ପାନ-ଲତା ପରି ଶରୀରର ରେଖା, ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ କୌଶୋରର ହଠାତ୍ ନିରୁଦ୍ଦେଶ, ଚେଡ଼ାରେ ଅଙ୍କା ଛାୟାର ଝରକା ଆଉ କ ଛର ଝରକା ମଝିରେ କୌଶୋରର ବିବ୍ରତ ଆଖି, ପଡ଼ି କରି ବସିଥିବା କୌଶୋରୀ ସାମନାରେ ମଥାଧରର ଔଷଧ ବିନୟକୁ ଘେରି ଧରନ୍ତି । କହୁଣ୍ଡା ଭବରେ ବିନୟ ଯେମିତି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଲା— ମୁଁ ପ୍ରସନ୍ନ ନାରାୟଣ ବିଦ୍ୟାବିଘର ଭ୍ରମ ଶିକ୍ଷକ, ମୁଁ ଛବି ଆଙ୍କିବିନି, ଆଙ୍କିବିନି ।

“କିଏ, ବିନୟ କକା ?”

“ହୁ ।”

“ତୁପଚାପ ଶୋଇ ଯେ ?”

“କଣ କରିବି ? ତୋର ପତ୍ନୀ ହୋଇଗଲା ?”

“ଧୁର୍, ପତିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେନା ।”

“କଣ ଭଲ ଲାଗେ ?”

“ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ।”

“ଗା ।”

“ନା, ମା ବଜିବ ।”

“ବଜିବ ନାହିଁ, ମୁଁ କହୁଛି ତ ।”

“ଆଜି ନରେନକାକାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି, ଏମାନଙ୍କ ତଳ ତାଲର ବ୍ୟାନାଜି ଘର ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଡାକି ନେଇଥିଲେ ।”

“ଗୀତ ଗାଇଲୁ ?”

“ଶୁଭ ଭଲ ଲାଗିଥିଲା ।”

“କାହିଁକି ?”

ବାବୁର କିଛି କଥା କହେନା ।

ଅଗଣାରେ, ହରିଷଘର ବାଡ଼ ପାଙ୍କରେ ଆଲୁଅ ପୋକ ଭଳି ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଛି । ଏ ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପରର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡାଇବା ପାଇଁ ଏଇ ଆଲୁଅବିନ୍ଦୁ ଚିହ୍ନିତ ଜାଗାଟିରେ ବନ୍ଧିଦୃଷ୍ଟ । ସେଇ ଜଟିଳ ରେଖାଚିତ୍ର ଆଡ଼କୁ ଗୁଞ୍ଜି ବିନୟନ ମନେ ପଡ଼ିଲା ଆଜି ଦିନସାରା ଚଉତାଳି ବତାସ ଦେଇଛି ସବୁ ଅଡ଼ୁଆ • ତଡ଼ୁଆ କରି । ତା ପକ୍ଷରେ ପ୍ରକୃତିରେ ଓ ତା ଦେହରେ ଗୋଟାଏ ଶୂନ୍ୟତାବୋଧ ଜନ୍ମ ନେଇଛି । ବାବୁର ଯେମିତି ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ପତନରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି ଏଇ ଆଲୁଅ ବିନ୍ଦୁ ଚିହ୍ନିତ ଜାଗାଟିକୁ ଅନାଇ । ତା ମୁହଁ ଓ ଆଖିରେ ଏପରି ଶୋକ ଯାହା ସୁଦୂରତା ମଧ୍ୟରେ ହଜିଯବାକୁ ଲାଗେ ।

ଏଇ ଅଗଣାଟାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଦିଗ୍‌ଗନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଏକ ନୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ବିରାଜ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ଯାହା ଯେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶବ୍ଦର ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସରେ ଗର୍ଭପାତ ଘଟାଇବ । ଆଉ ସେ ସର୍ବନାଶଟାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ହିଁ ଯେମିତି ଏ ଦୁଇଜଣ ଆଖିମୁହଁର ଏକରକମ ସଙ୍ଗତ ଭଙ୍ଗିରେ ନିଜ ନିଜକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେତେବେଳେ ଦିଗ୍‌ଗନ୍ଧ ଯାକର ଆଖି ସାମନାରେ ଗୋଟାଏ ଅତି ନାନା ରୂପ ନେଇ ନାନା ଆକାରରେ ଭଙ୍ଗି ଚୁରି ପୁଣି ନୂଆ ହୋଇ ନୂଆ ଭାବରେ ଭଙ୍ଗି ଯାଇ ପୁଣି ନୂଆ ଗଠନ ନେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ହିଷ୍ଟାରିଆ ଗୋଷୀ ଯେମିତି କିଛିକ୍ଷଣ ଅପାଧି ବ ଓ ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବସ୍ତୁ ପାଇଁ ସନ୍ତାନ କରି ପାଆନ୍ତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବସ୍ତୁ ଆଡ଼କୁ ଅସହାୟ ଭାବେ ଅନାଏ, ଠିକ୍ ସେମିତି ଏ ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ବିନୟ ହସିଲା । ଯେମିତି କି ଏପରି କେଉଁ ମା— ଯାହା ବୁକୁରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଦୁଧ ନ ଇ । ଅଧିକ ସନ୍ତାନମାନେ ଦୁଧ ଗ୍ରହଣ କରି ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପତ୍ର ଆହୁରି ସ୍ନାୟୁତେଜୀ ଓ ଦୁଗଧତେଜୀ ଜନନୀର ସଂଧାନ ପାଇ ଗୁଲି ଯାଇଛି । ଜଳଦି ସେ ବାବୁଜ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହି ଓଲଟି—“କାହିଁ କହିଲୁ ତ ନାହିଁ କଣ ହେଲା ନରେନବାବୁଙ୍କ ଘରେ ?”

ମୁହଁ ସାମନାରେ ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ଚାହିଁ ଏତେ ବେଳଯାଏ ବାବୁଜ ନିଜକୁ ଗୋଟାଳି ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା । ଏଥର ସେ ଭାଗି ବଦଳାଇ କୋଡ଼ାସନରେ ବସିଲା । ଥରେ ମଥା ବୁଲାଇ ବାଜ ଟାଳ ଠିକ୍ କରିନେଲା । ଆଉ ଯା ଗଳ୍ପ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ବିନୟ ନିଜର ଭାଗି ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲା । ଆଉ ବାବୁଜ ଯେମିତି ପାରଟିଏ ହୋଇଗଲା ।

ତାପରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ବିଷୟର ସ୍ଵାତ ମୋଡ଼ ଖାଇ ଯେମିତି ବାବୁଜର ଗଳା ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲା—ଆଉ ବାବୁଜ ତଡ଼ା ଗଳାରେ ଗୀତ ଧରିଲା :—
“ନିଶିଥେ କି କହିଗଲା ମନେ ।”

ପ୍ରଥମ ପ୍ରାଣୋଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ବିଷୟ ତାଳି ଦିଏ ଯେତେ ହୋଇ ଉଠିବ । ପ୍ରଥମ ‘କେଜାଣି’ ଧ୍ବନିତ ହେଲା ଖାଦ୍ୟରେ ତରଳ ସ୍ଵରରେ, ଦ୍ଵିତୀୟ ‘କେଜାଣି’ ଧ୍ବନିତ ହେଲା ତଡ଼ାରେ, ତଳେତର ସ୍ଵରରେ । ଗନ୍ଧାର ତରଳର ବିପରୀତ ସଂଯୋଗରେ ବ୍ୟାକୁଳତା ।

“ସେ କି ଘୁମେ”—ସରଳ ଗନ୍ଧାର ‘ଘୁ’ ର ଉର୍ଧ୍ଵଗାମୀ ‘ଉ’ ରେ ନିମ୍ନଗାମୀ ସହସ୍ରା ସ୍ଵରଣ ‘ମେ’ ରେ ଉଚ୍ଚ-କଣ୍ଠ ମୁଗନାଭି ହରିଣୀ, ପାନ ଲତା ପରି ରେଖା ।

“ସେ କି ଜାଗରଣେ”—ଜା ଗ-ରଣେ- ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଶବ୍ଦ ପରେ ଗୋଟିଏ କରି ହୋଟ ତରଙ୍ଗ, ଆନନ୍ଦ-ଦୁଃଖ-ସନ୍ତୋଷ-ଆଗ୍ରହ । ପୁଣି ସେଇ ଖାଦ୍ୟରେ ନିମ୍ନ ସ୍ଵରରେ ‘କେ ଜାଣି, ଆଖି ବନ୍ଦ । ଏଇ ଅଗଣାରେ ଅନ୍ଧକାର ପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୁଅ, ଆନନ୍ଦଶିଖା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁନ୍ଧର ଆଲୁଅ ପହଂଚୁ ନାହିଁ ।

“ନାନା କାମେ ନାନା ମତେ, ଫେରେ ଘରେ, ଫେରେ ପଥେ ।” ଏ ଘରୁ ସେ ଘର, ସେ ଘରୁ ପଥେ, ଏକା, ଆଉ ସବୁ ସମୟରେ, ନିଶିଥ ବିବସେ କଣ

କହିଗଲ କାନେ ? ମିନୁକୁ ଅପରାଧ ଡାକେ, ମୋ' ମୁକ୍ତା ତାଟିଆରେ ନଢ଼ିଆ ତେଲର ଗନ୍ଧ । ମାକୁ ରାତି ବେଳେ—ମା' ତମକୁ ନିଦ ହୁଏ ? “ସେ କଥା କି ଅଗୋଚରେ ବାଜେ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ”—ବୁଝେନା, ଜାଣେନା । ନିଜ ଶରୀରର ଯେଉଁ ଅଂଶଟା ଦେଖିବାକୁ ପାଏ, ତା ଅନ୍ତରାଳରେ କେଉଁଠି ନା କି ଏଇ ଶରୀରର ଅବସ୍ଥାନ ବାହାରେ କେଉଁଠି, ହୃଦୟ ନାମକ ଏକ ସ୍ଥାନ ଅଛି । ଯଦି ଜାଣିଥାନ୍ତି । ଜାଣେନା, ବୁଝେନା । ହାହାକାର ଗୋ ହାହାକାର । “ସେ କଥା କି ଅକାରଣେ ବ୍ୟଥିଛି ହୃଦୟ”—ଗିର୍ଜାର ପ୍ରାର୍ଥନା-ସଙ୍ଗୀତ ପରି ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଗୁରୋଟି ଧ୍ବନି, ଶେଷ ଧ୍ବନିଟି ବିସ୍ମୃତ, “ଏକି ଭୟ ” ଆଉ ସେଟି ଫେରି ଯାଉ ନ ଯାଉଣୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଢେଉ “ଏ କି ଜୟ”—ଡେଉ ପରେ ଢେଉ ତରଙ୍ଗ ପରେ ତରଙ୍ଗ, ତଟଭୂମି ବିକ୍ରମ, ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପ୍ରାର୍ଥନା ସମୁଦ୍ର — ତରଙ୍ଗ ପରି ଆଘାତରେ ଭଙ୍ଗିରୁରି ଧୁଳି କରି ଧୁସ କରି, ଭସାଇ, ଡୁବାଇ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷୁଦ୍ର ମାଂସ ଗଳାର, ହାଡ଼ର ମଜ୍ଜା ବାହାର କରି, ଶିରର ରକ୍ତ ବାହାର କରି, ଚକଟକ ଲଲ, ପ୍ରବାଳ-ଦ୍ଵୀପ ସୃଷ୍ଟିର ଦ୍ଵୀପ ଗଢ଼େ । ଆହ ଗଢ଼େ, ଗଳ୍ପବର୍ଣ୍ଣ, ଆହ ସୃଷ୍ଟି ସୃଷ୍ଟି । ପୃଥିବୀ ଭରି ବତାସ ତୋଳପ ଡ଼-ସୃଷ୍ଟି । ଏ-ଲି-ମେ-ଶ୍ଵ-ଲ, ଲି-ରି-କା-ଲ । ମୁଁ ଛବି ଆଙ୍କିବି, ମୁଁ ଗାନ ଗାଇବି, ମୁଁ ସମୁଦ୍ର ଦେଖିବି । ଆହା ଗୋ ବାଳିକା ଗୁରା ତୋଳି, ଶୁଖିଲା ଓଠରେ କେଉଁ ଆଗ୍ରହରେ କେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କୁଣ୍ଡଳିତ ଶାଝଙ୍କ ପଦତଳେ ବସିଅଛ ଭକ୍ତ ପରି ? ଆହା ଗୋ, ମୁଁ ଏଇ ଅକାଳ ବାଉଁଶ୍ୟର ଛବିଶି ସାଲରେ ଦୁଇ ଆଖି ମଧ୍ୟରେ ମଥା ଗୁଞ୍ଜି ଚଉଡ଼ା ପିଠିଟାକୁ ଆଲସ ପରି ରଖି ଗୀତ ଶୁଣୁଟି କେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ—ନିଶୀଥରେ, ଏ ନିଶୀଥରେ, କଣ କହିଗଲ ମନେ-ସହେନା, ସହେନ — ‘ସେ କଥା କି କାନେ କାନେ ବାରବାର କହ ‘ଆଉ ନୁହେଁ ଆଉ ନୁହେଁ’—ସ୍ତମ୍ଭିତ ଦୃଷ୍ଟି, ଧ୍ୟାନର ଦୃଷ୍ଟି, ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ତମ୍ଭିତ ନୟନ, ଶିବଙ୍କ ଧ୍ୟାନର ଦୁଇ ଭୂଷ୍ମ ପାଶ୍ଵରେ ଦୁଇ ଲମ୍ବା କେଶର ରେଖା, ବଂଶୀ ବାଜେ ମନରେ ନା ବନରେ ? ବଂଶୀରେ କିଏ ଡାକେ ? କଣ ଡାକେ, କେଜାଣି, କେଜାଣି.—“ସେ କଥା କି ନାନା ସ୍ଵରେ କହେ ମୋତେ ଗୁଲ ଦୂରେ”—ପ୍ରତି ଗୁଲେଟି ଶବ୍ଦର ଛୋଟ ତରଙ୍ଗ, ଧ୍ୟାନର କଥା, ଅନ୍ତରର କଥା, ଭକ୍ତ-କଣି, ମୃଗନାଭି ହରିଣୀ, ପ୍ରାର୍ଥନା ତରଙ୍ଗରେ ବିଧୁଷ୍ଟ ତଟ ଭୂମିର ଆତ୍ମଲୟ, ଗୁଲ ଦୂରେ ଦୂରେ—ସମୁଦ୍ର ସଙ୍ଗମ, ଦୂରେ—ମଧ୍ୟ ସମୁଦ୍ରେ, ଦୂରେ—ସମୁଦ୍ର ମୃତ୍ତିକାରେ, ଦୂରେ—ନୀଳାମ୍ବୁ ଉଶିର ଅତ୍ୟନ୍ତ ତଳେ, ଦୂରେ—ସମୁଦ୍ରତଳର ଆକାଶେ ! ମୋ ଶିରରୁ ରକ୍ତ ବାହାର କରିନିଅ, ହାଡ଼ରୁ ମଜ୍ଜା;

ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିର ଦ୍ଵୀପ, ପ୍ରବାଳ-ଦ୍ଵୀପ, ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଆବେଗର ଦ୍ଵୀପ ରଚନା କର । ବାବୁ'ର ବାଳିକା, ମୋର ସମସ୍ତ ପାପ କରଯୋଡ଼ କରି ତୋ ପାଦରେ ଢାଳେ ।

ପାହାଡ଼ରୁ ନଦୀ ସମୁଦ୍ରକୁ ଯାଏ । ଗଙ୍ଗା-ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର-ବାହିତ ପଲିମାଟିରେ ଗୋଟିଏ ଦେଶ, ଭୂଗୋଳର ଗୋଟିଏ ନାମ, ପୃଥିବୀର କେତେକ ମଣିଷ-ନିସର୍ଗର କ୍ଳେତୋଟି ଶୋଭା ରଚନା କରନ୍ତି । ନଦୀ ସମୁଦ୍ରକୁ ଯାଏ “ଗୁଲ ଦୁରେ” ମୁହାଣ ଗଙ୍ଗାର ମୁହାଣ, କଲିକତା ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦର, କଲିକତା ଗୋଟିଏ ନାମ, ସମୁଦ୍ର କିନାରେ, ତା ପଛରେ ପାଖରେ ଆଉ କେତେ ନାମ । କଲିକତା, ତାପରେ ସମୁଦ୍ର । କଲିକତା ସମୁଦ୍ର ନିକଟରେ ଭଗୀରଥୀ ତୀରସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦର-ଆସାମ, ବଙ୍ଗଳା, ବିହାର, ଓଡ଼ିଶା, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ତାର ପଶ୍ଚାତ୍ତୁଳି । ତାପରେ ମଧ୍ୟସମୁଦ୍ର ।

ଏଇ ଅନ୍ଧକାରରେ ସେ ଦୁହେଁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗାନର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ହୋଇଯାନ୍ତି, କାଟି ଦିଆ କଥା, ଭଂଗା ଚରଣ, ଇତସ୍ତତ ହସ୍ତାକ୍ଷର ଆଦି ଅକ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଵରରେ ଭଗଭଗ ।

ଗଲ୍ପଲେଖକମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ

ତାରଣଙ୍କର ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ (1889-1971)

ଶରତଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପରେ ବଙ୍ଗଳା କଥା ସାହିତ୍ୟର ଅଧିନାୟକ । ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ ଓ ଗୀତ ରଚନାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟଟି ପୁରସ୍କାରୋପାଧି, “ମାଟିକୁ ଆଉ ମଣିଷକୁ ସେ ଜାଣେ, ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାର ଯୋଗ ଅଛି ।” ଏହି ଯୋଗ ବାହାରର ନୁହେଁ, ଏକାକେଲେକେ ଅନ୍ତରର । ଶରତସ୍ମୃତି ପୁରସ୍କାର (୧୮୫୭), ରବୀନ୍ଦ୍ରସ୍ମୃତି ପୁରସ୍କାର (୧୯୭୭), ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର (୧୯୫୭), ଜ୍ଞାନପୀଠ ପୁରସ୍କାର (୧୯୭୭) ପାଇଛନ୍ତି । କଲିକତା, ଉତ୍ତରବଙ୍ଗ ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ର-ଭାରତୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଡି.ଲିଟ୍ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ହୁଅନ୍ତି । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ମନେ ମନ ରାଜ୍ୟ ସଭାର ସଦସ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ଫେଲୋ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ବହୁ ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ ଅନୂଦିତ, ତଳଚନ୍ଦ୍ରରେ ରୂପାୟିତ । ଜନ୍ମ ସାରଭୂମ ଜିଲାର ଲତପୁର ଗ୍ରାମରେ, ମୃତ୍ୟୁ କଲିକତାରେ । ସାରଭୂମର ‘ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିବା ଜମିଦାର ବଂଶର ସନ୍ତାନ । ଲେଖାଛାଁ ତାଙ୍କର ଜୀବିକା । ଭାରତ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରନ୍ତି ।

ବନଫୁଲ (1899)

ଅସଲ ନାମ ଶ୍ରୀ ବଲ୍ଲଭ ଚାନ୍ଦ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ । ପେଶାରେ ଚିକିତ୍ସକ । କଲିକତା ମେଡିକାଲ କଲେଜରୁ ପାଣ୍ଠି କରି ଦୀର୍ଘକାଳ ଭଗଲପୁରରେ ଡାକ୍ତରୀ କରନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାବାସୀ । କବିତା, ଗଳ୍ପ, ନାଟକ, ଉପନ୍ୟାସ ରଚନାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ଅସଂଖ୍ୟ ଗ୍ରେଟଗଲ୍ପ ଲେଖିଛନ୍ତି । ବିଷୟବସ୍ତୁର ଦୀର୍ଘରେ ଓ ଗଠନ ଗୁଡୁର୍ଯ୍ୟରେ ତାର ଭୂଳନା ନାହିଁ । କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଶରତସ୍ମୃତି ପୁରସ୍କାର (୧୯୫୭), ଆନନ୍ଦ-ପୁରସ୍କାର (୧୯୭୧) ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ର ପୁରସ୍କାର (୧୯୭୭) ଲାଭ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଏକ ତଗିନି ଚିନ୍ତାମାଳା ଯାର ଆସରନ୍ତି ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ପଠକକୁ ମୃଗ୍ୟ ଓ ବିସ୍ମିତ କରେ । ୧୯୭୫ରେ ‘ପଦ୍ମଭୂଷଣ’ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ।

ଅଚନ୍ଦ୍ରଧନୁମାର ସେନଗପ୍ତ (1912-1976)

କଲ୍ଲୋଲ-ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ୟତମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖକ । ସଦ୍ୟସାଚୀ ଲେଖକ, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, କବିତା, ଜୀବନୀ, ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ, ନାଟକ ରଚନାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ଗାନ୍ଧୀ

ପର୍ଯ୍ୟବେଶଣ, ଗଣ୍ଡାର : ସହାନୁଭୂତି, ଅପରିମେୟ ମମତାରେ ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପ-ଉପନ୍ୟାସ ସମୃଦ୍ଧ । ବିରୁର ବିଭାଗରେ କାମ କରିଛନ୍ତି । ଜିଲ୍ଲା-ଜଳ ପଦରେହିଁ ଅବଧର ନେଇଥିଲେ । ପୂର୍ବ ବଙ୍ଗଳାର ଗରିବ ମୁସଲମାନ ନର-ନାରୀ, ସରକାରୀ ଅମଲ, ରାଜଧାନୀର ଉଚ୍ଚତାଲର ବାସିନ୍ଦା-ସମାଜର ନାନା ସ୍ତରରେ ବିଶ୍ଳେଷଣୀ ଦୃଷ୍ଟି ଚଳାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରଚନା ବାଣୀଲବଣ୍ୟରେ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ । ୧୯୭୫ ରେ ରାଜ୍ୟ ପୁରସ୍କାରରେ ସମ୍ମାନିତ ।

ପ୍ରେମେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର (1904)

କଲ୍ଲୋଲ-ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ୟତମ ଲେଖକ । ସବ୍ୟସାଚୀ ଲେଖକ, କବି, କଥାଶିଳ୍ପୀ ଶୀଳିକାର, ସବନ୍ଧକାର, ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ରଚୟିତା, ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ରଚୟିତା । ତାଙ୍କ ରଚିତ ଘନାଢ଼ା ଓ ପରାଶର ବର୍ମାର ଗଳ୍ପ ପିଲା ବୁଢ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରେ । ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ଅଂଶ କଟିଛୁ କାଶୀରେ । ନାନା ଧରଣର କାମ କରିଛନ୍ତି । ଆକାଶବାଣୀ କଲିକତା କେନ୍ଦ୍ରରେ ସାହିତ୍ୟ-ସଲହକର ଥିଲେ କିଛି ଦିନ । ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହିତ୍ୟହିଁ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଆଗ୍ରସ୍ୟ । ମାନବ ଜୀବନ ପ୍ରତି ପରମ ମମତା ତାଙ୍କ ଲେଖାରେ ଅଛି । ବାହାର ଜୀବନ ଗୁଡ଼ି ଅନ୍ତରାଗ୍ରସ୍ୟର ଅନେକ ପଟରେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଘାଟନ । ମନର ଗଣ୍ଡାରକୁ ହିଁ ସେ ଯିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଶରତ୍ସୂକ୍ତି ପୁରସ୍କାର (୧୯୫୫) ରାଜ୍ୟସୂକ୍ତି ପୁରସ୍କାର (୧୯୫୮) ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର (୧୯୭୭) ପାଇଛନ୍ତି । ‘ପଦ୍ମଶ୍ରୀ’ ଉପାଧିରେ ମଧ୍ୟ ଭୂଷିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଅନୁଦାଶଙ୍କର ରାୟ (1904)

ଜନ୍ମ ଡ଼ୋକାନାଲ, ଓଡ଼ିଶା । ଆଇ. ସି. ଏସ୍. ୧୯୨୭, ଗୁଜରାଟୀ, ୧୯୫୧ ଯୁଗ୍ମୋପରେ ପ୍ରବାସ, ୧୯୨୭-୨୯, କାପାନ ଭ୍ରମଣ ୧୯୫୭, ପଶ୍ଚିମ ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଭ୍ରମଣ ୧୯୭୩, ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର, ୧୯୭୨ ଭ୍ରମଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ‘ପଥେ ପ୍ରବାସେ’ (୧୯୩୧) ଆଣିଦିଏ ଖ୍ୟାତି । ସବ୍ୟସାଚୀ ଲେଖକ । ପ୍ରଧାନ ଉପନ୍ୟାସ ଛଅ ଖଣ୍ଡରେ ‘ସତ୍ୟାସତ୍ୟ’ (୧୯୩୨-୪୨), ତିନି ଖଣ୍ଡରେ ‘ରତ୍ନ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ’ (୧୯୫୭-୭୩) ଛୋଟଗଳ୍ପ ଲେଖିଛନ୍ତି ୪୦ ବର୍ଷ ଯାବତ୍ । ଗଳ୍ପ ସଂକଳନ ଦୁଇଟି, ‘ଗଳ୍ପ’ (୧୯୭୦) ‘କଥା’ (୧୯୭୦) । ଗଳ୍ପର ସଂଖ୍ୟା ଶହେ ଟପି ନାହିଁ । ଗଳ୍ପର ରୂପବେଚନା ଆଉ ବକ୍ରବ୍ୟ ଏ ଦୁଇଟି ପ୍ରତି ହିଁ ତାଙ୍କର ଝୁଙ୍କ । ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଧରଣର କାହାଣୀ ସବୁ ଗଳ୍ପରେ ତାଙ୍କର ଆସ୍ଥା ନାହିଁ । ରଘୁଲତୀର ଅନେକ ପଟ ହିଁ ଗଳ୍ପରେ ତାଙ୍କର ସାଧନା । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପର ଦୁଇଟି ପଟ ୧୯୩୦-୫୭, ଦ୍ୱିତୀୟ ପଟ ୧୯୫୯ ରୁ ଆରମ୍ଭ । ‘ମୀନପିଆସୀ’ ଗଳ୍ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପଟର ସୂଚନା । ପ୍ରଥମ ପଟରେ ଥିଲା ମାନବ ଜୀବନର ବହୁର୍ଭାଗରେ ରଘୁଲତୀର ଅନେକ ପଟ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପଟରେ ଉଚ୍ଚର ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଅନେକ ପଟ । ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନର ଆରମ୍ଭରେ ଲେଖୁଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ, ଇଂରାଜି, ବଙ୍ଗଳାରେ, ଏବେ କେବଳ ବଙ୍ଗଳାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ସମୟଧର ସାହିତ୍ୟ କର୍ମୀ । ରହନ୍ତି କଲିକତାରେ ।

ସତୀନାଥ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ (1906-1965)

ଘର ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ । ବହୁକାଳ ରାଜନୀତିରେ ଥିଲେ । ବିହାର କଂଗ୍ରେସ ମହିଲରେ ପରିଚିତ । ଅଗଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇ କାରାବରଣ କରିନ୍ତି । ଏହି କାରାଜୀବନର କାହାଣୀକୁ ନେଇ ଲେଖନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ‘ଜାଗରା’ । ଏହି ବହି ତାଙ୍କୁ ଖ୍ୟାତିର ଅଧିକାରୀ କରେ । ଏହି ବହି ପାଇଁ ସର୍ବପ୍ରଥମ ରାଷ୍ଟ୍ର ପୁରସ୍କାର (୧୯୫୦) ଲାଭ କରିନ୍ତି । ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାରେ ନିପୁଣ । ତାଙ୍କର ‘ସତ୍ୟ ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀ’ ଏକ ଅଧ୍ୟାଧାରଣ ‘ଜର୍ଣାଲ’ । ମନଗହନର ଗଭୀରରେ ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ବିଚରଣ । ମାନବ ମନର ସୂକ୍ଷ୍ମାବସ୍ଥା ସମସ୍ୟା ଓ ଆବେଗ ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ନିର୍ମମ ନିପୁଣ ସତୀନାଥ ‘ଲେଖକମାନଙ୍କର ଲେଖକ ।’ ‘ଟୈଡ଼ାଇ ତରଳ ମାନସ’ (ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ) ଭରଣାସ୍ଥ ଉପନ୍ୟାସରେ ଅଦ୍ଭୁତ । ପ୍ରଖ୍ୟାତ ହିନ୍ଦୀ ଲେଖକ ଫଣୀଶ୍ଚରନାଥ ରେଣୁଙ୍କ ସାହୃଦ୍ୟରୁ ।

ଅଶାପୁରୀ ଦେବୀ (1909)

ମାନବମାନର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନରେ ତାଙ୍କର ଅନାୟାସ ନୈପୁଣ୍ୟ, ମାନବ ଜୀବନ ସ୍ତରରେ ତାଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ଅସୀମ । ସହଜ ସାଧାରଣ ସଂସାର ଯାତ୍ରାର ନେପଥ୍ୟରେ ନଗଣ୍ୟ ବିଷୟରେ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଉଦ୍‌ଭାସିତ କରିବାର ଅସାମାନ୍ୟ ନୈପୁଣ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅଛି । ଆମର ସମାଜ ଓ ପରିବାର ଜୀବନକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରିଛନ୍ତି । ଲାଲା ପୁରସ୍କାର ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର ପୁରସ୍କାର (୧୯୭୭) ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ‘ଜ୍ଞାନପୀଠ’ ପୁରସ୍କାର ପାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅନେକ ବହି ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରୂପ ପାଇଛି ।

ସୁକୋଥ ଘୋଷ (1910)

ଅସାମାନ୍ୟ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲେଖକ । ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ବହୁ-ବିଷୟ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଅନୁରାଗ । ପ୍ରଥମ ଜୀବନ କଟିଛି ଛୋଟନାଗପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ । ତାଙ୍କର ବହୁ ରଚନାର ପଟଭୂମି ଏଇ ଅଞ୍ଚଳ । ‘ଶତକପା’ ଉପନ୍ୟାସ ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିଚ୍ଛେଦ । ତାଙ୍କର ବିଚିତ୍ର ଏବଂ ବ୍ୟାପକ ଅଭିଜ୍ଞତା ସଙ୍ଗରେ ମିଶିଛି ବୈଦର୍ବ୍ୟ ଓ ଶିଳ୍ପନୈପୁଣ୍ୟ । ଜନ୍ମ ହଜାରବାଗରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାର ଦୈନିକ ପତ୍ରିକାର ସହଯୋଗୀ ସଂପାଦକ । ତାଙ୍କ ଭ୍ରମର ଶିଳ୍ପନୈପୁଣ୍ୟ ଅସାମାନ୍ୟ । ଆଦିବାସୀଠାରୁ ସାମାଜିକ ଜୀବନ, ନୃତ୍ୟରୁ ଗୁରୁକଳା ସବୁ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ବିଚରଣ । ମାନବମାନର ସ୍ୱେଚ୍ଛାଶକ୍ତିର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନରେ ନିପୁଣ ।

ଜ୍ୟୋତର୍ସିନୀ ନନ୍ଦୀ (1912)

ସୁକୋଥର ମଧ୍ୟରେ ଓ ନିମ୍ନବିତ୍ତ ସଂପ୍ରଦାୟର ନିପୁଣ ରୂପକାର । ମନନଧର୍ମୀ ଏଇ ଲେଖକ ଦୁର୍ଦ୍ଦୟବୃତ୍ତିର ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ନିଜସ୍ୱ ପଥ ଅନୁସରଣ କରିନ୍ତି । ତାଙ୍କର

ଭାଷାସ୍ଥଳ ମଧ୍ୟ ନିଜସ୍ବ । ମାନସିକ ଘାତ-ପ୍ରଘାତ ରୂପାୟନରେ ନିପୁଣ । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ-ଉପନ୍ୟାସରେ କେବଳ ସମକାଳୀନ ସମାଜର ଗଳ୍ପ-ଦେଖାଇ ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ, ମାନବ ଜୀବନରେ ପ୍ରକୃତର ପ୍ରବନ୍ଧ ଭୂମିକା ମଧ୍ୟ ସ୍ବୀକୃତ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜସ୍ବ ପଥରେ ଚାଲିଛନ୍ତି :

ନରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମିଶ୍ର (1916-1975)

ମିତ୍ରଭାଷୀ ମୁଦୁଭାଷୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ନାଥଙ୍କ ଗଳ୍ପ-ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅର୍ଥରେ ତାଙ୍କର ସୁମିତ୍ରଭାଷଣ । ମଧ୍ୟସ୍ତର ଜୀବନର ନିପୁଣ ରୂପକାର । ଦୁର୍ଜେୟ ମାନବମନର ରହସ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚନରେ ଏବଂ ଦୃଢ଼ସ୍ବର ନିପୁଣ ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ସେ ଯେଉଁ ଗଭୀର ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟିର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି ତାହା କମ୍ ନୁହେଁ । ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟକ ଉଲ୍ଲେଖ ଗ୍ରେଟଗଲ୍ ଅମ୍ବୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ହିଁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସହଯୋଗୀ ଲେଖକମାନେ ଏକଥା କହନ୍ତି । କାହାଣୀ-ବିନ୍ୟାସ ଓ ଚରିତ୍ର-ସୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କର ଅନାୟାସ ନୈପୁଣ୍ୟ ସହଜରେ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ । କଲିକତାରେ ଏକ ଦୈନିକ ପତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ଥିଲେ । ଜନ୍ମ ଫରିଦପୁରରେ ।

ନାରାୟଣ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ (1918-1970)

ନରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମିଶ୍ର ଓ ନାରାୟଣ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ ଏକ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସନ୍ତି । ଜନ୍ମ ଫରିଦପୁରରେ । ଶେଷ କୈଶୋର ଦିନୁ କଲିକତାବାସୀ । ଏକାନ୍ତଭାବେ ନାଗରିକ ଜୀବନର ରୂପକାର । କେବେ ଗ୍ରାମଜୀବନ ନେଇ ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ, କବିତା ରଚନାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ।

ନିପୁଣ ଭାଷାଶିଳ୍ପୀ । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ 'ଫର୍ମ'ର ଦାମ ନଗଣ୍ୟ ନୁହେଁ । ଉପସ୍ଥାପନ ଶୃଙ୍ଖଳା ସେ ମୂଲ୍ୟବାନ ମନେ କରନ୍ତି । ଶାନ୍ତ ମାର୍ଜିତ ଟିକିଏ ବ୍ୟଙ୍ଗଦର୍ପଣ ଭାଷାରେ ହୃଦୟର ସୂକ୍ଷ୍ମତମ ଅନୁଭବକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ବିରଳ ନୈପୁଣ୍ୟ ତାଙ୍କର କରାଯୁକ୍ତ । ସେ ଜୀବନ ଶ୍ରେଣୀ, ସେ ପ୍ରେମର ଇଷତ୍ ବେଦନା ଓ ନୈରାଶ୍ୟ ଅଛି । ସମୟ ଓ ଶିଳ୍ପ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଚେତନ ଲେଖକ । କିଛି କାଳ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାଣାତ ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସଂଯୁକ୍ତ ସମ୍ପାଦକ ।

ସମରେଶ ବସୁ (1921)

ନରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ, ନାରାୟଣ, ସନ୍ତୋଷକୁମାରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏକ ନିଶ୍ଚାସରେ ଉଚ୍ଚାରି ଯେ କାମ, ତାହା ହେଲା ସମରେଶ ବସୁ । ସେ ନାଗରିକ ଲେଖକ ନୁହନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳା ଦେଶ ମାଟିର ଖୁବ୍ ନିକଟର ଶିଳ୍ପୀ । ଜୀବନବିଧି । ଜନ୍ମ ଢାକାରେ । ଜୀବନରେ ନାନା ରଚନା କାମ କରିଛନ୍ତି । ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ହିଁ ତାଙ୍କର ଜୀବନ । ମାନବ ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ

ତାଙ୍କର କୌତୁହଳ ଓ ସହାନୁଭୂତି ଅପରିମେୟ । ଗଲ୍ ଉପନ୍ୟାସରେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ବ୍ୟାପ୍ତ । କେବଳ ମଣିଷ ନୁହେଁ, ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଉପଜନ୍ୟ । ଭ୍ରମଣଧର୍ମୀ କାହାଣୀ ଲେଖନ୍ତି ‘କାଳକୃଷ୍ଣ’ ଛଦ୍ମନାମରେ । ଗାନ ଚେନା କରନ୍ତି, ଗାଇ ପାରନ୍ତି । ମଣିଷ ଓ ତାହାଙ୍କର ଯୁଗ୍ମପ୍ରାୟ ଲଳିତ ସମରେଶ ବସୁ ଅଳ୍ପ ନିଜସ୍ବ ଫିଲ୍ମ ଶିଳ୍ପୀ । ସେ ଜୀବନକୁ ଜାଣିଛନ୍ତି ଅଭିଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟମରେ । ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତା ସଙ୍ଗରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି ନିବିଡ଼ ଆନ୍ତରିକତା ।

ବିମଳ କର (1921)

ମନନଧର୍ମୀ ଲେଖକ । ଜୀବନକୁ ଦେଇଛନ୍ତି ନିଜସ୍ବ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ପ୍ରଥମ ଜୀବନରେ ତ କିଛି ପଡ଼ିଥିଲେ, ଶେଷ କରି ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଗଲ୍ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନାରେ ଚିକିତ୍ସକର ନିର୍ମମ ନିରାସକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି କାମରେ ଲାଗି ଚାଲିଛି । ବଙ୍ଗଳା କଥାସାହିତ୍ୟରେ ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଆନ୍ଦୋଳନର ପଥକୃତ୍ । ମନନ ଓ ବୁଦ୍ଧି ତାଙ୍କର ଦୁଇଆର । ଆବେଗକୁ ସେ ବର୍ଜନ କରି ନାହାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କେବେ ଆବେଗ ନିକଟରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରି ନାହାନ୍ତି । ବାଲ୍ୟକାଳ କଟିଛି ହଜାରିବାଗରେ, ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାର ଏକ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା ସଙ୍ଗରେ ଯୁକ୍ତ । ଜନ୍ମ ୨୪-ପରଗଣା ଜିଲ୍ଲାରେ । ଜୀବନର ପାଖରେ ହିଁ ସେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗଲ୍ ଉପନ୍ୟାସରେ ଜୀବନ-ଚେତନା ଓ ମୃତ୍ୟୁ-ଚେତନା ଏକ ବୃନ୍ତରେ ଧୃତ । ତାଙ୍କର ବହୁ କାହାଣୀ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ରୂପାୟିତ ।

ରମାପଦ ଚୌଧୁରୀ (1922)

ସଂପ୍ରତିକ ବଙ୍ଗଳା କଥାସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ଲେଖକ । ଦ୍ବିତୀୟ ବିଶ୍ବଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଜନ୍ମ ଡେରାଦୁରରେ । ଗ୍ରେଟନାଗପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୁଜରା ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ କିଛିଦିନ ଥିଲେ । କାଳୀ ଗୁଜରାପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାରେ ଏକ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକାରେ ବିଭାଗୀୟ ସମ୍ପାଦକ । ଅରଣ୍ୟର ପଟଭୂମିରେ ଅନେକ ଗଲ୍ ଲେଖିଛନ୍ତି ଏକ ସମୟରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସହରଜୀବନ ଦେଇଛି ଗଲ୍-ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖନ୍ତି । ତାଙ୍କ କାହାଣୀକୁନେଇ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ହୋଇଛି । ତାଙ୍କ ଭ୍ରମା ମାର୍ଜିତ, ଲାଞ୍ଜ୍ୟମଣ୍ଡିତ । କେବଳ ବିଷୟରେ ବା ବୈଚିତ୍ର୍ୟରେ ଅଭିନବତ୍ବ ନୁହେଁ, ଟ୍ରିଟ୍-ମେଣ୍ଟରେ ବି ସେ ସ୍ବକାୟ । ଜୀବନର ପ୍ରତି ଦାଟରେ ସେ ନୌକା ଭିଡ଼ିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରେ ସେ ସ୍ଥିର । ରବିନ୍ଦ୍ର ପୁରସ୍କାରରେ ସମ୍ମାନିତ ।

ସୈନ୍ଦୃଦ ମୁଦ୍ରାଫା ସିଂହ (1930)

ସ୍ବାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଦର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ତରୁଣ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲେଖକ । ଜନ୍ମ ମୁର୍ଷିଦାବାଦ, ଗ୍ରାମରେ । ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଚିତ୍ର । ମୁର୍ଷିଦାବାଦର ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଆଲକାପ ଦଳର ‘ମାଷ୍ଟର’ ଗୀତକାର ଥିଲେ (୧୯୫୦-୫୮) ସାମ୍ବାଦିକତା କରନ୍ତି ତା

ଆଗରୁ (୧୯୪୯-୫୦), ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାରେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଦୈନିକପତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ । ତାହାଙ୍କର ମାର୍ଗରେ ଲେଖୁ ଲେଖୁ ସ୍ୱଜ୍ଞାୟତାରେ ପହଞ୍ଚିଯାନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ ଲେଖି 'ଦେଶ'ରେ 'ଭଲପାଇବା' ଓ 'ଡାଉନ୍ ଟ୍ରେନ୍' । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଖାହିଁ ମୁଖ୍ୟ ଜୀବନ । ବଙ୍ଗଳାର ମାଟିର ମଣିଷ ତାଙ୍କ ରଚନାରେ ଯେପରି ଜାଗା ପାଇଛି, ସେମିତି ସହରର ମଣିଷ ବି । ଶାନ୍ତ ସମାଜ ସଚେତନ ଲେଖକ । ପ୍ରଚର ଲେଖକ ।

ମତ ନନ୍ଦୀ (1932)

ଉତ୍ତର କଲିକତାରେ ଏକ ବୁଦ୍ଧିଯୁଗ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଜନ୍ମ । ଅଟମୋବିଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର ଡିପ୍ଲୋମା ଧାରୀ । ସ୍ବେଚ୍ଛା ଟ୍ରାନ୍ସପୋର୍ଟରେ ଦୁଇବର୍ଷ ଶିକ୍ଷାନବିଣୀ କରି ବି. ଏ. ପାସ୍ କରି ସାମ୍ବାଦକତା କର୍ମରେ ଆସୁନିଯୋଗ କରନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାରେ ଏକ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକାର ଜୀଡ଼ା-ବିଭାଗର ସମ୍ପାଦକ । କ୍ରିକେଟ ଅନୁରାଗୀ । କ୍ରିକେଟ୍ ଉପରେ ତିନୋଟି ବହି ଲେଖିଛନ୍ତି । 'ଦେଶ'ରେ 'ଗୁଡ଼' ଗଳ୍ପ (୧୯୫୭) ଲେଖି ପାଠକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଲେଖାର ଭଙ୍ଗି ରୁନୁ, ବାହୁଲ୍ୟ ବର୍ଜିତ । ରୁଡ଼ ବାସ୍ତବର ମାଟିରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ମଣିଷ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ରହିବାହିଁ ସେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ । ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଜୀବନର ନିପୁଣ ରୂପକାର ।

ସୁନୀଲ ଗଙ୍ଗୋପାଧ୍ୟାୟ (1934)

ଜନ୍ମ ଫରଦପୁରରେ । କବି ଓ କଥା ସାହିତ୍ୟିକ । 'ଦେଶ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ 'ଏକଟି କବିତା' ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିତ କରେ । କବି ସୁନୀଲ ନା କଥାଶିଳ୍ପୀ ସୁନୀଲ କିଏ ବେଶୀ ଜନପ୍ରିୟ କହିବା କଠିନ । ନାନା ଧରଣର ଗୁଳିଷା କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାରେ ଏକ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକା ସଙ୍ଗରେ ଯୁକ୍ତ । ଆମେରିକା ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି ୧୯୬୦ରେ । ପ୍ରଚର ଲେଖକ । କେତୋଟି ଗଳ୍ପ ତ-ଚିତ୍ରରେ ରୂପ ସ୍ଥିତ ହୋଇଛି । ପରଚିତ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଜୀବନର ନାନା ଆବେଗ ଓ ଅନୁଭବକୁ ସେ ହାତ୍ୟ ଭଙ୍ଗିରେ ନିପୁଣ କାହାଣୀ ବସ୍ତୁନ ମାଧ୍ୟମରେ ଉପସ୍ଥିତ କଲେ, ଭାଷାର ଲବଣ୍ୟ, ଅଙ୍ଗ କର ପାରପାଟ୍ୟ, ଗଳ୍ପର ଟାଣ ସୁନୀଲକୁ ଜନପ୍ରିୟ କରିଛି ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରାୟ (1934)

ଜନ୍ମ ଡାକାରେ । ଆଞ୍ଚଳିକ ଜୀବନକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖି ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । 'ଦେଶ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ 'ପୂର୍ବପାଶ୍ଚାତ୍ୟ' ଉପନ୍ୟାସ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିତ କରେ । ତାଙ୍କର ଉତ୍ତାଣୀ ଉପନ୍ୟାସ 'କେସାପାତାର ନୌକା' (ଛ ପଟ) ଏକାନ୍ତର ବଙ୍ଗାଳୀ ଜୀବନର ଚିତ୍ରଣ । ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାରେ ଏକ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକାର ବିଭାଗୀୟ ସମ୍ପାଦକ । ତାଙ୍କ ବହୁ ଅବଲମ୍ବନରେ କେତୋଟି ଛବି ହୋଇଛି । ହାତ୍ୟ ଭଙ୍ଗିରେ ନିବିଡ଼ ଆନ୍ତରିକତାରେ ସେ କାହାଣୀକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରନ୍ତି । କାହାଣୀ ବସ୍ତୁନ ଓ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ଏ ଉଭୟ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ସମାନ ନୈପୁଣ୍ୟ ।

ଶୀର୍ଷେନ୍ଦ୍ର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ (1935)†

ଜନ୍ମ ମୟମନସିଂହରେ (ବାଂଲଦେଶ) । ବୃତ୍ତି ଶିକ୍ଷକତା, ‘୧୯୫୦’ରେ ‘ଦେଶ’ରେ ‘ଜଳତରଙ୍ଗ’ ଗଳ୍ପଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଆନ୍ତି ଗ୍ରେଟ ଗଲ୍ପକାର ହୁଏବରେ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଶଟି ଉପନ୍ୟାସ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାଧିକ ଗଳ୍ପ ଲେଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସରେ ବାସ୍ତବ ଆଉ ମଗ୍ନ ଚୈତନ୍ୟର ଟଣାଓଟଣା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ! ଶୀର୍ଷେନ୍ଦ୍ରର ଗଳ୍ପରେ ଅସ୍ଥିରତା ନାହିଁ, ଅଳ୍ପ ସ୍ଥିର ବିଶ୍ୱାସ, ଆନ୍ତରିକତାବୋଧ, ମନ-ଚେତନାରେ ଅସ୍ଥା । ଆତ୍ମଜୈବନିକ ଢଙ୍ଗରେ ରଚିତ ଗଳ୍ପରେ ସେ ଅନ୍ତର୍ଲୋକର ଗଭୀରରେ ସତ୍ୟର ଅନ୍ୱେଷଣ କରନ୍ତି ।

ଦେବେଶ ରାୟ (1936)†

ଜଲପାଇଗୁଡ଼ରେ ରହନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳା ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟାପକ । ଷଷ୍ଠ ଦଶକରେ ବଙ୍ଗଳା ଗ୍ରେଟଗଲ୍ପ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ଲେଖକ । ଉପସ୍ଥାପନା ଓ ଭାଷା ବ୍ୟବହାରରେ ସବିଶେଷ ମନଯୋଗୀ । ୧୯୭୧ରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ ଗ୍ରନ୍ଥ ‘ଦେବେଶ ରାୟର ଗଳ୍ପ’ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ‘ଯଯାତି’ ବାହାରେ ୧୯୭୧ରେ । ‘ଦେଶ’ରେ ‘ହାଡ଼କଟା’ ଗଳ୍ପ ଲେଖା ପାଠକମାନଙ୍କ ନଜରକୁ ଆସନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଶହେଟି ଗଳ୍ପ ଲେଖିଛନ୍ତି ।